శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమత్సమస్తకర్మానుష్ఠానంబులకు
కాలజ్ఞానం బత్యావశ్యకంబు గానన దానిని దెలియుటకై
పురుషార్థచతుష్టయసాధనవేదత్రితయాంగంబైన
జ్యోతిశ్శాస్త్రంబతివిస్తరముగ
నిఖిలతంత్రస్వతంత్రులగు
ఋషీశ్వరులచే నేర్పరచబడియుండెను
అట్టిశాస్త్రంబతివిస్తరంబుగనుండుటచేత
సకలజనులకుదురవగాహంబనితలచితత్సారాంశముగ
నిఖిలవేదవేదాంగపారగవిద్వజ్జనశిరోమణులగు
చింతలపాటి వేంకట సోమయాజులచే
కాలామృతనామాంకితగ్రంథంబును
తద్వ్యాఖ్యానంబును జేయబడియె
అట్టిజ్యోతిశ్శాస్త్రసారంబగు నీకాలామృతగ్రంథము-
వావిళ్ల॥ అనంతనారాయణశాస్త్రులచేతను
వావిళ్ల॥ రామస్వామిశాస్త్రులచేతను
సరస్వతి॥ తిరివేంగడాచార్యులచేతను.
నాయాశ్లోకముల యభిప్రాయము నాయామూల
వ్యాఖ్యానములక్రింద తెనుగుచే దేటపరచబడి లేఖక
ప్రమాదాదిజనితదోషములు లేనటుల బరిష్కరింపబడి
సరస్వతీనిలయాఖ్యస్వకీయముద్రాక్షరశాల యందు
ముద్రింపబడి.

శాలివాహనశకసంవత్సరంబులు ౧౭౭౭
అగు నేటి రాక్షసనామసంవత్సర నిజాషాఢశుద్ధ
త్రయోదశీశుక్రవారంబున ప్రసిద్ధి జేయబడియె

ప్రథమబిందువు.

ద్వితీయబిందువు

తృతీయబిందువు,

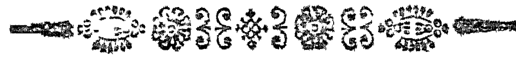
విషయసూచిక.

షష్ఠబిందువందు,
గలవిషయములు.

వాస్తుప్రకరణము.

సప్తమబిందువందు
గలవిషయములు

పైతృకవిషయము,

శ్రీ హయగ్రీవపరబ్రహ్మణే నమః

జ్ఞానానందమయం దేవం నిర్మలస్ఫటికాకృతిమ్।
ఆధారం సర్వవిద్యానాం హయగ్రీవముపాస్మహే॥

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - ప్రథమబిందు ప్రారంభః.

మూ॥ శ్రీమద్వేంకటనాయకం కులగురుం నత్వా సదాభీష్టదం జ్యోతి
శ్శాస్త్రపయోనిధిప్రమథనాత్సారం సముత్కృష్యతిమ్।
విద్వద్విశ్వమనోహరం స్ఫుమపదం సంక్షేపతస్సంస్ఫుటం
గర్భాధానముఖింపిపాసుసుభం కాలామృతం వచ్మ్యహమ్

వ్యాఖ్యానటీకా.

శ్లో॥ శ్రీమచ్చింతలపాటివంశజలధేశ్శీతాంశునాథీమతా ధ్యాత్వా విఘ్న
నివారణాయ హృదయే శ్రీదక్షిణాస్యం గురుమ్। టీకా జ్యోతిషశాస్త్ర త
త్త్వమఖిలం సంగృహ్య సంభావ్యతే శ్రీమద్వేంకటయజ్వనా బుధముదే
కాలామృతస్యోజ్జ్వలా॥ శ్రీమచ్చింతలపాటివంశమహిత శ్రీవేంకటా
ఖ్యో మహాశాంకర్యాకరకింకరశ్ప్రసువే శ్రీచన్నమాంబా చ యమ్।
యస్యాగ్రతసోదరాః ప్రకృతివిదః శ్రీయల్లయజ్వాదయశ్చ త్వారస్సంస
—మహానదగాశ్చ విధిమః శ్రీమత్ప్రపంజాపకాః॥ వేదం యాజుషమంగసంగ
తమపౌనోజీగణల్లీలయా మన్వానిష్టపిదగ్మ శాస్త్రనిచయేష్వేకాధిప
త్యంగతః। జ్యోతిశ్శాస్త్రసుధారసం కబళయన్ ప్రౌఢ త్వాదికే జాగరి
త్యో యం వేంకటయాజకో విజయతే శ్రీకుండినేపట్టణే॥ కాలామృతస్యాయ
త్తత్త్వం హరికేశఫలోపమమ్। విభజ్య తేపి బంధ్వస్య సారం జ్యోతిషచుంచ
వః॥ అథ తత్రభవాన్ స్వచికీర్షితస్య గ్రంథస్య నిష్ప్రత్యూహపరిపూర
ణసంప్రదాయావిచ్ఛేదలక్షణఫలసాధనత్వాత్ - ఆశీర్నమస్క్రియావస్తుని

గ్రేశో వాపితస్మృతిమిస్త్యాశీరాన్యన్య తహస్యప్రబంధముఖలక్షణత్వాచ్చ విశిష్టేష్టదేవతానమస్కారలక్షణంమంగళమాదావాచరన్ చికీర్షితం ప్రతిజానీతే..

వ్యాఖ్యాన ప్రారంభః.

శ్రీమదితి ॥ ఆదౌ శ్రీశబ్దప్రయోగాద్గణాగణాదిశుద్ధేరభ్యుచ్చయః సముక్తం ॥ శ్లోకః ॥ దేవతావాచకాశ్శబ్దాయేచభద్రాదివాచకాః । తేసర్వేనైవనింద్యాస్యుర్లిపితోగణతోపివేతి ॥ కులసురుంగ్యహృదైవం - ఇష్టదైవమిత్యర్థః - అత్రకులశబ్దోగృహపర్యాయః - అతఏవ శ్రీమద్రామాయణే అయోధ్యాకాండేఅస్యపద్యే ॥ శ్లో ॥ గచ్ఛతామాతులకులంభరతేనతదానఘే ప్రయోగః - అభీష్టం ఈప్సితార్థందదాతీత్యభీష్టదం - శ్రీమద్వేంకటనాయకం శ్రీరస్యాస్తీతి శ్రీమాన్ (౧)తపస్యాస్త్యస్మిన్నితిమతుప్ - వేంపాపంకటతిదహతీతి వేంకటః - ~~వేమిత్యమృతబీజం~~ కోయం - సచాసౌ నాయకశ్చేతి - అథవా భీమోభీమసేన ఇతివత్ - నామైకదేశేనామగ్రహణమిత్యుక్తే వేంకటశబ్దః వేంకటాచలార్థకః - తస్యనాయక ఇతి - అతఏవోక్తం బ్రహ్మాండపురాణే ॥ శ్లో ॥ సర్వపాపానివేం ప్రాహుః కటస్తద్దాహ ఉచ్యతే । సర్వపాపదహోయస్మాద్వేంకటాచలఇత్యభూదితి - తాదృశం వేంకటనాయకం- నత్వాసర్వదా - గ్రంథస్యాకౌశగ్న్యలంబేదేత్యర్థః ॥ మంగళాదీనిమంగళమధ్యానిమంగళాంతానిశాస్త్రాణిప్రథంతఇతిభాష్యకారవచనప్రామాణ్యాత్ - నత్వానమస్కారంకృత్వా - జ్యోతిశ్శాస్త్రపయోనిధిప్రమథనాత్ - జ్యోతిషాంనక్షత్రాణాంగ్రహాణాంచ - శాస్త్రం తత్ప్రధానత్వాత్తస్యవ్యపదేశః- తదేవపయోనిధిఃక్షీరాంబుధిః ॥ ని ॥ పయః క్షీరంపయోంబుచేత్యమరః- తస్యప్రమథనాత్ విలోడనాత్ సకృత్సర్వాలోడనాదిత్యర్థః - సారఃస్థిరాంశః యసృమత్పన్న ఇతిశేషః ॥ ని ॥ సారోబలేస్థిరాంశేచేత్యమరః - తంసారం - సముత్కృష్టమ్యసంగృహ్య - విస్తృద్విశేషమనోహరంవిస్తారంవిశ్వంప్రపంచఃస మూహంఇత్యర్థః - తస్యమనోహరం - సహృదయహృదయాహ్లాదకమిత్యర్థః - ఇదంక్రియావిశేషణం అస్ఫుటవిశేషణమితివాబోధ్యం - స్ఫుటపదంస్ఫుటాని పేలవాని పదాని యస్యతత్తథోక్తం - నచాతిమధురవగాహమిత్యర్థః - గ్రాహ్యధానముః ౧ఇ౧

ర్భాధానశబ్దేనతద్యోగ్యనక్షత్రాది ప్రతిపాదకగ్రంథో లక్ష్యతే - తదే
వముఖంఆదిర్యస్యేతి తత్తథోక్తం - కించ - పిపాసుసులభం - పాతుమిచ్ఛుఃపి
పాసుః(*) పిబతేస్సన్నంతాదు ప్రత్యయః - తస్యసులభం - కాలామృతమి
తివిశేషస్యానురూపేణపిపాసుసులభమిత్యుక్తం - అన్యథా శ్రవణార్హస్య
గ్రంథస్య పానాయోగ్యత్వాత్ - కాలామృతంకాలామృతాఖ్యంగ్రంథం
సంక్షేపతఃఅల్పార్థతఃఅనతివిస్తరాదిత్యర్థః - సంస్ఫుటంఇతరగ్రంథాన
పేక్షంయథాతథా - అహంవక్ష్మికథయామి (*) వచపరిభాషణఇతిధాతో
ర్వర్తమానసామీప్యేవర్తమానవద్వేతిభవిష్యదర్థేలట్ - నతువర్తమా
నే - మంగళానుభవ ప్రతిజ్ఞాబంధస్యాద్యశ్లోకస్యకాలామృతపదవాచ్యశా
స్త్రానువ్యాఖ్యానేనాంతర్భావాత్ - ప్రతిజ్ఞాతస్యాద్యాప్య నారబ్ధ
త్వాదితిదిక్ - సర్వత్రగ్రంథేశార్దూలవిక్రీడితవృత్తం ॥ శ్లో ॥ సూ
ర్యాశ్వైర్యదిమస్సజాస్తతగాస్సురవశ్శార్దూలవిక్రీడితమితిలక్షణాత్.***

అవతరణిక ॥ గ్రంథకర్తతానుజెప్పెడుగ్రంథమునిర్విఘ్నముగాసమాప్తి
నొందుటకొఱకు ఇష్టదేవతాప్రార్థనాపూర్వకముగాగ్రంథవివరమునుదె
లియజేయుచున్నాడు॥ తా ॥ ఇష్టదైవంబును - ఇష్టములనిచ్చువాడును-సం
పదధిష్ఠానదేవతయును నలమేలుమంగాసమేతుండును పాపనాశకరుండు
నునగు వేంకటేశ్వరస్వామికి నెల్లప్పుడును వందనంబుజేసిజ్యోతిశ్శాస్త్ర
మనేపాలసముద్రంబుంబరిశోధించుటవలన బుట్టినసారాంశమునుసంగ్ర
హించి - విద్వత్సమూహరమ్యంబగునట్లు - మృదుపదములుగలదియును- గ
ర్భాధానాదిషోడశకర్మయోగ్యంబులగుతిథివారనక్షత్రాదులదెలియజే
యునదియును శ్రోత్రముచేపానముజేయదలచిన వారలకు అతిసులభముగా
దెలియునదియునునగు కాలామృతమను గ్రంథమును సూక్ష్మముగానితర
గ్రంథాపేక్షలేనట్లునేదెలియజెప్పెదనని తాత్పర్యము.**.***********

౨॥అ ॥ అథగర్భాధానాద్యుపయోగిత్వేనతిథివారాధిపతీనాహ ॥ మూ॥
వహ్నిః స్రష్టృహిమాద్రిజాగణపతిస్సర్పఃకుమారోరవిగౌరీశోవసునాగ
ధర్మహరయఃకామఃకలీందూపితా । ఏతేసర్వదినాధిపాస్స్యురథతేవారే
శ్వరాభాస్కరశ్చంద్రో భూమిజఇందుజోగురుభృగూమందో భవేయుః
క్రమాత్.*.. ....**.. ...., ...****************.*******

వ్యాఖ్యానము ॥ వహ్నీతి ॥ ఏతేవహ్న్యాదయః షోడశసర్వదినాధిపాః ప్రతిపత్ప్రభృతిషోడశదినాధిపాః క్రమాత్స్యుః - తథాహి - వహ్నిరగ్నిః ప్రతిపదః - స్రష్టా బ్రహ్మా ద్వితీయాయాః ॥ ని ॥ స్రష్టా ప్రజాపతిర్వేధా ఇత్యమరః - హైమవతీ గిరిజా పార్వతీ తృతీయాయాః - గణపతిర్విఘ్నేశ్వరశ్చతుర్థ్యాః - సర్పః శేషః పంచమ్యాః - కుమారః కుమారస్వామీ షష్ఠ్యాః - రవిః సూర్యస్సప్తమ్యాః - గౌరీశశ్శివోऽష్టమ్యాః - వసవః అష్టవసవో నవమ్యాః - నాగాదిగ్గజాః దశమ్యాః - ధర్మో యమః ఏకాదశ్యాః - హరిర్విష్ణుః ద్వాదశ్యాః - కామో మన్మథః త్రయోదశ్యాః ॥ ని ॥ కామః పంచశరః స్మర ఇత్యమర - కలిః కలిపురుషః చతుర్దశ్యాః - ఇందుశ్చంద్రః పౌర్ణమాస్యాః - పితరః అగ్నిష్వాత్తాః పితరః అమావాస్యాయాః - క్రమాదధిపాః - అథ తిథ్యధిపనిరూపణానంతరం - తే ప్రసిద్ధాః భాస్కరాదయః వారేశ్వరాః క్రమాద్భవేయుః - అత్ర తచ్ఛబ్దస్య ప్రసిద్ధార్థకత్వాన్నయచ్ఛబ్దాపేక్షా - భాస్కరః సూర్యః భానువారస్య చంద్రస్సోమవారస్య - భూమిజః అంగారకః కుజవారస్య - ఇందుజో బుధస్సౌమ్యవారస్య - గురుర్బృహస్పతిర్గురువారస్య - భృగుశ్శుక్రః శుక్రవారస్య - మందశ్శనిశ్శనివారస్య ॥ ని ॥ శనిర్మందౌ పంగు కాలావిత్యమర.**********

అ॥ దినాంశాధిపతుల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ పాడ్యమికి అగ్నియు - విదియకు బ్రహ్మయును - తదియకు పార్వతియును - చవితికి విఘ్నేశ్వరుండును - పంచమికి ఆదిశేషుండును - షష్ఠికి కుమారస్వామియు - సప్తమికి సూర్యుండును - అష్టమికి శివుడు - నవమికి అష్టవసువులు - దశమికి దిగ్గజములును - ఏకాదశికి యముడును - ద్వాదశికి విష్ణువును - త్రయోదశికి మన్మథుడును - చతుర్దశికి కలిపురుషుడును - పౌర్ణమికి చంద్రుడును - అమావాస్యకు పితృదేవతలును - వీరంతీ క్రమంబున దినాధిపతులనంబడుదురు * క్రమముగా ఆదివారమునకు సూర్యుడును - సోమవారమునకు చంద్రుడును - కుజవారమునకంగారకుడును - బుధవారమునకు బుధుడును - గురువారమునకు బృహస్పతియును - శుక్రవారమునకు శుక్రుడును - మందవారమునకు శనైశ్చరుండును - వీరలీ క్రమమున వారాధిపతులనంబడుదురు.**

3 ॥ అథ నక్షత్రాధిపతీనాహ ॥ మూ ॥ ఋక్షేశా అథ దస్రకాల హుతభుగ్ధాత్రీందు రుద్రాదితీ జీవాహీ పితరో భగార్యమరవి త్వష్ట్రా శుగా

ఖ్యాః క్రమాత్ । ఇంద్రాగ్నీ అపి మిత్రశ్చ శక్రదనుజాస్తోయాఖ్యవిశ్వాత్మభూ
శ్రీశాఖ్యావసుతోయపాజచరణాహిర్బుధ్న్యపూషాహ్వయాః॥*****
వ్యా॥ ఋక్షేశా ఇతి॥ అథ తిథివారాధిపతినిరూపణానంతరం ఏతే క్రమాత్-
ఋక్షేశాః అశ్విన్యాదినక్షత్రాధిపతయః స్యుః-నాథాః-దస్రకాలవహ్ని
తథా బ్రహ్మేందురుద్రాదితీజ్యానాగాః తత్ర అశ్విన్యాః దస్రౌ అశ్వినీదేవతే-
భరణ్యాః కాలో యమః - కృత్తికాయాః హుతభుక్ అగ్నిః-రోహిణ్యాః బ్ర
హ్మా- మృగశీర్షస్య ఇందుశ్చంద్రః-ఆర్ద్రాయాః రుద్రశ్శివః -పునర్వస్వోః అది
తిః దేవమాతా - పుష్యస్య ఇజ్యః గురుః- ఆశ్లేషాయాః నాగాః సర్పాః - మ
ఘాయాః పితరః - పూర్వఫల్గున్యాః భగసూర్యవిశేషః-ఉత్తరఫల్గున్యాః అ
ర్యమా అయమపి ద్వాదశాదిత్యేష్వేకః హస్తస్య రవిః-చిత్రాయాః త్వ
ష్టా ఇంద్రః॥ చిత్రాం నక్షత్రమింద్రో దేవతేతి శ్రుతేః-స్వాత్యాః అనిలః వాయుః
విశాఖాయాః ఇంద్రశ్చ అగ్నిశ్చ-ఇంద్రాగ్నీ(*) దేవతాద్వంద్వే చేత్యానఙ్-
ఇంద్రాగ్నీ అపీత్యత్ర(*) ఈదూదేద్ద్వివచనం ప్రగృహ్యమితి ప్రగృహ్యత్వా
త్ప్రకృతిభావః - అనూరాధాయాః మిత్రః సూర్యవిశేషః - జ్యేష్ఠాయాః శ
క్రః ఇంద్రః-మూలస్య దనుజః రాక్షసః- పూర్వాషాఢాయాః తోయాఖ్యా అ
ప్సంజ్ఞాః-ఉత్తరాషాఢాయాః విశ్వే విశ్వేదేవాః-అభిజితః ఆత్మభూః బ్రహ్మా
శ్రవణస్య శ్రీశాఖ్యో విష్ణుః-ధనిష్ఠాయాః వసవః శతతారాణాం తోయపో వ
రుణః - పూర్వాభాద్రాయాః అజచరణః అజైకపాత్-ఉత్తరాభాద్రా
యాః అహిర్బుధ్న్యాఖ్యః రుద్రమూర్తేః భేదః - రేవత్యాః పూషాహ్వ
యః పూషాఖ్యసూర్యస్య భేదః॥****************************

అ॥ నక్షత్రాధిపతుల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్వినికి నశ్వినీదేవతలును-భరణికి
యముండును కృత్తికకగ్నియు-రోహిణికి బ్రహ్మయు-మృగశిరకు చంద్రుండు
ను-ఆర్ద్రకు శివుండును-పునర్వసువుకదితి దేవియును-పుష్యమికి గురుండు
ను-ఆశ్లేషకు సర్పములును-మఖకు పితృదేవతలును-పుబ్బకు భగుడనే సూర్య
విశేషుండును-ఉత్తరకు అర్యముడనే సూర్యవిశేషుండును - హస్తకు సూ
ర్యుండును - చిత్తకింద్రుండును - స్వాతికి వాయువును-విశాఖకింద్రాగ్ను
లును-అనూరాధకు మిత్రుడనే సూర్యవిశేషుండును-జ్యేష్ఠకు దేవేంద్రుండు
ను-మూలకు రాక్షసుడును-పూర్వాషాఢకు నుదకంబులును-ఉత్తరాషాఢ

కువిశ్వేదేవులును-అభిజిత్తుకుబ్రహ్మయు-శ్రవణమునకువిష్ణువును-ధనిష్ఠకు
అష్టవసువులును-శతతారకువరుణుడును-పూర్వాభాద్రకజచరణుడును-
ఉత్తరాభాద్రకుఅహిర్బుధ్న్యుండును- రేవతికిపూషాఖ్య సూర్యవిశేషుం
డును - వీరలీక్రమమునసక్షత్రాధిపతులనంబడుదురు)*(ఇందు జెప్పబడిన
సూర్యవిశేషులుద్వాదశాదిత్యులలోకొందరని తెలుసుకోవలయు,*****

౭ ॥ అ ॥ అథనక్షత్రాణాం క్షిప్రదారుణమృదుస్థిరోగ్రసాధారణచ
రసంజ్ఞామాహ॥ మూ॥ క్షిప్రందస్రరవీజ్యహస్తంశివజ్యేష్ఠోరగం దారుణం
చిత్రాంత్యేందుభమైత్రభంమృదుభవేద్బ్రాహ్మ్యోత్తరాభంస్థిరమ్
ఉగ్రంకాలమఘాత్రిపూర్వమనలేంద్రాగ్న్యోస్సాధారణంస్వాత్యాదిత్య
హరిత్రయంచరమితంసద్యాస్స్వసంజ్ఞాఫలమ్।*********.**********

వ్యా॥ క్షిప్రమితి॥ దస్రంచ - రవిశ్చ-ఇజ్యశ్చ - తేషాంసమాహారః-ద
స్రరవీజ్యం-హస్తశ్చేతిసహసహరక్ష్యంవోబోధ్యః అశ్వినీహస్తపుష్య
త్రయం-క్షిప్రంక్షిప్రసంజ్ఞికం-~~అనుశివజ్యేష్ఠోరగంమూలార్ద్రాజ్యేష్ఠా~~శ్లే
షాదచతుష్టయం-దారుణందారుణసంజ్ఞికం-చిత్రాంత్యేందుభమైత్రభంచి
త్రారేవతీమృగశీర్షానూరాధాచతుష్టయం-మృదుమృదుసంజ్ఞికం-బ్రా
హ్మ్యోత్తరాభంరోహిణ్యుత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రా చతుష్ట
యంస్థిరంస్థిరసంజ్ఞికం -యత్ర యత్ర సామాన్యేనోత్తరాగ్రహణంక్రియతే-
తత్రతత్రోత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాణాంగ్రహణమిత్యేతచ్ఛాస్త్రసమ
యః-కాలమఘాత్రిపూర్వం - భరణీమఘాపూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూ
ర్వాభాద్రాణాంపంచకం-ఉగ్రంఉగ్రసంజ్ఞికం - అనలేంద్రాగ్న్యోః కృత్తికావి
శాఖాద్వయంతుసాధారణంసాధారణసంజ్ఞికం-తుశబ్దఃపాదపూరణార్థకః
॥౨॥ తుహిచస్మహవైపాదపూరణ ఇత్యమరః - స్వాత్యాదిత్య హరిత్రయం
స్వాతిపునర్వసూశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజాంపంచకంచరంచరసంజ్ఞికంఎ
తానినక్షత్రాణిస్వస్వైకంస్వసంజ్ఞాఫలందద్యుః-యస్యయాదృశీసంజ్ఞాత
త్తాదృశఫలందదాతీత్యర్థః - క్షిప్రనక్షత్రంశీఘ్రఫలమిత్యాది**********

అ ॥ నక్షత్రములకుక్షిప్రదారుణమృదుస్థిరోగ్రసాధారణచరసంజ్ఞల
జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ అశ్విని-హస్త-పుష్యమియీమూడున్నుక్షిప్ర నక్షత్రము
లు - మూల-ఆర్ద్ర-జ్యేష్ఠ-ఆశ్లేష-యీనాల్గున్నుదారుణనక్షత్రములు - చిత్ర
రేవతి - మృగశీర్షము-అనూరాధ ఈనాల్గున్నమృదునక్షత్రములు - రోహిణి-ఉత్త

ర-ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్ర - ఈ ౩న్ను - ఉగ్రనక్షత్రములు - కృత్తిక - విశాఖ - ఈ ౨న్ను - సాధారణనక్షత్రములు - స్వాతి - పునర్వసు-శ్రవణము-ధనిష్ఠ-శతభిషక్కు- ఈ ౫న్ను చరనక్షత్రములు-యీచెప్పబడిననక్షత్రములుతమతమసంజ్ఞలయొక్క ఫలములనిచ్చును- అనగా-క్షిప్రనక్షత్రములుశీఘ్రఫలమును - దారుణనక్షత్రములుభయఫలమును - మృదునక్షత్రములుమృదుఫలమును - స్థిరనక్షత్రములుస్థిరఫలమును- ఉగ్రనక్షత్రములుఉగ్రఫలమును-సాధారణనక్షత్రములుసామాన్యఫలమును- చరనక్షత్రములుచంచలఫలమును - యీచెప్పబడినప్రకారమువాటివాటిఫలములనిచ్చునని తాత్పర్యము.******************************

౭॥ అ॥ గ్రహాణాం క్రూరసౌమ్యపురుషస్త్రీనపుంసకసంజ్ఞానిర్ణయంచ దర్శయతి॥ మూ॥ క్రూరా భానుతమశ్శనిధ్వజకుజాశ్శుక్రార్యసౌమ్యేందవస్సౌమ్యాస్తేపురుషాః కుజార్కగురవో రాహ్వేందుశుక్రాః స్త్రియః। తచ్ఛేషాస్తునపుంసకాగురుభృగూవిప్రౌకుజార్కౌనృపౌ వైశ్యౌ చంద్రబుధౌతదన్యకులజో మందస్తు వర్ణేశ్వరః॥******** *********

వ్యా॥ క్రూరా ఇతి॥ భానుతమశ్శనిధ్వజకుజాస్సూర్యరాహుశనికేత్వంగారకాఃపంచైతే క్రూరాః పాపగ్రహా ఇత్యర్థః-శుక్రార్యసౌమ్యేందవశ్శుక్రగురుబుధచంద్రాశ్చత్వారస్సౌమ్యాస్సౌమ్యగ్రహాశ్శుభగ్రహా ఇత్యర్థః-అత్రాయం విశేషః-బుధఃపాపగ్రహయుక్తశ్చేత్పాపో భవతి-చంద్రః క్షీణదశాయాంపాపః-పూర్ణదశాయాంశుభ ఇతి-ఉక్తంచ-బాలబోధిన్యాం॥ శ్లో॥ బుధఃపాపఃయుతఃపాపఃక్షీణచంద్రస్తథైవచేతి-కుజార్కగురవఃపురుషాఃపురుషగ్రహాః- రాహ్వేందుశుక్రాః స్త్రియః స్త్రీగ్రహాః తచ్ఛేషాస్తూక్తగ్రహావశిష్టాః-బుధశ్శనైశ్చరకేతవః నపుంసకాః షండగ్రహాః- గురుభృగూ విప్రౌ బ్రాహ్మణగ్రహౌ- కుజార్కౌనృపౌక్షత్రియగ్రహౌ -చంద్రబుధౌ వైశ్యౌవైశ్యగ్రహౌ - మందస్తుశనైశ్చరస్తు-తదన్యకులజః-తేభ్యః బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యకులేభ్యః-అన్యస్మిన్ శూద్రకులేజాత ఇతి తదోక్తః(*)సప్తమ్యాంజనేర్డ ఇతి డప్రత్యయః - వర్ణేశ్వరః-శూద్రవర్ణేశ్వర ఇత్యర్థః- నను వర్ణేశ్వర ఇత్యనేన బ్రాహ్మణాదివర్ణేశ్వరత్వే లభ్యతేపతతఃశూద్రకులాధిప ఇతిచేన్న-నీచవంశజాతస్యాధిపత్యం శోధి

పతి త్వావయోగాత్ ॥**************************************

అ॥ నవగ్రహములకు శుభాశుభసంజ్ఞలనున్ను పురుష స్త్రీ నపుంసకసంజ్ఞలనున్ను - బ్రాహ్మణాదిజాతినిర్ణయమునుం దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యుడు - కుజుడు - శని - రాహువు - కేతువు - యీ ఐదున్ను పాపగ్రహములు - చంద్రుడు - బుధుడు - బృహస్పతి - శుక్రుడు యీనాలున్ను శుభగ్రహములు - వీరిలో బుధుడు పాపగ్రహముతో కూడినట్లైతే పాపియనిన్ని - చంద్రుడు క్షీణదశయందు పాపియనిన్ని - పూర్ణదశయందు శుభకరుడనిన్ని తాత్పర్యము - సూర్యుడు - అంగారకుడు - బృహస్పతి యీ మూడున్ను పురుషగ్రహములు - చంద్రుడు - శుక్రుడు - రాహువు యీ మూడున్ను స్త్రీ గ్రహములు - బుధుడు - శని - కేతువు యీ మూడున్ను నపుంసకగ్రహములు - బృహస్పతి - శుక్రుడు యీ యిద్దరున్ను బ్రాహ్మణగ్రహములు - సూర్యుడు - అంగారకుడు - యీ యిద్దరున్ను క్షత్రియగ్రహములు - చంద్రుడు - బుధుడు - యీ యిద్దరు వైశ్యగ్రహములు - శనైశ్చరుడు - శూద్రవర్ణ వహారి కాని పంచదశవర్ణములకధిపతియౌను శూద్రుడు యీ క్రమమున గ్రహములవర్ణనిర్ణయము కు దెలియదగినది.****

౬॥ అ॥ అథచంద్రస్యపూర్ణత్వంక్షీణత్వంచదర్శయన్ తత్ఫలాన్యాహ॥ మూ॥ అష్టమ్యోరుభయోశ్చమధ్యమగతశ్శుక్లాన్యయోర్వ్యత్యయేపూర్ణఃక్షీణఇతిక్రమాచ్ఛశధరఃపూర్ణశ్శుభోమంగళే। కృష్ణాదౌదినపంచకంశుభకరంతన్మధ్యమంమధ్యమంతస్యాంత్యంన ధనాఢ్యదంశశివశాచ్ఛుక్లేతుతద్వ్యత్యయమ్।**************************************

వ్యా॥ అష్టమ్యోరితి॥ ఉభయోః శుక్లకృష్ణయోరష్టమ్యోః మధ్యగతః శశధరఃచంద్రఃపూర్ణః - శుక్లాన్యయోఃశుక్లాచ అన్యాచ శుక్లాన్యయోర్వ్యత్యయేవిపర్యాసేసతిఉభయోర్మధ్యగతః చంద్రఃక్షీణోభవతి- క్రమాత్పూర్ణఃమంగళేశుభకర్మణి - శుభఃశుభకరఇత్యర్థః- క్షీణస్త్వశుభకరఇత్యర్థాల్లభ్యతే-అనేనైతదుక్తంభవతి - శుక్లాష్టమ్యుత్తరార్థమారభ్యకృష్ణాష్టమీపూర్వార్థపర్యంతంమధ్యమః - తత్రస్థితఃశశీపూర్ణః - కృష్ణాష్టమ్యుత్తరార్థమారభ్యశుక్లాష్టమీపూర్వార్థపర్యంతంయోయంమధ్య కాలః - తత్రగతఃక్షీణోభవతి- అన్యాయంవిశేషః - కృష్ణాదౌకృష్ణపక్షప్రథమభాగేయద్దినపంచకంతచ్ఛుభకరం - పూర్ణచంద్రత్వాదితిభావః- తన్మధ్యమంత

స్య కృష్ణపక్షస్య మధ్యమం - షష్ఠ్యాదిదశమీపర్యంతం ద్వితీయం పంచకం మధ్యమం - అల్పఫలదమిత్యర్థః - అనతిపూర్ణచంద్రత్వాదితి భావః - తస్య కృష్ణపక్షస్యాంత్యం ఏకాదశీమారభ్య దర్శపర్యంతం చరమపంచకం - అధమాభిధం అధమసంజ్ఞికం అశుభకరమిత్యర్థః - తత్ర అతిక్షీణచంద్రత్వాదితి భావః - శశినః క్షీణత్వమధ్యత్వపూర్ణత్వవశాత్ శుక్లే శుక్లపక్షేఽపి - తద్వ్యత్యయం ఉక్తవైపరీత్యం - తదా శుక్లప్రతిపదారభ్య తత్పంచమీపర్యంతం అధమాభిధం - క్షీణచంద్రత్వాత్ శుక్లషష్ఠీమారభ్య తద్దశమీపర్యంతం మధ్యమం - అనతిక్షీణచంద్రత్వాత్ శుక్లైకాదశీమారభ్య పూర్ణిమాపర్యంతం శుభకరం పూర్ణచంద్రత్వాదితి.**************************

అ॥ చంద్రుని పూర్ణత్వక్షీణత్వములన వీటిఫలములను వివరించుచున్నాడు॥

తా॥ చంద్రుడు శుక్లాష్టమి మొదలు కృష్ణాష్టమిపర్యంతము పూర్ణుండును. కృష్ణశుక్లాష్టములకు మధ్యదినములయందు క్షీణుండును - పూర్ణచంద్రుడు శుభకరుండును క్షీణచంద్రుడశుభకరుడని తాత్పర్యము॥ (గాథియు - శుక్లపక్షైకాదశి మొదలు కృష్ణపక్షపంచమివరకు పూర్ణచంద్రుడౌటవలన శుభకరమనియును - శుక్లపక్షషష్ఠి మొదలు దశమిపర్యంతము - కృష్ణపక్షషష్ఠి మొదలు కృష్ణదశమిపర్యంతము - మధ్యమచంద్రుడౌటవలన అల్పఫలప్రదమనియును - కృష్ణైకాదశి మొదలు శుద్ధపంచమివరకు మిక్కిలి క్షీణచంద్రుడౌటవలన అశుభకరమనియును తాత్పర్యము**************************

౭॥ అ॥ అథ గర్భాధానహేతుభూతస్య ప్రథమార్తవస్య శుభాశుభనక్షత్రవారాన్ లగ్నస్య గ్రహసంపత్తిం చ దర్శయతి॥ మూ॥ కన్యాయాః ప్రథమార్తవే శుభకరాణ్యాద్యంతమూలోత్తరా బ్రాహ్మీజ్యేందుకరేశపంచకహరిత్రీణ్యేవ నాన్యాని తు। వారాస్త్వేందుజజీవశుక్రశశినాం తేషాం చ వర్గాశ్శుభాః కేంద్రోపాంత్యధనత్రికోణసహితాశ్చ స్యురిలాభత్రిగాః॥ వ్యా॥ కన్యాయా ఇతి॥ ఆద్యంతమూలోత్తరాః ఆదిః అశ్వినీ అంతో రేవతీ - మూలా ప్రసిద్ధా - ఉత్తరాః ఉత్తరాత్రయం బ్రాహ్మీజ్యేందుకరేశపంచకహరిత్రీణి బ్రాహ్మీ రోహిణీ - ఇజ్యః పుష్యః - ఇందుః మృగశీర్షం - దినేశపంచకం హస్తచిత్రాస్వాతీవిశాఖానూరాధాః - హరిత్రీణి శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః ఏతాని సప్తదశనక్షత్రాణ్యేవ - కన్యాయాః ప్రథమార్తవే

ప్రథమారజసి శుభకరాణి అన్యాని అశుభాని - ఆర్ద్రా - పునర్వసూ - జ్యేష్ఠా - కృత్తికా పూర్వఫల్గునీ - పూర్వాషాఢా - పూర్వాభాద్రా - భరణ్యాశ్లేషా - దశైతాని నక్షత్రాణి నశుభకరాణి - గురుజీవశుక్రశశినాం సంబంధినో వాసరాశ్చ శుభకరాః - తేషాం గురుజీవశుక్రశశినాం వర్గాశ్చ శుభాశ్శుభకరాః - అత్ర ప్రశస్తలగ్నహోరాద్రేక్కాణనవాంశద్వాదశాంశత్రింశాంశాశ్చ గృహ్యంతే - కేంద్రోపాంత్య ధనత్రికోణసహితాః - కేంద్రాణి లగ్నచతుర్థసప్తమదశమాని - ఉపాంత్యమేకాదశస్థానం ధనం ద్వితీయం - త్రికోణౌ పంచమనవమౌ - ఆర్తవలగ్నస్య ఉక్తస్థానేషు స్థితాశ్శుభాః శుభగ్రహాశ్శుభకరాః - అన్యే పాపగ్రహాః అరిలాభత్రిగాః - షష్ఠైకాదశత్రితీయస్థానగతాస్సంతః శుభకరా భవంతి **************............

అ॥ తొలుసారి ఋతువైనయప్పుడు శుభాశుభనక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు॥

టీ॥ అశ్విని - రోహిణి - మృగశీర్షము - పుష్యమి - ఉత్తర - హస్త - చిత్త - స్వాతి - విశాఖ - అనూరాధ - మూల - ఉత్తరాషాఢ - శ్రవణం - ధనిష్ఠ - శతభిషక్ - ఉత్తరాభాద్ర - రేవతి - యీ - ౧౭ - నక్షత్రములయందు సమర్తాడినట్లైతే శుభకరములనియును - భరణి - కృత్తిక - ఆర్ద్ర - పునర్వసు - ఆశ్లేష - మఖ - పుబ్బ - జ్యేష్ఠ - పూర్వాషాఢ - పూర్వాభాద్ర - యీ ౧౦ నక్షత్రములయందు సమర్తాడినట్లైతే అశుభకరమనియును - సోమ - బుధ - గురు - శుక్ర - వారములయందు సమర్తాడినట్లైన శుభకరమనియును - వీ లగ్నములనగా - వృషభము - మిథునము - కర్కాటకము - కన్య - తుల - ధనుస్సు - మీనము - ఈ లగ్నములును - చంద్ర హోరయును - యీ లగ్నముల ద్రేక్కాణములును నవాంశ - ద్వాదశాంశ - త్రింశాంశములును - శుభకరములయినవనియు తాత్పర్యము) (ఒక లగ్నమునకు హోరలు రెండు - అందు ప్రథమాది బేసి లగ్నములయందు మొదటి భాగము సూర్య హోరయును - రెండవ భాగము చంద్ర హోరయును - ద్వితీయాది సరి లగ్నములయందు లగ్న ప్రథమ భాగము చంద్ర హోరయనియును - రెండవ భాగము సూర్య హోరయనియును - ద్రేక్కాణమనగా లగ్న తృతీయ భాగమనియును తాత్పర్యము)॥ (మరియు శుభగ్రహములు రజస్వలయయిన లగ్నమునుండి లగ్నమునకు రెండవ యింటను - నాలవ యింటను - అయిదవ యింటను - పదవ యింటను - తొమ్మిదవ యింటను ఏడింటను - పదునకొండవ యింటనున్నట్లైన శుభకరముల

నియుత - పాపగ్రహములు- ౩-౬- ౧౧-యీస్థానములయందున్నట్లై
నశుభకరములని తాత్పర్యము.******************************

౭ ॥ అ ॥ పూర్వోక్తసుఖాద్యగ్రసక్షత్రాణాం క్రూరవాసరాణాం
చ ఫలమాహ ॥ మూ ॥ దుఃఖీస్యాత్పితృరౌద్రయోరదితిభే నాబంధకీశక్రభే
త్వగ్నౌనిస్వతరార్కి భౌమదినకృద్వారేషు రోగార్తికృత్ । వైధవ్యా
సుతనిర్ధనాశుభఫలంయామ్యత్రిపూర్వోరగేష్వేకద్విత్రిచతుష్పదాని
యువతేర్దద్యుఃక్రమాదార్తవే ॥ వ్యా ॥ దుఃఖీతి ॥ పిత్ర్య రౌద్రయోః మఖా
ర్ద్రయోః - యిస్యాః కన్యాయాః ప్రథమరజోదృశ్యతే- సాదుఃఖీస్యాత్
అదితిభే పునర్వసూనక్షత్రే చేత్ - సాబంధకీవ్యభిచారిణీస్యాత్ - శక్రభే
జ్యేష్ఠాయాం అగ్నౌకృత్తికాయామపిచేత్ - నిస్వతరాదరిద్రతమా - అ
ర్కిభౌమదినకృద్వారేషుశనైశ్చరాంగారకరవివాసరేషుచేత్ -రోగార్తికృత్
రోగప్రయుక్తపీడాకృత్ - యామ్యత్రిపూర్వోరగేషుభరణీపూర్వఫల్గునీ
పూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రా శ్లేషాసుఏకద్విత్రిచతుష్పదానిప్రథమ
ద్వితీయతృతీయచతుర్థపాదాఃయువతేఃకన్యాయాఃక్రమాత్ వైధవ్యా
సుతనిర్ధనత్వంఅశుభఫలంచదద్యుః - భరణ్యాదిపూర్వోక్తనక్షత్రేషుప్రథ
మపాదాఃవైధవ్యం - ద్వితీయపాదాఃఅపుత్రత్వం - తృతీయపాదాఃదా
రిద్ర్యం- తురీయపాదాఃఅశుభఫలంచక్రమాద్దద్యురిత్యన్వయః******

అ ॥ ఈరజోవిషయమైముందుజెప్పబడినదుష్టనక్షత్రవారఫలంబులజె
ప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ మఖ- ఆర్ద్ర - యీనక్షత్రములయందు బ్రథమర
జస్వలయైనవనితదుఃఖియగును - పునర్వసుయందువ్యభిచారిణియగును -
జ్యేష్ఠ - కృత్తిక - యీయందుమిక్కిలిదరిద్రురాలగును-భరణి - పుబ్బ-
పూషా- పూభా-ఆశ్లేష - యీనక్షత్రములమొదటిపాదమునందువిధవ
యగును - రెండవపాదమునందుగొడ్డురాలగును - మూడవపాదమునందు
దరిద్రురాలగును - నాలవపాదమునందునశుభఫలములనుబొందును)*(మ
ఱియును-ఆదిత్య-మంగళ-శనివారములయందురజస్వలయైనరోగములచేపీ
డింపబడునని తాత్పర్యము.*********...................

౮ ॥ అ ॥ రజోదుష్టకాలమాహ ॥ మూ ॥ సంధ్యోపప్లవపర్వపాతవతి
భూరిక్తాష్టమీద్వాదశీషష్ఠీవిష్టివిషావమాదిదివసాదుష్టాస్సు-సంస్థోరవిః । రం
ధ్రేందుస్థితనోడుభర్తుగసుఖాదోషాగానిశావైధృతిపాపాక్రాంతభే

ష్టస్థపాపవసతిః కన్యార్తవే దోషకృత్ ॥ వ్యా॥ సంధ్యేతి॥ సంధ్యా సూర్యోద
యాస్తమయకాలః- ఉపప్లవః ఉపద్రవకాలః - గ్రహణకాలో వా- పర్వాణి
అమావాస్యా పూర్ణిమా కృష్ణాష్టమీ కృష్ణచతుర్దశీ సంక్రాంతయః - పాతః
వ్యతీపాతో మహాపాతశ్చ పరిఘాయోగవిశేషః - రిక్తాశ్చ తుర్థీ నవమీ చతు
ర్దశ్యః - అష్టమీ ద్వాదశీ షష్ఠ్యః - క్షుద్రా యుగతాః విష్టిశ్చ భద్రకరణం- విషాః వి
నాడ్యః - అవమః దినత్రయం - ఆదిశబ్దేన త్రిద్యుస్పృగాదయః ॥ శ్లో॥ దిన
త్రయం స్పృశత్యేకో వారస్స్యాదవమం హి తత్ । త్రివారస్పృక్తిథిర్యత్ర
త్రిద్యుస్పృగితి నిందిత ఇత్యుక్తం - దుష్టఋక్షసంస్థో దుష్టనక్షత్రాణి పూర్వో
క్తకృత్తికాదీని తేషుస్థితో రవిః భస్థః పశ్చ్యః - రంధ్రేపః అష్టమచంద్రః - ని
ధనోడు నైధనతారా చ - అశుభాయోగాః వజ్రవిష్కంభగండవ్యాఘా
తశూలాతిగండాదయః - నిశా రాత్రిః వైధృతిః ప్రసిద్ధా పాపాక్రాం
తభం పాపగ్రహాక్రాంతనక్షత్రం- రాశిర్వా అ సపాపవసతిః జన్మలగ్నా
త్సప్తమే పాపగ్రహస్థితిశ్చ- కన్యాయాః ఆర్తవే ప్రథమార్తవే - దోషకృత్.

అ॥ సమగ్రకుదుష్టకాలములను చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యోదయ కా
లంబును సూర్యాస్తమయ కాలంబును గ్రహణ కాలంబును-అమావాస్యయు
ను - పున్నమియును - కృష్ణాష్టమియును - కృష్ణచతుర్దశియును- మేషాదిసం
క్రమణములును - వ్యతీపాతనామయోగమును- మహాపాతలనగా వ్యత్ర
వైత్రలును - పరిఘానామయోగమును- చవితియును-షష్ఠియును- అష్టమి
యును - నవమియును - ద్వాదశియును - చతుర్దశియును-భద్రకరణము
ను - త్యాజ్యఘడియలును-అవమయనగా మూడుతిథులుగలసిన వారమును-
త్రిద్యుస్పృక్ - అనగా మూడువారములతోగూడిన తిథియును-క్రిందజెప్ప
బడిన కృత్తికాదిదుష్టనక్షత్రములయందు సూర్యుడుండగాను - సమగ్రాడి
నవనిత పెనిమిటిరాశికి-ఎనిమిదవయింట చంద్రుడుండగాను నైధనతార
యనగా జన్మనక్షత్రమునకు ౭వ-నక్షత్రమును - వజ్రము-విష్కంభము-గం
డము - వ్యాఘాతము - శూల - అతిగండము - ఇవి మొదలగు నశుభయో
గములును - రాత్రి - వైధృతినామయోగమును-పాపగ్రహంబులగు సూ
ర్యాంగారకశనిరాహుకేతువులచే నాక్రమింపబడిన నక్షత్రములును - ర
జస్వలయైన లగ్నమునకు యేడవలగ్నమునందు సూర్యాదిపాపగ్రహంబు
లుండగానీ చెప్పబడిన కాలములు ప్రథమార్తవమునకు దోషకరంబులనుట,

౧౦ ॥ అ॥ పృచ్ఛకదిగ్వశాత్పుత్రబిందువస్త్రనిర్ణయమాహ॥ మూ॥
సప్తైకాష్టచతుష్షడష్టనవదిక్పుత్రాఇతిసంఖ్యాః క్రమాద్గావహ్న్యబ్ధిక
రాబ్ధిరామశశభృచ్చంద్రా రజోబిందవః। జీర్ణంశ్యామలరక్తశుభ్రమలి
నంకాషాయచిత్రంచతద్వస్త్రంధాతుమయంచపృచ్ఛకవశాత్ప్రాచ్యా
దికాష్ఠాఫలమ్॥ వ్యా॥ సప్తేతి॥ పృచ్ఛకఃదైవజ్ఞస్యప్రాగాదిదిక్షుస్థిత్వా
యదిపృచ్ఛతి - తదాదైవజ్ఞఃపుత్రసంఖ్యాంబిందుసంఖ్యాంవస్త్రలక్షణం
చక్రమాద్వదేత్ - యథా ప్రాగ్భాగేస్థిత్వా యదిపృచ్ఛతి - తదాదైవ
జ్ఞఃసప్తసప్తపుత్రాః ఆగ్నేయభాగేస్థిత్వాయదిపృచ్ఛతి - తదాఏకఃపుత్రః
దక్షిణదిగ్భాగే - అష్టపుత్రాః - నైఋతిదిగ్భాగేచత్వారఃపుత్రాః - ప
శ్చిమేషట్ - వాయువ్యభాగేఅష్టౌ - ఉదగ్భాగేనవపుత్రాః - ఈశా
న్యేదిక్ దశపుత్రా ఇతి - అథబిందునిర్ణయః - పృచ్ఛకఃప్రాచ్యాంస్థిత్వా
యదిపృచ్ఛతి - తదారామాఃత్రయోరజోబిందవః - ఆగ్నేయేఅగ్నయస్త్రయోర
జోబిందవః - దక్షిణేఅబ్ధయశ్చత్వారః - నైఋత్యాంకరౌద్వౌబిందూ -
ప్రతీచ్యాంఅబ్ధయశ్చత్వారః - వాయవ్యేరామాస్త్రయోరజోబిందవః - ఉ
దీచ్యాంశశభృదేకః - ఈశాన్యేచంద్రఃఏకఃరజోబిందురితి - అథవస్త్రని
ర్ణయః - ప్రాచ్యాంస్థిత్వాయదిపృచ్ఛతి - తదాతద్వస్త్రంరజోదూషితంజీర్ణం
ఆగ్నేయ్యాంశ్యామలంశ్యామలవర్ణం - దక్షిణాయాంరక్తంరక్తవర్ణం - నైఋ
త్యాంశుభ్రంశ్వేతం - పశ్చిమేమలినంమాలిన్యయుక్తం - వాయవ్యేకాషా
యం - ఉదీచ్యాంచిత్రం - ఈశాన్యేధాతుమయం - వస్త్రమితిప్రాచ్యాది
కాష్ఠాఫలంప్రాగాదిదిక్ఫలంవక్తవ్యం॥ని॥ దిశస్తుకకుభఃకాష్ఠాఇత్యమరః.

అ॥ ప్రశ్నజేసినదిక్కునుబట్టిపుత్రబిందువస్త్రములనిర్ణయించెడిక్రమమును జె
ప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అడుగవచ్చినవాడుజ్యోస్యుడైనతనకుతూర్పుదిసనుం
డియడిగిననేడుగురుకొమారులనియు ౩ రజోబిందువులనియు జీర్ణవస్త్ర
మనియుంజెప్పవలయు - ఆగ్నేయదిక్కుననుండియడిగిననొకకొమారుండ
నియు -౩- బిందువులనియు - కప్పువలువయనియు - దక్షిణదెసనుండియడిగి
ననెనమండ్రు కొమారులనియు - ౪ - బిందువులనియు - ఎఱ్ఱనివలువయని
యు - నిఋతిదిక్కుననుండియడిగిన - నలుగురుకొమారులనియు -౨- బిం

మువ్వులనియు - నెల్లవలువయనియు - పశ్చిమదిశనుండి యడిగిన నాఁడుసు
కొమారులనియు - ౪ - బిందువులనియు - మలినవస్త్రమనియు - వాయవ్య
దిశనుండియడిగిన నిసువులు కొమారులనియు - ౩ - బిందువులనియు - చెంగావి
చీరయనియు - కుబేరదిక్కున నుండి యడిగిన - లొష్ట్యం పుత్రకొమా
రులనియు - ౧ - బిందువనియు - పెస్సలు పన్నెలుగలవస్త్రమనియు - ఈశా
న్యదిశనుండి యడిగిన - పదుగురుకొమారులనియు - ౧ - బిందువనియు - గైరిక
ధాతుమయమైనవస్త్రమనియు - నీక్రమంబున జ్యోతిష్కుఁడు ప్రశ్నబిందు
వస్త్రనిర్ణయములం జెప్పవలయునని తాత్పర్యము, ******************

౧౧ ॥ అ ॥ పూర్వోక్తవస్త్రనిర్ణయస్య బిందుసంఖ్యాయాశ్చ ఫలమా
హ ॥ మూ ॥ శ్యామం మృత్యుకరం న్ర ధనశుభకరం దివిత్రం చ దారిద్ర్యకృ
ద్రక్తం వ్యాధికరం సితం సుతకరం వస్త్రం రజోమార్జితమ్। స్త్రీకాం బిందు
సమత్వమాయుకరం కన్యాప్రదం చాత్ర వై బిందూనాం విషమత్వే సుత
కృద్భాగ్యప్రదం సర్వదా ॥ వ్యా ॥ శ్యామమిత్యాది ॥ రజోదూషితం వస్త్రం శ్యా
మంచేత్ - మృత్యుకరం - వృష్ణం అగ్నిప్రంచేత్ శుభకరం - చిత్రం దరిద్రప
కారంచేత్ దారిద్ర్యకృత్ - రక్తంచేత్ వ్యాధికరం రోగప్రదం -
సితం శ్వేతంచేత్ సుతకరం పుత్రప్రదమితి వక్తవ్యం - అత్ర వే ప్రశ్నపురజసి
బిందుసమత్వం బిందూనాం రజోబిందూనాం సమత్వం యుగ్మత్వం స్త్రీణా
మాయుకరం రోగప్రదం - కించ కన్యాప్రదం స్త్రీసంతానకరంచ - విష
మత్వమేవ - అయుగ్మత్వం సుతకృత్ - పురుషసంతానకరం - కించ సర్వదా
భాగ్యప్రదమైశ్వర్యప్రదం చ. ******************

అ ॥ ఈ చెప్పబడిన వస్త్రములకును బిందుసంఖ్యకును ఫలములను జె
ప్పుచున్నాఁడు ॥ తా ॥ నల్లచీరగట్టుకొని రజస్వలయయిన నాశకరమనియు -
గట్టిచీరయయిన మంగళకరమనియు - పెస్సలు పన్నెలుగలచీరయయిన - దారి
ద్ర్యమును జేసెదనియు - ఎఱ్ఱచీరయయిన - రోగప్రదమనియు - తెల్లచీర
యయిన - కొమారులు గలుగుదురనియును - మఱియు స్త్రీలకు మొదటి
సమర్తయందు - ౨-౪ - ఇట్టిసమబిందువులుగల్గిన - రోగకరమనియు స్త్రీ
సంతానకరమనియు - ౧-౩ - ఇట్టిబేసిబిందువులుగల్గిన - పురుషసంతానక

రహానియు - ఎల్లప్పుడు సౌభాగ్యప్రదానియును తాత్పర్యము. ౨
౧౨ ॥ అ ॥ అథ కారణభూతస్యార్తవస్యోద్దేశానంతరం కార్యభూతస్య గర్భాధానస్యావశ్యకాలమాహ ॥ మూ ॥ గర్భాధానమరిష్టమస్య శుద్ధౌ పాపగ్రహాక్రాంతభేద స్వాహిద్వయకాలమూలనిధనజ్యేష్ఠాంత్యజన్మర్క్షము ష్వ ॥ షష్ఠీవిష్టివిషావమాసుపరిఘావ్యర్ద్ధే దివా వైధృతౌ సంధ్యాపర్వచతుర్దశీవ్రతపిత్ర్యశ్రాద్ధేష్వపాస్తే భవేత్. ****************

వ్యా ॥ గర్భాధానమితి ॥ అస్మిన్ పిరౌ దంపత్యోరిష్టశుచం ద్రే - పాపగ్రహాక్రాంతభే పాపగ్రహస్థితనక్షత్రే స్వాహిద్వయకాలమూలనిధనజ్యేష్ఠాంత్యజన్మసు - స్వాతి - అశ్విని - అహిద్వయం - ఆశ్లేషామఘా - కాలః - భరణీ - మూలా ప్రసిద్ధా - నిధనం - తతో నైధనతారా - జ్యేష్ఠా ప్రసిద్ధా - అంత్యా రేవతీ జన్మేషు దంపత్యోః జన్మనక్షత్రం తేషు నవనక్షత్రేషు వపష్ఠీపక్షస్య పుంగళాపిష్టిః భద్రాకరణం - విషాః విషనాడికాః - అవమాదినత్రయం పాతాసు చ పరిఘాస్యార్ధే పరిఘయోగస్య పూర్వార్ధే దివా అహ్ని వైధృతౌ వైధృతినామయోగే - సంధ్యయోః ఉభయసంధ్యయోః - పర్వసు పంచ - పర్వసు - చతుర్దశ్యాం శుక్లచతుర్దశ్యాం - కృష్ణచతుర్దశ్యాః పర్వాంతః పాతత్వే గతాగతాన్ - వ్రతే ఆచరితవ్రతదినే పిత్ర్యశ్రాద్ధేషు శ్రాద్ధవాసేషు పాతేచ వ్యతీపాతే హాపాతేచ ఉక్తేష్వేతేషు గర్భాధానం స్యాద్యది - అనిష్టం అశోభం భవేత్ - ఇత్యర్థః లిప్తే. ****************

అ ॥ గర్భాధానమునకు కొఱగాని కాలముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ భార్యాభర్తలకాలశిక్షనిమిత్తమయింట చంద్రుడుండగాను - ముందు జెప్పబడిన సూర్యాదిపాపగ్రహములుండిన నక్షత్రములయందును - అశ్విని - భరణి - ఆశ్లేష - మఘ - జ్యేష్ఠ - మూల - రేవతి - ఈ నక్షత్రములయందును - భార్యాభర్తల జన్మనక్షత్రములకేడవ నక్షత్రమునందును - పక్షద్వయగతషష్ఠులయందును పరిఘనామయోగపూర్వభాగమునందును - పగటియందును - వైధృతినామయోగమందును - సూర్యోదయాస్తమయకాలంబులయందును - పంచపర్వములనగా కృష్ణాష్టమి - కృష్ణచతుర్దశి - పూర్ణిమ - అమావాస్య - సంక్రాంతులు - ఈ దినములయందును - శుక్లచతుర్దశియందును - ఏకాదశి మొదలుగాగల వ్రతదినంబులయందును - శ్రాద్ధదినంబులయందును - వ్య

తీపాత నామయోగమునందుననీ జెప్పఁబడిన కాలములయందు గర్భాధాన
ము చేయఁగూడదని తాత్పర్యము.*** ***************************

౧౩॥ క॥ అథ ఋతుకాలనిర్ణయమాహ॥ మూ॥ స్త్రీణాం స్యాద్రజదర్శనాదిది
నతస్స్యాత్షోడశర్తుష్వహః పుత్రార్థీవరయేత్సమాసు సుఋక్షేంత్యాస్వవ
శిష్టాస్వశాసు। పుంలగ్నే పురుషైరవేక్షితయుతే పుంవర్గసంస్థైర్గ్రహై
ర్జీవే లగ్నసుతాంకగే సుదిసుతస్తద్వ్యత్యయే పుత్రికా॥ వ్యా॥ స్త్రీణామితి॥
ఆర్తవదర్శనాదిదినతః ఋతౌ భవం ఆర్తవం (*) తత్ర భవ ఇత్యణ్ గుణః - త
స్య ప్రసవదర్శనంతస్య అదిదినాత్ ప్రథమదివసతస్స్యాత్ షోడశ ఋతుతుపాః
ఋతురాత్రయస్స్యుః - రజోదర్శనాదిదివసాదారభ్య షోడశదినపర్యంతి వ్యాప్య
ఋతుదివసాః స్యుః - పుత్రార్థీపుత్రసంతానాభిలాషీ - సమాస్వి ష్టా
సుఋక్షేషు సుముహూర్తానుకూలవతీం - శుద్ధాంత్యాన్ నాది నాశుద్ధాం
క్త్వా శాంతజప్వలాన్ యామినస్త్రీణాంగిం - భార్యామితి శేషః - వరయేద్గచ్ఛే
త్ - అత్రాయంవి శేషః - షోడశసు అద్యాశ్చతస్రోనింద్యాః - తస్మాత్తాః
పరిత్యాజ్యా - శేషాసు వరయేదితి - తదుక్తం॥ శ్లో॥ ఋతుస్స్వాభావికః స్త్రీణాం
రాత్రయష్షోడశస్మృతాః। చతుర్భిస్స్త్రీవత్త్రైస్సార్థసహాభిస్సహ
సత్తైః॥ తాసామాద్యాశ్చతస్రస్తునింద్యాఏకాదశీచయా। త్రయోదశీ
చశేషాస్తుప్రశస్తాదశరాత్రయఇతి-న కేవలమేతావత్ పుంవర్గసంస్థైః
శబ్దే షడ్వర్గఉచ్యతే- పురుషసంజ్ఞికరాశివర్గః పుంవర్గః-యుగ్మా పురుష గ్ర
హాః పతిరాశివర్గః-పుంవర్గః-తత్రస్థైః పురుషైః పుంగ్రహైః అవేక్షితే దృష్టే
యుతేవా - విశేషణసమాసః - పుంలగ్నే పురుషసంజ్ఞికలగ్నే, పుంలగ్నానిచ
మేషమిథునసింహతులాధనుఃకుంభాః - తేషామన్యతమే లగ్నే - జీవేగు
రౌలగ్నసుతాంకగే గర్భాధానలగ్నే తస్య పంచమనవమేష్వాస్థితే యాని -
సుతః పుత్రః జాయత ఇతి శేషః - తద్వ్యత్యయే ఉక్తలక్షణవ్యత్యయే - స్త్రీ
వర్గసంస్థైః స్త్రీగ్రహైః చంద్రశుక్రరాహుభిః-అవేక్షితేయుతేవా-స్త్రీ
లగ్నే వృషభకర్కటకన్యావృశ్చికమకరమీనానామన్యతమేవా - గురౌ
లగ్నపంచమనవమానామన్యతమస్థానేష్వస్థితే వాయది పుత్రికేత్యర్థః ....
అ॥ ఋతుదివసముల నిర్ణయమును గర్భాధానకాలనిర్ణయము
ను జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ స్త్రీ రజోదర్శనదివసము మొదలుకొని

నారురాత్రులు ఋతురాత్రులనం బడు-పుత్ర సంతానమును గోరినవా
నవ్వుం డీపదునారు రాత్రులలో సరిదివసంబుల ఋతుస్నానాదులచే బరి
శుద్ధురాలును-ఋతు నియమాదులచేత కృశించిన దేహము గలదియును తనక
త్యంత ప్రియురాలునగు నిల్లాలు నుంబొందవలయు-వారియును పురుష రా
సులగు మేష మిథున సింహ తులా ధనుః కుంభ షడ్వర్గు యందైనను-పురుష
గ్రహ రాసులైన మేష సింహ వృశ్చిక ధనుర్మీనముల షడ్వర్గులయందైన
ను ఈ రాసులు పురుష గ్రహములు గూడియుండినప్పటికిని చూడబడియుండిన
ప్పటికిని బృహస్పతి లగ్న పంచమ నవమ స్థానములయందునుండగాను గర్భా
ధానము జేసినట్లైన పుత్రుండు గలుగు ననియు - స్త్రీ రాసులైన వృష
భ కర్కాటక కన్యా వృశ్చిక మకర మీన రాసుల యందైనను స్త్రీ గ్ర
హ రాసులైన వృషభ కర్కాటక తులా రాసుల షడ్వర్గులయందైనను-
లగ్నము స్త్రీ గ్రహములచే చూడంబడియైనను స్త్రీ గ్రహములతో గూడియై
ననుండగాను లగ్న పంచమ నవమ స్థానంబులయందు బృహస్పతి లేకయుండ
గాను గర్భాధానము జేసినట్లైన కొమార్తె గలుగునని తాత్పర్యము (*)
యినియు నుంగాక ఈ పదునారు దివసములలో నాదిన నాలుగు రాత్రు
లును పదనకొండవ రాత్రియును పదమూడవ రాత్రియు నీయారు రాత్రు
లు నింద్యములనియును నితరములగు పది రాత్రులు త్తమంబులనియు గొం
దరియభిప్రాయము-అయినవశ్లోకంబున స్త్రీ పురుష గ్రహముల నిర్ణ
యంబును అఱువదియారవశ్లోకము మొదలైనశ్లోకములయందు షడ్వర్గుల

అ ॥ అథపుంసవనకాలమాహ ॥ [క్షణమును చెప్పబడియున్నది.

౧౮ ॥ మూ ॥ కుర్యాత్పుంసవనం కరత్రయవిధిశ్రోణత్రయాంత్యోత్త
రామిత్రాంత్యాదితిమూలదస్రశశభృద్భ్యేష్వాద్యగర్భే స్ఫుటే । లగ్నే
పుంగ్రహవాసరే రవిగృహం త్యక్త్వాళిసద్మాన్యమారిక్తాభిద్రవివర్జితే
హ్న్యయువతౌ మాసే తృతీయే పతిః ॥

వ్యా॥ కుర్యాదితి ॥ ఆద్యగర్భే ప్రథమగర్భే వ్యక్తే సతి- కరత్రయం హ
స్తచిత్రాస్వాతయః - విధి.రోహిణీ- శ్రోణత్రయం శ్రవణధనిష్ఠా శతభి
షజః-ఆర్యః పుష్యః-ఉత్తరా ఉత్తరాత్రయం-మిత్రం అనూరాధా అంత్యో
రేవతీ-అదితిః పునర్వసూ మూలా ప్రసిద్ధా దస్రః అశ్వినీ-శశభృత్ మృగ
శీర్షం-ఏతేషు భేషు నక్షత్రేషు॥ని॥ నక్షత్రమృక్షం భం తారేత్యమరః -లగ్నే
పుంలగ్నే పుంగ్రహవాసరే రవికుజగురూణామన్యతమే వాసరే రవిగృహం సి

ష్టాం-అలిసక్త్వాపివృశ్చికస్యాపి-త్యక్త్వా- యద్యపి సింహః పుంలగ్నః స్తథాపి కింతో క్త్యాజ్యః పిధ్ధత్వాత్త్యాజ్యః అమారిక్తాద్రిక్తపవర్జితే అమాదర్శః రిక్తాఃచ తుర్థీనవమీచ - చతుర్దశ్యః-భద్రాశ్చవక్ష్యమాణ పక్షచ్ఛిద్రాణిపతైర్వివర్జితే ఏవ సే-తృతీయేమాసే(*)పద్దనోన్నమాసుహృదినిశ్చికిల్బిష స్యాన్నమాసా దేశః పతిగ్రస్తోయువ తౌ బాహ్యాయాం - పుంసవనం పుంసవనాఖ్యంకర్మకుర్యా త్ తృతీయమాస ఇతిగర్భవ్యక్తోపలక్షణార్థం - నతు నియమార్థం - పుంసవ నంవ్యక్తేగర్భ ఇతిమాసనియమస్యాపస్తంబేనానుక్తత్వాత్ ....

అ ॥ పుంసవనకాలనిర్ణయమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ తోల్త గర్భము కలిగినవనితకుమూడవమాసమునందును - అశ్వని - రోహిణి - మృగశీర్ష ము - పునర్వసు - పుష్యమి - ఉత్తర - హస్త - చిత్త - స్వాతి - అనూరాధ - మూల-ఉత్తరాషాఢ శ్రవణం-ధనిష్ఠ-శతభిషక్కు-ఉత్తరాభాద్ర-రేవతి-ఈన క్షత్రములయందును - వృశ్చికసింహరాసులకితరరాసులయందును - చవి తి - నవమి - చతుర్దశి - అమావాస్యయాదినములబరిత్యజించి యితర ము లైనశుభదివసములయందునుగర్భమునకుశుభముగలుగుటకయి - పెనిమి టియయినపురుషుండుపుంసవనమనెడికర్మను జేయవలయునని తాత్పర్య ము(*)మఱియు నాపస్తంబసూత్రమునందు స్త్రీలకుగర్భము స్పష్టముగా నగుపడిన పిమ్మటపుంసవనము జేయవలసినదని చెప్పియున్నది గాని మాస ని యమము చెప్పియుండలేదు గావునచ్చట నుమూడవమాసమని చెప్పుటగ ర్భవ్యక్తోపలక్షణార్థమేయని తెలియవలయు,,.........******************

౧౫ ॥ అ ॥ అథసీమంత కాలమాహ ॥ మూ ॥ పూర్వం పుంసవనేయ త్రైవకథితం మాసవ్యవస్థాం వినాసీమంతేపితత్రైవమాసవిషయే షష్ఠేచ తుర్థేష్టమే । లగ్నాదంత్యసుతాష్టమేషురహితేష్వగ్న్యాది పాపగ్రహైశ్చం ద్రేలగ్నవివర్జితేచనవమేశుద్ధేసమంపుంసవే ॥ వ్యా ॥ పూర్వమితి॥పూ ర్వస్మిన్ శ్లోకే యత్రైవకథితం యన్నక్షత్రవాసరాదికముక్తం - మాసవ్య వస్థాం మాసనియమం వినా-సీమంతేపి తత్రైవ-నక్షత్రాదికం - మాసవిష యేషు - షష్ఠేచతుర్థేష్టమేపతేషామన్యతమేమాసిసీమంతం సీమంతో న్నయనాఖ్యంకర్మకుర్యాత్ - లగ్నాత్సీమంతలగ్నాదంత్యసుతాష్టమేషు ద్వాదశపంచమాష్టమేష్వగ్న్యాదిపాపగ్రహైఃసూర్యాంగారకశనైశ్చ రక్షీణచంద్రాదిభిః - రహితేషు వివర్జితేషుసత్సు చంద్రేలగ్నవివర్జి తేచంద్రానాక్రాంతలగ్న ఇత్యర్థః-నవమేశుద్ధేసీమంతలగ్నాన్నవ

మలగ్నే గ్రహవర్జితేసతి - సీమంతంకార్యం - సమంపుంసవే ఉత్తరార్థో క్తం - సర్వంపుంసవ నేచసమంబోధ్యమ్..

అ॥ సీమంత కాలమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ పూర్వశ్లోకంబున పుంసవనవిషయమై చెప్పిన మాసక్రమముదప్పతక్కిన దినవారనక్షత్రదులుసీమంతమునకును గ్రాహ్యంబులు మాసవిషయమై - నాలవ మాసమునందు నాఱవమాసమునందు నెనిమిదవమాసమునందును - పంచమాష్టమద్వాదశముల యందుసూర్యాంగారక శని రాహు కేతు క్షీణచంద్రాదిపాపగ్రహములు లేకయుండగాను చంద్రుడులగ్నమునందు లేక యుండగాను నవాంశశుద్ధిగలలగ్నమునందుసీమంతము జేయవలయునని తాత్పర్యము. ఉత్తరార్థమున జెప్పినదన్నియుపుంసవనమునందును సమాన మేయని తెలియుదగినది

౧౬ ॥ అ ॥ అథజాతకర్మకాలమాహ ॥ మూ ॥ జాతేజాత దినాదిగాదశదినాత్తజ్జాత కర్మాత్మజేకుర్యాద్రుద్రదినేథవా స్థిరచరక్షిప్రాఖ్యమైత్రోడుషు। రిక్తామారహితేష్వఖండదివసేలగ్నే శుభే వాసరే పూర్వాహ్ణేసురపూజితేసురగురౌవ్యక్తేచ సౌమ్యాయనే ॥ వ్యా ॥ జాతఇతి ॥ ఆత్మజేపుమారే - జాతేసతి జాతదినాదిఃజన్మదివసమారభ్యఆదశదినాద్దశదినపర్యంతందశదినమధ్యేయస్మిన్కస్మిన్ దివసేతజ్జాతకర్మ ఆత్మజేపుత్రవిషయేకుర్యాత్ - అథవారుద్రదినేఏకాదశేహ్నివాకుర్యాత - ఏకాదశదినేఅతీతేసతిస్థిరచరక్షిప్రాఖ్యమైత్రోడుషు స్థిరాశ్చరోహిణ్యుత్తరాత్రయం - చరాణిస్వాతీపునర్వసూశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః - క్షిప్రాఖ్యాః అశ్వినీహస్తపుష్యాఃమైత్రోడు అనూరాధానక్షత్రంఏతేషునక్షత్రేషు - రిక్తామారహితేరిక్తాఃపూర్వోక్తాః - అమాదర్శఃపరైఃరహితేపతద్భిన్నఇత్యర్థః - అఖండదివసేఅఖండమగ్రేవత్స్యతిశుభేశుభగ్రహాధిపేలగ్నే తద్విధేవాసరేచపూర్వాహ్ణే అహ్నఃపూర్వభాగే - అసురపూజితేశుక్రే - సురగురౌబృహస్పతౌచవ్యక్తేఅనస్తంగతేసతీత్యర్థః - సౌమ్యాయనేఉత్తరాయణేజాతకర్మకుర్యాత్ ****** . **************

అ॥ జాతకర్మ కాలమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ పుత్రోత్పత్తి కాలమందైనను - పుత్రోత్పత్తిదినము మొదలు ౧౦-దివసములవరకు నేదినమందైనను జాతకర్మము చేయవలసినది మఱియు - ౧౧ - వ- దివసమందైన జేయవలయు-నీచెప్పబడినదివసములలో జేయనట్లైతే - అశ్విని - రోహిణి - పునర్వసు - పుష్యమిఉత్తర- హస్త - స్వాతి - అనూరాధ - ఉత్తరాషాఢ

శ్రవణము - ధనిష్ఠ - శత భిషక్కు - ఉత్తరాభాద్ర - ఈనక్షత్రములయం దును - చవితి - నవమి - పున్నమ - అమావాస్య - ఇవిదప్పతక్కిన తిథులయం దును - ఉత్తరాయణమందును - గురుశుక్రమూఢములు లేనికాలములయం దును - పూర్ణతిథియందును - సోమ - బుధ - బృహస్పతి - శుక్ర - వారముల యందును - శుభగ్రహాధిపలగ్నములయందు నీలక్షణయుక్తమయినశుభది నపూర్వాహ్ణమందు జాతకర్మము జేయవలెనని తాత్పర్యము************

౧౭ ॥ అ ॥ అథ నామకరణ కాలమాహ॥ మూ ॥ జాతానంతరమేవ నా మకరణంత్వే కాదశాహేస్ఫుటం పుత్రస్యైవ సమాక్షరం తుయువతేః కా ర్యంతతోవ్యత్యయమ్ । శుద్ధిర్జాతకవచ్చనామ్ని సకలైస్తద్ద్వాదశే షోడశే ద్వావింశేప్యథవింశకేహ్ని హితంజాతివ్యవస్థాంవినా॥ వ్యా ॥ జాతానం తరమితి ॥ జాతానంతరమేవ నామకరణం - రోహిణః మార్గశీర్షః ఇత్యాదిన క్షత్రనామకరణం రహస్యం కర్తవ్యం - నక్షత్రనామచనిర్దిశతి - తద్రహ స్యంభవతీత్యాపస్తంబేనోక్తత్వాత్ - ఏకాదశాహేఏకాదశదినేస్ఫుటం - వ్యవహారనామ వ్యక్తం కర్తవ్యమిత్యర్థః పుత్రస్యైవ సమాక్షరం నామకర్త వ్యంయథా - శివః - మహేశ్వరఇత్యాది - యువతేః కన్యాయాస్తుతతః పు రుషాద్వ్యత్యయం విషమాక్షరం నామయథా పార్వతీభవానీత్యాది కార్యం నామ్నినామకరణేశుద్ధిః - లగ్నాదిశుద్ధిః - జాతకర్మవత్ - సకలైః చాతుర్వ ర్ణ్యైః జాతివ్యవస్థాం వినా జాతిభేదం వినా - ద్వాదశేజన్మతః ద్వాదశే - షోడశే - ద్వావింశే - అథవా వింశకేహ్ని దివసే వాతన్నామకరణం విహి తమావశ్యకమిత్యర్థః - నను ॥ శ్లో॥ దశాహంద్వాదశాహంచ పక్షంమాసమ మ క్రమాదిత్యాదినా బ్రాహ్మణాదీనాం వర్ణానామాశౌచ భేదస్య దృష్ట త్వాత్కథం - జాతివ్యవస్థాం వినేతి - సంగచ్ఛత ఇతి చేత్ మైవం ॥ శ్లో ॥ సర్వే షాందశరాత్రేణ సూతకే శుద్ధిరిష్యత ఇతి జాతాశౌచ విషయే విశేషవచనే న సామాన్యవచనస్య బాధితత్వాదితిదిక్ ****************************

అ ॥ నామకరణ కాల నిర్ణయమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా ॥ కొమారు డు కలిగిన క్షణంబున నక్షత్ర నామమున గారోహిణి నక్షత్రమందు బుట్టిన వానికి రోహిణుడు ఈ మొదలగు నక్షత్ర నామకరణమును రహస్యముగా జే సి - ౧౧ - వదివసమందు కుమారతవిషయమైన సమానవర్ణములుగల పేరనగా కృష్ణః - శివః - మహేశ్వరః - ఇట్టివ్యవహారనామములును - కూతురివిషయ మై బేసియక్షరములుగల నామమున గా - జానకీ - పార్వతీ - భవానీ - ఇట్టినా

హములు నిర్ణయించవలెను - ఈనామకరణవిషయమై లగ్నాదిశుద్ధిపూ
ర్వశ్లోకమునందు జాతకర్మమునకు నిర్ణయించినప్రకారము తెలియవలయు
౧౧ - వదివసమందు చేయనిపక్షమునకు బ్రాహ్మణులు మొదలుగాగల
౪ - వర్ణములకు - ౧౨ - దివసములపర్యంతము జాతాశౌచమనివిశేషవచ
నములుండుటవలన జాతిభేదము లేక నాలుగువర్ణములవారు నుపుట్టిన
దినము మొదలు-౧౩వదివసమందును-౧౬వదివసమందును - ౨౨ వదివస
మందును- ౨౦ వదివసమందును నామకరణముజేయవచ్చునని తాత్పర్యము

౧౮ ॥ అథాన్నప్రాశనకాలమాహ ॥ మూ ॥ అన్నప్రాశనమర్భక
స్యశుభదంమాస్యేవయుగ్మేశుభే। షష్ఠాద్వాథపంచమాదిషు మేమాసే
వధూనాంశుభే। వారే సౌమ్యగృహే విశుద్ధదశమే నందాష్టమీద్వాదశీరిక్తా
మారహితే దినే చరమృదుక్షిప్రధ్రువాఖ్యోడుషు ॥ వ్యా ॥ అన్నప్రాశన
మితి ॥ షష్ఠాదౌ ఆరభ్య అష్టమదశమద్వాదశాదయ ఉచ్యంతే - తస్మిన్ యుగ్మే
మాస్యేవ అన్నప్రాశనం అర్భకస్య శిశోశ్శుభదం శుభప్రదం - అథవధూ
నాం స్త్రీణాం పంచమాదివిషమేమాసే పంచమసప్తమనవమైకాదశే
షు విషమేషు శుభదం - శుభే శుభగ్రహదృష్టే వారే విశుద్ధదశమే శుద్ధో గ్ర
హరహితః దశమో యస్య స తథోక్తః - తస్మిన్ సౌమ్యగృహే వృషభకర్క
టకాదిసమరాశీనాం నవ్యతమే సౌమ్యగ్రహాధిపతిలగ్నే వా - సమరాశీనాం
సౌమ్యరాశిత్వాత్ క్రూరత్వాభావాత్ - బుధవారే తిథ్యాదినా వరాహమిహి
రేణోక్తత్వాత్ - నందాష్టమీద్వాదశీరిక్తామారహితే నందా ప్రతిపత్ష
ష్ఠ్యేకాదశ్యః - అష్టమీపక్షద్వయగతా ద్వాదశీపక్షద్వయగతా రిక్తాః రిక్త
తిథయః - అమావాస్యా - ఏతైః రహితే - ఏతద్వర్జితదినే - చరమృదుక్షి
ప్రధ్రువాఖ్యోడుషు - చరాః స్వాతీపునర్వసూశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః -
మృదూని చిత్రారేవతీమృగశీర్షానూరాధాః - క్షిప్రాణి అశ్వినీహస్తపు
ష్యాః - ధ్రువాణి రోహిణ్యుత్తరాత్రయం - ఉడుషు ఏతత్సంజ్ఞికనక్షత్రేషు
చ అన్నప్రాశనం శుభదమితియోజ్యమ్.**** . ********************

అ ॥ అన్నప్రాశనకాలనిర్ణయమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ పురుషశి
శువిషయమై షష్ఠాదిసమమాసములనగా - ౬ - ౮ - ౧౦ - ఈనెలల యం
దును - స్త్రీశిశువిషయమై పంచమాదివిషమమాసములనగా - ౫ - ౭-
౯ - ఈనెలలయందును-సోమ - బుధ - గురు - శుక్రవాసరములయందు
ను - అన్నప్రాశనలగ్నమునకు - ౧౦ ట గ్రహములు లేకయుండగాను -

వృషభకర్కాటకమిథునకన్యాధన్వ్గీనము లనెడుశుభలగ్నములయందును పాడ్యమి - చవితి - షష్ఠి - అష్టమి - నవమి - ఏకాదశి - ద్వాదశి - అమావాస్య - పున్నమ - ఈదినములనిషేధించి యితరదినములయందును - అశ్విని - రోహిణి - మృగశిరం - పునర్వసు - పుష్యమి - ఉత్తర - హస్త - చిత్త - స్వాతి - అనూరాధ - ఉత్తరాషాఢ - శ్రవణం - ధనిష్ఠ - శతభిషక్ - ఉత్తరాభాద్ర - రేవతి - ఈనక్షత్రములందును అన్నప్రాశనము జేయవలెనని శాస్త్రార్థము

౧౯ ॥ అ ॥ అన్నప్రాశనలగ్నేతద్గ్రహఫలమాహ ॥ మూ ॥ కర్మస్థితిలగ్నగే రసనాశనుకళేబన్ధ్రే సకాకుళోయకః పూర్ణేంద్రౌ బహుసత్రదో వనితో తేపిస్వాన్తితోల్పాన్నదాః । జీవేజీవే బహుభోగవాన్ భృగుసుతే దీర్ఘాయుఃశాస్త్రజే వాతాంగిశసుసిద్ధ్యజ్ఞేన్యనకనీ బాలోన్నభోక్తాభవేత్ ॥ వ్యా ॥ కర్మస్థితిః రసనాపూర్ణేలగ్నగే సతిబాలఃఅన్నభోక్తాయదికర్మస్థితిః ష్ఠరోగవాన్భవేత్ లగ్నగతేభ రేవ్యదీర్ఘపదర్పణము సర్వత్రబోద్ధ్యంతనుకళేక్షీణచంద్రేసదాభిక్షుకః - పూర్ణేంద్రౌ పూర్ణచంద్రేబహుసత్రః బహ్వన్నదాతా - అవనిసుతే కుజేపిత్తార్తిత. పైత్యరోగపీడితః జ్ఞే బుధేజ్ఞానవాన్ - జీవేగురౌ బహుభోగవాన్ భృగుసుతే శుక్రే దీర్ఘాయుః - అర్కజే శనౌ వ్యాధితః వాతరోగయుక్తః శరీరః - తమసి రాహౌ కేతౌచ - శనిరాగ్రోభవేత్

అ ॥ అన్నప్రాశనలగ్నమున్న గ్రహఫలములజెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ అన్నప్రాశనలగ్నమందు సూర్యుడుండినను - చిన్నవాడు కుష్ఠురోగముగలవాడును క్షీణచంద్రుడుండినను - దరిద్రుండును - పూర్ణచంద్రుడుండినను - అన్నదాతయును - అంగారకుండుండినను పైత్యరోగముచే పీడింపబడువాడును - బుధుడుండినను - విశేషజ్ఞానవంతుండును - గురుడుండినను మిక్కిలి భోగవంతుండును - శుక్రుడుండినను దీర్ఘాయువు గలవాడును - శనైశ్చరుడుండినను వాతరోగముతో కూడినశరీరముగలవాడును - రాహుకేతువులుండినను మిక్కిలి దరిద్రుండౌనని శాస్త్రార్థము. ****************************

౨౦ ॥ అ ॥ శిరః కేశక్షౌరస్నానాదీన్యాహ ॥ మూ ॥ జన్మాదౌ సగమాసి పుత్రపితరోః స్త్రీణాంతుదద్వ్యోర్వ్యయే కార్యంనాదిను కేశకుంచనమిదం పూర్వోక్తిప్రాణ్వాయనే । ఆదిత్యాద్వ్యయదగ్రపాప్తశశభృద్దిక్షు త్రయాకర్త్రయే పూర్వాహ్ణే శుభవాసరేజయదినే చాష్టమ్యమావర్జితే ॥ వ్యా ॥ జన్మాదౌవిణి ॥ పుత్రపితరోర్జన్మాదౌ జన్మప్రభృతిసమునా సేన్దే తీయ చతుర్థాదిమాసేషు స్త్రీణాంతుతద్వ్యత్యయేచ కర్ణవేధేత్యే తీయపంచ

మాదివిషమమాసేష్విష్యతే - పూర్వేహ్ని పూర్వాహ్ణే శౌమ్యాదినే చ త్రి
గాయనే - ఆదిత్యద్వయమిత్రశౌష్ఠశశభృద్విష్ణుత్రయాగ్రతః యేల్లతే
ర్నేవతాకమాదిత్యం(*)దిత్యాదిత్యద్వయం పౌష్ణం పంచ స్వాతీశ్వకృత్తికాప్రత్యయాః -
పునర్వసూతదాదిద్వయం పునర్వసూపుష్యద్వయం - శ్రవః శ్వినీ హస్తో
రేవతీశశభృత్ మృగశీర్షం విష్ణుత్రయం అగ్రత్రయం హస్తానక్షత్రేషు
నక్షత్రేషు పూర్వాహ్ణే పూర్ణతిథౌ శుభవాసరే శుభదినే జనితా - అష్ట
మ్యమావర్జితే అష్టమీవర్జితే యుదినే అమావర్జితే పూర్ణతిథావేతేషు మాస
నక్షత్రాదిషు - ఇవమాదిషు కేశఖండనం కార్యం కర్తవ్యమిత్యర్థః.*******

అ॥ బాలునకు కేశఖండనవిషయమైన మాసము మొదలయిన కాలములను
చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పుత్రవిషయమై పుట్టిన నెల మొదలుకొని సరినెలలను ౨
౪ - ౬ - యీ నెలలయందును - స్త్రీవిషయమై బేసినెలలను ౩ - ౫ - ౭ -
యీ నెలలయందును - ఉభయులకు ఉత్తరాయణమందును - పూర్వోక్తయోగము
లందును - అశ్విని - మృగశీర్ష - పునర్వసు - పుష్యమి - హస్త - చిత్త - స్వాతి -
శ్రవణం - ధనిష్ఠ - శతభిషక్ - రేవతి నక్షత్రములయందును - సోమ - బుధ - గు
రు - శుక్రవారములయందును - తదియ - పంచమి - త్రయోదశి - అమావాస్య
యీ దినములను విడిచి - క్రిందచెప్పబడిన నక్షత్రములతో గూడి పూ
ర్ణతిథియందు బాలురకు కేశఖండనము జేయవలయునని తాత్పర్యము,******

౨౧ ॥ అ॥ కర్ణవేధయోగ్యకాలమాహ ॥ మూ॥ జాతాద్ద్వాదశే షోడశే
హ్ని విధనే సుద్దేష్టమే సప్తమే షష్ఠే మాసి శుభే చ వారభవనే కర్ణౌ సువేధ్యౌ
శిశోః । రిక్తాపర్వనిశాదినాదిరహితే సత్పూర్ణతిథ్యోర్గ్రహయోః హస్తాదిత్యకర
ద్వయోత్తరహరశ్రోణద్వయాశ్వ్యేందుషు.*************************

వ్యా॥ జాతాదితి॥ జాతాజ్జన్మతః ద్వాదశే షోడశే ద్వాదశే షోడశే
వా అహ్నాది వ సేనిధనే అష్టమే లగ్నే శుభక్షేత్రగ్రహవర్జితే సతి - అథ వా అష్టమే
సప్తమే షష్ఠే వా మాసి శుభే వాగభవనే శుభవాసరే శుభగ్రహాధిపతిలగ్నే
చ - రిక్తాపర్వనిశాదినాదిరహితే రిక్తాః పూర్వోక్తాః పర్వాణి పంచపర్వాణి
నిశా రాత్రిః - దినాదిః ప్రతిపత్ - ఏతైః రహితే సంపూర్ణతిథౌ సంపూర్ణ
నక్షత్రే పితయోః హస్తాదిత్యకరద్వయోత్తరహరశ్రోణద్వయాశ్వ్యేందుషు-
షు- రేవతీపునర్వసూహస్తచిత్రోత్తరాత్రయాశ్రవణధనిష్ఠాపు
ష్యామృగశీర్షేషు ద్వాదశనక్షత్రేషు శిశోర్బాలస్య కర్ణౌ సువేధ్యౌ - క
ర్ణవేధాఖ్యం కర్మ కర్తవ్యమిత్యర్థః ॥ *********************

అ॥ బాలునకు చెవులు కుట్టడమునకు యోగ్య కాలముల నుపదేశించుచున్నాడు॥ తా॥ శిశువు పుట్టినది మొదలు పండ్రెండవ దివసమందైనను - పదునారవ దివసమందైనను - ఏటియందైనను కర్ణవేధలగ్నమునకు ఎనిమిదవయింటను పాపగ్రహములు లేకయుండగాను - చెవులు కుట్టవలసినది యీ చెప్పంబడిన కాలముల నతిక్రమించినను - ౬ - ౭ - ౮ - యీ నెలలయందును - సోమ - బుధ - గురు - శుక్ర వారములయందును - వృషభ - మిథున - కర్కాటక - కన్యా - ధనుర్మీన లగ్నములయందును - చవితి - నవమి - చతుర్దశి - పూర్ణిమ - అమావస - కృష్ణాష్టమి - కృష్ణచతుర్దశి - సంక్రమణములు - రావి శుక్లపాడ్యమి - వీట్లను వినా - పూర్వతిథులయందును - సంపూర్ణనక్షత్రములయందును - మృగశీర్ష - ఆర్ద్ర - పునర్వసు - పుష్యమి - హస్త - చిత్త - ఉత్తర - ఉత్తరాషాఢ - శ్రవణం - ధనిష్ఠ - ఉత్తరాభాద్ర - రేవతీ నక్షత్రములయందు బాలునకు చెవులు కుట్టవలయునని తాత్పర్యము......*****

౨౨॥ శ్లో॥ అథ చౌలకాలమాహ॥ మూ॥ మధ్యేషూత్తర వాయుమిత్రవరుణబ్రహ్మాభిధేషూత్తమే చిత్రాంత్యేందు పునర్వసూద్వయకర శ్రోణద్వయాద్యే దివా। బాలస్య త్రితయేథ పంచమసమే మాసాదిరిక్తాష్టమీ పర్వాన్యాసు శుభాంశవారభవనే చౌలం విశుద్ధేష్టమే॥ వ్యా॥ మధ్యేష్వితి॥ ఉత్తరవాయుమిత్రవరుణబ్రహ్మాభిధేషూత్తరాత్రయస్వాత్యనూరాధాశతతారారోహిణ్యాఖ్యేషు మధ్యేషు మధ్యమనక్షత్రేషు చిత్రాంత్యేందు పునర్వసూద్వయకరశ్రోణద్వయాద్యే చిత్రారేవతీమృగశీర్షపునర్వసూపుష్యహస్తశ్రవణధనిష్ఠాశ్వినీప్రభృత్యుత్తమేషు నక్షత్రేషు దివా దివాభాగే బాలస్య త్రితయే సమే సంవత్సరే॥ స॥ హాయనో స్త్రీ శరత్సమాః ఇత్యమరః॥ అథవా పంచమసమే పంచమవర్షే వా మాసాదిరిక్తాష్టమీ పర్వాన్యాసు మాసాదిః శుక్లప్రతిపత్ రిక్తాః ప్రసిద్ధాః అష్టమీ చతుర్దశ్యమావాస్యా పర్వాణి పంచపర్వాణి అన్యాసు ఏభ్యోన్యాసు తిథిష్వితి శేషః - శుభాంశవారే భవనే శుభగ్రహాణాం అంశే శుభలగ్నే చ విశుద్ధేష్టమే లగ్నాదష్టమస్థానే గ్రహరహితే సతి చౌలం చూడాకర్మ కర్తవ్యమితి శేషః**********************

అ॥ చౌలకాలనిర్ణయమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కుమారుడు పుట్టినది మొదలు మూడవ సంవత్సరమందును - ఐదవ సంవత్సరమందును - శుక్ల పాడ్యమి - చవితి - నవమి - చతుర్దశి - శుక్లకృష్ణాష్టములు - పౌర్ణమి - అమా

వాస్య - చతుర్దశీసంక్రమాణము - పిట్లను నిషేధించి - యితరములైన తిథుల
యందును - సోమ-బుధ-గురు-శుక్ర- యీ శుభవారములయందును - వృష
భ - మిథున - కర్కాటక-కన్య-ధనుర్మీనము - యీ శుభగ్రహముల లగ్నముం
దును - శుభగ్రహముల యొక్క నవాంశల యందును - రోహిణి - ఉత్తర -
స్వాతి - అనూరాధ - ఉత్తరాషాఢ-శతభిషక్-ఉత్తరాభాద్ర- యీ నక్ష
త్రములు సాధ్యములగుటవలన - చౌలకర్మకు శ్రేష్ఠములు కావునను-అశ్వి
ని - మృగశీర్ష - పునర్వసు-పుష్యమి-హస్త-చిత్త-శ్రవణం-ధనిష్ఠ - యీ
యుత్తమనక్షత్రములయందు జేయననుకూలించనిపక్షమున - యీక్రింద
నుదహరించబడిన సాధ్యనక్షత్రములయందైనను - అష్టమశుద్ధిగలలగ్న
మందు చిన్నవానికి-చౌలకర్మ జేయుడము యుక్తంబని తాత్పర్యము.******

౨౩ ॥ అ॥ అథాంకురార్పణకాలమాహ॥ మూ॥ కర్తవ్యో విధితోంకురా
ర్పణవిధిశ్చౌలాదికర్మాదితో రాత్రౌ ప్రాగేవ శరాగ్నిశైలగణనాస్వేతాసుస
ద్యోథవా। రిక్తాపర్వవిషప్రదోషరహితే వారే శుభానాంగ్రహే క్షిప్ర
స్వాతిమృదుధ్రువాసురమఘావిష్ణుత్రయాఖ్యోడుషు॥ వ్యా॥ కర్తవ్య ఇతి॥
అంకురార్పణమంకురోత్పత్త్యర్థం బీజావాపః - తస్యవిధిః - విధితః స్వగృ
హ్యోక్తప్రకారేణైవ (*) సార్వవిభక్తికస్తసిః - చౌలాదికర్మాదితః ఆదిశబ్దే
నాన్నప్రాశనోపనయనవివాహసీమంతపుంసవనాదయో గృహ్యంతే -
తేషాంకర్మాదితః కర్మణః పూర్వమేవ శరాగ్నిశైలగణనాసు పంచమతృతీ
యసప్తమాస్వేతాసు రాత్రిష్వేవ - నతుదివేత్యేవకారార్థః - అథసద్య
శ్శోభనదినాత్పూర్వరాత్రౌ వా రిక్తాపర్వవిషప్రదోషరహితే రిక్తాః ప్రసి
ద్ధాః పర్వాణి పంచపర్వాణి - విషాః విషఘటికాః - ప్రదోషః చతుర్థీసప్తమీత్ర
యోదశీనాం ప్రదోషః - సర్వతిథీనాం ప్రదోషకాలో వా - ఏతైః రహితే దిన
ఇతి శేషః - శుభానాంశుభగ్రహాణాం సంబంధి వారే శుభగ్రహసంబంధి
లగ్నే క్షిప్రాణి అశ్వినీహస్తపుష్యాః - స్వాతీ ప్రసిద్ధా మృదూని చిత్రా రేవతీ
మృగశిరానూరాధాః - ధ్రువాణి రోహిణ్యుత్తరాత్రయం - ఆసురః మూ
లా - మఘా ప్రసిద్ధా - విష్ణుత్రయం శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః - ఏతేషు సప్తద
శనక్షత్రేషు కర్తవ్యః.**********************************

అ॥ అంకురారోపణమునకు కాలనిర్ణయము జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
అంకురారోపణమును - గృహ్యసూత్రములలో జెప్పినప్రకారము - అన్న
ప్రాశన చౌల ఉపనయన - వివాహ - సీమంత - పుంసవన కర్మములకు

ఘాంర్ప్పమురనగా వీటి ముహూర్తదినానికి పూర్వరాత్రియందైనను - పశ్చ
ద్భాగమందైనను - పరరాత్రియందైనను - ఇట్లు చేయనిపక్షమందున -
ముహూర్తదినానికి 3వ రాత్రియందైనను 2వ రాత్రియందైనను 6వ రా
త్రియందైనను - చవితి - నవమి - చతుర్దశి - యీరిక్తతిథులును - పూ
ర్ణిమ - అమావాస్య - కృష్ణాష్టమి - కృష్ణచతుర్దశి - సంక్రమణములీప
ర్వములును - చవితి - సప్తమి - త్రయోదశి - ప్రదోషదినములును - త్యాజ్య
ఘడియలును - నిషేధించి - సోమ - బుధ - బృహస్పతి - శుక్రవారములయం
దును - వృషభ - మిథున - కర్కటక - కన్య - ధనుర్మీనములైన శుభగ్రహముల
యొక్క లగ్నములయందును - అశ్విని - పుష్యమి హస్త స్వాతి - చిత్త - రేవ
తి - మృగశిర - అనూరాధ - రోహిణి - ఉత్తర - ఉత్తరాషాఢ - ఉత్తరాభాద్ర -
మూల - మఖ - శ్రవణ ధనిష్ఠ - శతభిషనక్షత్రములయందును - అంకురారో
పణము జేయవలయునని శాస్త్రము, ..*********************...*****

౨౮ ॥ అ ॥ గ్రహాణాముచ్చనీచమూలత్రికోణాన్యాహ ॥ మూ ॥
మేషోక్షౌ నౌ కన్యకసన్మృగేశగృహం మీనాస్తు లోచ్చాభిధా దిగ్రామోమనుయుక్తి
నంశరమితం తారాః క్రమాద్వింశతిః । స్వస్యోచ్చాత్సగృహం స్వనీచభవ
నం సూర్యాదితస్సింహగో నేషాష్టత్రనసుస్తులాశ్చ కలశో మూలత్రికోణాభి
ధాః ॥ వ్యా ॥ మేషఇతి ॥ మేషః ప్రసిద్ధః గౌః వృషభః - మృగః మకరశ్చ ప్రసిద్ధః - స
తీ కన్యా - శశిగృహం కర్కటకం - మీనః ప్రసిద్ధః తులా చ స తేన వర్గాశయః క్ర
మాత్ సూర్యాదీనాం సప్తానాం ఉచ్చాభిధాః ఉచ్చసంజ్ఞికస్థానాని - తథా
హి - సూర్యస్య మేషః - చంద్రస్య వృషభః - కుజస్య మకరః - బుధస్య కన్యా -
గురోః కర్కటకః - శుక్రస్య మీనః - శనేస్తు లోచ్చమితి వివేకః - దిక్ మేషేద
శమో భాగః - రామః వృషభే తృతీయో భాగః - మనుయుక్ మనుయుగ్మం మను
నాం యుక్ మనుయుక్ అష్టావింశో భాగ ఇత్యర్థః - అత్ర తంత్ర వ్యాయేన
మనుశబ్దః పునః పఠ్యతే - తథా చ మనుశబ్దశ్చతుర్దశసంఖ్యావాచీ మను నా
యుని క్తిమనుయుక్ - మకరే అష్టావింశో భాగ ఇతి ఫలతి - దిగం కన్యాయాః
పంచదశో భాగః - శరమితం కర్కటకే పంచమో భాగః తారాః మీనే సప్త
వింశోంశః - వింశతిస్తులాయాం వింశో భాగః - ఏతే పరమోచ్చభాగా ఇత్యు
చ్యంతే - స్వస్యోచ్చాత్సగృహం స్వస్యాస్తమనః ఉచ్చాత్ అస్తగృహం సప్తమ
స్థానం - స నీచభవనం స్వస్య నీచస్థానం - యథా - సూర్యస్య తులా నీచః - త
ద్దశమో భాగః పరమనీచః - చంద్రస్య వృశ్చికో నీచః - తస్య తృతీయో భాగః

పరమ నీచః - కుజస్య కర్కటకో నీచః - తస్యాష్టావింశో భాగః పరమ నీచః - బు
ధస్య మీనో నీచః - తస్య పంచదశో భాగః పరమ నీచః - గురోర్మకరో నీచః - త
స్య పంచమో భాగః పరమ నీచః - శుక్రస్య కన్యా నీచా - తస్యాః సప్తవింశో
భాగః పరమ నీచః - శనేర్మేషో నీచః - తస్య వింశో భాగః పరమ నీచః - సూ
ర్యాదీనః సూర్యప్రభృతి సప్తగ్రహాణామిత్యర్థః)*(సార్వవిభక్తికస్తసిః -
సింహ గో మేష స్త్రీ ధనుస్తులాశ్చ కలశః - సూర్యస్య సింహః - చంద్రస్య
వృషభః - కుజస్య మేషః - బుధస్య కన్యా - గురోః ధనుః - శుక్రస్య తులా - శ
నేః కుంభః - మూలత్రికోణాభిధాః - ఏతే సప్తరాశయః - మూలత్రికోణ
సంజ్ఞకాః - ననుసూర్యస్య సింహస్స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణంచ - చంద్ర
స్య వృషభ ఉచ్చో మూలత్రికోణంచ - కుజస్య మేషః స్వక్షేత్రం మూలత్రి
కోణంచ - బుధస్య కన్యా స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణముచ్చంచ - గురోర్ధను
స్స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణంచ - శుక్రస్య తులా స్వక్షేత్రం మూలత్రికో
ణంచ శనేః కుంభస్స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణంచ భవతి - ఏవంచ సతి స్వక్షే
త్రం పరిత్యజ్య సూర్యస్య సింహో మూలత్రికోణమితి కథం వక్తుం శక్యత
ఇతి చేదుచ్యతే - సింహే ఆద్యాః వింశతి భాగాః సూర్యస్య మూలత్రికోణం -
అపరే దశ భాగాః స్వక్షేత్రం - వృషభే ఆద్య భాగత్రయం చంద్రస్యోచ్చం -
అపరే సప్తవింశతి భాగాః మూలత్రికోణం - మేషే ద్వాదశ భాగా కుజస్య
మూలత్రికోణం - అపరేష్టాదశ భాగాః స్వక్షేత్రం - కన్యాయాం పంచదశ
భాగాః బుధస్యోచ్చః - అపరే పంచ భాగాః మూలత్రికోణం తతో దశ భా
గాః - స్వక్షేత్రం ధనుషి దశ భాగాః గురోర్మూలత్రికోణం - అన్యే వింశతి భా
గాః స్వక్షేత్రం - తులాయాం పంచదశ భాగాః శుక్రస్య మూలత్రికోణం - అ
న్యే పంచదశ భాగాః స్వక్షేత్రం - కుంభే వింశతి భాగాః శనేర్మూలత్రికోణం
అన్యే దశ భాగాః స్వక్షేత్రం - తథాచ సారావళ్యాం ॥ శ్లో ॥ వింశతిరంశాస్సిం
హే త్రికోణమపరే స్వభవనమర్కస్య - ఉచ్చం భాగత్రితయం వృష ఇందో
స్స్యాత్త్రికోణమపరేంశాః - ద్వాదశ భాగా మేషే త్రికోణమపరే స్వభ
వనం భౌమస్య - ఉచ్చబలం కన్యాయాం బుధస్య తిథ్యంశకైస్సదా చింత్యం -
పరత స్త్రికోణజాతం పంచభిరంశైః స్వరాశిజం పరతః - దశభిర్భాగైర్జీ
వస్య త్రికోణమపరే స్వభవనంచాపే - శుక్రస్యైవం త్రికోణం తిథయో
ఽపరే స్వరాశిశ్చ - కుంభే త్రికోణనిజభే మందస్య రవేర్యథా సింహ ఇతి ॥

అ ॥ సూర్యాదిసప్తగ్రహముల ఉచ్చపరమోచ్చనీచపరమనీచస్వక్షే

త్రమూలత్రికోణములజెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ సూర్యునికి మేషరాశి ఉచ్చరాశిఅందు౧౦వ భాగముపరమోచ్చము ఈఉచ్చరాశికేడవదగుతులారాశినీచరాశి - అందు౧౦వ భాగముపరమనీచము - ఈ గ్రహమునకుసింహరాశిలో మొదట ౨౦ భాగములుమూలత్రికోణమున్ను మిగత౧౦ భాగములుస్వక్షేత్రమున్ను - చంద్రగ్రహమునకువృషభరాశియుచ్చరాశి - అందు౩వ భాగముపరమోచ్చము-ఈయుచ్చరాశికేడవదగు వృశ్చికరాశినీచరాశి - అందు౩వ భాగము పరమనీచము - ఈ గ్రహమునకు వృషభరాశిలో మొదట - ౩ - భాగములు ఉచ్చమున్ను మిగత౨౭ భాగములు మూలత్రికోణమున్ను - అంగారకగ్రహమునకుమకరరాశియుచ్చరాశి - అందు౨౮వ భాగముపరమోచ్చము - ఈమకరరాశికేడవదైనకర్కటకరాశినీచరాశి - అందు౨౮వ భాగముపరమనీచము - ఈ గ్రహమునకు మేషరాశిలో౧౨ భాగములు మూలత్రికోణమున్ను - మిగత౧౮ భాగములుస్వక్షేత్రమున్ను - బుధగ్రహమునకు కన్యారాశియుచ్చరాశి - అందు౧౫వ భాగముపరమోచ్చము - ఈరాశికేడవదైనమీనరాశి నీచరాశి - అందు౧౫ భాగముపరమనీచము - ఈ గ్రహమునకే చెప్పబడిన కన్యారాశిలో౧౫భాగములుఉచ్చమున్నుమిగత౧౫ భాగములుమూలత్రికోణమున్ను-బృహస్పతికికర్కటకరాశి యుచ్చరాశి - అందు౫వ భాగముపరమోచ్చము - ఈ రాశికేడవదైనమకరరాశినీచరాశి - అందు౫వ భాగము పరమనీచము - ఈ గ్రహమునకుధనూరాశిలో మొదట ౧౦ భాగములుమూలత్రికోణమున్ను - మిగత ౨౦ భాగములుస్వక్షేత్రమున్ను - శుక్రగ్రహముకుమీనరాశియుచ్చరాశి - అందు౨౭వ భాగము పరమోచ్చము - ఈ రాశికేడవదైనకన్యారాశినీచరాశి - అందు ౨౭ వ భాగము పరమనీచము - ఈ గ్రహమునకుతులారాశిలో మొదట ౨౭ భాగములు మూలత్రికోణమున్ను - మిగత౩ భాగములుస్వక్షేత్రమున్ను - శనైశ్చరగ్రహమునకు తులారాశియుచ్చరాశి అందు౨౦వ భాగముపరమోచ్చము - ఈయుచ్చరాశికేడవదైన మేషరాశినీచరాశి-అందు౨౦వ భాగముపరమనీచము- ఈ గ్రహమునకుకుంభరాశిలో మొదట౨౦ భాగములుమూలత్రికోణమున్ను ౧౦ భాగములుస్వక్షేత్రమున్నీవరుసనస ప్తగ్రహములఉచ్చాత్యుచ్చనీచాదినిర్ణయములతెలియవలయు

॥ శ్లో ॥ యజ్వనా వేంకటాఖ్యేనరచితాయాంసతాంముదే
కాలామృతస్యటీకాయామాద్యోబిందురభూచ్ఛుభః
ప్రథమబిందుస్సమాప్తః.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

ద్వితీయ బిందు ప్రారంభః.

౨౫ ॥ అ॥ అథ బ్రహ్మక్షత్రవిశాముపనయనయోగ్యకాలమాహ॥ మూ॥ బ్రహ్మక్షత్రవిశామథోపనయనం వత్స్యే వసంతే క్రమా ద్గ్రీష్మర్తౌ శరదీహ వర్ణనియతే తత్రాపి సాధారణాః। మాసా మాఘముఖాస్తు పంచ జననా ద్వా గర్భతో జ్యేష్ఠమేనిత్యే విప్రశిశోః క్రమాన్నృపవిశో రేకాదశే ద్వాదశే॥ వ్యా॥ బ్రహ్మేతి॥ అథశబ్దోంకుర్పార్పణానంతరమిత్యానంతర్యార్థకో మంగళార్థకో వా - బ్రహ్మక్షత్రవిశాముపనయనముపనయనాఖ్యం కర్మ క్రమాత్ వక్ష్యే కథయామి - వసంతే బ్రాహ్మణానాం - గ్రీష్మర్తౌ క్షత్రియాణాం - శరది వైశ్యానామితి నియమాః - ఇహాస్మిన్ వర్ణనియతే బ్రాహ్మణాదివర్ణానామృతునియమేపి - తత్రాప్యుపనయనే - మాఘముఖాః మాఘాద్యాః పంచమాసాః సాధారణాః - బ్రహ్మక్షత్రవిశాం తుల్యాః - జననాజ్జననాదారభ్య వా అథవా గర్భతః గర్భాదారభ్య వా నిత్యే - గర్భాష్టమేబ్దే బ్రాహ్మణముపనీత ఇత్యాదివిధిప్రాప్తే అష్టమేబ్దే విప్రశిశోః బ్రాహ్మణకుమారస్య - నృపవిశోః క్షత్రియవైశ్యకుమారయో రేకాదశేబ్దే ద్వాదశేబ్దే చ - క్రమాత్ - ఉపనయనం కార్యమిత్యధ్యాహారః. ******************

అ॥ బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులకుపనయనకాలమును క్రమముగా జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బ్రాహ్మణులకు గర్భసంవత్సరము మొదలైనను - జననసంవత్సరము మొదలుగానైన నెనిమిదవసంవత్సరమునందును - వసంతఋతువునందును - క్షత్రియులకు ౧౧వ సంవత్సరమునందును గ్రీష్మర్తువునందును - వైశ్యులకు ౧౨వ సంవత్సరమునందు శరదృతువునందును - ప్రతీ యునీవిధమున నిర్ణయింపబడిన ఋతువులయందును - మాఘమాసము మొదలు జ్యేష్ఠమాసమువరకు శ్రేష్ఠమాసములౌటవలన జాతిభేదనిమిత్తము లేక నీమాసములయందును - బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులకుపనయనకర్మ జేయడము ముఖ్యమని తాత్పర్యము.************************************

౨౬ ॥ అ॥ ఉపనయనాబ్దవిషయే పక్షాంతరమాహ॥ మూ॥ కామ్యాబ్దే త్వథ పంచమాదివిషమే షష్ఠే చతుర్థే పరే వాంఛంత్యేవ హి మధ్యమే తు దశషోడే వాచ్ఛకాలాత్యయే। కృష్ణాదౌ దినపంచకే శుభదినే పక్షే వళక్షే వినా త్రి

క్తానధ్యయనానిమధ్యమతిథీనందేఅపిద్వాదశీ ॥ వ్యా ॥ కామ్యాబ్దఇతి॥ కా
మ్యాబ్దేతు - సప్తమేబ్రహ్మవర్చసకామమష్టమఆయుష్కామం నవమే తేజ
స్కామం - దశమేన్నాద్యకామం- ఏకాదశఇంద్రియకామం - ద్వాదశేపశు
కామం - ఇత్యాపస్తంబోక్తకామ్యావర్షేః అథవాపంచమాదివిషమేఆదిశ
బ్దేనసప్తమనవమైకాదశానాంగ్రహణం - ఏషామన్యతమేవిషమేబ్దే- సమే
ష్వష్టమఆపస్తంబేనగర్భాష్టమేషు బ్రాహ్మణముపనయీతేత్యత్రబహు
వచనస్యగర్భషష్ఠగర్భసప్తమగర్భాష్టమానాంస్వీకృతత్వాత్తన్మనసినిధా
య - షష్ఠఇత్యుక్తవాన్ - తస్యగర్భషష్ఠస్వీకారపక్షావలంబేనైవపంచ
మాబ్దగ్రహణసిద్ధిః - గర్భషష్ఠఃజన్మతఃపంచమోభవతి- అన్యథా పంచమా
బ్దగ్రహణేమానాభావాత్ - చతుర్థేచతుర్థవర్షే - పరేకేచనవాంఛంత్యుప
నయనమితిశేషః - పరేఇత్యనేననాయమస్మత్పక్షః - మానాభావాదిత్యస్వ
రసస్సూచ్యతే - హీతిప్రసిద్ధౌదైవాత్ ఏధివశాత్ కాలాత్యయేఉక్తసంవ
త్సరాతిక్రమణేసతి - మధ్యమేజఘన్యేదశమేబ్దేవా - కృష్ణాదౌకృష్ణపక్షా
ద్యాదినపంచకేపూర్ణచంద్రత్వాత్ - శుభదినేపంచాంగశుద్ధిదినేవళక్షే
పక్షేశుక్లపక్షే॥ ని ॥ వళక్షోధవళోర్జునఇత్యమరః - ఆద్యపంచకంవినా
విహాయేత్యర్థఃక్షీణచంద్రత్వాత్ - శుక్లపక్షే ఆదిపంచకమాత్రనిషేధేన
ద్వితీయతృతీయపంచకయోఃస్వీకారః - పూర్ణచంద్రత్వాత్ - రిక్తాఃప్రో
క్తాఃఅనధ్యయనానివక్ష్యమాణానిమధ్యమతిథీనందేషష్ఠ్యేకాదశ్యౌ
ద్వాదశీప్రసిద్ధాఏతానివినావిహాయఉపనయనంకర్తవ్యమిత్యర్థః ॥*****

అ ॥ ఉపనయనమునకుపక్షాంతరముచేసంవత్సరములనిర్ణయించుచు
న్నాడు॥ తా॥ బ్రాహ్మణాదిజాతిత్రయమునకుజననముమొదలు-౫-౬-౭
౮-౯ - ఈసంవత్సరములయందును- ఈచెప్పబడినకాలములయందుచేయు
టమునకుదైవవశమువల్లఅనుకూలించనిపక్షమునకు- ౧౦-౧౧ -ఈసంవత్స
రములయందును - కృష్ణపాడ్యమిమొదలైదుదినములయందును-శుక్లపాడ్య
మిమొదలు-౫ - దినములవర్జించిమిగతదినములయందును - శుభకరములైన
తిథివారనక్షత్రయోగకరణములతోగూడినదినములయందును - చవితి- న
వమి - మధ్యమములగుషష్ఠ్యేకాదసులుద్వాదశి-వీట్లనువిడిచి - ౩౯ - ౪౦ -
శ్లోకములయందుచెప్పబడినప్రకారముఅనధ్యయనదివసములనువర్జించి
క్రిందచెప్పబడిననిర్ణయకాలములందుఉపనయనముజేయవలెననితాత్పర్య
ము (*) మఱియునాలవసంవత్సరమందునూపనయనకర్మజేయడముకొం

జరిక్షిప్తమైనప్పటికి గ్రంథకర్తకసమ్మతమాటవలననవిధింపబడలేదు.*******

౩౭ ॥ అ ॥ ఉపనయనస్య వారనక్షత్రలగ్ననిర్ణయమాహ ॥ మూ ॥ శుక్రార్క్యేందుజవాసరే కర్కశశినోర్వారౌచమధ్యౌ తయోర్మిత్రాంత్యాదిమృగస్థిరాదితిగురుశ్రోణత్రయాఖ్యర్క్షత్రయే। స్వాంశాదన్యశుభాంశగేహిమకరే శ్రోణాదితిస్వాంశగేలగ్నేచంద్రవివర్జితేశుభదినే పూర్వాహ్ణేశుద్ధేష్టమే ॥ వ్యా ॥ శుక్రేతి ॥ శుక్రార్క్యేందుజవాసరే శుక్రగురుబుధవాసరే - తయోః ప్రసిద్ధయోః అర్కశశినోః సూర్యచంద్రయోః సంబంధినౌ భానుసోమవాసరౌ మధ్యౌ శుక్రబుధావివ ఉపనయనేన ముఖ్యౌ నాపికుజశనివాసరవర్జ్యనౌ - కింతుమధ్యమఫలదౌ - మిత్రాంత్యాదిమృగస్థిరాదితిగురుశ్రోణత్రయాఖ్యర్క్షత్రయే - అనూరాధారేవత్యశ్వినీమృగశీర్షరోహిణీఉత్తరాత్రయపునర్వసూపుష్యశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషగ్ఘస్తచిత్రాస్వాతయః ఏతేషుషోడశనక్షత్రేషు - కించ - హిమకరేచంద్రేస్వాంశాత్ - కర్కటకాంశాత్ - అన్యశుభాంశగే బుధగురుశుక్రాణాంఅంశగేసతి - శ్రోణాదితిస్వాంశగే శ్రవణపునర్వస్వోః స్వాంశగే శ్రవణచతుర్థపాదే పునర్వసూచతుర్థపాదేవాస్థితేసతి కించచంద్రవివర్జితేలగ్నే శుభదినేశుం చాంగశుద్ధిదినే పూర్వాహ్ణే పూర్వాహ్ణే అష్టమే ఉపనయనలగ్నాదష్టమే శుద్ధే గ్రహవర్జితేసతి ఉపనయనంముఖ్యమితి శేషః.***************************

అ ॥ ఉపనయనమునకు వారనక్షత్రలగ్ననిర్ణయముల జెప్పుచున్నాడు ॥

తా ॥ ఉపనయనవిషయమై బుధ-బృహస్పతి- శుక్రవారములు శ్రేష్ఠములనియును - ఆదిత్యసోమవారములు మధ్యమములనియును - అనూరాధ - రేవతి-అశ్విని-మృగశిర - ఉత్తర - ఉత్తరాషాఢ- ఉత్తరాభాద్ర- పునర్వసు - పుష్యమి -శ్రవణం-ధనిష్ఠ-శతభిషక్-హస్త-చిత్త - స్వాతి - రోహిణి-ఈ౧౬ నక్షత్రములు శ్రేష్ఠములనియును - చంద్రుడుస్వకీయాంశమందుండగానున్న - స్వాంశమయినకర్కాటకమునుంచి-బుధ-గురు-శుక్రులయొక్క అంశమునుపొందియుండగానున్న - శ్రవణ - పునర్వసువుల నాలవ పాదమునందుండగానున్న - చంద్రుడులేనిలగ్నమందును-శుభదినపూర్వాహ్ణమందును - ఉపనయనలగ్నమునకెనిమిదవయింటయే గ్రహములు లేకయుండగానున్న - ఉపనయనమునకు యోగ్యకాలమని తాత్పర్యము.*************

౩౮ ॥ అ ॥ వటోర్వర్ణేశాదిబలమాహ ॥ మూ ॥ వర్ణేశార్కకివీజ్యవేదపబలం చాబ్దేందుతారాబలం తత్రాచార్యకుమారయోర్గురుబలం తేభ్యో

హాముఖ్యం వ్రతే। తేషాం వార్ధక బాల్యమౌఢ్యరహితే మూల త్రికోణాల
యే స్వోచ్చస్వాలయమిత్ర రాశిసహితే ష్వి తేషు కార్యం వ్రతమ్ ॥ వ్యా ॥
వర్ణేశేతి ॥ వర్ణేశాః క్షకవీజ్య వేదపః బలం వర్ణేశాః విప్రాణాం గురుః క్ష
త్రియాణాం రవిః వైశ్యానాం చంద్రః తేషాం చ అర్క సూర్యః కవిశ్శుక్రః ఇ
జ్యో గురుః - వేదపః స్వశాఖాధిపతిః ప తేషాం చ బలం - అబ్దేందు తారా బలం
అబ్దశబ్దేన అబ్దాధిపతిర్లక్ష్యతే - తస్య చ బలం ఇందో శ్చంద్రస్య తారాయా
శ్చ బలం చ తత్రోపనయనే వటో శ్చింతనీయ మితి శేషః - తేభ్యః వర్ణేశా
దిభ్యః గురుబలం వ్రతే ఉపనయనే ఆచార్యకుమారయోర్ముఖ్యమావశ్యకం -
హీతి ప్రసిద్ధౌ తేషాం చ వర్ణేశాదీనాం వార్ధక బాల్య మౌఢ్య రహితే వృద్ధస్య
భావో వార్ధకం మూఢస్య భావో మౌఢ్యం బాలస్య భావో బాల్యం (*) గుణవ
చనే త్యాదినా ష్యఞ్ - ఎతైః రహితే సతి ప తేషు వర్ణేశాదిగ్రహేషు మూల
త్రికోణాని పూర్వోక్తాని స్వోచ్చాన్యపి ప్రాగుక్తాని మేషో గారీ త్యాదీని స్వా
లయాః స్వక్షేత్రాణి - మిత్రరాశయః - మిత్రక్షేత్రాణి ప తైస్సహితేషు
సత్సు వ్రతం ఉపనయనం కార్యం. ********************************

అ॥ ఉపనయనవటువుకు వర్ణేశుడు మొదలైన వారిబలములజెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ వర్ణేశ బలమనగా బ్రాహ్మణులకు బృహస్పతిబలమున్ను క్షత్రి
యులకు సూర్యబలమున్ను - వైశ్యులకు చంద్రబలమున్ను - అందరికిని సూ
ర్యశుక్రగురుబలములున్ను - తమ తమ వేదాధిపతులబలమున్ను - ఉపనయ
నము చేసె సంవత్సరాధిపతి గ్రహబలమున్ను - చంద్ర తారాబలమున్ను - ఈ
వర్ణేశాదిబలములకంటె ఆచార్యవటువులకు బృహస్పతిబలమున్ను - అవశ్య
ము చూడతగినది - ఈ వర్ణేశాదులకు మూఢ బాల వృద్ధత్వము లేకయుండగా
నున్ను - ఈ గ్రహములేత మతమ మూల త్రికోణములయందున్ను ఉచ్చస్థా
నములయందున్ను - స్వక్షేత్ర మిత్ర క్షేత్రములయందున్ను వుండగా నుప
నయనము జేయడమునకు ముఖ్యమని తాత్పర్యము, ********************

శ్లో॥ అ॥ అథ వేదాధిపతీనాహ ॥ ము॥ ఋగ్వేద ప్రభృతీశ్వరా
గురుభృగుక్ష్మాపుత్ర సౌమ్యా వ్రతే స్వీయం వేదపలగ్న వాసరబలం శ్వేత
త్రయం దులభమ్ । లగ్నేందుః క్షయరోగిణం చ కురుతే స్వోచ్చస్థితో ప్య
భకం లగ్నాద్ద్వాదశగం రవిం యది కుజః పశ్యన్న రోనేత్రహృత్ ॥ వ్యా॥
ఋగ్వేదేతి ॥ గురుభృగుక్ష్మాపుత్ర సౌమ్యాః గురుశుక్రాంగారక బుధా
శ్చత్వారః - ఋగ్వేద ప్రభృతీశ్వరాః ఋగ్యజుస్సామాథర్వణానామధి

ప్రాక్రమాత్స్వోచ్చ్రతేఉపనయనేస్వే యంస్వకీయంస్వశబ్దాత్ సంబంధా ద్వేధ ప్రత్యయః వేదపలగ్న వాసరబలంస్వకియోయోవేదః తస్యాధిపతేస్స్వకీయుంయజ్జన్మలగ్నంతదధిపతేశ్చ స్వకీయోయోజన్మవాసరః తదధిపతేశ్చబలంవటోశ్చింతనియ్యం - ఎతత్త్రయంవేదపలగ్నవాసరబల త్రితయంతు - దుర్లభం ప్రాయశోనలభ్యత ఇత్యర్థః - లగ్నేంము.ఉపనయన లగ్నచంద్రఃస్వోచ్చస్థోపివృషభస్థోపి - అస్యాకంవటుం తుయరోగిణం తుయరోగవంతంపగుతే - నసులగ్నేచంద్రవివర్జితఇతిపూర్వమేవోక్తత్వా త్పునరాదానీంలగ్నేందుఃతుయరోగిణంచకురుతఇతిలగ్నచంద్రనిషేధః - కిమర్థంకర్తవ్యఇతిచేదుచ్యతే॥ శ్లో॥ చౌళేవ్రతేప్రయాణేచ ప్రవేశేరాజదర్శనే॥లగ్న చంద్రమ్సుభ ప్రోక్తఃవివాహేపరివర్జయేత్ - ఇత్యస్మిన్ శ్లోకేవిద్యమానవ్రతశబ్దంఉపనయనపరంకృత్వా ఉపనయనేలగ్నచంద్రఃశుభకరఇతి భ్రాంతిర్మాభూదితిపునరుక్తం - వ్రతశబ్దస్య వేదవ్రతచతుష్టయపరత్వాత్ - తథాచకాశ్యపవసిష్ఠౌ॥ శ్లో॥ స్వోచ్చసంస్థోపిశీతాంశువ్రతినఃయదిలగ్నగః।తంకరోతిశిశుంనిస్వంసతతంతుయరోగిణ మితికాశ్యపః॥ప్రాలేయరశ్మేయదిలగ్నసంస్థేశతుపక్షేపిభవేత్సరోగీ। వ్రతీచ సౌమ్యగ్రహవర్గగేపిఖలోపినిస్వశ్చ తికర్మహీనఇతి వసిష్ఠః ॥ కుజఃఅంగారకఃలగ్నాద్ద్వాదశగఉపనయనలగ్నాద్ద్వాదశలగ్నస్థంరవింపశ్యన్ స్థితోయది గురోఃఉపనయనకర్తుః నేత్రహృత్ నేత్రహర్తాభవతి॥

అ॥ వేదాధిపతులజెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ ఋగ్వేదమునకుగురువును - యజుర్వేదమునకుశుక్రుడును - సామవేదమునకుఅంగారకుడును - అథర్వణవేదమునకుబుధుడును - వీరలీక్రమమునవేదాధిపతులనంబడుదురు- ఉపనయనవిషయమైస్వకీయవేదాధిపతిబలమును - వటువుయొక్క జన్మలగ్నాధిపతిబలమును - జన్మవాసరాధిపతిబలమును - యివిముఖ్యంగానుండవలెను - ఈచెప్పబడిన౩ బలములునుయేకకాలమందుదొరకడముదుస్తరము - మరియుచంద్రుడుఉపనయనలగ్నమందున్న స్వకీయమైనఉచ్చరాశియందున్ననువటువునుతుయరోగవంతునిగాజేసును - ఉపనయనలగ్నమునకుంఅటనుండెడిసూర్యునికిఅంగారకవీక్షణముకలిగినట్లైననువటువుతండ్రిఅంధుండౌనని తాత్పర్యము. ********************************

౩౦॥ అ॥ వర్ణేశాదీనాంఫలవిచారంపర్వన్ఉపనయనలగ్ననిర్ణయ మాహ॥ మూ॥నీచస్థేషువరాజితేష్వరిగృహస్థేష్వస్తగేషుత్రితేవర్ణాధీశ

...జ్యౌ వేదపతిషు స్యాదంత్యతుల్యో వటుః। అన్యైరప్యఖిలైకవింశతిమహాదోషైర్వియుక్తేఖిలే కేంద్రే పాపవివర్జితే యది శుభే లగ్నే చ కార్యం వ్రతమ్ ॥

వ్యా॥ నీచస్థేష్వితి ॥ వ్రతే ఉపనయనే వర్ణాధీశ కవీజ్య వేదపతిషు వర్ణాధీశాః పూర్వోక్తాః - కవిశ్శుక్రః ఇజ్యో గురుః - వేదపతయశ్చ పూర్వోక్తాః - ఏతేషు నీచస్థేషు నీచరాశిగతేషు పరాజితేషు గ్రహయుద్ధే శత్రుపరాజితేషు అరిగృహస్థేషు శత్రుక్షేత్రగతేషు అస్తగేషు అస్తమితేషు చ సత్సు వటుః ఉపనీతకుమారః - అంత్యతుల్యః నికృష్టజాతిసమానస్స్యాత్ - అన్యైరుక్తాతిరిక్తైః అఖిలైకవింశతిమహాదోషైశ్చ వియుక్తే రహితే లగ్నే - కించ అఖిలే కేంద్రే లగ్నచతుర్థసప్తమదశమకేంద్రే పాపవివర్జితే పాపగ్రహరహితే సతి యది - ఉపనయనలగ్నాత్కేంద్రే శుభగ్రహాక్రాంతే యది వ్రతముపనయనం కార్యం - అనేన కేంద్రేషు పాపగ్రహాక్రాంతేష్వపి తేషు శుభగ్రహయుతేషు సత్సు న దోష ఇతి తాత్పర్యార్థః - తదుక్తం దైవజ్ఞవిలాసే ॥ శ్లో ॥ లగ్నాది కేంద్రే పృథవా త్రికోణే గే వేజ్యదైత్యార్చితసోమసౌమ్యాః। ఏకో నిహంతి స్ఫుజితాదిదోషాన్ భానుర్యథా గాఢమివాంధకారమితి. ******

అ॥ వర్ణాధిపతుల ఫలమును వివరింపుచున్నవాడై ఉపనయనమునకు లగ్న నిర్ణయమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వర్ణాధిపతులును- గురు- శుక్రులును - వేదాధిపతులును- వీరలు- నీచగాసులయందుండగాను శత్రుగ్రహములతో గూడియుండగాను - శత్రుక్షేత్రములయందుండగాను ఈ గ్రహములెల అస్తమయమయియుండగాను ఉపనయనము చేశిన నైవటువు చండాలునితో సమానుడని చెప్పవలెను - మఱియును (వ శ్లోకము మొదలు చెప్పబోయ్యేడి ౨౧ కమహాదోషములవర్జించి కేంద్రములనగా లగ్న - చతుర్థ - సప్తమ - దశమ స్థానములయందు పాపగ్రహములు లేకయుండగాను - శుభగ్రహములు కేంద్రస్థానములయందుండగాను శుభలగ్నమునందుపనయనకర్మ చేయదగ్గదని భావము,

౩౧ ॥ అ॥ ఉపనయనలగ్నాత్కేంద్రేషు పాపగ్రహాక్రాంతేషు సత్సు యే దోషాః తేషాం సంజ్ఞాం నిర్దిశన్ తత్తద్దోషఫలమాహ ॥ మూ ॥ లగ్నాత్కేంద్రగతే రవౌ స్ఫుజిత ఇత్యాచార్యశిష్యౌ వ్రజేత్। భౌమే కూజితనామక స్తుజనసింహం త్యేవమందే కులమ్। దోషోయం రుధిరాభిధ స్తమసి చేదుగ్రాభిధో బాలకం రంధ్రాఖ్యః పితరం ధ్వజేన గదశక్తిత్యబ్ధి కేంద్రాభిధమ్ ॥

వ్యా॥ లగ్నాదితి ॥ వ్రతే లగ్నాదుపనయనలగ్నాత్ రవౌ సూర్యే కేంద్రగతే చేత్ స్ఫుజితః స్ఫుజితాఖ్యో దోషః - స త్వాచార్యశిష్యౌ పితృపుత్రౌ హంతి -

ఘో మేఽంగారకే కేంద్రగతే చేత్ కూజితనామకో దోషః సతు జననీం వటో
ర్భ్రాతరం హంతి శనైశ్చరే కేంద్రగతే చేత్ అయం దోషో రుధిరాభిధః - కులం
కులోద్భవజనేషు ఆపద్యతే - తమసి రాహౌ కేంద్రగతే చేత్ - ఉగ్రాభిధో
దోషః - బాలకం వటుం హంతి - ధ్వజే కేతౌ కేంద్రగతే చేత్ - రంధ్రాఖ్యః స
దోషః పితరం వటుజనకం - హంతీతి సర్వత్ర యోజ్యం - నగదశక్ష్యబ్ధితిల
గ్నాత్ సప్తమదశమలగ్న చతుర్థస్థానాని కేంద్రాభిధం కేంద్రసంజ్ఞకాని

అ॥ ఉపనయనలగ్నమునకు కేంద్రస్థానములయందు పాపగ్రహము
లుండగా కలిగెడి దోషనామములను ఆదోషఫలములను చెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ కేంద్రస్థానములనగా లగ్నము - లగ్నమునకు ౪వ స్థానము ౭వ స్థానము
౧౦వ స్థానము - ఈ కేంద్రస్థానములయందు సూర్యుడుండిన స్ఫూజితమనుదో
షము - ఆదోషము ఉపనీతునికిని సతనితండ్రికిని మారకంబనియును - అం
గారకుడుండ కూజితమనుదోషము - ఆదోషము తల్లికి మారకంబనియు
ను - శనియుండిన రుధిరమనుదోషము - ఆదోషము తనిగోత్రజులకు మార
కంబనియును - రాహువుండిన ఉగ్రమనుదోషము - ఆదోషముపనీతునకే మా
రకంబనియును - కేతువుండిన రంధ్రమనుదోషము - ఆదోషము సతనితండ్రి
కి మారకంబనియు తాత్పర్యము.****............ ... ****************

౩౨॥ అ॥ వటోర్గురుబలమాహ॥ మూ॥ జీవః కర్కటచాపమీనగృహగ
స్తద్భాగసంస్థోపి వా జన్మద్వాదశరంధ్రగో యది వటోర్విద్యార్థదస్స్యాత్
ద్రవ తే। స్త్రీగోయుగ్మతులామృగాఖ్యగృహగస్తద్భాగసంస్థోపి వా వి
ద్యాచారసుఖాయురర్థరహితం కుర్యాద్గురుస్తం శిశుమ్॥ వ్యా॥ జీవ ఇతి॥ జీ
వో బృహస్పతిః కర్కటచాపమీనగృహగః కర్కటధనుర్మీనరాశిషు స్థితస్సన్
ధనుర్మీనయోస్స్వక్షేత్రత్వాత్ కర్కటస్యోచ్చత్వాచ్చేతి భావః - య
ద్వా తద్భాగసంస్థోపి వా తేషాం కర్కటమీనధనుషాం యే భాగాః అంశాః
తేషు స్థితోపి వా - జన్మద్వాదశరంధ్రగోపి వటోర్విద్యార్థదః సంపత్సారస్వ
తప్రదస్స్యాత్ వ్రతే ఉపనయనసమయే స్త్రీగోయుగ్మతులామృగాఖ్యగృహ
గః కన్యావృషభమిథునతులామకరసంజ్ఞకరాశిషు స్థితో వా తద్భాగసంస్థో
పి వా తేషాం కన్యావృషభమిథునతులామకరాణాం భాగాః అంశాః ఏతేషు
స్థితోపి వా అపి శబ్దః యత్రకుత్ర స్థితా అపి ఏతే అంశాః - అయోగ్యా ఇ
త్యర్థః - కన్యావృషభమిథునతులానాం శత్రుక్షేత్రత్వాత్ మకరస్య నీచ
త్వాదితి ఇతి భావః - గురుస్తం శిశుం ఉపనీతకుమారం - విద్యాచారసుఖాయు

రక్షోరహితంకుర్యాత్. ******************************

అ॥ ఉపనయనవిషయమైగురుబలమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కర్కాటకధనుర్మీన రాసులయందైననీ రాసులఅంశములయందైననుఉపనీతునిజన్మ రాశియందైననుగాట నైననుగ్రాటనైననుబృహస్పతియుండగాఉపనయన వటువుపండితాగ్రణ్య విద్యావంతుండును భాగ్యవంతుడును నగును నియమము - వృషభమిథునకన్యాతులామకర రాసులయందైనను - వీట్లఅంశములయందైనచ్చటనైననుగురువుండగానుపనయనమైనవాడువిద్యాచారసుఖాయుర్ధనములన్నింటిలోనొకటియైననులేని నిర్భాగ్యుడగునని తాత్పర్యము,...... ....

౩౩॥ అ॥ అథసర్వగ్రహాంశగతచంద్రఫలమాహ॥ మూ॥ సూర్యాత్పాతకినంవటుంశశధరస్సూర్యాంశగస్స్వాంశగోనిస్వంభూమిసుతాంశమాయుఃభృతంజ్ఞాంశంతువిద్యాయుతమ్। జీవాంశంక్రతుకారిణంభృగుసుతస్యాంశంవివాహాన్వితంమందాంశంగతఆశుచోపనయనేచండాలసేవాకరమ్॥ వ్యా॥ సూర్యాదితి॥ శశధరఃచంద్రః - సూర్యాంశగస్సింహాంశగతశ్చేద్వటుంపాతకినంపాపరతంకుర్యాత్ - స్వాంశగశ్చేత్ కర్కటాంశగతశ్చేత్ నిస్వందరిద్రంకుర్యాదితివటుమితిసర్వత్ర యోజ్యం - భూమిసుతాంశగఃభూమిసుతోంగారకఃతస్యాంశౌ మేషవృశ్చికౌతత్రగతశ్చేదాయుఃభృతంశతాయుర్జీవినం - జ్ఞాంశంబుధస్యాంశంకన్యామిథునయోరన్యతరాంశగతశ్చేద్విద్యాయుతంవిద్యావంతం - జీవాంశంబృహస్పతేరంశంధనుర్మీనయోరన్యతరాంశంగతశ్చేత్ క్రతుకారిణమాహితాగ్నిం - భృగుసుతస్యాంశంభృగుసుతస్యశుక్రస్య అంశంతులావృషభయోరన్యతరాంశంగతశ్చేదాశుశీఘ్రంవివాహాన్వితంపత్నీవంతముపనయనే ఉపనయనకాలేమందాంశంమందస్య శనైశ్చరస్య అంశంమకరకుంభయోరన్యతరాంశంగతశ్చేద్వటుంచండాలసేవాకరంకుర్యాత్ ****************

అ॥ చంద్రుడున్నరాశిఫలమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుడుసింహరాశియందుండగాఉపనయనమైనవాడు పాపవంతుండును - కర్కాటకరాశియందున్నదరిద్రుండును - మేషవృశ్చిక రాసులయందున్న ఆయుష్మంతుండును - కన్యామిథునరాసులయందున్నపండితుండును - ధనుర్మీనరాసులయందున్నసోమయాజియును-తులావృషభ రాసులయందున్నశీఘ్రమునభార్యావంతుండును - మకరకుంభ రాసులయందున్నచండాలసేవకుండును - యీరీతినచంద్రుడీరాసులయందుండగా నుపనయనమైనవాడీఫ

ములగలవాడగునని తాత్పర్యము.**************************.***********

౩౮ ॥ అ ॥ అథఉపనయననిషేధకాలమాహ॥మూ॥పూర్వేద్యుశ్చపరే
హని వ్రతదినాత్తస్మాచ్చతుర్థదినేనధ్యాయశ్చ రజస్వలాస్య జననీగర్భ
స్థితా వా శిశోః । పిత్రోశ్చతుయవత్సరో యదిగురోస్సంధ్యాభిజిత్సద్మవా
బాలో వా యది కర్ణవేధరహితో నైతేషు కార్యం వ్రతమ్॥ వ్యా॥పూర్వేద్యు
రితి ॥ వ్రతదినాత్ ఉపనయనదినాత్పూర్వేద్యుః పూర్వదినే పరేహని పరది
నే చ తస్మాత్ వ్రతదినాచ్చతుర్థదినే అనధ్యాయో యది చ శిశోర్వటోస్స్వ
జననీ మాతా రజస్వలా వా యది వ్రతముపనయనం న కార్యం - నాందీముఖా
త్పూర్వం చేన్నిషేధః - తదనంతరం చేన్న దోషః - తథాచోక్తం॥శ్లో॥ నాందీ
ముఖే కృతే పశ్చాన్మాతా యది రజస్వలా । మౌంజీబంధం ప్రకుర్వీత తత్ప్ర
శ్చైన్నైవ కారయేదితి - గర్భాన్వితా వా శిశోర్జననీ అంతర్వత్నీ యది పంచ
మమాసాదూర్ధ్వం నిషేధః ప్రాక్చేన్న దోషః - తథాచోక్తం ॥ శ్లో ॥ గర్భిణీ
యది పత్నీ చేన్న కుర్యాదుపనాయనం । పంచమాసాదధః కుర్యాదత ఊర్ధ్వం
న కారయేదితి - కించ శిశోః పిత్రోః మాతా చ పితా చ పితరౌ - పితా మాత్రే
త్యేకశేషః - తయోః తు యవత్సరః వ్యాత్తాబ్దశ్చగురోశ్చ ॥ ని ॥ గురుస్తుగీష్ప
తౌ శ్రేష్ఠే గురౌ పితరి దుర్భర ఇతి శబ్దార్ణవః - పితుః పిత్రోః తుయవత్సరో యది
చ - సంధ్యాభిజిత్సద్మ సంధ్యాసద్మ అభిజిత్సద్మేతి ద్వంద్వాంతే శ్రూయమా
ణః సద్మశబ్దః ప్రత్యేకమభిసంబంధ్యతే - సంధ్యాసద్మ సూర్యస్థిత రాశిః - అ
భిజిత్సద్మ సూర్యస్థిత రాశేశ్చతుర్థ రాశిః - ఏతయోశ్చ బాలః వటుః - కర్ణవే
ధరహితో యది చ వ్రతం న కార్యం - అత్ర కృష్ణాద్యౌ దినపంచకమితి వాక్యేన కృ
ష్ణపక్షే ఆదిపంచకస్య వ్రతయోగ్యత్వం - స్వీకృతం భవతి - శుక్లపక్షే ద్వితీ
యతృతీయపంచకే పి స్వీకృతే - అత్ర తు వ్రతదినాత్పూర్వేద్యుః పరేహని చ
తుర్థేహని చ - అనధ్యాయో యది ఉపనయననిషేధః కృతః - తథాచ సతి కృ
ష్ణాద్యౌ దినపంచక ఇతి వాక్యం వైఫల్యం స్యాత్ - కృష్ణపక్షాద్య పంచకాంతః
పాతి ద్వితీయపంచమ్యోర్నిషేధ ప్రతీతేః ద్వితీయాయాః పూర్వేద్యుః ప్ర
తిపదః పంచమ్యాశ్చతుర్థదినే అష్టమ్యాశ్చ సత్వాత్ తత్పక్షే తృతీయాయా మా
త్రావశిష్టత్వేన పంచకస్వీకారో వ్యర్థః - ద్వితీయా పంచమ్యోః గ్రంథాంత
రే వ్రతయోగ్యత్వేన స్వీకృతత్వాచ్చ - తథాహి॥శ్లో॥ద్వితీయా చ తృతీయా
చ పంచమీ సప్తమీ తథా । త్రయోదశీ చ దశమీ ప్రశస్తా స్థితయోః ప్రత ఇతి
తస్మాద్వ్రతదినాత్పూర్వేద్యుః పరేహని చతుర్థదినే అనాధ్యాయ నిషేధః

చింతనీయః తథాచదర్పణే ॥ శ్లో ॥ వ్రతబంధనపూర్వేద్యుః పరేద్యురితియో
ద్వచః - తదనస్మృనిభిః ప్రోక్తంవచ నానాంవిరోధత ఇతి॥***************

అ ॥ ఉపనయనమునకుకొంఅగాని కాలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉపన
యనముహూర్తదినమునకుపూర్వదివసముపరదివసము రవదివసమువీట్లలో
నొకదివసమైఅనధ్యాయదివసమైయుండగానున్న ఆబాలునితల్లినాందీ
కర్మము జేయకముందరజస్వలయైనను - ౬ మాసములగర్భిణియైనను - కు
మారునితల్లిదండ్రులున్న పితామహీపితామహులున్న చనిపోయినసంవ
త్సరమందును - సూర్యుడున్న రాశియందును - యీరాశికి ౭ వరాశియందు
ను బాలునికి చెవులుకుట్టకయుండగానున్న ఉపనయనము జేయకూడద
నితాత్పర్యము ౬౬ వశ్లోకమందు కృష్ణపక్షములో మొదటిపంచకము శ్రేష్ఠ
మనిచెప్పియీశ్లోకమందు అనధ్యాయములు లేకయుండగా చేయవలయు-
నని చెప్పటవలన వ్యాఖ్యానశ్లోకార్థము నేగ్రహించవలెను**************

౩౫ ॥ అ॥ షడ్జన్మనక్షత్రస్వరూపందర్శయన్ తేషుసర్వకర్మనిషేధమా
హ॥ మూ॥ జన్మర్క్షంజనినోడుకర్మదశమంసాంఘాతికంషోడశంవైనాశాఖ్య
మథత్రివింశమపిభంతత్వంచవింశంయది । ఋక్షంమానససంజ్ఞికంద్వినవ
మంతత్సాముదాయాభిధంత్యాజ్యంసప్తమభంతునైధనమిదంసర్వేషుక
ర్మస్వపి॥ వ్యా॥ జన్మర్క్షమితి॥ యస్మిన్నక్షత్రేజననంభవతితన్నక్షత్రంజన
నోడుసంజ్ఞికందశమంజన్మనక్షత్రాత్ దశమమృక్షంకర్మ- కర్మసంజ్ఞికం - షో
డశంజన్మనక్షత్రాత్ షోడశంభం సాంఘాతికం సాంఘాతికసంజ్ఞకంత్రి
వింశంజన్మనక్షత్రాత్ త్రయోవింశంభంనక్షత్రంవైనాశాఖ్యం - తత్వం
చవింశంతస్మాజ్జన్మర్క్షాత్పంచవింశం ఋక్షంయదిమానసంమానససంజ్ఞి
కం- తద్వినవకుంజన్మర్క్షాదష్టాదశభంసాముదాయాభిధంసాముదాయి
కసంజ్ఞికం - సప్తమభంతుజన్మర్క్షాత్సప్తమనక్షత్రంతునైధనంనైధనసం
జ్ఞికంజనముక్తనక్షత్రసప్తకంసర్వేషుశుభకర్మస్వపి ఉపనయనాదిసకలశు
భకర్మసుత్యాజ్యమ్,***************************************

అ ॥ షడ్జన్మనక్షత్రస్వరూపముదెలియజేయుచున్నవాడై వాట్ల
యందుసమస్తకార్యములకునిషేధమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ ఏనక్షత్ర
మందుజన్మించినవానికిఆనక్షత్రముజన్మనక్షత్రమనియు - జన్మనక్షత్రము
నకు౧౦వనక్షత్రముకర్మనక్షత్రమనియు - ౧౬వనక్షత్రము సాంఘాతికమ
నియు - ౨౩వనక్షత్రమువైనాశమనియు - ౧౮వనక్షత్రముసాముదాయిక

కానియు - ౭వనక్షత్రమునైధనకానియు - ౨౨వనక్షత్రముమానసకానియు ఈప్రకారముగానీసంజ్ఞలుగలనక్షత్రములయందుఉపనయనము మొదలయి నకార్యములేవియును చేయకూడదని తాత్పర్యము. ********************

౩౮ ॥ అ ॥ జన్మర్క్షేకార్యాకార్యాణ్యాహ॥ మూ॥ జన్మర్క్షంశుభదంనిషేకమఖయోశ్చౌలాన్నభుక్త్యోః కృషౌమౌంజీబంధన పట్టబంధనమహీప్రాప్త్యక్షరావాప్తిషు। ఏభ్యోన్యేష్వశుభప్రదంచసువనేసీమంతసంగ్రామయోర్గర్భాధానపితృక్రియాక్షురభిషగ్యాత్రా వివాహేష్వపి॥ వ్యా॥ జన్మర్క్షమితి॥ జన్మర్క్షంజన్మనక్షత్రం-నిషేకమఖయోః నిషేకయాగయోః చౌలాన్నభుక్త్యోః చూడాకర్మాన్నప్రాశనయోః - కృషౌహలకర్మణి - మౌంజీబంధనముపనయనం - పట్టబంధనంపట్టాభిషేకః మహీప్రాప్తిః భూగ్రహణంఅక్షరావాప్తిః అక్షరస్వీకారః - ఏతేషుశుభదంశుభప్రదం - ఏభ్యః నిషేకాదిభ్యః అన్యేషువ్యతిరిక్తేషు సువనే పుంసవనే సంగ్రామసీమంతయోః యుద్ధసీమంతకర్మణోః గర్భాధానపితృక్రియాక్షురభిషగ్యాత్రా వివాహాదిషుగర్భాధానం - పితృక్రియా శ్రాద్ధకర్మ - క్షురంక్షౌరకర్మ - భిషక్ ఔషధసేవా - యాత్రా ప్రయాణం - వివాహః ప్రసిద్ధః - ఏతేషుజన్మర్క్షంఅశుభదంభవతి - అయంనిషేధః పురుషపరః స్త్రీణాంతువివాహే శుభదమేవ - తథాచచ్యవనః॥ శ్లో॥ జన్మర్క్షంజన్మమాసశ్చ తథాజన్మదినంశుభం। స్త్రీణాంజన్మత్రయం శ్రేష్ఠంవివాహేసర్వసమ్మతమితి. ********

అ॥ జన్మనక్షత్రమందు చేయతగిన కార్యములను - చేయకూడని కార్యములను చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జన్మనక్షత్రము - నిషేకమందును - యాగమందును - చౌళకర్మయందును - అన్నప్రాశనమందును - వ్యవసాయమందును - ఉపనయనమందును - పట్టాభిషేకమందును - భూసంపాదనయందును - అక్షరాభ్యాసకాలమందును - వీటియందు శుభకరమనియు - ఈ చెప్పబడిన నిషేకాదులకంటె ఇతరకర్మలయందనగా - పుంసవనకర్మయందును - యుద్ధములయందును - సీమంతకర్మయందును - గర్భాధానమందును - శ్రాద్ధకర్మయందును - క్షౌరకర్మయందును - ఔషధసేవయందును - ప్రయాణమందును - వివాహమందును - వీట్లయందుఅశుభప్రదమని తాత్పర్యము - స్త్రీలకువివాహవిషయమైజన్మనక్షత్రము శ్రేష్ఠమని గ్రంథాంతరమందు చెప్పియుండుటవలన ఈ వివాహ నిషేధము పురుషవిషయమని తెలియదగు

౩౯ ॥ అ॥ ఉపనయనలగ్నస్యదోషాపవాదమాహ॥ మూ॥ దోషాణాంని

యుతం నిహంతి బలవాన్ లగ్నస్థితశ్చేందుజః శుక్రస్తద్ద్విగుణం గురుర్దశగుణం లగ్నం చ పంచేష్టికమ్। లగ్నస్యోపచయస్థితో గ్రహపతిః క్రూరో బలీ చేద్వ్రతే లగ్నైకాదశగో రవిశ్చ సకలాన్ దోషాన్నిహంత్యేవ తాన్ వా॥

దోషాణామితి॥ ఇందుజో బుధః బలవాన్ స్థానాదిషడ్బలయుక్తస్సన్ - లగ్నస్థితశ్చేదుపనయనలగ్నస్థితో యది దోషాణాం నియుతం శతసహస్రం నిహంతి నాశయతి - శుక్రః లగ్నగతో యది తద్ద్విగుణం లక్షద్వయం నిహంతి బలవాన్ గురుః లగ్నగతశ్చేత్ దశగుణం దశలక్షదోషాన్ నిహంతి - పంచేష్టికం లగ్నం దశగుణం పంచేష్టికబలయుక్తలగ్నమపి దశలక్షదోషాన్ నిహంతి పంచేష్టికం చ॥ శ్లో॥ కాలాధిపో లగ్నపతిర్గురుశ్చ త్రయేష్టికం చంద్రబలం చతుర్థం। పంచేష్టికం చేతి సహస్రరశ్మిర్నిరీక్షితం పంచబలేన శస్తం - కాలాధిపలగ్నాధిపగురుసూర్యచంద్రమోభిర్దృష్టం లగ్నం పంచేష్టికమిత్యభిధీయతే - కాలాధిపతయః॥ శ్లో॥ ప్రాత్పూర్వరాత్రౌ బలవాన్ శశాంకః - శుక్రోర్ధరాత్రౌ చ కుజో నిశాంతే - ప్రాతర్బుధో మధ్యదినే చ సూర్యశ్శనిర్దినాంతే సతతం బలీజ్యః। గ్రహపతిః ఉపనయనలగ్నాధిపతిః - లగ్నస్యోపచయస్థితో యది తృతీయషష్ఠైకాదశదశమాని ఉపచయస్థానాని తేషు స్థితో యది ద్విలక్షదోషాన్ నిహంతి - క్రూరస్సూర్యాంగారకశనీనామన్యతమః బలవాన్ సన్ ఉపచయస్థితశ్చేత్ లక్షద్వయదోషాన్ నిహంతి వ్రతే ఉపనయనే రవిః బలయుక్తస్సన్ - లగ్నైకాదశగః ఉపనయనలగ్నైకాదశేస్థితశ్చేత్ తాన్ సకలాన్ దోషాన్ నిహంత్యేవ నసంశయ ఇత్యేవకారార్థః**********

అ॥ ఉపనయనలగ్నమునకు దోషాపవాదములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బుధుడు స్థానాదిషడ్బలములతో గూడి ఉపనయనలగ్నమందుండినట్లైన లక్ష దోషములను పోగొట్టువాడును - శుక్రుడు లగ్నమందుండినట్లైనను - రెండు లక్షలదోషములను హరింపజేయుచున్నాడనియును - బృహస్పతి లగ్నమందుండినను లగ్నము పంచేష్టికబలముగలదైనను ౧౦ లక్షల దోషములను పోగొట్టుననియును పంచేష్టికమనగా కాలాధిప - లగ్నాధిప - గురు - సూర్యచంద్రుల బలము లగ్నాధిపతి - ఉపనయనలగ్నముయొక్క ఉపచయమందనగా - ౩వ యింటను - ౬యింటను - ౧౧వయింటను - ఈస్థానములయందుండిన - ౨లక్ష దోషములను హరించుననియును - సూర్యాంగారకశనైశ్చరులలో బలయుక్తమైయేగ్రహమైన - లగ్నతృతీయ - షష్ఠైకాదశస్థానములయందుండినను -

తిలక్షలదోషములనుహరించునని యును - ఉపనయనవిషయమైసూర్యుడు
ఉపనయనలగ్నమునకుపదనకొండవస్థానమందుండినట్లైన - సర్వదోషము
లనుహరించునని తాత్పర్యము.******************************

3౭ ॥ అ ॥ అథాక్షరస్వీకారయోగ్యకాలమాహ ॥ మూ ॥ బాలానాంశు
భవాసరేహ్నినిధనేశుద్ధేక్షరస్వీకృతిః కార్యాపంచమవత్సరేప్రతిపదంరి
క్తాష్టమీషష్ఠ్యమాః । హిత్వాపూష్ణిచరేస్థిరేచరగృహేహ్యస్తేగురౌభార్గ
వేమిత్రాంత్యాస్యరవిత్రయాదితిగురుశ్రోణాసుసౌమ్యాయనే ॥ వ్యా ॥
బాలానామితి ॥ శుభవాసరే శుభదినే అహ్నాదివాభాగే - నిధనేఅక్షరస్వీ
కారలగ్నాదష్టమస్థానే - శుద్ధేగ్రహరహితేసతి - పంచమవత్సరేజన్మతః
పంచమవర్షేప్రతిపదంపక్షద్వయగతప్రతిపత్తిథిం - రిక్తాష్టమీషష్ఠ్యమాః
రిక్తాఃపూర్వోక్తాఃఅష్టమీషష్ఠ్యౌపక్షద్వయగతే అమాఅమావాస్యా - ఏ
తాఃపంచతిథీఃహిత్వావిహాయ - పూష్ణిసూర్యే - చరేచరరాశౌస్థిరేస్థిర
రాశౌవాస్థితేసతీతిశేషః - చరగృహేచరలగ్నేగురౌభార్గవేశుక్రేచవ్యస్తే
సతి - అనస్తమితేసతీత్యర్థః - మిత్రాంత్యాస్యరవిత్రయాదితిగురుశ్రోణా
సు - అనూరాధారేవత్యశ్వినీహస్తచిత్రాస్వాతీపునర్వసూపుష్యశ్రవణేషు
నవనక్షత్రేషుసౌమ్యాయనే ఉత్తరాయణేబాలానామక్షరగ్రహణధార
ణపటూనామిత్యర్థః - నతుస్తనంధయానాంచ అక్షరస్వీకృతిః కార్యా******

అ ॥ అక్షరాభ్యాసమునకుయోగ్యకాలమునుచెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ శు
భవాసరములయందును - పగటియందును - అక్షరస్వీకారలగ్నమునకు - యె
నిమిదవయింటయేగ్రహములేకయుండగానున్న - జననాంభ్యము - ౫వ
సంవత్సరమందును - శుక్ల - కృష్ణ - పాడ్యములను - రిక్తతిథులను శుక్లకృష్ణాష్ట
ములను - అమావాస్యను - యీతిథులనువిడచి - సూర్యుడు - చరరాసులయం
దనగ - మేష - కర్కటక - తులా - మకరరాసులయందుండగానున్న - స్థిర
రాసులనగావృషభసింహవృశ్చికకుంభరాసులయందుండగానున్న చరల
గ్నములయందున - గురు - శుక్రులు - అస్తమయమునుపొందకయుండగాను
న్న - అనూరాధ - రేవతి - అశ్విని - హస్త చిత్త - స్వాతి - పునర్వసు - పుష్యమి -
శ్రవణము - ఈతొమ్మిదినక్షత్రములయందును - ఉత్తరాయణమందును - బా
లురకుఅక్షరాభ్యాసముచేయుడముముఖ్యమని తాత్పర్యము.***********

3౮ ॥ అ ॥ అథవిద్యారంభయోగ్యకాలమాహ ॥ మూ ॥ విద్యా
రంభవిధిస్తువైవశుభదోనద్యోయురిక్తావినాదస్రార్కత్రయసోమపంచక

హరిక్రవ్యాదపూర్వత్రయే। శాఖే శార్యకే విజ్ఞసోమదినకృద్వారేషు లగ్నే
చరేన విద్యాబుధసోమయోః పరమతం శస్త్రం సుజే ర్కేభ్యసేత్॥ వ్యా॥
విద్యారంభేతి॥ విద్యారంభవిధిః విద్యోపక్రమణవిధానం ద్వైవదివా భాగప
వశుభదః - ఏవకారేణ నరాత్రావపీతి - అనధ్యాయరిక్తాః అనధ్యాయనానివ
ష్ట్యమాణానిరిక్తాః పూర్వోక్తాః - ఏతాః వినావిహాయ(*)పృథగ్వా నానా నాభి
స్తృతీయాన్యతరస్యామితిద్వితీయా - దస్రార్కత్రయసోమపంచకహ
రిక్రవ్యాదపూర్వత్రయే - దస్రః అశ్వినీ అర్కత్రయం-హస్తచిత్రాస్వాత
యః- సోమపంచకం మృగశీర్షార్ద్రా పునర్వసూ పుష్యాశ్లేషాః హరిః శ్రవ
ణం క్రవ్యాదో మూలా(*) అదభక్షణ ఇతిధాతోః పక్వ మాంసశబ్దే ఉప ఏదే
శ్ ప్రత్యయః పృషోదరాదిత్వాదుపపదస్య క్రవ్యాదేశః - క్రవ్యాదః రా
క్షసః॥ ని॥ క్రవ్యాదో స్ర పఆశర ఇత్యసురః రాక్షసాధిదైవతత్వాత్ మూ
లేఉపచారికః పూర్వత్రయం పూర్వఫల్గునీ పూర్వాషాఢా పూర్వాభా
ద్రా ణాం త్రయం ఏతేషు చతుర్దశనక్షత్రేషు శాఖే శార్యకవిజ్ఞసోమదినకృ
ద్వారేషు శాఖేః పూర్వోక్తః తస్య వారే గురుశుక్ర బుధసోమరవివాసరె
షు చ చరే చ రాశౌ మేషకర్కాటక తులామకరాణి తేషామన్యతమే లగ్నే శుభః
నోక్త్వా బుధసోమయోః వారయోః విద్యారంభః నశుభద ఇతిపరమతం కే
షాంచిన్మతం - శస్త్రం ధనుర్విద్యాకుజే భౌమవాసరె అర్కే.రవివాసరేచ
అభ్యసేత్ ఉపక్రమేత్ .... ***********

౮॥ విద్యారంభమునకు యోగ్యయోగ్య కాలముల జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ ౪౦-౪౧-౪౨ వశ్లోకములయందు చెప్పబొయ్యెడి అనాధ్యాయములును-
రిక్తతిథులును వీట్లను విడిచి-పవటియందును-అశ్విని హస్తచిత్త- స్వాతి-మృ
గశీర్ష-ఆరుద్ర- పునర్వసు-పుష్యమి-ఆశ్లేష- శ్రవణం-మూల-పూర్వఫల్గుని-
పూర్వాషాఢ - పూర్వాభాద్ర - ఈ ౧౪ నక్షత్రములయందును - గురు - శు
క్ర - బుధ-సోమ- భాను వారములయందును - చరలగ్నములయందును - వి
ద్యాభ్యాసము చేయడముముఖ్యమనియును - అంగారక - భాను వారముల
యందు- శస్త్రవిద్యాభ్యాసము చేయవలయుననియభిప్రాయము- సోమ-
బుధ వారములయందు - విద్యాభ్యాసము చేయడముకొందరికి అసమ్మతమై
నప్పటికిని- గ్రంథకర్తయిష్టానుసారముగా ఈ రెండు వారములు శ్రేష్ఠములే

౪౦॥ అథానధ్యాయనిర్ణయమాహ॥మూ॥ అష్టమ్యైచరరాశిగేశదయ
నేస్యాత్ప్రతిషిద్ధాతిథిశ్చాంత్యోపాంత్యసుమధ్యమాదితిథయః పక్షేషు చా

నధ్యాయాః। ప్రాతఃపంచతు నాడికాః క్షయతిథౌ వృద్ధౌ త్రయో త్రయష్ట
ట్సాయం క్రమశః స్సమత్వముభయోర్నాడీచ తుష్కంసదా ॥ వ్యా॥ అపీతి॥
అన్యేరవౌచరరాశిగే మేషకర్కటతులామకరరాశిగతేసతి- తదయనేచ
రరాశ్యయనగతేసతి-యాతిథిః సాతిథిః పక్షిణీ-అనధ్యాయస్స్యాత్ - పక్షిణీ
సాంధిదివసః। ని॥ ఆగామివర్తమానాహర్యుక్తాయాంనిశిపక్షిణీత్యుచ్యతే- అం
త్యాంపాత్యసుమధ్యమాదితిథయః అంత్యేదర్శ ప్రాగ్గమాస్యౌ ఉపాంతేడు
భయచతుర్దశ్యౌ సుమధ్యమే అష్టమ్యౌ ఆదీప్రతిపదౌ ఏతాస్తిథయః పక్షే
షుశుక్లకృష్ణయోరిత్యర్థః - అనధ్యాయా అధ్యయనాయోగ్యాః - క్షయతి
థౌపంచఘటికాః వృద్ధౌతిథివృద్ధౌ త్రయః త్రయోఘటికాః ప్రతిపదష్టమ్యోః
ఘటికాః - ప్రాతస్తు ప్రాతః కాలేతు వ్యాప్నువంతిచేత్ - తదా అనధ్యా
యః - అథఅనంతరం క్షయతిథౌ త్రయఃవృద్ధౌషడ్ఘటికాః - సాయం సాయం
కాలే క్రమశః క్రమాత్సప్తమీత్రయోదశ్యోః వ్యాప్నువంతిచేత్తదా అన
ధ్యాయః - సమత్వే వృద్ధిక్షయరహితేతిథినేఉభయోః సాయంప్రాతఃకాల
యోర్నాడీచతుష్కంఅనధ్యాయతిథిఘటికాచతుష్టయంవ్యాప్నోతిచేత్
తదాఅనధ్యాయఃసదేత్యనేనని త్యానధ్యాయ -పపపిథిః నతునైమిత్తిక ఇ
తిగమ్యతే**************************************

అ॥ నిత్యముగావచ్చెడిఅనధ్యయనములజెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ మేష
కర్కాటకతులామకరసంక్రాంతులయందును ఈమాసులఅయనములయం
దును ఒకటిన్నరదివసములయు - పాడ్యమి - అష్టమి - చతుర్దశి- పూర్ణిమ
మా - అమావాస్య - ఈతిథులును - క్షయకాలమందయినను - పాడ్యమి -
అష్టమీలు ౫ఘడియలువుండినను వృద్ధియందు ౩ ఘడియలును - వృద్ధిక్షయ
ములులేకయుండగా ౪ఘడియలును సాయంకాలమందు సప్తమీత్రయో
దసులలో క్షయవృద్ధిసామ్యములయందు క్రమముగా - ౬-౩- ౪ - ఘడియ
లు సప్తమీచతుర్దశులుకలిశియున్నతిథులును - ఈచెప్పబడినవన్నినిత్యా
నధ్యయనములని తాత్పర్యము **************************

౮౧ ॥ అ ॥ శుక్లపక్షేనైమిత్తికానధ్యాయానాహ ॥ మూ॥ చైత్రేమా
ధవషష్ఠయోరపిసదాశుక్లతృతీయా శుచౌషష్ఠీసాదశమీత్విషోర్జనవమీ
మాసేద్వితీయాత్విషే। ఊర్జేమాస్యథపంచమీతపసిచేత్సాసప్తమీద్వా
దశీమాఘేభాద్రపదాదిమత్రిషుశుచౌ పౌషేసితైకాదశీ॥ వ్యా॥ చైత్రే
ఇతి॥ చైత్రేప్రసిద్ధేమాధవషష్ఠయోఃమాధవఃవైశాఖఃషష్ఠోభాద్రపదః॥స॥
వైశాఖేమాధవోరాధఇత్యమరః - తయోశ్చశుక్లపక్షతృతీయా - శుచౌ

ఆషాఢేశుక్లషష్ఠీ - సాదశమీ - ఆషాఢశుక్లదశమీ - ఇషోర్జనవమీఆశ్వయుజకార్తికయోశ్శుక్లనవమీ ॥ ని ॥ స్యాదాశ్వినఇషోప్యాశ్వయుజోపిస్యాత్తుకార్తికే । బాహులోర్జః కార్తికిక ఇత్యుభయత్రాప్యమరః - మాసేద్వితీయాత్విషిఇషేమాసేఆశ్వయుజమాసే శుక్లద్వితీయా - ఊర్జేమాసికార్తికమాసిశుక్లపంచమీ - తపసిచేత్ మాఘమాసేసప్తమీపునర్మాఘేద్వాదశీభాద్రపదాదిషుభాద్రపదాశ్వయుజకార్తికేషు త్రిషుమాసేషుశుచౌఆషాఢే ॥ ని ॥ శుచిస్త్వయంఆషాఢఇత్యమరః-పౌషమాసిశుక్లైకాదశీచైత్రేవైశాఖేశుక్లతృతీయాఆషాఢేశుక్లషష్ఠీదశమ్యేకాదశ్యః - భాద్రపదేతృతీయైకాదశ్యౌ ఆశ్వయుజేశుక్లైకాదశీకార్తికేశుక్లపంచమీనవమ్యేకాదశ్యఃపౌషేశుక్లద్వితీయాదశమ్యేకాదశ్యఃమాఘేశుక్లసప్తమీద్వాదశ్యౌపర్వస్మిన్ శిత్వాశుక్లపక్షేషు షోడశనైమిత్తికానధ్యాయాఇతిఫలితం ॥ **

అ ॥ శుక్లపక్షమునందుండు నైమిత్తికానధ్యయనములను చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ చైత్రశుద్ధద్వితీయ వైశాఖశుద్ధద్వితీయ - ఆషాఢశుద్ధషష్ఠి - దశమి - ఏకాదశి - భాద్రపదశుద్ధ - తృతీయ - ఏకాదశి - ఆశ్వయుజశుద్ధ - ఏకాదశి కార్తికశుద్ధ - పంచమి - నవమి - ఏకాదశి - పుష్యశుద్ధ - విదియ - దశమి - ఏకాదశి - మాఘశుద్ధ - సప్తమి - ద్వాదశి - ఈ - ౧౬ - న్ను శుక్లపక్షము నందు నైమిత్తికానధ్యయనములని తాత్పర్యము **************************

౨౨ ॥ ౭ ॥ అథకృష్ణపక్షేషునైమిత్తికానధ్యాయానాహ ॥ మూ ॥ తచ్ఛేషాస్తుసితేతరాశ్వతిథయఃషష్ఠీత్రయోదశ్యథోయాస్యాత్కార్తికపౌషతస్యకార్తికశుచిష్వేవద్వితీయాఇమాః । సంధ్యాగర్జితమన్యకాలపతితో వృష్టిశ్చతిప్రోష్ఠకాఃరిక్తానధ్యయనేకృతోపనయనంస్యాత్కర్మహీనార్థికృత్ ॥ వ్యా ॥ తచ్ఛేషాఇతి ॥ తచ్ఛేషాఃఉక్తావశిష్టాస్సితేతరాఃకృష్ణపక్షగతాఃతిథయఃషష్ఠీభాద్రపదేమాసిత్రయోదశీ అథోయాస్యాత్కార్తికంచ భాద్రపదకృష్ణపక్షఏవత్రయోదశ్యాఃపూర్వస్యాం యస్యాంతిథౌ భరణీనక్షత్రమాయాతి-సాతిథిశ్చతపస్యకార్తికశుచిషుతపస్యఃఫాల్గునః ॥ ని ॥ స్యాత్తపస్యఃఫాల్గునికఇత్యమరః - కార్తికఃప్రసిద్ధఃశుచిఃఆషాఢఃపతేషుద్వితీయా ఇమాఃపంచకృష్ణపక్షేషునైమిత్తికానధ్యాయాఃసంధ్యాప్రాతస్సంధ్యాకాలఃగర్జితంమేఘధ్వనిఃఉదయాత్పూర్వంయామముదయానంతరంఘటికాద్వయంపతత్త్వాలగర్జితం - ఉక్తంచ ॥ శ్లో ॥ ఉదయాత్పూర్వయామ

షేతుషరేతుఘటికాద్వయమ్। తస్మిన్గర్జత్యనధ్యాయః పునస్సం
స్కారమర్హతీతి-అన్యకాల పతితా వృష్టిఃఅకాలవృష్టిఃఅకాలశ్చ ॥ శ్లో ॥
అనూరాధర్క్షమారభ్యషోడశర్క్షేదివాకరః। యావచ్చరతితత్కాలము
కాలంమనురబ్రవీత్-ఇతి ప్రోక్తకాః ॥ శ్లో ॥మార్గశీర్షేచపౌషేచ మాఘే
ఫాల్గునఏవచ। కృష్ణాష్టమ్యశ్చతి ప్రోక్తాఃపూర్వయాపరయాసహేతి।రిక్తాః
పూర్వోక్తాఃఅనధ్యాయాఃపూర్వోక్తాఃనైమిత్తికాశ్చఏతేషుకృతోపనయ
నంవటోఃకర్మహీనాతికృత్ స్యాత్.***************************

అ॥ కృష్ణపక్షనైమిత్తికానధ్యయనములజెప్పుచున్నారు ॥ తా ॥ఆషా
ఢబహుళద్వితీయ - భాద్రపదబహుళత్రయోదశి- ఈబహుళత్రయోద
శికి - పూర్వముయేతిథియందు - భరణీనక్షత్రమువచ్చుచున్నదో-ఆతిథిన్ని
కార్తీకబహుళద్వితీయ - ఫాల్గున బహుళద్వితీయ - ఈ౪న్ను - కృష్ణప
క్షనైమిత్తికానధ్యయనములుగానవీటియందును-ఉదయసాయం కాలముల
యందును-ఉరిమేకాలమందును - సూర్యుడుఅనూరాధ మొదలు-మృగశీర్ష
మువరకు- ఈ౧౬నక్షత్రములయందునుండగావర్తింపుచుండెనేనిఅట్టి కాల
మందునతిప్రోక్తకలనగా-మార్గశీర్షబహుళ-సప్తమిఅష్టమి-నవమి-పు
ష్యబహుళ - సప్తమి - అష్టమి - నవమి - మాఘబహుళ - సప్తమి - అష్టమి-
నవమి - ఫాల్గునబహుళ - సప్తమి - అష్టమి - నవమి - వీట్లయందును-రిక్తతి
థులయందును - కిందటిశ్లోకమందుచెప్పబడిన శుక్లపక్షనైమిత్తికానధ్యయ
నములయందును-వీట్లయందువుపనయనముచేసినట్లైన-చిన్నవాడుకర్మహీ
నుడగునని తాత్పర్యము.**************************,**********

౪౩ ॥ అ॥ ప్రసంగసంగత్యా ఉపనయనకర్తౄనాహ ॥మూ ॥పుత్రం
శ్చోపనయేత్పితైవహివటోస్తాతేఽదూరంగతేచేద్బాలస్య పితామహస్స
చనచేద్భ్రాతాపితుస్సోపినో। కర్తాసోదరఏవసోపియదినోజ్ఞాతిశ్చకర్తా
తదానోచేత్సోపిచగోత్రజస్సకులజఃకర్తావ్రతేయంక్రమః ॥ వ్యా ॥ పు
త్రం నితి ॥ పితాజనకఏవపుత్రంకుమారానుపనయేత్ ఉపనయ
నసంస్కారవతఃకుర్యాత్ - ఏవకారేణతస్మిన్స్థితేసతినాన్యఃకర్తాభ
వతీతిగమ్యతే - వటోస్తాతేపితరి ॥ ని ॥ తాతస్తుజనకః పితేత్యమరః - విదూ
రందూరదేశంగతేచేత్ - బాలస్యపితామహః పితృపితా కర్తా - సచపి
తామహోపినోచేద్యదిపితుర్వటోర్జనకస్యభ్రాతాజ్యేష్ఠఃకనిష్ఠోవా
పితృవ్యఇత్యర్థః - సోపిపితృవ్యోపినోచేత్తదాసోదరఏవజ్యేష్ఠభ్రాతా

సోపిసోదరోపినోచేద్యదితదాజ్ఞాతిస్సపిండో వా కర్తా-సోపి సపిండోపినో చేద్యదిసగోత్రజఃసమానగోత్రజాతః యఃకశ్చిత్కర్తా-సోపినోచేత్స కులజఃసమానకులజాతఃకర్తా-అయముక్తప్రకారఃవ్రతేఉపనయనేక్రమః మర్యాదా **

అ ॥ ఉపనీతుని తండ్రి మొదలు సగోత్ర పర్యంతము కర్తలను క్రమముగా జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ తండ్రి కుమారునికి ఉపనయనము చేయడము ముఖ్యము - తండ్రి దేశాంతరమునందున్న పక్షమునకు తాతయనగా - తండ్రితండ్రియును - అతడు లేనిపక్షమునకు - పితృసహోదరులయిన - పెత్తండ్రిపినతండ్రులును - వారు లేనిపక్షమునకు - జ్యేష్ఠుడైన సహోదరుడును - అతడు లేనిపక్షమునకు - జ్ఞాతి యును - వారు లేనిపక్షమునకు - సగోత్రులును వారు లేనిపక్షమునకు - స్వకులజులును :- వీరలీ క్రమమున - ఉపనయనము జేయవచ్చునని తాత్పర్యము. ***************************

౪౪ ॥ అ ॥ అథవేదవ్రతగోదానయోఃకాలనిర్ణయమాహ ॥ మూ ॥ మౌంజీబంధనకర్మతోథవిహితంపూర్వంచ గోదానతః కర్తవ్యంక్రమశశ్చతుష్టయమిదం వేదవ్రతానామపి।చౌలేయత్కథితంతదత్రకథితంవర్షవ్యవస్థాంవినా ప్రాప్తేషోడశవత్సరేతుఃహితంగోదానకర్మైవతత్ ॥ వ్యా ॥ మౌంజీతి ॥ మౌంజీబంధనకర్మతఃఉపనయనకర్మణః)*(పార్వవిభక్తికస్తసిః-అథఅనంతరం గోదానతః గోదాన కర్మణః పూర్వం వేదవ్రతానాం ఆగ్నేయప్రాజాపత్యసౌమ్యవైశ్వదేవాఖ్యవ్రతానాంవిహితంస్వగృహ్యోక్తం ఇదంచతుష్టయంక్రమశః-ఉక్తక్రమాత్ కర్తవ్యం-వర్షవ్యవస్థాంవినా సంవత్సరనియమంవినాచౌలేచూడాకర్మణియత్కథితం-యానృక్షత్రలగ్నవారాదికముక్తంఅత్రాపివ్రతచతుష్టయేపితదేవతాదృక్షత్రాదికమేవకథితం ఉక్తం-షోడశవత్సరే ప్రాప్తేసతియత్కర్మవిహితం- తదేవకర్మగోదానమిత్యుచ్యతే-అనేనషోడశవర్షేగోదానాఖ్యంకర్మకర్తవ్యమిత్యభిప్రాయః,*********************************

అ ॥ వేదవ్రతములకును గోదాన కర్మమునకు కాలనిర్ణయములను చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ వేదవ్రతములనగా - ఆగ్నేయ- ప్రాజాపత్య- సౌమ్య-వైశ్వదేవ -వ్రతములను - ఉపనయనానంతరమందును-గోదాన వ్రతమునకు ముందుగాను సంవత్సరనియమము లేకనె యేసంవత్సరమందైనను - చౌళకర్మకు చెప్పబడిననక్షత్ర లగ్నాదులయందు - వేదవ్రతములు చేయవలయు

ననియు-పదియాఱవసంవత్సరమందు గోదానమనెడికర్మము జేయవలయు ననియు తాత్పర్యము.***************************************

౪౫ ॥ అ ॥ అథసమావర్తనకాలమాహ ॥ మూ ॥ నానావేదసమూహమంగసహితంచాధీత్య లబ్ధ్వా గురోరాజ్ఞాం యజ్ఞసుతార్థినస్స్యురథ తైః కార్యం సమావర్తనమ్ । పూర్వాహ్ణే శుభవాసరే చరగృహం త్యక్త్వా చ నందాష్టమీరిక్తాపర్వదినత్రయాణి చ మృదుక్షిప్రస్థిరర్క్షేష్వపి ॥ వ్యా ॥ నానేతి ॥ అంగైశ్శిక్షాకల్పవ్యాకరణజ్యోతిషనిరుక్తశిక్షాభిస్సహితం యుక్తం నానావేదసమూహం చాతుర్వేదసముచ్చయం అధీత్య అభ్యస్య గురోరాచార్యస్య ఆజ్ఞాం లబ్ధ్వా సంప్రాప్య గురుణా అనుజ్ఞాత ఇత్యర్థః - యే యజ్ఞకర్మసుతార్థినః యాగపుత్రాభిలాషిణః తైస్సమావర్తనం సమావర్తనాఖ్యం కర్మ పూర్వాహ్ణే అహ్నః పూర్వభాగే శుభవాసరే చరగృహం పూర్వోక్తచరరాశీన్ నందాః పూర్వోక్తాః అష్టమీపక్షద్వయగతా రిక్తాశ్చ పూర్వోక్తాః పర్వాణి పంచపర్వాణి దినత్రయం అవమః ఏతాని చ త్యక్త్వా విహాయ - మృదుక్షిప్రస్థిరర్క్షేషు మృదూని చిత్రానూరాధా రేవతీమృగశీర్షాణీతి క్షిప్రాణి అశ్వినీహస్తపుష్యాః - స్థిరాణి రోహిణ్యుత్తరాత్రయం ఏతేష్వేకాదశనక్షత్రేషు కార్యమ్.***

అ ॥ సమావర్తనమునకు కాలనిర్ణయమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ యాగకర్తను గుమారులను గోరెడివారు నాలుగువేదములను - వేదాంగములనగా - శిక్షావ్యాకరణము మొదలగు షడంగములను జదివి గురువునను జ్ఞవడసి సమావర్తనంబను నామంబుగల కర్మను - చరరాసులనగా - మేష-కర్కట-తులా-మకరరాసులను - పాడ్యమి - షష్ఠి శుక్లకృష్ణాష్టములను పంచపర్వములను దినత్రయమనగా మూడు దినములతో గూడిన వారములను - అమావాస్యను వీటిని విడిచి - పగటి పూర్వయామమందును - శుభవారములందును - చిత్త-అనూరాధ-రేవతి-మృగశీర్షము-అశ్విని-పుష్యమి - హస్త - రోహిణి - ఉత్తర- ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్ర-ఈ౧౧నక్షత్రములయందు సమావర్తనకర్మ జేయవలెనని తాత్పర్యము.*************************

శ్లో ॥ యజ్వనా వేంకటాఖ్యేన రచితాయాం సతాం ముదే
కాలామృతస్య టీకాయాం ద్వితీయో బిందురభ్యభూత్

ద్వితీయబిందుస్సమాప్తః.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

తృతీయబిందుప్రారంభః.

౭౬ ॥ అ ॥ అథవివాహప్రకరణమాహ ॥ మూ ॥ ఆదౌ స్వేప్సితదేవతాం గ్రహగణంసంపూజ్యకర్తుస్తదా తారాచంద్రబలాన్వితేశుభదినేలగ్నేశుభేవాసరే।జ్యోతిశ్శాస్త్రవిదంప్రశాంతమనసన్నత్వా యథాస్వంగురుం తాంబూలాదిసమర్ప్యతత్సుతువదేద్వధ్వావరస్యాపిభమ్ ॥ వ్యా ॥ ఆదావితి ॥ ఆదౌప్రథమతః స్వేప్సితదేవతాం స్వేష్టదేవతాంగ్రహగణంసూర్యాదిగ్రహబృందంచసంపూజ్యసమ్యగభ్యర్చ్యతదాతస్మిన్కాలేకర్తుఃవివాహకర్తుఃవరస్యపితుఃకన్యాదాతుర్వేత్యర్థః - తారాచంద్రబలాన్వితేశుభదినే పంచాంగశుద్ధిదివసేశుభవాసరేప్రశాంతమనసంనిష్కాపాంతః కరణం జ్యోతిశ్శాస్త్రవిదంజ్యోతిషతత్వజ్ఞంగురుంయథాస్వంగురుమివనత్వానమస్కృత్య తాంబూలాది ఆదిశబ్దేనగంధమాల్యవస్త్రాభరణానిసమర్ప్యదత్వావధ్వాఃకన్యాయాఃవరస్యచభంజన్మనక్షత్రంవదేత్ విజ్ఞాపయేత్ - జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞాయేతి శేషః - కన్యాదాతాస్వదుహితృనక్షత్రంవరజనకఃస్వపుత్రనక్షత్రంజ్యోతిశ్శాస్త్రవిదుషేవిజ్ఞాప్య - మదాగమనలగ్నవశాచ్ఛుభాశుభఫలంవక్తవ్యమితి ప్రార్థయేదిత్యర్థః.*******************

ఆ ॥ వివాహప్రశంసను చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ వివాహకర్తయగువరునితండ్రివివాహప్రయత్నారంభమునందుఇష్టదైవమునున్నసూర్యాదినవగ్రహములనున్నభక్తియుక్తుడై పూజచేసితనకుతారాచంద్రబలములుచక్కగాపున్నదివసమందును - శుభదినశుభలగ్న శుభవారములయందుశాంతచిత్తుడగుజ్యోతిశ్శాస్త్రవేత్తనుగురుభావముతో నమస్కరించితాంబూలదక్షిణాదులచేసంతుష్టుంజేసియాజ్యోతిష్కునికికన్యావరులనక్షత్రములదెలిపిమేమువచ్చినలగ్నమునుబట్టిశుభాశుభఫలములనుచెప్పవలయుననివివాహకర్తప్రార్థించవలెననితాత్పర్యము.*************************.*****

౭౭ ॥ అ ॥ అథద్వాభ్యాంశ్లోకాభ్యాంప్పృచ్ఛకలగ్నవశాత్ఫలాఫత్తేదర్శయతి ॥ మూ ॥ పాపఃపంచమగోవినష్టతనయాం షష్ఠ్యాత్మజామిత్రగః

న్యాంలగ్నగతో వరం నిధనగో హన్యాచ్చ కన్యావరౌ। చంద్రోప్యష్టమ
గో ధవారిపుగతః ప్రష్టుర్విలగ్నాద్బలీ పశ్చాదష్టమవర్గతశ్చ పునస్తస్మాత్సౌమ్యై
ర్నయుక్తేక్షితః ॥ వ్యా ॥ పాపఇతి ॥ పాపః పాపగ్రహాః ప్రష్టుః పృచ్ఛకస్య ల
గ్నాత్పంచమగో యది కన్యాం వినష్టతనయాం వినష్టాః తనయాః యస్యా
స్తాం తథోక్తాం స్మృశ్ప్రజామిత్యర్థః కుర్యాత్ - సపాపగ్రహః జామిత్ర
గః పృచ్ఛకలగ్నాత్సప్తమలగ్నగతో యది కన్యాం హన్యాత్ నాశయేత్ - స
ఏవ లగ్నగతః పృచ్ఛకలగ్నస్థో యది వరం హన్యాత్ - స ఏవ నిధనగః అష్టమ
స్థానగతో యది కన్యావరౌ హన్యాత్ చంద్రోపి బలీసన్ అష్టమగత శ్చే
ద్ధవారిపుగతో వా షష్ఠస్థానగతో వా యది సౌమ్యైః శుభగ్రహైః - యు
క్తో వా ఈక్షితో వా న చేద్యది వివాహానంతరం అష్టమవర్గతః అష్టమవర్షా
త్పురతః పూర్వమేవ కన్యావరౌ హన్యాత్ ఏవం సర్వత్ర ప్రశ్నేషు ద్రష్టవ్యం

అ॥ రెండుశ్లోకముల చేత - అడిగిన లగ్నమును బట్టి ఫలాఫలములఁ జెప్పుచు
న్నాడు॥ తా ॥ అడిగిన లగ్నమునకు - ౫వ యింట పాపగ్రహముండిన నైన వివా
హకన్యను మృతపుత్రులనుగలదాన్నిగా జేసును - ౭టనున్న పక్షమునందు
కన్యకను నశింప జేసును - పృచ్ఛకలగ్నమందున్న నైనవరుని నశింప జేసు
ను - ౮టనున్న నైన కన్యావరులను నశింప జేసును - మఱియు - చంద్రుఁడు పృ
చ్ఛకలగ్నమునకు ౮టను ౬టను వుండి శుభగ్రహములతోఁ గూడినను చూడబ
డినను కన్యావరులను వివాహానంతరము ౮ సంవత్సరములకు ముందు-గానే న
శింప జేసునని తాత్పర్యము.*******************************

౪౮ ॥ మూ॥ లగ్నాత్పంచమసంస్థితౌ గురుబుధౌ వధ్వాస్సుపుత్రప్రదౌ
శుక్రః పూర్ణనిశాకరశ్చ బలినౌ తస్యాశ్చ కన్యాప్రదౌ। ఏతే లగ్నగతా వర
స్య సుఖదా స్త్రీరత్నలాభప్రదా జామిత్రే యది సంస్థితాస్తు యువతేః పుంర
త్నలాభప్రదాః ॥ వ్యా ॥ లగ్నాదితి ॥ గురుబుధౌ లగ్నాత్పృచ్ఛకలగ్నా
త్పంచమసంస్థితౌ పంచమస్థానగతౌ యది వధ్వాః కన్యాయాః సుపుత్రప్ర
దౌ భవత ఇతి శేషః శుక్రః పూర్ణనిశాకరశ్చ శుక్రపూర్ణచంద్రౌ బలినౌ
సంతౌ పంచమస్థానగతౌ యది తస్యాః కన్యాయాః కన్యాప్రదౌ స్త్రీసంతా
నప్రదౌ ఏతే గురుబుధశుక్రపూర్ణచంద్రాః ఏతేషాం మధ్యే కో వా లగ్నగత
శ్చేత్ వరస్య సుఖప్రదాః కించ స్త్రీరత్నలాభప్రదాశ్చ భవంతి - సకలలక్షణ
లక్షితకన్యాప్రదాశ్చ భవంతి జామిత్రే పృచ్ఛకలగ్నాత్సప్తమలగ్నే స్థిత

స్త్రీప్రసూతేః వధ్వాః పుంరత్నలాభప్రదాః రూపయౌవనవిద్యావినయసంపన్నవరప్రదా భవంతి.*********************************

అ॥ శుభఫలములను చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అడిగినలగ్నమునకు ౭టను గురుబుధులుండినట్లైనకన్యకనుపుత్రవంతురాలునిజేతురనియును - శుక్ర పూర్ణచంద్రులుబలవంతులై ౭ టవున్నపక్షమందుకన్యకను స్త్రీసంతానముగలదాన్నిగాజేతురనియును - మఱియునీచెప్పబడినబుధ-గురు - శుక్ర చంద్రులలోనొకరైననులగ్నమందున్నపక్షమునకువరునికిమిక్కిలీసుఖమును్ను సకలలక్షణసంపన్నురాలగు స్త్రీనిన్ని యిత్తురనియును - పృచ్ఛకలగ్నమునకు ౭టనున్నను ఈకన్యకకురూపయౌవనవిద్యావినయసంపన్నుడయినవరునిత్తురనియర్థము........................ *****

౪౯ ॥ అ ॥ కన్యావరణప్రకారమాహ॥ మూ॥ ఏవంసత్సమయంవిచార్య మనసా శ్రీవేంకటేశంస్మరన్ కన్యాదాతృగృహంప్రవిశ్యసహతైస్సంభాష్యకర్త్రైవ తామ్ । కన్యాంశీలగుణాన్వితాంస్వకులజాంనక్షత్రరాశ్యాదిభిస్సర్వైస్తైరనుకూలినీంచవరయేత్స్వర్ణాదినాలంకృతామ్॥ వ్యా ॥ ఏవమితి ॥ ఏవముక్తరీత్యాసత్సమయంశుభలగ్నంవిచార్య మనసాశ్రీవేంకటేశం వేంకటేశమిత్యుపలక్షణంఇష్టదైవమిత్యర్థః - స్మరన్ కన్యాదాతృగృహం ప్రవిశ్యతైఃకన్యాదాతృజనైస్సహసంభాష్య శీలగుణాన్వితాం శీలంసదాచారఃగుణాస్సాముద్రికలక్షణోక్తాఃతైరన్వితాం యుక్తాంస్వకులజాంస్వకీయకులోద్భవాం తైఃపూర్వోక్తైఃసర్వైఃనక్షత్రరాశ్యాదిభిఃఆదిశబ్దేన గ్రహమైత్రీగణకూటాదయఃతైరనుకూలినీం అనుకూలవతీం స్వర్ణాదినా సువర్ణముక్తావిద్రుమచిత్రవస్త్రాదినాఅలంకృతాంభూషితాంతాంకన్యాం కర్త్రైవవరయేత్ - వివాహకర్త్రైవనిశ్చయేత్.******************

అ॥ కన్యకనువివాహమునకునిశ్చయించెడిక్రమమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఈక్రిందచెప్పబడినప్రకారముశుభలగ్నమునువిచారించిమనసున నిష్టదైవంబునుస్మరింపుచుకన్యకనిచ్చువారిగృహమును బ్రవేశించి వారితోసంభాషించిసదాచారవతియై - సాముద్రికశాస్త్రమందుచెప్పబడిన లక్షణములతోగూడినదై తమకులమందుబుట్టినదై - నక్షత్ర రాశి గ్రహమైత్ర్యాదులచేననుకూలవతియై - బంగారు - ముత్యములు- పగడములు-యివి మొదలయినవాట్లచేనలంకరింప బడినదైయున్న కన్యకనువరునికితండ్రిని

శ్చయింపవలెనని తాత్పర్యము. ************************************

౫౦ ॥ అ॥ వివాహసంవత్సరనియమమాహ॥ మూ॥ జాతాత్సప్తదశాబ్ద
తోథవిషమేష్వబ్దేషు పుంసాం శుభో గోదానాహ్వయకర్మలోపకరణే చే
త్పంచమాబ్దాదిషు। కన్యానాం సమవత్సరేషు విహితః పాణిగ్రహః పుత్రకృ
జ్జాతాద్ద్వాదశవత్సరాత్తు నియమో నేయం వ్యవస్థాపరే॥ వ్యా॥ జాతాదితి॥
జాతాత్ జన్మతః సప్తదశాబ్దతః సప్తదశవర్షాత్ - అథ అనంతరం విషమేష్వబ్దే
షు అయుగ్మసంవత్సరేషు ఏకోనవింశత్యేకవింశత్యాదిషు పుంసాం పాణిగ్ర
హో వివాహః శుభదః గోదానాహ్వయకర్మలోపకరణే చేత్ గోదానా
ఖ్యకర్మలోపో యది పంచమాబ్దాదిషు పంచమాది విషమేషు శుభదః ఏతచ్చిం
త్యం మానాభావాత్ కన్యానాం స్త్రీణాం తు సమవత్సరేషు విహితః - పా
ణిగ్రహః వివాహః పుత్రకృత్ పురుషసంతానప్రదః జాతాత్ జన్మతః దశ
వర్షాద్వా జన్మప్రభృతి దశమవర్షేణాభివ్యాప్య అయం నియమః పరే దశవ
ర్షాదూర్ధ్వం ఇయం వ్యవస్థా మర్యాదా నాస్తి దశవర్షాదూర్ధ్వం రజోద
ర్శనసమయత్వాదితి భావః. ************************************

అ॥ వివాహము జేయదగిన సంవత్సరముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పుట్టి
న౧౭ వ సంవత్సరము మొదలుకొని బేసిసంవత్సరములయందును - గోదాన
వ్రతము చేయనిపక్షమందు ౫ వ సంవత్సరము మొదలు బేసిసంవత్సరము
లయందు పురుషులకు వివాహయోగ్యంబనియును స్త్రీలకు సరిసంవత్సరము
లయందు వివాహము పుత్రప్రదమనియును ౧౦ సంవత్సరములకు పైన రజో
దర్శనసమయమగుటవలన బేసిసంవత్సరములయందును జేయవచ్చుననుట *

౫౧ ॥ అ॥ ద్వితీయవివాహయోగ్యాయోగ్యకాలమాహ॥ మూ॥ ఉద్వా
హాత్సమనంతరం యది పునః పాణిగ్రహేచ్ఛుర్భవేత్తద్వర్షాద్యసమాబ్ద ఏవ
శుభదస్తస్యాన్యపాణిగ్రహః। స్యాత్పత్నీమృతవత్సరాదివిషమేష్వే
వివాహశ్శుభో యుగ్మాబ్దేత్వశుభప్రదోపి విషమేమాసేతి కేషాంమతమ్॥
వ్యా॥ ఉద్వాహాదితి॥ ఉద్వాహాద్వివాహాత్సమనంతరమేవ యః పుమాన్
పునః పాణిగ్రహేచ్ఛుః వివాహకాంక్షావాన్ భవేద్యది తద్వర్షాద్యసమా
బ్దఏవ పూర్వవివాహవత్సరాదివిషమాబ్దఏవ తస్య పుంసః అన్యపాణిగ్రహః
అన్యస్త్రీవివాహః శుభదః స్యాత్ ఏవం బహువివాహేష్వపి బోధ్యం - ప
త్నీమృతవత్సరాదివిషమేపత్నీ యస్మిన్ వత్సరే మృతా తద్వత్సరప్రభృతి వి
షమేష్వేవ వివాహశ్శుభః యుగ్మాబ్దేషు సమసంవత్సరేషు అశుభప్రదోపి

నిష మేషూసిశుభప్రదఇతి కేషాంచిన్మతంఅత్రాయంవిశేషః ॥ శ్లో ॥ అపు
త్రిణీగృహాభార్యా తస్యాభర్తుర్వివాహకమ్ । యుగ్మాబ్దేయుగ్మమా
సేవాపుర్యాచ్ఛేచ్ఛుభనోమతః । ప్రజావత్యాంచభార్యాయాంమృతా
యాం బ్రాహ్మణస్యతు । విషమాబ్దేతుకర్తవ్యోవివాహశ్శుభకృద్భవేత్

అ ॥ ద్వితీయవివాహమునకుయోగ్యకాలముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ వి
వాహమైనతర్వాత భార్యజీవవతిగానై యుండగా మరలవివాహమునుగో
రినవాడు ప్రథమవివాహసంవత్సరము మొదలు జేసిసంవత్సరములయందు
ను- భార్యమృతి నొందినవెనుక చనిపోయినది మొదలుకొని జేసిసంవత్సరము
లయందును కొందరికి తానుసారముగా సరిసంవత్సరములలో జేసినెలల
యందును - ద్వితీయాదివివాహము చేయదగినదని తాత్పర్యము(*) ఇచ్చట
భార్య పుత్రహీనురాలై మృతినొందినసమవర్షములందు సమమాసముల
యందైన జేయదగుననియును - పుత్రవతియైమృతినొందిన బేసి వర్షముల
యందు జేయవలయుననికొందరియభిప్రాయము********************

౨౮ ॥ అ ॥ అథవివాహయోగ్యమాసనిర్ణయమాహ ॥ ము ॥ కుంభాజోక్ష
నృయుగ్మతౌళిసదనేష్వర్కే స్థితే ఫాల్గునే మాఘే మాధవ శుక్రయోశ్శు
భదస్స్యాదూర్జ్యయోర్మధ్యమః । చైత్రే మీనగతేధనుర్మృగగతే పౌషేచ యు
గ్మస్థితే ప్యాషాఢే నశుభోధనుర్ఘటయుతే ప్యగ్రే పి వివాహశ్శుభః ॥ వ్యా ॥
కుంభేతి ॥ అర్కేసూర్యే కుంభాజోక్షనృయుగ్మతౌళిసదనేషు కుంభమేషవృ
షభమిథునతులారాశిషుస్థితే సతి ఫాల్గునే మాఘే చ మాధవశుక్రయోః వై
శాఖజ్యేష్ఠమాసయోః ॥ ని ॥ వైశాఖే మాధవో రాధో జ్యేష్ఠేశుక్ర ఇత్యభ
యస్త్రాన్యపరః - వివాహశ్శుభదః-ఊర్జద్వయే కార్తికమార్గశీర్షమాస
ద్వయే ॥ ని ॥ బాహులోర్జః కార్తికికః ఇత్యమరః - మధ్యమః అనుత్తమః-అర్కే
మీనగతేసతి చైత్రమాసి ధనుర్మృగగతే ధనుర్గతే మకరగతే వాయది పౌషే
మాసి యుగ్మాన్వితే మిథునగతే సతి చ ఆషాఢే మాసి - అపిశబ్దాత్కర్కటగ
తేఆషాఢేపి నశుభః అశుభప్రదః-తథాచాపస్తంబేన-ఉత్తమంచ నైదాఘ
మిత్యాషాఢత్రయస్యాపి నిషిద్ధత్వాత్ - ధనుర్ఘటయుతే పౌషాదిరిక్తేమా
సిఅర్కే ధనుర్గతే కరగతే సతి పి వివాహశ్శుభః చైత్రే మీనగతే ఇత్యనే మీన
చైత్రనిషేధః-వింధ్యస్యోత్తరదేశానామేవ-నతుతద్దక్షిణదేశానాం వింధ్య
స్యోత్తరదేశానామప్యపి - కళింగవంగసింధూనామేవకృత్స్న మీనచై
త్రనిషేధః- శేషేతుమేషాయనప్రవేశాదారభ్యనని షేధః-తదాహదక్షః ॥
శ్లో ॥ మేషాయనప్రవేశేతుతదారభ్యప్రయత్నతః । వివాహంశుభమిచ్ఛం

తిగర్గాకశ్యపదేవతాః। మీనచైత్రే మహాదోషఃకళింగవంగసింధుషు। వివా
హంవర్జయేత్తత్ర చాన్యేష్వేషశుభప్రదః॥ పరాశరసంహితాయాంచ॥ శ్లో॥
వింధ్యస్యదక్షిణేదేశేమీనచైత్రశ్శుభావహః। తస్యస్యాత్తైస్యభాగేతు
మేషచైత్రశ్శుభావహః। వివాహేమీనచైత్రేషుయావన్మేషంవిశేద్రవిః॥
తావద్వైవాహికంకర్మకుర్యాద్వింధ్యస్యదక్షిణతఃస్థితత్వాత్.......

అ॥ వివాహవిషయమైశుభాశుభమాసములఁజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మే
షవృషభమిథునతులాకుంభరాసులయందుసూర్యుఁడుండగానున్న - సూ
ర్యుఁడుపుష్యమాసమునకంటె ఇతరమాసములయందుధనుర్మకరములపొంది
యుండగానున్న - వైశాఖజ్యేష్ఠమాఘఫాల్గునమాసములయందున్న - వి
వాహముచేయుటమంగళకరమనియు - కార్తికమార్గశీర్షమాసములయందు
జేయుటఅల్పఫలదంబనియు- సూర్యుఁడుపుష్యమాసమందుధనుర్మకరరాసు
లయందుండగానున్న - ఆషాఢమాసమందుమిథునకర్కాటకరాసులయం
దుండగానున్న - వివాహముచేయుటఅమంగళకరమనియును - సూర్యుఁడు
చైత్రమాసమునందు మీనరాశియందుండగా కలిగెడిదోషము వింధ్యపర్వ
తోత్తరదేశమునకేగానిదక్షిణదేశమునకులేదుగాన దక్షిణదేశస్థులుమీన
చైత్రమందుమేషాయనప్రవేశమైననువివాహముచేయఁదగునని భావము॥

౫౩ ॥ అ॥ వివాహేనిషిద్ధతిథీనాహ॥ మూ॥ మాసాంతేదినపంచకేపిత్ర్య
తిథ్యారిక్తాష్టమీద్వాదశీషష్ఠీషష్టిషువాదినోత్తరదళేసాయంతనేహర్యుషే
మాసాదావవమాద్యరాత్రిదినకృత్యాహ్నప్రదోషేషువామన్వాదౌచయు
గాదివర్జదివసేపాణిగ్రహోనిందితః॥ వ్యా॥ మాసాంతఇతి॥ మాసాంతేదిన
పంచకేకృష్ణైకాదశీప్రభృతిదినపంచకేపిత్ర్యతిథౌసాంవత్సరికాదిపితృదినే
రిక్తాష్టమీద్వాదశీషష్ఠీషష్టిషురిక్తాఃప్రోక్తాః - అష్టమీపక్షద్వయగతా
ద్వాదశీశుక్లపక్షగతా - మాసాంతేదినపంచక ఇత్యనేనైవ కృష్ణద్వాద
శ్యాఃతదంతఃపాతిత్వేనగతార్థత్వాత్ - షష్ఠీచపక్షద్వయగతావిష్టిర్వ్య
ప్రకరణం ఏతేషువాశబ్దస్సముచ్చయార్థకః॥ ని॥ వాస్యాద్వికల్పప
క్షయోరేవార్థేచసముచ్చయ ఇత్యమరః - దినోత్తరదళేదినస్యోత్తరార్ధే
సాయంతనేదివసస్యపంచనాడ్యాః పర అత్రాదితఃదివసస్యోత్తరార్ధమా
త్రస్యనిషేధః - వస్తుతస్తుసాయంతనమాత్రస్యాయంనిషేధఃనతూత్తరా
ర్ధమాత్రస్యేతివ్యాఖ్యేయంఅన్యథా ఉత్తరదళనిషేధేనైవతదంతఃపాతి
నఃసాయంతనస్యగతార్థత్వాత్పృథక్సాయంతనగ్రహణస్యవైఫల్యప్ర

సంగాపత్తేః - అహ్నస్త్ర్యంశేషః కాలే॥ ని॥ ప్రత్యూషోహర్ముఖంకల్యమిత్యమ
రః- మాసాదౌశుక్లప్రతిపదిఅవమఃదినత్రయమర్ధరాత్రం మహానిశీథం ద్వితీ
య యామ చరమ ఘటికాత్ర తీయయామాద్య ప్రథమ ఘటికాచనిశీథ
సంజ్ఞా-దినకృత్స్నత్రమీ కామః త్రయోదశీతయోః ప్రదోషః-ఏతేషుమన్వా
దౌచ చతుర్దశమన్వాదిష్విత్యర్థః - జాతావేకవచనం - యుగాదివర్జది
వసే యుగాదయశ్చత్వారః ప్రసిద్ధాః - ఏతేష్వవర్జదివసేషుపూర్వోక్తేషు
సర్వేష్వవర్జదివసేషుపాణిగ్రహోనిందితః కర్మణిక్తః-ఋషిభిరితి శేషః

అ॥ వివాహనిషిద్ధకాలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కృష్ణైకాదశిమొద
లుఅమావాస్యవరకును - పితృతిథులయందును రిక్తతిథుల యందును - అష్ట
మి - ద్వాదశి-షష్ఠీలయందును - భద్రకరణమందును-దినోత్తర భాగమున
గా ౩ వర్షాములయందును-సాయంకాలమనగా-౨౬వ ఘడియ మొదలు ౨ (ఘడి
యలు - ప్రభాతసమయమందును - శుద్ధపాడ్యమియందును-మూఁడుతిథు
లు కూడినదివసమందును - నగమురాత్రి వేళయందును - సప్తమీత్రయోద
శీ ప్రదోషములయందును - ౧౪ మన్వాదులయందును - ౪ యుగాదులయం
దును-ముందుచెప్పబడినవర్జదివసములయందువివాహము చేయకూడదనుట

౫౪॥ శ్లో॥ వివాహవారనక్షత్రనియమానాహ॥ మూ॥ శుక్రార్కేందుజ
వాసరేషుశుభదోమందార్కయోర్మధ్యమశ్శోభ్యద్వాహః కుజవాసరే నిధన
దస్సోమేసపత్నీప్రదః। రేవత్యుత్తరరోహిణీకరపితృస్వాతీంచమిత్రాసు
రేపాపాన్వితపాపవేధరహితే పాణిగ్రహశ్శోభనః॥ వ్యా॥ శుక్రేతి॥
ఉద్వాహఃవివాహః శుక్రార్కేందుజవాసరేషుశుక్రగురుబుధ వాసరేషు
శుభదః మందార్కయోశ్శనిభానువాసరయోః మధ్యమః - కుజవాసరేని
ధనదః మృత్యుప్రదః సోమే సోమవాసరే - సపత్నీప్రదః ద్వితీయవివాహప్ర
దఇత్యర్థః - రేవత్యుత్తరరోహిణీకరపితృస్వాతీందుమిత్రాసు రేరేవత్యుత్త
రత్రయరోహిణీహస్తమఘాస్వాతీమృగశిరోనూరాధామూలాని ఏతేషా
మన్యతమే పాపాన్వితే పాపవేధరహితే పాపగ్రహవేధరహితేచ నక్ష
త్రే పాణిగ్రహశ్శోభనః,********************************

అ॥ వివాహమునకుయోగ్యాయోగ్య వారనక్షత్రముల జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ బుధగురుశుక్ర వారములు శ్రేష్ఠంబులును - ఆదిత్యశనివారము లు
మధ్యమంబులును - భౌమవారము మరణప్రదంబును-సోమవారము పునర్వి
వాహప్రదమును - రేవతియు-రోహిణి-మృగశీర్ష-మఘ-ఉత్తర - హస్త-

స్వాతి - అనూరాధ - మూల - ఉత్తరాషాఢ - ఉత్తరాభాద్ర - రేవతి - వీటిలో
పాపగ్రహము లేనినక్షత్రములందు వివాహము చేయుడము యుక్తమని భావము

౫౫ || అ || అథాన్యానపి నిషిధానాహ || మూ || ఆర్ద్రాదావనిలాంత
ఋక్షదశకే సూర్యే స్థితే వాగురౌ సింహస్థేప్యథవా తదంశకగతే పూర్వే
దళే పారిఘే | ఉద్వాహో న శుభః స్వజన్మనిధనే మాసే చ రాశౌ గృహే దం
పత్యోరపి జన్మకర్మనిధనాఖ్యర్క్షేషు సత్స్వపి || వ్యా || ఆర్ద్రాదావితి || సూ
ర్యే ఆర్ద్రాదావనిలాంత ఋక్షదశకే ఆర్ద్రాప్రభృతి స్వాత్యంత నక్షత్ర
దశకే స్థితే సతి || శ్లో || జ్యేష్ఠమాసే యదా సూర్యో రుద్రర్క్షే చార్ధభోగభా
క్ | వివాహాదిశుభం కార్యం కేచిదాహు స్త్రయోంశకా ఇతి వి స్మృతానత్వా
త్ ఆర్ద్రాదావిత్యస్య ఆర్ద్రాయాశ్చతుర్థపాదమారభ్య స్వాత్యంతమిత్య
ర్థః గురౌ సింహస్థే సింహారాశౌ స్థితే సతి అథవా తదంశకగతే సింహాంశగతే
వా పరిఘాయాస్తదః పారిఘం)*(తస్యేదమిత్యణ్ప్రత్యయః తస్మిన్ పూర్వద
ళే పూర్వార్థే ఉద్వాహో న శుభః స్వజన్మనిధనే స్వజన్మమాసాదష్టమే
మాసి - జన్మమాసస్తు || శ్లో || జన్మనో దినమారభ్య త్రింశద్దివసతః పరమ్ | జ
న్మమాసమితి ప్రాహుస్మనయస్తత్వవాదిన ఇత్యుక్తత్వాత్ - స్వజన్మమా
సస్తస్య వేదితవ్యః - రాశౌ జన్మరాశేరష్టమ రాశౌ గృహే స్వజన్మలగ్నాదష్ట
మే లగ్నే దంపత్యోర్జన్మకర్మనిధనాఖ్యర్క్షేషు జన్మకర్మ సాంఘాతికవైనా
శికమానసికసాముదాయికనైధనేషు నక్షత్రేషు నశుభః అత్ర సిం
హాగురునిషేధః వింధ్యస్యోత్తరదేశానామేవనతు తద్దక్షిణదేశానాం - త
థాచగోబిలః || శ్లో || వింధ్యస్యోత్తరదిగ్భాగే సింహయుక్తే బృహస్పతౌ | వివా
హం నైవ కుర్వీత నాయం దోషోస్తి దక్షిణే ****************************

అ || మఱికొన్ని వివాహనిషిధ కాలముల జెప్పుచున్నాడు || తా || సూ
ర్యుడార్ద్రనాలవ పాదము మొదలు స్వాతినాలవ పాదమువరకుండిన
ను బృహస్పతి సింహరాశియందైనను - యీరాశ్యంశ యందైనను౦డగాను
ను పరిఘనామయోగపూర్వార్ధమందును - జన్మమాసమనగా జన్మించిన ది
మొదలు ౩౦ దినసములందును - జన్మమాసమునకు౮వమాసమందును - జన్మరా
శికి౮వ రాశియందును - జన్మలగ్నమునకు౮వలగ్నమందును ౩౨వ శ్లోకమందు
జెప్పబడిన జన్మకర్మాదినక్షత్రములయందును వివాహము జేయుదగదని తా
త్పర్యము - బృహస్పతి సింహరాశియందుండగా వింధ్యోత్తరదేశస్థులకే వివా
హనిషేధము దక్షిణదేశస్థులకు నిషేధము లేదు ***********************

౬౬ ॥ అ ॥ గురుశుక్ర శశినాంఫలంవక్తుమిచ్ఛన్ క్రియాణాంవృద్ధ బాలత్వేదర్శయతి॥ మూ॥ శుక్రశ్శక్రదిగుద్గతస్త్రిదివసే బాలోదశాహేప రేపక్షేవృద్ధఇజ్యక్రమాద్దశదినేపంచాహమేవాథవా। పక్షేచోభయతో గురుఃపరమతంశుక్రేజ్యయోస్తద్ద్వయేపంచాహంతుదినత్రయేఽర్ధదివసేవృ ద్ధశ్శశీసన్న్యచ్ఛశీ॥ వ్యా॥ శుక్రఇతి॥ శుక్రశ్శక్రదిగుద్గతఃశక్రఇంద్రః తస్యదిక్ ప్రాచీతస్యాముదితస్సన్ త్రిదివసేత్రయాణాం దివసానాం స మాహారః త్రిదివసంతస్మిన్ బాలోభవతి - పరేపశ్చిమదిశ్యుదితస్సన్ దశా హేదశదివసేషు బాలఇతిక్రమాదుక్త ప్రాక్పశ్చిమక్రమాత్పక్షేపంచ దశదివసేషువృద్ధః ప్రాచ్యాందశదివసేషువృద్ధః ప్రతీచ్యాం-అథవాపంచా హంపంచదివసేషువాప్రతీచ్యాంవృద్ధోభవతిగురుఃఉభయతః ఉదయేఽస్త మయేచపక్షేపంచదశదివసేషుబాలోవృద్ధశ్చశుక్రేజ్యయోఃగురుశుక్ర యోఃతద్ద్వయేఉదయాస్తమయద్వయేపంచాహంపంచదినానీతిపరమతంకే షాంచిత్పక్షఃశశీచంద్రఃదినత్రయేవృద్ధఃఅర్ధదివసేఉదయానంతరంత్రింశ ద్ఘటికాఃశిశుర్భవతి॥ శ్లో॥ చతుర్దశ్యంతగశ్చంద్రస్సకృదస్తమయంవ్రజేత్ అమావాస్యాంతగౌసూర్యచంద్రౌ రాశ్యాదిభిస్సమౌ।అంతేప్రతిపదస్సూ ర్యాన్నిర్గతశ్చోదయంగత ఇత్యుక్తత్వాత్। చతుర్దశ్యంతఘటికాప్ర భృతి ప్రతిపదఃఅంత్యఘటికాపర్యంతం దినద్వయమస్తంగతః ప్రతిపదశ్చర మఘటికామారభ్యద్వితీయాయాస్త్రింశద్ఘటికాపర్యంతం బాలః- ద్వాద శ్యాఃప్రథమఘటికాంమారభ్యచతుర్దశ్యాః చరమఘటికాపర్యంతందిన త్రయంవృద్ధోభవతీత్యర్థః॥ ******************************

అ ॥ గురుశుక్రచంద్రులవృద్ధబాల్యములజెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ శుక్రుడుతూర్పుదెసనుదయించినఉదయానంతరం ౩ దివసములు బాలుడును పశ్చిమంబుననుదయించిన ౧౦ దివసములు బాలుడును - తూర్పుననస్తమించి నఅస్తమయమునకుముందు ౧౫ దివసములువృద్ధుడును పశ్చిమంబుననస్తమించిన ౧౦ దివసములువృద్ధుడును - నొకపక్షమునపశ్చిమంబున ౫ దివసములువృద్ధుడును - బృహస్పతియుదయించిన ౧౫ దివసములు బాలుడును - అస్తమించిన ౧౫ దివసములువృద్ధుడును - కొందరియభిప్రాయము గురుశుక్రులకుభయములకునుదయించిననస్తమించిన ౫ దివసములు బాలవృద్ధత్వములనియును - చంద్రుడుకృష్ణద్వాదశిమొదటిఘడియమొదలుచతుర్దశ్యంత్యగడియవరకువృద్ధుడును - శుద్ధపాడ్యమితుదగడియమొదలుద్వితీయ ౩౦ గడియలవరకు

బాలుడని తాత్పర్యము.**********************************

౨౮ ॥ మూ ॥ శుక్రార్కేందుషు చాస్తగేషు నిధనం ప్రాప్నోతి శీఘ్రం వరో బాలేషు వ్యభిచారిణీ చ యువతిర్వృద్ధేషు సత్సు త్రిషు । కన్యామృత్యుగతా వివాహసమయే వ్రాత్యో వ్రతే వా భవేత్సీమంతం సువనం వినైవ న శుభం సర్వేషు కర్మస్వపి॥ వ్యా॥ శుక్రేతి॥ వివాహసమయే శుక్రార్కేందుషు శుక్రగురుచంద్రేషు త్రిష్వస్తగేషు సత్సు వరః శీఘ్రం మృత్యుం ప్రాప్నోతి - ఏతేష్వేవ బాలేషు సత్సు యువతిః స్త్రీ వ్యభిచారిణీ స్యాత్ - వృద్ధేషు సత్సు కన్యా మృత్యుగతా భవేత్ - వ్రతే ఉపనయనసమయే ఏతేష్వేవం విధేషు సత్సు వ్రాత్యః కర్మహీనో భవేత్ - వటురితి శేషః॥ ని ॥ వ్రాత్యస్సంస్కారహీనస్స్యాదిత్యమరః - సీమంతం ప్రసిద్ధం సువనం పుంసవనం వివాహాఖ్యం వినా తయోర్మాసనియమత్వాన్న మూఢాదిదోష ఇత్యర్థః - అన్నప్రాశనస్యాప్యేవం బోధ్యం సర్వేషు కర్మసు శుభకర్మసు న శుభం - అత్ర గురుశుక్రయోర్వృద్ధబాలయోర్దేశభేదేన వ్యవస్థా కర్తవ్యా తథాహి॥ శ్లో॥ వింధ్యస్య దక్షిణే దేశే వృద్ధబాల్యే సితేజ్యయోః। త్రిదినం వర్జయిత్వా తు తతః కుర్యాత్తు శోభనమితి.................**********************

అ ॥ వీర్ల ఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రగురుశుక్రమూఢములయందు వివాహమైనవరుడు శీఘ్రము మృతినొందుననియు - వీర్లు బాలురైయున్న వివాహమైన కన్యక రంకులాడియగుననియు - వృద్ధులైయున్న కన్యక మృతిబొందుననియు - యీముగ్గురు యీప్రకారముండగా ఉపనయనమైనవాడు వ్రాత్యుడౌననియు - మాసనియమముగల సీమంతాదుల విడిచి అన్యములైన సర్వకర్మలకు నిషేధమని తాత్పర్యము - వింధ్యపర్వతదక్షిణదేశస్థులకు గురుశుక్ర వృద్ధబాలత్వములలో నున్న 3 దివసములు పరిత్యజించి మిగిలిన దివసములలో జేయవచ్చునని కొందరియభిప్రాయము.**************

౨౯॥ అ॥ అథ త్రిజ్యేష్ఠస్వరూపం జ్ఞాపయన్ తత్ర వివాహనిషేధమాహ॥ మూ॥ జ్యేష్ఠేమాసి కరగ్రహో న శుభకృజ్జ్యేష్ఠాంగనాపుత్రయోః జ్యేష్ఠేమాస్యపి జాతయోశ్చ యది వా జ్యేష్ఠోడుసంభూతయోః। దంపత్యోర్యది యేన కేనవిధినా జ్యేష్ఠాత్రయం చాస్తి చేత్ త్రిజ్యేష్ఠాహ్వయదోషదో హి సతతం నాప్యాద్యగర్భద్వయే ॥ వ్యా ॥ జ్యేష్ఠ ఇతి॥ జ్యేష్ఠేమాసి జ్యేష్ఠాంగనాపుత్రయోః జ్యేష్ఠపుత్రీజ్యేష్ఠపుత్రయోః కరగ్రహో వివాహో న శుభకృత్ - కించ జ్యేష్ఠమాసజాతయోరపి జ్యేష్ఠోడుసంభూతయోః జ్యేష్ఠానక్ష

త్ర జాతయోశ్చ జ్యేష్ఠమాసి న శుభకృత్ - యేన కేనపిధినా దంపత్యోర్జ్యే-
ష్ఠా త్రయమ స్థితే త్యేకతదా త్రిజ్యేష్ఠాఖ్యా యదోషో భవతీతి ప్రసిద్ధా -
త్రిజ్యేష్ఠే న శుభకర ఇత్యర్థః నాప్యాద్యగర్భ స్వయోః త్రిజ్యేష్ఠత్వాభావేపిత
ద్యగర్భద్వయమేపి న శుభకృదిత్యర్థః ఆద్యగర్భద్వయేపి శేషః ॥ శ్లో ॥ ఆద్యగర్భ
ద్వయోర్యత్ర వివాహం కారయేన్నది । మాసాధిపః మిత్రత్వ వశాదత్ర
శుభావహః ॥ మనుశ్చ ॥ శ్లో ॥ వివాహోయది కర్తవ్య స్త్వాద్యగర్భ ద్వయో
రపి । అన్యోన్య రాశిమిత్రత్వే శుభం ప్రాహుర్మునిర్మనురితి,.......... ......

తా ॥ ఏపథమున నైనా కన్యావరులకుమూడు జ్యేష్ఠశబ్దములుగూడెనేని త్రి
జ్యేష్ఠమను దోషము గుచున్నదిగాన వివాహాదరులలో జ్యేష్ఠ స్త్రీపురుషు
లకు జ్యేష్ఠమాసమందు వివాహము చేయగూడదనియు - జ్యేష్ఠమాసమందై
నను - జ్యేష్ఠానక్షత్రమందైనను పుట్టిన కన్యావరులకును జ్యేష్ఠమాసమందు
చేయగూడదనియు - త్రిజ్యేష్ఠలుగూడక పోయినప్పటికిని కన్యావరులిద్దరు
సీమంతపుత్రులైనా వివాహము నవని మేధ మని తాత్పర్యము)*(జ్యేష్ఠక
న్యావరులైన దంపతులకు రాశిమిత్రత్వము గాని మాసాధిపులమిత్రత్వ
ము గాని కలిగియుండెనేని శుభకరమని మన్వాదులయభిప్రాయము,.......

౩౮ ॥ అ ॥ అథవివాహేగురుఫలమాహ ॥ మూ ॥ వధ్వా ద్వాదశరంధ్ర
జన్మసు గురుర్వైధవ్యదస్స్యాత్ త్రిషట్సంస్థ స్త్రీఘుయకృచ్చతుర్దశస్థా
నస్థితో దుఃఖకృత్ । అవశ్యం బలమార్యసూర్యశశినాం భానాం వివాహేద్వ
యోర్మష్టస్థానగతా అపితువిహితాస్తేషాంచపూజాదినా ॥ వ్యా ॥ వ
ధ్వా ఇతి ॥ వధ్వాః కన్యాయాః గురుః ద్వాదశరంధ్ర జన్మసు వధూజన్మలగ్నా
జ్జన్మకాలచంద్రలగ్నాద్వా ద్వాదశాష్టమజన్మలగ్నేషు - స్థితస్సన్ వైధవ్యద
స్స్యాత్ - త్రిషట్సంస్థః వరస్య తృతీయషష్ఠస్థానగతో గురుః స్త్రీఘుయకృత్
పత్నీనాశకృత్ భవతి - చతుర్థస్థానదశమస్థానయోః స్థితశ్చేత్ ఉభయోర్దుః
ఖకృత్ ఉక్తవ్యతిరిక్తస్థానేషు స్థితశ్చేత్ శుభకరో భవతీత్యర్థాల్లభ్యతే-
వివాహేద్వయోర్దంపత్యోః ఆర్యసూర్యశశినాం గురుసూర్యచంద్రాణాం
భానాం తారాణాంచ బలం ఆవశ్యకం ॥ ఉక్తంచ ॥ శ్లో ॥ చంద్రతారాబలంవీ
క్ష్యదంపత్యోర్గురుసూర్యయోః । మాసేశుభే శుభదినే కారయేన్మంగళంము
దే - అనిష్టగురుసూర్యచంద్రాః మష్టస్థానగతా అపిపూజాదినా జపహోమ
దానాదినావిహితాః వశీకృతాస్సంతః - తేషాం దంపత్యోరిత్యర్థః పూజా
దిహోమజపదానం - శుభదా భవంతీత్యర్థః-**********************

అ॥ వివాహమునకుబృహస్పతిఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ శ్లో॥ బృహస్ప
తికన్యకజన్మలగ్నమున్నకైనను - జన్మచంద్రలగ్నమునకైనను - ౭ - ౧౨ - ల
గ్నము - ఈస్థానములందున్నకన్యకవిధవయగుననియును - వరునిజన్మలగ్న
మునకు - ౩ - ౬ - ఈస్థానములయందున్నమృతభార్యావంతుఁడగుననియును
౪ - ౧౦ - ఈస్థానములయందున్నసంపత్తులుసౌఖ్యవంతులగుదురనియు - ౨-
౫-౭-౯-౧౧- ఈస్థానములనున్నశుభకరుఁడనితాత్పర్యము - ఇదియునుం
గాకసంపత్తులకుఁబిచంద్రబృహస్పతితారాబలములుఅవశ్యముగాచూడ
తగినవి- ఈసూర్యచంద్రబృహస్పతులుఅనిష్టస్థానమందుండిరేని జప హోమ
దానాదుల జేసంతుష్టులనుగాఁజేసినశుభప్రదులగుదురనితాత్పర్యము

౬౦ ॥ అ॥ అథ ద్వ్యాఖ్యాంశ్లో॥ కాఖ్యాం ఏకోదరాణాం వివాహనిషేధమా
హ॥ మూ॥ ఏకస్యాపిసుతాద్వయం నహితంవా ఏకజన్యద్వయోరేకస్మి
న్నుదయే ద్వయోశ్చ వరయోర్దద్యాన్న పుత్రీద్వయం। పుత్రీపుత్రశుభ
ద్వయం నయుగపత్కార్యం న పుత్రద్వయోరుద్వాహవ్రతయుగ్మమేకభవ
నే నాప్యన్యయోస్తద్ద్వయమ్॥ వ్యా॥ ఏకస్యేతి॥ ఏకస్యపుంసః సుతాద్వయం
ఏకోదరకన్యాద్వయం నవిహితం నయోగ్యం నదేయమితి యావత్ - ఏకజ
న్యద్వయోః ఏకోదరయోః - ద్వయోఃవరయోరపి సుతాద్వయం పుత్రికా
ద్వయమపి నవిహితం ఏకస్మిన్నుదయే ఏకలగ్నే ద్వయోః భిన్నోదరయోఃవర
యోఃపుత్రీద్వయం నదద్యాత్ - పుత్రీపుత్రశుభద్వయం ఏకోదరయోఃపు
త్రీపుత్రయోఃవివాహద్వయం యుగపత్ ఏకలగ్నే నకార్యం - పుత్రయోః
ఉద్వాహవ్రతయుగ్మం వివాహయుగ్మం ఉపనయనయుగ్మంవాయుగపన్న
కార్యం - కించ ఉద్వాహశ్చవ్రతంచ ఉద్వాహవ్రతే తయోఃయుగ్మం ఏకల
గ్నే ఏకగృహే చ అన్యయోః భిన్నోదరయోరపి తద్ద్వయం వివాహద్వయం
ఉపనయనద్వయం వా ఏకలగ్నే నకార్యం ఆపన్నివిషయే విశేషః॥ శ్లో॥ ఏ
కోదరోత్థవసుతాసుతయోర్వివాహం మాసాంతరేమనువసిష్ఠపరాశ
రాద్యాః॥ ఇచ్ఛంతి మంగళవిధౌ శుభసంతతిగర్గాః కేచిత్తదైవదివసేప్యుదయా
ప్రభేదే - ఆపదోవిశేషః॥ శ్లో॥ ఏకలగ్నేపిభిన్నాంశే వసిష్ఠాత్రిపరాశరాః।
తనూజయోర్వివాహమిచ్ఛంతి పృథగ్గృహే ధమంటపే। శుభకృత్సుత్రికోద్వా
హేప్వంశప్రశస్తుకరగ్రహాః। ఏకతిథ్యామపి ప్రాహ భార్గవో భిన్నవేశ
యోః॥ బార్హస్పత్యే॥ శ్లో॥ ఏకస్మిన్దివసేప్యేకలగ్నే భిన్నాంశకేతయోః
ఏకగర్భోదరయోస్తత్ర వివాహస్సహస్రకృత్స్యాత్ - యమశశివసయోః - ఏక

స్మిన్వత్సరే చైకవాసరే మంటపేపి చ - కర్తవ్యం మంగళం స్వస్రోర్భ్రాతృ
ర్యమళజాతయోః- గణశః క్రియమాణానాం యుగపన్మాతృపూజనే ।
నాందీముఖం భవేదేకం పాణ్యూమహం త్రాః పృథక్పృథక్ *************

అ॥ రెండు శ్లోకములచేత సోదరులకేక కాలవివాహమును నిషేధిం
చుచున్నాడు ॥ తా ॥ ఒకవరునికి యిరువుర సహోదరకన్యలనివ్వకూడ
దనియు - అన్నదమ్ములకు అక్కచెల్లెండ్లనివ్వకూడదనియు - ఒకలగ్నమందు
భిన్నోదరవరులకైనను కన్యకాద్వయమునివ్వకూడదనియు - ఒకలగ్నమం
దు పుత్రీపుత్రులకు వివాహము చేయగూడదనియు - సోదరులకు రెండు వివా
హములుగాని ఉపనయనములుగాని చేయగూడదనియు - ఒకనికి ఉపనయ
నము ఒకనికి వివాహము ఒకగృహమందు ఒకలగ్నమందు చేయగూడదనియు
భిన్నోదరులకైనా ఒకలగ్నమందొక వేదికయందు చేయగూడదని తాత్ప
ర్యము(*) ఆపత్కాలవిషయమైనన్యాదులు కొందరు మాసాంతరమందు చేయు
వచ్చుననియు - కొందరు లగ్నాంతరమందు చేయవచ్చుననియు - కొందరు
ఒకలగ్నమందే అంశాంతరమందు అన్యగ్రామమందు చేయవచ్చుననియును-
కొందరు పుత్రికావివాహానంతరమందు పుత్రవివాహము చేయవచ్చుననియు
యును ఆపదలవిషయమై ఏక కాలమందె చేయవలయునని జెప్పియున్నారు॥

౬౧ ॥ మూ ॥ పుత్రీపాణినిపీడనాచ్చపరతస్సూనోర్వివాహశ్శుభో నా
న్యత్తత్పుత్రకరగ్రహోత్తనకిము పుత్ర్యుద్వాహ ఏవ వ్రతాత్ । నాన్యత్తూష్వర్షస్యా
త్పుత్రయోశ్చ షడ్దశరది హ్యేకోదరాణామయం ప్రత్యుద్వాహవిధిస్తయో
ర్నశుభకృచ్ఛ్లోకేత్ర పూర్వత్ర చ ॥ వ్యా ॥ పుత్రీతి ॥ పుత్రీపాణినిపీడనాత్
దుహితృవివాహాత్ పరతః అనంతరం సూనోః పుత్రస్య వివాహశ్శుభః పు
త్రకరగ్రహాత్ పుత్రవివాహానంతరం అన్యత్ పుత్రికావివాహపుత్రోపన
యనాదికం నశుభకృత్ వ్రతాత్ పుత్రోపనయనానంతరం ఉద్వాహ ఏవ శు
భః నకిముపి పునరుపనయనాదికం నశుభమిత్యర్థః షట్ శరది వివాహసంవత్స
రే ॥ ని ॥ సంవత్సరో వత్సరోబ్దోహాయనోస్త్రీ శరత్సమాఇత్యమరః- ఋ
తుత్రయాత్ పశ్చాత్ సాధ్వార్హ్య షట్కోదరాణాముర్యత్ ఉపనయనం నశుభం
అయం ప్రత్యుద్వాహవిధిః వివాహవిధిః తయోరనశుభకృదితి అత్ర శ్లోకే పూ
ర్వత్ర చ పూర్వశ్లోకే చోక్తః - అత్ర షట్శరదిత్యనేన అబ్దభేదే తు శుభకృదితి
గమ్యతే- ఉక్తం చ ॥ శ్లో ॥ ఫాల్గునే చైత్రమాసే తు పుత్రోద్వాహోపనా
యనే- అబ్దభేదాత్ ప్రకుర్వీత నర్తుత్రయవిలంబనమితి.**.......... *****

తా॥ ఏకకాలమందు పుత్ర పుత్రీకావివాహములలో పుత్రీకావివాహానం
తరము పుత్రవివాహము ముఖ్యమనియు - పుత్రవివాహానంతరమందు పుత్రీ
కావివాహమైనా పుత్రోపనయనమైనా చేయకూడదనియును - పుత్రోపన
యనానంతరమందు పుత్రీకావివాహము శుభకరమనియు పుత్రవివాహము
చేసిన సంవత్సరమందు ఆరు నెలల పర్యంత మేకోదరులకు ఉపనయనాదులశు
భకరములనియు (*) మఱియు నీవివాహవిధియాక్రమమున ఆసంవత్సరమం
దు ౬ నెలలు చేయగూడదని చెప్పబడినప్పటికిని సంవత్సరభేదమైన పక్షమం
దు ఈ చెప్పబడిన పరిమితి లేకనే వివాహాదులు చేయడము యుక్తము గాన ఫా
ల్గున మాసమందు వివాహము చేసి చైత్ర మాసమందు మరల యే ప్రయోజ
నమైనా చేయవచ్చునని తాత్పర్యము.****...**********************

౬౨ ॥ అ ॥ అథ వివాహయోగ్యాయోగ్య సంబంధమాహ ॥ మూ॥ చాతు
ర్థీంచ వధూం చతుర్థపురుష స్త్వాం పంచమీం చోద్వహేన్నో షష్ఠీం తు సము
ద్వహేత్తుయువతీం నో పంచమీం పంచమః । తార్తీయాం తు వధూం తృతీయ
పురుషస్త్వాముద్వహేన్నోద్వహే దిత్యన్యే ప్రవదంతి సప్తమజనాదూర్ధ్వం
పరేషామిదం॥ వ్యా॥ చాతుర్థీమితి ॥ చతుర్థః పురుషః కూటస్థాత్ చతుర్థపురుషః
చాతుర్థీం వధూం స్త్రియం ఉద్వహేత్ కించ చతుర్థ ఏవ పంచమీం కూటస్థా
త్పంచమీం తాం వధూం చ - ఉద్వహేత్ - కింతు చతుర్థః షష్ఠీం యువతీం తు నో
సముద్వహేత్ పంచమః పంచమః పురుషః - పంచమీం యువతీం నో సముద్వ
హేత్ తృతీయ పురుషః తార్తీయాం తృతీయవధూం చ ఉద్వహేత్ - నోద్వ
హేదిత్యన్యే తృతీయం తార్తీయాం నోద్వహేదితి కేచిత్ ప్రవదంతీత్యర్థః
ఇయం వ్యవస్థా సప్తమజనాత్ సప్తమపురుష పర్యంతం సప్తమజనాదూర్ధ్వం
తు పరేషామివ సపిండానామివ సంబంధః నో పంచమీం పంచమ ఇత్యత్ర విశే
షో ద్రష్టవ్యః ॥ శ్లో॥ పంచమః పంచమీం కన్యాం నోద్వహేదితి యద్వచః ।
పితృపక్షే నిషేధోయం మాతృపక్షే న సద్వహేదితి.******************

అ॥ వివాహమునకు యోగ్యాయోగ్య సంబంధములు జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ కూటస్థపురుషుడు మొదలు ౪ వ పురుషుడు నాలవ స్త్రీనిన్ని ౫వ స్త్రీ
నిన్ని వివాహము చేయవచ్చుననియు - చతుర్థపురుషుడు షష్ఠ స్త్రీని వివా
హము చేసుకోకూడదనియు - పంచమపురుషునికి పంచమ స్త్రీని వివాహము
చేయకూడదనియు - తృతీయపురుషునికి తృతీయ స్త్రీని వివాహము చేయ

వచ్చును కూడదని కొందరిమతము ఈ చెప్పబడిననియమము సప్తపురుషప
ర్యంతమే గాన - అనంతరము సామాన్యబంధుసంబంధమువలెనే వివాహము
చేయవచ్చునని తాత్పర్యము (*) ఈ పంచమ స్త్రీ పంచమపురుష వివాహ
ముతండ్రివరుసనగూడదనియు - తల్లివరుసనను త్తనంబని కొందరిమతము,*

౬౩ ॥ అ॥ అథగండర్క్షజాతకన్యాఫలమాహ ॥ మూ॥ మూలాంహి ప్రభవా
వధూశ్శ్వశురతత్పత్నీం నిహంతి క్రమాదంత్యాద్యంఘ్రి సముద్భవా త్వ
థభవేజ్జ్యేష్ఠర్క్షజా శ్రేష్ఠజమ్ । ఇంద్రాగ్ని ప్రభవా వివాహసమయే హం
త్యేవసా దేవరం త్రిష్వేతేష్వపి భేషు జాతపురుషో హంతీతి కేచిజ్జగుః ॥ వ్యా॥
మూలేతి ॥ మూలాంహి ప్రభవా మూలాశ్లేషానక్షత్రజాతా వధూః క్ర
మాత్ శ్వశురతత్పత్నీ మూలజా శ్వశురం భర్తృజనకం ఆశ్లేషజాతత్వ
త్పత్నీం శ్వశ్రూం - మూలాంహి ప్రభవేతి కృత్స్న మూలాశ్లేషయోః నిషేధే
ప్రాప్తే - పాదభేదేన వ్యవస్థాపయతి - అంత్యాద్యంఘ్రి సముద్భవా మూ
లాంత్యపాదే ఆశ్లేషాద్యపాదే సముద్భవా - వధూః శ్వశురతత్పత్న్యౌ
నిహంతి - అథ జ్యేష్ఠర్క్షజా శ్రేష్ఠజం భర్తృజ్యేష్ఠం నిహంతి - ఇంద్రాగ్ని ప్ర
భవా విశాఖానక్షత్ర జాతా వధూః వివాహసమయ ఏవ దేవరం స్వభర్తృకని
ష్ఠం హంతి ఏతేషు త్రిషు భేషు మూలాశ్లేషాజ్యేష్ఠానక్షత్రేషు జాతపురు
షోపి పూర్వోక్తాన్ హంతీతి కేచిత్ జగుః ఉచుః (*) గైశబ్దే ఇతి ధాతోర్ల్యుత్తే లిట్ -
క్రోష్ట్విత్యుపలక్షణం విశాఖాజోపి కోపకృత్ అయం న సమీచీనః పక్షః ఇత్యస్వర
ససూచనాయ కేచిదిత్యుక్తం ॥ శ్లో ॥ మూలాసార్పవిశాఖాసు జ్యేష్ఠభే చోద్భ
వః పుమాన్ - నదోషకృద్వివాహేషు స్త్రీ యస్సర్వత్ర వర్జయేత్ - ఇతి విద్య
మానత్వాత్. **

అ॥ గండనక్షత్రమందు బుట్టిన వారలకు ఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
మూలానక్షత్రమందు బుట్టిన స్త్రీ మామకు కూడదనియు - ఆశ్రేషయం
దు బుట్టిన స్త్రీ అత్తకు కూడదనియు - ఈ మూలాశ్రేషముల యందు కూడద
ని సామాన్యముగా జెప్పినప్పటికిని మూలానక్షత్ర నాలుగవపాదమందు బు
ట్టినవామామకు మారకురాలనియు - అశ్రేష మొదటి పాదమందు బుట్టినను అ
త్తకు మారకురాలగునదివిశేషంబనియు - జ్యేష్ఠానక్షత్రమందు బుట్టిన స్త్రీ
పతిజ్యేష్ఠ భ్రాతృనాశకారిణి యగుననియు - విశాఖానక్షత్రమందు బుట్టిన
స్త్రీ వివాహకాలమందే మరదికి మారకురాలగుననియు ఈ మూలాశ్రే

షాజ్యేష్ఠాదిశాఖానక్షత్రములయందుబుట్టినపురుషునిక్రిందజెప్పినవారికి మారకుఁడనికొందఱుచెప్పినప్పటికిని స్త్రీలకేగానిపురుషులకుదోషములేద నితాత్పర్యము,**

౬౮ ॥ అ ॥ అథశ్లోకద్వయేనైకవింశతిమహాదోషనామాన్యాహ॥ ము॥ యః పంచాంగవిశుద్ధిహీనదినకృత్సంక్రాంత్యహఃపాపినాంషడ్వర్గః కునవాంశకోష్టమకుజష్షట్కంభృగోఃకర్తరీ।లగ్నాదష్టమమష్టషేందురుభయోశ్చంద్రోష్టరిఫ్ఫారిగశ్చంద్రస్సగ్రహఏవవారజనితస్సద్యుష్మహార్తాభిధః

౬౯॥ ము॥ ఖార్జూరిస్థసమాంఘ్రిభంగ్రహణభంచోత్పాతభంక్రూరయుక్త్యక్తంచాశుభవిద్ధభంవిషయుతంలగ్నాస్తదోషస్తథా।గండాంతోవ్యతిపాతవైధృతిమహాయోగాఇతిస్వాఖ్యధాలగ్నస్యాప్యఖిలైకవింశతిమహాదోషాస్తృవత్యేకథతా॥ వ్యా॥ యఇతి॥ ఖార్జూరిస్థేతిచ॥ యఃపంచాంగశుద్ధిహీనఇత్యేకఃదినకృత్సంక్రాంత్యహఇత్యేకః-పాపినాంషడ్వర్గఇత్యేకఃకునవాంశఇత్యేకఃఅష్టమకుజఇత్యేకః-భృగోష్షట్కమిత్యేకః-కర్తరీత్యేకః-లగ్నాదష్టమమిత్యేకః ఉభయోర్లంపత్యోరష్టషేందురిత్యేకఃచంద్రోష్టరిఫ్ఫారిగఃషడష్టరిఫ్ఫచంద్రదోషఇత్యేకః- చంద్రస్సగ్రహఇత్యేకః-వారజనితదుర్ముహూర్తాభిధఇత్యేకః- ఖార్జూరిస్థసమాంఘ్రిభమిత్యేకఃగ్రహణభమిత్యేకః-ఉత్పాతభమిత్యేకఃక్రూరయుక్త్యక్తభమిత్యేకః - అశుభవిద్ధభమిత్యేకః-విషయుతంవిషయుతలగ్నమిత్యేకః - లగ్నాస్తదోషఇత్యేకఃగండాంతఇత్యేకఃతివ్యతిపాతవైధృతిమహాయోగఇత్యేకఏవదోష ఇత్యవశ్యసంగీకార్యః నతుభిన్నకాలికయోస్తయోరేకదినేయోగ సంభవాదితిశంకనీయమితిసర్వమవధేయం - ఏతేసర్వేమిళిత్వాఏకవింశతిదోషాభవంతి - తా॥ శ్లోకద్వయేనోక్తానఖిలైకవింశతిమహాదోషాన్‌లగ్నస్యవత్యేకథయామి**

అ॥ రెండుశ్లోకములచేనిరువదియొకమహాదోషనామములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పంచాంగశుద్ధిహీనమనియు - సంక్రాంత్యహస్సనియు - పాపషడ్వర్గమనియు - కునవాంశమనియు - అష్టమకుజుఁడనియు-భృగుషట్కమనియు కర్తరియనియు - లగ్నాష్టమదోషమనియు- అష్టమచంద్రుఁడనియు - షడష్టరిఫచంద్రదోషమనియు - చంద్రసగ్రహదోషమనియు- వారజనితదుర్ముహూర్తమనియు(*) ఖార్జూరిస్థసమాంఘ్రిభంబనియు - గ్రహణభమనియు - ఉత్పాతభమనియు - క్రూరయుక్త్యక్తమనియు-అశుభవిద్ధమనియు

విషయుతలగ్నమనియు - లగ్నాస్తదోషమనియు-గండాంతమనియు - వ్యతీ
పాతవైధృతిమహాయోగమనియు-ఈయిరువదియొకమహాదోషములవివ
రమును పైని దెలియజేయుచున్నాడు,******************************

౬౬ ॥ అ ॥ శ్లోకద్వయనిర్దిష్టానామేకవింశతిమహాదోషాణాంస్వరూపం
నిర్వక్తుం ప్రథమోపదిష్టయోఃపంచాంగశుద్ధిహీనదిన కృత్స్నం క్రాంతిదోష
యోర్లక్షణందర్శయతి॥మూ॥దుష్టాశ్చేత్కరణర్క్షవారతిథయోయోగశ్చతన్మే
ళనంనాడ్యష్షోడశషోడశేత్యుభయతోవర్జ్యారవేస్సంక్రమాత్ । రాశిష్వే
వచరేషుచైకదివసస్త్యాజ్యోయనేరాశివత్త్రాంశంగతఏవతత్తదయనం
ప్రాప్తోయదాభాస్కరః ॥ వ్యా॥దుష్టాఇతి॥యేదుష్టాఃకరణర్క్షవారతిథయః
యోగశ్చ యఃతన్మేళనంతేషాంతిథివారనక్షత్రయోగకరణానాంపంచా
నాంమేళనంచేత్కరణేషుభద్రఃఋక్షేష్వనుక్తానిపుష్యాదీని - వారేషు
కుజఃయోగేషుపరిఘావ్యాఘాతాదయోవక్ష్యమాణాఃతిథిషుమాసాంతే
దినపంచకఇతిశ్లోకోక్తాః- ఏతేదుష్టాఏతైర్యథాసంభవంయుక్తమేవపంచాం
గస్యదుష్టత్వం-ఏవంపంచాంగశుద్ధిహీనోదోషఇత్యుచ్యతే- రవేస్సూర్యస్య
సంక్రమాదుభయతఃపూర్వంషోడశ నాడ్యఃపశ్చాచ్చ షోడశనాడ్యశ్చవ
ర్జ్యాఃశుభకర్మసుత్యాజ్యాఃచరేషుచరరాశిష్వేవమేషకర్కటతులామ
కరేషు - రవిసంక్రమణేషుఏకదివసఃపూర్వం -త్రింశద్ఘటికాఃపరేచత్రింశ
ద్ఘటికాఃత్యాజ్యా ఇత్యర్థఃశుభకర్మస్వితి శేషఃఅయనేరాశివత్ యత్సంక్ర
మణేయావద్ఘటికాఃతదయనేపితావద్ఘటికాఃత్యాజ్యా ఇత్యర్థః - భాస్కర
స్సూర్యఃయదాయస్మిన్కాలేయదయనంప్రాప్నోతితద్దైవత్రాంశంగతఏ
వనసందేహఇత్యేవకారార్థఃఏషఃదినకృత్స్నంక్రాంతిదోషః**********

అ ॥ క్రిందరెండుశ్లోకములయందుచెప్పబడినఏకవింశతిమహాదోషస్వ
రూపములను దెలియజేయుచున్నవాడై ముందుపంచాంగశుద్ధిహీనదోషల
క్షణమునున్నుసంక్రాంతిదోషలక్షణమునున్ను దెలియజేయుచున్నాడు ॥
తా॥అశుభకరములైః తిథివారనక్షత్రయోగకరణములుగూడినదినపంచాం
గశుద్ధిహీనదోషమనియు - శుభకర్మలవిషయమైసూర్యసంక్రమణప్రవేశ
మునకుముందువెనుక - ౧౬ - ఘటియలువర్జించవలయుననియు - సూర్యు
డు-మేష-కర్కట - తులా- మకరరాసులయందుప్రవేశించుచుండగా ప్రవే
శమునకుముందు-౩౦-ఘడియలనున్ను అనంతరమందు ౩౦ ఘడియలనున్ను
నిషేధించవలయుననియును- అయనములకున్ను నిషేధవిధియాప్రకారమే

యనియును-ఇదే దినకృత్యం క్రాంతిదోషమని తాత్పర్యము.*************

౬౭ ॥ అ అథపంచభిశ్శ్లోకైః షడ్వర్గస్వరూపం ప్రపంచయితుం ఆదౌ తావత్తదుప యోగి రాశ్యధిపతీనాహ ॥మూ॥ మేషోగౌర్మిథునం కుళీరమృగ రాట్కన్యాతులావృశ్చికాశ్చాపాఖ్యో మకరోఘటోఝష ఇతి హ్యేతే గృహాభ్యాః క్రమాత్ । భౌమశ్శుక్ర బుధేందుసూర్యశశిజా భృగ్వారజీవా సితామందోజీవ ఇతిక్రమేణ గృహపాః ప్రోక్తాస్తేహి షడ్వర్గపాః॥ వ్యా॥ మేష ఇతి॥ మేషః ప్రసిద్ధః గౌః వృషభః మిథునం ప్రసిద్ధం కుళీరః కటకః మృగరాట్ సింహః - కన్యాతులావృశ్చికాః ప్రసిద్ధాః చాపాఖ్యో ధనుః - మకరః ప్రసిద్ధః - ఘటః కుంభః - ఝషో మీనః ఇత్యేతే ద్వాదశ రాశయః క్రమాత్ గృహాభ్యాః రాశిసంజ్ఞాః ॥ ని ॥ ఆఖ్యాహ్వా అభిధానం చ నామధేయం చ నామ చేత్యమరః - భౌమశ్శుక్ర బుధేందుసూర్యాః ప్రసిద్ధాః శశిజో బుధః (*) పంచమ్యా పాంజీతిజనేడ ప్రత్యయః - భృగుశ్శుక్రః - ఆరోంగారకః - జీవో గురుః-అసితశ్శనిః - మందశ్శనిః - పునర్జీవో గురుః-ఏతే ద్వాదశ - క్రమేణ భౌమాది క్రమేణ గృహపాః రాశ్యధిపాః ఏతే రాశ్యధిపతయ ఏవ షడ్వర్గపాః షడ్వర్గాధిపతయశ్చ భవంతి - హిః ప్రసిద్ధౌ అయమర్థః మేషవృశ్చికయోర్భౌమః - వృషభతులయోశ్శుక్రః - మిథునకన్యయోర్బుధః - కర్కటస్య చంద్రః - సింహస్య సూర్యః-ధనుర్మీనయోర్గురుః-మకరకుంభయోశ్శనిరితి

అ॥ అయిదుశ్లోకములచే షడ్వర్గస్వరూపములదెలియజేయుటకై షడ్వర్గోపయోగులగు రాశ్యధిపతుల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ మేషము-వృషభము-మిథునము-కర్కాటకము-సింహము-కన్య - తుల-వృశ్చికము-ధనుస్సు - మకరము - కుంభము-మీనము ఈ పండ్రెండును రాసులనియును - మేషవృశ్చికములకు అంగారకుడును - వృషభతులలకు శుక్రుడును - మిథునకన్యలకు బుధుడును - కర్కాటకమునకు చంద్రుడును - సింహమునకు సూర్యుడును - ధనుర్మీనములకు గురువును - మకరకుంభములకు శనైశ్చరుడును-వీరలు క్రమముగ రాశ్యధిపతులనియు వీరలే షడ్వర్గాధిపతులని తాత్పర్యము.........

౬౮ ॥ మూ॥ సౌమ్యానాంపి రాశయశ్శుభగృహాః క్రూరగృహాః పాపినాం స్వేషాం క్రమశశ్చరస్థిర ఇతి స్యుర్ద్విస్వభావాఘటాః। త్రింశద్భాగమయం చలగ్నమథ తల్లగ్నేద్వయోర్హోరయోరాద్యోంశో విషమేషు మేష విషమేతరే స్వేశౌ క్రమాత్ ॥ వ్యా॥ సౌమ్యానామితి॥ సౌమ్యానాం శుభగ్రహాణాం సంబంధినో రాశయః శుభగృహాః శుభరాశయ ఇత్యుచ్యంతే పాపి

షాం క్రూరగ్రహాణాం సంబంధినో రాశయః క్రూరగృహాః క్రూరరాశయః సర్వే షాం ద్వాదశ రాశీనాం క్రమశః క్రమాత్ చరస్థిరద్విస్వభావా ఇత్యభిధాః చరస్థిరద్విస్వభావసంజ్ఞాః స్యుః తద్యథా - మేషశ్చరః - వృషభః స్థిరః - మిథునం ద్విస్వభావః - క్వచిచ్చరస్థిరస్వభావో యస్య స తథోక్తః పూర్వార్ధస్య స్థిరరాశిసమీపత్వాత్ స్థిరత్వం ఉత్తరార్ధస్య చరరాశిసమీపత్వాచ్చరత్వం పునః కర్కటశ్చరః - ఏవం ద్వాదశ రాశీనాం క్రమాత్ చరస్థిరద్విస్వభావత్వం బోధనీయం - త్రింశద్భాగమయం త్రింశద్భాగాత్మకం లగ్నమిత్యుచ్యతే - అథ తల్లగ్నే త్రింశద్భాగాత్మకే లగ్నే ద్వయోః భాగయోః పూర్వార్ధోత్తరార్ధయోః విషమే మేషమిథునసింహధనుఃకుంభానాం పూర్వార్ధస్య అర్కః సూర్యః హోరాధిపతిః - ఉత్తరార్ధస్య ఇందుశ్చంద్రః - సమే - వృషభకర్కటకన్యావృశ్చికమకరమీనానాం పూర్వార్ధస్య చంద్రో హోరాధిప ఉత్తరార్ధస్య రవిః క్రమాత్ హోరేశ్వరౌ అధిపతీ ఇత్యవగంతవ్యమ్**

తా॥ సౌమ్యగ్రహసంబంధి రాసులు శుభ రాసులనియు - పాపగ్రహ సంబంధి రాసులు - క్రూరరాసులనియు - ఈ ౧౨ డు రాసులలో మేషము చరమనియు - వృషభము స్థిరమనియు - మిథునము ద్విస్వభావమనియు - ఈ ప్రకారముగా ౧౨ రాసులకు చూడవలెను - లగ్నము ౩౦ భాగములు కలదనియును - లగ్నము రెండు భాగములు చేసినట్టైతే హోరలవును - అందులో మేషాది విషమ రాసులయందు ప్రథమ భాగము సూర్య హోర - ద్వితీయ భాగము చంద్ర హోర - వృషభాది సమ రాసులయందు ప్రథమ భాగము చంద్ర హోర - ద్వితీయము సూర్య హోర - ఈ రెండు గ్రహములు హోరాధిపతులని తాత్పర్యము**************************

౬౫॥ అథ ద్రేక్కాణాధిపతీనాహ॥ మూ॥ తల్లగ్నేశసుతేశధర్మపతయో ద్రేక్కాణపాస్స్యుః త్రయస్తే స్వం తోయపాంత్యగృహేశ్వరా ఇతి జగుః ద్రేక్కాణపానాపరే। కేచిత్స్వాత్మజధర్మపా ఇతి జగుః ద్రేక్కాణపాస్స్యుః స్వతే ధర్మస్వాత్మజపాః స్థిరేసుతనవస్వేశాద్విరూపే గృహే॥ వ్యా॥ తల్లగ్నేతి॥ తల్లగ్నేశసుతేశధర్మపతయః క్రమాత్ ద్రేక్కాణపాస్స్యుః త్రింశద్భాగాత్మకస్య లగ్నస్య గృహీతో భాగః ద్రేక్కాణః తథా దశాంశః - యస్య లగ్నస్య యో అధిపః స ఏవ ప్రథమద్రేక్కాణాధిపః సుతేశః లగ్నాత్పంచమల

గ్నాధిపో యః స ఏవ ద్వితీయ ద్రేక్కాణాధిపః - ధర్మపతిః లగ్నాన్నవమల
గ్నాధిపతిర్యః స ఏవ తృతీయ ద్రేక్కాణాధిపతిః స్వాంత్యోపాంత్యగృహే
శ్వరాః స్వం లగ్నం అంత్యో ద్వాదశః ఉపాంత్య ఏకాదశః - ఏతేషామధిపాః
ఏతే త్రయః ద్రేక్కాణాధిపా ఇత్యపరే జగుః ఊచుః (*) గై శబ్ద ఇతి ధాతోర్యాన్తా
ల్లిట్ - కేచిత్తు చరే చరలగ్నే ఇత్యర్థః - స్వాత్మజధర్మాః లగ్నపంచ
మనవమానాం పతిరతుంతీతి తథోక్తాః స్థిరే స్థిరలగ్నే మధర్మస్వాత్మజపాః
నవమప్రథమపంచమాధిపాః ద్రేక్కాణాధిపతయః - ద్విగూపేస్వ హే ద్విస్వ
భావలగ్నే సుతనవస్వేశాః పంచమనవమ ప్రథమలగ్నాధిపతయః ద్రే
క్కాణాధిపతయస్స్యురితి జగుః. ****************************

అ॥ ద్రేక్కాణాధిపతుల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ లగ్నమును మూడు భాగ
ములు చేస్తే ద్రేక్కాణములగును - అందు లగ్నాధిపతి ప్రథమ ద్రేక్కాణా
ధిపతియు - పంచమాధిపతి ద్వితీయ ద్రేక్కాణాధిపతియు - నవమాధిపతి తృ
తీయ ద్రేక్కాణాధిపతియు యిట్లు కొందరి యభిప్రాయము - లగ్నాధిపతి - ద్వా
దశాధిపతి - ఏకాదశాధిపతులు క్రమముగ ద్రేక్కాణాధిపతులని కొం
దరి యభిప్రాయము లగ్నాధిప పంచమాధిప నవమాధిపతులు చరలగ్న ద్రే
క్కాణాధిపతులనియు - నవమాధిప - లగ్నాధిప పంచమాధిపతులు స్థిరలగ్న
ద్రేక్కాణాధిపతులనియు - పంచమాధిప నవమాధిప లగ్నాధిపతులు ద్విస్వ
భావలగ్న ద్రేక్కాణాధిపతులనియు తాత్పర్యము. ****************

౭౦ ॥ అ॥ నవాంశ ద్వాదశాంశ స్వరూపం దర్శయతి॥ మూ॥ మేషః కర్క
టకస్తులా చ మకరః స్యుః స్వాదయో రాశయస్స్యుః స్వాత్మజధర్మయోశ్చ
నవతద్భాగా నవాంశాః క్రమాత్ । యల్లగ్నం చ తదాదిసర్వనిలయానాం
ద్వాదశాంశాః క్రమాత్తత్ర ద్రాశ్యధిపాస్తదంశపతయస్స్యుర్ద్వాదశాం
శాభిధాః॥ వ్యా॥ మేష ఇతి॥ మేషః కర్కటకస్తులా చ మకరః ఏతే చత్వారో
రాశయస్స్యుః స్వాదయస్స్యుః స్వాస్స్యుః కియ్యా అంశా ఏవ ఆదయో యేషాం
తే తథోక్తాః - న కేవలమేతావత్ - స్వాత్మజధర్మయోశ్చ లగ్నాత్పంచమ
నవమయోశ్చ స్వస్య సంబంధినో అంశా ఏవ ఆదయో నవసంఖ్యాకాస్త
ద్భాగాః క్రమాత్ నవాంశా భవంతి ఏతదుక్తం భవతి - మేష సింహ ధనుషాం
మేషాంశ ఆదిః కర్కట వృశ్చిక మీనానాం కర్కటకాంశ ఆదిః తులా కుంభ మిథు
నానాం తులాంశ ఆదిః మకర వృషభ కన్యానాం మకరాంశ ఆదిః - లగ్నం యి ప్స

స్తుతేతేషాదిసర్వేనిలయాః తద్దాది ద్వాదశ రాశయః ప్రసిద్ధాః ద్వాదశాం
శాః తత్తద్రాశ్యధిపాస్తదంశపతయః తేషాం రాశీనాం యేఽధిపాః తేషాం
ద్వాదశాంశానాం పతయః వాఽధిపాః ద్వాదశాంశాభిధాస్స్యుః ***************

అ॥ నవాంశ ద్వాదశాంశ స్వరూపములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ లగ్నము గడియలను -౯- భాగములు చేసినను నవాంశలనియు - మేష సింహ ధనూ రాసులకు మేషము మొదలుకొనిన నవాంశ గణింపవలయుననియు - కర్కట వృశ్చిక మీనములకు - కర్కటకాంశ మొదలనియు - మకర వృషభ కన్యలకు మకరాంశము మొదలనియు తులా కుంభ మిథునములకు తులాంశము మొదలనియు లగ్నాధిపతే నవాంశాధిపతియనియు - ఇది నవాంశ క్రమంబని దెలియవలెను - మఱియు ద్వాదశాంశలనగా లగ్న గడియలను -౧౨- భాగములు చేయడమే ద్వాదశాంశలనియు - ఆయా రాశ్యధిపతులే ద్వాదశాంశాధిపతులనుట. *****

౭౧॥ అ॥ త్రింశాంశాధిపతీనాహ॥ మూ॥ త్రింశాంశేష్వధిపాః కుజార్కి
గురువిట్శుక్రాస్త్వయుగ్మే క్రమాత్ పంచ పంచాష్ట మునీషవస్స్యుర్గృహే
త్రింశాంశపా వ్యత్యయాత్ । షడ్వర్గస్త్వయమేవ సోఽపి శుభకృత్సౌమ్య
గ్రహాణాం భవేత్ షడ్వర్గోయది పాపినాం నిధనకృత్స్వేషు కవర్గేష్వపి॥

వ్యా॥ త్రింశాంశేష్వితి॥ అయుగ్మే విషమరాశౌ విషయే - కుజార్కి గురువిట్శుక్రాః కుజశని గురుబుధశుక్రాః - క్రమాత్ త్రింశాంశేషు పంచస్వష్టమునీషవః పంచస్వష్టమునీషూణాం ఇత్యర్థః ఏతదంశానామధిపతయః కుజః పంచాంశానాం - శనైశ్చరః పంచాంశానాం - గురురష్టాంశానాం - బుధస్సప్తాంశానాం - శుక్రః పంచాంశానామధిపా ఇత్యర్థః - యుగ్మగృహే సమరాశిషు త్రింశాంశపాః - వ్యత్యయాత్ విలోమేన - జ్ఞేయా ఇతి శేషః - తథాహి - శుక్రః పంచాంశానాం బుధస్సప్తాంశానాం - గురురష్టాంశానాం - శనిః పంచాంశానాం - కుజః పంచాంశానాం - త్రింశాంశానామధిపా ఇత్యర్థః అయమేవ శ్లోక చతుష్టయ ప్రతిపాదిత లగ్న హోరా ద్రేక్కాణ నవాంశ ద్వాదశాంశ త్రింశాంశానాం సమాహార ష్షడ్వర్గ ఇత్యుచ్యతే - సోఽపి షడ్వర్గోపి సౌమ్య గ్రహాణాం సంబంధీచేచ్ఛుభకృద్భవేత్ - పాపినాం క్రూర గ్రహాణాం షడ్వర్గో యది స్వేషు కర్మసు శుభకర్మసు నిధనకృత్ ****

అ॥ త్రింశాంశాధిపతుల జెప్పుచున్నాడు। తా॥ లగ్నము - ౩౦- భాగములు చేస్తే త్రింశాంశలనియు - అందు అంగారకుడు ౫ అంశలకున్న శనైశ్చరుడు - ౫ అంశలకున్న గురుడు - ౮ అంశలకున్న బుధుడు - ౭ అంశలకున్న శుక్రు

శు - ౫అంశలకున్న వీరలీక్రమముగ మేషాదిజేసి రాసులకధిపతులనియును [*]వృషభాదిసమరాసులకు లగ్నము ౩౦అంశములలో శుక్రుడు- ౫అంశములకున్న బుధుడు - ౭అంశములకున్న గురువు - ౮అంశములకున్న శనైశ్చరుడు - ౫అంశములకున్న అంగారకుడు - ౫అంశములకున్న వీరలు త్రింశాంశాధిపతులనియును(*)మఱియు నీపైన జెప్పినలగ్న హోరా - ద్రేక్కాణ - నవాంశ - ద్వాదశాంశ - త్రింశాంశలనెడి షడ్వర్గము సకలకార్యములకు శుభగ్రహషడ్వర్గము శుభప్రదమనియు - పాపగ్రహషడ్వర్గము మృత్యుప్రదమనియు తాత్పర్యము.*****************************

౭౨ ‖ అ ‖ షడ్వర్గవిభాగక్రమమాహ ‖ మూ ‖ త్రింశద్భాగమయంచ లగ్నమితిసా హోరాతదర్ధంచత ద్రేక్కాణస్తుతృతీయఏవనవమో భాగోనవాంశః క్రమాత్ । తస్యద్వాదశభాగఏవతుతతస్తద్ద్వాదశాంశస్తత స్త్రింశాంశస్త్రిదశాంశఏవతుభవేత్షడ్వర్గ ఏవంక్రమః ‖ వ్యా ‖ త్రింశద్భాగమయమితి ‖ త్రింశద్భాగమయం త్రింశద్భాగాత్మకంలగ్నమిత్యుచ్యతే - తదర్ధంలగ్నస్యార్ధంపంచదశభాగాత్మకంసాహోరాపూర్వోక్తహోరేత్యుచ్యతే - తద్రేక్కాణస్తుతృతీయఏవ దశభాగాత్మకః-నవమోభాగఃవింశతిలిప్తాధికత్రిభాగాత్మకఃనవాంశః - క్రమాద్భవతి-తస్యలగ్నస్యద్వాదశభాగ ఏవసఃద్వాదశాంశః త్రింశల్లిప్తాధికద్విభాగాత్మకః తతస్త్రిదశాంశఏవ త్రిరావృత్తాఃదశ త్రిదశ - త్రిదశాఇతియావత్ - తావంతోంశా ఏవ త్రింశాంశశ్చభవేత్ - షడ్వర్గేఏవంఉక్తరీత్యాక్రమః మర్యాదాబోధ్య ఇతి శేషః, ********************************

అ ‖ షడ్వర్గవిభాగక్రమమును జెప్పుచున్నాడు ‖ తా ‖ లగ్నము-౩౦ భాగములుగలదనియు-లగ్నార్ధము హోరయనియు-లగ్న త్రిభాగము ద్రేక్కాణమనియు - లగ్ననవాంశము నవాంశమనియు - లగ్నద్వాదశాంశము ద్వాదశాంశమనియును - లగ్నత్రింశాంశము త్రింశాంశమనియును-ఇదె షడ్వర్గవిభాగక్రమంబని తాత్పర్యము.*************************

౭౩ ‖ అ ‖ పుష్కరాంశవర్గోత్తమాంశానాహ ‖ మూ ‖ భూనేత్రే ద్విధా జలాత్యగమితే మేషాదితఃపుష్కరస్సింహాదేర్ధనురాదికస్యచతథామీనాంతతస్సాన్యత్రమాత్ । షడ్వర్గోయదిపంచవర్గ ఇతివావర్గోత్తమాంశస్త్వయం ప్రాజ్ఞధ్యశ్చరమశ్చరాదిషునవాంశేషూత్తమాద్వా శుభా ‖

ఖూనేత్రేతి ॥ భూ రేకా - నేత్రే ద్వే - వామాంక ప్రక్షేపేణ ఏకవింశతిర్భవతి - నక్షత్ర సంఖ్యా ప్రసంగే వామాంక ప్రక్షేపో బోధ్యః- అబ్ధివిధూ అబ్ధయశ్చత్వారః - విధు రేకః చతుర్దశో భాగ ఇతి యావత్ - జలాక్షీ జలంచత్వారః అక్షిణీ ద్వే చతుర్వింశో భాగః అగ మితః సప్తపరిమితః - సప్తమో భాగ ఇతి యావత్ - మేషాదితః మేషవృషభమిథునకర్కాటకానాం క్రమేణ పుష్కరః - మేషస్యైకవింశో భాగః- వృషభస్య చతుర్దశో భాగః - మిథునస్య చతుర్వింశో భాగః - కర్కటస్య సప్తమో భాగ ఇతి వివేకః - సింహాదేః - సింహాకన్యాతులావృశ్చికానాంచ తుర్ణాం క్రమాత్పూర్వవద్బోధ్యం - మీనాంతతః మీనావధికస్యేత్యర్థః (*) సార్వవిభక్తికస్తసిః - ధనురాదికస్య ధనుర్మకరకుంభమీనానామపి తథా పూర్వోక్త భాగ ఏవ క్రమాత్పుష్కరస్స్యాత్ షడ్వర్గో యది - పుష్కరకాలే శుభగ్రహసంబంధి షడ్వర్గో భవతి - కదాచిచ్ఛుభగ్రహసంబంధి పంచవర్గో వా భవతి - చరాదిషు చరస్థిరద్విస్వభావేషు రాశిషు - ప్రాజ్మధ్యచ్చరమశ్చ - వర్గోత్తమాంశాః - చరేషు ప్రథమాంశః - స్థిరేషు పంచమాంశః - ద్విస్వభావేషు నవమాంశః - వర్గోత్తమాంశ ఇత్యర్థః నవాంశేషు ద్వౌ వృషభకర్కటకాంశౌ కునవాంశత్వేన నిషిద్ధావపి ఉత్తమౌ వర్గోత్తమాంశౌ చేచ్ఛుభాశుభప్రదౌ - వృషభకటకయోశ్శుభగ్రహాధిపతిత్వాదితి భావః - మీనాంశస్య శుభగ్రహాధిపతిత్వేపి వర్గోత్తమాంశోపి న శుభదః ఝషమేషయోరతి గండాంతత్వేన వక్ష్యమాణత్వాత్

అ ॥ పుష్కరాంశ వర్గోత్తమాంశలను జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ మేషరాశిలో - ౨౧వ - అంశమున్ను వృషభములో - ౧౪వ - అంశమున్ను మిథునములో ౨౪వ - అంశమున్ను కటకములో - ౭వ - అంశమున్ను సింహములో - ౨౧వ - అంశమున్ను కన్యలో - ౧౪వ - అంశమున్ను తులలో - ౨౪వ - అంశమున్ను వృశ్చికములో - ౭వ - అంశమున్ను ధనూ రాశికి - ౨౧వ - అంశమున్ను మకర రాశికి - ౧౪వ - అంశమున్ను కుంభ రాశికి - ౨౪వ - అంశమున్ను మీనమునకు - ౭వ - అంశమున్ను - పుష్కరాంశములనబడును - మఱియు పుష్కరకాలమందు యీ చెప్పబడిన షడ్వర్గము శుభగ్రహసంబంధియైన శుభప్రదమైనయును శుభగ్రహసంబంధియైన పంచవర్గమైనను శుభప్రదమనియు వర్గోత్తమాంశలన గా చరలగ్నములయందు ప్రథమాంశలున్ను - స్థిరలగ్నములందు - పంచమాంశములున్ను - ద్విస్వభావలగ్నములయందు - నవమాంశములున్ను - యివి వర్గోత్తమాంశలని తాత్పర్యము - నవాంశములందు - వృషభ - కర్కట

కాంశములుకునవాంశములౌటవలననిషిద్ధములైనప్పటికిన్ని - రాసులకు శుభగ్రహాధిపతిత్వ ముండుట వలన శుభప్రదములనియు - మీనాంశమునకు శుభగ్రహాధిపతిత్వముండినవర్గోత్తమాంశమయినప్పటికిని అతిగండాంతమౌట చేతనిషేధింపబడియుండుటవలనఅశుభప్రదమనియు తాత్పర్యము.

౭౪ ॥ అ ॥ వృషభకర్కటకాంశయోర్వర్గోత్తమాంశత్వేనశుభప్రదత్వంనిరూప్య ఇదానీమవశిష్టానాంచతుర్ణాంపుష్కరాంశత్వేనశుభదత్వంనిరూపయన్నన్యేషాంకునవాంశత్వందర్శయతి॥ మూ॥ కన్యాయుగ్మతులాంశకాఅపిధనుః ప్రాగర్ధభాగస్స్యాపతేభాగ్య సుతార్థదానచరమావర్గోత్తమాంశంవినా। నైవాష్టమరాశిభాగఉభయోర్నద్వాదశాంశస్తథా తేభ్యోన్యేకునవాంశకాఅపిశుభం ప్రాహుర్వృషాంశంపరే వ్యా॥ కన్యేతి॥ కన్యాయుగ్మతులాంశకాః ధనుః ప్రాగర్ధభాగోపిపూర్వార్ధభాగశ్చాపతేశుభాః చతురంశాః భాగ్యసుతార్థదాః సౌభాగ్యపుత్రసంపత్కరాః నచరమాః పతేపవఅంశాః రాశ్యంతగతాశ్చేన్నయోగ్యాః వర్గోత్తమాంశంవినా వర్గోత్తమాంశస్తురాశ్యంతగతోపి శుభఏవ ఉభయోర్దంపత్యోః అష్టమరాశిభాగోపినశుభదః - తథాతయోర్ద్వాదశాంశోపినయోగ్యః - తేభ్యోన్యేకన్యాయుగ్మతులాధనుఃపూర్వార్ధేభ్యః అన్యేనవాంశాః కునవాంశాః అశుభనవాంశాఇతియావత్ వృషాంశంవృషభాంశమపిశుభమితిపరే ప్రాహుః.

అ॥ వర్గోత్తమాంశములౌటవలనవృషభకర్కటకాంశలకుశుభప్రదత్వమునునిరూపణచేసమిగిలినకన్యా - మిథున - తులా-ధనుస్సులుపుష్కరాంశలౌటచేతవీటికిన్నిశుభప్రదత్వమునునిరూపణచేస్తూఇతరాంశలకు-కునవాంశత్వమును తెలియజేయుచున్నాడు ॥ కన్యా-మిథునతులాంశలును ధనుఃపూర్వభాగమును సౌభాగ్యపుత్రసంపత్ప్రదములనియును ఈరాసులచరమాంశలుశుభప్రదములు కావనియునువర్గోత్తమాంశమురాశ్యంతగతమయిననుశుభప్రదమనియు - దంపతులకుఅష్టమరాశిభాగమున్ను - ద్వాదశాంశమున్నుశుభప్రదములు కావనియునుకన్యామిథునతులాధనుఃపూర్వభాగములకంటెనితరములయినఅంశలుకునవాంశలనియు - కొందరియభిప్రాయమునవృషభాంశముశుభమనియును తాత్పర్యము

౭౫ ॥ అ ॥ శ్లోకద్వయేననవాంశప్రత్యేకఫలమాహ॥ మూ॥ మేషాంశే చవిభర్తృకాపశుగణాకన్యావృషాంశేభవేద్యుగ్మాంశేధనపుత్రిణీచ సుఖ

టాస్యాత్కర్కటాంశేఖలా। సింహాంశేపితృసద్మగా కసుగుణావిత్తార్జితా చ స్త్రియాస్సత్పుత్రా చ తులాంశే చ సుగుణాని స్వాంశే చాళినః॥

వ్యా॥ మేషాంశ ఇతి॥ మేషాంశేకృతపరిణయాకన్యా-విభర్తృకా విధవా భవేత్ - వృషాంశే వృషభాంశే పరిణతా చేత్పశుగణాపశుసంపన్నా స్యాత్ యుగ్మాంశే ధనపుత్రిణీ ధనవతీ పుత్రవతీ చ కర్కటాంశే కులటా వ్యభిచారిణీ॥ ని॥ కులటా పాంసులా చ స్యాదిత్యమరః- ఖలా దుష్టా చ స్యాత్ - సింహాంశే పితృసద్మగా విధవా భవేత్-అథ స్త్రియాః కన్యాయాః- అంశే సుగుణా సౌశీల్యాదిగుణవతీ విత్తార్జితా చ - తులాంశే సత్పుత్రా సుగుణా చ భవతి-అళినః అంశే వృశ్చికాంశే నిస్స్వదరిద్రా స్యాత్.

అ॥ రెండుశ్లోకములచేత నవాంశలకు ప్రత్యేకఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ మేషాంశమందు వివాహమైనకన్య కవిధవయగుననియు - వృషభాంశమందైనకన్యకపశుసమృద్ధిగలదగుననియు - మిథునాంశమందైన స్త్రీ ధనవతిన్ని పుత్రవతిన్ని అగుననియు - కర్కటాంశమందైన స్త్రీ వ్యభిచారిణి యగుననియు - సింహాంశమందు విధవయు కన్యాంశమందైన స్త్రీ సుగుణవతిన్ని ధనవతిన్ని అగుననియు - తులాంశమందు సుపుత్రులుగలదగుననియు- వృశ్చికాంశమందు దరిద్రురాలగుననియును తాత్పర్యము,

౭౬॥ మూ॥ చాపాంశాదిమభాగపే ధనినీ భాగేన్యసక్తాపరే దుశ్శీలా చ మృగాంశకే గతధవా కుంభాంశకే రుగ్మిణీ। మీనాంశే పతిపుత్ర భాగ్యవియుతా లగ్నాన్నవాంశో బలీ షడ్వర్గస్థనవాంశకే చ గదితం యద్వత్తగత్తాపి చ॥ వ్యా॥ చాపాంశేతి॥ చాపాంశాదిమభాగే ధనురంశాద్యభాగే వధనినీ ధనవతీ అపరే భాగే ఉత్తరార్ధే అన్యసక్తా పరాధీనా వ్యభిచారిణీ నియావత్ - కించ దుశ్శీలా దురాచారవతీ స్యాత్ - మృగాంశే మకరాంశే గతధవా విధవా - కుంభాంశే రుగ్మిణీ రోగవతీ - మీనాంశే పతిపుత్రభాగ్యవియుతా విధవా సంతానహీనా దరిద్రా చ స్యాత్ లగ్నాన్నవాంశః లగ్నాపేక్షయా నవాంశ ఏవ బలీ శ్రేష్ఠః షడ్వర్గస్థనవాంశకే యత్ఫలం గదితం ఉక్తం తత్తాపి శుభషడ్వర్గస్థనవాంశకే పి తద్వత్ తాదృక్ఫలమేవ అనేన శుభనవాంశమాత్రస్య యోగ్యత్వం గమ్యతే లగ్నాన్నవాంశో బలీత్యుక్తత్వాత్॥

తా॥ ధనురంశ పూర్వభాగమందైన స్త్రీ ధనవంతురాలగుననియును అపరార్ధాంశమందైన స్త్రీ వ్యభిచారిన్ని దురాచారవతిన్ని యగునని

యా - మకరాంశమందైన స్త్రీ విధవయగుననియు- కుంభాంశమందు రోగవతియగుననియు మీనాంశమందైన స్త్రీ విధవయున్న - అపుత్రవతిన్ని - దరిద్రురాలున్న గుననియు లగ్నమునకంటెన వాంశము బలవత్తరమని చెప్పుట వలన నశుభనవాంశము యోగ్యమని తాత్పర్యము.

౭౭ ॥ అ॥ కుజాష్టమభృగుషట్క దోషావాహ॥ మూ॥ లగ్నాదష్టమగః కుజో నిధనకృద్భౌమాష్టమాఖ్యో భృగ్వయం యద్యేవం భృగుషట్క దోష ఇతి తల్లగ్నాద్భృగుష్షష్ఠగః । యుద్ధేశత్రుజితౌరిపోర్గృహగతౌ నీచస్థితౌ చాస్తగౌ త్వాద్వాదుర్బలినౌ వదంతి చ పరేదోషస్తు నాస్తీత్యహో ॥ వ్యా॥ లగ్నాదితి॥ కుజోంగారకః లగ్నాత్ సప్తమగతః అష్టమస్థానగతో యది నిధనకృత్ మృత్యుప్రదః అయమేవ భౌమాష్టమాఖ్యః కుజాష్టమదోష ఇత్యుచ్యతే ఏవమేవ తల్లగ్నాత్ ప్రకృతశుభలగ్నాత్ భృగుశ్శుక్రః షష్ఠగో యది భృగుషట్కదోష ఇత్యుచ్యతే ఫలం తు పూర్వోక్తమేవ - తౌ ద్వౌ కుజశుక్రౌ యుద్ధే గ్రహయుద్ధే శత్రుజితౌ శత్రుతిరస్కృతౌ వా- రిపోర్గృహగతౌ శత్రుక్షేత్రగతౌ వా నీచస్థితౌ నీచక్షేత్రగతౌ వా అస్తగౌ సూర్యసహితకిరణౌ వా యది దుర్బలినౌ బలహీనౌ భవతః దోషస్తు భృగుషట్కాది దోషస్తు నాస్తీతి పరే వదంతి అహో ఇత్యాశ్చర్యే.

అ॥ కుజాష్టమభృగుషట్క దోషముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అంగారకుడు వివాహలగ్నమునకు ౮ట నుండిన మృత్యుప్రదుడనియు- యిదే కుజాష్టమదోషంబనియు - లగ్నమునకు ౬ట-శుక్రుడుండిన భృగుషట్కదోషమనియు - దీనికిన్ని పైన జెప్పిన ఫలమనియు - కుజశుక్రులు గ్రహయుద్ధమందు శత్రువు చేత జయింపబడి తిరస్కరింపబడినను - శత్రుక్షేత్రములను పొందినను నీచక్షేత్రములను పొందినను అస్తమానమును పొందియుండినను బలరహితులవుటవలన దోషము లేదని కొందరి యభిప్రాయమున్నప్పటికిన్ని ఆయభిప్రాయము గ్రంథకర్తకున త్యాశ్చర్యమని తాత్పర్యము.

౭౮ ॥ అ॥ కర్తరిదోషమాహ॥ మూ॥ లగ్నాద్ద్వాదశగో భవేదృజుగతిర్వక్రీ ద్వితీయస్థితః పాపౌ ద్వౌ యది మధ్యలగ్నముభయోర్మృత్యుప్రదా కర్తరీ । చంద్రో వా యది మధ్యగస్తదుభయోర్న్యైజగుః కర్తరీ తౌ ద్వౌ హాన చ కర్తరీ హ్యృజుగతీ తద్వ్యత్యయౌ వక్రిణౌ ॥ వ్యా॥ లగ్నాదితి॥ ద్వౌ ద్విత్వసంఖ్యావచ్ఛిన్నౌ పాపౌ పాపగ్రహౌ తిష్ఠతః తదుభయోః పాపగ్రహయోః

ఏకః లగ్నాత్ ద్వాదశగస్సన్ ఋజుగతిః అన్యోవక్రీసన్ ద్వితీయస్థితః లగ్నా ద్ద్వితీయస్థానగతో భవేద్యది ఉభయోః ద్వాదశద్వితీయయోః మధ్యల గ్నంయత్ తస్యతదాలగ్నస్య కర్తరీకర్తరీనామదోషః సాకర్తరీమృత్యు ప్రదా - చంద్రః తను భయోః పాపగ్రహయోః మధ్యగో వా యది కర్త రీత్యన్యేజగుః ఊచుః తచ్చింత్యం - చింత్యబీజం తు చంద్రః సపాదదినద్వయ మేకస్మిన్ రాశౌ తిష్ఠతి తావచ్ఛుభకర్మప్రసంగే నిషిద్ధస్యాదితి - తౌద్వౌపా పగ్రహౌ ఋజుగతీవాద్వావపివక్రిణౌవా - వ్యత్యయాద్వాదశగో వక్రీ ద్వితీయగో ఋజుగతిర్వాయదితదాకర్తరిదోషోనాస్తి,

అ॥ కర్తరిఅనేదోషమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రెండుపాపగ్రహము లలోనొక పాపగ్రహములగ్నమునకు - ౧౨టవక్రించకయుండి మరియొక పాపగ్రహములగ్నమునకు - ౨టవక్రించియున్నట్టాయెనా యీరెంటిమ ధ్యమునవున్నలగ్నమునకు కర్తరియనేదోషము వచ్చును ఈదోషము మృ త్యుప్రదమైయుండును - యీదోషము రెండుపాపగ్రహములనడుమచంద్రుం డున్నట్టులైతే అదికర్తరిదోషమని కొందరు చెప్పుచున్నారు యీచెప్పబ డిన పాపగ్రహములు రెండున్ను వక్రించియున్నను వక్రవర్జితములైయున్నను లగ్నద్వాదశమందువక్రించియుండి లగ్నద్వితీయమందువక్రరహితులైయు న్నను యీచెప్పబడిన కర్తరిఅనుదోషము లేదని తాత్పర్యము.

౭౯ ॥ అ॥ అష్టమలగ్నదోషమాహ॥ మూ॥ త్యాజ్యంచాష్టమలగ్నమేవ జననాల్లగ్నాచ్చరాశేస్తయోరంధ్రోపలప్యేరపిస్యుర్మృత్యుకృత్తదధిపోలగ్నస్థి తోవాతయోః। చంద్రోప్యష్టమరాశిగస్తనుభయోర్నిత్యం దరిద్రప్రద స్త్యాజ్యంద్వాదశలగ్నమప్యశుభకృత్తజ్జన్మలగ్నంగృహమ్॥ వ్యా॥ త్యాజ్య మితి॥ జననాల్లగ్నాత్ జన్మలగ్నాత్ రాశేః జన్మకాలచంద్రరాశేశ్చ అష్ట మలగ్నంయత్తత్ తయోరంధ్రోపతోప్యస్మృత్యుకృత్ అతోష్టమలగ్నం త్యా జ్యమేవదంపత్యోరితి ప్రకరణబలాదుపన్యస్తం సర్వే షామష్టమలగ్నం త్యాజ్యమిత్యవధేయం త్యాజ్యమిత్యేవకారేణ గుణయుక్తమపి త్యాజ్యమి తిగమ్యతే॥ శ్లో॥ అష్టమంతు నకర్తవ్యంయదిసర్వగుణాన్వితమితిదైవజ్ఞవిలా సాదిగ్రంథేషుజాగరూకత్వాత్ - తదధిపః అష్టమలగ్నాధిపః-లగ్నగతోవా యది - తయోరంధ్రపతోప్యస్మృత్యుకృద్భవతి-కించ చంద్రోష్టమరాశిగః జ న్మరాశేరష్టమరాశిగతోయదితమభయోర్నిత్యందరిద్రప్రదః ద్వాదశల గ్నమపి - జన్మలగ్నజన్మరాశ్యోః ద్వాదశలగ్నమపి త్యాజ్యంతజ్జన్మలగ్నంత

యోర్దంపత్యోర్జన్మకాలలగ్నమప్యశుభకృత్ - కించగృహాంశయోర్జన్మరాశిరప్యశుభకృత్ - అత్రాయంవిశేషః యస్మిన్గృహే యస్యజన్మ తత్తస్యజన్మగృహంతద్వివాహాదివేదికానాంనయోగ్యమితి.

అ॥ అష్టమలగ్నదోషమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జన్మలగ్నమునకును జననకాలచంద్రరాశికిని ౮వలగ్నము మృత్యుప్రదమౌటవలన ఆలగ్నము గుణయుక్తమైనదైనను నిషేధింపవలయుననియును అష్టమలగ్నాధిపతి వివాహాదిలగ్నములను పొందినట్లాయెనా దంపతులకు మృత్యుప్రదుడనియును చంద్రుడు జన్మరాశికి ౮వ రాశినిబొందియున్న దంపతులకు నిత్యదారిద్ర్యప్రదుడనియును జన్మద్వాదశలగ్నమున్ను స్వజన్మలగ్నమున్ను అశుభకరమనియును మరియును జన్మగృహమనగా యేయింట్లో పుట్టినవానికాయిల్లు జన్మగృహమనియును ఆజన్మగృహము వివాహాదులకు యోగ్యము గాదనుట,

౮౦॥ అ॥ షష్ఠాష్టరిష్ఫచంద్రసగ్రహదోషావాహ॥ మూ॥ లగ్నాద్ద్వాదశగేథవారిపుగతే చంద్రేష్టమస్థేథ దారిష్ఫాష్టారిగచంద్రనామకమహాదోషస్తయోర్మృత్యుకృత్ - దోషస్సగ్రహనామకో నిధనకృచ్చంద్రే గ్రహేణాన్వితే దోషోనేతిపరేజగుశ్శశధరే సౌమ్యగ్రహేణాన్వితే॥ వ్యా॥ లగ్నాదితి॥ చంద్రే లగ్నాత్ ద్వాదశగే ద్వాదశరాశౌ స్థితేసతి - అథవారిపుగతే లగ్నాత్ షష్ఠస్థానగతేవా - అష్టమస్థేవా యదితదా - రిష్ఫాష్టారిగచంద్రనామకమహాదోషోభవతి - సదోషస్తయోర్దంపత్యోః మృత్యుకృత్ - చంద్రే గ్రహేణాన్వితే శుభగ్రహేణ పాపగ్రహేణ వాయుక్తే సతి తదా సగ్రహనామకోదోషః - దంపత్యోర్నిధనకృత్ - శశధరే చంద్రే సౌమ్యగ్రహేణాన్వితే సతి దోషోనాస్తీతి పరేజగుః.

అ॥ షష్ఠాష్టరిష్ఫచంద్రసగ్రహదోషములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుడు వివాహాదిలగ్నమునకు ౬ - ౮ - ౧౨-టనుండినను రిష్ఫాష్టారిగచంద్రనామకదోషమనియును ఆదోషము దంపతులకు మృత్యుప్రదమనియును చంద్రుడు శుభగ్రహములతో గాని పాపగ్రహములతో గాని కూడియుండడమే సగ్రహనామకదోషమనియును - ఆదోషము దంపతులకు నిధనప్రదమనియును - మరియును - చంద్రుడు శుభగ్రహముతో గూడియున్నప్పుడయినా దోషము లేదని కొందరియభిప్రాయమనియును తాత్పర్యము,

౮౧॥ అ॥ సూర్యాదియుక్తచంద్రసగ్రహస్య ప్రత్యేకఫలాన్యాహ॥ మూ॥ దారిద్ర్యంమరణంత్వపత్యరహితం దౌర్భాగ్యమేవం స్త్రియాస్సా

పత్న్యం యతిభావమేవ కలహం దుఃఖం చ కుర్యాత్ క్రమాత్ ॥ ఉద్వాహాది
షు చంద్ర ఏకభవనే సూర్యాదిఖేటైర్యుతో నక్షత్రాంతరగశ్శుభో యది శశీ
త్యన్యే జగుర్నేతరే ॥ వ్యా॥ దారిద్ర్యమితి ॥ చంద్రః ఉద్వాహాదిషు వివా
హాదిషు సూర్యాదిఖేటైః సూర్యాదిగ్రహైః యుతః సహితస్సన్ - ఏకభవ
నే ఏకరాశౌస్థితశ్చేత్ - క్రమాదిదం ఫలం కుర్యాత్ - యథా- చంద్రస్సూ
ర్యయుక్తశ్చేత్ - స్త్రియాః కన్యాయాః - దారిద్ర్యం కుర్యాత్ - అంగార
కయుక్తశ్చేన్మరణం - బుధయుక్తశ్చేదపత్యరహితం సంతానాభావం - గు
రుయుక్తశ్చేద్దౌర్భాగ్యం - భృగుయుక్తశ్చేత్సాపత్న్యం సపత్నీత్వం - శని
యుక్తశ్చేద్యతిభావం రాహుయుక్తశ్చేత్కలహం కేతుయుక్తశ్చే దుఃఖం
కుర్యాత్ - శశీ చంద్రః ఏకరాశిగతోపి - నక్షత్రాంతరగో భిన్ననక్షత్రగో
యది - శుభశ్శుభప్రద ఇత్యన్యే - జగుః - అపరే- నేతి భిన్ననక్షత్రగతోపిన
శుభద ఇత్యూచుః,

ఆ ॥ సూర్యాదియుక్తచంద్రసగ్రహమునకు ప్రత్యేకఫలముల జెప్పుచు
న్నాడు ॥ తా ॥ చంద్రుడు వివాహాదివిషయమైయేకరాశియందు సూర్యుని
తోగూడియుండిన వివాహమైన స్త్రీకి దారిద్ర్యప్రదుడనియు-అంగార
కునితోగూడియున్నట్లాయెనా మరణమును పొందించుననియు - బుధునితో
గూడినను స్త్రీని పుత్రహీనురాలుగా జేయుననియు - బృహస్పతితోగూడి
నను దౌర్భాగ్యప్రదుడనియు - శుక్రునితోగూడినను స్త్రీకి సపత్నీప్రదుడ
నియు - శనైశ్చరునితోగూడిన వైశ్వర్యాభావప్రదుడనియు- రాహువుతో
గూడిన కలహప్రదుడనియు - కేతువుతోగూడిన దుఃఖప్రదుడనియును- మరి
యు వివాహాదివిషయమై చంద్రుడు ఒకరాశియందు - సూర్యాదిగ్రహము
లతోగూడినప్పటికిని నక్షత్రభేదమును పొందియున్నట్లాయెనా శుభకరుడని
కొందరియభిప్రాయమనియు - నక్షత్రాంతరగతుడైనప్పటికిన్ని అశుభక
రుడని మరికొందరియిష్టమనియు తాత్పర్యము.

౮౨ ॥ అ ॥ అథశ్లోకద్వయేన వారజనితదుర్ముహూర్త దోషమాహ ॥
మూ ॥ రుద్రాఖ్యోరగమిత్రపిత్ర్యవసవో వారాఖ్యవిశ్వేవిధిబ్రహ్మేం
ద్రేంద్రహుతాశదైత్యవరుణాఅర్యమాఖ్యోభగః । ఏతేషం చ దశక్ర
మాత్తు దివసేష్వేషాముహూర్తాభగశ్చేంద్రాగ్నీ అహిర్దైత్యరౌద్రపిత

రస్త్యాజ్యాస్తు శేషాశ్శుభాః ॥ వ్యా ॥ రుద్రేతి ॥ రుద్రాఖ్య ఏకః - ఉరగా
ఖ్యో ద్వితీయః - మిత్రాఖ్యస్తృతీయః - పిత్ర్య ఇతి చ తుర్థః - వ
స్వాఖ్యః పంచమః - వారాఖ్యః షష్ఠః - విశ్వేదేవాఖ్యస్సప్తమః విధ్యాఖ్యో
ష్టమః బ్రహ్మాఖ్యో నవమః - ఇంద్రాఖ్యో దశమః - ఇంద్రహుతాశనాఖ్యో
ది దైవత్య ఏకాదశః - దైత్యాఖ్యో ద్వాదశః - వరుణాఖ్యస్త్రయోదశః
అర్యమాఖ్యశ్చతుర్దశః - భగ ఇతి పంచదశః - ఏతే పంచదశ ముహూర్తాః - క్ర
మాద్దివసే ప్రతిదివసే - జ్ఞేయాః జ్ఞాతవ్యాః - తేషాం ప్రయోజనమాహ - భ
గః పంచదశః ఇంద్రాగ్నీ ఏకాదశః - అహిః ఉరగాఖ్యో ద్వితీయః - దైత్యో
ద్వాదశః - రౌద్రః ప్రథమః - పిత్ర్యశ్చతుర్థశ్చ - ఏతే షణ్ముహూర్తాః - ఉ
గ్రదైవత్యాః - త్యాజ్యాః - శుభకర్మస్వితి శేషః - శేషాః నవముహూర్తాః శుభాః

అ ॥ రెండుశ్లోకములచేత వారజనితదుర్ముహూర్తదోషమును చెప్పుచు
న్నాడు ॥ తా ॥ మొదటిది రుద్రముహూర్తమనియు రెండవది ఉరగముహూ
ర్తమనియు - మూడవది మిత్రమనియు - నాలవది పిత్ర్యమనియు - ఐదవది
వసువనియు - ఆరవది వారమనియు - ఏడవది విశ్వేదేవమనియు - ఎనిమిదవ
ది విధియనియు - తొమ్మిదవది బ్రహ్మయనియు - పదవది ఇంద్రముహూర్తమ
నియు - పదకొండవది ఇంద్రహుతాశనమనియు - పన్నెండవది దైత్యమని
యు - పదమూడవది వరుణమనియు - పదునాలవది అర్యమమనియు - పదునై
దవది భగముహూర్తమనియు - ఈ చెప్పిన పంచదశ ముహూర్తములు
ప్రతిదివసమందు ఈ క్రమమున దెలియవలయుననియు - అందు - భగ - ఇం
ద్రహుతాశన - ఉరగ - దైత్య - రౌద్ర - పిత్ర్యముహూర్తములున్ను - ఉ
గ్రదైవత్యములవుటవలన శుభకర్మములవిషయమై నిషిద్ధములనియు మిగిలిన
తొమ్మిది ముహూర్తములున్ను శుభప్రదములని తాత్పర్యము, **********

౮౩ ॥ రాత్రౌ పంచదశేశ్వరాజచరణాహిర్బుధ్న్యపూషాభిధానా
సత్యాంతకవహ్నిధాతృశశినశ్చాదిత్య జీవాచ్యుతాః । అర్కత్వష్టృసమీ
రణాశ్శుభవిధౌ చ త్యాజ్య ఏవాశుభా రౌద్రాజాంఘ్రియమాగ్నయోయదు
డుపోయస్మిన్ త్రుణేయత్ఫలమ్ ॥ వ్యా ॥ రాత్రావితి ॥ ఈశ్వరః - అజచరణః అ
హిర్బుధ్న్యః - పూషా - నాసత్యః - అంతకః - వహ్నిః - ధాతా - శశీ - ఆదిత్యః - జీవః
అచ్యుతః - అర్కః - త్వష్టా - సమీరణః - ఇత్యేతత్సంజ్ఞాః పంచదశముహూ
ర్తాః - రాత్రౌ జ్ఞేయాః - పంచదశముహూర్తానాం మధ్యే రౌద్రాజాం

ర్ఘ్రియనామానో యఇత్యేతే చత్వారః పంచముహూర్తాః - శుభవిధౌ శుభకర్మ
ణి - అశుభాః - శేషాస్తు శుభా ఏవ - యదుడుసో యస్మిన్ క్షణే యత్ఫలం
యాదృశఫలం దదాతి - తద్వత్తన్ముహూర్తాధిపాః స్వానురూపం ఫ
లం దదతి - యథా రుద్రాఖ్యస్య రుద్రోధిపః రౌద్రఫలం దదాతి - ఏవమన్య
త్రాప్యూహ్యం - యద్వా యస్మిన్ నక్షత్రే యత్కర్మోక్తం తద్దైవత్యము
హూర్తేపి తత్కార్యమిత్యర్థః - యథా-అనూరాధాయాం వివాహ ఉక్తః - త
స్యాః మిత్రదేవతాకత్వాత్ మిత్రముహూర్తేపి వివాహః కార్య ఇతి - ఏవమ
న్యత్రాప్యూహ్యం - తథా చ రత్నమాలాయాం॥ శ్లో॥ యస్మిన్ ధిష్ణ్యే య
చ్చ కర్మోపదిష్టం తద్దైవత్యే తన్ముహూర్తేపి కార్యమితి - తస్మాదుగ్రదైవ
త్యాస్త్యాజ్యా ఇత్యర్థః.********************************

తా॥ ప్రతిరాత్రియందున్న పంచదశముహూర్తములలో మొదట
ఈశ్వరముహూర్తమనియు - రెండవది అజచరణమనియు - మూడవది అ
హిర్బుధ్న్యమనియు - నాలవది పూషయనియు - ఐదవది నాసత్యమనియు -
ఆరవది అంతకమనియు - ఏడవది వహ్నియనియు - యెనిమిదవది ధాత
అనియు - తొమ్మిదవది శశియనియు - పదవది ఆదిత్యమనియు - పదనకొండవ
దిజీవమనియు - పన్నెండవది అచ్యుతమనియు - పదమూడవది అర్కమని
యు - పదునాలవది త్వష్టయనియు - పదునైదవది సమీరణముహూర్తమని
యు - యీ పంచదశముహూర్తములలో రుద్ర - అజాంఘ్రి - యమ - అగ్ని -
యీ ముహూర్తములున్ను శుభకర్మల విషయమై యుగ్రములౌటవలన నిషే
ధించవలయుననియు - యేనక్షత్రాధిపతి యేయే క్షణమందు యెంతమాత్ర
ము ఫలమునుయిచ్చుచున్నాడో ఆప్రకారము ఈముహూర్తాధిపతులున్ను
తమతమస్వరూపమునకుతగినఫలమునుయిచ్చుచున్నారనియు - యేనక్ష
త్రమందు యేకర్మ చేయడము శ్రేష్ఠమని చెప్పియున్నదో ఆనక్షత్రాధిదేవ
తముహూర్తమందున్న శుభకర్మ చేయడము ముఖ్యమని తాత్పర్యము.***

౮౭॥ మూ॥ ఆదిత్యేర్యమనామకశ్శశిదినే బ్రహ్మాసురాఖ్యౌ కుజే పి
త్రాఖ్యానలసంజ్ఞితౌ బుధదినే స్యాచ్చేన్ముహూర్తోభిజిత్। దైత్యాహ్వా గు
రువాసరే భృగుదినే బ్రాహ్మ్యేఖ్యపిత్ర్యేశనౌ రౌద్రాహీత్వళి లేశుభే
నిధనదాస్తేమన్ముహూర్తాః క్రమాత్ ॥ వ్యా॥ ఆదిత్య ఇతి॥ ఆదిత్యే ఆదిత్య
వాసరే - అర్యమనామకశ్చతుర్దశో ముహూర్తః - శశిదినే సోమవాసరే బ్ర

ష్మో నవమః - ఆసురో ద్వాదశో ముహూర్తః కుజవాసరేపి త్ర్యాఖ్యశ్చతు
ర్థః అనలసంజ్ఞికః రాత్రౌ సప్తమశ్చన్ద్రే - బుధదినే అభిజిత్ అష్టమో ము
హూర్తః - గురువాసరే దైత్యాహ్వో దైత్యో ద్వాదశః అహఃవారాఖ్యః ష
ష్ఠశ్చ భృగుదినే బ్రాహ్మ్యాఖ్యపిత్ర్యౌ నవమచతుర్థౌ - శనౌ శనివాసరే రా
త్రౌ హి ప్రథమద్వితీయౌ ముహూర్తౌ - ఏతే ద్వాదశ ముహూర్తాః క్రమా
న్నిధనదాః అతః అఖిలేషు భే అఖిలశుభకర్మసు త్యాజ్యా ఇత్యర్థః.**********

తా॥ ఆదివారమందు అర్యమ యనెడి నామముగల పదునాలవ ముహూ
ర్తమును సోమవారమందు బ్రహ్మమను తొమ్మిదవ ముహూర్తమును
న్ను ఆసురమనెడి పన్రెండవ ముహూర్తమును కుజవారమునందు పగ
లు పిత్ర్యమనే నాలవ ముహూర్తమునున్ను రాత్రి ఏడవదగు అనలముహూ
ర్తమునున్ను బుధవారమందు అభిజిత్తు అనెడి యెనిమిదవ ముహూర్తమునున్ను
గురువారమందు పన్రెండవదగు దైత్యమునున్ను వారమనే పేరుగల ఆర
వ ముహూర్తమునున్ను శుక్రవారమందు బ్రహ్మమనే తొమ్మిదవ ముహూర్త
మును పిత్ర్యమనే నాలవ ముహూర్తమున్ను శనివారమందు రుద్ర - అహి
అనే ప్రథమద్వితీయ ముహూర్తములున్ను ఈ చెప్పిన - ౧౨ ముహూర్తము
లున్ను ఉక్రముగాటవలన శుభకర్మలయందు నిషేధించవలయుననుట......

౧౩॥ అ॥ కాలహోరామాహ॥ మూ॥ యద్వారేచ యదిష్టకాలఘటి
కాద్విఘ్నాశ్చ రాప్తాగతాః పూర్వాంశాః అథవర్తమానసమయస్యైక కా
లహోరాక్రమాత్। వారేశాదిరవిర్భృగుర్బుధవిధూమందోగురుర్మం
గళశ్చేత్యపగ్రహ కాలపానిధనదాస్త్యాజ్యా వివాహాదిషు॥ వ్యా॥ యఇతి॥
యద్వారేచ యస్మిన్వాసరే యదిష్టకాలఘటికాః తాః ద్విఘ్నాః ద్వాభ్యాం
గుణితాః - తాపవశరాప్తాః పంచభిర్విభక్తాస్సత్యః ఆగతాః లబ్ధాః శరాప్తే
భ్య ఆగతా ఇత్యర్థః - పూర్వాంశాః గతహోరాః - అథవర్తమానసమ
యః యచ్ఛిష్టం తద్వర్తమానహోరా క్రమాత్ కాలహోరాస్స్యాత్
వారేశాదియస్య వారస్య యోనాథః సః సాదౌ - రవిర్భృగుర్బుధోవిధుర్మందో
గురుః మంగళోంగారకశ్చ ఏతే ఉదయాదారభ్య క్రమేణ పునః పునః
హోరాధిపా భవంతి - కేచిత్తు అర్ధరాత్రమారభ్య హోరాగణనాక
ర్తవ్యేత్యాహుః - అత్రాయంవిశేషః సార్ధఘటికాద్వయాత్మికాయాః
హోరాయాః పంచార్ధనాడికా భవంతి - తాసామర్ధనాడికానాం క్రమే
ణ రవిశశికుజబుధగురవో అధిపాః తతః శుక్రహోరాతః తస్యాః పంచార్ధనా

డికానాం క్రమేణ బుధగురుశుక్రశనిసూర్యా అధిపా భవంతి - ఏవం సర్వా
సాం హోరాజనియామ్యాః అతః హోరాధిపతేః షష్ఠగ్రహః తదనంతర హోరా
రాధిపో భవతి ఏతాః హోరాః పాపగ్రహ కాలజాతాశ్చేన్ని ధనదాః అ
త్రోపి నాహోరాదిషు న్యాజ్యాః భూరేఖాధ్వయోజనేషు తచ్చ్యుతధనభాగంత్య
క్త్వా భూరేఖాయాః ప్రాగ్దేశస్థేషు పునః పంచదశఘటికాశోధ్యాః రే
ఖాయాః ప్రత్యగ్దేశస్థేషు పునః పంచదశఘటికాయోజ్యా యది తేషు పం
చదశఘటికానశోధ్యాః తాః పంచదశఘటికాస్స్వవతాశ్శోధ్యాః తాసు ది
నార్ధేశోధితాసు సతీషు యా వా నవశిష్టా భవతి సూర్యోదయాత్ పరితావద్ఘటి
కామారభ్య వార ప్రవృత్తిర్యదిదినార్ధేన శోధ్యాః - తదా ది
నార్ధాద్యావదతిరిచ్యతేత దారభ్య సూర్యోదయాత్ పూర్వం వా
రప్రవృత్తిః - ఉక్తం చ రత్నమాలాయాం ॥ శ్లో ॥ వారప్రవృత్తిం మునయో వ
దంతి సూర్యోదయాద్రావణరాజధాన్యామ్ । ఊర్ధ్వం తథాధోప్య పర
త్ర తస్మాచ్చరార్ధదేశాంతరనాడికాభిః, *************** *******

అ॥ కాలహోరాక్రమమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఏ వారమందైన
ను హోరానిర్ణయించేవరకు ఉదయము మొదలు అయిన ఘటికలను రె
ట్టింపు చేసి - ౫ట భాగించగా మిగిలిన దితక్కాల హోరానియు - యే వారమం
దు హోరా చూస్తే ఆ వారాధిపతి మొదటి హోరాధిపతియనియు - మొద
టి హోరాధిపతికి ౬వ గ్రహము వెంబడి హోరాధిపతి అనియు - దినంగికి
౧౨ హోరాలకు అధిపతులనియు - యిందుకు ఉదాహరణము - ఆదివారము
దు హోరాచూచినపక్షమందు సూర్యుడు మొదటి హోరానియు - భృగు - బు
ధ - చంద్ర - శని - గురు - అంగారకులీ క్రమమున నుదయం మొదలు పలువూరు
హోరాధిపతులని దెలియవలెను - కొందరు గ్రంథకర్తలు అర్ధరాత్రి మొద
లు హోర చూడవలెనని చెప్పరనియు - ఈ చెప్పిన హోర ౭౪ - ఘడియ అ
నియు - ౭౪ కి - ౨(- అర్ధఘడియలు నియీ అర్ధఘడియలకు సూర్య హోరలో ర
వి - శశి - కుజ - బుధ - గురువు - లధిపతులనియు - శుక్ర హోరలో శుక్ర - శ
ని - రవి - చంద్ర - అంగారకులధిపతులనియు ఈ క్రమమున అన్ని హోరలను
చూడవలెననియు - ఈ హోరలు పాపగ్రహ కాలజనితములాయనా వివా
హాద్యశుభకర్మలయందు నిషేధించవలయుననియు - వారములకు అనేకవిధ
ములైన నిర్ణయములు జెప్పి నప్పటికిని యీ గ్రంథకర్తమతము కొందరి

త్రం వకళత్రాలనున్నయిష్టము-వుదయం మొదలువుదయపర్యంతం వారమని తాత్పర్యము,**********************************

౮౭ ॥ అ ॥ శ్లోకద్వయేన ఖర్జూరచక్రలక్షణం నిరూపయన్ తద్దోషమాహ ॥ మూ ॥ ఖర్జూరాకృతిమూర్ధ్వగాం సృజులిఖేద్రేఖాంచ రేఖాంతత స్తిర్యక్ప్రాగ్గళికా స్త్రయోదశ తథా ఖర్జూరచక్రం త్విదమ్ । విష్కంభాదిషు నష్ట భాని శిరసస్థాన్యేక రేఖాంగతౌ స్యాతాం శీతగుభాస్కరౌ యది తయోర్దృష్టిర్మిథో మృత్యుకృత్ ॥ వ్యా ॥ ఖర్జూరేతి ॥ ఏకాం రేఖా మూర్ధ్వగాం - ఖర్జూరాకృతిం ఖర్జూరపత్రసదృశాం ఋజుమవక్రాం యథా తథా లిఖేత్ - తతః తదనంతరం తస్యాం తిర్యక్ప్రాగ్గళికా స్త్రయోదశ రేఖాః తథా లిఖితాశ్చేత్ - ఇదం సప్తవింశతి రేఖాత్మకం ఖర్జూరచక్రం భవతి శిరసి చక్రమూర్ధ్ని విష్కంభాదిషు యోగేషు దగ్ధభాది అశ్విన్యాది నక్షత్రం అభిజిద్వర్జం స్థాప్య విలిఖ్య గణనాయాం క్రియమాణాయాం సత్యాం శీతగు భాస్కరౌ శీతాః గావః కిరణాః యస్య సః చంద్రః - భాస్కరస్సూర్యశ్చ - తావేక రేఖాంగతౌ తస్యాం యది - తదా తయోశ్చంద్రసూర్యయోర్మిథః అన్యోన్యం దృష్టిర్గ్నతి సా మృత్యుకృత్ - అతశ్శుభకర్మసు త్యాజ్యేత్యర్థః- అత్రాయం విశేషః న కేవలమేక రేఖాగతయోరేవ దృష్టిపాతః కింతు చతుర్థపాదాద్యపాదగతయోః ద్వితీయతృతీయపాదగతయోశ్చ అన్యోన్యదృష్టిపాతః న చతుర్థద్వితీయపాదగతయోర్వా చతుర్థతృతీయపాదగతయోర్వా ప్రథమద్వితీయపాదగతయోర్వా ప్రథమతృతీయపాదగతయోర్వా - తదుక్తం దైవజ్ఞవిలాసే ॥ శ్లో ॥ చతుర్థగస్త్వాద్యపాదమాద్యగస్తు చతుర్థగమ్। ద్వితీయగస్తృతీయస్థం తృతీయస్థో ద్వితీయగమ్ । సమాంఘ్రివేధం సర్వత్ర ః క్షే యుద్ధిష్ణ్యమండలమితి,**********************************

అ ॥ రెండు శ్లోకములచే ఖర్జూరచక్రలక్షణమును దెలియజేయుచున్నవాడై ఆదోషమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ ఖర్జూరపత్రమువలె ఊర్ధ్వరేఖవకటి వ్రాసి ఆరేఖమీదను - అడ్డగీతలుగీదినట్లైతే సప్తవింశతి రేఖాత్మకమగునని ఖర్జూరచక్రమనియు - ఈచక్ర శిరస్సునందు లిఖించిన నక్షత్రమును న్నవిష్కంభనామయోగమును న్నలిఖించి లెక్కించిన సవ్యముగా లిఖింపు చూరాగా సూర్యచంద్రులవక రేఖయందున్న నక్షత్రములయందుండి వకరినివకరు చూచినట్లైతే అది మృత్యుప్రదము గనుక వివాహాది శుభక

త్రలయందు నిషేధించవలయునని తాత్పర్యము - ఇప్పటసూర్యచంద్రులకు ఏకరేఖాగతనక్షత్రములయందున్న మాత్రముచేతనే పరస్పరవీక్షణముగలుగను - మరియేమున్ననువీరిలో నాలవపాదమున నొక గ్రహమును మొదటి పాదమున నొక గ్రహముండగానున్ను - రెండవపాదమున నొక గ్రహమును - మూడవపాదమున నొక గ్రహముండగానున్ను పరస్పరవీక్షణముగలుగునని తెలియవలయు. *****************************

౮౭॥ మూ॥ విష్కంభవ్యతిపాతశూలపరిఘాగండాతిగండాశనివ్యాఘాతాఅపివైధృతిశ్శుభదనదాయోగావివాహాదిషు। దస్రాహీంద్రమఘాస్త్వథాదితిసుతానూరాధపుష్యాదితిత్వాష్ట్రాఖ్యాః క్రమశః ప్రదక్షిణవిధౌ జ్ఞేయాశ్శిరస్థోడుతః॥ వ్యా॥ విష్కంభేతి॥ విష్కంభః-వ్యతీపాతః-శూలః- పరిఘాగండః అతిగండః అశనిఃవజ్రః - వ్యాఘాతః- వైధృతిః ఏతే నవయోగాః వివాహాదిషు శుభకర్మసు నిధనదాః దస్రాహీంద్రమఘాః అశ్విన్యాశ్లేషామృగశీర్షమఘాః తథాదితిసుతానూరాధపుష్యాదితిత్వాష్ట్రాఖ్యాః మూలానూరాధాపుష్యపునర్వసూచిత్రాశ్చేతి నవనక్షత్రాణి శిరస్థోడుతశ్శిరోనక్షత్రాత్ క్రమశః ప్రదక్షిణవిధౌ ప్రదక్షిణక్రమేణ జ్ఞేయాః యస్యయోగస్యయన్నక్షత్రముక్తం తచ్ఛిరసి పిలిఖ్య తదాదిగణయేదిత్యర్థః - తద్యథా విష్కంభస్యాశ్వినీ వ్యతీపాతస్యాశ్లేషా శూలస్య మృగశీర్షం పరిఘాయాః మఘా గండస్య మూలా-అతిగండస్యానూరాధా వజ్రస్యపుష్యః వ్యాఘాతస్య పునర్వసూ వైధృతేశ్చిత్రా. ******************************

తా॥ విష్కంభము-వ్యతీపాతము-శూల-పరిఘ-గండము-అతిగండము వజ్రము - వ్యాఘాతము- వైధృతి ఈయోగములు - వివాహాదిశుభకర్మలకయోగ్యములనియు - అశ్విని-ఆశ్లేష-మృగశిర-మఖ- మూల- అనూరాధ పుష్య- పునర్వసు - చిత్త- ఈనక్షత్రములలో నేయోగమునకు యేనక్షత్రమును చెప్పియున్నదో అవి మొదలు చేసి ప్రదక్షిణక్రమముగా లిఖింపవలయుననగా విష్కంభమునకు అశ్విని - వ్యతీపాతమునకు ఆశ్లేష ఈక్రమము నలిఖింపవలయునని తాత్పర్యము. *****************************

౮౮॥ అ॥ గ్రహోత్పాతదోషమాహ॥ మూ॥ ఉత్పాతగ్రహణోద్భవప్రబలపరం సప్తాహమేవం త్యజేద్ధిష్ణ్యం తత్త్రిగృతు త్రయే ఖిలశుభే నేష్టంచ దృత్యుప్రసవే। గ్రస్తేస్తేపురతోర్ధమేవ పరతో గ్రస్తోదయే హ్నాంత్రయం సం

ధ్యాయాముపిన సప్తసప్తదివసాని శ్యేషపవంత్యజేత్ ॥ వ్యా ॥ ఉత్పాతేతి ॥ ఉ
త్పాతాః భూకంప ధూమకేత్వాదయః గ్రహణాని సూర్యాచంద్రమసోః స
ర్వగ్రాసగ్రహణాని తేభ్యః పరం పరతః సప్తాహమేవ వర్జయేత్ - శు
భకర్మణీతి శేషః - యన్నక్షత్రే ఉత్పాతగ్రహణాదయః సముత్పద్యంతే త
త్తధిష్ణ్యం తన్నక్షత్రం బుధః త్రయం షణ్మాసేషు అఖిలేషు శుభేష్వత్యుగ్ర
దండంతో నేష్టం - గ్రస్తాస్తమయాదేర్విశేషమాహ - గ్రస్తే స్తమితే - గ్రస్తే
గ్రస్తాస్తమయ ఖండగ్రహణవిషయే పురతః పూర్వం అర్ధమేవ సప్తాహాన్. ౩
సార్ధదినత్రయమేవ త్యాజ్యం - గ్రస్తోదయే గ్రస్తోదయఖండగ్రహణే ఉప
రతః గ్రహణాదూర్ధ్వం అహ్నాం త్రయం దినత్రయం త్యాజ్యం సంధ్యాయా
ముపనిశ్యేషు సర్వగ్రాసగ్రస్తాస్తమయ గ్రస్తోదయగ్రహణేపి సప్తసప్తదివ
సాన్ త్యజేత్ సర్వగ్రాసగ్రస్తాస్తమయే పూర్వం సప్తాహం సర్వగ్రాసగ్ర
స్తోదయే ఊర్ధ్వం సప్తాహం అన్యత్ర ఖండగ్రహణేష్వనుపాతే యోజనీ
యం ఏవం మాసవిషయేపి - తదుక్తం ॥ శ్లో ॥ సర్వగ్రాసే షణ్మాసం అర్ధ
గ్రాసే తదర్ధకం - తదంశరేనుపాతేన త్యాజ్యం గ్రహణాహతమితి ॥

అ॥ గ్రహణోత్పాతదోషమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ ఉత్పాతములన
గా భూకంపనము - ధూమకేతువు మొదలగు ఉత్పాతములున్ను - సూర్యచం
ద్రగ్రహణములున్ను కలిగినట్లాయెనా - అనంతరమందు - ౭ వాసరముల
పర్యంతము - శుభకర్మలు చేయగూడదనియు - ఏనక్షత్రమందు యీ చెప్పి
న భూకంపనాద్యుత్పాతములు గలుగుచున్నవో ఆనక్షత్రము క్రూరత్వప్రద
మౌటవలన ఆరు నెలల పర్యంతము వివాహాది శుభకర్మలవిషయమై అయో
గ్యమనియు - అర్ధగ్రహణమై గ్రస్తాస్తమయమైన పక్షమునకు ముందు ౩½
దినము కూడదనియు - అర్ధగ్రహణ గ్రస్తోదయవిషయమై అనంతరము మూడు
దివసములు కూడదనియు - సాయంకాలమున గ్రస్తాస్తమయమైన సర్వగ్ర
స్తగ్రహణమందు ముందు - ౭ దివసములున్ను గ్రస్తోదయసర్వగ్రస్తగ్రహ
ణమందు అనంతరమందు - ౭ దివసములును కూడదనియు - మఱియు గ్రహణ
విద్ధనక్షత్రము పూర్ణగ్రహణమునందు - ౬ మాసములవరకును అర్ధగ్రహణ
మునందు ౩ మాసములవరకును యీరీతిగా శుభకర్మలవిషయమై యోగ్యము
గాదనియును తాత్పర్యము,******************************

౮౯ ॥ అ॥ క్రూరయుక్తధిష్ణ్యదోషమాహ ॥ మూ॥ తద్ధిష్ణ్యం జ్వలితం తు

పాపసహితం మృత్యుప్రదం పృష్ఠభం భస్మాఖ్యం త్వథ ధూమితం చ పురతో ధిష్ణ్యం వివాహాదిషు। రాశిః క్రూరయుతస్తదాఖ్యఫలదశ్చాన్యౌ చ తౌ తాదృశౌ పృష్ఠాగ్రౌ శుభసంయుతౌ యది శుభౌ స్యాతాం తు రాశీ తు తౌ॥ వ్యా॥ తద్ధిష్ణ్యమితి॥ పాపసహితం పాపగ్రహయుక్తం తద్ధిష్ణ్యం తన్నక్షత్రం జ్వలితం జ్వలితసంజ్ఞం పృష్ఠభం పాపగ్రహముక్తనక్షత్రం భస్మాఖ్యం భస్మసంజ్ఞికం అతః పురతో ధిష్ణ్యం పాపగ్రహస్య అగ్రగతం నక్షత్రం ధూమితం ధూమితసంజ్ఞికం - ఏతన్నక్షత్రత్రయం మృత్యుప్రదం అతో వివాహాదిషు త్యాజ్యం క్రూరయుతః పాపగ్రహాక్రాంతరాశిశ్చ తదాఖ్యఫలదః తదాఖ్యః జ్వలితసంజ్ఞః తత్ఫలదః - పూర్వవన్మృత్యుప్రదః అన్యౌ తౌ పాపగ్రహపృష్ఠాగ్రగతౌ రాశీ భస్మితధూమితాఖ్యౌ - అత్ర విశేషమాహ - పృష్ఠాగ్రౌ రాశీ శుభసంయుతౌ యది తదా శుభౌ స్యాతాం శుభప్రదౌ భవేతాం.**********

అ॥ క్రూరయుక్తధిష్ణ్యము దోషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పాపగ్రహముతో గూడిన నక్షత్రము జ్వలితసంజ్ఞికమనియు - పాపగ్రహమునకు వెంబడియున్న నక్షత్రము భస్మసంజ్ఞికమనియు - పాపగ్రహమునకు ముందున్న నక్షత్రము ధూమితసంజ్ఞికమనియు- ఈ మూడు నక్షత్రములు మృత్యుప్రదములౌటవలన వివాహాదివిషయమైన నిషేధించవలయుననియు - పాపగ్రహయుక్తమగు రాశిన్ని జ్వలితసంజ్ఞికమేగనుక ముందు చెప్పిన ఫలప్రదమనియు - మిగిలిన పృష్ఠాగ్రగత రాసులు భస్మితధూమితసంజ్ఞికములైనప్పటికిని శుభగ్రహయుక్తములైనట్లాయెనా శుభప్రదములని తాత్పర్యము**********

౯౦॥ అ॥ అథ పంచశలాకచక్రముద్ధృత్య పాపగ్రహాఃగ్ధదోషమాహ॥

మూ॥ తిర్యక్పంచ తథోర్ధ్వగాశ్చ రమితా ద్వే ద్వే చ కోణద్వయే చక్రే త్రైపకిలిఖ్య శంభుపిదిశి ద్వైతీయరేఖాదితః। అష్టావింశతిభాని చ జ్వలనభాదీన్యేన రేఖాగ్రతస్థాని స్యుః గ్రహవేధవర్జితముడు గ్రాహ్యం వివాహే బుధైః॥ వ్యా॥ తిర్యగితి॥ పంచరేఖాస్తిర్యగ్లిఖిత్వా తథోర్ధ్వరమితాః పంచరేఖా ఊర్ధ్వగా విలిఖేత్ పునః కోణద్వయే ఈశాన్యనైఋతికోణద్వయే ఆగ్నేయవాయవ్యకోణద్వయే చ ద్వే ద్వే రేఖే విలిఖేత్ అత్రైవ చక్రే పంచశలాకచక్రే ఏవ శంభుపిదిశి ఈశాన్యదిగ్విదిశ్యమానాయా ద్వితీయాయా వ ద్వైతీయా సా రేఖా తదాదితః ఈశాన్యకోణస్థద్వితీయరేఖామారభ్యేత్యర్థః రేఖాగ్రేషు జ్వలనభాపనిక్తికాదీని అష్టావింశతిభాని నక్షత్రాణి స్థా

ప్యాని లేఖనీయాని గ్రహవేధవర్జితం గ్రహవేధశ్చ యద్రేఖాగతనక్షత్ర
స్య యద్రేఖాగతనక్షత్రస్థితగ్రహేణ వేధః - తద్వర్జితం-యథా కృత్తికా
యాం స్థితపాపగ్రహేణ విశాఖాయాః వేధః - ఏవమన్యత్రాప్యూహ్యం ఏ
తాదృశ వేధహీనం శుభనక్షత్రం ॥ ని ॥ నక్షత్రమృక్షం భం తారా తారకా
ప్యుడు వా స్త్రియామిత్యమరః - వివాహే బుధైర్ద్విద్విజనైర్గ్రాహ్యం వి
వాహమిత్యుపలక్షణం సకలశుభకర్మస్వితి భావః.********************

అ॥ పంచశలాకచక్రమును తెలియజేయువాడై పాపగ్రహాక్రాంతదో
షమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ౫అడ్డగీతలు వ్రాసి దానిమీద - ౫నిలువుగీత
లు వ్రాసియీచక్రకోణములయందు రెండేసిగీతలు వ్రాసియీచక్రమం
దుయీశాన్యకోణమందు వ్రాయబడిన రెండవరేఖ మొదలుకొని అన్నిరే
ఖాగ్రములయందున్న క్రమముగా కృత్తికాది - ౨౮నక్షత్రములను వ్రా
సిపరిశోధించి పాపగ్రహవేధలేని నక్షత్రమందు వివాహాది శుభకర్మల జే
యడము పండితసమ్మతమని తాత్పర్యము.************************

౭౧ ॥ అ॥ విషనాడీదోషమాహ॥ మూ॥ నైశం వీరనలం నభో భయకరం
నీలం నగం ఫాల నాగో నీరం హయకారనీగ భయభూపో నేక భేకం తపః । వా
రం నీరనకం నయం హయతపో వారం నగం దస్రతస్సంఖ్యోర్ధ్వం విషనాడి
కాహ్యుదధయోలగ్నస్పృశో మృత్యుదాః ॥ వ్యా॥ నైశమితి ॥ దస్రతః అ
శ్విన్యాదేః - నైశాదిసంఖ్యోర్ధ్వం విషనాడికాశ్చతస్రః యథా - నైశం అ
శ్విన్యాః పంచాశత్ - భరణ్యాః వీరం చతుర్వింశతిః - కృత్తికాయాః నలం త్రిం
శత్ - రోహిణ్యాః నభశ్చత్వారింశత్ - మృగశీర్షస్య భయం చతుర్దశ - ఆ
ర్ద్రాయాః కరం ఏకవింశతిః - పునర్వస్వోః నీలం త్రింశత్ - పుష్యస్య నగం
వింశతిః - ఆశ్రేషాయాః ఫాలం ద్వాత్రింశత్ - మఘాయాః నాగః త్రింశత ।
పూర్వఫల్గున్యాః నీరం వింశతిః ఉత్తరఫల్గున్యాః హయః అష్టాదశ - హస్తస్య
కారః ఏకవింశతిః - చిత్రాయాః నగం వింశతిః - స్వాత్యాః భయం చతుర్దశ -
విశాఖాయాః భూపశ్చతుర్దశ - అనూరాధాయాః నేకం దశ - జ్యేష్ఠాయాః
భేకం చతుర్దశ - మూలస్య తపః షట్పంచాశత్ - పూర్వాషాఢాయాః వా
రం చతుర్వింశతిః - ఉత్తరాషాఢాయాః నీరం వింశతిః - శ్రవణస్య నకం దశ -
ధనిష్ఠాయాః నయం దశ - శతభిషజః హయః అష్టాదశ - పూర్వాభాద్ర
యాః తపః షోడశ - ఉత్తరాభాద్రాయాః వారం చతుర్వింశతిః - రేవత్యాః
నగం త్రింశత్ - ఏవముక్తసంఖ్యయా అశ్వినీమారభ్య రేవత్యంతానాంబు

తారాణాం - ఉక్తఘటికానంతరం విషనాడికాః - వర్జ్యఘటికాః ఉదయశ్చ
తత్ర జ్ఞేయాః - తాపతాశ్చాపి ఘటికా లగ్నశ్చ ప్రశస్తేష్వపి త్యాజ్యాః॥
అ॥ విషఘటికానిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ౫౦ - ౨౪ - ౩౦ - ౪౦
౧౪ - ౨౧ - ౩౦ - ౨౦ - ౩౨ - ౩౦ - ౨౦ - ౧౮ - ౨౧ - ౨౦ - ౧౪ - ౧౪ - ౧౦ - ౧౪ -
౫౬ - ౨౪ - ౨౦ - ౧౦ - ౧౦ - ౧౮ - ౧౬ - ౨౪ - ౩౦ - అశ్విన్యాదులగు - ౨౭ నక్ష
త్రములకు క్రమంబుగా పై వ్రాయబడిన యిరువదియేడు విధముల సంఖ్యగల
గడియలకు పైని నాలుగేసి గడియలు విషఘటికలు గావున నివి వివాహాదిలగ్న
మును స్వీకరించిన నశ్రేయప్రదంబులగును.**************************

౯౨॥ అ॥ లగ్నాంశదోషమాహ॥ మూ॥ లగ్నాంశేభ్యది తేతదంశపతి
నాదృష్టేయుతే వాశుభైర్మిత్రేణాపి కరగ్రహస్తుశుభదో నో చేద్వరస్యాం
తకృత్। అస్తాంశేపితథైవతత్పతియుతే దృష్టేశుభైర్వా గ్రహైః కన్యా
యాశ్శుభదో న చేన్నిధనదః పాణిగ్రహో లగ్నతః॥ వ్యా॥ లగ్నాంశ ఇతి॥
లగ్నాంశే లగ్నస్య నవాంశే అభ్యుదితే సతి - తదంశపతినా తన్నవాంశాధిప
తినా - తల్లగ్నే దృష్టే యుతే వా శుభగ్రహైః దృష్టే యుతే వా - మిత్రేణ న
వాంశాధిపతేర్మిత్రగ్రహస్య శుభగ్రహస్య దృష్టే యుతే వాయ
ది-కరగ్రహః వివాహః శుభదః - న చేల్లగ్నే శుభగ్రహైః తదంశపతినా వా
తన్మిత్రేణ వా అయుతే అదృష్టే వా యది - తదా వరస్యాంతకృత్ నాశ
ప్రదః - లగ్నతః అస్తాంశేపి తథైవ - యల్లగ్నే యత్సంఖ్యాకో నవాంశోభ్యుది
తః తస్య సప్తమలగ్నే తత్సంఖ్యాకో నవాంశోస్తాంశః - తస్మిన్ తత్పతియుతే త
దంశపతినా యుక్తే దృష్టే వా సతి - అథ వా శుభగ్రహైర్యుతే దృష్టే వా యది
పాణిగ్రహః కన్యాయాః శుభదః - న చేత్ ఉక్తార్థాభావే నిధనదో భవేత్॥
అ॥ లగ్నాస్తదోషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహలగ్నమునకు
నవాంశమును నిర్ణయించి సప్ఫుటలగ్నము ఆ నవాంశాధిపతిచేతనైనను - శు
భగ్రహముల చేతనైనను - నవాంశాధిపమిత్రగ్రహము చేతనైనను - చూ
డబడుచున్నను - లేక వీట్లతో గూడియున్నను - అట్టి లగ్నమున జేయబడిన వివా
హము వరునికి శుభకరంబగును - అట్లుగాకున్న హానికరంబగును - ఏలగ్నము
నందెన్నవ నవాంశము నవాంశమగునో - ఆలగ్నమునకేడవ లగ్నమునందన్న
వ యంశము స్తాంశమగును - అట్టి యస్తాంశమున నవాంశాధిపతిచేతనైనను -
శుభగ్రహముల చేతనైనను జూడబడుచునైనను - లేక వీటితో గూడియైనను
డనేని యిట్టిసమయమున నొనర్చిన వివాహము కన్నియకు శుభప్రదంబగును

అట్లు గాకున్న మృత్యుప్రదంబగునని తాత్పర్యము**********************

౯౩ ॥ అ॥ గండాంతదోషమాహ॥ మూ॥ గండాంతస్తుయదంత తారాళము భయోర్హ్మాలేంద్రయోరశ్వినీ రేవత్యోః పితృసార్పయోస్తు ఘటికా అష్టౌచ మృత్యుప్రదాః। చాపాళ్యోర్ఝషమేషయోశ్చ మృగరాట్కుళీరయోర్మధ్యమే। నాడ్యేకైవ మృతిప్రదైవ యదిసావర్గోత్తమాంశాన్వితా॥ వ్యా॥ గండాంత ఇతి॥ ఉభయోర్నక్షత్రయోః రాశ్యోశ్చ యదంతరాళం తత్ గండాంత ఇత్యుచ్యతే - తదేవ విశదయతి - ఉభయోః శక్రాలేంద్రయోః మూలజ్యేష్ఠయోః - అశ్వినీరేవత్యోశ్చ - పితృసార్పయోః మఘాశ్లేషయోశ్చ - మధ్యమే - అష్టౌ ఘటికాః మృత్యుప్రదాః - జ్యేష్ఠాయా అంత్యఘటికాశ్చతస్రః మూలస్య ఆద్యఘటికాశ్చతస్రః మిళిత్వా అష్టఘటికా భవంతీతి వివేకః - ఏవముత్తరత్రాప్యనుసంధేయం - చాపాళ్యోః ధనుర్వృశ్చికయోః ఝషమేషయోః మీనమేషయోః మృగరాట్కుళీరయోః సింహకర్కటయోశ్చ - ఏతయోర్మధ్యే - నాడ్యేకా ఏకఘటికైవ మృతిప్రదా - సా రాశ్యంతరాశిఘటికా వర్గోత్తమాంశాన్వితాపి మృత్యుప్రదైవ**********************

అ॥ గండాంతదోషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జ్యేష్ఠామూలలు - అశ్వినీరేవతులు - మఘాశ్లేషలు - ఈనక్షత్రముల మధ్యకాలమున - ౪ దేసిగడియలు గండాంతమగుననగా - జ్యేష్ఠ - రేవతి - ఆశ్లేష - ఈనక్షత్రముల యంత్యమందు - ౪ గడియలును మూల - అశ్విని - మఘ - ఈనక్షత్రముల యాదియందు - ౪ గడియలును - నక్షత్రగండాంతములు గాననిదియును - వృశ్చిక - మీన - కర్కటరాసుల తుదయందొకగడియయు - ధనుర్మేషసింహ - రాసుల యాదియందొకగడియయు - రాశిగండాంతమగుటవలన నిది వర్గోత్తమాంశయుక్తమైయున్ననిదియును - వివాహాదిశుభకర్మల విషయమై మృత్యుప్రదంబని తాత్పర్యము.************************************

౯౪॥ అ॥ తిథిగండాంతమాహ॥ మూ॥ మాసాదేః థపంచపంచతిథయో నందాచభద్రా జయారిక్తాస్యాచ్చ పునఃపునస్తదభిధాః పూర్ణాక్రమాత్పంచమీ। నందాదౌ ఘటికాద్వయం నిధనకృత్పూర్ణాంత్యనాడీద్వయం గండాంతం త్రివిధాస్సదాః నిధనదాస్త్యాజ్యాపి వివాహాదిషు॥ వ్యా॥ మాసాదేరితి॥ మాసాదేః శుక్లప్రతిపదారభ్య అథ అనంతరం పంచపంచ తిథయః - క్రమాత్ - నందాభద్రాజయారిక్తాపంచమీపూర్ణా ఇతి - పునఃపునస్తదభిధాః తత్సంజ్ఞకా భవంతి - తత్ప్రయోజనమాహ - నందాదౌ ప్రతిపత్షష్ఠ్యేకాదశీ

నాంఆదౌఘటికాద్వయంనిధనకృత్-పూర్ణాంత్యనాడీద్వయం పూర్ణతిథ్యం
తేఘటికాద్వయంచ నిధనకృత్ - త్రివిధాఃనక్షత్రగాశ్చతిథిసంజ్ఞయా
త్రివిధాః - గండాంతాఃఅపి వివాహాదిషు సదానిధనదాఃఅతస్త్యాజ్యాః,*****

అ॥ నందభద్రాదితిథిసిద్ధ్యపూర్వకంబుగ తిథిగండాంతమును జెప్పు
చున్నాడు॥ తా॥ శుద్ధిశాఙ్కయని మొదలైన దేసతిథులు క్రమంబుగ - నంద-భద్ర
జయ - రిక్త-పూర్ణ-యనుసంజ్ఞలుగలవై యుండును- అందునందతిథులయాది
యందు - రెండుగడియలును - పూర్ణతిథులయంత్యమందు - రెండుగడియలును - తిథి
గండాంతములనంబడును గాన వివాహాదివిషయమై మృత్యుప్రదములగు

౯౫ ॥ అ॥ వ్యతీపాతవైధృతిదోషా వాహ॥ మూ॥ త్యాజ్యౌ సౌ వ్యతిపా
తవైధృతిమహాదోషౌ వివాహాదికే ప్యాన్నీ తౌ గణితానుసారత ఇమౌ యో
గౌచమృత్యుప్రదౌ। దోషాణామపిసర్వతశ్చసతతంసర్వేషుకర్మస్వపి ప్రో
క్తాస్త్వేక్యఖిలైకవింశతిమహాదోషాస్తుమృత్యుప్రదాః॥ వ్యా॥ త్యాజ్యావితి॥
గణితానుసారతఃగణితశాస్త్రానుసారేణ(*)సార్వభక్తికస్తసిః - ఆనీతౌ
ఇమౌప్రసిద్ధౌయోగౌవ్యతీపాతవైధృతిమహాదోషౌ - వివాహాదికే వివా
హప్రభృతిశుభకర్మణి - దోషాణామపిఏకవింశతిమహాదోషాణాంమధ్యే-
సర్వతఃసర్వప్రయత్నేన - సతతంనిత్యంయథాతథా - మృత్యుప్రదౌ అత
స్త్యాజ్యౌ - ప్రోక్తాఃఉక్తరీత్యాప్రతిపాదితాః- తేఅఖిలైకవింశతిమహాదో
షాస్తుసర్వేషుకర్మసుమృత్యుప్రదాః****************************

అ॥ వ్యతీపాతవైధృతిమహాదోషముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గణితశా
స్త్రానుసారముచేతదోషతరములు, గా నేర్పరచబడిన వ్యతీపాతవైధృతి
యోగంబులనెడిదోషంబులును - ముందుజెప్పబడియున్నయేకవింశతిమహా
దోషములును-వివాహాదివిషయమైమృత్యుప్రదంబులనియెరుంగవలయు**

౯౬ ॥ అ॥ దోషప్రతిపాదనంనిగమయతి॥ మూ॥ తల్లగ్నంచశుభైస్త్రి
భిర్యుతమపిస్వోచ్చస్థితైస్స్వాలయస్వాంశస్థైర్యదిమిత్రగైర్గుణశతైర్లగ
గ్నంచపరిచేష్టికమ్। క్రూరేషుత్రిభవారిగేషుయదివావర్గోత్తమాంశా
న్వితంలగ్నందోషవిదూషితంయదితదామృత్యుప్రదంస్యాత్తయోః॥ వ్యా॥
తల్లగ్నమితి॥ స్వోచ్చస్థితైఃస్వకీయోచ్చస్థానగతైఃస్వాలయస్వాంశస్థైః
స్వక్షేత్రగతైర్వాయత్రకుత్రరాశౌస్వాంశగతైర్వా- మిత్రగైర్మిత్ర
క్షేత్రగతైర్మిత్రనవాంశగతైర్వా - త్రిభిశ్శుభగ్రహైర్యుతమపితల్లగ్నం

వివాహాదిలగ్నం - గుణశతైర్యుక్తమపి - పంచేష్టికంపంచేష్టికబలయుక్తమపి - క్రూరేషుపాపగ్రహేషు-త్రిభవారిగేషుతృతీయైకాదశషష్ఠేషుస్థితేషుసత్స్వాయది - లగ్నంవర్గోత్తమాంశాన్వితమపి - దోషవిదూషితండేకైకవింశతిమహాదోషాణామన్యతమేనదూషితంచేత్తదాలగ్నంతద్వోర్ద్వంపత్యోఃమృత్యుప్రదంస్యాత్ ********************************

అ॥ ఏకవింశతిమహాదోషములెన్నిసుగుణములతోగూడియున్నప్పటికిని మిగులనింద్యంబులనివచింపుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహాదిలగ్నము-స్వకీయోచ్చస్థాన - స్వక్షేత్ర- స్వాంశ-మిత్ర క్షేత్ర మిత్రనవాంశములయందున్న మూడుశుభ గ్రహములతోగూడి - పంచేష్టికబలయుక్తమై-౩- ౬ - ౧౧-ఈ స్థానములయందుపాపగ్రహములుగలదై - వర్గోత్తమాంశ సహితమై - అత్యంతాధికబలముగలదైయున్నను - పూర్వముచెప్పబడియున్నయేకవింశతిమహాదోషములలోనొకదోషముచేతదూషితంబాయెనేని - శుభకర్మల విషయమైమృత్యుప్రదంబగుననితాత్పర్యము.

౯౭ ॥ అ॥ ఇత్థమేకవింశతిమహాదోషానుక్త్వాఇదానీంవివాహాదిలగ్నస్యగ్రహసంపత్తిమాహ॥ మూ॥ కేంద్రోపాంత్యధనత్రికోణసహితాస్సౌమ్యాస్తుఖేటాస్తథాపాపాస్తుత్రిభవారిగాశ్శుభఫలాస్సర్వేవివాహాదిషు। శుక్రష్షష్ఠగతోనచేదవనిజోమృత్యుస్థితోవానచేజ్జామిత్రేగ్రహవర్జితేహిమకరోలగ్నాష్టరిప్ఫారిగః॥ వ్యా॥ కేంద్రేతి॥సర్వేసౌమ్యాశ్శుభగ్రహాః కేంద్రోపాంత్యధనత్రికోణసహితాఃకేంద్రాణిసప్తమాతిరిక్తలగ్నచతుర్థదశమాని - సప్తమస్య-అనుపదమేవజామిత్రశబ్దేనగ్రహణవిషయత్వాత్ -ఉపాంత్యంఏకాదశం - ధనంద్వితీయం - త్రికోణేనవమపంచమేపతైస్సహితాఃయుక్తాస్సంతఃవివాహాదిషు - శుభఫలాఃశోభనప్రదాః క్రియాసుస్తువిశేషః- ఖేఆకాశేఅటంతిగచ్ఛంతీతిఖేటాఃగ్రహాః (*) తత్పురుషేకృతిబహుళమితిసప్తమ్యాఅలుక్ - పాపగ్రహాస్తు - త్రిభవారిగాఃలగ్నాత్తృతీయైకాదశషష్ఠస్థానగతాస్సంతఃశుభఫలదాభవంతి - నకేవలమేతావత్ - శుక్రష్షష్ఠగతః - అవనిజోంగారకః - మృత్యుస్థితఃలగ్నాదష్టమస్థానగతోవానచేద్యది - కించజామిత్రేలగ్నాత్సప్తమేగ్రహవర్జితేక్రూరసౌమ్యగ్రహరహితేసతిచ-హిమకరశ్చంద్రఃలగ్నాష్టరిప్ఫారిగఃలగ్నాదష్టమేద్వాదశేషష్ఠేవాస్థితోనచేద్యది- పూర్వోక్తకేంద్రలాభధననవమపంచమస్థా

వ. తాః శుభగ్రహాః తృతీయైకాదశ షష్ఠస్థానగాః పాపగ్రహాః ఫలదా భవంతి

అ॥ వివాహకాలలగ్నమునకు గ్రహసంపత్తిని జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ లగ్నమునకు - శుక్రుడా రింటను - కుజుడు - ౬టను - సకలగ్రహంబులు - ౭టను - చంద్రుడు - ౨ - ౮ - ౬ - ౧ - ౫ - ౪ - ౯ - ౧౦ - ౧౧ - ఈ స్థానములయందున్న శుభగ్రహంబులును - ౩ - ౯ - ౧౧ - ఈ స్థానములయందున్న పాపగ్రహములును శుభప్రదంబులగును.

౯౮॥ అ॥ అథైకవింశతిదోషాంతర్గతజామిత్రదోషమాహ॥ మూ॥ జామిత్రే చ కరగ్రహే స్థితఇనో వైధవ్యమిందుః స్త్రియాస్సాపత్న్యం మరణం కుజస్సుతహృతిం సౌమ్యో వినాశం గురుః। శుక్రో వ్యాధిమథార్కజస్తు కురుతే నృత్యంత మోబంధనం సశ్లేష్మశ్చ శుభగ్రహాశ్శుభఫలాశ్చైతే గ్రహాః కన్యకాబాధాః॥ వ్యా॥ జామిత్ర ఇతి॥ కరగ్రహే వివాహసమయే - జామిత్రే సప్తమస్థానే - స్థితః ఇనస్సూర్యః స్త్రియాః - వైధవ్యం కురుతే - ఇందుశ్చంద్రః సాపత్న్యం సపత్నీసంపాదనం - కుజో మరణం - సౌమ్యో బుధస్సుతహృతిం పుత్రనాశనం - గురుర్వినాశం - శుక్రో వ్యాధించ - స్త్రియాః కురుతే ఇతి సర్వత్రయోజ్యం - అథార్కజస్తు శనైశ్చరస్తు - శబ్దః పూర్వస్మాద్వైలక్షణ్యం ద్యోతయతి - తయోరింపతోః మృతిం - తమోరాహుః బంధనం చ కురుతే - అస్యైబాధాః కేవిదాహుః సశ్లేష్మపక్షచంద్రః - శుభగ్రహాః బుధగురుశుక్రాశ్చ - జామిత్రగా అపి శుభఫలాంభవంతీత్యాహుః........

అ॥ జామిత్రదోషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహకాలలగ్నమునకు ౭ట - సూర్యుడున్న వైధవ్యమును - చంద్రుడున్న - సపత్నియు - కుజుండుండిన - మృతి - బుధుడుండిన పుత్రహాని - గురుడుండిన - నాశము - శుక్రుడుండిన - రోగంబును - స్త్రీకిగలుగును - శనియుండిన మరణమును - రాహువుండిన బంధనమును దంపతులకుగలుగును - శుక్లపక్షచంద్రుండును - శుభగ్రహంబులు - ౭ట నుండినప్పటికిని శుభకరంబులనికొందరియభిప్రాయము........

౯౯॥ అ॥ అబ్దాదిసంధిషుత్యాజ్యకాలపరిమాణమాహ॥ మూ॥ అబ్దేషు ఋతువత్సరోనశుభకృత్పక్షద్వసంధౌతథాప - చాహాంని ఋమాసయోర్ద్వివసయోర్నక్షత్రయోః కర్యోగయోః। యామార్ధం ఘుటికాద్వయం కరణయోశ్చ లగ్నయోర్నాడికాసంధ్యాయాంఘటికాత్రయం ద్విఘటికే త్యాజ్యాస్తే సంధౌ సశి॥ వ్యా॥ అబ్దేష్వితి॥ అబ్దేషు ప్రభవాదిసంవత్సరేషు ఋతుయసం

వత్సరః శుభకృత్ - శుభకర్మస్వితి శేషః - అబ్దసంధౌ సంవత్సరయోస్సం
ధౌ - పక్షః ప-చ దశ దినాని-మాసయోస్సంధౌ పంచాహాని-కృష్ణపక్షప్రయో
శీమా ... దిన పర్యంతం దినపంచకం - దివసయోర్నక్షత్ర
యోర్యోగయోశ్చసంధౌ - యామార్ధం ఘటికాచతుష్కం-కరణయోస్సం
ధౌ ఘటికాద్వయం - లగ్నయోస్సంధౌ చేత్ - నాడికాపక ఘటికా-సంధ్యా
యాంసూర్యోదయసూర్యాస్తమయ కాలేషు - ఘటికాత్రయం - నిశా
రాత్రౌ ద్వితీయయామాంతిమ ఘటికా తృతీయయామాదిమ ఘటికాచేతి - ద్వే
ఘటికే నిశీథసంజ్ఞికే భవతః తత్ర ఘటికాద్వయంచ - ... సర్వత్రా
నుసంధేయం - న శుభకృదితిసర్వత్ర హితు త్వే నావగంతవ్యం - ఉక్తేషు
యవత్సర ఇత్యత్ర దేశభేదనవ్యవస్థా ద్రష్టవ్యా - తథాచ భాగురిః॥ శ్లో॥ విం
ధ్యస్యోత్తరదిగ్భాగే షష్ట్యంతం వత్సరం త్యజేత్ । తస్య దక్షిణదేశేషు త్రి
మాసం వర్జయేత్సదా । అంగవంగకళింగేషు మాసషట్కం వివర్జయేత్ । ప్రభ
వాదౌ తు మాసస్స్యాత్సర్వకర్మసు గర్హిత ఇతి । ... సంధావిత్య ...
పివ్యవస్థా - యదా ఫాల్గునమీనాయుగపత్సమాప్యేతే తదా ... -
తముక్తం॥ శ్లో॥ యదా ఫాల్గునమీనౌ ద్వౌ యుగపద్విరతింగతౌ । ... దైవపక్షే
వర్షాంతే హేయో నాన్యత్ర కుత్రచిదితి - కించ - దశ చాంద్రే తు వర్షాంతే
సౌరాబ్దే తు హి వాసరం । తథా ద్విరాత్రం జైవాంతే వర్జయేచ్ఛుభకర్మస్వితి॥

అ॥ అబ్దాదిసంధి కాలములయందు శుభకర్మల విషయమై వర్జింపదగిన కా
లపరిమాణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సంవత్సరములలోన క్షయ సంవత్సరం
బును - ప్రతిసంవత్సరసంధి కాలములయందు - ౧౫ దినములు-మాసములసం
ధియందు - ౫ దినంబులు-దినసంధియందును - నక్షత్రసంధియందును- యో
గసంధియందును - అర్ధయామకాలంబు-కరణసంధియందు - ౨ ఘడియలు-
లగ్నసంధియందొక గడియయు - ప్రాతస్సాయంకాలములయందు మూడే
సిగడియలు - రాత్రియందు నిశీథకాలము - ఇవి శుభకార్యంబులకయోగ్యం
బులు - మరియు నీ విషయమై వ్యాఖ్య యందు దేశభేదమువలన దెలియు జేసి
యున్న గ్రంథాంతరశ్లోకముల యందు ప్రాయము గ్రాహ్యంబు,..............

౧౦౨ ॥ అ॥ స్వల్పదోషాన్నాహ॥ మూ॥ వృష్ట్యభ్రభూకంప ... ధూమ
పరిధి ప్రభ్నేందువర్ణాన్విత ... విద్యుచ్చాపహిమప్రవర్తిందుర విదిగ్దాహాదయః
కాలజాః । దుర్యోగాబహవశ్చ దుష్టశకునం దుస్స్వప్ననుస్వప్నక్షయే దుర్వా
క్య శ్రవణం చ దుష్టమరుతో దుఃఖప్రదామంగళే ॥ వ్యా॥ వృష్ట్యభ్రేతి॥

వృష్ట్యభ్ర భ్రమణాభ్ర ఘోషపరిధిబ్రధ్నేందువర్ణాన్వితాః - వృష్టిర్వ
ర్షం - అభ్రభ్రమణం మేఘాడంబరః - అభ్రఘోషః మేఘగర్జితం - పరిధిస్సూ
ర్యాచంద్రమసోఃపరివేషః॥ వి ॥ పరివేషస్తుపరిధిరిత్యమరః - బ్రధ్నస్సూర్యః
ఇందువర్ణాన్వితఃచంద్రవచ్ఛుక్లవర్ణసహితఇత్యర్థః ॥ ని ॥ భాస్కరాహస్క
రబ్రధ్న ప్రభాకరవిభాకరాఇత్యమరః - కాలజాః - విద్యుత్తటిత్ - చాపఃఇం
ద్రధనుః - హింసస్తుషారః - ప్రతీందుః ప్రతిచంద్రః ప్రతిరవిః ప్రతిసూర్యశ్చ - ది
గ్ధూమాదయశ్చబహూన్యుత్పాతయోగాః అన్యేధూమకేత్వాదయోదుష్టయో
గాః - దుష్టశకునం సర్పశశకాదిదర్శనం - దుస్స్వప్నంచ - దుర్వీక్షణం దుష్టవస్తు
దర్శనం - దుర్వాక్యశ్రవణమమంగళవాక్యశ్రవణం - దుష్టమరుతఃసహో

వాయవశ్చసాంగలేశుభకర్మణి - దుఃఖప్రదాభవంతి. *****************

అ ॥ స్వల్పదోషములజెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ వర్షము - మేఘాడంబరము -
మేఘగర్జితము - సూర్యచంద్రులపరివేషము - సూర్యుడుచంద్రునివలె తెల్ల
వన్నెగలిగియుండుట - మెరుపులు - ఇంద్రధనుస్సు - మంచు - ప్రతిచంద్రుడు
ప్రతిసూర్యుడు - దిగ్ధూమము - ధూమకేతువు - పెనుగాలి - ఇవిమొదలగుదు
ష్టయోగంబులును - దుశ్శకున - దుస్స్వప్న - దుష్టవస్తుదర్శనదుర్వాక్య
శ్రవణంబులును - శుభకర్మలవిషయమైదుఃఖప్రదంబులగు. ************

౧౦౧ ॥ అ ॥ అన్యానపిస్వల్పదోషానాహ ॥ మూ ॥ ఋక్షోల్కాశనిపాత
నానిగురుభృగ్వన్యోన్యసప్తస్థితిర్దిగ్దాహోయమకంటకశ్చ గుళికాద్యర్థ
ప్రహారస్తతః । లత్తోపగ్రహసౌమ్యవిద్ధఖచరాశ్శూన్యాఖ్యతిథ్యాదయో
దగ్ధాఖ్యాఅపిపంగుకాణబధిరాఖ్యాంధాఖ్యలగ్నాదయః॥ వ్యా ॥ ఋక్షేతి ॥
ఋక్షోల్కాశనిపాతనాని - ద్వంద్వాంతే శ్రూయమాణః పాతనశబ్దః ప్ర
త్యేకమభిసంబధ్యతేనక్షత్రపాతనోల్కాపాతనాశనిపాతనాని - గురు
భృగ్వన్యోన్యసప్తస్థితిః గురుశుక్రయోఃపరస్పరం సప్తమస్థానస్థితిః - దిగ్దా
హః - యమకంటకగుళికార్ధప్రహరాః వారజనితాః ప్రసిద్ధాః లత్తాః ప్రసి
ద్ధాః - ఉపగ్రహాస్సూర్యతోభద్రచక్రోక్తాఅష్టావుపగ్రహాః - తేచవిస్తరభ
యాన్నేహాభిఖ్యంతే - సౌమ్యవిద్ధఃపంచశలాకోక్తసౌమ్యగ్రహవేధః - ఖ
చరఃఖచరయోగః - శూన్యాఖ్యతిథ్యాదయఃశూన్యసంజ్ఞికతిథివారనక్ష
త్రాణి - కించ - దగ్ధాఖ్యా అపిదగ్ధసంజ్ఞికతిథివారనక్షత్రాణి - పంగుకాణబ
ధిరాంధసంజ్ఞికాఃలగ్నాదయశ్చ - ఆదిశబ్దేనతిథివారనక్షత్రాణి - ఏతేపివా

హాదిషునయోగ్యా ఇత్యధ్యాహారః,**************************

అ॥ మఱికొన్ని స్వల్పదోషముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ నక్షత్రములు - కొరువులు - పిడుగు - ఇత్యాదులాకసమునుండి క్రిందబడుట - గురుశుక్రులొకరికొకరు - ఎట-నుండుట - దిగ్దాహము - యక్షకంటకము - గుళిక - అర్ధప్రహరము - లత్తలు - ఉపగ్రహములు - శుభగ్రహవేధ - ఖచరయోగము - శూన్యతిథివారనక్షత్రములు - దగ్ధతిథివారనక్షత్రములు - పంగు - కాణ - బధిరాంధముల నెడి లగ్నతిథివారనక్షత్రంబులు - ఇవి వివాహాదులకయోగ్యంబులని తాత్పర్యము.************************************

౧౦౨॥ అ॥ అథస్వల్పదోషాణాం దేశవ్యవస్థామాహ॥ మూ॥ ప్రోక్తావిస్తరభీతితశ్చ కతిచిత్స్వల్పాశ్చదోషామయా సౌరాష్ట్రాంగకళింగవంగమగధావంతీషు కాశ్మీరకే। గౌడద్రావిడసాల్వమధ్యమకురుమ్లేచ్ఛేషు దేశేషు తే బాహ్లీకాదిషు మంగళే నిధనదాశ్శేషేషు దేశే శుభాః॥ వ్యా॥ ప్రోక్తా ఇతి॥ యద్యపి ఉక్తాతిరిక్తాః దోషా బహవస్సంతి తథాపి విస్తరభీతితః విస్తరభయాత్ కతిచిదేవ స్వల్పాదోషాః మయా ప్రోక్తాః కథితాః తేపిస్వల్ప దోషా అపి సౌరాష్ట్రాంగకళింగవంగమగధావంతికాశ్మీరగౌడద్రావిడసాల్వమధ్యమకురుమ్లేచ్ఛేషు బాహ్లీకాదిషు చ దేశేషు ఏతేషు దేశేష్వేవ నిధనదాః శేషే దేశేతు మంగళే శుభకర్మణి శుభాః**********************

అ॥ స్వల్పదోషములకు దేశవ్యవస్థను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఈ చెప్పబడినదోషములు గాక యనేక స్వల్పదోషములుగలవు - అయినను - గ్రంథవిస్తరభయముచేత సంగ్రహముగ జెప్పబడినవి - ఈ స్వల్పదోషములును - సౌరాష్ట్రాంగకళింగవంగమగధావంతికాశ్మీరగౌడద్రావిడసాల్వమధ్యమకురుమ్లేచ్ఛబాహ్లీకాది దేశములకు దక్క దక్కిన దేశములయందు బనిలేదు**

౧౦౩॥ అ॥ శ్లోకద్వయేన స్వల్పదోషాపవాదమాహ॥ మూ॥ స్వోచ్చస్థానగతో వివాహసమయే మూలత్రికోణస్థితః స్వక్షేత్రే యది సంస్థితశ్చ బలవాన్ మిత్రాలయస్థోపి వా। సౌమ్యో వాఖ్యంచ విసృజ్య కేంద్రమితరత్కేంద్రత్రికోణస్థిత స్సౌమ్యో వాసురురేవ వాసురగురుర్హంత్యేవదోషాన్బహూన్॥ వ్యా॥ స్వోచ్చేతి॥ సౌమ్యః బుధో గురుర్వా - అసురగురుశ్శుక్రో వా - వివాహసమయే వివాహలగ్నకాలే స్వోచ్చస్థానగతో వా - పూర్వోక్తమూలత్రికోణస్థితో వా - మిత్రాలయస్థోపి మిత్రక్షేత్రగతో వా - బలవాన్ బలయు

క్తస్సన్ స్వక్షేత్రే స్థితో వా యది - కించ సూర్యానాఖ్యం సప్తమం కేంద్రం - వి
సృజ్య విహాయ - పూర్వోక్తజామిత్ర దోషాక్రాంతత్వాదితి భావః - ఇతర
త్రే కేంద్ర త్రికోణస్థితో యది - దోషార్బుదం అర్బుదసంఖ్యాక దోషాన్ - హం
త్యేవ ఏవ కారేణ న సంశయ ఇత్యర్థో లభ్యతే***********************

అ॥ రెండుశ్లోకముల చేస్వల్ప దోషభంగమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥
బుధగురుశుక్రులలో నొకరు వివాహసమయంబున స్వోచ్చ - మూలత్రికో
ణ - మిత్రక్షేత్ర - స్వక్షేత్రములయందైనను - లగ్నమందైనను - ౪-౫-౯-
౧౦ - ఈస్థానములయందైననుండెనేని అర్బుదసంఖ్యాకంబులగు దోషము
లబోగొట్టుననుటకు సందియంబు లేదని తాత్పర్యము***** *********

౧౦౪॥ క్రూరష్షష్ఠభవత్రిగో యది బలీ హంత్యాశు దోషాయుతం లగ్నే
శశ్చ బలీయథోక్తగృహగో లగ్నం చ పంచేష్టికమ్ । రాత్రావేవ నిశాకరో
యది బలీచైకాదశస్థోపి వా లగ్నైకాదశగో రవిస్తు సకలాన్ దోషాన్ నిహం
తి స్ఫుటమ్ ॥ వ్యా॥ క్రూర ఇతి ॥ బలీ ఉచ్చాది క్షేత్రగతః క్రూరస్సూర్యాం
గారకశనీనామన్యతమః - షష్ఠభవత్రిగః లగ్నాత్ షష్ఠైకాదశే తృతీయే
వా స్థితో యది - ఆశు శీఘ్రమేవ దోషాయుతం దోషాణామయుతం దశసహ
స్రదోషానిత్యర్థః - హంతి వినాశయతి - లగ్నేశశ్చ వివాహలగ్నాధిపః - బలీ
సన్ యథోక్తగృహగః కేంద్రే త్రికోణే ఏకాదశే వా స్థితో యది - సోపి దోషా
యుతం నిహంతి - పంచేష్టికం పూర్వోక్తపంచేష్టికగుణయుక్తం లగ్నం చ
పూర్వవత్ - బలీ నిశాకరశ్చంద్రశ్చ ఏకాదశస్థో యది - రాత్రావేవ రాత్రిం
గత లగ్నాయుత దోషాన్నిహంతి - ఏవకారేణ న దివా భాగలగ్నగత దోషాని
త్యర్థస్సిద్ధః కార్యః - రవిస్తు లగ్నైకాదశగో యది - సకలాన్ దోషాన్ - స్ఫుటం
యథాతథా నిహంతి - తు శబ్దః - దివా భాగగత దోషానితి పూర్వస్మాద్భేదా
ర్థం ద్యోతయతి ॥ ని॥ తుల్యాబ్దే దేవధారణ ఇత్యమరః - సూర్యస్య దివా భాగ
ఏవ బలవత్త్వాదితి తత్త్వం॥ శ్లో॥ నక్తం బలా భౌమశశాంకమందా గుర్వర్క-
శుక్రాదిపి శక్తయశ్చేతి శ్రీపతి కారవచన ప్రామాణ్యాత్ ***********

తా॥ బలయుక్తమగు పాపగ్రహము - ౩-౬-౧౧ - ఈస్థానములయం
దున్నను - బలవంతుండైన లగ్నాధిపతి లగ్నముననున్నను - ౪-౫-౯-౧౦-౧౧
ఈస్థానములయందున్నను లగ్నము పంచేష్టిక బలయుక్తమైయున్నను - పది వే
లదోషములు నాశము నొందును - ౧౧టు - నున్న బలయుక్తుడగు చంద్రుడు రా

త్రిలగ్నము నొందియున్న పది వేల దోషములనుల్లగి ౖఏకాదశగతుండగు సూర్యుడుపవటిలగ్నము నొందియున్న సకలదోషములను హతం బులుగా వించు నని తాత్పర్యము***** **

౧౦౫ ॥ అ ॥ దోష ప్రస్తావముపసంహరతి॥మూ॥ఉద్వాహాదిషు చైకవింశతిమహాదోషాన్ విసృజ్యే తరాన్ స్వల్పాన్ దోషగణాన్ గుణాంశ్చ గణితాన్నిశ్చిత్య శాస్త్రాత్ స్ఫుటమ్ । లగ్నం యత్ర గుణాధికంచ సకలైర్గ్రాహ్యం నదోషాధికం బ్రహ్మైవాపరిహర్తుమత్ర సకలాన్ దోషాన్ సమర్థో నహి॥ వ్యా ॥ ఉద్వాహాదిష్వితి॥ఏకవింశతిమహాదోషాన్ విసృజ్య-ఇతరాన్ మహాదోషాతిరిక్తాన్ - స్వల్పాన్ దోషగణాన్ దోషసంఘాన్ - గుణాంశ్చ గణితాచ్ఛాస్త్రాత్ - జ్యోతిశ్శాస్త్రాత్-స్ఫుటంనిశ్చిత్య - యత్ర యస్మిన్ లగ్నే - గుణాధికందృశ్యతే తల్లగ్నం-ఉద్వాహాదిషు-సకలైర్విద్వద్భిః-గ్రాహ్యం - దోషాధికంలగ్నంతు - నగ్రాహ్యం - అనేనస్వల్పదోషయుక్తలగ్నం గ్రాహ్యమిత్యర్థోలభ్యతే - స్వల్పదోషైరప్యయుక్తంలగ్నంమృగ్యమిత్యాహ - అత్ర వివాహాదిలగ్నే - సకలాన్ దోషాన్ అధికానల్పానపిదోషాన్ - పరిహర్తుం - బ్రహ్మైవాసమర్థోనహి-కిముతమనుష్యా ఇతి భావః.********

అ ॥ దోష ప్రసంగము నుపసంహారము జేయుచున్నాడు। తా॥ఏకవింశతి మహాదోషములు గాక తక్కిన స్వల్పదోషములను గుణములను జ్యోతిశ్శాస్త్రమువలన నిర్ణయించి - యేలగ్నంబున దోషములకంటె గుణములధికము గనుండునో - ఆలగ్నము నువివాహాదిశుభకార్యములవిషయమై గ్రహింపవలయు గాక - యధికదోషములుగలలగ్నము న గ్రహింపవలదు- స్వల్పదోషములైనగలియక యుండెడిలగ్నము నన్వయించుట బ్రహ్మకైన శక్యంబు గాదు గావున స్వల్పదోషయుక్తలగ్నము గ్రాహ్యమని తాత్పర్యము**********

౧౦౬ ॥ అ ॥ అథవింశతివర్గవిచారమాహ॥మూ॥ నాడీరాశితదీశయోనివనితాదీర్ఘాగణాశ్చాత్రషడ్వర్గాముఖ్యతరా వివాహసమయే శేషాస్తుమధ్యాస్తతః॥మా హేంద్రో గణితాయవశ్యదివసా వర్ణోడువిద్ధాండజారజ్జుర్గోత్రిశలింగభూతశశియుగ్గోత్రాహ్వయా వింశతిః ॥ వ్యా॥ నాడీతి ॥ నాడీరాశితదీశయోనివనితాదీర్ఘాః నాడీకూటఃరాశివర్గః తదీశః గ్రహమైత్రవర్గః - యోనిః యోనివర్గః - వనితాదీర్ఘః స్త్రీ దీర్ఘవర్గః- గణశ్చ గణవర్గశ్చైత్యేతే షడ్వర్గాః- వివాహసమయే-ముఖ్యతరాః అత్యంతముఖ్యాః - తత శ్శేషాశ్చ

తుఙ్గశవర్గాః - మధ్యా అనుత్తమాఇత్యర్థః - మాహేంద్రః మాహేంద్రవర్గః గణితః - ఆయః-వశ్యః-దివసః దినకూటశ్చ తేతథోక్తాః - వర్ణో జాతికూటః-ఉడువిద్ధః వేధాకూటః - అండజః పక్షికూటః-రజ్జుః రజ్జుకూటః- యోగినిలింగభూతశశియుగ్గోత్రాహ్వయాః - యోగినీవర్గః-లింగవర్గః- భూతవర్గః-చంద్రయోగవర్గః - గోత్రవర్గః- ఇతి-ఆహ్వయాయేషాం తేతథోక్తాః - సర్వేమిళిత్వా వింశతిర్వర్గాః కూటాః భవంతి.*****************************

అ॥ వింశతివర్గనామములదెలుపుచున్నాడు॥ తా॥ నాడీకూటము రాశివర్గు-గ్రహమైత్రవర్గు - యోనివర్గు- స్త్రీదీర్ఘవర్గు-గణకూటము ఈ ఐదును మిగులముఖ్యములు - మాహేంద్రవర్గు-గణితవర్గు-ఆయవర్గు - వశ్యవర్గు-దినకూటము - జాతికూటము - వేధాకూటము పక్షికూటము-రజ్జుకూటము-యోగినీవర్గు - లింగవర్గు-భూతవర్గు-చంద్రయోగకూటము - గోత్రవర్గు- ఈ౧౫ను-మధ్యమంబులు-అన్నియుంజేరి - ౨౦వర్గులు.

౧౦౭ ॥ అ॥ అథచతుర్భిః శ్లోకైః ప్రథమోద్దిష్టం నాడీకూటమాహ ॥

మూ॥ యాతస్యాస్తు కరగ్రహే యది చతుస్త్రిద్వ్యేకంఘ్రిధిష్ణ్యస్థితా దస్రక్షాత్ త్రిషు వహ్నిభాద్యది చతుర్ష్వేవేందుభాత్పంచసు। నాడీపర్వసు తత్క్రమాచ్చ గణనాభిన్నాంగుళిస్థా శుభా నాడీశుద్ధిరిహైవ భాగ్య జననీ మాంగల్యసూత్రం తు సా॥ వ్యా॥ యేతి॥ యానారీ చతుస్త్రిద్వ్యేకంఘ్రిధిష్ణ్యస్థితా- చతుష్పాత్త్రిపాద్ద్విపాన్నక్షత్రేషు జనితేత్యర్థః ఏకంఘ్రిశబ్దస్య ప్రత్యేకమన్వయః - త్రిపాన్నక్షత్రాణి కృత్తికాపునర్వసూత్తరఫల్గునీవిశాఖోత్తరాషాఢాపూర్వాభాద్రాఖ్యానిషట్ - ద్విపాన్నక్షత్రాణి చ మృగశీర్షచిత్రాధనిష్ఠాఖ్యాని త్రీణి - శేషాణ్యష్టాదశ చతుష్పాన్నక్షత్రాణి - చతుష్పాన్నక్షత్రాణాం దస్రర్క్షాత్ అశ్వినీప్రభృతి - త్రిష్వంగుళిపర్వసు-త్రిపాన్నక్షత్రాణాం వహ్నిభాత్ కృత్తికానక్షత్రమారభ్య చతుర్ష్వంగుళీపర్వసు ద్విపాన్నక్షత్రాణాం ఇందుభాత్ మృగశీర్షనక్షత్రాత్ప్రభృతి పంచసు అంగుష్ఠప్రభృతి-నాడీపర్వసు అంగుళీపర్వసు-ఏవం క్రమాత ఉక్తక్రమాత్ -యా గణనా క్రియతే - నా గణనా-వరనక్షత్రస్థానీయాంగళిభిన్నాంగళిస్థా యది - శుభాశుభదా - ఇయం నాడీశుద్ధిః ఇహైవాస్మిన్ జన్మని - భాగ్యజననీ సౌభాగ్యవర్ధినీ - కించ - తస్యాస్తు స్త్రియః కరగ్రహే వివాహే -మాంగల్యసూ

త్రీంమంగళసూత్రవచ్ఛుభదాభవతి**************************

అ॥ నాలుగుశ్లోకములచేత నాడీకూటమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ చతుష్పాదనక్షత్రములయందుబుట్టిన స్త్రీకి-అశ్విని మొదలుకొని మూడువ్రేళ్లయందును - కృ - పున-ఉత్తర-వి-ఉషా-పూభా- ఈత్రిపాన్నక్షత్రములయందుబుట్టిన స్త్రీకి - కృత్తిక మొదలునాలుగు వ్రేళ్లయందును-మృ-చి-ధ- ఈద్విపాన్న క్షత్రములయందుబుట్టిన స్త్రీకి - మృగశిర మొదలైదువ్రేళ్లయందును - లెక్కింపగా కన్నియజన్మనక్షత్రము-వరునిజన్మనక్షత్రమున్న వ్రేలియందు లేక - మఱియొక వ్రేలియందున్న - శుభకరంబగుటయేగాక స్త్రీకిమంగళసూత్రముంబోలెమిక్కిలి సౌభాగ్యప్రదంబగుననుట,... ....

౧౦౮ ॥ అ॥ పక్షాంతరేనాడీకూటమాహ॥మూ॥ త్రీణిత్రీణ్యథదస్రభాదిగణయేద్భాని క్రమాద్వ్యుత్క్రమాద్దంపత్యోరపిజన్మభేశుభఫలేభిన్నాంగుళిస్థేయది । పార్శ్వకాంగుళిసంస్థితంయదివధూంహంత్యేవధిష్ణ్యద్వయంతన్మధ్యాంగుళిసంస్థితంయదిపతింహంత్యేవపాణిగ్రహే॥ వ్యా॥ త్రీణీతి ॥ త్రీణిత్రీణిభానినక్షత్రాణి-దస్రభాత్ అశ్వినీప్రభృతిక్రమాత్ వ్యుత్క్రమాచ్చగణయేత్ - దంపత్యోఃజన్మభేజన్మనక్షత్రే భిన్నాంగుళిస్థేయదితదాశుభఫలేశుభఫలప్రదేఇత్యర్థః - ధిష్ణ్యద్వయందంపత్యోర్జన్మనక్షత్రద్వయంపార్శ్వకాంగుళిసంస్థితంపార్శ్వయోరేకాంగుళ్యాంసంస్థితంయది - తదాపాణిగ్రహేవవధూంహంతి - తత్ ధిష్ణ్యద్వయంమధ్యాంగుళిసంస్థితంయదితదాపతింవరంహంతి.

అ॥ నాడీకూటముమఱియొకవిధంబున జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ అశ్విని మొదలుమూడేసినక్షత్రములమూడువ్రేళ్లయందుక్రమవ్యుత్క్రమములచేగణనజేయగా - వధూవరులనక్షత్రములొక వ్రేలియందుండక వేరుపడియున్నశుభకరంబులగుననియు- ఇరువురినక్షత్రములొక వ్రేలియందున్న మిక్కిలియాపత్కరంబగుననియుముఖ్యాభిప్రాయము.

౧౦౯ ॥ అ॥ పార్శ్వకాంగుళిదోషాపవాదమాహ॥మూ॥ పర్యాయైస్త్రితయైర్యదివ్యవహితం స్త్రీభంచపుంభంద్వయం పార్శ్వకాంగుళిసంస్థితంయదితదాతద్రాశికూటేశుభే । సద్రజ్జౌవరయోర్నియోగసముద్యోప్యేకాధిపత్యేద్వయోర్మైత్రే కేచిత ఐకనాడిజనితో దోషస్తునేత్యూచి

టీ॥ వ్యా॥ పర్యాయోరితి॥ స్త్రీభం స్త్రీజన్మర్క్షం-పుంభం పుంజన్మర్క్షం చేతి ద్వయం - వధూవరజన్మనక్షత్రద్వయం - త్రితయైః పర్యాయైః త్రిభిరావృత్తిభిః - వ్యవహితమంతరితం సత్ - పార్శ్వైకాంగుళిసంస్థితం వా - అథవా తదా వివాహసమయే - తద్రాశికూటే దంపత్యోః రాశికూటే - శుభే వా యది - అథవా నియోగసమయే వివాహకాలే - వరా చ వరశ్చ వరౌ(*) పుమాన్ స్త్రియేత్యేకశేషః - తయోస్సద్రజ్జౌ రజ్జుకూటే శుభే వా యదీత్యర్థః - ద్వయోః దంపతిజన్మరాశ్యోరేకాధిపత్యే - ద్వయోరేకస్వామి పతిశ్చేదిత్యర్థః - అథవా - ద్వయోర్మైత్రే దంపతిరాశ్యధిపత్యోర్మిత్రత్వే చ యది - తదా - ఏకనాడీజనితదోషః ఏకాంగుళిజన్యదోషః - నాస్తీతి కేచిదాచార్యాః - ఊచిరే జగుః - వచేలిట్

అ॥ దంపతులజన్మనక్షత్రములొకవ్రేలికివచ్చినప్పటికిని దోషములేకయుండెడివిధమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పూర్వశ్లోకమున జెప్పబడినక్రమంబున - దంపతులజన్మ నక్షత్రములు-అశ్విని మొదలుముమ్మారుగణన జేయునప్పుడొక వ్రేలినిబొందక యుండియాపిమ్మట నొక వ్రేలినిబొందియున్నను - దంపతుల రాశికూటరజ్జుకూటములు శుభకరంబులై యున్నను-ఉభయుల జన్మరాసులకొక గ్రహమధిపతియై యున్నను - జన్మరాశ్యధిపతులుపరస్పరమిత్రత్వముగలవారై యున్నను-అట్టిసమయమున-ఏకాంగుళిస్థితనక్షత్రదోషముబనిలేదనికొందరియభిప్రాయము.

౧౧౦ ॥అ॥ నాడీకూటముక్త్వేదానీమవస్థాభేదేన తద్భంగమాహ॥ మూ॥ ఇంద్రాగ్నివసుమిత్రపూషసవితృస్వాతీశివాజైకపాద్భేష్వేవాష్టసు దంపతీజననభేష్వేహ్యేకధిష్ణ్యే శుభే। అంత్యోపాంత్య విధిద్విదైవగిరిశశ్రీశార్యపిత్ర్యేషు నానానాపాదజయోర్యమేంమవరుణబ్రధ్నేష్వసార్పేషు వా॥ వ్యా॥ ఇంద్రాగ్నీతి॥ ఇంద్రాగ్నివసుమిత్రపూషసవితృస్వాతీశివాజైకపాదః విశాఖాధనిష్ఠానూరాధారేవతీహస్తస్వాత్యార్ద్రాపూర్వాభాద్రాః ఏతేషుభేషు - అష్టసునక్షత్రేషు వా - ఏకనాడీదోషో నాస్తి - అథవా - ఏతేష్వష్టస్వేవ నక్షత్రేషు - ద్వే దంపతీజననభే దంపతీజన్మనక్షత్రే - ఏకధిష్ణ్యే - సమానపాదగతే వా - శుభే శుభకరే భవతః - మతస్సంలక్ష్యత ఇతి చేత్ - నానాపాదజయోరిత్యుత్తరార్ధే వక్ష్యమాణత్వాత్ -

అత్రేదం ప్రతిభాతి - ధనిష్ఠానూరాధేషు ద్వ్యంగుళిస్థితే అపిశుభే - అన్యాని పార్శ్వైకాంగుళిసంస్థితానిశుభానీతి - కించ-అంత్యోపాంత్యవిధిస్త్వదైవ గిరిశ శ్రీశార్యపి త్ర్యేషు రేవత్యుత్తరాభాద్రా రోహిణీవిశాఖా ఫ్రా శ్రవణపుష్యమఘాసు - యమేందువరుణబ్రధ్నాప్యసార్పేషు - భరణీమృగశీర్షశతభిషఘ్నుస్తపూర్వాషాఢాశ్లేషాస్తుషట్సుచ - నానాపాదజయోఃభిన్నపాదసంభూతయోర్ద్వా- ఏకనాడీదోషోనాస్తి-ఉత్తరాభాద్రా పుష్యభరణీమృగశీర్షపూర్వాషాఢాపంచకంమధ్య నాడీస్థితమపిభిన్న పాదగతంచేచ్ఛుభావహం - అన్యాని - నవ - పార్శ్వస్థితానిభిన్న పాదగతానిశుభాని-ఉక్తాతిరిక్తాశ్వినీపునర్వసూపూర్వఫల్గున్యుత్తరఫల్గునీచిత్రా జ్యేష్ఠామూలోత్తరాషాఢానాంమధ్యే-ద్వాదైకనాడీస్థితే-చిత్రాఫల్గున్యౌ అన్యానిపార్శ్వస్థితానిచ - సర్వదానింద్యాని - అత్ర రేవతీవిశాఖార్ద్రా హస్తానాంపునర్గ్రహణంభిన్నపాదవివక్షార్థం*******************

అ॥ ఏకాంగుళిస్థితనక్షత్రజన్యదోషమునకువిధ్యంతరములచేతపరిహారమునుచెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ దంపతులు - ధ-అనూ-స్వా-పూ భా-యీ నక్షత్రములయందైనను - ఈనక్షత్రములలోనొకనక్షత్రంబుననొకపాదమునందైనను - ఉభా-రో-శ్ర-పుష్య-మ-భ-మృ-శ-పూషా-ఆశ్లే యీ నక్షత్రములభిన్నపాదములయందైనను - రే - వి - ఆర్ద్ర - హ-యీనక్షత్రములయందైనను - యీనక్షత్రములభిన్న సమానపాద ములయందైనను - జన్మించియుండిరేని-యేకాంగుళిస్థితనక్షత్రదోషములేదు*** *****

౧౧౧ ॥ అ ॥ అథత్రిభిఃశ్లోకైః రాశికూటమాహ॥ మూ॥ జ్ఞేయాన్యంఘ్రిచతుష్టయానిసకలాన్యృక్షాణిదస్రాదితో మేషాద్యైకస్యనవాంఘ్రికంప్రతిగృహంజ్ఞేయంచమేషాదితః॥ రాశ్యంతంగణయేద్వరస్యతుసదాస్త్రీ జన్మరాశ్యాదితః ప్రోక్తాదోషనిరూపణే ప్రథమతో మేషాదిరాశీశ్వరాః॥ వ్యా॥ జ్ఞేయానీతి॥ దస్రాదితఃఅశ్విన్యాదీని- సకలానిఋక్షాణి - అంఘ్రి చతుష్టయాని పాదచతుష్టయయుక్తానీతిజ్ఞేయాని॥ ని ॥ పాదఃపదం ఘ్రిశ్చరణో స్త్రియామిత్యమరః - మేషాదితఃమేషాదిద్వాదశరాశీనామేకైకస్యరాశేః - ప్రతిగృహంనవాంఘ్రికంనవపాదాత్మకం - జ్ఞేయంజ్ఞాతవ్యం - తత్ర సదాసర్వదా స్త్రీజన్మరాశ్యాదితఃవధూరాశిమారభ్యవరస్యరాశ్యంతం గణయేత్ - దోషనిరూపణేఏకవింశతిమహాదోషనిరూపణసమయే - ప్రథమ

తపవ - మేషాదిరాశీశ్వరాః ప్రోక్తాః భౌమశ్శుక్ర ఇత్యాదినా ఉక్తాః - కిమర్థమేతన్నిరూప్యత ఇతి చేత్ - వక్ష్యమాణశ్లోకే మిత్రత్వే గ్రహయోరివమావితి రాశ్యధిపతిత్వస్యాకాంక్షితత్వాత్ ************************

అ॥ మూడు శ్లోకముల చేత రాశికూటమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఒక్కొకనక్షత్రమునకు - నాలుగు పాదములు - అట్టిపాదములు తొమ్మిది జేరిననొక రాశియగును - రాశికూటాదివిచారము జేయునపుడు కన్య యజన్మ రాశి మొదలువరునిజన్మ రాశివరకు లెక్కింపవలయుననితాత్పర్యము*********

౧౧౨॥ అ॥ గణనాయాః ఫలమాహ॥ మూ॥ దంపత్యోస్సమసప్తమా చ సుతదౌ తావేకరాశిస్త్వయోస్సౌఖ్యాతౌ త్రిభవౌ చతుర్దశమౌ తద్వ్యత్యయా వాశుభా। ఉద్వాహే నవపంచమావశుభదౌ తద్వ్యత్యయా వాశుభౌ మిత్రత్వేగ్రహయోరివమావపిశుభా వేకాధిపత్యేపివా॥ వ్యా॥ దంపత్యోరితి॥ దంపత్యోః జాయాచ పతిశ్చ దంపతీ తయోర్వధూవరయోః - రాశీ-సమసప్తమా చేతి సుతదౌ పుత్రప్రదౌ - స్త్రీరాశిమారభ్య పురుషరాశిపర్యంతం గణనాయాం క్రియమాణాయాం - రాశీనాం సప్తసంఖ్యా చేత్సమసప్తకం భవతి - తయోర్దంపత్యోః రాశీ ఏకరాశిశ్చేత్తావపి ముఖ్యావుత్తమౌ - కించ త్రిభవౌ స్త్రీరాశిమారభ్య పురుషరాశిపర్యంతం - పునః పురుషరాశిమారభ్య స్త్రీరాశిపర్యంతంచ గణనాయాం తృతీయైకాదశౌ - తద్వత్ - చతుర్దశమౌచ - తద్వ్యత్యయా తావేకాదశతృతీయా దశమచతుర్థౌ చేత్ - శుభౌ అన్యథా అశుభౌ - ఉద్వాహసమయే నవపంచమౌ తు అశుభౌ - తద్వ్యత్యయా పంచమనవమౌ చేత్ - శుభౌ గ్రహయోర్వధూవరరాశ్యధిపయోః మిత్రత్వే సతి వా - ఏకాధిపత్యే సతి వా - ఉభయోః జన్మరాశ్యోః ఏక ఏవాధిపతిశ్చేత్ - ద్వావిమావపి నవపంచమావపి శుభౌ************

అ॥ కన్యకజన్మ రాశి మొదలుగణనజేసినందునగలిగెడిఫలముచు జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కన్యజన్మ రాశి మొదలువరజన్మ రాశి వరకు గణనజేయగా - వరునిజన్మ రాశి - ౭వదియైయున్న పుత్రప్రదంబగును - దంపతులజన్మ రాసులొకటియైయున్న నుత్తమంబగును - స్త్రీజన్మ రాశికి - పురుషజన్మ రాశి - ౩-౪-౫-౧౦-౧౧- ఈసంఖ్యగలదై యున్నను - పురుషరాశికి స్త్రీరాశి - ౩-౪-౯-౧౦-౧౧ - ఈసంఖ్యగలదైయున్నను - శుభకరంబగును - దంపతుల జన్మరాశ్యధిపులు పరస్పరమిత్రత్వముగలవారైయున్నను - దంజతీజన్మరా

సులకొక గ్రహమధిపతినైయున్నప్పుడు - స్త్రీ జన్మరాశికి - ౯వదియైయున్న పురుషరాశియు - పురుషరాశికి - ౫వదియైయున్న స్త్రీరాశియు - శుభకరంబగును - ఉక్తవ్యతిరిక్తంబుగనున్న పక్షమునశుభకరంబగుననుట.***

౧౧౩ ॥ స్యాద్విర్ద్వాదశఆర్తిదః కలహదః షష్ఠాష్టమస్తుక్రమాత్సర్వత్రాపిసమాలయాదిరథవాద్విర్ద్వాదశోప్యుత్తమః । దంపత్యోర్విషమాలయాదిరథవాషష్ఠాష్టసుశోభనోవర్గాయద్యపరేశుభా అథశుభా స్తద్వ్యత్యయాన్మధ్యమా ॥ వ్యా ॥ స్యాదితి ॥ ద్విర్ద్వాదశః ఆర్తిదః వ్యథాకరః ద్వాదశద్వికంతుశుభమిత్యర్థః ల్లభతే - షష్ఠాష్టకాస్తుకలహదః దంపత్యోః కలహప్రదః - అష్టసుషష్ఠౌతుశుభౌ- సర్వత్ర పక్షే - సమాలయాది స్వసురాశిరాదిర్యస్యసఉత్తమః - అథవాద్విర్ద్వాదశోపిసమాలయాదిర్యదిశుభః-అనేన స్త్రీరాశిస్వసురాశిశ్చేచ్ఛుభః షష్ఠాష్టమస్తువిషమాలయాదిశ్చేద్దంపత్యోః శోభనః - వర్గాశ్శుభషడ్వర్గాయదిశుభాః - అశుభాశ్చేదశుభాః - తద్వ్యత్యయాత్తయోః ద్విర్ద్వాదశషష్ఠాష్టమయోః వ్యత్యయాన్మధ్యమా-మధ్యమఫలదావనుత్తమావితియావత్ ********************* *********

తా ॥ స్త్రీ జన్మరాశి మొదలుపురుషజన్మరాశివరకుగణన జేయగా స్త్రీరాశికిపురుషరాశి - ౨వదిగానుండి-పురుషరాశికి స్త్రీరాశి - ౧౨వదిగానున్నదుఃఖకరంబగును - పురుషరాశి - ౬వదిగానుండి స్త్రీరాశి-౮-వదిగానున్నకలహకరంబగును - పురుషరాశి - ౧౨వదిగానైన - ౬వదిగానైననుండి స్త్రీరాశి - ౨వదిగానైన-౮వదిగానైననున్నమధ్యమంబైయుండును - ఇదియునుంగాక స్త్రీరాశివృషభాదిసమరాసులలోనొకటిగనుండెనేనియపుడు - ౨వదిగానున్నపురుషరాశియు-౧౨వదిగానున్న స్త్రీరాశియుశుభకరంబగును- స్త్రీరాశిమేషాదివిషమరాసులలోనొకటిగనున్నపుడు - ౬వదిగానున్నపురుషరాశియు - ౮వదిగానున్న స్త్రీరాశియుశుభకరంబగును - షడ్వర్గులుశుభసంబంధులై యున్నశుభకరంబులగును-అశుభసంబంధులై యున్ననశుభకరంబులగును,*************************

౧౧౪ ॥ అ ॥ అథద్వాభ్యాంగ్రహమిత్రత్వమాహ॥మూ॥ సూర్యస్యార్యకుజేందవశ్చసుహృదశ్శత్రూసితార్కీవిధోఃసూర్యజ్ఞౌసుహృదౌనశత్రురవనీపుత్రస్యమిత్రాణితే। అర్కార్క్యేందవఇందుజోప్య హితకృద్జ్ఞస్యా

క్షశ్శుక్రౌ హితౌ చంద్రోరిః సుహృదో గురోః కుజశశిబ్రధ్నాస్సితజ్ఞౌ రిపూ ॥ వ్యా ॥ సూర్యస్యేతి ॥ సూర్యస్య ఆర్యకుజేందవః గుర్వంగారకచంద్రాః - సుహృదః మిత్రాణి - సితార్కీ సితశ్శుక్రః అర్కిః శనైశ్చరః ఏతౌ శత్రూ అవశిష్టో బుధః సమ ఇతి పారిశేష్యాదవగంతవ్యం - విధోశ్చంద్రస్య సూర్యజ్ఞౌ సూర్యబుధౌ సుహృదౌ - న శత్రుః అస్య శత్రుః కోపి నాస్తి - కుజగురుశుక్రశనైశ్చరాస్సమా ఇత్యర్థః - అవనీపుత్రస్యాంగారకస్య తే ప్రసిద్ధాః అర్కార్యేందవః - సూర్యగురుచంద్రాః - మిత్రాణి - ఇందుజో బుధః అహితకృత్ శత్రురిత్యర్థః - శశిశుక్రౌ సమౌ - జ్ఞస్య బుధస్య అర్కశుక్రౌ హితౌ సుహృదౌ చంద్రస్తు అరిః శత్రుః - కుజశనిగురవస్సమాః గురోః కుజశశిబ్రధ్నాః అంగారకశశిసూర్యాః సుహృదః - సితజ్ఞౌ శుక్రబుధౌ - రిపూ శత్రూ - శనిస్సమః ॥

౧౧౫ ॥ మూ ॥ సౌమ్యార్కీ సుహృదౌ భృగోశ్శశిరవీ శత్రూ భృగుజ్ఞౌ హితౌ । మందస్యారరవీందవశ్చ రిపవోనుక్తాః క్రమాన్మధ్యమాః । దంపత్యోర్యది జన్మరాశ్యధిపయోరేకాధిపత్యే శుభో మైత్రే వా సమయోస్సమస్త్వహితయోర్వైరస్తయోర్మృత్యుకృత్ ॥ వ్యా ॥ సౌమ్యేతి ॥ భృగోశ్శుక్రస్య సౌమ్యార్కీ బుధశనీ - సుహృదౌ - శశిరవీ చంద్రసూర్యౌ శత్రూ - ఇతరౌ కుజగురూ సమావిత్యర్థాల్లభ్యతే - ఏవం సర్వత్ర బోధ్యం - మందస్య శనైశ్చరస్య భృగుజ్ఞౌ శుక్రబుధౌ హితౌ సుహృదౌ - ఆరరవీందవః ఆరోంగారకః - రవీందూ సూర్యాచంద్రమసౌ ఏతే త్రయః రిపవశ్శత్రవః - అనుక్తాః ఉక్తాతిరిక్తాః క్రమాత్ మధ్యమాస్సమా ఇత్యర్థః - యథా - సూర్యస్య ఆర్యకుజేందవస్సుహృదః - శుక్రశనీ శత్రూ ఇత్యేతే ఉక్తాః - అన్యో బుధః అనుక్తః - సః సమః ఏవమన్యేషామపి క్రమాత్సమత్వమవగంతవ్యమిత్యాశయః - గ్రహమిత్రతాయాః ప్రయోజనమాహ ॥ దంపత్యోరితి ॥ దంపత్యోః జన్మరాశ్యధిపయోః మైత్రే మిత్రత్వే సతి - ఏకాధిపత్యే వా యది శుభః - సమయోః దంపతీరాశ్యధిపత్యోః - సమయోస్సతోః - సమస్సమఫలప్రద ఇత్యర్థః - అహితయోస్తయోరేవ శత్రోస్సతోః - తయోర్దంపత్యోర్వైరః రాశివైరః - మృత్యుకృత్ - అత్ర కించిల్లిఖ్యతే ఇమే చ శత్రుమిత్రత్వే నైసర్గికే - తాత్కాలికశత్రుమిత్రత్వే తు - గ్రహస్య తత్కాలే ద్వితీయతృతీయచతుర్థదశమైకాదశద్వాదశేషు స్థితో మిత్రః - ప్రథమపంచమషష్ఠసప్తమాష్టమనవమేషు స్థితశ్శత్రుర్భవతి - ఇమే తాత్కాలికశత్రుమిత్రత్వే - తథాచ - నైసర్గికమిత్రం తాత్కాలి

కమిత్రంయదిఅధిమిత్రంభవతి - నైసర్గికశత్రుస్తాత్కాలికశత్రుశ్చేదధిశత్రుర్భవతి - నైసర్గికమిత్రంతాత్కాలికశత్రుశ్చేత్సమోభవతి-నైసర్గికశత్రుస్తాత్కాలికమిత్రంచేత్సోపిసమోభవతి నైసర్గికసమస్తాత్కాలికశత్రుశ్చేత్సోపిశత్రురేవ - తాత్కాలికసమత్వాభావాత్ -తథాచోక్తం బృహజ్జాతకే॥ శ్లో॥ అన్యోన్యస్యధనవ్యయాయసహజవ్యాపారబంధుస్థితాస్తత్కాలేసుహృదస్స్వతుంగభవనేప్యేతేరయస్త్వన్యథా। ద్వ్యేకానుక్తభవాంశ్సుహృత్సమరిపూంస్సంచింత్యనైసర్గికాంస్తత్కాలేచపునస్తానధిసుహృన్మిత్రాదికేకల్పయేదితి************************

అ॥ రెండుశ్లోకములచేత గ్రహమైత్రవర్గమునవర్ణించుచున్నాడు॥

తా॥ సూర్యునికి - కుజగురుచంద్రులుమిత్రులు-శనిశుక్రులుశత్రువులు - బుధుడుసముడు - శత్రుశూన్యుండైనచంద్రునికి - రవిబుధులుమిత్రులు-కుజగురుశుక్రశనులుసములు - కుజునికి - రవిగురుచంద్రులుమిత్రులు-బుధుడుశత్రువు - శనిశుక్రులుసములు-బుధునికి-రవిశుక్రులుమిత్రులుచంద్రుడుశత్రువు-కుజశనిగురువులుసములు-గురువునకు-కుజచంద్రసూర్యులుమిత్రులు - బుధశుక్రులుశత్రువులు - శనిసముడు - శుక్రునకుశనిబుధులుమిత్రులు - సూర్యచంద్రులుశత్రువులు-గుర్వంగారకులుసములు - శనైశ్చరునకు - బుధశుక్రులుమిత్రులు-కుజరవిసోములుశత్రువులు - గురుడుసముడు-ఈచెప్పబడినశత్రుమిత్రత్వములుస్వభావసిద్ధంబులు-ఇదియునుంగాక- ఆయాకాలములయందుసంభవించుశత్రుమిత్రత్వములెవ్వియనిన-గ్రహమునకు-౨-౩-౪-౧౦-౧౧-౧౨-ఈస్థానములయందున్నగ్రహములుతాత్కాలికమిత్రములు-౧-౫-౬-౭-౮-౯ - ఈస్థానములయందున్నగ్రహములుతాత్కాలికశత్రువులు - నైసర్గికమిత్రగ్రహముతాత్కాలికమిత్రమైయున్ననధిమిత్రమగును - నైసర్గికశత్రువుతాత్కాలికశత్రువైననధిశత్రువగును - నైసర్గికశత్రువుతాత్కాలికమిత్రుండైనసముండగును - నైసర్గికమిత్రుడుతాత్కాలికశత్రునైనసముండగు - నైసర్గికసముడుతాత్కాలికశత్రువైననతండునుశత్రుండగుననినిర్ణయింపవలయు- ఈశత్రుమిత్రనిర్ణయమునకుప్రయోజనంబేమియనినవధూవరులజన్మరాశ్యధిపతులకుమిత్రత్వముగలిగియున్నను - ఏకాధిపత్యముగలిగియున్నను - శుభకరంబగును-సమత్వముగలిగియున్నసామాన్యఫలంబులుగలుగును - శత్రుత్వముగలిగియున్నదంపతులకుమృత్యుకరంబులగుననుట.***

౧౧౬ ॥ ౧౧౭ ॥ ౮ ॥ అథ ద్వాభ్యాం యోనికూటమాహ ॥ మూ ॥ భానాం
యోనిరియం తు దస్రవరుణావశ్వౌ యమాంత్యౌ గజౌ పుష్యాగ్నీ సదజావ
హీ విధివిధూ శ్వానౌ తు మూలేశ్వరౌ । మార్జాలౌ పురగాదితీ పితృభగావా
ఖూ పశూ చార్యమాహిర్బుధ్న్యౌ మరుదర్కభే తు మహిషౌ విం ద్రాగ్నిచి
త్రాఖ్యభే ॥ వ్యాఘ్రౌ శక్రభమైత్రభే తు హరిణౌ తోయాచ్యుతౌ మర్కటౌ
సింహౌ ఖ్యావజపాద్వసూ ఫణిరిపూ విశ్వాభిజిద్భే క్రమాత్ । శైవ్యణం బభ్రు
సరీసృపం హరిగజం శాఖామృగాజం భవేద్దంపత్యోరపి వైరమశ్వమహిషం
గో వ్యాఘ్రమోత్వాఖు చ ॥ వ్యా ॥ భానామితి ॥ వ్యాఘ్రావితి చ ॥ దస్రవ
రుణావశ్వినీశతభిషజౌ - అశ్వౌ తురగౌ - యమాంత్యౌ భరణీరేవత్యౌ - గజౌ -
పుష్యాగ్నీ పుష్యకృత్తికే - సదజౌ ఛాగౌ - విధివిధూ రోహిణీమృగశీర్షే - అహీ
సర్పౌ - మూలేశ్వరౌ - మూలార్ద్రే - శ్వానౌ శునకౌ - పురగాదితీ - ఆశ్లే
షాపునర్వసూ - మార్జాలౌ - పితృభగౌ మఘాపూర్వఫల్గున్యౌ - ఆఖూ మూ
షకౌ - అర్యమాహిర్బుధ్న్యౌ - ఉత్తరఫల్గున్యుత్తరాభాద్రే - పశూ గావౌ
మరుదర్కభే స్వాతీహస్తౌ తు - మహిషౌ - ఇంద్రాగ్నిచిత్రాఖ్యభే - విశాఖా
చిత్రానక్షత్రే - వ్యాఘ్రౌ శార్దూలౌ - శక్రభమైత్రభే తు జ్యేష్ఠానూరాధే
తు - హరిణౌ మృగౌ - తోయాచ్యుతౌ పూర్వాషాఢాశ్రవణే - మర్కటౌ క
పీ - అజపాద్వసూ పూర్వాభాద్రాధనిష్ఠే - సింహౌ ఖ్యౌ - విశ్వాభిజిద్భే ఉత్త
రాషాఢాభిజిన్నక్షత్రే - ఫణిరిపూ ఫణినాం సర్పాణాం రిపూ శత్రూ బభ్రూ
క్రమాదుక్తక్రమాత్ - బోధ్యాః ॥ తేషాం వైరయోనిమాహ ॥ శైవ్యణమితి ॥
శైవ్యణం - శ్వా శునకః ఏణః కృష్ణమృగః - తయోస్సమాహారః - శైవ్యణం - యే
షాం చ విరోధశ్శాశ్వతిక ఇత్యేకవద్భావస్సర్వత్ర నపుంసకమితి నపుంసక
త్వం - బభ్రుసరీసృపం - బభ్రుర్నకులః - సరీసృపస్సర్పశ్చ తయోస్సమాహా
రః - బభ్రుసరీసృపం - హరిగజం సింహగజం - శాఖామృగాజం మర్కటచ్ఛాగం
అశ్వమహిషం - గోవ్యాఘ్రం - ఓత్వాఖు మార్జాలమూషకం ॥ ని ॥ ఓతుర్బి
డాలో మార్జాల ఇత్యమరః - ఏతేషాం యథా వైరం - తథా తత్సంజ్ఞికనక్షత్రజా
తయోర్దంపత్యోరపి వైరం భవేత్ - మూలానక్షత్రే యో జాతస్స శ్వా - అ
నూరాధాయాం యా జాతా సా ఏణీ భవతి - ఉభయోర్వైరం విరోధః - ఏ
వమన్యేషామపి ద్రష్టవ్యం - ఇయమేవ - భానాం యోనిః - యోనికూట ఇత్యు
చ్యతే - ఉక్తరీత్యా యయోర్నక్షత్రయోర్న విరోధః - తన్నక్షత్రజాతయో

రేవదాంపత్యంయుక్తమిత్యాశ్రయః.***** ....

అ॥ రెండుశ్లోకములచేత యోనికూటమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్వినీశతభిషజ్నక్షత్రములు - గుఱ్ఱములనుసంజ్ఞ గలవి - భరణీ రేవతులేనుంగులు - పుష్యకృత్తికలజములు - రోహిణీ-మృగశీర్షములు - సర్పములు - మూల-ఆర్ద్ర-కుక్కలు - ఆశ్రే-పున-పిల్లులు - మఘ-పుబ్బ-కొక్కులు - ఉత్తర - ఉభా-గోవులు - స్వాతి-హస్త-ఎనుబోతులు-విశాఖ - చిత్త - పులులు - జ్యేష్ఠ-అనూరాధ-మృగములు-పూషా - శ్రవ-కోతులు-పూభా-ధని - సింహములు - ఉషా-అభిజి-ముంగిసలు-ఈరీతిననక్షత్రములకుసంజ్ఞలనెరుంగవలయు - ఇందుపరస్పరవైరముగలజంతువులెవ్వి యనిన - శునకహరిణంబులు - పాముముంగిసలు - సింహగజములు-కపిఛాగంబులు- అశ్వమహిషములు - గోవ్యాఘ్రములు-ఇవిచిరకాలవైరముగలవైయుండుగావుననీ పరస్పరవిరోధిజంతుసంజ్ఞగలనక్షత్రములయందుబుట్టిన స్త్రీపురుషులకు దాంపత్యముఘటించినమిక్కిలికలహాకరంబగును - నీచెప్పబడినక్రమంబునపరస్పరవిరోధములు లేకయుండెడినక్షత్రములయందుబుట్టిన స్త్రీపురుషులకు దాంపత్యముయోగ్యంబగునని తాత్పర్యము.******************

౧౧౮॥ అ॥ అథయోనికూటస్యఫలమాహ॥ మూ॥ యుగ్మాద్యంపురుషస్యభంచయువతేర్ధిష్ణ్యంతుయుగ్మాంత్యభమ్। పుంధిష్ణ్యప్రభవశ్శుభశ్చపురుషః స్త్రీధిష్ణ్యజా స్త్రీశుభా। స్త్రీధిష్ణ్యప్రభవావుభావపిశుభౌ పాణిగ్రహేద్వేషదౌ తౌద్వౌవాపురుషర్క్షజౌ యదివాస్వవ్యత్యయద్రోహదౌ॥ వ్యా॥ యుగ్మాద్యమితి॥ యుగ్మాద్యంయుగ్మే - పూర్వోక్తదస్రవరుణావిత్యాదినక్షత్రద్వయే - ఆద్యంప్రథమం - భంనక్షత్రంపురుషస్యపురుషసంబంధినక్షత్రం - యువతేర్ధిష్ణ్యం స్త్రీనక్షత్రంతు - యుగ్మాంత్యభంయుగ్మే అంత్యనక్షత్రమితి వేదితవ్యం - యథా అశ్వినీశతభిషగ్యుగ్మే ఆద్యమశ్వినీనక్షత్రంపురుషసంబంధి - యుగ్మాంత్యభంశతభిషక్ - స్త్రీనక్షత్రం-ఏవంసర్వత్రయోజ్యం-ఏతస్యఫలందర్శయతి-పుంధిష్ణ్యప్రభవఃపురుషనక్షత్రజాతఃపురుషశ్శుభః స్త్రీధిష్ణ్యజా స్త్రీనక్షత్రజాతా-స్త్రీశుభాఅథవా - ఉభావపి స్త్రీపురుషావపి - స్త్రీధిష్ణ్యప్రభవౌ స్త్రీధిష్ణ్యజాతౌయది - పాణిగ్రహేవివాహవిషయే-శుభాశుభప్రదౌ - తౌద్వౌ స్త్రీపురుషౌ - పురుషర్క్షజౌయది- అథవా-స్వవ్యత్యయద్రోహదౌ - పురుషనక్ష

త్రజా స్త్రీ - స్త్రీనక్షత్రజః పుమాంశ్చేద్వా యది - స్వేష నౌ కలహప్రదౌ॥

తా॥ భానాం యోనిరియంతు - అనుశ్లోకమున జెప్పబడియున్న అశ్వినీ శత తారలు మొదలగు నక్షత్రముల జంటలలో మొదటి నక్షత్రము పురుష నక్షత్రమనియు - రెండవ నక్షత్రము స్త్రీ నక్షత్రమనియు సంజ్ఞలు - అందు పురుష నక్షత్రమున బుట్టిన వరుండును - స్త్రీ నక్షత్రమున బుట్టిన కన్నెయు వివాహవిషయమై శుభకరులగుదురు - స్త్రీ నక్షత్రమున బుట్టిన దంపతులును శుభకరులగుదురు - ఉభయులు పురుష నక్షత్రమున బుట్టినవారైయున్నను కన్నెయు పురుష నక్షత్రమున బుట్టినదై యుండి పురుషుడు స్త్రీ నక్షత్రమున బుట్టినవాడై యున్నను - నిత్యకలహములు గలుగుచుండును ************

౧౧౯ ॥ అ॥ క్రమ ప్రాప్తం స్త్రీ దూరకూటమాహ॥ ము॥ స్త్రీ భాద్యం వరభాంతమేవ గణయేత్ స్త్రీ దూరమాద్యే యది ద్వేషం మధ్యఫలం ద్వితీయనవకే దద్యాత్ తృతీయే సుఖమ్। స్త్రీ ధిష్ణ్యస్య యదా త్రయోదశపరం పుంజన్మ ధిష్ణ్యం భవేదేవం వా బహుపుత్రకృత్ పరిణయే నోచేత్తయోర్వైరకృత్॥ వ్యా॥ స్త్రీ భాద్యమితి॥ స్త్రీ భాద్యం స్త్రీ నక్షత్రమారభ్య - వరభాంతం పురుష నక్షత్ర పర్యంతమేవ గణయేత్ - ఏవకారేణ నవ్యుత్క్రమవైపరీత్యేనేత్యర్థః - ఏవం గణనాయాం క్రియమాణాయాం ఆద్యే ప్రథమ నవకే పుంనక్షత్రం విద్యతే యది - తదా స్త్రీ దూరం స్త్రీ దూరకూటం - ద్వేషం దంపత్యోః కలహం దద్యాత్ - ద్వితీయ నవకే యది మధ్యమఫలం దద్యాత్ - తృతీయే తృతీయ నవకే యది - సుఖం దద్యాదిత్యేకః పక్షః పక్షాంతరమప్యాహ॥ స్త్రీ ధిష్ణ్యస్య స్త్రీ జన్మ నక్షత్రస్య పుంజన్మ ధిష్ణ్యం పురుష జన్మనక్షత్రం - త్రయోదశపరం - త్రయోదశ నక్షత్రాత్పరం - యదా భవతి - తదా స్త్రీ దూరకూటం బహుపుత్రకృద్భవేత్ - నో చేత్ - త్రయోదశ నక్షత్రాత్పూర్వం పుంభం యది - తదా తయోర్దంపత్యోః వైరకృద్భవేత్ - ఉత్తరోత్తరమారస్య శుభకరత్వాదితి భావః******************************

అ॥ స్త్రీ దీర్ఘమనువర్గును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కన్యక నక్షత్రము మొదలుకొని జేసిన నక్షత్రముల వరుసన - ౨౭ నక్షత్రములను మూడు నవకములుగా విభజింపగ - వరనక్షత్రము మొదటి నవకమున నున్న కలహకరంబును - ౨వ నవకమున నున్న మధ్యమ ఫలంబును - ౩వ - నవకమున నున్న సుఖకరంబున

గును - హరియొకపక్షంబున - కన్నియనక్షత్రమునకు ౧౩ నక్షత్రముల
పైనపరనక్షత్రమున్న శుభకరంబును - అంతకులోపలనున్న నశుభకరంబు
నగునని తాత్పర్యము**************************************

౧౨౧ ॥ అ ॥ అథగణకూటమాహ ॥ మూ ॥ మిత్రార్ద్ర్యాద్యదితీందుపౌష్ణ
పవనశ్రోణార్క - తారాస్సురామర్త్యాఖ్యా నవచోత్తరాత్రయహరబ్ర
హ్మత్రిపూర్వాంతకాః । ఇంద్రాగ్నీవసుమూలపిత్ర్యవరుణజ్యేష్ఠాగ్న్య
హిత్వష్ట్రభాన్యేతాన్యసురసంజ్ఞికానినవతద్వర్గ్యేగణానాంఫలం ॥ వ్యా ॥
మిత్రేతి ॥ మిత్రార్ద్ర్యాద్యదితీందుపౌష్ణపవనశ్రోణార్క - తారాఃఅనూరా
ధాపుష్యాశ్వినీపునర్వసూహస్త్యమృగశీర్ష - రేవతీస్వాతీశ్రవణహస్తాః - ఏతానవ
తారాః - సురాఃదేవగణాః - ఉత్తరాత్రయహరబ్రహ్మత్రిపూర్వాంత
కాః - ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రార్ద్రారోహిణీపూర్వఫల్గునీపూ
ర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాభరణ్యః - ఏతాఃనవతారాః - మర్త్యాఃమను
ష్యగణాః - ఇంద్రాగ్నీవసుమూలపిత్ర్యవరుణజ్యేష్ఠాగ్న్యహిత్వష్ట్ర
భాని - విశాఖాధనిష్ఠామూలమఘాశతభిషగ్జ్యేష్ఠాకృత్తికాశ్లేషాచిత్రా
ఇతినవనక్షత్రాణి - అసురసంజ్ఞికానిరాక్షసగణాఇత్యర్థః - గణానాందేవ
రాక్షసమనుష్యగణానాంఫలంచతద్వర్గ్యేఅగ్రిమశ్లోక ఇతి శేషః.**********

అ ॥ గణకూటమునువచించుచున్నాడు ॥ తా ॥ అశ్వి-పున-పుష్య-హ-స్వా-
మృ - అనూ - శ్ర - రే - ఈనక్షత్రములుదేవగణములు - ఉత్తర-ఉషా-ఉభా-
ఆర్ద్ర - రో - పూఫ-పూషా-పూభా - భ - ఈనక్షత్రములుమనుష్యగణ
ములు - విశా-ధని-మూ-మ-శత-జ్యే-కృ-ఆశ్లే - చి - ఈనక్షత్రములురా
క్షసగణములు - ఇట్లైఅంగునననీనక్షత్రములకుగణసంజ్ఞజేయుటవనఫల మువ
క్ష్యమాణశ్లోకమందుజెప్పబడునని తాత్పర్యము.*********************

౧౨౨ ॥ అ ॥ పూర్వోక్తగణానాంఫలమాహ ॥ మూ ॥ దంపత్యోఃస్వగణశ్శు
భఃపరిణయేమర్త్యామరాణాంగణోమధ్యశ్చాసురరక్షసాంమశుభకృన్మ
ర్త్యాసురాణాంమృతిః । హిత్వాదైత్యగణేనమానుషగణంహిత్వాసురా
ణాంగణంచాన్యంశోభనమామనంతిమునయఃకేచిత్తుపాణిగ్రహే ॥ వ్యా ॥
దంపత్యోరితి ॥ పరిణయేవివాహవిషయే - దంపత్యోః - స్వగణస్స్వకీయగణః
ఉభయోరేకగణఇత్యర్థః - శుభః - మర్త్యామరాణాంమనుష్యదేవానాం
గణః - ఏకస్యమనుష్యగణఃఅన్యస్యదేవగణశ్చేత్ - మధ్యమః - అసురరక్ష
సాంగణః - ఏకస్యదేవగణః - అన్యస్యరాక్షసగణశ్చేత్ - అశుభకృత్ - మ

త్ర్యాసు గాణాంగణః - ఏకస్య మనుష్యగణః - అన్యస్య రాక్షసగణశ్చేత్ - మృత్యుర్నగణంభవేత్ - దైత్యగణేనసహ మనుష్యగణం హిత్వా విహాయ రాక్షసగణేన అమరగణంచ - హిత్వా - అన్యం మనుష్య దేవగణ పాణిగ్రహే వివాహ విషయే శుభకరమితి కేచిన్మునయః ఆహునంతి వదంతి - హిత్వా దైత్యగణేన మానుషగణం హిత్వా సురాణాంగణమిత్యత్ర విశేషః కేవల దేవాసుర గణస్య మనుష్యగణస్య వా న నిషేధః - కింతు - స్త్రియా రాక్షసగణః - పురుషస్య దేవగణో వా మానుషగణో వా యది దోషప్రదః - అన్యథా పురుషస్య రాక్షసగణః స్త్రియాః దేవగణో మనుష్య గణో వా యది శుభప్రదః ॥ శ్లో ॥ స్త్రీ రాక్షసం న కర్తవ్యం కర్తవ్యం నర రాక్షసమ్ । స్త్రీ రాక్షసం భవేన్మృత్యుస్సద్య ఏవ న సంశయ ఇత్యుక్తత్వాత్. ***************************

అ ॥ పూర్వ శ్లోకమున జెప్పఁబడిన గణములకు ఫలమును జెప్పుచున్నాడు

తా ॥ దంపతుల గణ మొకటియైయున్న శుభకరంబగును - మనుష్య దేవగణములు మధ్యమంబులగును - కొందరి పక్షంబున నివియు శుభకరంబులగును - దేవ రాక్షస గణములు - అశుభకరంబులగును - మనుష్య రాక్షసగణములు మృత్యుప్రదంబులగును - వ్యాఖ్యానమున వ్రాయబడియున్న గ్రంథాంతర వచనమువలన - పురుషునిది రాక్షసగణమైయున్నను యోగ్యంబగుననుట

౧౨౨ ॥ అ ॥ అథ మాహేంద్ర వర్గమాహ ॥ మూ ॥ స్త్రీ భాద్యం వర భాంతమేవ గణయేన్మాహేంద్ర వర్గాస్త్వమీ వేద సప్తక దిక్త్రయోదశ రస క్షోణీ నిధిక్షోణయః । వృజ్నేత్రే శరలోచనే పరిణయే హ్యష్టాసు పుత్రప్రదా దంపత్యోరితరే సదా కలహదా వర్గేషు ముఖ్యాస్త్వయమ్ ॥ వ్యా ॥ స్త్రీ భాద్యమితి ॥ స్త్రీ భాద్యం వధూనక్షత్రమారభ్య - వర భాంతం వరనక్షత్ర పర్యంతమేవ గణయేత్ ఏవకారః వరనక్షత్రమారభ్య వధూనక్షత్రాంతగణనాయోగ్య వ్యవచ్ఛేదార్థకః - ఏవం గణనాయాం క్రియమాణాయాం సత్యాం - వేదః చతుర్థనక్షత్రం - సప్తక దిక్త్రయోదశ రస క్షోణీ నిధి క్షోణయః - సప్తమనక్షత్రం - దిగ్దశమనక్షత్రం - త్రయోదశనక్షత్రం - రసాః షట్ క్షోణీ రేకః వామాంక ప్రవృత్తేః ఏణమిళిత్వా షోడశ - వామాంక ప్రవృత్తేః పోత్తరత్ర సంఖ్యాగ్రహణం కార్యం - నిధనయోనవ - క్షోణీ రేకః మిళిత్వా ఏకోనవింశతిః - వృజ్నేత్రే ద్వావింశతిః శరలోచనే పంచవింశతిః - అమీ అష్టౌచ వర్గా మాహేంద్రవర్గాః - దంపత్యోస్సుపుత్రప్రదాః - ఇతరే దుక్రాతిరి

స్తావగాఃకలహప్రదాః - అయంవర్గః- పరిణయేవివాహవిషయేవర్గేషు ముఖ్యః శ్రేష్ఠః.************************************** *********

అ॥ మాహేంద్రవర్గును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మఘానక్షత్రము మొదలు - ౪ ౭-౧౦-౧౩-౧౬ - ౧౯ - ౨౨- ౨౫-యీనక్షత్రములుమాహేంద్రవర్గములనంబడుంగానవీనక్షత్రములలోనొకటివరనక్షత్రమైయున్నవివాహవిషయమైయుత్తమంబగునీమాంహేంద్రవర్గుశుభకరంబగును-అట్లుగాకున్నకలహాకరంబగునని తాత్పర్యము

౧౨౩ ॥ అ॥గణితాగతాయుష్యవర్గమాహ॥మూ॥స్త్రీభాదేర్వరధిష్ణ్యయుక్తగణనాసంగుణ్యతాంసప్తభిహృత్వాష్టావింశతిసంఖ్యయాపరిణయేభక్త్వైవపుంభాద్యది। తద్వత్తాంగణనాంచభాగకరణంచాయుష్యవర్గస్త్వయం యచ్ఛేషేనధికేపురైవమరణంతస్యైవమధ్యేతయోః॥వ్యా॥ స్త్రీభాదేరితి ॥ పరిణయేవివాహవిషయే - స్త్రీభాదేః స్త్రీనక్షత్రప్రభృతి-వరధిష్ణ్యయుక్తగణనావరనక్షత్రాంతేనాభిజిత్సహితేనయుక్తగణనాయా - తాంగణనాం - సప్తభిస్సప్తసంఖ్యయా-సంగుణ్యఅష్టావింశతిసంఖ్యయా-భక్త్వావిభజ్య - శేషమేవనిక్షిపేత్ - లబ్ధేనప్రయోజనాభావాత్-పుంభాద్యపి - పునఃపుంనక్షత్రమారభ్యస్త్రీనక్షత్రాంతంయుక్తగణనాయా - తాంచగణనాం - భాగకరణంవిభాగక్రియాచ- తద్వత్ - పూర్వవత్సప్తభిస్సంగుణ్యఅష్టావింశతిసంఖ్యయావిభజ్యశేషంనిక్షిపేత్-ఏవంసతి - యచ్ఛేషే - యస్యపురుషస్యసంబంధిని శేషే - అనధికేస్త్రీశేషాన్న్యూనేసతి - తయోర్దంపత్యోర్మధ్యేతస్యైవపురా ప్రథమతఃమరణం - స్త్రీశేషేఅనధికేసతి - స్త్రియాఃప్రథమతోమరణమితి వేదితవ్యం-అయమేవాయుష్యవర్గఇత్యుచ్యతే-ఉభయోశ్శేషసమానత్వేదంపత్యోర్మరణం-యుగపదిత్యర్థాల్లభ్యతే.****

అ॥ గణితాగతాయుష్యవర్గును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥కన్యజన్మనక్షత్రము మొదలువరజన్మనక్షత్రమువరకుగణనజేసి - యాసంఖ్యను - ౭టిచేగుణించి - ౨౮ చేత భాగింపగా శేషించినసంఖ్యనట్లుంచి - పురుషవరనక్షత్రము మొదలుకన్యానక్షత్రమువరకుగణనజేసియాసంఖ్యనుంబూర్వమువలెగుణించి భాగింపగా శేషించినసంఖ్య - ముందు శేషించియున్నసంఖ్యకంటెనధికముగనుండెనేనిపురుషునికంటెముందువనితకాలముసేయును-కొదవయైయుండెనేనిపురుషుడుముందుకాలముసేయును-సంఖ్యాద్వయముసమానంబుగ శేషించియుండెనేని - ఉభయులకు-సమకాలమునమరణముసిద్ధించు

ననితాత్పర్యము,*************************************

౧౨౪ ॥ అ ॥ ఆయవర్గమాహ ॥ మూ ॥ ఆయాస్స్యుర్ధ్వజధూమసింహశున కాః ఉష్ట్రో ఖరాఖ్యో గజః కాకోష్టావితిచైకమేకముడుతప్రాగాదిద ప్రాప్త్యాపి । శిష్టంభత్రితయంభవేత్పరిణయే స్వస్యాయధిష్ణ్యాదితస్తత్త్వంచ సుభంతయోఃకలహాకృత్తాన్యాదాయవర్గస్త్వయమ్ ॥ వ్యా ॥ ఆయాఇతి ॥ ధ్వజధూమసింహశునకాః-ఉష్ట్రో - ఖరాఖ్యః - గజః - కాకః- ఇత్యష్టౌ ప్రాగాద్యాయాస్స్యుః - దస్రాదిఅశ్విన్యాది - ఏకైకముడునక్షత్రం-తత్ప్రాగాదితేషాంధ్వజాద్యాయానాంప్రాగాది - పునఃపునస్త్రివారంగణయేత్ తథాచత్రిరావృత్త్యా - చతుర్వింశతినక్షత్రాణిభవంతిశిష్టంత్రిరావృత్త్యాశిష్టం- భత్రితయంనక్షత్రత్రితయంస్వస్యాయధిష్ణ్యాదితః ధ్వజధూమసింహోయస్మిన్నక్షత్రాదితఃపునర్భవేత్ - అయమర్థః- ప్రాచ్యాం ధ్వజాయేఽశ్విన్యాశ్రేషానూరాధాపూర్వాభాద్రాః- ఆగ్నేయ్యాంధూమాయేభరణీమఘాజ్యేష్ఠోత్తరాభాద్రాః - దక్షిణస్యాంసింహాయేకృత్తికాపూర్వఫల్గునీమూలారేవత్యః - నైరృత్యాంశునకాయేరోహిణ్యుత్తరఫల్గునీపూర్వాషాఢాః - ప్రతీచ్యాంవృషభాయేమృగశీర్షహస్తోత్తరాషాఢాః వాయవ్యాంఖరాయేఆర్ద్రాచిత్రాశ్రవణాని - ఉదీచ్యాంగజాయేపునర్వసూస్వాతీధనిష్ఠాః - ఈశాన్యాంకాకాయేపుష్యవిశాఖాశతభిషజః - భవంతి - పరిణయేవివాహే-తత్త్వంచశుభంయస్మిన్నాయేపున్నక్షత్రంతత్త్వంచనాయేస్త్రీనక్షత్రంవిద్యతేచేత్ - తయోర్దంపత్యోఃకలహాకృద్భవేత్ - ధ్వజాయేఅశ్వినీపురుషభం - తత్త్వంచమేవృషభాయేతత్త్వంచపుంస్త్రీనక్షత్రంమృగశీర్షంయదితయోఃపరస్పరంపంచమవర్గోభవతితయోఃపరస్పరవిరుద్ధత్వాద్దంపత్యోఃకలహాకృదితిభావః - విరోధవిచారస్తువాస్తుప్రకరణేవక్ష్యమాణత్వాత్ - ఇహవిస్తరభయాన్నలిఖ్యతే - అయమేవాయవర్గ ఇత్యుచ్యతే*********************************

అ ॥ ఆయవర్గను జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ తూర్పు మొదలు - ౮-దిక్కులయందును క్రమంబున - ధ్వజ - ధూమ-సింహ-శునక-వృషభ-ఖర- గజ - కాకాయములగుచున్నవి - అట్టిఆయములలోధ్వజాయము మొదలు - ౮-ఆయములయందును - అశ్విన్యాదికముగ - ౨౭-నక్షత్రములమూరుగణనజేయగా శేషించిననక్షత్రములధ్వజాద్యాయత్రయమునగణనజేయవలయు - [illegible] గణన జేయగా-వచ్చిననక్షత్రమున్న ఆయమునకు- ౨౭-ఆయ

మున- వరనక్షత్రమునకు - ౫వ - దగుకన్నియనక్షత్రముండె నేని కలహాక
రంబగునని తాత్పర్యము*******************************

౧౭౫॥ అ॥ అథవశ్యవర్గమాహ॥ మూ॥ కన్యాకుంభతులాధనుర్ధరయుజాం త్యక్త్వా మృగం కర్కటం సింహం చైవ ఝషం వివాహసమయే వశ్యాశ్చ శేషా గృహాః। త్యక్త్వా వృశ్చికమేవ సర్వనిలయాః సింహస్య వశ్యాస్తథా జ్ఞాతవ్యా అపి తౌలికాః శుభకరా వశ్యాఖ్యయోగాస్త్వమీ॥ వ్యా॥ కన్యేతి॥ కన్యాకుంభతులాధనుర్ధరయుజాం ఇత్యాద్యాస్త్రయః ప్రసిద్ధాః - ధనుర్ధరయుక్ ధనుష్యపరార్ధ ఇత్యర్థః - ధనుషః పూర్వార్ధః అశ్వాకారః - ఉత్తరార్ధో నరాకార ఇతి ప్రసిద్ధేః - తేషాం చతుర్ణాం క్రమేణ మృగం - కర్కటం సింహం ఝషం చ వివాహసమయే - త్యక్త్వా - శేషాః గృహాః రాశయః - సర్వేషాం వశ్యాః ఏవం సర్వత్రాప్యూహ్యం సింహస్య వృశ్చికమేవ వృశ్చికమాత్రం త్యక్త్వా సర్వనిలయాః సర్వరాశయః వశ్యా ఇతి జ్ఞాతవ్యాః - అమీ వశ్యాఖ్యయోగాః - శుభకరాః - తౌలికాయోగా అపి శుభకరాః - తౌలికాయోగవిచారస్తు దైవజ్ఞవిలాసే స్పష్టః విస్తరభయాన్నేహ లిఖ్యతే.

అ॥ వశ్యవర్గను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహకాలమునందు- కన్యారాశికి మకరరాశిని- కుంభరాశికి కర్కటరాశిని- తులారాశికి సింహరాశిని ధనురుత్తరార్ధమునకు మీనరాశిని- సింహమునకు వృశ్చికరాశిని బరిత్యజించి తక్కిన సకలరాసులు - సకలరాసులకును వశ్యంబులనంబడుంగాన నీవశ్యయోగంబులును- దైవజ్ఞవిలాసమను గ్రంథమున- విశదంబుగ జెప్పబడి యున్న తౌలికాయోగంబులును వివాహవిషయమై శుభకరంబులగునని॥

౧౭౬॥ అ॥ అథదినకూటమాహ॥ మూ॥ పర్యాయత్రితయేన వై భేషు వధూధిష్ణ్యాదితస్తత్ఫలం మృత్యుః ప్రీతివిపత్సుఖార్తిపశుకృద్రోగప్రజామిత్రకృత్। పుంభాంతం గణయేత్తయోః పరిణయే వర్గోదినాఖ్యస్త్వయం పుంభాదీతి జనుః పరేత్యర్థఫలం పూర్వోక్తమత్రాపి చ॥ వ్యా॥ పర్యాయేతి॥ వధూధిష్ణ్యాదితః వధూనక్షత్రమారభ్య పుంభాంతం పురుషనక్షత్రాంతం గణయేత్ - ఏవం గణనాయాం సత్యాం పర్యాయత్రితయే - త్రిషు పర్యాయేషు నవసు నవసు - నవనక్షత్రేషు నవనక్షత్రాణామిత్యర్థః - క్రమాత్ మృత్యుః ప్రీతిః - విపత్ సుఖం - ఆర్తిః పశుకృత్ రోగకృత్ - ప్రజాకృత్ - అమిత్రకృత్ శత్రుకృత్ ఇత్యేతత్ఫలం తయోర్దంపత్యోర్భవతి - పరిణయే వివాహసమయే - అయమేవ దినాఖ్యవర్గః దినకూటః - పరేతు పుంభాత్ పురుషనక్ష

క్రమారభ్య వధూనక్షత్రాంతం గణయేత్ - ఫలంతు - అత్రాపి అస్మిన్నప్యేషి పూర్వోక్తమేవేతి జగుః.

అ॥ దినకూటమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వధూనక్షత్రము మొదలు వరనక్షత్రము వరకు నెన్నగా వరనక్షత్రము మొదటిదైయున్న మృత్యువు - ౨వదైన-ముదము - ౩వదైన-బెడద-౪వ-దైన-సుఖము - ౫వ-దైన మనఃపీడ ౬వ - దైన పశులాభము - ౭వ-దైన రోగము-౮వ-దైన సంతానము-౯వ-దైన శాత్రవ ప్రాప్తియుంగలుగును - మరల-౧౦వ దైన మృత్యువు - ౧౧వ-దైన ముదము- ఈరీతిన తొమ్మిదేసి నక్షత్రములకు ముమ్మారు నీతొమ్మిది ఫలంబులనిర్ణయింపవలయు-కొందరు-వరనక్షత్రాదిగ నెన్నవలయుననియు - ఫలనిర్ణయము మున్ను జెప్పియున్న తెరంగుననని యు నుడివిరి,*********

౧౨౭ ॥ అ ॥ అథ ద్వాభ్యాం శ్లోకాభ్యాం జాతివర్గమాహ॥ మూ॥ విప్రా మీనకుళీరవృశ్చికగృహాస్సింహాజచాపా నృపా వైశ్యా గోమృగకన్యకా ఘటతులాయుగ్మాలయాశ్శూద్రజాః। దంపత్యోశ్శుభదైకజాతిరశుభా శ్రేష్ఠా ఖజాతిస్త్రియా హీనా చేదథ మధ్యమా పరిణయే పుంజాతి రాశేస్తయోః॥ వ్యా॥ విప్రా ఇతి॥ మీనకుళీరవృశ్చికగృహాః త్రయోరాశయో విప్రా విప్రజాతయః - సింహాజచాపాస్సింహమేషధనూంషి త్రయో నృపాః క్షత్రియజాతయః - గోమృగకన్యకాః వృషభమకరకన్యాః వైశ్యాః వైశ్యజాతయః తేషాం ఫలమాహ-దంపత్యోః ఏకజాతిశ్చేచ్ఛుభదా పుంజాతిరాశేః పురుషరాశ్యపేక్షయా - స్త్రియా జాతిః శ్రేష్ఠా చేదశుభా హీనా చేత్ స్త్రీజ్జాతిః పుంజాతేన్యూనా చేన్మధ్యమా తయో ర్దంపత్యోః మధ్యమఫలదా స్త్రీరాశిః బ్రాహ్మణజాతిః పుంరాశిః క్షత్రియాదిజాతిశ్చేదశుభా॥ - పుంరాశిర్బ్రాహ్మణజాతిః స్త్రీరాశిః క్షత్రియాదిజాతిశ్చేన్మధ్యమేతి ఫలితోర్థః.*******

అ॥ రెండుశ్లోకముల చేత జాతివర్గను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మీనకర్కటవృశ్చికరాసులు బ్రాహ్మణవర్ణములు- సింహమేషధనువులు క్షత్రియవర్ణములు-వృషభమకరకన్యలు వైశ్యవర్ణములు- కుంభతులామిధునములు శూద్రవర్ణములు-ఇందుకు ఫలంబేమియనిన-దంపతుల రాసులొకవర్ణముగలవై యున్న శుభకరంబులగును-వధూరాశి-వరరాశికంటెను త్తమవర్ణముగలదై యున్న నశుభకరంబగును-హీనవర్ణముగలదైయున్న మధ్యమఫలదంబగునని తాత్పర్యము

౧౨౮ ॥ విప్రక్షత్రవిశశ్చతుర్థకులజా వామే పంచమాస్సంకరాష్టస్థాష్ట

ద్విధవర్గజాభనిజనాని ప్రాదిక స్రాదితః। శిష్టంభత్రితయంత్వజాంఘ్రిభ
ముఖం త్రైవర్ణికానాంభవేత్పృథగ్గణాః పి రాశిజాతిఫలవద్వర్ణాఖ్యవర్గస్త్వ
యమ్॥ వ్యా॥ విప్రేతి॥ విప్రక్షత్రవిశః బ్రాహ్మణక్షత్రవైశ్యాః - చతుర్థవ
కులజాశ్శూద్రాశ్చ-పంచమాశ్చ - సంకరాష్టష్ఠాశ్చయేజనాః- తేషడ్విధవ
ర్ణాఃభువిభూలోకే-ప్రసిద్ధాః-దస్రాదితః అశ్విన్యాద్యా స్రాంతా
నాంషణ్ణాం క్రమేణ - విప్రాది బ్రాహ్మణాదివర్ణా భవంతి-ఏవంపునఃపునర్గ
ణయేత్-ఏవంచతురావృత్త్యా చతుర్వింశతినక్షత్రాణిభవంతి - అజాంఘ్రి
భముఖం-పూర్వాభాద్రాదికం-శిష్టంభత్రితయంనక్షత్రత్రయం-త్రైవ
ర్ణికానాంబ్రహ్మక్షత్రవిశాంక్రమేణభవేత్ - ఏతదుక్తంభవతి-అశ్వినీపు
నర్వసూహస్తమూలాపూర్వాభాద్రాణాంబ్రాహ్మణవర్ణః-భరణీపుష్య
చిత్రాపూర్వాషాఢోత్తరాభాద్రాణాంక్షత్రియవర్ణః - కృత్తికాశ్లేషా
స్వాత్యుత్తరాషాఢారేవతీనాంవైశ్యవర్ణః రోహిణీమఘావిశాఖాశ్రవ
ణానాంశూద్రజాతిః-మృగశీర్షపూర్వఫల్గున్యనూరాధాధనిష్ఠానాంపం
చమజాతిః-ఆర్ద్రోత్తరాజ్యేష్ఠాశతభిషజాంసంకరజాతిరితి-ఋక్షాణాం
జాతేఃఫలం-రాశిజాతిఫలవత్ ద్రష్టవ్యం - దంపత్యోర్నక్షత్రజాతిరేకాచే
చ్ఛుభకరా - శ్రేష్ఠా స్త్రీచేదశుభా-న్యూనాచేన్మధ్యమా అయమేవవర్ణా
ఖ్యవర్గ ఇత్యుచ్యతే***************************************

అ॥ నక్షత్రజాతివర్గము జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పుడమియందు బ్రాహ్మణ
క్షత్రియవైశ్యశూద్రపంచమసంకరంబులను నారువర్ణములుగలవు- ఆయా
రువర్ణములలో బ్రాహ్మణాదివర్ణములమీద క్రమంబు ననశ్విన్యాదినక్ష
త్రములబలుమారు నెన్నగా శేషించినమూడు నక్షత్రముల బ్రాహ్మణాదివ
ర్ణత్రయములయందు నెన్నవలయు - నిట్లుగణింపగా దంపతుల నక్షత్రము
లొకవర్ణముగలవైయున్న శుభకరంబులగును - వధూనక్షత్రము వరనక్షత్ర
మునకంటెను త్తమవర్ణముగలదైయున్న నశుభకరంబగును-హీనవర్ణముగల
దైయున్న మధ్యమంబగునని తాత్పర్యము,

౧౭౯ ॥ అ॥ అథ వేధావర్గమాహ॥ మూ॥ దస్రాదీని శివాదిభాని పిత్ర్య
భాదీని క్రమాద్వృష్టిస్త్రీమాజ్యేష్ఠాదిశ్రవణాదిరేవతిముఖంచత్వారిచ
త్వారిచ। దంపత్యోశ్చగణద్వయేజననభే త్వేకైకభంవైరకృచ్చిత్రా చం
ద్రవసూడునాంపరిణయే వేధాఖ్యవర్గస్త్వయమ్॥ వ్యా॥ దస్రాదీనీతి॥
దస్రాదీని అశ్విన్యాదీని చత్వారి-శివాదిభాని ఆర్ద్రాదిభాని చత్వారి-పిత్ర్య

షాష్టీని షణ్ హావీనిచ త్వారినక్షత్రాణి - క్రమాద్గణయేత్ జ్యేష్ఠాదిపుచ్ఛత్రి-
మాత్ - అశ్విన్యాదిచతుర్ణాం జ్యేష్ఠానూరాధావిశాఖాస్వాత్యః వైరకృతో
భవంతి-శ్రవణాదిపుచ్ఛత్రికమాత్ -ఆర్ద్రాదీనాంచతుర్ణాం శ్రవణోత్తరాషా
ఢాపూర్వాషాఢామూలా వైరకృతః- రేవతిముఖం మఘాదీనాంచతుర్ణాం రే
వత్యాదిపుచ్ఛత్రికమాత్ - రేవత్యుత్తరాభాద్రాపూర్వాభాద్రాశతభిషజః
వైరకృతో భవంతి-దంపత్యోః జననభేజన్మనక్షత్రే గణద్వయేపక్తైః భం వై
రకృత్ - అశ్వినీజ్యేష్ఠయోః-భరణ్యనూరాధయోః- కృత్తికావిశాఖయోః
రోహిణీస్వాత్యోఃఆర్ద్రా - శ్రవణయోః-పునర్వసూత్తరాషాఢయోః-
పుష్యపూర్వాషాఢయోః - ఆశ్లేషామూలయోః-మఘారేవత్యోః పూర్వ
ఫల్గున్యుత్తరాభాద్రయోః - ఉత్తరఫల్గునీపూర్వాభాద్రయోః-హస్తశత
భిషజోః - అన్యోన్యం వైరమిత్యర్థః-చిత్రా చంద్రవసూడునాంచి త్రా
మృగశీర్ష ధనిష్ఠానాం పరస్పరం వైరకృత్ -త్రయాణాంద్విపాన్నక్షత్ర
త్వాదితి భావః- కించ చతుష్పాన్నక్షత్రాణామేవాన్యోన్యం వైగం తథైవ
త్రిపాన్నక్షత్రాణామన్యోన్యం వైరమితి భావః-అయమేవ వేధాఖ్యోవర్గః॥

అ॥ వేధావర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్వినీజ్యేష్ఠలకు- భరణ్యనూ
రాధలకు-కృత్తికావిశాఖలకు - రోహిణీస్వాతులకు-ఆర్ద్రా శ్రవణముల
కు-పునర్వసూత్తరాషాఢలకు - పుష్యపూర్వాషాఢలకు- ఆశ్లేషామూ
లలకు - మఘారేవతులకు - పూర్వఫల్గున్యుత్తరాభాద్రలకు- ఉత్తరఫల్గునీ
పూర్వాభాద్రలకు-హస్తశతతారలకును పరస్పరవేధ గలిగియుండును గా
స్నీనక్షత్రములజంటలలో నొకజంట దంపతులజన్మనక్షత్రద్వయమై యుం
డెనేని దంపతులకు కలహాకరంబగును-ద్విపాన్నక్షత్రములగు చిత్రా మృగ
శీర్ష ధనిష్ఠలును పరస్పర వైరముగలవై యుండునని తాత్పర్యము. ********

అ॥ పక్షివర్గమాహ॥ మూ॥ తార్క్ష్యః పింగళ కాక కుక్కుట ఖగా బర్హీచ
చ పంచ క్రమాత్తేషాం బాణరసర్తుమార్గణశరాద స్రా దితార్క్ష్యాద్య
పి। దంపత్యోరపి జన్మభే పరిణయే యద్యేకపక్షి స్థితే ప్రీతిస్స్యాత్కలహః ఖగ
ద్వయగతే చేత్పక్షివర్గస్త్వయం॥ వ్యా॥ తార్క్ష్య ఇతి॥ తార్క్ష్యో గరుడః॥
ని॥ గరుత్మాన్గరుడస్తార్క్ష్య ఇత్యమరః-పింగళః పక్షివిశేషః-కాకో వాయస
కుక్కుటః ప్రసిద్ధః బర్హీ మయూరః ।।ని।। మయూరోబర్హిణోబర్హీ ఇత్య
మరః- ఇత్యేతే పంచఖగాః పక్షిణో జ్ఞేయాః తేషాం పంచఖగానాం సంబంధి
దస్రాదీనాం పంచ ఖగా అధిపతయ ఇత్యర్థః బాణః అశ్విన్యాది పంచకస్య

తార్క్ష్యః-రసః ఆర్ద్రాదిషట్కస్య పింగళః-ఋతుః ఉత్తరాదిషట్కస్య కాకః - మార్గణః- జ్యేష్ఠాదిపంచకస్య కుక్కుటః శరః ధనిష్ఠాదిపంచకస్య బర్హీ-అధిపతిః-ఏవంచ సతి దంపత్యోః-జననభే జన్మనక్షత్రే - ఏకపక్షిస్థితే యది ప్రీతిః సంపత్యోరన్యోన్యం ప్రీతిస్స్యాత్ -ఖగద్వయగతే పక్షిద్వయగతే యది కలహస్స్యాత్ అయమేవ పక్షివర్గ ఇత్యుచ్యతే. ****************

ఆ॥ పక్షివర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్విని మొదలు - ౫ నక్షత్రములకు గరుడపక్షియు- ఆర్ద్ర మొదలు - ౬ నక్షత్రములకు-పింగళపక్షియు-ఉత్తర మొదలు - ౬ నక్షత్రములకు కాకము - జ్యేష్ఠాది పంచకమునకు కోడియు-ధనిష్ఠ మొదలు - ౫ నక్షత్రములకు నెమలియు నధిపతులగుటవలన-నీయాధిపత్యములో వివాహవిషయమై వధూవరుల జన్మనక్షత్రములకొక పక్షియధిపతియైయున్న-దంపతులకొకరియందొకరికి ప్రీతిగలిగియుండును॥

౧౩౧ ॥ ఆ ॥ అథ రజ్జువర్గమాహ ॥ మూ॥ లింగాని త్రితయాని తాని విలిఖేద్రేఖాశ్చతస్రో గతాస్తిర్యక్తత్ర హి లింగరజ్జురితి తద్వాయవ్యకోణాదితః। దస్రాదిక్రమశః ప్రదక్షిణవిధౌ తిర్యగ్వి రేఖాంగతే దంపత్యోర్యది జన్మభే పరిణయోస్యాత్తాం సువైరప్రదే ॥ వ్యా ॥ లింగానీతి॥ త్రితయాని లింగాని త్రీణి లింగాకారాణి - తాని ప్రసిద్ధాని విలిఖేత్ తత్ర లింగాకార రేఖాత్రితయే-తిర్యగ్గతాశ్చతస్రో రేఖా విలిఖేత్ తతస్తద్వాయవ్యకోణాదితః-వాయవ్యకోణమారభ్యేతి యావత్-ప్రదక్షిణవిధౌ ప్రదక్షిణక్రమేణేత్యర్థః దస్రాదిక్రమశః అశ్విన్యాదిక్రమాత్ -సప్తవింశతి నక్షత్రాణి చ విలిఖేత్- ఏవం విలిఖితే సతి దంపత్యోర్జన్మభే జన్మనక్షత్రే కతృణి-తిర్యగ్వి రేఖాంగతే ఏకాం తిర్యగ్రేఖాం ప్రాప్తే యది సు వైరప్రదే దంపత్యోః పరస్పరం అత్యంతకలహప్రదే స్యాత్తాం-పరిణయో-అయమేవ లింగరజ్జురిత్యుచ్యతే॥***

ఆ ॥ రజ్జువర్గమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ నిడుపుగమూడు లింగాకార రేఖలు వ్రాసి యారేఖలమీద నాలుగడ్డగీట్లు గీచియందు వాయవ్యకోణము మొదలు ప్రదక్షిణక్రమముగ నశ్విని మొదలు - ౨౭ - నక్షత్రముల నుంచగా నప్పుడు వధూవరుల జన్మనక్షత్రముల యడ్డగీట్లలో నొక రేఖయందున్న నప్పుడు దంపతులకు కలహప్రదముగునని తాత్పర్యము***************

౧౩౨ ॥ ఆ ॥ అథ శ్లోకద్వయేన యోగినీవర్గమాహ ॥ మూ॥ బ్రహ్మాణీ చ కుమారశక్తిరథ సా వారాహశక్తిః క్రమాత్స్థానే సా పృథగ్వైష్ణవీశ్చ సమా సా మాహేంద్రశక్తిస్తతః। చాముండీ చ మహేశ్వరీతి గణనా ప్రోక్తాష్టక్ష

త్రయోహ్యుత్పత్తిస్థితినాశనే చగదితాః స్యుర్హేతుభూతా ఇతి ॥ వ్యా ॥ బ్రహ్మాణీతి ॥ క్రమాత్ బ్రహ్మాణీ ప్రాచ్యాం అథ ఆగ్నేయ్యాం కుమారశక్తిః దక్షిణస్యాం సా వారాహశక్తిః - అథ నైఋత్యాం సిద్ధాశక్తిః - అథ ప్రతీచ్యాం సా వైష్ణవీశక్తిః - తదను తదనంతరం వాయవ్యాం మాహేంద్రశక్తిః - తతః అనంతరం - ఉదీచ్యాం దిశి - చాముండీ - చాముండశక్తిః - తదను ఈశాన్యాం సా ప్రసిద్ధా - శ్రీః అనాద్యా చింత్యమాయా రూపా మాహేశ్వరీశక్తిశ్చేత్యష్టదిక్షు శక్తయః - దిక్షు శక్తయః ఉత్పత్తిస్థితినాశనే చ సమాహారద్వంద్వమేతత్ - ఉత్పత్త్యాం రక్షణే నాశనే చ హేతుభూతాః - కారణభూతాః స్యురితి గదితాః ఉక్తాః శాస్త్రజ్ఞైరితి శేషః ******************************

అ ॥ యోగినీవర్గము జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ బ్రహ్మాణి - కౌమారి - వారాహి - సిద్ధ - వైష్ణవి - మాహేంద్రి - చాముండి - శ్రీమాహేశ్వరి - అనునివి క్రమంబున ప్రాగాద్యష్టదిక్షు స్థలనంబడుటయ గాక యుత్పత్తిస్థితినాశముల కు కారణభూతంబులునగునని తాత్పర్యము. ***********************

౧౩౩ ॥ అ ॥ అథశక్తీనాం ప్రయోజనమాహ ॥ మూ ॥ బ్రాహ్మ్యాద్యష్టసు యోగినీష్వపి భవేద్యైకైకభం దస్రతశ్చాష్టం భత్రితయం సజాతిరివత త్ప్రాగాదిసంస్థాస్వపి । దంపత్యోరపి జన్మభే పరిణయే యద్యేకవర్గం గతే ప్రీతిః స్యాత్కలహోఽన్యథా తదుభయోస్స్యాచ్ఛక్తివర్గస్త్వయమ్ ॥ వ్యా ॥ బ్రాహ్మ్యాదీతి ॥ బ్రాహ్మ్యాద్యష్టసు యోగినీషు పూర్వోక్తాసు - ప్రాగాద్యష్టశక్తిషు - దస్రతః అశ్విన్యాదితః - ఏకైకభం ఏకైకస్యాం దిశి ఏకైక నక్షత్రం క్రమేణ నిక్షిపేదితి శేషః - పర్యాయత్రయేణ నిక్షిప్తే సతి చతుర్వింశతి నక్షత్రాణి భవంతి - ఏవం చ శిష్టం భత్రితయం పూర్వాభాద్రాది నక్షత్రత్రితయం ప్రాగాదిసంస్థాసు బ్రహ్మాణీకుమారీవారాహీషు తిసృషు సజాతిరివ నిక్షిపేత్ - ఏవం నిక్షిప్తే పరిణయే సంపత్యోః జన్మనక్షత్రే కన్యాయాః - ఏకవర్గం ఏకశక్తినక్షత్రవర్గం గతే స్యాతాం యది దంపత్యోః ప్రీతిస్స్యాత్ - అన్యథా ఉక్తవైపరీత్యే భిన్నవర్గం గతే చేత్ - తన్నక్షత్రద్వయం ఉభయోర్గం పత్యోః - కలహః కలహప్రదస్స్యాత్ - అయమేవ శక్తివర్గ ఇత్యుచ్యతే ఇతి యమాశయః ప్రాచ్యాం అశ్విన్యాశ్లేషానూరాధాపూర్వాభాద్రాశ్చేత స్రః ఆగ్నేయ్యాం భరణీమఘాజ్యేష్ఠోత్తరాభాద్రాశ్చేత స్రః - దక్షిణస్యాం కృత్తికాపూర్వఫల్గునీమూలారేవత్యశ్చేత స్రః నైఋత్యాం రోహిణ్యు

త్తరఫల్గునీపూర్వాషాఢాస్తిస్రః-ప్రతీచ్యాం మృగశీర్షహస్తోత్తరాషాఢాః-వాయవ్యాం ఆర్ద్రాచిత్రాశ్రవణాని-ఉదీచ్యాం పునర్వసూస్వాతీధనిష్ఠాః-ఈశాన్యాం పుష్యవిశాఖాశతభిషజో బోధ్యాః.***************

అ॥ పూర్వశ్లోకమందు జెప్పంబడిన యష్టశక్తులకు ప్రయోజనమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తూర్పుదిక్కు మొదల అష్టదిక్కులకును అశ్విని మొదలొక్కొక దిక్కునకొక్కొక నక్షత్రము వరుసక్రమముగ ౨౭ నక్షత్రములు సంపూర్ణమగువరకును విభజించగా వధూవరుల జన్మనక్షత్రములొక శక్తి సంబంధులై యున్న పరస్పర మైత్రికరంబగును అట్లుగాకున్న కలహకరమగునని తాత్పర్యము.**************************************

౧౩౪॥ అ॥ అథ లింగవర్గమాహ॥ మూ॥ విశ్వాశ్లేషచతుష్టయోదకవసుస్థాణ్వంత్యశక్రాంతకత్వష్ట్రాదిత్రితయాభిధాః పరిణయే స్త్రీలింగతారాస్త్వమాః। తారాస్యుశ్చ నపుంసకాశ్శతభిషఙ్మూలేందవశ్చాపరాః పుంతారాస్తు శుభాన్యలింగజనితా ప్రీతిః స్వలింగర్క్షజా॥ వ్యా॥ విశ్వేతి॥ విశ్వేఉత్తరాషాఢా ఆశ్లేషచతుష్టయం ఆశ్లేషామఘాపూర్వఫల్గున్యుత్తరఫల్గున్యః- ఉదకం పూర్వాషాఢా వసుః ధనిష్ఠా స్థాణుః ఆర్ద్రా అంత్యో రేవతీ-శక్రః జ్యేష్ఠా-అంతకో భరణీ త్వష్ట్రాదిత్రితయం చిత్రాస్వాతీవిశాఖాః - ఇమాశ్చతుర్దశ స్త్రీలింగతారాః శతభిషఙ్మూలేందవః శతభిషఙ్మూలమృగశీర్షాణి నపుంసకతారాః స్యుః అపరా ఉక్తావశిష్టాః అశ్వినీకృత్తికారోహిణీపునర్వసూపుష్యహస్తానూరాధాశ్రవణపూర్వాభాద్రోత్తరాభాద్రాః పుంలింగతారాః స్యుః - అన్యలింగజనితా తారా శుభా - స్వలింగర్క్షజా ప్రీతిస్న భకరేత్యర్థః - దంపత్యోర్నక్షత్రద్వయం ఏకలింగం చేచ్ఛుభం భిన్నలింగం చేదశుభమితి వేద్యం.****************************

అ॥ లింగవర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉషా-ఆశ్రే-మ-పుబ్బ-ఉత్తర-పూషాఢ-ఆర్ద్ర-రే-జ్యే-భ-చి-స్వా-వి-ఈ ౧౪-నక్షత్రములు స్త్రీలింగములు - శ-మూ-మృ-ఈ ౩-నక్షత్రములు నపుంసకలింగములు-తక్కిన నక్షత్రములు పుంలింగములు-ఈ లింగనిర్ణయమునకు ఫలమేమనిన దంపతుల జన్మనక్షత్రములొక లింగముగలవై యున్న పరస్పర ప్రీతికరంబగును - అట్లుగాకున్న కలహకరంబులగునని తాత్పర్యము.**************************

౧౩౫॥ అ॥ అథ భూతవర్గమాహ॥ మూ॥ భూవార్యగ్నిమరున్నభాంసి చ మహాభూతాని పంచక్రమాత్తేషాం బాణరసర్తుమార్గణశరాదస్రాదిభూ

ష్యాన్యపి। ఏకస్యోడుః జలేభ వేదపరభం వహ్నౌభ వేచ్చేత్తయోర్మృత్యుః
స్స్యాన్నవ రేను భాఃపరిణయే భూతాఖ్యవర్గ స్త్వయమ్॥ వ్యా॥ భూవారీతి॥
భూః పృథివీ - వారిజలం-అగ్నిః తేజః-మరుత్ వాయుః - నభః ఆకాశః ఏతాని
పంచమహాభూతానిభవంతి - భూమ్యాదిపృథివ్యాది-పృథివ్యాదీనాందస్రా
ద్యశ్వినీప్రభృతిక్రమాత్ - బాణరసర్తుమార్గణశరాః - అయమర్థః పృథి
వ్యాః బాణాః అశ్విన్యాదిపంచకం - జలస్యరసా ఆర్ద్రాదిషట్కం- అగ్నేః
ఋతవః ఉత్తరఫల్గున్యాదిషట్కం - మరుతః మార్గణాః జ్యేష్ఠాదిపంచకం
ఆకాశస్యశరాః ధనిష్ఠాదిపంచకం-ఏవంచసతిఏకస్యదంపత్యోరన్యతరస్య-
ఉడునక్షత్రం జలేఆర్ద్రాదిషట్కేభవేత్ అపరభం అపరస్య ఉభయోరా
న్యతరస్యనక్షత్రం వహ్నౌ ఉత్తరఫల్గున్యాదిషట్కేభవేచ్చేత్తయోర్ద్వం
పత్యోర్మృత్యుః స్స్యాత్ - పరిణయేపి వాహవిషయే - అపరేఉక్తాతిరిక్తాశ్చ
భాః-అయంభూతాఖ్యోవర్గః**********************************
అ॥ భూతవర్గమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రసిద్ధంబులగుపృథివ్యప్తేజోవాయ్వా
కాశములనెడిపంచభూతములకునశ్విని మొదలు-౨౭ - నక్షత్రములలోక్ర
మంబున - పృథివికి - ౫నక్షత్రములు-జలమునకు - ౬నక్షత్రములు- తేజ
స్సుకు - ౬నక్షత్రములు-వాయువునకు - ౫నక్షత్రములు - ఆకాశమునకు-
౫నక్షత్రములు - ఈరీతిగవిభజింపగాదంపతులజన్మనక్షత్రములలోనొక
నక్షత్రము తేజోనక్షత్రముగనుండిమరియొకనక్షత్రముజలభూతనక్షత్ర
ముగనుండెనేని మృత్యుప్రదంబగును-అట్లుగాకున్న శుభకరంబగుననుట***

౧౩౬॥ అ॥ అథద్వాదశ్యాంశ్లోకాభ్యాంచంద్రయోగవర్గమాహ॥ మూ॥
ఇంద్రాగ్నీయమ ఆసురశ్చవరుణో వాయుః కుబేరశ్శివః ప్రాగాదిప్రభ
వో దినాదితిథయోహ్యేకైకశష్షోడశ। నాసత్యాదికమేకమేకముడుతద్భి
ష్ణత్రయంపూర్వవన్యూనాద్యన్యష్టఖగాశ్చకేతుగహితాః ప్రాగాదిషుస్థా
పితాః॥ వ్యా॥ ఇంద్రాగ్నీ ఇతి॥ ఇంద్రశ్చఅగ్నిశ్చ ఇంద్రాగ్నీ - యమః ప్ర
సిద్ధః ఆసురో నిఋతిః - వరుణః-వాయుః-కుబేరః-శివః-ఇత్యష్టావేతే ప్రా
గాదిప్రభవాః ప్రాగాద్యష్టదిశామధిపతయః ఏవందినాదితిథయః దినాదిః ప్ర
తిపత్ - సైవాదిర్యేషాం తేతథోక్తాః తథాదయః షోడశతిథయః తేష్వేకైక
శః ఏకైకదినం ఏకైకస్యాం ప్రాచ్యాదిదిశిక్రమేణద్విరావృత్త్యాస్థాప్యం
ఏవం నాసత్యాదికంనాసత్యావశ్వినీ - సైవఆదిర్యస్యతత్తథోక్తం॥ ని॥ నాస
త్యావశ్వినావదస్రావాశ్వినేయావుభౌచతావు భాపిత్యమరః - ఏకైకముడునక్ష

త్రీంచప్రాగాద్యష్టదిక్షుక్రమేణప్రాగావృత్త్యాస్థాప్యంతదాచతుర్వింశతి
ర్భవతితచ్ఛిష్టత్రయంతేషాంచతుర్ణాంకోణానాంశిష్టత్రితయంపూర్వవత్సాగ్న్యా
దియథాతథాస్థాప్యంకేతురహితాఃకేతుభిన్నా అష్టషిగంఅష్టగ్రహాఃప్రా
గాదిదిక్షుస్థాపితాఃస్థాపనీయా ఇత్యర్థః,**************************

౧౩౭ ॥ మూ॥ దంపత్యోరపిజన్మధిష్ణ్యవశతోజ్ఞాత్వాచతాంతాందిశంతత్రస్థోడుపతిగ్రహేంద్రతిథిదిజ్నాథారిసామ్యేష్టతామ్। తేషాంమైత్రవశాచ్చమైత్రముభయోస్సామ్యేసమత్వంతథాశత్రుత్వేయదిశత్రుత్వైవశశభృద్యోగాఖ్యవర్గస్త్వయమ్॥ వ్యా॥ దంపత్యోరితి॥ దంపత్యోఃజన్మధిష్ణ్యవశతఃజన్మనక్షత్రవశాత్ తాంతాంపురుషనక్షత్రాధిష్ఠితాందిశంస్త్రీనక్షత్రాధిష్ఠితాందిశంచ జ్ఞాత్వా తత్రస్థోడుపతిగ్రహేంద్రతిథిదిజ్నాథారిసామ్యేష్టతాం-తత్రస్థోడుపతేఃతద్దిక్స్థనక్షత్రాధిపతేర్గ్రహేంద్రస్యచతిథిదిజ్నాథయోఃతిథినాథోదిజ్నాథశ్చతయోశ్చతేషాంచతుర్ణాం అరిసామ్యేష్టతాం-శత్రుత్వంసమత్వంమిత్రత్వంచజ్ఞాత్వా తేషాంచతుర్ణాంమైత్రవశాత్ మిత్రత్వేసతీత్యర్థఃఉభయోర్దంపత్యోరపిమైత్రంమిత్రతా - తేషాంసామ్యేదంపత్యోరపిసమత్వం- తథాతేషాంశత్రుత్వేయదిదంపత్యోరపిశత్రుత్వైవ - అయమర్థస్సంపన్నః - పున్నక్షత్రాధిష్ఠితదిశివిద్యమానానాంనక్షత్రగ్రహతిథిదిక్పతీనాంచ స్త్రీనక్షత్రాధిష్ఠితదిశివిద్యమానానాంనక్షత్రగ్రహతిథిదిక్పతీనాంచపరస్పరంమిత్రత్వేదంపత్యోరపిమిత్రత్వంశత్రుత్వేశత్రుత్వంసమత్వేసమత్వమితిఅయమేవశశభృద్యోగాఖ్యఃచంద్రయోగవర్గఇత్యుచ్యతే.*****************************

అ॥ రెండుశ్లోకములచేతచంద్రయోగవర్గును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఇంద్రాగ్న్యధిపతులుగల ప్రాగాద్యష్టదిక్కులయందును - ప్రతిపత్తుమొదలు ౧౫ - తిథులనొక్కొక్కటిగరెండుమార్లును-అశ్విన్యాదినక్షత్రములనొక్కొక్కటిగ - ౨౭-నక్షత్రములుపూర్తివరకును- సూర్యాద్యష్టగ్రహంబులనొక్కొక్కటిగనుక్రమంబునస్థాపింపగా - వరనక్షత్రమున్న దిక్కుయందేర్పడిననక్షత్రాధిపతిథినాథగ్రహాధిపదిశాధిపతులకును- వధూనక్షత్రమున్నదిక్కుయందేర్పడిననక్షత్రాద్యధిపతులకును - మిత్రత్వముగలిగియున్నదంపతులకుమిత్రత్వముగలుగును- సమత్వముగలిగియున్నవీరలకునుసమత్వముగలుగును-శత్రుత్వముగలిగియున్నవీరికినిశత్రుత్వముగలుగును*******

౧౩౮ ॥ అ ॥ అథగోత్రవర్గమాహ ॥ మూ ॥ గోత్రేశాః క్రమశో మరీచిభృగవానత్రిర్వసిష్ఠోంగిరాః పౌలస్త్యః పులహః క్రతుః పరిణయే చత్వారి చత్వారిచ । దస్రాదీన్యపి సాభిజింతి కలహస్స్యాదేకగోత్రంగతే దంపత్యోర్యది జన్మభే చ సతతం గోత్రాఖ్యవర్గస్త్వయమ్ ॥ వ్యా ॥ గోత్రేశా ఇతి ॥ మరీచిర్భృగవానత్రిర్వసిష్ఠః అంగిరాః పౌలస్త్యః పులహః క్రతుః ఇత్యేతే సప్తఋషయః - అశ్విన్యాదీనాం క్రమేణ గోత్రేశా భవంతి - సాభిజింతి అభిజిత్సహితాని దస్రాదీని చత్వారి చత్వారి నక్షత్రాణి - ఏకగోత్రాణి భవంతీతి శేషః - అశ్వినీభరణీకృత్తికారోహిణ్యః మరీచిగోత్రా భవంతి ఏవం మృగశీర్షాదీనాం చతుర్ణాం క్రమేణ బోధ్యం ॥ తత్ఫలజనమాహ ॥ దంపత్యోః జన్మభే జన్మనక్షత్రే ఏకగోత్రంగతే యది దంపత్యోస్సతతం కలహస్స్యాత్ - భిన్నగోత్రంగతే యది శుభమిత్యర్థాల్లభ్యతే - పరిణయే వివాహవిషయే - అయం గోత్రాఖ్యవర్గః **

అ ॥ గోత్రవర్గము జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ గోత్రాధిపులగు మరీచ్యత్రివసిష్ఠాంగిరః పౌలస్త్యపులహక్రతువుల నెడి సప్తఋషులయందును క్రమంబున నభిజిత్సహితాశ్విన్యాదినక్షత్రములనాలుగేసినక్షత్రములవరుసనన్న గా వధూవరులజన్మనక్షత్రములొకగోత్రముబొందియున్న కలహకరంబగునని తాత్పర్యము.

౧౩౯ ॥ అ ॥ ఇత్థం వింశతివర్గాన్ ప్రపంచయిత్వేదానీం తేషు విప్రాదీనాం నియతవర్గానాహ ॥ మూ ॥ వర్గాణామపి వింశతిః పరిణయే జ్ఞేయాస్స్ఫుటం భూసురైర్విప్రాణాం గ్రహమిత్రతైవ నియతా రాజ్ఞాం ప్రధానం గణః స్త్రీదూరంతు విశాం ప్రధానమపరో యోన్యాఖ్యవర్గో మహానన్యేషాం శుభదో భవేత్ స్ఫుటమిదం శాస్త్రం విచింత్యం బుధైః ॥ వ్యా ॥ వర్గాణామితి ॥ భూసురైః జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞైః విజ్ఞైః పరిణయే వివాహవిషయే వర్గాణాముక్తవర్గాణాం వింశతిః స్ఫుటం యథాతథా జ్ఞేయాః విచారణీయాః - ఇయాంస్తు విశేషః విప్రాణాం గ్రహమిత్రతైవ నియతా ఆవశ్యకా - రాజ్ఞాం క్షత్రియాణాం గణః గణవర్గః ప్రధానం ముఖ్యం - విశాం వైశ్యానాం స్త్రీదూరమేవ ప్రధానం అన్యేషాం శూద్రాదీనాం అపరో మహాన్ అధికః - యోన్యాఖ్యవర్గశ్శుభదో భవేత్ - ఇదం శాస్త్రం బుధైః పండితైః స్ఫుటం సమ్యక్ విచింత్యం విచారణీయం నన్వేవం చతుర్వర్ణానాం చతుర్వర్గాశ్శుభదా ఇత్యుక్తేః ఇతరవర్గోపన్యాస

స్యవైఫల్యంస్యాత్ - తేషాంతు త్రాప్యృక్షయోగాభావాదితిచేన్నైవం -
దేశభేదేన తేషామపి గ్రంథాంతరేఉపయోగసద్భావదర్శనాత్ - తథాహి
శ్లో ॥ మాహేంద్రం మాగధే గౌడే పాంచాలే పంచనాడికా । యామ్యే నాడీ
రాశికూటం గ్రహమైత్రం తథైవచ ॥ చోళే విదేహే లింగం స్యాద్వశ్యం కా
శ్మీరమండలే । వేధా సౌరాష్ట్రవిషయే మాళవే రజ్జుసంజ్ఞకం॥ సర్వే రాశిగణౌ
యోనిగ్రహమైత్రంచ శోభనమితి॥

తా॥ జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞులగువిప్రులకావశ్యకముగజూడదగిన యీ ౨౦ -
వర్గులలో బ్రాహ్మణులకుగ్రహమైత్రవర్గును - రాజులకుగణవర్గును - వై
శ్యులకుస్త్రీదీర్ఘము - వశ్యము-తక్కినశూద్రాదులకుయోనివర్గము-ముఖ్యంబు
లు - శేషించిన ౧౬ - వర్గులును దేశభేదముచేవ్యాఖ్యయంచుచెప్పియున్న
తెరంగున నాయాదేశములయందుపయోగింపబడునని తాత్పర్యము.

౧౮౦ ॥ అ॥ అథోక్తవర్గవిచారణాహ-జన్మనామనక్షత్రవివేకమాహ॥
మూ॥ జన్మర్క్షేణవరస్యయోజ్యమనిశంస్త్రీజన్మధిష్ణ్యంబుధైర్జన్మర్క్షేణ
పురుషస్యయోజ్యమనిశంస్త్రీనామభేనాథవా । పున్నామ్నానకదాచనా
పియువతేర్జన్మర్క్షయోగఃపునర్దంపత్యోర్యదినామధిష్ణ్యయుగళంయ
ద్వాశుభంస్యాత్తయోః॥ వ్యా॥ జన్మర్క్షేణేతి॥బుధైర్జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞైః
ద్విజైర్వరస్యజన్మర్క్షేణస్త్రీజన్మధిష్ణ్యంస్త్రీజన్మనక్షత్రం - అనిశంసర్వ
దాయోజ్యం-అథవాస్త్రీనామభేనస్త్రీనామనక్షత్రేణసహపురుషస్యజన్మ
నక్షత్రంవాయోజ్యం - పున్నామ్నాపురుషనామనక్షత్రేణయువతేః స్త్రి
యాః - జన్మధిష్ణ్యయోగఃనకదాచన - నయోగ్యఇత్యర్థఃయద్వా దంప
త్యోర్నామధిష్ణ్యయుగళంపునఃనామనక్షత్రద్వయంతుతయోర్దంపత్యో
శ్శుభంస్యాత్.

అ॥ ఈచెప్పబడినవింశతివర్గులనువిచారించుటకుజన్మనామనక్షత్రముల
యోగ్యాయోగ్యత్వములనుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వరునిజన్మనక్షత్రముతో
స్త్రీజన్మనక్షత్రమునుజేర్పుటముఖ్యము-అట్లుకాకున్న స్త్రీనామనక్షత్ర
ముతోవరునిజన్మనక్షత్రమునుజేర్ప వలయు - నదియునుంగానిపక్షంబున
నుభయులనామనక్షత్రములజేర్చిచూడవలయు గాకవరనామనక్షత్రము
తోవధూజన్మనక్షత్రమునొకప్పుడుంజేర్పవలదనితాత్పర్యము*********
౧౮౧ ॥ అ॥ సందిగ్ధరాశినక్షత్రస్వరూపందర్శయంస్తత్ఫలమాహ॥

మూ॥ జాతాయాః పదమేకమేవ యువతేర్జాతస్య పాదత్రయం పుంసశ్చే ద్విషమాంఘ్రిభే పరిణయే సందిగ్ధరాశిర్భవేత్ । పూర్వార్ధం పురుషస్య భే సమపదే జాతస్య వధ్వాః పునర్జాతాయా అపరార్ధమాద్యముభయోస్సందిగ్ధమృత్యుం త్విదమ్॥ వ్యా॥ జాతాయా ఇతి॥ విషమాంఘ్రిభే త్రిపాన్నక్షత్రే జాతాయాః - యువతేః స్త్రియాః - ఏకపదమేవ - విషమాంఘ్రిభే జాతస్య పుంసః పాదత్రయం చేత్పరిణయే శుభం భవేత్ - అయమేవ సందిగ్ధరాశిరిత్యుచ్యతే - ఏవం సమపదే భే ద్విపాన్నక్షత్రే - పునశ్శబ్దస్త్వర్థకః - జాతస్య పురుషస్య పూర్వార్ధం - సమపదే భే జాతాయాః వధ్వాః - అపరార్ధముత్తరార్ధం చేదుభయోర్దంపత్యోః - ఆద్యం శుభకరమిత్యర్థః - ఇదమేవ సందిగ్ధమృత్యుమిత్యుచ్యతే - పదమేకమేవేత్యేవకారేణ వ్యత్యయే అశుభకరమితి గమ్యతే.

అ॥ సందిగ్ధరాశినక్షత్రముల స్వరూపమును దెలుపుచున్నాఁడు॥ తా॥ త్రిపాన్నక్షత్రములయందు బుట్టిన వనిత రాశి- ఆనక్షత్రమందొక పాదముతో జేరియుండినను - త్రిపాన్నక్షత్రజుఁడగు వరుని రాశి- ఆనక్షత్రమందు మూఁడు పాదములతో జేరియున్న శుభకరంబగును నిది సందిగ్ధరాశియనఁబడును - ద్విపాన్నక్షత్ర పూర్వార్ధమున బుట్టిన వరుండును - ద్విపాన్నక్షత్రోత్తరార్ధమందు బుట్టిన కన్యయు - శుభకరులగుదు రనునిది సందిగ్ధనక్షత్రమనంబడును- ఉక్తవ్యతిరిక్తముగనున్న నశుభకరంబగునని తాత్పర్యము......

౧౮౨॥ అ॥ అభిజిద్గోధూళ్యుషః కాలనిర్ణయమాహ॥ మూ॥ సూర్యస్థాలయతశ్చతుర్థమభిజిద్వ్యాముహూర్తోష్టమస్స్యాత్తస్స్యాస్తేప్యపి మంగళేష్వశుభకృద్గోధూళికం సప్తమమ్। ప్రాక్సూర్యోదయితో ముహూర్త ఉష ఇత్యంతద్వయం తూత్తమం వేశ్యాదేః కరపీడనే నసుపరస్యాన్యత్ర తత్పూర్వవత్॥ వ్యా॥ సూర్యేతి॥ సూర్యస్థాలయతః సూర్యస్థితరాశేశ్చతుర్థం-లగ్నమితి శేషః అభిజిదభిజిత్సంజ్ఞికం స్యాత్॥ పక్షాంతరమాహ॥ యద్వేతి॥ అథవాఽష్టమస్సూర్యోదయాదష్టమో ముహూర్తో వాఽభిజిత్స్యాత్ తస్సిన్నప్యపి మంగళేష్వశుభకర్మసు శుభకృత్ - సప్తమం సూర్యస్థితరాశేస్సప్తమలగ్నం గోధూళికం గోధూళిసంజ్ఞికం స్యాత్ సూర్యోదయితస్సూర్యోదయాత్ - ప్రాక్పూర్వం - ముహూర్తః-ఉషః-ఉషఃకాల ఇత్యుచ్యతే-అనయోస్సలంతు పూర్వవద్బోధ్యం - అంతద్వయం గోధూళ్యుషసోర్ద్వయం - వేశ్యాదేస్సంకరాణామిత్యర్థః - కరపీడనే వివాహే-ఉత్తమం ముఖ్యం - పరస్య బ్రా

హ్మణాదివర్ణస్యేషు - గోధూళ్యుషసోర్ద్వయం సశుభకృత్ - తథాహ శ్రీ
పాంకీద్విశగలగ్నం యోగ్యమిత్యత ఆహ - వైశ్యాదేరన్యత్ర త్రైవర్ణికవిష
యే తత్ అభిజి న్ముహూర్తః పూర్వవత్ పూర్వోక్తగుణయుక్త ఏవేత్యర్థః॥

అ॥ అభిజిద్గోధూళ్యుషః కాలనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూ
ర్యోదయలగ్నమునకు ౧౦-వ-లగ్నము గాని లేక -౮- వ ముహూర్తముగాని
యభిజిన్ముహూర్తమనియు -౭- వ లగ్నము గోధూళికమనియు- ఉదయమును
నకు పూర్వముహూర్తము ఉషఃకాలమనియు వీటిలో బ్రాహ్మణాదివర్ణ
త్రయమునకభిజిన్ముహూర్తము ముఖ్యమనియు- తక్కినవియు శుభకరంబు
లనియు వైశ్యాదిసంకరులకు ౩-కాలములు ముఖ్యములగుననియు ననుట,.....

౧౮౩॥ అ॥ అథలగ్నప్రశంసాం నిగమయతి॥ మూ॥ యావత్స్పందతి
లోచనం సుఖకరం తత్కోటిభాగో భవేత్తల్లగ్నే శుభకాలపవసతతం బ్ర
హ్మాపి నజానాతితం॥ అన్యేకింపునదేవకర్తురథతత్కాలశ్శుభో వాశుభః పూ
ర్వాదృష్టవశాద్భవేత్సమయవిత్తత్సాక్షిమాత్రంసదా॥ వ్యా॥ యావదితి॥
లోచనం నేత్రం- సుఖకరం యథా తథా- యావద్యావత్కాలం స్పందతి చల
తి- తత్కోటిభాగ స్తస్యనిమిష కాలస్య కోటిభాగో యస్స ఏవ లగ్నే శుభ కాల
స్సశంభవేత్ - తం తాదృక్ సూక్ష్మ కాలం బ్రహ్మాపి నజానాతి- అతిసూక్ష్మ
త్వాదితి భావః- అన్యే మనుష్యాః- కింపునః లగ్నశుభకాలం జానంతీతి కిముత
వ్యం- నజానంత్యేవేత్యర్థః- కింతు కర్తుః సుభాశుభ కర్తుః పూర్వాదృ
ష్టవశాజ్జన్మాంతరీయ పుణ్యపాప కర్మవశాత్తత్కాలో లగ్నకాలః శుభః అ
శుభో వాభవేత్ - పూర్వాదృష్టం శుభం చేచ్ఛుభం- అశుభం చేదశుభం భవ
తి సకలకార్యస్యాదృష్టజన్యత్వాదితి భావః- తత్రజ్యోతిశ్శాస్త్రవిదం ప్రశం
తమనసమిత్యాదినాద్వైవజ్ఞః కిమర్థం ప్రార్థనీయ ఇత్యాశంక్యాహ- స
మయవిత్ జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞః తత్సాక్షిమాత్రం తస్య లగ్నస్య సాక్షిమాత్రం
సాక్ష్యేవ- సతు శుభలగ్నప్రదాతా, ...

అ॥ లగ్నప్రశంసను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సుఖకరముగునట్లు చలింప
బడిన కనురెప్పపాటి కోటియంశపరిమాణ కాలము లగ్నశుభకాల
మగును- చిత్రవిచిత్రనిర్మాణచతురుండగు విధాతయుంగూడ దెలిసికొనుటకు
సాధ్యంబుగాని యట్టి కాలమును మనుష్యులెట్లుంగజాలరు గాన నెల్లగులకు జ
న్మాంతరకృతపుణ్యపాపకర్మానుసరణముగ లగ్నము సంప్రాప్తంగును స
కలమైన వాటికి జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞుడు సాక్షిమాత్రుడే గాక లగ్నప్రదాత గా

దని తాత్పర్యము.***

౧౮౮ ॥ అథముద్రికారంభకాలమాహ ॥ మూ ॥ ముద్రారంభవిధౌత్ర
యోదశవసుశ్రోణాత్రిపూర్వోత్తరాబ్రహ్మాదిత్యకృశానుశక్రపవనాఃపు
త్రార్థదాస్తారకాః। వారాజీవకవిజ్ఞమందశశినాంశ్రేష్ఠాఅథాశోభనారి
క్తామాదివసాదివిష్టితిథయఃపాతోవమావైధృతిః ॥ వ్యా ॥ ముద్రేతి॥ముద్రా
రంభవిధౌముద్రాప్రదానకరణే- వసుశ్రోణా త్రి పూర్వోత్తరా బ్రహ్మాది
త్యకృశానుశక్రపవనాః - ధనిష్ఠా శ్రవణపూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూ
ర్వాభాద్రాఉత్తరఫల్గున్యుత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రారోహిణీపునర్వసు
కృత్తికాజ్యేష్ఠాస్వాత్య ఇతిత్రయోదశ- తారకాఃనక్షత్రాణి ॥ని॥ నక్ష
త్రసృత్తంభంతారాతారకాప్యుడువాస్త్రియామిత్యమరః-పుత్రార్థదాః
పుత్రసంప్రదారాఃజీవకవిజ్ఞమందశశినాంగురుశుక్రబుధశనిసోమసంబంధినో
వారాఃప చశ్రేష్ఠాముఖ్యాః-అశోభనాస్తురిక్తామాదివసాదివిష్టితిథయః రి
క్తాఃపూర్వోక్తాఃఅమా అమావాస్యా - దివసాదిఃప్రతిపత్ విష్టితిథిఃభద్రాక
రణతిథిఃతద్దివసోయస్సోపి-పాతో వ్యతీపాతః - అవమాదినత్రయం వైధృ
తిఃవైధృతియోగఃఏతేఅశోభనాభవంతీతిసర్వత్రాన్వయదాతవ్యం.***.******
అ ॥ ముద్రికారంభమునకు కాలనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా ॥ముద్రి
కారంభవిషయమై-ధ-శ్ర-పూఫ-పూషా-పూభా-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-రో-పున
కృ-జ్యే-స్వా-ఈ౧౩నక్షత్రములును-గురు- శుక్ర-బుధ-శని- సోమ -వార
ములునుశుభకరంబులగును రిక్తతిథులునుఅమవస- ప్రతిపత్తు-భద్రకరణతి
థి-వ్యతీపాతమహాపాతలు-అవమతిథి-వైధృతినామయోగము నివియశుభ
కరంబులగుననియెఱుంగవలయు.*********************************

యజ్వనా వేంకటాఖ్యేన రచితాయాంసతాంముదే ।
కాలామృతస్యటీకాయాంతృతీయోబిందురప్యభూత్ ॥
వివాహప్రకరణంసమాప్తం

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

కాలామృతే-సవ్యాఖ్యానే-చతుర్థబిందుప్రారంభః.

౧౮౯॥అ॥ అథ ద్వాభ్యాంశ్లోకాభ్యాం శ్రవణహోమాదికాలమాహ । మూ॥
శ్రావణ్యాంగురుశుక్రయోర్విమలయోఃకుర్యాదుపాకర్మతద్ధస్త్యర్వా

ఖిలబహ్వృచః శ్రవణభే సింహంగతే భాస్కరే। మాసే కర్కటకేపి వాధ్యరహి
తే శాఖేశ్వరాణాం రవేస్సంక్రాంతౌ గ్రహణేన కార్యమథ వా తత్ ప్రోష్ఠప
ద్యాంచరేత్ ॥ వ్యా॥ శ్రావణ్యామితి॥ గురుశుక్రయోః విమలయోః అనస్తం
గతయోస్సతోః శ్రావణ్యాం శ్రవణనక్షత్రయుక్తాపౌర్ణమాసీ శ్రావ
ణీ తస్యాం శ్రావణశుక్లపౌర్ణమాస్యాం తత్ ప్రసిద్ధముపాకర్మ కుర్యాత్ - వి
ధ్యర్థేలిఙ్ - యాజుష ఇతి శేషః అఖిలబహ్వృచః సకలఋక్శాఖాప్రవర్త
కాః శ్రవణభే - శ్రావణేమాసే యస్మిన్ కస్మింశ్చిత్ శ్రవణనక్షత్రయుక్తది
వసే ఉపాకర్మ కుర్యుః సర్వేషాం భాస్కరే సింహంగతే సతి మాసే శ్రావణ
మాసే కర్కటకే రవౌ కర్కటస్థే సతి వా కార్యం సింహంగతే భాస్కర ఇతి వచ
నం నర్మదోత్తర దేశవిషయం తదుక్తం నిర్ణయసింధౌ॥ శ్లో॥ కుళీరే రవిసం
యుక్తే ఉపాకుర్యాత్తు దక్షిణే। నర్మదోత్తరదేశే తు కర్తవ్యం సింహగే రవా
వితి ॥ కించ శాఖేశ్వరాణాం సామవేదాధిపో భౌమః అథర్వణవేదాధిపో బు
ధః తయోః నాధ్యరహితే సతి కార్యం - గుణవచనబ్రాహ్మణాదిభ్య ఇతి ష్య
ఞ్ - సామాథర్వణవేదినాం విషయమిదం - ఋగ్యజుర్వేదినాం తు - గురుశుక్ర
యోర్విమలయోరిత్యనేనైవ గతార్థత్వాత్ గురుశుక్రయోరేవ ఋగ్యజు
ర్వేదాధిపతిత్వాదితి భావః అతఏవ శాఖేశ్వరాణామితి బహువచనస్య ద్వి
వచనపరత్వేన వ్యాఖ్యానం సంగచ్ఛతే- రవేస్సంక్రాంతౌ ఉపాకర్మదివసే
సూర్యసంక్రాంతిర్యది - గ్రహణే చంద్రగ్రహణే వా యది చ - న కార్యం - తర్హి
కదా కార్యమిత్యాశంక్యాహ॥ అథ వేతి॥ తదుపాకర్మ ప్రోష్ఠపద్యాం ప్రోష్ఠప
దానక్షత్రయుక్తాపౌర్ణమాసీ ప్రోష్ఠపదీ - తస్యాం భాద్రపదపౌర్ణమా
స్యాం - చరేత్ కుర్యాత్.

అ॥ రెండుశ్లోకములచేత శ్రావణకర్మ కాలమును జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ యజుర్వేదులు గురుశుక్రులస్తంగతులు గాకయుండగా శ్రావణశు
ద్ధ౧౫ యందున్ను - సమస్తఋగ్వేదులున్ను శ్రావణమాసమందే దినమం
దు శ్రవణనక్షత్రము సంభవించునో యాదినమందున్ను - శాఖాత్రయప్ర
వర్తకులున్ను సూర్యుడు సింహరాశియందైననూ కటకరాశియందైననుండ
గా తత్తద్వేదాధిపులనస్తంగతులై యుండగాను పాకర్మ జేయవలయున
నియు - ఆదినంబున గ్రహణసంక్రాంతులు సంభవించెనేని భాద్రపదశుద్ధ౧౫
యందు జేయవలయుననియు తాత్పర్యము (సూర్యుడు సింహరాశియందుండ
గా నర్మదోత్తరదేశమందున్ను - కటకరాశియందుండగా దక్షిణదేశమం

దున్నుజేయవలయునని - గ్రంథాంతరమందు జెప్పబడియున్నది)********

౧౪౬॥ మూ॥ దోషోయంసమఏవచేదనధికోనల్పశ్చమాసద్వయే తత్ర శ్రావణమాసఏవవిధివత్కుర్యాదుపాకర్మతత్। కర్మోత్సర్జననామకంతదపి వాపూర్వౌషధీనాంతదా ప్రాకట్యంయదినాస్తిచేదథచరేన్మాసేనభస్యే తదా॥ వ్యా॥ దోషఇతి॥ అయందోషః పూర్వోక్తమూఢాదిదోషః మాసద్వయే శ్రావణభాద్రపదమాసద్వయే - అనధికోనల్పశ్చసమశ్చేదిత్యర్థః - తత్ర శ్రావణమాసఏవ - తదుపాకర్మ-విధివచ్ఛాస్త్రోక్తంయథాతథా-కుర్యాత్ - స్వకాలస్యబలవత్త్వాదితిభావః - ప్రసంగసంగత్యాఉత్సర్జనకాలమాహ॥ కర్మేతి॥ ఉత్సర్జననామకంకర్మ - పౌషశుక్లపౌర్ణమాస్యాంవిధేయం హోమమ కర్మ యత్తదపివా - పౌషమాసోదోషయుక్తశ్చేన్మాఘేకార్యం - ఉభయత్రాపిదోషఃసమశ్చేత్పౌషమాసఏవకార్యమిత్యర్థః - శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యామధ్యాయముపాకృత్య మాసంప్రదోషేణాధీయీత - తైష్యాంపౌర్ణమాస్యాగ్ంరోహిణ్యాంవావిరమేదిత్యుత్సర్జనకాలస్యాపస్తంబేనోక్తత్వాత్ - పూర్వౌషధీనాంప్రాకట్యం - పూర్వసస్యప్రాదుర్భావఇత్యర్థః - శ్రావణే నాస్తియదితదానభస్యేమాసే భాద్రపదేమాసే॥ ని॥ స్యుర్నభస్యః ప్రోష్ఠపదభాద్రభాద్రపదాస్సమాఇత్యమరః - ఉపాకర్మచరేత్కుర్యాత్ గురుశుక్రయోర్మౌఢ్యలయోరితి ప్రథమోపాకర్మవిషయః - తథాచకాశ్యపః॥ శ్లో॥ గురుభార్గవయోర్మౌఢ్యేబాల్యేవావార్ధకేపిచ। తథాధిమాసేసంసర్పమలమాసేషుచద్విజః॥ నకుర్యాదాద్యపాకర్మకృతంకర్మచనిష్ఫలమితి॥

తా॥ పూర్వశ్లోకోక్తములైనమూఢాదిదోషములు శ్రావణభాద్రపదమాసములయందు సమానములుగానుండెనేని స్వకాలముబలవత్తరమైనందువలన శ్రావణమాసమునందే ఉపాకర్మ జేయవలయుననియు - పుష్యశుద్ధ౧౫ యందు జేయదగిన యుత్సర్జనమను హోమకర్మ - ఆకాలమున మూఢాదిదోషయుక్తమై యుండెనేని - మాఘశుద్ధ౧౫ యందు జేయదగినదనియు పుష్యమాఘమాసములయందు దోషముసమానముగానుండెనేని పుష్యమాసమందె చేయతగినదనియు - శ్రావణమాసమందు మొదటిపయిరుల యుత్పత్తిలేకయుండెనేని - ఉపాకర్మ భాద్రపదమాసమందు చేయదగినదనియు తాత్పర్యము (పూర్వశ్లోకోక్తమైన గురుశుక్రమూఢనిషేధము ప్రథమోపాకర్మవిషయమని కాశ్యపవచనమువలన దెలియవచ్చుచున్నది.

౧౪౭॥ అ॥ అథద్వాభ్యాంశ్లోకాభ్యాంసౌరకాలమాహ॥ మూ॥ నందాప

ర్వసు రిక్తాపైతృకనిశాసంధ్యాష్టమీషు వ్రతే భుక్త్వా మిత్రమఘోత్తరా
గ్నిదమజప్రాజేశజన్మోడుషు । పాతేకర్కటకన్యకాఘటధనుర్గ్రాసే
షు మృత్యుప్రదం క్షౌరం భానుజభౌమభానుదివసే పత్నీ యదా గర్భిణీ ॥ వ్యా॥
నందేతి॥ నందాః నందతిథయః - పర్వసు అమావాస్యాదిపర్వసు - రిక్తాః పూ
ర్వోక్తాః - పైతృకాః పితృతిథయః - నిశా రాత్రిః - సంధ్యా సూర్యోదయకాల
స్సూర్యాస్తమయకాలశ్చ - అష్టమీపక్షద్వయగతా - ఏతేషు దివసేషు - వ్రతే
వ్రతదివసే - భుక్త్వా భోజనంకృత్వా మిత్రమఘోత్తరాగ్నిదమజప్రాజేశజ
న్మోడుషు - మిత్రం అనూరాధా - మఘా ప్రసిద్ధా - ఉత్తరాః ఉత్తరాత్రయం
అగ్నిః కృత్తికా దమజం మూలం - ప్రాజేశో రోహిణీ - జన్మోడు జన్మనక్షత్రం
ఏతేషు నక్షత్రేషు చ - పాతే వ్యతీపాతమహాపాతయోరనుకరణం - కించ క
ర్కటకన్యకాఘటధనుర్గ్రాసేషు - భానుజభౌమభానుదివసేషు శన్యంగా
రకార్కవాసరేషు చ - పత్నీ యదా గర్భిణీ [*] అత ఇనిరనావితి మత్వర్థే ఇనిః "
ఋన్నేభ్య ఇతి షాప్ - రషాభ్యామితి ణత్వం షణ్మాసాదూర్ధ్వం ఏతేషు సర్వే
షు - క్షౌరం క్షురకర్మ మృత్యుప్రదం - అయోగ్యమితి యావత్ ....

అ॥ రెండుశ్లోకముల చేత క్షౌరకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ౧౭౭వ -
శ్లోకమందు జెప్పబడిన నందరిక్తతిథులు - పంచపర్వంబులు - పితృతిథులు ఉభ
యాష్టములు - ఈతిథులయందున్న - రాత్రియందున్న సూర్యోదయసూ
ర్యాస్తమయకాలములయందున్న - వ్రతదినములయందున్న - భోజనానం
తరమందున్న - అనూరాధ - మఘ - ఉత్తర - ఉత్తరాషాఢ ఉత్తరాభాద్ర - కృ
త్తిక - మూల - రోహిణి - జన్మనక్షత్రము - వీటియందున్న - వ్యతీపాతమహాపా
తలయందున్న - కటక కన్యా కుంభ ధనుర్గ్రాసములయందున్న - ఆదిత్యాంగా
రక శని వారములయందున్న - భార్య గర్భిణియై యుండగా నారవ నెల మొద
లు ప్రసూతి కాలమువరకున్న - క్షౌరంబశుభకరంబని తాత్పర్యము ******

౧౭౮ ॥ అ॥ తథైవాయోగ్యకాలమాహ॥ మూ॥ శస్తా హస్తచతుష్టయా
దితిగురుశ్రీశత్రయాశ్వేందవో జ్యేష్ఠాంత్యోడుచ సద్యమంచ శుభకృచ్ఛం
ద్రజ్ఞవారాన్వితే । రోగాంతే మృతకర్మసు క్రతువిధౌ పుణ్యస్థలే శోభనే కా
రాగారవిమోచనే శుభకరం క్షౌరం తు వర్జ్యేష్వపి॥ వ్యా॥ శస్తా ఇతి ॥ హ
స్తచతుష్టయం హస్తచిత్రాస్వాతీవిశాఖాః - అదితిః పునర్వసూ - గురుః పు
ష్యః - శ్రీశత్రయం శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః - ఆద్యః - అశ్వినీ - ఇందుః మృగశీ
ర్షం - ఏతా ఏకాదశ తారాః - శస్తాః ప్రశస్తాః - జ్యేష్ఠాంత్యోడు చ - జ్యేష్ఠా

డుత్తరంత్ర్యోడుచేతిపాఠః క్వాభిప్రాయేణ ఉడ్విత్యేకవచనం- జ్యేష్ఠా రేవతిద్వయంచ-మధ్యమంఅనుక్తమిత్యర్థః- చంద్రజ్ఞవారాన్వితే సోమబుధవారయుతే దినే క్షౌరంశుభకృత్ - రోగాంతే వ్యాధినివృత్తికాలే - మృతకర్మసు - క్రతువిధౌ క్రత్వారంభే- పుణ్యస్థలే కాశ్యాదిపుణ్యక్షేత్రే - శోభనే వివాహాత్పూర్వదిన ఇత్యర్థః - కారాగారపి మోచనే బంధనగృహనివృత్తౌ ఏతాసు-వర్జ్యాన్యపి అయోగ్యతిథ్యాదిష్వపి క్షౌరంశుభకరం******

అ ॥ క్షౌరమునకు యోగ్యకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్విని - మృగశీర్షము-పునర్వసు-పుష్యమి-హస్త-చిత్త-స్వాతి-విశాఖ - శ్రవణం- ధనిష్ఠ-శతభిషము-ఈ ౧౧ నక్షత్రంబులును-సోమబుధవారంబులును -ప్రశస్తంబులనియు- జ్యేష్ఠ-రేవతి ఈ ౨ న్ను మధ్యమంబులనియు- ఆరోగ్యస్నాన-మృతకర్మయాగారంభకాలములయందును-కాశ్యాదిపుణ్యక్షేత్రప్రవేశకాలములయందును-వివాహదినమునకు పూర్వదినంబునందును- కారాగృహవిముక్తికాలంబునందును- ఈ కాలములయందు క్షౌరనిషేధతిథ్యాదులున్ను శుభకరంబులని తాత్పర్యము**************************************

౧౪౯ ॥ అ ॥ అథ రాజకుమారాణాంచ్ఛురికాబంధన కాలమాహ ॥
మూ॥ బధ్నీయాచ్ఛురికాంచ రాజపురుషః ప్రాగేవ పాణిగ్రహాన్నాంజీబంధనభేసురాన్పితృగణంసంపూజ్య తత్సద్మచ। కట్యాం వామతఏవలక్షణయుతాం శేషం వివాహోక్తవత్తారాచంద్రబలాన్వితః కుజగురుబ్రధ్నాక్షివారేష్వపి ॥ వ్యా ॥ బధ్నీయాదితి ॥ రాజపురుషః రాజాచాసౌపురుషశ్చేతిసమానాధికరణసమాసః - తారాచంద్రబలాన్వితస్సన్ పాణిగ్రహాత్ వివాహాత్ ప్రాగేవపూర్వమేవ - మౌంజీబంధనభే ఉపనయనయోగ్యనక్షత్రే- సురాన్ గ్రహదేవతాః - పితృగణంమాతాపితృ ప్రభృతీనాంచగణం - సంపూజ్య గంధమాల్యాదిభిరభ్యర్చ్య - తత్సద్మచ ఆయుధగృహంచ-తోరణపతాకాదిభిరలంకృత్య- కుజగురుబ్రధ్నాక్షివారేషు కుజగురుసూర్యవారేషు- లక్షణయుతాం శస్త్రశాస్త్రోక్తలక్షణసంపన్నాం ఛురికాం అసిపుత్రికాం॥ ని ॥ స్యాచ్ఛస్త్రీ చాసిపుత్రీ చ ఛురికాచాసిధేనుకేత్యమరః - కట్యాం వామతః సవ్యకట్యాం ॥ ని ॥ వామంశరీరే సవ్యం స్యాదపసవ్యం తుదక్షిణమిత్యమరః-బధ్నీయాత్ ధారయేత్ శేషం వారనక్షత్రతిథిరిక్తం లగ్నాదికం వివాహోక్తవత్ వివాహేయా గ్రహసంపత్తిః యల్ల

గ్నంచతత్సర్వశస్త్రాస్త్రప్రాగ్వ్యూహ్యం,**************************

అ ॥ రాజకుమారులు కత్తినిధరించుటకు కాలమును జెప్పుచున్నాడు ॥

తా ॥ రాజకుమారునకువివాహమునకుమున్నే - ఉపనయనయోగ్యనక్షత్రముతోనున్న - భౌమాంగారకగురువారములలోనొకవారముతోనున్న వివాహయోగ్యమైనలగ్నాదులతోనున్న తారాచంద్రబలములతోనున్న గూడియున్న యొకశుభదినంబున - ఇష్టదేవతలందల్లిదండ్రులం గురువులం బూజించి ఆయుధగృహంబునలంకరించిశస్త్రశాస్త్రోక్తంబులగులక్షణములుగలకత్తినికటిప్రదేశమునకుడిపక్కధరించవలయునని తాత్పర్యము******

౧౫౦ ॥ అ ॥ శ్లోకపాదత్రయేణనూతనవధూప్రవేశకాలమాహ ॥

మూ॥ షష్ఠాదౌసమవాసరేనవవధూసద్మప్రవేశశ్శుభఃస్యాదాషోడశవాసరాత్పరిణయాత్పంచాంగశుద్ధిం వినా। ఉద్వాహోద్య సమాబ్దపంచనియమస్త్వాపంచమాబ్దాత్తులాకన్యాకర్కటచాపగోఝషనృయుక్కుంభాని షేకేశుభాః ॥ వ్యా ॥ షష్ఠాదావితి॥ పరిణయాత్ వివాహానంతరం- షష్ఠాదౌ షష్ఠదినప్రభృతి-సమవాసరెసమదినే-పంచాంగశుద్ధింవినాపి- ఆషోడశవాసరాత్ షోడశదినపర్యంతం-నవవధూసద్మప్రవేశః-నూతనవధూగృహప్రవేశః- శుభఃస్యాత్ - షోడశదినాతిక్రమణేగతిమాహ - ఉద్వాహోదివివాహప్రభృతిఅసమాబ్దేవిషమసంవత్సరెయస్మిన్కస్మిన్ శుభదినేశుభః - అయం నియమఃవిషమసంవత్సరనియమః ఆపంచమాబ్దాత్ పంచమసంవత్సరపర్యంతమేవ - ఇతఃపరంసపాదశ్లోకత్రయేణనిషేకకాలమాహ॥తులేత్యాదినా॥తులాకన్యాకర్కటచాపగోఝషనృయుక్కుంభాః-ఆద్యాస్త్రయఃప్రసిద్ధాఃచాపోధనుఃగౌఃవృషభః-ఝషోమీనఃనృయుక్ మిథునంకుంభఃప్రసిద్ధఃఏతాన్యష్టలగ్నానినిషేకేమిథునకర్మణిశుభాః.*********************

అ ॥ ఈశ్లోకంబున ౩ పాదములచేనూతనవధూగృహప్రవేశకాలంబును నాలవపాదముచేనిషేకయోగ్యలగ్నంబులం జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ వివాహమైన౬వ- దినము మొదలు ౧౬వ - దినమువరకుసమదినములయందు తిధివారనక్షత్రయోగకరణములనైనంజూడకనూతనవధూగృహప్రవేశము జేయవచ్చుననియు - ౧౬దినముల వెనుక ౫ సంవత్సరములవరకువిషమసంవత్సరములయందొకశుభదినంబున జేయవలయుననియు- ౫సంవత్సరములకు వెనుకవిషమవత్సరనియమముబనిలేదనియు - వృషభమిథునకర్కాటకకన్యాతులాధనుఃకుంభమీనములునిషేకయోగ్యంబులనియు తాత్పర్యము*

౧౫౧॥ అ॥ అథనిషేకేనక్షత్రవాసరానాహ॥ మూ॥ దస్రాబ్జానిలమిత్రమూలవరుణబ్రాహ్మ్యోత్తరాంత్యాచ్యుతాః పూజ్యాః పుష్యపునర్వసూవసుశశిత్వష్ట్రాహ్వయామధ్యమాః। మధ్యేవాత్ర తుపుష్యఏవవిఫలాస్తారానిషేకేపరామధ్యో భానుజవాసరశ్చభృగుజజ్ఞార్యేందువారాశ్శుభాః॥ వ్యా॥ దస్రేతి॥ దస్రాబ్జానిలమిత్రమూలవరుణబ్రాహ్మ్యోత్తరాంత్యాచ్యుతాః - అశ్వినీహస్తస్వాత్యనూరాధామూలశతభిషగ్రోహిణ్యుత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రా రేవతీశ్రవణాః పూజ్యాః శ్రేష్ఠాః పుష్యపునర్వసూవసుశశిత్వష్ట్రాహ్వయాః పుష్యపునర్వసూధనిష్ఠామృగశీర్షచిత్రాభిధాః మధ్యమాః అనుత్తమా ఇత్యర్థః - అత్రతుమధ్యమనక్షత్రాణాంతుమధ్యే పరిగణితః పుష్యః విఫలఇత్యేవకారార్థః - అపరాశ్శేషాస్తారాః భరణీకృత్తికార్ద్రాశ్లేషామఘాపూర్వఫల్గునీవిశాఖాజ్యేష్ఠాపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాః విఫలాః త్యాజ్యా ఇతియావత్ - భానుజవాసరశ్శనివాసరశ్చమధ్యమః - భృగుజజ్ఞార్యేందువారాః శుక్రబుధగురుసోమవారాః శుభాశ్శుభకరాః అన్యేత్వశుభా ఇత్యర్థాల్లభ్యతే**********

అ॥ నిషేకవిషయమైనక్షత్రవారముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్విని - రోహిణి-ఉత్తర-హస్త-స్వాతి-అనూరాధ-మూల-ఉత్తరాషాఢ -శ్రవణము శతభిషము ఉత్తరాభాద్ర- రేవతి-ఈనక్షత్రంబులును- సోమబుధగురుశుక్రవారంబులును-నిషేకమునకుముఖ్యంబులనియు-మృగశీర్షము-పునర్వసు చిత్త-ధనిష్ఠ-ఈనక్షత్రంబులును-శనివారంబును- మధ్యమంబులనియు- పుష్యనక్షత్ర మత్యంతమధ్యమంబనియు - తక్కిననక్షత్రవారములునిషిద్ధంబులనియునభిప్రాయము.

౧౫౨॥ మూ॥ షష్ఠీపర్వచతుర్దశీపితృతిథిరిక్తార్ధరాత్రాష్టమీర్హిత్వావిష్ట్యవమాదినాదిదినకృత్స్వామప్రదోషానపి। మాఘాదిష్వపి పంచసూదితమహాదోషాన్పరిత్యజ్య తాన్ శ్రావణ్యామపి కార్తికే సహసి వా వామాసేనిషేకశ్శుభః॥ వ్యా॥ షష్ఠీతి॥ షష్ఠీపక్షద్వయగతా పర్వాణిఅమావాస్యాపూర్ణిమాదీని-చతుర్దశీపక్షద్వయగతా పితృతిథయః శ్రాద్ధదినాని రిక్తాః పూర్వోక్తాః అర్ధరాత్రః నిశీథః-అష్టమీపక్షద్వయగతా కించ విష్ట్యవమా-విష్టిర్భద్రకగణం-అవమః దినత్రయందినాదిదినకృత్స్వామప్రదోషానపి-దినాదిః ప్రతిపత్ -దినకృత్స్వామా సప్తమీత్రయోదశ్యౌ తయోః ప్రదోషాపతాంత్సర్వానపిహిత్వాత్యక్త్వా- తాన్ ప్రసిద్ధాన్ ఉదితమహాదోషాన్

మూఢాదిమహాదోషాన్ పరిత్యజ్య-మాఘాదిషుమాఘప్రభృతిషుపంచసు
మాసేషువా శ్రావణ్యాంకార్తికేఽథవాసహసిమార్గశీర్షేమాసేవా ॥న॥
మార్గశీర్షేసహామార్గ-ఇత్యమరః-నిషేకశ్శుభః॥... ....

అ॥ నిషేక కాలమును జెప్పుచున్నాడు ॥తా॥ మాఘ,ఫాల్గునచైత్రవై
శాఖజ్యేష్ఠశ్రావణకార్తికమార్గశీర్షమాసములయందు - పక్షద్వయగత
ములగుషష్ఠ్యష్టమీచతుర్దశీప్రతిపత్తులును- పర్వతిథులును-శ్రాద్ధదినంబు
లునురిక్తతిథులుచత్రయోదశీసప్తములప్రదోషంబులును-అర్ధరాత్రం
బును-మూఢాదిమహాదోషంబు లును - వీనింబరిత్యజించితక్కినదినంబుల
యందునిషేకముశుభావహమనియు - మునుచెప్పబడినమాసములుగాక
యితరమాసములయందేదినంబునం జేయవలదనితాత్పర్యము.

౧౫౩॥మూ॥ రేవత్యాదిషుషట్సుభేషుయువతిః పత్యుర్నిషేకేప్రియా
దంపత్యోశ్చపరస్పరంప్రియమపిస్యాద్ద్వాదశస్వీశభాత్ । జ్యేష్ఠాద్యేదిన
వోడుషు ప్రియతమోవధ్వాస్సితార్కేశుభాస్యాత్తాంభర్తృగృహప్రవే
శసమయేచేద్వామగౌపృష్ఠగౌ॥ వ్యా॥ రేవత్యాదిష్వితి॥ రేవత్యాదిషుషట్సు
భేషు రేవతీప్రభృతిషుమృగశీర్షాంతేషుషణ్ణక్షత్రేషు - నిషే.కేకృతే
యది - యువతిర్వధూఃపత్యుఃపురుషస్యప్రియాప్రియకరాస్యాత్ - ఈశ
భాత్ ఆర్ద్రానక్షత్రమారభ్యద్వాదశసుఆర్ద్రాద్యనూరాధాంతే
షునిషేకేకృతేదంపత్యోఃపరస్పరం ప్రియంస్యాత్ - జ్యేష్ఠాద్యేదినవోడు
షుజ్యేష్ఠాద్యుత్తరాభాద్రాంతేషునవనక్షత్రేషునిషేకేకృతే-వరఃవధ్వాః
స్త్రియాఃప్రియతమఃప్రీత్యతిశయవాన్‌స్యాత్ (అతిశాయనేతమబిష్ఠ
నావిత్యతిశయార్థేతమప్ప్రత్యయః-భర్తృగృహప్రవేశసమయేనూతన
సంగమాయక్రీడాగృహప్రవేశ సమయే సితార్కే శుక్రసూర్యౌ ద్వావ
ధ్వాఃపృష్ఠగౌ వామగౌవాయది శుభాస్యాత్తాం,

అ॥దంపతులకన్యోన్యప్రీతికరంబులగునక్షత్రములజెప్పుచున్నాడు
తా॥ రేవతిమొదలగు౬నక్షత్రములయందునిషేకము జేయ వనితపురుషున
కిష్టురాలగుననియుఆర్ద్ర మొదలగు ౧౨నక్షత్రములయందు నిషేకముజే
యదంపతులకన్యోన్యప్రీతిగలుగుననియు- జ్యేష్ఠ మొదలగు - ౯నక్షత్రము
లయందునిషేకముజేయస్త్రీకిపురుషుండత్యంతప్రియుండగుననియు - వని
తనూతనసంగమమునకై భర్తృగృహమును బ్రవేశించునపుడురవిశుక్రులు
స్త్రీకివెనుకనైననెడపక్కనైననుండిరేనిశుభకరులనియునభిప్రాయము

౧౨౮ ॥ అ ॥ అథనూతనవస్త్రభూషణధారణకాలమాహ ॥ మూ ॥ కుర్యాన్నూతనవస్త్రభూషణధృతిం విష్ణుత్రయార్కత్రయబ్రహ్మాదిత్యగురూత్తరాశ్వశశభృన్మిత్రాంత్యమూలేష్వపి । వారావారదినేశయోః ప్రతిపదం రిక్తాష్టమీనందా వైధృతివిష్టిపాతపరిఘాన్ హిత్వాథమందేథవా ॥ వ్యా ॥ కుర్యాదితి ॥ విష్ణుత్రయం శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః - అర్కత్రయం హస్తచిత్రాస్వాత్యః - బ్రహ్మా రోహిణీ ఆదిత్యః పునర్వసూ గురుః పుష్యః ఉత్తరాః ఉత్తరాత్రయం - అద్యః అశ్వినీ - శశభృత్ - మృగశీర్షం మిత్రమనూరాధా - అంత్యో రేవతీ - మూలం ప్రసిద్ధం - ఏతేషు సప్తదశనక్షత్రేషు నూతనవస్త్రభూషణానాం ధృతిం ధారణం కుర్యాత్ - ఆరదినేశయోః ఆరోంగారకః - దినేశస్సూర్యః - తయోః వారౌ భౌమార్కవాసరౌ ॥ ని ॥ ఆరో వక్రో మహీజశ్చసఖరోరక్తపవచేతి నిఘంటుః - ప్రతిపదం పక్షద్వయగతాం రిక్తాః పూర్వోక్తాః అవమః - దినత్రయం - అష్టమీ పక్షద్వయగతా - నందాః పూర్వోక్తాః వైధృతిర్వైధృతియోగః విష్టిర్భద్రకరణం పాతౌ వ్యతీపాతమహాపాతౌ పరిఘః పరిఘయోగః - తాన్ హిత్వా పరిత్యజ్య ధారయేదితి పూర్వేణాన్వయః ఆరదినేశయోర్వారావిత్యనేన శేషాణాం యోగ్యత్వే ప్రాప్తే మందవారాయోగ్యత్వమాహ - అథవా మందే మందవాసరేపి అశుభమిత్యధ్యాహారః ॥

అ ॥ నూతనవస్త్రాభరణములధరించుటకు కాలమును జెప్పుచున్నాడు ॥

తా ॥ ఆదిత్యాంగారకశనివారంబులును - ఉభయాష్టమీప్రతిపత్తులును - నారవ - శ్లోకమందు జెప్పబడిన నందరిక్తతిథులును - తిథిత్రయముతో జేరినదినంబును - పరిఘ వైధృతినామయోగంబులును - భద్రకరణమును - వ్యతీపాతమహాపాతంబులును - వీనింబరిత్యజించి - తక్కినదినంబులయందున్న - అశ్విని - రోహిణి మృగశీర్షము - పునర్వసు - పుష్యము - ఉత్తర - హస్త - చిత్త - స్వాతి - అనూరాధ - మూల - ఉత్తరాషాఢ - శ్రవణము - ధనిష్ఠ - శతభిషము - ఉత్తరాభాద్ర - రేవతి - ఈనక్షత్రములయందున్న నూతనవస్త్రాభరణములధరించిన శుభములుగలుగునని తాత్పర్యము.

౧౨౯ ॥ అ ॥ అథద్వాదశలగ్నానాం ఘటికాప్రమాణమాహ ॥ మూ ॥ మేషేమీనగృహే చ తత్ర ఉభయోస్సార్ధం చతస్రో వృషే కుంభే పాదయుతాశ్చ పంచ మకరస్త్రీయుగ్మతౌలీషు చ । సార్ధం పంచ కులీరకేసరిధనుః కీటేషు చేన్నాడికా లగ్నానాం ఘటికాప్రమాణగణనా జ్ఞేయా క్రమాద్భాసురైః ॥ వ్యా ॥ మేషఇతి ॥ మేషమీనగృహే చేత్యుభయోర్లగ్నయోశ్చతస్రో

ఘటికాః వృషకుంభే సార్ధం యథా తథా చతస్రో ఘటికాః మకరస్త్రీయు
గ్మతౌలి ఘటికాః కరకన్యామిథునతులాసు - పాదయుతాస్సపాదాః పంచఘటి
కాః ... కేసరిధనుఃకీటేషు కర్కటసింహధనుర్వృశ్చికేషు - సార్ధం పంచ
ఘటికాః ఏవం లగ్నానాం ద్వాదశలగ్నానాం - ఘటికాప్రమాణగణనాక్ర
మాత్ - సూక్ష్మైః జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞైః జ్ఞేయా.............................

అ॥ మేషాది ద్వాదశలగ్నముల ఘటికాప్రమాణము జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ మేషమీనములకు గడియలు౪ వృషభకుంభములకు గడియలు౪౹ మక
రకన్యామిథునతులలకు గడియలు౫౹ కటకసింహధనుర్వృశ్చికములకు గడి
యలు౫౹ ఈరీతిన లగ్నముల ఘటికాప్రమాణమును దెలియవలయు *****

యజ్వనా వేంకటాఖ్యేన రచితాయాం సతాం ముదే।
కాలామృతస్య టీకాయాం తుర్యో బిందురభూదయమ్॥
చతుర్థబిందుస్సమాప్తః.

కాలామృతేస వ్యాఖ్యానే - పంచమబిందు ప్రారంభః,
ప్రణమ్య దక్షిణామూర్తిం సచ్చిదానందరూపిణమ్।
వ్యాఖ్యాయతే ఘనా సమ్యగ్యాత్రాప్రకరణం మయా

౧౫౬॥ మూ॥ ప్రష్టా జాతకమీక్ష్య తస్యగమనం చాయుష్మతస్సంవదేత్ ప్రష్టా విస్మృతజాతకో యది భవేత్తస్యాపి కృచ్ఛ్రాన్వదేత్। తల్లగ్నే గ్రహదృష్టిచారుశకునైరన్యైర్నిమిత్తైశ్శుభైస్తారాచంద్రబలాన్వితో గ్రహముఖం కృత్వా శుభేహ్ని వ్రజేత్॥ వ్యా॥ ప్రష్టురితి॥ ప్రష్టుః ప్రయాణలగ్న ప్రశ్నకర్తుః జాతకం జన్మకాలగ్రహసంపత్తిం వీక్ష్య సమ్యగ్విచార్య ఆయుష్మతః యస్య దీర్ఘాయురస్తి తస్య పుంసః గమనం యాత్రాం సంవదేత్ నైవస్త్వితి శేషః ప్రష్టా విస్మృతజాతకః అజ్ఞాతజన్మకాలగ్రహసంపత్తిర్యది భవేద్యది - తదా తస్యాపి విస్మృతజాతకస్యాపి కృచ్ఛ్రాత్ నష్టజాతకాది విచారక్లేశాత్ వదేత్॥ ని॥ స్యాత్కష్టం కృచ్ఛ్రమాభీలమిత్యమరః - తతః ప్రయాణకర్తా తారాచంద్రబలాన్వితస్సన్ - గ్రహముఖం నవగ్రహపూజాముఖం కృత్వా తాన్ సంపూజ్య - గ్రహదృష్టిచారుశకునైః యాత్రాలగ్నస్య గ్రహదృష్టివశాత్ యాని చారుశకునాని రమ్యశకునాని తైశ్చ- అన్యైశ్శు

ధైర్నిమిత్తైః మంగళగీతవాద్యాదిధ్వనిభిశ్చ సహ - శుభేహ్ని పంచాంగశుద్ధిదివసే - తల్లగ్నే దైవజ్ఞోక్తశుభలగ్నే - వ్రజేత్ - గచ్ఛేత్ - విద్యర్థేః జ్ ****

అ॥ యాత్రా ప్రకరణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ యాత్రయందభిలాషగలనరుడు జ్యోతిష్కుని శుభలగ్న ప్రశ్న జేయగా నాజ్యోతిష్కుడు ప్రయాణకర్తజాతకమును జక్కగా నాలోచించియతడు దీర్ఘాయుష్మంతుడుగా నుండెనేని ప్రయాణలగ్నము జెప్పవలయుననియు - ఆప్రయాణకర్తజాతకము దెలియనివాడై యున్న పక్షమందు కష్టముచేతనైన నష్టజాతకాదివిచారము జేసియతని యాయుః ప్రమాణమును దెలుసుకొని ప్రయాణమునకు లగ్నమును జెప్పవలయుననియు - అటుపిమ్మట ప్రయాణకర్త జ్యోతిష్కునిచే జెప్పబడిన తారాచంద్రబలయుక్తలగ్నమందు నవగ్రహపూజాదులం జేసి శుభశకునములగుచుండగా మంగళవాద్యధ్వనులతో గూడ పోవలయునని తాత్పర్యము *****************************

౧౫౭॥ అ॥ అథశ్లోకత్రయేణయాత్రా ప్రశ్నఫలమాహ॥ మూ॥ షష్ఠాష్టవ్యయగశ్శశీ శుభఖగైర్నప్రేక్షితో భంగకృత్ క్రూరో లగ్నగతోష్టగోప్యశుభకృత్తత్ప్రశ్నలగ్నాద్బలీ। ఏకోలగ్నగతశ్శుభస్తు ధనదో ద్వౌ లగ్నగౌ చేచ్ఛుభౌ రత్నస్త్రీపశుభూమియానసుఖదౌ యాతుర్బలిష్ఠౌ యది॥

వ్యా॥ షష్ఠేతి॥ షష్ఠాష్టవ్యయగః ప్రశ్నలగ్నాత్ షష్ఠాష్టమద్వాదశానామన్యతమే స్థితః - శశీ చంద్రః - శుభఖగైః శుభగ్రహైః - న ప్రేక్షితో యదిన దృష్టోయది - భంగకృత్ విఘ్నకారీ స్యాత్ - బలీ ఉచ్చమిత్రాదిక్షేత్రగతః క్రూరః పాపః తత్ప్రశ్నలగ్నాత్ - అష్టగః అష్టమలగ్నగతో వా లగ్నగతో వా తత్ప్రశ్నలగ్నగతో వా యది - అశుభకృత్స్యాత్ ఏకశ్శుభగ్రహః - లగ్నగతశ్చేత్ - యాతుః ప్రయాణినః - ధనదః అర్థదో భవతి - బలిష్ఠావత్యంతబలవంతౌ ద్వౌ శుభాశుభగ్రహౌ - లగ్నగౌ లగ్నస్థౌ యది - యాతుః - రత్నస్త్రీపశుభూమియానసుఖదౌ స్యాతామితి - ప్రష్టారం ప్రతి దైవజ్ఞో వదేదిత్యధ్యాహారః.

అ॥ ౩ శ్లోకముల చేయాత్రా ప్రశ్నఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుండు శుభగ్రహముల చేజూడబడక ప్రశ్నలగ్నమునకు ౬ట-నైన ౮ట-నైన ౧౨ట-నైననుండెనేని ప్రయాణమునకు విఘ్నముగలుగుననియు ఉచ్చమిత్రక్షేత్రాదియుక్తమైనపాపగ్రహము ప్రశ్నలగ్నమందైనను ౮ట-నైననుండెనేని యశుభకరంబనియు - ఒకశుభగ్రహము ప్రశ్నలగ్నమును బొంది

యున్న ప్రయాణకర్తకు ధనలాభముగలుగుననియు అత్యంతబలయుక్తము
లైన రెండుశుభగ్రహములు ప్రశ్నలగ్నమందుండెనేని రత్నవనితాపశుభూ
లాభంబులును - ప్రయాణమందత్యంత సౌఖ్యంబునుగలుగుననిజ్యోతిష్కు
డు ప్రయాణకర్తకుజెప్పవలయునని తాత్పర్యము,

౧౫౮ ॥ మూ॥ యాత్రాప్రశ్నగృహస్య సప్తమగతా మార్గేర్థదా ద్విత్రి
గాః కన్యాబంధుసహాయదాస్సుతగతా మాతుశ్చమిత్రార్థదాః। బంధు
స్థాశ్శుభదాశ్శుభాగగనగాస్సత్కర్మదా ధర్మగాః క్షేమాయుష్య పశుప్ర
దాశ్చ సకలాయద్రేతుపూర్ణార్థదాః॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ సకలాస్సమస్తాః
శుభాశ్శుభగ్రహాః - యాత్రాప్రశ్నగృహస్య యాత్రాప్రశ్నలగ్నస్య- స
ప్తమగతాస్సప్తమలగ్నగతాశ్చేత్ - మార్గేమార్గమధ్యఏవ - అర్థదాఃలాభ
ప్రదాః- ద్విత్రిగాః ద్వితీయతృతీయస్థానగతాశ్చేత్ కన్యాబంధు సహాయ
దాః - సుతగతాః పంచమస్థానగతాశ్చేత్ మిత్రార్థదాః - బంధుస్థాశ్చతు
ర్థస్థానగతాశ్చేత్ శుభదాః గగనగాః దశమస్థానగతాశ్చేత్ సత్కర్మదాః-
ధర్మగాః నవమస్థానగతాశ్చేత్ క్షేమాయుష్యపశుప్రదాః- ఉద్రేతుపకా
దశస్థానేస్థితాశ్చేత్ - పూర్ణార్థదాః ఇష్టపదార్థదాః భవంతి******

తా॥ శుభగ్రహములుయాత్రాప్రశ్నలగ్నమునకు ౨టనైనను - ౩ట
నైననుండిరేని స్వజనసహాయకన్యాలాభంబులును-౪టనుండిరేని శుభఫలం
బులును - ౫టనుండిరేని సుహృల్లాభధనలాభంబులును - ౭టనుండిరేని ప్ర
యాణమైపోవునపుడు మార్గమధ్యంబున నే ధనలాభంబును - ౯టనుండిరేని
దీర్ఘాయుష్య క్షేమ పశులాభంబులును-౧౦టనుండిరేని యుత్తమకర్మంబులు
ను-౧౧టనుండిరేని సర్వాభీష్టసిద్ధులును-నీరీతిన - ప్రయాణకర్తకీఫలములు
గలుగునని తాత్పర్యము.

౧౫౯॥ మూ॥ యాత్రాప్రశ్నగృహంచరంశుభగతిస్స్యాత్ప్రశ్నల
గ్నంస్థిరంనాస్త్యేవాస్యగతిర్ద్విమిశ్రఫలదంచేద్విస్వభావంగృహం। వక్రీల
గ్నగతోగ్రహోనహిగతిర్యద్యస్తపోలగ్నగోహానిః స్యాదథవాస్తగోప్య
శుభకృత్తత్ప్రశ్నలగ్నేశ్వరః॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ యాత్రాప్రశ్నగృహంయా
త్రాప్రశ్నలగ్నంచరంచేత్ శుభగతిస్సుఖప్రయాణంస్యాత్ తత్ప్రశ్న లగ్నం
ప్రయాణపృచ్ఛాలగ్నంస్థిరంచేత్ -అస్యజిగమిషోః - గతిః ప్రయాణంనాస్త్యే
వ గృహం ప్రశ్నలగ్నం-ద్విస్వభావంచేన్మిశ్రఫలదం-పూర్వార్ధంచేన్నగతిః

స్థిరసమీపత్వాత్ - ఉత్తరార్ధం చేచ్ఛుభగతిః వరసమీపత్వాత్ - గ్రహా
యః కశ్చన గ్రహావక్రీస్సన్ లగ్నగతశ్చేద్ధనినర్భవతి - అస్తపక్షిః ప్రశ్నల
గ్నాత్సప్తమరాశ్యధిపః-లగ్నగః ప్రశ్నలగ్నగతో యది హానిః స్యాత్ - యా
తురితి శేషః అథ వా తత్ర ప్రశ్నలగ్నేశ్వరః అస్తగతో లగ్నాత్సప్తమస్థానగత
శ్చేదశుభకృత్.

తా॥ ప్రయాణప్రశ్నకాలలగ్నము - స్థిరలగ్నమై యుండినను- ద్విస్వభావల
గ్నములో పూర్వార్ధమై యుండినను ప్రయాణమునకు భంగము కలుగునని
యు చరలగ్నమై యుండినను ద్విస్వభావలగ్నములోను త్తరార్ధమై యుం
డినను సుఖప్రయాణము గలుగుననియు - ఏ గ్రహంబైనను వక్రించి ప్రశ్నల
గ్నమందుండిన ప్రయాణమునకు విఘ్నము గలుగుననియు - ప్రశ్నలగ్న సప్తమ
స్థానాధిపతి యాలగ్నమందుండిన ప్రయాణకర్తకు హానిగలుగుననియు- ప్రశ్న
లగ్నాధిపతి సప్తమస్థానమందుండిన నశుభకరుడనియు తాత్పర్యము.

౧౬౦॥ శ్లో॥ యాత్రాయాం తిథివారనక్షత్రనిర్ణయమాహ ॥ మూ॥ రి
క్తాపర్వదినాదివిష్టితిథయష్షష్ఠ్యష్టమీద్వాదశీవర్జ్యా భూమిజభానుపుత్ర
దినకృద్వారాశ్చ యాత్రాక్షణే । హస్తాదిత్యహరిద్వయాంత్యశశభృద్వ
స్రార్యమిత్రాహ్వయాశ్శస్తా మధ్యమతారకాశ్శతభిషజ్జ్యాలప్రజేశో
త్తరాః ॥ వ్యా॥ రిక్తేతి॥ రిక్తాః పూర్వోక్తాః పర్వాణి పంచ పర్వాణి దినాదిః
ప్రతిపత్ విష్టితిథయః భద్రకరణదివసాః- కించ- షష్ఠ్యష్టమీద్వాదశీపతాః ప
క్షద్వయగతాః - యాత్రాక్షణే ప్రయాణకాలే వర్జ్యాః ప్రయాణస్యాయో
గ్యా ఇత్యర్థః - భూమిజభానుపుత్రదినకృద్వారాః భౌమశన్యర్కవాసరాశ్చ
వర్జ్యాః - హస్తాదిత్యహరిద్వయాంత్యశశభృద్వస్రార్యమిత్రాహ్వయాః
హస్తపునర్వసూశ్రవణధనిష్ఠారేవతీమృగశీర్షాశ్వినీపుష్యానూరాధా ఇతి
నవతారాః - శస్తాః ముఖ్యాః - యాత్రాయామితి శేషః - శతభిషజ్జ్యాలప్ర
జేశోత్తరాః శతభిషజ్జ్యాలరోహిణ్యుత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాః మ
ధ్యమతారకాః అనుత్తమతారా ఇత్యర్థః - శేషాస్త్యాజ్యాః * * * * * * * * * * * *

అ॥ ప్రయాణమునకు తిథివారనక్షత్రంబుల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రిక్త
తిథులును - పంచపర్వంబులును - ప్రతిపత్తును - భద్రకరణయుక్తదినంబు
ను - పక్షద్వయగతంబులగు ద్వాదశీషష్ఠ్యష్టములును - భౌమార్కశని
వారంబులును - ఇవి ప్రయాణమునకు యోగ్యంబులనియు తక్కిన తిథివార
ములున్ను - అశ్విని-మృగశీర్షము-పునర్వసు పుష్యము-హస్త-అనూరాధ-

శ్రవణము - ధనిష్ఠ - రేవతి - ఈనక్షత్రములున్ను ప్రయాణమునకు ప్రశస్తం బులనియు - రోహిణి - ఉత్తర - మూల - ఉత్తరాషాఢ - శతభిషము - ఉత్తరాభాద్ర - ఈనక్షత్రంబులు మధ్యమంబులనియు - తక్కిన నక్షత్రములయోగ్యములనియును తాత్పర్యము.

౧౬౧ ॥ అ॥ అథ వార నక్షత్రాణాం దిగ్భేదేన శూలన్నిర్ణయమాహ॥ మూ॥ శూలాఖ్యేష్వథ వారభేషు గమనే సంయాతుర్భవేద్రోగకృచ్చంద్రాత్మజ వారయోస్సురపభే ప్రాచీం న గచ్ఛేద్దిశం। జీవేజాంఘ్రిభ ఏవ చాంతకదిశం శుక్రార్కయోః ప్రష్ఠభే పశ్చాదర్యమభే కుజజ్ఞదినయోరార్యేశ చ సౌమ్యాం దిశం॥ శూలాఖ్యేష్వి॥ యాత్రా ప్రయాణకర్తా - చంద్రాత్మజ వారయోస్సోమశని వారయోః సురపభె జ్యేష్ఠానక్షత్రే చ - ప్రాచీం దిశం - జీవే గురు వాసరే అజాంఘ్రి భే పూర్వాభాద్రా నక్షత్రే చ - అంతకదిశం అంతకో యమస్తస్య దిక్ తాం దక్షిణాం దిశమిత్యర్థః - శుక్రార్కయోః సుక్రరవి వారయోః ప్రష్ఠభే రోహిణీ నక్షత్రే చ పశ్చాత్ ప్రతీచీం దిశమిత్యర్థః కుజజ్ఞదినయోః భౌమబుధ వాసరయోః అర్యమభే పూర్వఫల్గున్యాం చ సౌమ్యాం ఉదీచీం దిశం - న గచ్ఛేదితి సర్వత్ర యోజ్యం। ఏతేషు వార నక్షత్రేషు ఏతాసు దిక్షు గచ్ఛతి చేత్ రోగోదోష ఇత్యత ఆహ - । శూలాఖ్యేషు శూలనామధేయేషు - వారభేషు ఉక్తవార నక్షత్రేషు - గమనం - యాతుః ప్రయాతుః - రోగకృద్భవేత్...

అ॥ దిగ్భేదము చేత వార శూల నక్షత్ర శూలల జెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ తూర్పుదిక్కునకు సోమశని వారంబులును జ్యేష్ఠా నక్షత్రంబును - దక్షిణమునకు గురు వారంబును పూర్వాభాద్రా నక్షత్రంబును - పశ్చిమమునకు భానుశుక్ర వారంబులును రోహిణీ నక్షత్రంబును ఉత్తరమునకు మంగళబుధ వారంబులు పూర్వఫల్గునీ నక్షత్రంబును - ఈరీతిననీ దిక్కులకీ వార నక్షత్రములు శూల సంజ్ఞగలవి గావున నట్టి వార శూల నక్షత్ర శూలల యందు పైనము బోయిన వానికి వ్యాధి గలుగునని తాత్పర్యము..*************

౧౬౨॥ అ॥ పరిఘాదండ చక్రస్వరూపం నిరూపయతి ॥ మూ॥ ఆగ్నేయానిల కోణయోశ్చ విలిఖేదేకాం చ రేఖాం తతః సౌమ్యేశే ప్రాగ్లిఖితే ప్రసిద్ధపరిఘాదండాఖ్యే చక్రే శుభే। తత్రాగ్నాదిషు సప్తసప్తగమనే వహ్న్యాదితారాలిఖేదష్టావింశతిసంఖ్యయైవ పరిఘాదండో న లంఘ్యో ధ్వగైః॥ వ్యా॥ ఆగ్నేయేతి॥ ఆగ్నేయానిల కోణయోః ఏకాం రేఖాం విలిఖేత్ - ఏవమీశాన్య నైరృతి కోణయోశ్చ ఏకాం రేఖాం విలిఖేదితి శేషః - ఏవం లిఖితే పరిఘాదండ చక్రం భవతి

తతః ప్రాగ్లిఖితే చతుష్కోణేషు క్షేత్రే ప్రసిద్ధపరిఘాదండాఖ్యచక్రే వహ్నేర్దిశా
-ాః కృత్తికాద్యృక్షాణి-అష్టావింశతిసంఖ్యయా తత్ప్రాగాదిషు తస్య చక్ర
స్య ప్రాగాదిషు చతుర్దిక్షు సప్త సప్త లిఖేత్ యథా ప్రాచ్యాం కృత్తికాద్యా
శ్లేషాంతాని సప్త-దక్షిణస్యాం మఘాదివిశాఖాంతాని ప్రతీచ్యామనూరా
ధాదిశ్రవణాంతాని-ఉదీచ్యాం ధనిష్ఠాదిభరణ్యంతాని సప్తనక్షత్రాణి అయం
పరిఘాదండః - అధ్వగైః ప్రయాణాభిలాషిభిః గమనే గమనవిషయే నలం
ఘ్యః నాతిక్రమణీయః - కృత్తికాదిసప్తసు ప్రాచీం - మఘాదిసప్తసు దక్షి
ణాం అనూరాధాదిసప్తసు ప్రతీచీం ధనిష్ఠాదిసప్తసు ఉదీచీం న గచ్ఛేదితి భావః

అ ॥ పరిఘాదండచక్రస్వరూపమును దెలియ జేయుచున్నాడు ॥ తా ॥
వాయవ్యకోణము మొదలుకొని ఆగ్నేయకోణము వరకునొక రేఖయున్న -
నైరృతికోణము మొదలుకొని ఈశాన్యకోణము వరకునొక రేఖయున్న
స్థానమును పరిఘాదండచక్రమగును - ఆచక్రమందు పూర్వదిక్కున కృ
త్తిక మొదలగు ౭ నక్షత్రంబులును - దక్షిణంబున మఖ మొదలగు - ౭ - నక్ష
త్రంబులును-పశ్చిమంబున- అనూరాధ మొదలుకొని అభిజిత్తుతోగూడ ౭ న
క్షత్రంబులును-ఉత్తరంబున ధనిష్ఠ మొదలగు ౭ నక్షత్రంబులును - ఈరీతిన
వ్రాయగా-ఏనక్షత్రములు ఏదిక్కునకు వచ్చునో ఆనక్షత్రములయందు ఆది
క్కునకు బోగూడదని తాత్పర్యము.

౧౬౩ ॥ అ ॥ అథ నక్షత్రరాశీనాం దిగ్ద్వారనిర్ణయమాహ ॥ మూ ॥ య
త్కాష్ఠాస్థితభాని యాని గమనే ద్వారాణి తస్యా దిశః ప్రాక్చక్రే విహితస్య
పుష్యాదినక్షత్రాగ్యతారాస్సదా । సర్వద్వారశుభాస్సుఖార్థపశుదాః
ప్రాగాదిషు మేషాదయో దిగ్ద్వారాఖ్యగృహాః ప్రదక్షిణవిధావేకైకశోనర్థ
దాః ॥ వ్యా ॥ ఉప ॥ యత్కాష్ఠాస్థితభాని యస్యాం కాష్ఠాయాం దిశి ॥ ని ॥ దిశ
స్తు కకుభః కాష్ఠా ఆశాశ్చ హరితశ్చ తా ఇత్యమరః-స్థితాని భాని నక్షత్రాణి
యాని తాని సప్త తస్యాః దిశః ద్వారాణి - చక్రే పరిఘాదండచక్రే - ప్రా
క్పూర్వస్మిన్ శ్లోకే విహితస్య గమననిషిద్ధత్వేనోక్తనక్షత్రసప్తకస్య మధ్యే - పు
ష్యాదినక్షత్రాణ్యతారాః పుష్యహస్తానూరాధాశ్విన్య ఇతి చతస్రస్తా
రకాః - సదా సర్వగా సర్వద్వారశుభాః సర్వద్వారేషు శుభకరాః- యథా
ప్రాచ్యాం పుష్యః దక్షిణస్యాం హస్తః - ప్రతీచ్యామనూరాధా- ఉదీచ్యామ
శ్విన్యః - కించ ఏతాస్సుఖార్థపశుదాశ్చ భవంతి - మేషాదయః ప్రాగాదిది
గ్ద్వారాఖ్యగృహాణి ద్వారసంజ్ఞికరాశయః - ప్రదక్షిణవిధావేకైకశోనర్థ

దాఃపణను క్తంభవతి - ప్రాచ్యాం మేషఃదక్షిణస్యాం వృషభః ప్రతీచ్యాం మిథునం ఉదీచ్యాం కర్కటకః - ఏవం పునః ప్రాచ్యాం సింహ ఇత్యాది-ఏవం త్రిరావృత్త్యాస గ్యా సాందిశాం సర్వ రాశ యోయోజ్యాః తేషు రాశిషుతత్ద్దిశో నగంతవ్యః.

అ॥ నక్షత్రరాసులకు దిగ్ద్వారనిర్ణయము ను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పూర్వశ్లోకమందు జెప్పబడిన క్రమంబున - ఏదిక్కు యందుండెడి నక్షత్రంబులు - ఆదిక్కుకు ద్వారనక్షత్రంబులనియు - పూర్వశ్లోకోక్త సప్తశలాకచక్రమునందు గమన విషయమైన దిక్కులనిపే ర్కొనబడిన నక్షత్రములలో - పుష్యహస్తానూరాధాశ్వినీనక్షత్రములు సకలదిగ్గమనమందు అయ్యెను శుభసుఖార్థ ప్రదంబులనియు - తూర్పు దిక్కునకు మేషసింహధనూరాసులును - దక్షిణమునకు వృషభకన్యా మకరరాసులును - పశ్చిమంబునకు మిథునతులాకుంభరాసులును - ఉత్తరంబునకు కటకవృశ్చిక మీనరాసులు ననీరీతిననీరాసులీదిక్కులకు ద్వారరాసులుగాపునని ట్టిద్వారరాశిలగ్నములయందా యాదిక్కులకు బోవవలయునని తాత్పర్యము ********

౧౬౮॥ అ॥ ద్వాదశలగ్నానాంగమనే ఫలమాహ॥ మూ॥ మేషేభఙ్గమవాప్నుయాద్గవిసుఖంయుగ్మేమృతింకర్కటేలాభంశోకభయంహరౌజ్వరభయంకన్యాగృహేఽర్థంఘటే। కీటేవిగ్రహమేవచాపనిలయే తేజో మృగే స్త్రీధనం కౌటిల్యంకలశేతుభోజనసుఖం మీనే ప్రయాణోద్యగః॥ వ్యా॥ మేషఇతి॥ మేషే మేషలగ్నే అధ్వగః ప్రయాతా భఙ్గంమంగళం గవివృషభే సుఖం-యుగ్మేమిథునే మృతిం - కర్కటేలాభంపృనివ్యాదిలాభం-హరౌ సింహేశోకభయం-కన్యాగృహే కన్యాలగ్నేజ్వరభయం-ఘటేతులాయాం అర్థంధనలాభం - కీటేవృశ్చికేవిగ్రహమేవయేనకే నచిద్విరోధం-చాపనిలయే ధనుర్లగ్నే తేజోమయం మృగే మకరే స్త్రీధనం స్త్రీరూపధనం-కలశే కుంభే తు కౌటిల్యం వక్రగమనం - మీనే భోజనసుఖం ప్రయాణే అవాప్నుయాత్ ॥*****

అ॥ ప్రయాణవిషయమైన ౧౨ లగ్నములఫలంబులవివరించుచున్నాడు॥ తా॥ మేషలగ్నమందు ప్రయాణముబోయిన వారలకు శుభంబులును-వృషభమందు సౌఖ్యంబును మిథునమునందు మరణంబును - కటకమందు భూధనాదిలాభంబులును - సింహమునందు వ్యసనంబును - కన్యాలగ్నమందు జ్వరభయంబును - తులయందు ధనలాభంబును - వృశ్చికమందు కలహంబును - ధనుస్సు యందు తేజంబును - మకరమందు స్త్రీలాభంబును-కుంభమందు వక్రగమ

నంబును - మీనమందుభోజనసుఖంబునుగలుగును.********************

౧౬౫ ॥అ॥ ప్రతిశుక్రభౌమబుధదోషమాహ ॥మూ॥ యాత్రాం యాం ప్రతి భార్గవం ప్రతికుజం ప్రత్యబ్జజం చార్తికృచ్ఛుక్రో దక్షిణతఃస్థితోప్యశుభకృత్స్యాచ్ఛుక్రః ప్రవేశేపి వా। మార్గే యద్యుదితోగ్రతశ్శశిసుతస్తత్రైవ గంతావసేత్సౌమ్యస్యాస్తమవాప్తతశ్చపరతో యాతాధ్వశేషం వ్రజేత్ *.....

వ్యా॥ యాత్రాం యామితి ॥ యాత్రాం యాం ప్రవేశే పునః ప్రవేశకాలేచ ప్రతిభార్గవం భృగోరపత్యం పుమాన్ భార్గవః శుక్రః తస్యాభిముఖం- ప్రతికుజం కుజాభిముఖం-కించ ప్రత్యబ్జజం అప్సు జాత ఇత్యబ్జః చంద్రః తస్మాజ్జాయత ఇత్యబ్జజో బుధః (౦) పంచమ్యాం జాతావితి జనేర్డః తస్యాభిముఖం యాంతురార్తికృత్పీడాకరం అన్యో విశేషః శుక్రః దక్షిణతో యాతుర్దక్షిణభాగేస్థితోపి యది చాశుభకృత్ అత్రేదం ప్రతీయతే-శుక్రే ప్రాచ్యాం స్థితే ప్రాగీశాన్యోదగ్వాయవ్యేష్వవల ప్రతీచ్యాం స్థితే నైరృతిదక్షిణాగ్నేయేష్వనగంతవ్యమితి-ఉక్తంచ బాలబోధిన్యాం॥శ్లో॥పూర్వాదివాయవ్యవిలోమకోష్ఠాత్పూర్వేభృగౌతిష్ఠతి చేన్నయాయాత్। పశ్చాదిసప్తాగ్నివిలోమకోణే పశ్చాద్భృగౌతిష్ఠతి చేన్నయాయాత్। బుధస్య విశేషమాహ ॥ శశిసుతో బుధః-అగ్రతః యాతుః పురోభాగే-మార్గేమధ్యమార్గ ఏవ - ఉదితో యది గంతాగమనకర్తా తత్రైవ మార్గమధ్య ఏవవసేత్। యావత్కాలమిత్యత ఆహ। సౌమ్యస్య బుధస్య అస్తమవాప్య తతః అస్తంగతస్య సతః పరతః ఉదయానంతరం అధ్వశేషం మార్గశేషం వ్రజేత్ ప్రయాయాత్

అ॥ ప్రతిశుక్రభౌమబుధదోషములను జెప్పుచున్నాడు ॥తా॥ పైనముబోవునపుడును మరలగృహంబునకువచ్చునపుడును శుక్రాంగారకబుధులభిముఖులయియుండిరేని పీడాకరులగుదురనియును- శుక్రుడు ప్రయాణకర్తకు దక్షిణభాగమందుండిన శుభకరుడుగాన తూర్పుదిక్కునందున్నపుడు ఈశాన్యోత్తరవాయవ్యదిక్కులకును-పశ్చిమంబునందున్నపుడు నైరృతిదక్షిణాగ్నేయదిక్కులకును పైనముబోగూడదనియును. బుధుడు పైనముబోవుచుండ మధ్యమార్గమందెదుటనుదయించెనేని మరల నస్తంగతుడై ఉదయమగువరకు ప్రయాణకర్త పైనముబోగూడదనియును తాత్పర్యము. ....

౧౬౬ ॥అ॥ ఉక్తప్రతిశుక్రాదిదోషస్య గోత్రభేదేన ప్రతిప్రసవమాహ॥ మూ॥ భారద్వాజవసిష్ఠవాత్స్యభృగుపూత్రాత్యంగిరసకాశ్యపోగార్గ్యో గౌతమనామకశ్చమునయస్తద్గోత్రిణాం పథినాం। ఏకగ్రామవివాహరా

ష్ట్రవికలత్వయుక్తేడితజ్ఞానినాంచార్తానాం ప్రతిభాగ్యవప్రతికాజ ప్రత్యార్గ
దోషానహి ॥ వ్యా ॥ భారద్వాజేతి ॥ భారద్వాజవసిష్ఠవాత్స్యభృగవఃఅ
త్ర్యాంగిరసౌఅత్రిశ్చాంగిరసశ్చాత్ర్యాంగిరసౌ - కాశ్యపః - గార్గ్యః-గౌ
తమనామకశ్చయేమునయః - తద్గోత్రిణాంద్విజానాంఅర్థినాంయాచకా
నాం - కించ ఏక గ్రామవివాహరాష్ట్రవికలత్వయుక్తేడితజ్ఞానినాంఏక గ్రా
మేగృహాంతరగతానాంవివాహార్థంయాయినాంరాష్ట్రవికలేదేశోపద్రవ
పలాయితానాంయుక్తేడితానాంజ్ఞానినాం విరక్తానాం ఆర్తానాంరోగేణ
రాజోపద్రవేణవా ఆర్తానామేతేషాంప్రతిభార్గవ ప్రతికప్రత్యారదోషా
నహి-నసంతి.

అ॥ పూర్వశ్లోకోక్తప్రతిశుక్రాదిదోషములకుగోత్రభేదముచేపరిహా
రమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ భారద్వాజ-వసిష్ఠ-వాత్స్య-భృగు-అత్రి - ఆం
గీరస-కాశ్యప-గార్గ్య-గౌతమగోత్రజులకును-యాచకులకునొకగ్రామ
మందునొకగృహముందుండిమరియొకగృహమునకుబోవువారలకును-వివా
హమునకుబోవువారలకును- దేశోపద్రవంబుచే పరుగుబాఱెడివారలకు
ను-అన్నార్థులై వెళ్లెడివారలకును-మహారోగులకును- ఆర్తులగువారల
కునుక్రింద జెప్పబడియున్న ప్రతిశుక్రభానుబుధదోషములు లేవనుట. ....

౧౬౭ ॥ అ ॥ యాత్రాఫణిచక్రసన్మతిమాహ॥ మూ॥ త్రీణిత్రీణిశశిస్థ
భాంతగణనాకార్యాగ్రసంస్థోడుతఃపంచస్యుర్విషమాణిరోగభయదాన్య
న్యానిచత్వారితుయుగ్మాన్యేవసదిష్టదానితదిదంయాత్రాఫణేర్యత్ఫలం
కించక్రేణఫణిస్వరూపసుశుభంత్యాజ్యంశుభేకర్మణి ॥ వ్యా ॥ త్రీణీతి॥ అ
ర్కాగ్రస్థోడుతఃసూర్యస్థితనక్షత్రమారభ్యత్రీణిత్రీణినక్షత్రాణి-శశిస్థభాం
తంచంద్రస్థితనక్షత్రపర్యంతం - గణనాసంఖ్యా-కార్యాకర్తవ్యా - గంతు
మిచ్ఛతేతి శేషః - ఏవంగణనాయాంక్రియమాణాయాంసప్తవింశతినక్ష
త్రాణాంనవత్రికాణిభవంతి - తత్రవిషమాణిపంచత్రికాణి రోగభయ
దానిభవంతి - అన్యానిచత్వారియుగ్మానిత్రికాణిసుసదిష్టదానిసర్వేష్ట
ఫలదానిస్యుః - యాతురితి శేషః - యాత్రాఫణేఃయాత్రాఫణిచక్రస్య య
త్ఫలముక్తంతత్ఫలం ఇదమేవ దేవ - అతశ్చక్రేణఫణిచక్రేణకింప్రయోజ
నంఅప్రయోజనమిత్యర్థః - అనేనైవచరితార్థత్వాదితి భావః-ఫలితమాహ
ఫణిస్వరూపంయద్యత్రికంఫణేరవయవం - తత్తదశుభంఅతశ్శుభేశుభక
ర్మణిత్యాజ్యం, ... ********************

అ॥ యిక నక్షత్రఫణిచక్రమునకు సమానఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ పైనసుబోధనాగసూర్యస్థితనక్షత్రము మొదలు చంద్రస్థితనక్షత్ర
మువరకు సమానాజేసిన నక్షత్రములను గణన చేయవలయుననియును - నీక్రమం
బున గణనచేయగా నిరువదియేడు నక్షత్రములు - ౯ - త్రికంబులగును అ
న్ని త్రికంబులలో విషమత్రికంబులగు - ౧ - ౩ - ౫ - ౭ - ౯ - ఈ త్రిక ప్రతిపాద
కనక్షత్రములలో పైనసుబోధయిన రోగభయంబులుగలుగుననియు - మిగత స
మ త్రికంబుల ౨-౪-౬-౮ ఈ త్రిక ప్రతిపాదకనక్షత్రములు ఇష్టఫలప్రదము
లనియు - గ్రంథాంతరమందు జెప్పబడియున్న యీ నక్షత్రఫణిచక్రార్థంబిది యు
గాన నాచక్రము వ్యర్థంబని యున్న తాత్పర్యము.

౧౬౮॥ అ॥ చంద్రగర్భసమ్మతిమాహ॥ మూ॥ ఆగ్నేయత్రయమఘానురా
ధవసుభేష్వేకైకభాత్సాభిజిన్నక్షత్రాణిచ సప్తసప్తగను నేదమ్యః ప్ర
యాతుఃఫలం। మృత్యుర్వ్యాధిభయార్థరాశివసుధాభీత్యామయాఖ్యంక్ర
మాత్కిం చక్రేణతు చంద్రగర్భఫణితం త్వేతన్నయానిశ్చితమ్। వ్యా॥ ఆగ్నే
యత్రయేతి॥ ఆగ్నేయత్రయమఘానురాధవసుభేషు కృత్తికామఘానురాధ
ధనిష్ఠానక్షత్రేషు చతుర్షు సాభిజిన్నక్షత్రాణి అభిజిత్సహితాన్యష్టావింశతి
నక్షత్రాణి స్థాప్యాన్యేకైకభాదేకైకనక్షత్రాత్సప్తసప్తనక్షత్రాణియా
తుఃమృత్యుర్వ్యాధిభయార్థరాశివసుధాభీత్యామయాఖ్యంఫలంక్రమాద్భ
వ్యేః - యథాకృత్తికాయాం మృత్యుం - రోహిణ్యాం వ్యాధిం - మృగశిరోభయం - ఆ
ర్ద్రాయామర్థరాశిం - పునర్వసౌవసుధాంభూమిం - పుష్యేభీతిం - ఆశ్లేషాయామ
యంరోగం - పురస్మాత్ అనూరాధధనిష్ఠాదీనామపి వ్యాఖ్యేయం - చంద్రగర్భఫణి
తంచంద్రగర్భచక్రజన్యఫలం - నయానిశ్చితం - అతశ్చక్రేణకించంద్రగ
ర్భచక్రనిర్మాణప్రయాసేనకిం ఫలం - ఏతదుక్తరీత్యా చరితార్థత్వాత్ - అ
త్రాయం విశేషః - అయం కృత్తికాదినియమో యాత్రాయామేవ - రోగే తు
జన్మస్థితగ్రహాదిః అన్యేషు శుభకర్మసు సూర్యస్థితనక్షత్రాచ్చంద్రస్థితనక్షత్రప
ర్యంతంగణయేత్ - ఫలంతుపూర్వవత్ - ఉక్తంచ॥ శ్లో॥ రోగే తు జన్మనక్షత్రా
ద్వ్యస్థోపపురుషగ్రహః॥ యాత్రాయాంకృత్తికాదిస్స్యాదర్కస్థాచ్ఛుభకర్మణి॥
అ॥ చంద్రగర్భచక్రమునకు సమానఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
కృత్తిక మొదలు ఆశ్లేషవరకును - మఘ మొదలు విశాఖవరకును - అనూరా
ధ మొదలు అభిజిత్తుతోగూడ శ్రవణమువరకును - ధనిష్ఠ మొదలు భరణివరకు
ను క్రమంబుగనే జేసిన నక్షత్రములే దేశఫలంబులుగలుగజేయుననియు నదియె

ద్విధంబనిర - కృత్తికస్సౌఖ్యమును - రోహిణి వ్యాధిని - మృగశిరభయమును - ఆ
ర్ద్ర - అర్థనాశిని - పునర్వసుభూమిని - పుష్యమి శీలిని - ఆశ్లేష రోగమును -
మఘలకు సుఖమ్ము శత్రుప్రసు - పుబ్బ వ్యాధిని - ఉక్తక్రమంబున చెప్పబడిన
నక్షత్రములున్న షష్టిఫలంబులను ప్రయాణవిషయమై కలుగజేసునని యును
చంద్రగర్భచక్రనిర్మాణముచేతగలిగెడుఫలమును నేనుస్పష్టముగావివరిం
చితిగాన నాచక్రమువలన వేరె ఫలంబు లేదని తాత్పర్యము.

౧౬౯ ॥ అ ॥ అడలస్వరూపమాహ ॥ మూ ॥ చంద్రాధిష్ఠితభాంతమేవగ
ణయేద్వాక్షత్రాదితోనక్షత్రాణ్యభిసప్తసప్త సగము నేదమ్యాః ఫలంసాభి
జిత్ । క్షేమంతాడసమాప్తిమాయురభయం దేశభ్రమం తాడనం యాత్రాసు
శ్చాడలదోషఏవసకలే కార్యేచ చింత్యోఽథ వా ॥ వ్యా ॥ చంద్ర ఇతి ॥ అర్కాక్రాన్త
నక్షత్రాదితః సూర్యస్థితనక్షత్రప్రభృతిసాభిజిత్ - అభిజిత్సహితంయథాత
థాసప్తసప్తనక్షత్రాణి - చంద్రాధిష్ఠితభాంతంచంద్రస్థితనక్షత్రపర్యంత
మేవగణయేత్ - తానితానిసప్తసప్తనక్షత్రాణిగమనేగణనేచ యాత్రా
తుః క్షేమం - తాడనం తత్పరం - ఆయుః - అభయం - దేశభ్రమణం - తాడనంచేత
ఫలంక్రమాద్భవన్తి - విశేషమాహ - యాత్రాసుశ్చాడలదోషఏవ చింత్యః - నచేత
రఇత్యేవ కార్యార్థః - అథవా సకలే కార్యేచ అడలదోషో విచింత్యః.
అ॥ అడలస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ సూర్యుడున్న నక్షత్రము మొద
లుకొని అభిజిన్నక్షత్రముతో గూడునట్లు చంద్రుడుండెడినక్షత్రమువరకు నేడే
డేసినక్షత్రములగుణింపవలయుననియు నిట్లుగుణింపబడిన యేడేసినక్షత్రములేడే
డేసి ఫలంబులగలుగజేసును ఎవ్విధంబనిన ప్రథమనక్షత్రము క్షేమమును రెండ
వది ప్రహారమును - మూడవది పునఃపీడను - నాలవది ఆయువును - అయిదవది భ
యరహితమును - ఆరవది దేశసంచారమును - ఏడవది తాడనమును - నీక్రమం
బున సప్తనక్షత్రములు సప్తవిధఫలంబులగలుగజేసునని యును - ఏవ కారా
ర్థముచేన ప్రయాణవిషయమై ఈచెప్పిన అడల దోషవిచారము అవశ్యముగా
జూడదగినదనియు - లేక సకల కార్యముల యందు
న్ను అడలదోషము జూడదగినదేనని తాత్పర్యము

౧౭౦ ॥ అ ॥ త్రైలోక్యస్వరూపంనిరూపయన్ యాత్రాసు తత్ఫలమాహ,

మూ ॥ యాత్రా వారభవాసరాంత్య మిళితా స్వస్వాదితస్తార క్ర
మాత్ త్రైకాన్ద్విత్రిచతుర్గుణాన్ప్రవిభజేత్సప్తాష్టచక్రైః క్రమాత్ । శూ
న్యేషు త్రిషు రోగభీతిమరణాన్యాశు ప్రయాతుః క్రమాచ్ఛేషు త్రిషు

రాజ్యరత్నపృథివీర్ద్వాత్త్రుత్యస్యైకస్తత్రయమ్॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ యాత్రా
వారభవాసరాణాం యాత్రాయాణాం యోగాత్ శేషయోజ్యంయస్న నక్షత్రం యా
తిథిః తాః - స్వస్వాదితః స్వేషామాదితః - యథా వాసరస్యార్కాదితః వ
నక్షత్రస్యాశ్విన్యాదితః దివసస్య శుక్లప్రతిపదాదికః - మిళితాః త్రే ధా నిత్యే
వృద్ధిం త్రిచతుర్గుణాః కృత్వా వారనక్షత్రదివససమూహం త్రేధా పరి
కల్ప్య - యథా తర్యం ద్వ్యాఖ్యాం ద్విత్రి .... త్రిభిః గృహీ యంచ కుర్యాత్ గుణి
త్యర్థః - తతః క్రమాత్ సప్తాష్టషడ్భిః ప్రవిభజేత్ ఏవంవిభజ్య ఏవం
త్రిష్వపి శేషశూన్యే సు శేషం భాగేషు సత్సు ప్రయాణకర్తుః గోగభీతిమరణం
నిఘ్నాని క్రమాద్భవంత్రి షు శేషేషు సత్సు రాజ్యరత్న పృథివీః ఆద్యశేషే
రాజ్యం ద్వితీయ శేషేరత్నాని తృతీయ శేషే పృథ్వీం దద్యాదిత్యే వమన
ష్యం - లబ్ధే ప్రయోజనం నాస్తి అయ మేవ త్ర్యంబక ఇత్యుచ్యతే,

అ॥ త్ర్యంబకస్వరూపమును దెలియ జేయుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణక
ర్తకైపై సముబోవు సమయమున తిథి వారనక్షత్రముల మొదటనుండి లెక్క
పెట్టియున గా శుక్లపాడ్యమి మొదలు ప్రయాణదినమువరకును భానువార
ము మొదలు ప్రయాణ వారమువరకును - అశ్వినీనక్షత్రము మొదలు ప్రయా
ణనక్షత్రమువరకును గణన జేసి అయిన గుణకమును నొకరాశిగా జేర్చి యా
రాశిని మూడుభాగములుగా జేసి యందు ప్రథమ భాగమును రెంటను - ద్వితీయ
భాగమును మూటను తృతీయ భాగమును రట్టను ఎచ్చ గుణించి యా త్రివిధ
రాసులనీ క్రమముగ ప్రథమ భాగమును ౭ - ట్టను ద్వితీయ భాగమును ౮ - ట్ట
ను తృతీయ భాగమును ౬ - ట్టను భాగహరించగా నా త్రివిధ రాశియందు గణ
న శేషముండ నేని ప్రయాణకర్తకు రోగభీతిమరణములును - మూడురాసు
లు శూన్యములై యుండె నేని రాజ్యరత్న భూలాభములు సుడు క్రమంబుగ
గలుగునని యును ఇదియ త్ర్యంబకస్వరూపముగాన గ్రంథాంతర మందు జె
ప్పబడియున్న లబ్ధమువలన వేరే ప్రయోజనము లేదని యును తాత్పర్యము...

౧౭౧ ॥ అ॥ శ్లోకద్వయేన యాత్రా పంచకశుద్ధిస్వరూపమాహ॥ మూ॥
యాత్రా వారవిలగ్నధిష్ణ్యదివసాః స్వస్వాదితస్సగ్న తోరాశికృత్యదినా
గగ్ని దిగ్భుజలేష్వేకైక సంఖ్యాం క్రమాత్ । క్షిప్త్వా ప్రాగ్ధృత మేవ నగ
ప్రవిభజేదం కైశ్చ సర్వం ధ్రువం శేషః ప్రోక్త నపంచకే బహుధన సంశూన్యే
ఫలం పద్యతే॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ యాత్రా వారవిలగ్నధిష్ణ్యదివసాః
ప్రయాణసమయే వారలగ్ననక్షత్రదివసాః తాః స్వస్వాదితః స్వేషా

మాదితః - సర్వాంశః సర్వాణ్ రాశీకృత్య తామేకైకసంఖ్యాం. దినార్క్ష దిగ్వ
సుజ లేషు పంచదశ ద్వాదశ దశాష్టచతస్రః. ఆసుసంఖ్యాసు క్రమాత్ క్షి
ప్తాః వశిష్టస్య. ప్రాగ్ధృతంపఞ్చైకసంఖ్యాయుతంసర్వం పంచవిధం. ధ్రువం
తమంకైర్నవభిః ప్రవిభజేత్ - ఏవం విభజ్యమానే సతి ప్రాక్తన పంచకే శే
షశ్చేత్ బహుధన రాపంచసంఖ్యానిగి క్రమేణ శ్చేత్ స్యస్థః శివ చ శేషస్య శూ
న్యఫలత్వాత్ ఉక్తంచదర్పణే ॥ శ్లో ॥ తిథ్యృక్షవారదినలగ్నంమిశ్రితం పంచధా
కృత్తి నిరవిదశనాగైర్వేదసంఖ్యాయుతం యత్ । నవహృతశేషం శోభ
నే విజానీయాంగుగనలన్యృప చోరై వ్యాధిస్థానాన్ శ్రీతంతాదిక్ శూన్యే పంచ
శేషే ఫలంవ శూన్య లేఉ త్వక్ శ్లోకే నేద శేషః, *

అ॥ రెండుశ్లోకముల చేయాత్రా పంచకశుద్ధిస్వరూపమును దెలియజే
యుచున్నాడు ॥ తా ॥ ప్రయాణ వాగలగ్న నక్షత్ర దినములను పూర్వశ్లోక
మందు జెప్పబడియున్న క్రమమున మొదటనుండి గణన జేసి అయిన సర్వగు
ణకమును నొక రాశి జేసి యారాశిని నైదుభాగములుగా జేసి యందు ప్రథమ
భాగముతో బదియయిదును న్నురెండవ భాగముతో పండ్రెండును మూడవ
భాగముతో నెనిమిది నైదవ భాగముతో నాలుగును న్నుకేచి. ఒక్కొక్క భాగ
మును వేర్వేరు గునతొమ్మిదింట భాగహరించగా ప్రథమ భాగమందైదు మిగిలె నేని
నిరోగపంచకమనియు. రెండవ భాగమందైదు మిగిలెనేని యగ్నిపంచకమని
యును. మూడవభాగమునందైదుమిగిలెనేని రాజపంచకమనియును. నాలవ
భాగమునందైదుమిగిలెనేని మృత్యుపంచకమనియును సిద్ధాంతంబుగా సనీపం
చక లగ్నములయందు ప్రయాణము మొదలగు శుభకార్యముల జేయ గూడద
నియును తాత్పర్యము.

౧౬౨ ॥ అ ॥ అంగీకారార్థమాహ ॥ మూ ॥ వ్యాధ్యగ్ని క్షితిపాలచోర
మృతితో భీతిశ్చ శూన్యే క్రమాదేతత్పంచదశాదియోజితఫలం న్యృత్యోర్భ
యం సర్వదా । చోర వ్యాధిభయం నిశాసు దివసే భూపాగ్నిజే తీభవేద్యా
త్రా పంచకశుద్ధిరేవగదు నే సంజీవనీయాఖిలు ॥ వ్యా ॥ వ్యాధీతి ॥ వ్యాధ్యగ్ని
క్షితిపాలచోరమృతితః భీతిశ్చక్రమాత్ - శూన్యే పంచశేషే సతి అ ... న్నా
పంచశేషశ్చేత్ వ్యాధితః- ద్వితీయాయాం పఞ్చాపంచశేషశ్చేత్ అగ్నితః
తృతీయాయాం క్షితిపాలతః - తురీయాయాం చోరతః చోరాత్ - పంచ
మ్యాం పఞ్చా మృతితః భీతిర్భయం భవేత్ - ఏతత్ పంచదశాది యోజితఫలం
గమునవిషయేచింత్యం- మృత్యోర్భయం - భీ ... యాం భయ ...

పాదానత్వం సప్తమాత్యాజ్యగౌతు ... సాంగాల భేదే నాంగీకారా త్ అంగికారం పంచమంచోర వ్యాధిభయం ... దినాభాగే క్షమాహాగ్ని భీతిస్త్వదివసేదివాభాగే ... [illegible] తాత్పర్యం - ఇయం పంచకశుద్ధిసంజీవనీ యాత్రా లగ్నవిధిషట్ ప్రాణసంరక్షణీయాఖలు - అతో విచారణీ యేత్స భర్యాః.

అ ॥ అంగీకారాకారణమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ ప్రథమపంచకమందు అగ్నిభయమును - ద్వితీయపంచకమందు వ్యాధిభయమును తృతీయపంచకమందు రాజభయమును - చతుర్థపంచకమందు చోరభయము నుపంచమపంచకమందు మృత్యుభయమును గలుగును గాన నీపంచదశాదిరోగాణిత ఫలము గనుక విషయమై అవశ్యముగా నాలోచింపదగినదనియును పంచకశాల భేదములచే నంగీకారకారణమనియును - అంగీకారప్రకారంబెట్లనిన - వ్యాధిభయము సర్వదా త్యాజ్యమనియును - చోరవ్యాధిభయములు రాత్రియందును - భూమాహాగ్ని భయములు పగటియందు వర్జనీయము గాన నాకాలములయందవశ్యముగనాలోచించదగినవనియును - ఈపంచకశుద్ధి సంజీవినియనుపేరుగల విశేషము వలె ప్రాణసంరక్షకమైనది గాన ప్రయాణవిషయమై అవశ్యము విచారింపదగినదనియును తాత్పర్యము

౧౭౩ ॥ అ ॥ యాత్రాచంద్రకంటక నిర్ణయం కరోతి ॥ మూ ॥ జీవేష్టు ర్యాద్వి చంద్రకంటకగృహే ప్యేతేషు నైవ వ్రజేత్ మేషసింహధనుష్క విసుధీ ... దిశమ్ । కా ... కేన్య ... యుభతో ... లా ... ప్రాణదీనః ... దిశంతు కర్కాటగృహే మీనా ... వృశ్చికే ॥ వ్యా ॥ జీవేష్టు రితి ॥ సుధీస్సుధీః యాత్రా జీవేచ్ఛు ... పతథో క్తిజీవితా ... చంద్రకంటకగృహేషు న వ్రజేత్ - తథాహి - మేషసింహధనుష చ ప్రతీచీం దిశం - మకర వృషభకన్యా ... దిశం మిథున తులా కుంభేషు ప్రాచీందిశం - కర్కాటక మీన వృశ్చికేషు ... దక్షిణాం దిశం న వ్రజేదితి సర్వత్రాను షంగః,

అ ॥ యాత్రాచంద్రకంటకనిర్ణయమును దెలియజేయుచున్నాడు...

తా ॥ మేషసింహధనూరాసులు పశ్చిమదిక్కునకును - మకరవృషభకన్యలుదగ్దిక్కునకును - మిథునతులాకుంభములు తూర్పుదిక్కునకును - కర్కటకమీన వృశ్చికములు దక్షిణపుదిక్కునకును చంద్రకంటక రాసులు గాన జీవితాశగల

ప్రయాణాగమ్మె శుభాశుభ మైనచంద్రకంటక రాసులలోనా యాదిక్కులన్
పైనయుబో గూడదనియు ఈ తాత్పర్యము. ....

౧౭౪ ॥ అ ॥ యాత్రాలలాటమాహ ॥

మూ॥ ప్రాచ్యాది ప్రభ వ్యోకణశుక్ర కుజరాహ్వర్కి — యమవిట్ సురగురవో యస్మిన్గాజిహితస్మిను క్తగృహగే తాంతాం దిశంన వ్రజేత్ । ప్రాగాదిక్రమశో ప్రదక్షిణవిధౌ భానుప్రవిష్టాలయాద్యేకం ద్విత్రయంపదిబుధః పృష్ఠే చ యాత్రా లలాటం త్విదం ॥ వ్యా॥ ప్రాచ్యాదీతి ॥ అర్కశుక్రకుజరాహవః ప్రసిద్ధాః అర్కణస్యాపత్యం పుమాన్ అర్కణిః - (శ) - అత ఇఞ్ ఇత్యర్థః తేషు చాయం దక్షిణత్రయస్థితేషు సైంహికేయో రాహుః అశ్వినపుత్రః ప్రవిష్టభానుః సూరి ర్గురుః ఇత్యేతే అష్టౌ గ్రహాః ప్రాగాదిప్రభవాః ప్రాగాదీనాం దిశాం క్రమాత్ప్రభవం అధిపతయో భవంతి - యస్మిన్ రాజీ యస్యా దిశో యో రాట్ తస్మిన్ రాజితద్దిగుక్తగృహగే తస్యా దిశో యత్ గృహం రాశిః తత్ర స్థితే సతి - తత్రాశౌ తాంతాం దిశం న వ్రజేత్ - భానుప్రవిష్టాలయాత్ సూర్యాధిష్ఠిత రాశిమారభ్య అప్రదక్షిణవిధౌ క్రమశః ప్రాగాదియథాతథాదిషు ఏకైకం విదిక్షు ద్విత్రయం రాశిత్రయం - నిక్షిపేదితి శేషః - అత్రాయమాశయః సూర్యాధిష్ఠిత రాశిం ప్రాచ్యాం నిక్షిపేత్ సూర్యస్య ప్రాగ్దిశికత్వాత్ తద్రాశౌ ప్రాచీం దిశం న వ్రజేత్ - సూర్యస్థిత రాశేర్ద్వితీయతృతీయ రాశిద్వయమాగ్నేయ్యాం నిక్షిపేత్ తద్దిశో గుర్వధిపతిత్వాత్ తద్రాశిద్వయే గురౌ స్థితే సతి తల్లగ్నద్వయే ఈశాన్యాం న వ్రజేత్ - సూర్యరాశేశ్చతుర్థరాశిముదీచ్యాం నిక్షిపేత్ తద్దిశో బుధాధిపతిత్వాత్ తద్రాశౌ బుధే స్థితే సతి తల్లగ్నే ఉదీచీం న వ్రజేత్ - సూర్యస్థిత రాశేః పంచమషష్ఠ రాశిద్వయం వాయవ్యాం నిక్షిపేత్ తద్దిశశ్చంద్రాధిపతిత్వాత్ తద్రాశిద్వయే చంద్రే స్థితే సతి తల్లగ్నద్వయే వాయవ్యాం న వ్రజేత్ - సూర్యస్థిత రాశేస్సప్తమ రాశిం వారుణ్యాం నిక్షిపేత్ తద్దిశః శనైశ్చరాధిపతిత్వాత్ తద్రాశౌ శనైశ్చరే స్థితే సతి వారుణీం దిశం న వ్రజేత్ - సూర్యస్థిత రాశేః అష్టమనవమ రాశిద్వయం నైరృత్యాం నిక్షిపేత్ - తద్దిశో రాహ్వధిపతిత్వాత్ తద్రాశిద్వయే రాహౌ స్థితే సతి తల్లగ్నద్వయే నైరృతీం దిశం న వ్రజేత్ సూర్యరాశేర్దశమ రాశిం దక్షిణస్యాం నిక్షిపేత్ తద్దిశః కుజాధిపతిత్వాత్ - తద్రాశౌ కుజే స్థితే సతి తల్లగ్నే దక్షిణాం దిశం న వ్రజేత్ - సూర్యస్థిత రాశేరేకాదశ ద్వాదశ రాశిద్వయమాగ్నేయ్యాం నిక్షిపేత్ తద్దిశశ్శుక్రాధిపతిత్వాత్ తద్రాశిద్వయే శుక్రే

స్థితేసతి తల్లగ్న స్వయో ఆగ్నేయాంది దిశంన వ్రజేదితి సూక్ష్మస్పశావగం త
వ్యంత్రిశంబయా త్రా లలాటంపృతిస్పృత్ అతస్సర్వదా త్యాజ్యమిత్యాశయః,

అ ॥ యాత్రా లలాటస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తూర్పుదిక్కు
మొదలప్రదక్షిణక్రమంబున సూర్యుడు - గురువు - బుధుడు - చంద్రుడు -
శని - రాహువు - అంగారకుడు - శుక్రుడువీర లెనమండ్రు నెనిమి దిదిక్కు
లకు ప్రభువులు గాన సూర్యుడున్న రాశిని తూర్పుననునిచియా రాశి మొద
లుతక్కిన రాసులనప్రదక్షిణక్రమమున నే సమదిక్కులయిందోకొక్కటి
నిమూలలయందు రెండేశిగ సంద్రెండు రాసులనుంచగా నేరాశి యేది
క్కుకు వచ్చుచున్నదో ఆరాశి యందాదిక్కుకు ప్రభువై నగ్రహముండ
గానాదిక్కుకుపయినముబోవవ్యతికరంబని తాత్పర్యము****** ******

౧౭౫ ॥ అ ॥ యుద్ధగమనే రాహుఫలమాహ ॥ మూ ॥ రాహుక్రాంతభత
త్రయోదశముఖం భాన్యగ్రతః పృష్ఠతః పుచ్ఛం కేతురితి త్రయోగశగవిస్థాన
యాచయాయిశశీ । యస్మిన్నాస్యగతేగ్రహోపరిభవస్తస్యైవపుచ్ఛం
గతేయస్మింతస్య జయో గతౌయుధి చతావేకత్రతత్ద్విధ్వవేత్ ॥ వ్యా ॥
రాహ్వితి ॥ రాహుక్రాంతభతః రాహుస్థితనక్షత్రాద్గ్రహః త్రయో
దశభానిముఖంరాహుముఖం - పృష్ఠతో రాహుక్రాంతనక్షత్రాత -
పృష్ఠతః త్రయోదశనక్షత్రాణిపుచ్ఛం శేషః పుచ్ఛరూప కేతుర్జ్ఞానిఏవం
చసతిరవిః స్థాయిశశీయాయీ - ఏవంచోభయోర్మధ్యే - యస్మిన్గ్రహ
ఆస్యగతేముఖగతేసతి - తస్యైవపరిభవః పరస్కారః పలాయన మిత్యర్థః
తత్ స్థాయినిసూర్యేముఖేస్థితే - స్థాయినోభంగః యాయినిచంద్రే ఆస్యగ
తేసతి - యాయినోభంగః - స్థాయినోజయ ఇత్యాశయః - యస్మిన్గ్రహే
పుచ్ఛంగతేస్థాయినిసూర్యేపుచ్ఛంగతేతస్యస్థాయినోజయః-యాయినిచం
ద్రేపుచ్ఛంగతేయది- యాయినోజయః-శౌసూర్యాచంద్రమసౌ ఏకత్రగ
తౌముఖేపుచ్ఛే వాగతౌయది- యుద్ధియుద్ధేతత్తద్వవేత్ ఉభావాస్యగతౌ చే
దుభయోర్భంగః-పుచ్ఛగతౌ చేదుభయోర్జయఃసమత్వంభవేదిత్యర్థః.****

అ ॥ యుద్ధమునకుబోవునపుడు రాహుఫలమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥
రాహుస్థితనక్షత్రము మొదలుముందుపదమూడునక్షత్రములుముఖమున్న
వెనకపదమూడునక్షత్రములుతోకయున్న గానసూర్యుడుముఖస్థానమం
దున్ననక్షత్రములయందుండగా రాజుపను జేస్పుకొనియుద్ధమునకు వెళ్లే
రాజుకుజయమునియు - చంద్రుడుముఖస్థానస్థనక్షత్రములయందుండగా

యుద్ధమునకుబోవు రాజునకపజయమనియు-నాసూర్య చంద్రులిరువురును ముఖస్థానమునందునుండి కేని రాణువతో వెడలి వెళ్లే రాజుకున్ను తనపురము లోనున్న రాజుకున్ను భయులకున్న పజయమనియు - నాయిరువురున్ను పుచ్ఛస్థాననక్షత్రములయందుండి కేనియిరువురికి సమజయమనియునను.**

౧౪౮ ॥ అ ॥ అథగమనేవర్జ్యకాలమాహ॥మూ॥ దగ్ధేస్వస్యగృహేకళత్ర కలహేయస్యార్తవే శోభనే మధ్యే వాయదిజాతకేచమృతకే మాసేష్ట మేజన్మతః । పిత్రోర్వాత్సరయవత్సరేయదిపితృశ్రాద్ధక్రియానంతరేజీవా ధీశాయదినవ్రజేత్స్వయువతౌగర్భాన్వితాయామపి ॥ వ్యా ॥ దగ్ధఇతి॥స్వ స్యగృహేదగ్ధేసతి - కళత్రకలహేకళత్రేణకలహంకృత్వేత్యర్థః - యస్యార్తవే యస్యకళత్రస్యార్తవే రజసి- శోభనే మధ్యే శోభనమధ్యే వా- జాతకేజాతకాశౌచమధ్యే-మృతకేమృతకాశౌచమధ్యేచ - జన్మతః జన్మ మాసాదష్టమేమాసి వా - పిత్రోః పితాచమాతాచపితరౌతయోఃపిత్రోః - పితామహోత్రేత్యేకశేషః - వత్సరయవత్సరే- పితృశ్రాద్ధక్రియానంతరే మాతాపిత్రోస్సాంవత్సరికాత్పరదినేస్వయువతౌస్వభార్యాయాంగర్భాన్వి తాయామపి ఇదంసార్ధమాసాదూర్ధ్వంబోధ్యం - ఏతేషుసరేషుప్రయాణ తాజీవితార్థీఆయుష్కామోయదినవ్రజేత్ నగచ్ఛేత్-విద్యర్థేలిఙ్

అ॥ప్రయాణవిషయమై నిషేధకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జీవితా శగలపురుషుడు తనగృహమగ్నిదగ్ధమగునపుడును - భార్యతో కలహముచేసినసమయంబునను - భార్యరజస్వలయై యుండునపుడును - శుభమధ్య కాలంబునను - జాతాశౌచమృతాశౌచమధ్యకాలమందును-స్వజన్మమాస మునకెనిమిదవమాసమందును- తల్లిదండ్రులు మృతిబొందినసంవత్సరమందును - తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధదివసమునకు మఱుదినమందును తనభార్యఆరునెలలకుపైగర్భముగలదై యుండునపుడును- పైనముబోయె నేని తేమము నుబొందడనియును తాత్పర్యము,**************************

౧౪౯ ॥ అ ॥ అభిజిద్ధనిష్ఠాపంచకేగమననిషేధమాహ.................
మూ ॥ సాగ్నింగోభిజిదాహ్వయేచనిలయె ధిష్ణ్యేముహూర్తే తథారోగ స్యాద్వా సుభస్య చోత్తరదళాద్యత్వేషు పంచస్వపి । దుఃఖందక్షిణదిక్ప్ర యాతురథవానాన్యత్రయాతుస్త్వయంనినే చెదధసవర్ణదిశుగమనం యాతుశ్చవక్రంభవేత్,..*****************************

వ్యా॥స్యాదితి॥అభిజిదాహ్వయెనిలయెఅభిజిన్నక్షత్రే - ధిష్ణ్యేముహూర్తే అ

జిన్నక్షత్రే అభిజిన్ముహూర్తేచ - ప్రయాతుః భంగః స్యాత్ వసుభస్య ధనిష్ఠా నక్షత్రస్య - ఉత్తరదళాద్దారభ్య రేవత్యంతేషు పంచసు ఋక్షేష్వపి యాతుః రోగః స్యాత్ - యాతురితి సామాన్యనిర్దేశేన సకలదిక్షు ప్రయాతురపి గమన నిషేధ ఉక్తో భవతీత్యాశంకాయామిదానీం పవాదాంతరమాహ॥ అథవేతి॥ అథవా దక్షిణదిక్ప్రయాతుః పూర్వోక్తేషు గమనం దుఃఖం దుఃఖకరమిత్యర్థః అన్యత్ర యాతుః అన్యదిక్ప్రయాతుః అయం ధనిష్ఠాపంచకే గమననిషేధస్తు న భవతి - మీనే చంద్రే స్థితే సతి తు సర్వదిక్షు గమనం యాతుర్వక్రంభవేత్ ప్రయాణసిద్ధిర్నభవేదిత్యర్థః.

అ॥ అభిజిద్ధనిష్ఠాపంచకమందు గమననిషేధమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అభిజిల్లగ్నమందును - అభిజిన్నక్షత్రమందును - అభిజిన్ముహూర్తమందును - పైనముబోవు వారలకశుభకరంబనియును - ధనిష్ఠానక్షత్రోత్తరసళము మొదలు రేవతివరకు ధనిష్ఠాపంచకముగాననీపంచకమందు దక్షిణదిక్కునకు పైనముబోవు వారలకు రోగకరంబనియును ఇతరదిక్కులకు బోవు వారలకు శుభకరంబనియు - మఱియును మీనరాశియందు చంద్రుడుండగానే దిక్కునకు పైనముబోయిన ప్రయాణకర్తకునిష్టసిద్ధిగలుగదనియును తాత్పర్యము.

౧౭౮ ॥ అ॥ నానాయాత్రాసు లగ్ననిర్ణయమాహ॥ మూ॥ స్త్రీయాత్రా సుఖదా వృషే చ యువతౌ యుగ్మే ప్రయాతుర్ఘటే గోయాత్రా పశులాభదైవ వృషభే మేషే హరౌ వామృగే। కుంభే కర్కటకే ఝషే చ మకరే యాతుర్జనస్యార్థదా శౌర్యాయుష్యధనప్రదాగవిహరౌ యుద్ధే తు చాపే హ్యజే॥ వ్యా॥ స్త్రీయాత్రేతి॥ వృషే యువతౌ కన్యాయాం - యుగ్మే మిథునే చ - స్త్రీయాత్రా స్త్రీణాం యాత్రా సుఖదా - ఘటే తులాయాం వృషభే - మేషే - హరౌ సింహే - మృగే మకరే చ - యాతుః గోయాత్రా పశులాభదా - కుంభే కర్కటకే - ఝషే మీనే - మకరే చ యాతుః - జనస్య పురుషస్య యాత్రా అర్థదా - యుద్ధే తు గవి వృషభే - హరౌ సింహే - చాపే ధనుషి - అజే మేషే చ - శౌర్యాయుష్యధనప్రదా భవతి.

అ॥ సర్వయాత్రావిషయమైలగ్ననిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వృషభ-కన్యామిథునరాసుల యందు స్త్రీయాత్ర సుఖప్రదమనియు - తులా-వృషభ-మేష-సింహ- మకరరాసులయందు గోయాత్రబోవు వారలకు పశులాభప్రదమనియు-కుంభ-కర్కటక- మీనమకరరాసులయందు ద్రవ్యార్థమై వెళ్లెడివానికి ధనప్రదమనియు-వృషభసింహధనుర్మేషరాసులయందు యు

ద్ధమునకుబోవువానికిశౌర్యాయుష్యధనప్రదములనియును తాత్పర్యము***

౧౭౯॥అ॥ యుద్ధగమనకాలే రాహుస్థితిఫలమాహ॥మూ॥ వారేర్కస్య గురోర్దినే సురపతేస్తత్కాలహోరాసు వాయుద్ధే వా భృగుచంద్రయోర్యమదిశం భౌమేదినే వారుణీం। సౌమ్యాం భానుజసౌమ్యయోస్తు కలహస్స్యాత్తత్కాల రాహుస్త్వయం స్యాత్తాం లాభజయౌ ప్రయాతురథవా చేద్వామగః పృష్ఠగః॥ వ్యా॥ వార ఇతి॥ అర్కస్య వారే భానువారే గురోర్దినే గురువారే చ-తత్కాలహోరాసు - అత్ర బహువచనేన భాన్వాదిసకలవారేషు తత్తద్వారాధిపతిహోరాస్విత్యర్థో లభ్యతే రవిగురుహోరయోశ్చ సురపతేరింద్రస్య దిశం ప్రాగ్దిశం వ్రజేద్యుద్ధే ప్రయాతుః-యుద్ధస్య ప్రయాతురిత్యర్థః కలహస్స్యాత్ అతస్తద్వారయోః ప్రాచీం దిశం న వ్రజేత్ తద్వారయోః తత్రదిశి రాహోస్స్యాదితి భావః - భృగుచంద్రయోశ్శుక్రసోమవారయోః తద్ధోరయోశ్చ యమదిశం దక్షిణాం దిశం న వ్రజేత్ - తత్ర కాలరాహోస్స్యాదితి హేతుస్సర్వత్ర యోజ్యః-భౌమేదినే తద్ధోరాయాం వారుణీం ప్రతీచీం దిశం న వ్రజేత్ - భానుజసౌమ్యయోస్తు శని బుధ వారయోః తద్ధోరయోశ్చ సౌమ్యాముదీచీం దిశం న గచ్ఛేత్ - అయం కాలరాహుః యుద్ధే ప్రయాతుః వామగః పార్శ్వగతో వా పృష్ఠగతో వా యది - లాభజయౌ స్స్యాతామ్.

అ॥ యుద్ధమునకుబోవునపుడు రాహుస్థితికి ఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ భానుగురు వారములయందును భానుగురు హోరలయందును రాహువు పూర్వదిక్కుననుండును గాననీ వార హోరలయందా దిక్కునకును శుక్రసోమ వారములయందును వారి హోరలయందును రాహువు దక్షిణమందుండును గాననీ వార హోరలయందా దక్షిణదిక్కునకును అంగారక వారమందును వాని హోరయందును రాహువు పశ్చిమంబుననుండును గాన - నా వార హోరలయందు పశ్చిమదిక్కునకును - శనిబుధ వారములయందును వారి హోరలయందును రాహువుత్తరంబుననుండును గాన నీవార హోరలయందీ దిక్కునకును యుద్ధయాత్రబోవువారలకు మిక్కిలి కలహంబుగలుగునని యును - కాలరాహువు యుద్ధమునకు వెళ్లునపుడు ప్రయాణకర్తకునిరు పార్శ్వములయందుండినను వెనకనుండినను లాభజయకరుడగునని తాత్పర్యము.

౧౮౦॥అ॥ అథ ద్వాభ్యాం స్థిరచరయోగినోః ఫలమాహ॥

మూ॥ పక్షాదిర్నవమీచ దుఃఖభయదే ప్రాచీం ప్రయాతుస్తయో రానన్త
ర్యతిథిః కుబేరకకుభం త్వాగ్నేయకాష్ఠాం తయోః॥ ఆనన్తర్యదినే తయోః పర
దినం త్వైన్ద్రదిశం పంచమీ రాకా వాయుదిశం చతుర్దశదినం షష్ఠీదిశం వారుణీం॥
౧౮౧॥ మూ॥ యామ్యా మామయకృత్త్రయోదశదినం స్యాత్సప్తమీ త్వష్ట
మీ దర్శశ్చేశదిశం ప్రయాణసమయే హ్యేషా స్థిరా యోగినీ। పాదోనసంఘటి
కాచతుష్టయమితా ప్రాగాదిపశ్చాన్తగా స్యాదేషా చరయోగినీ స్థితన
కృద్భానూదయాన్నిత్యశః॥ వ్యా॥ పక్షాదిరితి॥ యామ్యామితిచ॥ పక్షాదిః
ప్రతిపత్-నవమీ చేత్యేతే- ప్రాచీం ప్రయాతుః దుఃఖభయదే భవతః-ఏవం
చ తయోః ప్రతిపన్నవమ్యోః ఆనన్తర్యతిథిః క్రమాత్ ద్వితీయదశమ్యౌ కుబె
రకకుభం కుబేరస్య కకుభముదీచీందిశమిత్యర్థః ॥ని॥ దిశస్తు కకుభః కాష్ఠాః ఇత్య
మరః ప్రయాతుః పూర్వవద్దుఃఖభయదే తయోర్ద్వితీయదశమ్యోరాన
న్తర్యదినే తృతీయైకాదశ్యౌ ఆగ్నేయకాష్ఠామాగ్నేయదిశం ప్రయాతుః పూ
ర్వవద్దుఃఖభయదే తృతీయైకాదశ్యోః పరదినే చతుర్థీద్వాదశ్యౌ రక్షోది
శం నైరృతిదిశం ప్రయాతుః పూర్వవద్దుఃఖభయదే - పంచమీ ప్రసిద్ధా-
రాకా పౌర్ణమాసీ చేత్యేతే దినే వాయుదిశం వాయవ్యాం ప్రయాతుః పూ
ర్వవద్దుఃఖభయదే - చతుర్దశదినం చతుర్దశీ షష్ఠీదినం చేత్యేతే వారు
ణీం వరుణస్యేమాం దిశం॥ వ్యా॥ తస్యేదమిత్యణ్ టిడ్ఢాణఞిత్యాదినా ఙీప్
ప్రతీచీం దిశం యాతుర్దుఃఖభయదే స్యాతామితి సర్వత్రానుషంగః - త్ర
యోదశదినం త్రయోదశీ సప్తమీ చ యామ్యాం దక్షిణదిక్ప్రయాతుః ఆమయ
కృత్ రోగకృత్స్యాత్ - అష్టమీ దర్శశ్చ ఈశదిశం ఈశాన్యాం దిశం యాతుః
ఆమకృద్రోగకృత్స్యాత్ - ప్రయాణసమయే ఏషైవ స్థిరా యోగినీ ॥ అథ
చరయోగినీమాహ ॥ నిత్యశః ప్రతిదినం భానూదయాత్ సూర్యోదయాదా
రభ్య చరయోగినీ పాదోనసంఘటికాచతుష్టయమితా సతీ ప్రాగాదిపశ్చాం
తగా - అయమాశయః సూర్యోదయానన్తరం పాదోనసంఘటికాచతుష్ట
యం ప్రాచ్యాం - తతస్తావత్కాలమేవ తస్యాః పశ్చాద్వాయవ్యాం - తతస్త
స్యాః పశ్చాద్దక్షిణస్యాం - తతః తస్యాః పశ్చాదైశాన్యాం - తతః తస్యాః
పశ్చాత్ప్రతీచ్యాం తతస్తస్యాః పశ్చాదాగ్నేయ్యాం తతస్తస్యాః పశ్చా
దుదీచ్యాం - తతః తస్యాః పశ్చాన్నైరృత్యాం పశ్చాచ్చరయోగినీ సంచ
రతీ సతీ - అభిముఖం యాతుః నిధనకృద్భవతీతి సర్వత్రానుసంధాతవ్యం.

అ॥ రెండు శ్లోకములచేత చరయోగినుల ఫలములను జెప్పుచున్నాడు॥

టీ॥ పాడ్యమి-నవమి ఈరెండుదివసములుతూర్పుదిక్కునను-విదియ-దశమి-ఈరెండుదివసములు ఉత్తరమునను - తదియ- ఏకాదశి ఈరెండుదివసములు ఆగ్నేయదిక్కునను-చతుర్థి - ద్వాదశి ఈరెండుదివసములు నైరృతిదిక్కునను-పంచమి-పున్నమ ఈరెండుదివసములు వాయవ్యదిక్కునను - చతుర్దశీషష్ఠీలుపశ్చిమదిక్కునను-త్రయోదశీ-సప్తమీలుదక్షిణంబునను-అమావాస్యాష్టమీలు ఈశాన్యదిక్కునను - స్థిరయోగినియుండుగాన నీదివసముల యందీదిక్కులకుపైనము బోవువారలకుదుఃఖభయంబులుగలుగును. ఇక యీచరయోగినీ సంచారఫల మెట్టిదనిన - చరయోగిని ప్రతిదినమందును సూర్యోదయప్రభృతిసూర్యాస్తమయపర్యంతము తూర్పున ౩½ గడియలును నాతూర్పునకారవదియగు వాయవ్యమున ౩½ గడియలును - నావాయవ్యమునకారవదియగుదక్షిణంబున ౩½ గడియలును నాదక్షిణమునకారవదియగునీశాన్యంబున ౩½ గడియలును నీదిక్కునకారవదియగుపశ్చిమంబునను నాపశ్చిమమునకారవగునాగ్నేయంబునను నాగ్నేయమునకారవదియగునుత్తరంబునను నావుత్తరమునకారవదియగునైరృతిదిక్కునందును చరయోగిని ఈక్రమంబునసంచరించుచుండుగాననీయోగినికభిముఖముగపైనము బోయిరేనిమరణమునుబొందుదురనియును తాత్పర్యము.****

౧౮౨॥ అ॥ పక్షచ్ఛిద్రేషువర్జ్యకాలమాహ॥ మూ॥ విఘ్నశ్చ చతుర్దశీచనవమీషష్ఠ్యష్టమీద్వాదశీనాగాస్తత్వచతుర్దశాంకమనుదిఙ్నాడ్యః క్రమాద్రోగదాః। సంఖ్యోక్తాస్స్ఫుటికాస్సుభాశ్చతిథయఃపక్షస్యరంధ్రాభిధాఃమాసాద్యంతదినద్వయంతుసకృత్కృత్స్నేష్వకర్మస్వపి॥ వ్యా॥ విఘ్నశ్చేతి॥ విఘ్నశ్చతుర్థీ-చతుర్దశీచ-నవమీషష్ఠ్యష్టమీ-ద్వాదశీచ-ఏతాః పక్షచ్ఛిద్రాః ఏతాసునాగాస్తత్వచతుర్దశాంకమనుదిఙ్నాడ్యః క్రమాద్రోగదాః చతుర్థ్యాంనాగాఃఅష్టౌ - చతుర్దశ్యాంతత్వంపంచవింశతిః-నవమ్యాం చతుర్దశ - షష్ఠ్యాంఅంకఃనవ-అష్టమ్యాంమనుశ్చతుర్దశ - ద్వాదశ్యాందిక్ దశ - ఏతత్సంఖ్యాకానాడ్యఃస్ఫుటికాస్స్యుర్జ్యా ఇత్యాశయః-సంఖ్యోక్తా ఉక్తసంఖ్యోక్తాఘటికాఃశుభాఃపక్షస్య/యుఃవిఘ్నశాదితిథయఃపక్షరంధ్రాభిధాఃపక్షచ్ఛిద్రసంజ్ఞికాఃపక్షేపక్షేచజ్ఞేయాఃమాసాద్యంతదినద్వయంమాసాదఃశుక్లప్రతిపత్ అంతదినంఅమావాస్యాతయోర్ద్వయంసర్వేషుకర్మసుశుభకర్మసుత్యాజ్యమితికృత్.

౧౮౨॥ అ॥ పక్షచ్ఛిద్రములయందువర్జ్యకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ చతుర్థియందు మొదట ౮ గడియలును - చతుర్దశియందు ౫ గడియలును - నవమియందు ౧౪ గడియలును-షష్ఠియందు ౯ గడియలును - అష్టమియందు ౧౪ గడియలును - ద్వాదశియందు ౧౦ ఘడియలును అశుభకరములు గాన శుభకార్యములవిషయమై ఈ దినములయందీ గడియలు నిషేధించదగినవనియును ఈ దివసములయందు మిగత గడియలు శుభకరంబులనియును ఈ చెప్పబడిన పక్షశాదితిథులె ప్రతిపక్షమందును పక్షచ్ఛిద్ర సంజ్ఞను గలవనియును - శుక్లపాడ్యమి - అమావాస్య - ఈ రెండు దివసములు సర్వశుభకర్మలవిషయమై మృత్యుప్రదములు గాన సర్వదా నింద్యములనియు నభిప్రాయము.

౧౮౩ ॥ అ॥ అథగమననిషిద్ధనక్షత్రేషు వర్జ్యకాలమాహ॥ మూ॥ శాక్రే సప్తం వేశ్వరే దశ యమే పూర్వాత్రయే షోడశ త్వాష్ట్రే పంచదశానలే నవదశ ద్వావింశతిః పైత్రభే। స్వాతౌ ద్వాదశ సార్పభే నవదశాప్యైంద్రాగ్నిభే తారకాస్త్వేతా యాత్రభయార్తిదా అథశుభాస్సంఖ్యోత్తరానాడికాః॥ వ్యా॥ శాక్ర ఇతి॥ శాక్రే జ్యేష్ఠాయాం సప్త-ఈశ్వరే ఆర్ద్రాయాం నవ - యమే భరణ్యాం దశ-పూర్వాత్రయే పూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాసు షోడశ - త్వాష్ట్రే చిత్రాయాం పంచదశ అనలే కృత్తికాయాం నవదశ ఏకోనవింశతిః- పైత్రభే మఘాయాం ద్వావింశతిః స్వాతౌ ద్వాదశ - సార్పభే ఆశ్లేషాయాం నవదశ ఏకోనవింశతిః - ఐంద్రాగ్నిభే విశాఖాయాం తారకాః సప్తవింశతిః-ఏతాః నాడికాః ఘటికాః యాత్రభయార్తిదాః అథ సంఖ్యోత్తరానాడికాః నిషిద్ధనక్షత్రేషూక్తసంఖ్యాతిరిక్తఘటికాస్తు శుభప్రదాః, **

అ॥ గమననిషిద్ధనక్షత్రములయందు వర్జ్యకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జ్యేష్ఠానక్షత్రమందు ౭ గడియలును- ఆర్ద్రయందు ౯ గడియలును-భరణియందు ౧౦ గడియలును- పూర్వఫల్గునిపూర్వాషాఢపూర్వాభాద్రలయందు ౧౬ గడియలును - చిత్తయందు-౧౫-గడియలును-కృత్తికయందు- ౧౯ - గడియలును-మఘయందు-౨౨-గడియలును-స్వాతియందు-౧౨- గడియలును- ఆశ్లేషయందు ౧౯-గడియలును-విశాఖయందు-౨౭-గడియలును- ఈ చెప్పబడిన క్రమంబున నీనక్షత్రములయందీ గడియలు ప్రయాణవిషయమై దుఃఖభయప్రదములనియును ఉక్తసంఖ్యాతిరిక్తఘటికలు శ్రేష్ఠతములనియు నభిప్రాయము

౧౮౪ ॥ అ॥ దినభుక్తి వారభుక్తిస్వరూపమాహ॥ మూ॥ దధ్యాజ్యాన్నయవాంబుమాషచణకక్షౌద్రేక్షుపిష్టార్ద్రకక్షీరవ్యంజనముద్గపాయసతిలా భుక్తిర్దినాద్యావితః। తక్రంపాయసకాంచికేదధిపయోదుగ్ధంతిలాన్నంక్రమాద్భానువారాద్యంశుమతః ప్రయాతృసుఖకృత్సా వారభుక్తిర్భవేత్॥ వ్యా॥ దధీతి॥ దినాద్యాదితః ప్రతిపత్ప్రభృతి ఫాల్గుణమాసహితదర్శాంతషోడశదినేషుదధ్యాజ్యాన్న యవాంబుమాషచణకక్షౌద్రేక్షుపిష్టార్ద్రకక్షీర వ్యంజనముద్గపాయసతిలాః యేపదార్థాః తేషాం క్రమాత్ భుక్తిర్భోజనందినభుక్తిరిత్యుచ్యతే - అంశుమతో వారాది భానువాసర ప్రభృతిసప్తవారేషుక్రమాత్ తక్రంపాయసకాంచికే పాయసంచ కాంచికంచ పాయసం ప్రసిద్ధం కాంచికంధాన్యామ్లంఆంధ్రభాషాయాంకలీత్యుచ్యతే॥ ని॥ అవంతిసోమధాన్యామ్లకుంజలానిచ కాంచిక ఇత్యమరః - దధి పయః-దుగ్ధం - తిలాన్నం - ఏతేషాంయాభుక్తిః సా వారభుక్తిః ప్రయాతుస్సుఖకృద్భవేత్ - భానువారేతక్రంపీత్వాగమ్య తేచేత్ యాత్రా సుఖకృత్స్యాదితిగమ్యతే - ఏవందినభుక్తిస్థలేప్యూహ్యం ఇయమేవ వారభుక్తిరిత్యుచ్యతే - నన్వేవంవారభుక్తేర్వ్యవచరితార్థత్వాద్దినభుక్త్యుపన్యాసోనిరర్థక ఇతిచేన్నదినోక్తవారోక్తపదార్థద్వయంభుక్త్వాగంతవ్య మిత్యాశయాత్ ఏవమేవభుక్తిర్వక్ష్యమాణనక్షత్రభుక్తిస్థలేప్యూహ్యం**************************

అ॥ దినభుక్తి వారభుక్తులస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పైనముబోవువారలుపాడ్యమి మొదలుపున్నమ అమావాస్యతోగూడ ౧౬ దివసములయందును-పెరుగు-నెయ్యి-అన్నము-గోధుమలు - ఉదకము- మినుములు-సెనగలు-క్షౌద్రము-చెరుకు-పిష్టము-ఆర్ద్రకము-పాలు-వ్యంజనము-పెసలు-పాయసము-నువ్వులు ఈ౧౬పదార్థములనుక్రమంబుగానొక్కొక్క దివసమునందొక్కొక్క పదార్థమునుభుజించి పైనముబోవలయునని యును తక్రము-పాయసము-కలి-పెరుగు-పాలు- క్షీరము- తిలాన్నము ఈసప్తవిధపదార్థములను భానువారప్రభృతిస్థిరవారమువరకునొక్కొక్కవారమందొక్కొక్కపదార్థమునుభుజించవలయుననియును-దినభుక్తినిన్ని వారభుక్తినిన్ని చెప్పుటవలనదినవారభుక్తిప్రతిపాదకపదార్థద్వయమునుభుజించి పైనముబోయి రేనిసుఖవంతులగుదురనియును తాత్పర్యము**********************

౧౮౫ ॥ అ॥ శ్లోకద్వయేననక్షత్రభుక్తిందిగ్భుక్తించదర్శయతి॥ మూ॥ కుల్మాషాస్తిలతండులాదధిఘృతందుగ్ధం చ మాగాః మి షంత త్సారంఘృతపా

యసం చ పృథుకా మాంసం మృగేణ్యా మధు । శాకం పైష్టికమోదనం బహువిధం ధాత్రీఫలం మంటపం పిష్టాన్నం కదళీఫలం శశశిరోమాంసం కుళుత్థోదనం

౧౮౬ ॥ నైవారం కృసరౌదనం ఝషయుతం చాన్నం సముద్గౌదనం శాల్యన్నం చ యవాన్నమిష్టమశనం దస్రాదిభుక్తిక్రమాత్ । సాజ్యాన్నం కృసరాన్నమాదినివసే శ్రోత్రాదిభుక్త్వా వ్రజేన్మత్స్యాన్నం ఘృతపాయసం చ గమనే దిగ్భుక్తిరేషా క్రమాత్ ॥ వ్యా॥ కుల్మాషా ఇతి॥ నైవారమితి చ॥ కుల్మాషాశ్చణకాః ॥ ని॥ స్యాద్యావకస్తు కుల్మాషశ్చణకో హరిమంథక ఇత్యమరః - తిలాః - తండులాః - దధి - ఘృతం - ఆజ్యం - దుగ్ధం - క్షీరం - మార్గామిషం మృగసంబంధి మార్గం తచ్చ యత్ ఆమిషం మృగమాంసం తత్సారం మృగమాంససారం - ఘృతపాయసం ఘృతసహితక్షీరాన్నం - పృథుకాః - మృగేణ్యాః ఏణీమృగస్య - రాజదంతాదిషు పరమితి మృగశబ్దస్య పూర్వనిపాతః తస్య మాంసం - మధు - శాకం చ ప్రసిద్ధం పైష్టికం మద్యవిశేషః - ఓదనం - బహువిధం కృసరాన్నమిశ్రయావత్ ధాత్రీఫలం ఆమలకం ॥ ని ॥ ధాత్రీ స్యాదుపమాతాపి క్షితిరప్యామలక్యపీత్యమరః మంటపం భక్ష్యవిశేషః పిష్టాన్నం కదళీఫలం - శశశిరోమాంసం - కుళుత్థౌదనం - నైవారం నీవారాన్నం - కృసరౌదనం - ఝషయుతం మత్స్యసహితమన్నం - సముద్గౌదనం ముద్గసహితాన్నం - శాల్యన్నం శాలయో వ్రీహివిశేషాః తేషామన్నం - యవాన్నమితి ఇష్టమశనం దస్రాదిభుక్తిః అశ్విన్యాది ప్రభృతి అశ్విజిత్సహితాష్టావింశతి నక్షత్రాణాం భుక్తిక్రమాత్ జ్ఞేయా అశ్విన్యాం గంతుమిచ్ఛుః కుల్మాషాన్ భుక్త్వా గచ్ఛతి చేదిష్టసిద్ధిర్భవేత్ ఏవమష్టావింశతి నక్షత్రాణాముక్తరీత్యావగంతవ్యం॥ అథ దిగ్భుక్తిమాహ ॥ సాజ్యాన్నం ఘృతసహితాన్నం - కృసరాన్నం చిత్రాన్నమితి ప్రసిద్ధం - మత్స్యాన్నం మత్స్యసహితాన్నం - ఘృతపాయసాన్నం ఘృతసంయుక్తక్షీరాన్నం - ఆదిదివసే ప్రయాణ ప్రథమదివసే భుక్త్వా వ్రజేత్ ప్రాగ్దిగ్గమన వేళాయాం సాజ్యాన్నం - దక్షిణే కృసరాన్నం - పశ్చిమే మత్స్యాన్నం ఉదగ్దిగ్గమనే ఘృతపాయసాన్నం భుక్త్వా వ్రజేదిత్యాశయః - గమనే ప్రయాణవిషయే ఏషా భుక్తిరాదరణీయా *****

అ॥ రెండుశ్లోకముల చేత నక్షత్రభుక్తి దిగ్భుక్తులను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సెనగలు-నువ్వులు-బియ్యము-పెరుగు-నెయ్యి-పాలు-మృగమాంసము-మృగమాంససారము - ఘృతసహితక్షీరాన్నము-అటుకులు - లేడిమాంసము - శాకము - పైష్టికమను మద్యవిశేషము-అన్నము-చిత్రాన్నము-ఉసిరికపండ్లు

అరిటిపండ్లు-పంచదారయొక్క-శిగోమాంసము- ఉలవలతోఁగలిపినయన్నము-
నీవారాన్నము - కృశరాన్నము-మత్స్యసహితాన్నము-పెసలపప్పుపణ్ణా
ము - పిష్టాణబియ్యపుపణ్ణాము - యవాన్నము- ఈరూపదార్థములనుఅశ్వి
న్యాదిఅగు నక్షత్రములయందొక్కొకనక్షత్రమునందొక్కొక్క- పదార్థ
మునుభుజించిపైనముబోవుదేని ఇష్టసిద్ధిగలుగుననియును తూర్పుదిక్కునకుపై
నముబోయెడివారు-ఆజ్యసహితాన్నముము- దక్షిణమునకు వెళ్లెడివారుయ
మునకృసరాన్నము - పశ్చిమమునకు వెళ్లెడివారయమునపూత్స్యాన్నము
నుఉత్తరమునకుపోవువారు మునక్షీరసహిత క్షీరాన్నమును-ప్రయాణదివసము
నపపూర్వదినమందుభోజనము చేసివెళ్లవలయుననియును- ప్రయాణదివసమునకు
యమైనక్షనక్షత్రములుక్తదిక్కులక్కునుమిక్కిలియూపశ్యకనియునుంట

౧౮౭ ॥ అ॥ అథచంద్రస్య దశావస్థా ప్రసిద్ధ్యయమాహ॥ మూ॥ షష్టి
ఘ్నం గతధిష్ణ్యమింద్రఘటికాస్సంయుక్తరాశింపునర్వేదఘ్నంగరసాగరా
ప్తమినతోభజ్యాఫలభాగక్రమాత్। మేషాద్యోఽత్రగృహేగృహేశశభ్యోజ్ఞే
యాఅవస్థాద్విషడ్ప్రోదిష్టఫలాదనుఘటికాశ్చైకాదశైకాదశ॥ వ్యా
షష్టిఘ్నమితి॥ గతధిష్ణ్యం అశ్విన్యాదిప్రభృతిగతం తానిగతధిష్ణ్యానితే
షాంసంఘం ధిష్ణ్యంషష్టిఘ్నం షష్ట్యాసంగుణితంకృత్వాతత్రఇందుఘటి
కాఃవర్తమాననక్షత్రఘటికాఃసంయుజ్యరాశిః కార్యః-తం రాశింపునర్వేద
ఘ్నంచతుర్గుణితంకృత్వాశరసాగరాప్తంపంచచత్వారింశద్భిర్భక్తంయత్స్యా
త్ - అథానంతరంపిభాగతః యల్లభ్యతే - తల్లబ్ధంపునఃఇనతఃద్వాదశభిఃభ
జ్యావిభజ్యలబ్ధం - మేషాద్యోగ్రహేగృహేషప్రభృతిప్రతిరాశౌక్రమా
త -శశభృతఃచంద్రస్యద్వాదశసంఖ్యాకాఅవస్థాజ్ఞాతవ్యాఘటి
కాఃపలాః॥ ప్రత్యేకంఘటికాః॥ అథవాదప్రోదిష్టశ్చిన్యాదిష్టుపకైకాఅవస్థా
యాఃసంచారకాలఘటికాఃసపాదఘటికాఃఏకాదశైకాదశేతిస్థూలప్రకా
రోక్తః- సపాదప్రమాణాని - చంద్రోనుగారాశింప్రతిష్టోభవతిపూర
భక్తఫలాద్వైకాదశఘటికాఃప్రత్యవస్థాయాఃజ్ఞాతవ్యాఃఇతిసులభారః
అశ్విన్యాదిగతనక్షత్రాణిషష్ట్యాసంగుణ్య శేషముతత్కాలనఘటికాఃపం
చయుజ్యపంచత్రింశతాసంగుణితేనభజ్యతేచేత్ శేషంసపాదైకాదశఘటి
కాఃక్రమేణఏకైకావస్థాయాఃజ్ఞాతవ్యాఇతిసులభంతత్ప్రాయఇతిదిక్
అ॥ గ్రంథకర్తగ్రంథసారముగచంద్రస్యావస్థలయొక్కనిర్ణయమును
వ్రాయుచున్నాడు॥ తా॥ జనులుతామప్రయాణమువెళ్లినక్షత్రమువరకున

శ్విన్యాదిగతనక్షత్రములను - ౬౦ టచే గుణించి తద్గుణకమునందునక్షత్ర నక్షత్రములోని గడియలను పరగుణించి యెగడియలను హరించి వచ్చిన సంఖ్యను కొరాశిచేసి - దానిని ౪ చేత గుణించి - ౪౫ - చే భాగించి లబ్ధమును చంద్రోదయ రాశిమొదలుగాని పగ్గెక్కించినదే పన్నెండు ద్వాదశావస్థలలో నెక్కడయున్నదో - ౧౧-గడియలకొక్కొక్కకాకున్న భాగహారించినయెన్ని అవస్థలకు సంఖ్య వచ్చునో ఆ యవస్థలనామములను బట్టి ఫలమును జూచుకొనవలయుననికాలామృతకారులయభిప్రాయము,

౧౫౮ ॥ అ॥ అథచన్ద్రద్వాదశావస్థానామాని తన్నామసదృశద్వాదశావస్థాఫలానాహ॥ మూ॥ సూక్ష్మస్థూలమితిద్వయోః ప్రవసనం నాశం మృతాక్షిం జయం హాస్యం క్రీడితనామకం ప్రియరతిం సుప్తిం తథా భుక్తిం జ్వరమ్ । కంపం సుస్థిరతాం చ నామసదృశం చంద్రే దోషదశాఫలం యాత్రా యుద్ధవివాహవాస్తుజనన క్షేత్ర ప్రవేశాదిషు॥ వ్యా॥ సూక్ష్మమితి॥ సూక్ష్మస్థూలమితిద్వయోః యవనపరయోః ప్రవసన - నాశ - మృతాక్షి - జయ - హాస్య - క్రీడిత - ప్రియరతి - సుప్తి - భుక్తి - జ్వర - కంప - సుస్థిరతా ఇతిచంద్రస్యద్వాదశావస్థానాం నామానిభవంతి - స్వనామసదృశంతన్నామానుకూలమితి చంద్రస్య - అవస్థానాం ఫలం యాత్రా యుద్ధ వివాహ వాస్తుజనన క్షేత్ర ప్రవేశాదిషు - యాత్రా ప్రయాణం - యుద్ధం రణం - స్వస్య కలహాది - వాస్తుగృహనిర్మాణాది - వివాహః ప్రసిద్ధః జననం పుత్రజన్మ క్షేత్రం కృషికర్మ ప్రవేశః నూతనగృహప్రవేశః ఏతేషు ద్రష్టవ్యమిత్యర్థః ***************

అ ॥ చంద్రద్వాదశావస్థలకు నామనిరూపణ జేసి నామానుకూలఫలములు జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ స్థూలము - సూక్ష్మము నని రెండువిధములైన ద్వాదశావస్థలకు - ప్రవసనము - నాశము - మృతాక్షి - జయము - హాస్యము - క్రీడితము - ప్రియరతి - సుప్తి - భుక్తి - జ్వరము - కంపము - సుస్థిరత యను పండ్రెండు విధనామములనియును - చంద్రద్వాదశావస్థలయొక్క నామానుకూలఫలంబనియును - ప్రయాణ - యుద్ధ - వివాహ - గృహనిర్మాణ - పుత్రజన్మ - కృషికర్మ - నూతనగృహప్రవేశాదులయందీ ద్వాదశావస్థానురూపఫలమును చూడవలెనని తాత్పర్యము.

౧౫౯ ॥ అ ॥ శుభాశుభయోగఫలమాహ॥ మూ॥ అర్కాద్రాశిభతః ప్రతీయసమేచారున్ధభంసంచయంస్త్రైలోక్యచక్రత్రయంశుభచక్రేనాశుభే తత్ఫలమ్ । సింహే తేనుప నేత్రతేత్రింశత్పంచదశ ఘటికత్రయం పౌష్ఠ

ష్వంకరపీడనే చగదనే సర్వత్ర పూజ్యశుభప్రదమ్ ॥ వ్యా॥ అర్కేతి॥ అర్కా క్రాంతభతః సూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రాత్ తృతీయనవమే - చాతుర్థభం చ షష్ఠ నక్షత్రం - పంచదశం పంచనక్షత్రం చేతి చతుష్టయం - ఖరగోనామా ఖర రాఖ్యో యోగో భవేత్ - అయం ఖరగయోగః ఏతం తే ప్రసక్తే - సువసేపుం సువనే - వ్రతోపనయనే చ - శిశుహారం శిశుహారణాహం ఖంతత్ర ఫలం - కృ షాహాలకరణి - నిస్తంభులత్వం ధావ్యాత్ పావం - కరపీడనే వివాహే ఖైధవ్యం గమనే ప్రయాణే ప్రయాణాశుకవధం చ క్రమాత్ యాగ్యాద్దదాద్యదితి సర్వత్ర శాస్త్రప్రమాణ్యః.

అ॥ ఖరనామయోగమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యాక్రాంత నక్షత్ర మునకు మూడవనక్షత్రము - నాలవనక్షత్రము - ఆరవనక్షత్రము తొమ్మిదవన క్షత్రము - పదునేడవ నక్షత్రము ఖర నామక యోగమైనదియు సాయ్యచగయోగ ముపుంసవన - సీమంత - ఉపనయనములవిషయములైన శిశు నరణాభఫలము ను - వ్యవసాయవిషయమైన ధాన్యాభావమును - వివాహవిషయమైన వైధవ్య మును - ప్రయాణవిషయమైనమృత్యువు యిదివానికి ఫలమును నును ఈక్రమంబుగగలుగ జేయునని యిందుల్లా భావము.

౧౯౦॥అ॥ అధకర్మణిఫలమాహ॥ మూ॥ సూర్యాధిష్ఠితతారకాదిగణయేచ్చా తుర్థభం ఘాతదంస్యాదేకాదశభం ప్రభం గిరిమిసం చాష్టాదశం మృత్యుదమ్। కర్తుస్స్యాదపంచవింశతిభం హానిప్రసంకర్మణి నాస్తిత ద్భచతుష్టయం తుగమనే పాణిగ్రహాదిష్వపి॥ వ్యా॥ సూర్యేతి॥ సూర్యాధిష్ఠితతారకాది సూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రమారభ్య - గణయేత్ చంద్రస్థితనక్షత్రపర్యంతమితి శే షః ఏవంగణనా కార్యం క్రియమాణాయాం చాతుర్థభం సూర్యాధిష్ఠితనక్ష త్రాచ్చతుర్థనక్షత్రం ఘాతదం స్యాత్ - ఏకాదశభం సూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రాదే కాదశనక్షత్రం - ప్రభం గిరిం - అష్టాదశం సూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రాదష్టాదశనక్ష త్రం మృత్యుదం - పంచవింశతిభం సూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రాత్పంచవింశంనక్ష త్రం చ - హానిదం - సర్వకర్మణి చూడాకర్మాది సంజ్ఞకం భచతుష్టయం ఉక్తనక్ష త్రచతుష్టయం గమనే పాణిగ్రహాదిష్వపి వివాహాదిశుభకర్మసు చ తత్తత్ఫలం స్యాత్ సూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రాచ్చతుర్థైకాదశాష్టాదశపంచవిం శనక్షత్రేషు శుభకర్మాణి న కుర్యాదితి తాత్పర్యః.

అ॥ కర్మణిఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యుడుండేనక్షత్రము మొదలు చంద్రుడుండేనక్షత్రము వరకు గణన చేయగా సూర్యస్థితనక్షత్ర

మునకు నాలవనక్షత్రము మాతదగునియును - పదునకొండవనక్షత్రము భం
గదగునియును పదునెనిమిదవనక్షత్రము మృత్యుప్రదగునియును యిరువదై
అయిదవనక్షత్రము హానిదగునియును - ఈ చెప్పబడిననాలుగునక్షత్రము
లు కర్మశీయను సంజ్ఞగలవనియును ఇవి ప్రయాణాది నానావిధశుభకర్మలవి
షయమై త్యాజ్యంబులను క్రమంబుగనిచ్చునుగాన నీనక్షత్రచతుష్టయమునం
దునే శుభకార్యములు చేయకూడదనియును తాత్పర్యము,...... ....

౧౬౧ ॥ అ॥ స్వరచక్రే బాల్యాదిస్వరస్థితిపరిజ్ఞానమాహ॥మూ॥యన్నా
మ్నః ప్రథమాక్షరస్వరముఖాద్జ్ఞేయాఅకారాదయో బాలో యావనరాజ్య
వృద్ధమృత్యుస్సంజ్ఞాదిపంచాభిధాః॥క్లిష్టాద్యష్టిగకారపవర్గదితో ద్వైపిస్థి
తౌరోభవేత్ప్రోథాఖ్యాదియకారపవముభయో నకారౌ కారకే। హ్యా॥యు
దితి॥ యస్య నామ్నః ప్రథమాక్షరే యః స్వరః తస్మాత్ తదాదిత: - అకారా
దయః అకారఇకారఉకారఏకారఓకారాః జ్ఞేయాః తత్త్వాః-ఏతే పంచస్వ
రా: స్వస్వాదిబాల్యయావనరాజ్యవృద్ధమృత్యుయుతా - పంచాభిధాః పంచ
సంజ్ఞాభవంతి- యథా -అకారాదినామ్నః పుంసః అకారో బాలస్వరః ఇకా
రః కుమారస్వరః -ఉకారో రాజ్యస్వరః- ఏకారో వృద్ధస్వరః- ఓకారో మృ
తిస్వరః-ఇకారాదినామ్నః పుంసః ఇకారో బాలః ఉకారో యువా ఏకారో
రాజ్యః ఓకారో వృద్ధః అకారో మృతిః- ఉకారాదినామ్నః పుంసః ఉకారో
బాలః ఏకారో యువా ఓకారో రాజ్యః అకారో వృద్ధః ఇకారో మృతిః.. ఏకా
రాదినామ్నః పుంసః ఏకారో బాలః ఓకారో యావనః- అకారో రాజ్యః- ఇ
కారః వృద్ధః - ఉకారో మృతిః - ఓకారాదినామ్నః పుంసః ఓకారో బాలః -అ
కారో యావనః ఇకారో రాజ్యః - ఉకారో వృద్ధః ఏకారో మృతిః - అకారఏవ
దృష్టిః బాలాఖ్యా- క్లిష్టాసిద్ధా- ఇకారో ద్వైపిఃయావనాఖ్యోగదితః ఉక్తః- ఉ
కారః ప్రోథాఖ్యో భవేత్ ఏకారే ఓకారవ ఉభయోః వృద్ధమృత్యోః ప్రో
థాఖ్యైవభవేతామితి సూత్రదృశావగంతవ్యం ఏష స్వరస్య స్వరోదయః ప్రస్త
వృత్తిః స్తరభయాన్నేహోక్ష్యతే****************************

అ॥ స్వరచక్రమందు జెప్పబడియున్న బాలాదిస్వరపరిజ్ఞానము జెప్పు
చున్నాడు॥ తా॥ అకార-ఇకార-ఉకార-ఏకార-ఓకారములను నైదుస్వర
ములలోనేస్వరము నామధేయప్రథమాక్షరమందుండుచున్న దో యాస్వరము
మొదలైన స్వరములకును బాల్య-యావన- రాజ్య - వృద్ధ-మృతులనునైదు
విధనామంబులనియును - ఎట్లంటే- అకారాదినామధేయగలపురుషునికి-అ

కారము బాలస్వరము - ఇకారము కుమారస్వరము - ఉకారము రాజ్యస్వర
ము-ఏకారము వృద్ధస్వరము - ఓకారము మృత్యుస్వరము - ఇట్లా [illegible] నాలం బు
గలవు [illegible] ఇకారము బాలస్వరము - ఉకారము కుమారస్వరము-ఇట్లే ఆరం
గినమిగిలినస్వరంబులకున్నూ స్వాదిగా బాలాది [illegible] యుంగవల
యునని యెరుగునది- అకారాదిపంచస్వరములకున్నూ వాదిగా-గృష్ఠి-శైవ-రో
ఖ-రో ఖ-పా ర్ణలను పంచతిధానస్థలనియును - గ్రంథవిస్తర భీతిచే గ్రంథ
కారుడు సారాక్షరములు చెప్పబడియున్నదిగాన స్పష్టముగా దెలుసుకొననిచ్చాటం
చెప్పినయున్న స్వరోదయములను గ్రంథములవలన తెలుసుకొనవచ్చును ******

౧౯౩॥ శ్లో॥ [illegible] గకారాది [illegible] కాలాది - ంబాలాదిస్వరరూపకా
హా॥ టీకా॥ అశ్వ్యాదా ది లాభాదినక్షత్రగణ కుస్యస్య బాలాదయః పం
చస్వరస్తు పంచపంచభగణాన క్రమా దినంజా గ్రహపి। వారతిథులంచ ధాః
స్వరగళజయోశ్చంద్రజ్ఞయో [illegible] స్పతేస్తు క్రమస్యార్క సుతస్య పంచ స
మయాన్సుస్యః స్వా తద్వాదస్య స్వరాః॥ వ్యా॥ అశ్వినీభ్యో బాలాదయః
స్వరాః - క్రమాత్ అశ్వ్యాదిత్రిలాభపూర్ణిని [illegible] - యథ
థా బాలస్వరః [illegible] - యావత్ [illegible] నక్షత్ర
కం అధికాధికలాభమితియావత్ - రాజ్యస్వ [illegible] ప్రా ంవృద్ధ
స్వరోహోనిం - మృతిస్వరోమరణం [illegible] - పంచ
బుతనః [illegible] - పంచ - [illegible] పంచభగణాన
క్రమగణాక్రమాదశ్విన్యాదిః బాలా [illegible] శ్వి న్యా
ది పంచకం అకారస్య బాలస్వరం-ఆర్ద్రాది [illegible] ఉత్తరాది
షట్కం రాజ్యం-జ్యేష్ఠాదిపంచకం వృద్ధాఖ్యం- ధనిష్ఠాదిపంచకం మృత్యాఖ్యం-
ఇకారస్య ఆర్ద్రాదిషట్కం బాలాఖ్యం - ఉత్తరాది షట్కం యౌవనా
ఖ్యం - జ్యేష్ఠాదిపంచకం రాజ్యాఖ్యం - ధనిష్ఠాది పంచకం వృద్ధాఖ్యం- అశ్వి
న్యాది పంచకం మృత్యాఖ్యం - ఉకారస్య ఉత్తరాదిషట్కం బాలాఖ్యం- ఏవ
మన్యత్రోహనీయం - నందాద్యపి నందాదిపంచతిథయః అకారాదీనాం
క్రమాద్బాలాదయో భవంతి - అకారస్య నందాతిథిః బాలాఖ్యాః భద్రాయా
వనాఖ్యాః - జయో రాజ్యాఖ్యాః - రిక్తాతిథిః వృద్ధాఖ్యాః - పూర్ణాతిథిః మృత్యా
ఖ్యాః - ఇకారస్య భద్రాదిపంచతిథయో బాలాదయో భవంతి - ఉకారస్య జ
యాదిపంచతిథయః బాలాదయో భవంతి - ఏకారస్య రిక్తాదిపంచతిథయః -
ఓకారస్య పూర్ణాదిపంచతిథయః క్రమేణ బాలాదయో భవంతి - వారాః

పంచవిధాస్స్యుః - యథా అర్క కుజయో రేకవిధః - చంద్రజ్ఞయో రేకవిధః - వాక్పతే గురో రేకవిధః - శుక్రస్యైకవిధః - అర్కసుతస్య శనే రేకవిధః - ఇత్యేత ముక్తం భవతి - అకారస్య ఆదిత్యభౌమ వాసరౌ బాలాఖ్యౌ సోమబుధ వాసరౌ యౌవనాఖ్యౌ - గురు వాసరో రాజ్యాఖ్యః - శుక్ర వాసరో వృద్ధాఖ్యః - శని వాసరో మృత్యాఖ్యః - ఇకారస్య సోమ బుధ వాసరౌ బాలాఖ్యౌ - గురుర్యౌవనాఖ్యః - శుక్రో రాజ్యాఖ్యః - శనిః వృద్ధాఖ్యః - ఆదిత్య భౌమౌ మృత్యాఖ్యౌ ఏవము త్తరత్రాపి ఊహ్యం - ప్రాత రాద్యాః పంచ సమయాః కాలాః బాలాదయో భవంతి - యథా అకారస్య ప్రాతః కాలో బాలాఖ్యః సంగమో యౌవనాఖ్యః - మధ్యాహ్నో రాజ్యాఖ్యః - అపరాహ్ణో వృద్ధాఖ్యః - సాయంతన కాలో మృత్యాఖ్యః - ఇకారస్య సంగమాదయో భవంతి - ఉకారస్య మధ్యాహ్నాది పంచ కాలాః బాలాదయః - ఏకారస్య అపరాహ్ణాదయః - ఓకారస్య సాయంతన ప్రాతస్సంగమ మధ్యాహ్నాపరాహ్ణాః బాలాదయో భవంతి ఏతేషాం ఫలాని పూర్వోక్తానీతి దిక్........॥

అ॥ పూర్వశ్లోకమందు జెప్పబడియున్న బాలాది నామములకు ఫలంబులను తిథి వార నక్షత్ర కాలములకు బాలాది స్వరూపమునున్ను జెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ బాలాది పంచస్వరములలో బాలస్వరము స్వల్పలాభమునున్ను - యౌవనస్వరము ధనమునున్ను - రాజ్యస్వరము ఫలప్రాప్తినిన్ని - వృద్ధస్వరము హానినిన్ని - మృతిస్వరము మరణమునున్ను - నీక్రమంబున గలుగ జేయునని యు - అకారమునకు నశ్విన్యాది పంచకము బాలస్వరమనియు - ఆర్ద్రాది షట్కము యౌవనస్వరమనియు - ఉత్తరాది షట్కము రాజ్యస్వరమనియు - జ్యేష్ఠాది పంచకము వృద్ధస్వరమనియు - ధనిష్ఠాది పంచకము మృతిస్వరమనియు - ఇకారమునకు ఆర్ద్రాది షట్కము బాలస్వరమనియు - ఉత్తరాషట్కము యౌవనస్వరమనియు - శేషంబిట్లేగంగున నెఱుంగవలయుననియును - అకారమునకు నందాది పంచ తిథులు బాలస్వరమనియు - భద్రాది పంచతిథులు యౌవనస్వరమనియు - జయాది పంచ తిథులు రాజ్యస్వరమనియు - నీక్రమంబుననే శేషంబు నెఱుంగవలయుననియు - అకారమునకు భాన్వంగారక వారములు బాలస్వరమనియు - సోమ-బుధ వారములు యౌవనస్వరమనియు - గురువారము రాజ్యస్వరమనియు - శుక్రవారము వృద్ధస్వరమనియు - శని వారము మృతిస్వరమనియు - ఇకారమునకు సోమబుధ వారములు బాలస్వరమనియు - ఉక్తశేషంబిట్లెఱుంగున నూహ్యంబులనియును - అకారమునకు

ప్రాతఃకాలము బాలస్వరమనియు - సంగమకాలను యౌవనస్వరమనియు - మధ్యాహ్నకాలము రాజ్యస్వరమనియు - అపరాహ్ణకాలము వృద్ధస్వరమనియు - సాయంకాలము మృతస్వరమనియు - ఇకా మునకుసంగమకాలము బాలస్వరమనియు - శేషంబిట్లే అంగుచనూహ్యంబనియు ను తాత్పర్యము, ******

౧౯౩ ||అ|| అథపంచభిశ్లోకైః పంథారాహుచక్రవివక్షుర్యాత్రార్థకామమోక్షనక్షత్ర నిర్ణయమాహ || మూ || వస్వాశ్యార్యవిశాఖామిత్ర వసుశాహ్వర్క్షాశ్చధర్మాభిధాః అర్థాఖ్యాస్త్వదితీంద్రకాలపితృభశ్రీశాజపాద్వాయవః। కామాఖ్యా అభిజిద్ధ్యగ్నిదసుజాహిర్బుధ్న్యవిత్రేశ్వరావిశ్వాప్యాంత్యకరార్యమేందువిధయో మోక్షాభిధాస్తారకాః|| వ్యా ||

వస్వితి || వస్వాద్యార్యవిశాఖమిత్రవసుశాహ్వర్క్షాః ధనిష్ఠాశ్వినీపుష్యవిశాఖానూరాధాశతభిషగాశ్లేషా ఇతిసప్తనక్షత్రాణి ధర్మాభిధాః నక్షత్రనామధేయాః అదితీంద్రకాలపితృభశ్రీశాజపాద్వాయవః పునర్వసూజ్యేష్ఠాభరణీమఘాశ్రవణపూర్వాభాద్రాస్వాత్య ఇతిసప్తతారకాః అర్థాఖ్యాః అర్థనామధేయాః - అభిజిద్ధ్యగ్నిదసుజాహిర్బుధ్న్యవిత్రేశ్వరాః అభిజిత్పూర్వఫల్గునీకృత్తికామూలోత్తరాభాద్రాచిత్రార్ద్రా ఇతిసప్తతారకాః కామాఖ్యాః కామనామధేయాః విశ్వాప్యాంత్యకరార్యమేందువిధయః ఉత్తరాషాఢాపూర్వాషాఢారేవతీహస్తోత్తరఫల్గునీమృగశీర్షరోహిణ్య ఇతిసప్తతారకాః మోక్షాభిధాః మోక్షాఖ్యాః||ని|| ఆఖ్యాహ్వా అభిధానంచ నామధేయంచ నామచేత్యమరః

అ || అయిదుశ్లోకములచేపంథారాహుచక్రవివక్షువై రాధర్మార్థకామమోక్షనక్షత్ర నిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు|| తా || అశ్విని - ధనిష్ఠ - పుష్యమి - విశాఖ - అనూరాధ - శతభిషము - ఆశ్లేష - ఈ ౭ నక్షత్రములుధర్మనక్షత్రములనియును - పునర్వసు - జ్యేష్ఠ - భరణి - మఘ - శ్రవణము - పూర్వాభాద్ర - స్వాతి ఈ ౭ న్ను అర్థనక్షత్రములనియును - అభిజిత్తు - పూర్వఫల్గుని - కృత్తిక - మూల - ఉత్తరాభాద్ర - చిత్త - ఆర్ద్ర - ఈ ౭ న్ను కామనక్షత్రములనియును - ఉత్తరాషాఢ - పూర్వాషాఢ - రేవతి - హస్త - ఉత్తరఫల్గుని - మృగశిర - రోహిణి ఈ ౭ న్ను మోక్షనక్షత్రములనియును తాత్పర్యము

౧౯౪ || మూ || సూర్యేధర్మగతేతథాహిమకరేధర్మాదిసంస్థేగ్రహాద్యైర్యాభంగమవాప్నుయాదథజయం క్రోధాదనర్థాంజయం। స్థాయీయాయివిజయంసభంగవికలంతద్వద్గ్రహాంసంగరంభృత్యాజాండజసంగరే

చగతే సర్వత్ర రాజ్ఞాం యుధి ॥ వ్యా॥ సూర్యే ధనుర్గతే పూర్వోక్తన క్షత్రాదిషు త్రిష ప్రకేశ వసతి తథాపి మకరేచంద్రే ధనురాదిసంస్థే ధనురాదిస్థాం హోత్తరత్ర పుష్యతేసతి చ- యాయినః క్రమాత్ భంగం - జయం - క్రోధాత్ పరాజయం - అవాప్నుయాత్ - స్థాయినః - విజయం - సభంగ విఫలం - విగ్రహం - సంగరం- ఇత్యాదికం - తేనా యథాసంఖ్యం ఫలం - సూర్యే ధనుర్గతే- చంద్రే పిధనుర్గతే సతి- యాయినో భంగః- చంద్రే అర్థగతే స్థాయినో జయః- చంద్రే కామాఖ్యగతేసత్యపజయః - చంద్రే మోక్షాఖ్యగతేసతి యాయినఃసర్వత్రానుషంగః-సూర్యే ధనుర్గతే చంద్రేపి మోక్షాఖ్యనక్షత్రగతేసతి- స్థాయినో విజయః-చంద్రే అర్థగతే భంగః-చంద్రే కామాఖ్యగతే పరాజయః- చంద్రే మోక్షగతే స్థాయినో యుద్ధం చేత- భృత్యానాం జనసంగరే భృత్యయోః భటయోః- అజయోః మేషయోః- అండజయోః కుక్కుటయోశ్చ సంగరేయుద్ధే రాజ్ఞాం యుధి చ-గమనే ప్రయాణేచ- సర్వత్ర సర్వదా- ఇదం విచారణీయమితి శేషః........

తా॥ సూర్యచంద్రులిరువురు పూర్వశ్లోకోక్త ధర్మనక్షత్రములయందుండునపుడు రాజు దండెత్తి యుద్ధమున వెళ్లెడి రాజుకు భంగమనియు చంద్రుడు అర్థాఖ్యనక్షత్రములయందుండినపుడు జయమనియు - కామాఖ్యనక్షత్రగతుడైయుండగా పరాజయమనియు - మోక్షాఖ్యనక్షత్రగతుడైయుండగా జయమనియు - ఈసూర్యచంద్రులు ధర్మగతులై యుండునపుడు యుద్ధమునకు వెళ్లక పట్టణములోనే యుండి యుద్ధము చేసెడి రాజుకు విజయమనియు-చంద్రుడర్థగతుడై యుండగా భంగమనియు కామగతుడైయుండగా పరాజయమనియు-మోక్షగతుడై యుండగా విశేషయుద్ధమగుననియు ను-భటులు -పొట్టేళ్లు- కోళ్లు - పిట్టకిపరిస్పర్థముకలహము చేయించేసమయమునను - రాజులు యుద్ధమునకు వెళ్లుసమయమునను ఈ విచారమావశ్యకమనియును తాత్పర్యము, ***** *** ** ***** ***** ****** *** ***

౧౯౫॥ ఆదిత్యే ధర్మగతే తథాపి మకరే పర్యాధారాదిసంస్థే క్రమాద్బంధు ద్వేషమియాజ్జయంచ వసుధాం యాయీచ సర్వాశుభం। లక్ష్మీంభంగమథాశుభంచ విజయం స్థాయీతు సంప్రాప్నుయాద్యాతాచక్రఫలంను హైవరచితం సమ్యక్ప్రకారాంతరం॥ వ్యా॥ ఆదిత్య ఇతి॥ ఆదిత్యే సూర్యే- అర్థగతే పూర్వోక్తార్థాఖ్యనక్షత్రగతేసతి-తథాపి మకరే చంద్రే అర్థాదిసంస్థేసతి యాయీ బంధుద్వేషం - జయం-వసుధాం క్షత్రరాజ్యం- సర్వా

శుభంచ - క్రమాదియాత్ - ప్రాప్నుయాత్ అథ స్థాయీతు - లక్ష్మీం- భం
గం-అశుభం విజయంచ సంప్రాప్నుయాత్-అయమాశయః - సూర్యే స్థగతే
చంద్రే స్వస్థగతే సతి యాయినో బంధుద్వేషః-స్థాయినో లక్ష్మీః-చంద్రే కామ
గతే యాయినో జయః - స్థాయినో భంగః - చంద్రే మోక్షగతే యాయినో
భూలాభః - స్థాయినః అశుభం - చంద్రే ధర్మగతే యాయినః-అశుభం స్థా
యినో దీర్ఘ - ద్వేషః - ప్రాచీనైః పూర్వోక్త శ్లోక ప్రకారమేవ తత్తత్ త్ర
ప్రతిపాదితః-చక్రఫలం పంథా గా హూచక్ర ఫలం-సమ్యక్ జ్ఞాత్వా విచార్య
ప్రకారాంతరమన్యత్ప్రకారః-మయా ఉచితమితి కాలామృతకారో క్తః****

తా॥ సూర్యచంద్రులు ధర్మాశ్వినక్షత్రగతులై యుండునప్పుడు యా
త్రమునకు వెడలిన రాజుకు బంధుద్వేషము - తనపట్టణములోనే యుండి
యుద్ధము జేసెడి రాజుకు ఐశ్వర్యంబును - చంద్రుడు కామగతుడై
యుండగా యుద్ధమునకు వెళ్లినవానికి జయము - స్వస్థానమందునుండి
యుద్ధము జేసెడి వారికి భంగము-చంద్రుడు మోక్షగతుడై యుండగా యా
యికి భూలాభము- స్థాయికి అశుభము-చంద్రుడు ధర్మగతుడై యుండగా
యాయికి అశుభము-స్థాయికి దీర్ఘద్వేషమును గలుగునని యును-పూర్వికు
లచే పూర్వశ్లోకమందు జెప్పబడి యున్న క్రమముననే తెలుపుచుగా ప్రతిపాదిం
పబడియున్నను పంథా రాహూచక్రమును తెస్సగా శోధించిన కాలామృత
కారుచేత కర్తాక్షణము ప్రకారాంతరముగ నీశ్లోకమందు జెప్పబడియున్నదని
యును తాత్పర్యము॥**

౧౯౬॥ మూ॥ అర్కే కామగతే తథామృతకరే కామాదిసంస్థే క్రమా
ద్యాయీ యుద్ధమవాప్నుయాదతిధనం సర్వాపదం మంగళం। యస్యాంచ ద్వి
జయం ధనం శుభకరం స్థాయీ తు భంగం సదా విద్విడ్భిః క్రమశః ప్రయాణ
సమయే జ్ఞేయం చతుర్ణాం ఫలం॥ వ్యా॥ అర్క ఇతి॥ అర్కే కామగతే కామా
శ్వినక్షత్రగతే సతి-అమృతకరే చంద్రేపి- కామాదిసంస్థే- యాయీ- క్ర
మాత్ యుద్ధం అతిధనం-సర్వాపదం-మంగళమితి ఫలాని అవాప్నుయాత్ -
స్థాయీ తు- యస్యాంచ ద్విజయమిష ద్విజయం-ధనం-శుభకరం-భంగం చేతి ఫ
లాని క్రమాత్ -అవాప్నుయాదిత్యనుషంగః అయమభిప్రాయః సూర్యే
కామాశ్వినక్షత్రగతే - చంద్రే చ తన్నక్షత్రగతే - యాయీ యుద్ధం- స్థా
యీ తు యస్యాం ద్విజయం చంద్రే మోక్షగతే-యాయీ అతిధనం - స్థాయీ
తు ధనం - చంద్రే ధర్మగతే-యాయీ సర్వాపదం - స్థాయీ శుభకరం- చం

ద్రే గ్ధగతే యాయినాం మంగళం - స్థాయినాం భంగం-అవాప్నుయాదితి-విద్వద్భిః ప్రయాణసమయే- చతుర్ణాంఫలం-సూర్యే కామగతే చంద్రస్య కామమోక్షధర్మార్థావస్థానాంఫలం క్రమశో విజ్ఞేయం సమ్యగ్విచారణీయమిత్యర్థః ॥

తా॥ సూర్యుడు కామాఖ్య నక్షత్రగతుడై యుండునప్పుడును - చంద్రుడు కామ మోక్ష ధర్మార్థ నక్షత్రగతుడై యుండునప్పుడును - పట్టణము వెడలి యుద్ధమునకు బోయిన రాజు యుద్ధము అతిధనము - సర్వాపద-మంగళము నుచతుర్విధఫలములను - తనపురమున నేయుండి యుద్ధము జేసే రాజు- కించిద్విజయము - ధనము - శుభము-భంగము నుచతుర్విధఫలంబులను బొందుననియును - విద్వాంసులచేత నీచతుర్విధఫలవిచారము వశ్యముగ జూడవ గినదనియును తాత్పర్యము.

౧౯౭॥ సూ॥ భానౌ మోక్షగతే తథాప్యుడుపతౌ మోక్షాదిసంస్థే క్రమాత్సంగం సన్నిజయం శ్రియం చ సమియాద్యాయీ చ సంధిం సదా। స్థాయీ చాసుజయం మహీం చ మహతీం భంగం మహద్విగ్రహం బంధారాహుగతం ఫలంచలిఖితం ధర్మాదిచక్రం త్విదమ్ ॥ వ్యా॥ భానావితి॥ భానౌ సూర్యే మోక్షగతే మోక్షాఖ్యనక్షత్రగతే- ఉడుపతౌ ఉడూనాం నక్షత్రాణాం పతిశ్చంద్రస్తస్మిన్నపి మోక్షాదిసంస్థే - క్రమాద్యాయీ-భంగం సర్వజయం శ్రియం - సంధిం సామోపాయం సమియాత్ - స్థాయీతు జయం మహతీం విపులాం - మహీం పృథివీం- భంగం - మహద్విగ్రహం చాశుశీఘ్రం సమియాత్ - అయం భావః సూర్యే మోక్షనక్షత్రగతే చంద్రే తద్గతే సతి- యాయీ భంగం - స్థాయీ అధిక జయం - చంద్రే ధర్మనక్షత్రగతే- యాయీ జయం - స్థాయీతు భూలాభం-చంద్రే అర్థగతే యాయీ శ్రియం-స్థాయీ భంగం చ-చంద్రే కామనక్షత్రగతే యాయీ సంధిం స్థాయీ కలహం సమియాత్ -ప్రాప్నుయాత్ ఇదం పంథా రాహుచక్రగతం ఫలం లిఖితం ఇదం శ్లోకచతుష్టయోక్తం ధర్మాదిచక్రమిత్యుచ్యతే.

తా॥ చంద్రసూర్యులిరువురు మోక్షాఖ్యనక్షత్రగతులై యుండునప్పుడును సూర్యుడు మోక్షగతుడై యుండగా చంద్రుడు ధర్మార్థకామనక్షత్రగతుడై యుండెనేని అట్టిసమయంబున రాజువను జేర్చుకొని యుద్ధమునకు వెడలిన ప్రభువు భంగమును సర్వజయమును సంపదను సామోపాయమును నీచతుర్విధఫలములను క్రమముగా బొందుననియును చంద్రసూర్యులు త్రిక్రమంబున నుండగా తనపురంబున నేయుండి యుద్ధము జేసెడి రాజు జయమును - శ

త్రురాజ్యమును-భంగమును-విశేషకలహమును - నీఫలంబుల గ్రహింపగ బొందుననియును పంధారాహుచక్రఫలంబది యగానశ్లోక చతుష్టయమం దు ప్రతిపాదింపబడిన యర్థ మేధగ్న్యాదిచక్రంబున వ్యవహరింపబడుచున్న దనియును తాత్పర్యము*********************************

౧౯౮॥అ॥ అథ సూర్యచంద్రనాడీవివేకమాహ॥మూ॥ నాసాదక్షిణభాగజాతపవనస్సూర్యాఖ్యనాడీశుభా సంగ్రామవ్యవహారమైథునభయస్నానాన్నభంగార్తిషు। నాడ్యన్యాశశినస్సుభైవగమనాలంకారపాణిగ్రహక్షేత్రాద్యేషుయదంశవాయుచలనేతత్పాదపూర్వంవ్రజేత్ ॥ వ్యా॥ నాసేతి॥ నాసాదక్షిణభాగజాతపవనః నాసాయాః దక్షిణభాగః తత్ర జాతోయః పవనో వాయుః సపవనసూర్యాఖ్యనాడీత్యుచ్యతే - సానాడీ - సంగ్రామవ్యవహారమైథునభయస్నానాన్నభంగార్తిషుసంగ్రామోయుద్ధం - వ్యవహారః క్రయవిక్రయాదివ్యాపారః-మైథునంమిథునకర్మ -భయం రాజభీతిః - స్నానంమంగళస్నానః-అన్నం-అన్నశబ్దే-భోజనకాలోలక్ష్యతే భంగః పరాజయః - ఆర్తిః పీడాపరేషుశుభాశుభప్రదా- అన్యానాడీ - నాసావామభాగజాతవాయుః శశినః చంద్రసంబంధినీనాడీత్యుచ్యతే సా చంద్రనాడీ - గమనాలంకారపాణిగ్రహక్షేత్రాద్యేషుప్రయాణభూషణవివాహకృషికర్మసుశుభా - యదంశవాయుచలనంయద్భాగవాయుచలనంభవతి - తత్పాదపూర్వంతద్భాగచరణపూర్వంవ్రజేత్ -సంగ్రామాదిషుదక్షిణపాదపూర్వంప్రయాణాదిషు వామపాదపూర్వంవ్రజేదితిభావః

అ॥ చంద్రసూర్యనాడీవివేకమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ నాసికమునకుకుడిపక్కనున్నరంధ్రమునందుసంచరించుచున్న వాయువుసూర్యనాడియనియు - ఈసూర్యనాడి-యుద్ధము -క్రయవిక్రయాదివ్యాపారము-మైథునము - రాజభయము - మంగళస్నానము- భోజనకాలము-పరాజయము మనఃపీడ - ఇవిమొదలగుకార్యములవిషయమై శుభకరంబని యును - నాసికమునకుయెడమపక్కనున్నరంధ్రమందుసంచరించే వాయువుచంద్రనాడియనియు- ఆనాడి - భూషణధారణము-వివాహము-వ్యవసాయము-మొదలగుకార్యములవిషయమైశుభకరంబనియు- నాసికమునకు నేభాగమునందు వాయువుసంచరించుచుండునో - ఆభాగపాదసంచారముముందుగాజేయవలయుననియునభిప్రాయము.

౧౯౯॥అ॥ సర్వదిగ్గమననిర్ణయమాహ॥ మూ॥ కావేరీమునదంశేత వే

స్సురపతేర్దేశం మధ్యందినే సాయం వారుణదేశమంతకదిశం యాత్రార్ధ
రాత్రే వ్రజేత్ । గోధూళావభిజిత్యుషస్యపి గతిస్సర్వాసు నిత్యం సిద్ధిదామం
శాహోషశకింపునశ్శ్రగను నేలగ్నాదిశుద్ధింవినా ॥ వ్యా ॥ కౌబేరీమితి ॥ ర
వేరుదయే సూర్యోదయకాలే - కౌబేరీముదీచీం దిశం - మధ్యందినే మధ్యా
హ్నే - సురపతేర్దిశం ప్రాగ్దిశం - సాయంకాలే వారుణదేశం పశ్చిమదిశం
అర్ధరాత్రే అంతకదేశం దక్షిణదిశం - యాత్రాం వ్రజేత్ - గోధూళౌ - అభి
జితి - ఉషసిచ - సర్వాసు దిక్షు చతుర్దిక్షు అథ - తదా - గోధూళ్యభిజిదుష
సాం స్వరూపం ప్రాగేవోపపాదితత్వాన్నేహ లిఖ్యతే - శంగా సాహాష
పిశనివాసరోషః కాలే - లగ్నాదిశుద్ధిం నాపి-గమనే ప్రయాణేఽర్ధజేతకిం
పునః కిమవక్తవ్యం - శన్యుషసః శుక్రబుధచంద్రహోరాక్రాంతత్వ దితి
భావః - మందాహోషసి స్యశుక్రవారస్య చరమయామ ఇత్యర్థః......

అ ॥ సర్వదిగ్గమననిర్ణయము జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ ప్రయాణకర్త
సూర్యోదయకాలమునందుత్తరమునకును - మధ్యాహ్నకాలమునందు
తూర్పునకును - సాయంకాలమునందుపశ్చిమంబునకును - అర్ధరాత్రియం
దు దక్షిణంబునకును - పైనముబోయెనేని ఇష్టసిద్ధిగలుగుననియును - గోధూ
ళి - అభిజిత్ - ఉషఃకాలములందయినేని సర్వదిక్కులకు ప్రయాణము వెళ్ళి సాధనలా
భముగలుగుననియును - శన్యుషఃకాలమనగా శుక్రవార చరమయామ
మనుట ఈ కాలము శుక్ర - బుధ - చంద్రహోరాక్రాంతమైయుండుగా
నలగ్నాదియే విచారమున్ను జేయక ఇట్టి కాలమందు ప్రయాణము వెళ్ళినవా
రికి సర్వాభీష్టసిద్ధిగలుగుననియభిప్రాయము,

౨౦౦ ॥ అ ॥ ప్రయాణేముఖ్యతమనక్షత్రాణి తన్మునిసమ్మతి కాలంచ దర్శయతి
॥ మూ ॥ పాణిస్థాధ్వని కార్యసిద్ధిరనిశం మైత్రే ప్రయాతస్య తు జ్యేష్ఠాయాముషి
తస్య తత్ర హి పునర్మూలే ప్రయాతస్య తు । మాండవ్యస్య మునేర్జయో
హ్యుషసి చేద్గార్గ్యస్య యానం మతం స్యాత్సప్యక్షకునః బృహస్పతిమతం
తత్రాపి యాత్రార్థదా ॥ వ్యా ॥ పాణిస్థేతి ॥ మైత్రే అనూరాధానక్ష
త్రే - ప్రయాతస్య పుంసః అధ్వని మార్గ ఏవ అనిశం సర్వదా - కార్యసిద్ధిః పా
ణిస్థా హస్తగతా - భవతీత్యర్థః - జ్యేష్ఠాయాముషితస్య ప్రయాతస్య ఏవం
పునః మూలే మూలనక్షత్రే ప్రయాతస్య చ - తత్ర మార్గ ఏవ కార్యసిద్ధిః
పాణిస్థా - మాండవ్యస్య ఋషేః మనోజయః - ఇదానీం కార్యమవశ్యం భ
వతీతి నిస్సంశయచిత్తం మతమిష్టం - గార్గ్యస్య తూషసి చేద్యానం ప్రయా-

కరం - శుభకరమితి-మతమిష్టం - బృహస్పతిమతంతు సమ్యక్ఛకునం శుభశకునం స్యాద్యది తత్రాపి తదానీమేవ యాత్రార్థదేశాభిముఖశకునస్వరూపం తు అగ్నేః తృతీయదక్షిణజ్యేష్ఠానక్షత్రముత్తమేషు హస్తాదిషు వా-అధ్వని పుశతభిషగాదిషు వానోత్తమం తత్రాప్యత్రోత్తమత్వేన స్వీకృతత్వాదవధేయం

అ॥ ప్రయాణవిషయమై ముఖ్యమగు నక్షత్రములను - ఆయా ముహూర్తములను నిష్టంబులగు కాలములనున్ను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అనూరాధానక్షత్రమందును-జ్యేష్ఠయందును-మూలయందును ప్రయాణము కెడలిన వారికిగా కార్యసిద్ధికరస్థితమై యుండును. ననగా నివిఘ్నముగా నిష్టసిద్ధికలుగును నట - చిత్తరాం జేసంశయము నుంచక నిపుడిష్టసిద్ధికలుగును నైనము సెర్గెడి వారికి సర్వలాభంబులు చేకూరునని మాండవ్య మహాముని మతంబనియు గార్గ్య మహామునియొక్క మతము - ఉషఃకాలమందు పైనము(బోధ) వారలకు నిష్టసిద్ధిగలుగుననియు - బృహస్పతిమతముయొక్క ప్రాదు శుభశకునములగు చున్నచో అప్పుడు ప్రయాణము వెళ్లవలెననియు - శకునస్వరూపము ముందు జెప్పబడుచున్నదనియు - శ్రేష్ఠమగు నక్షత్రములు ... త్రములలో గ్రహింపబడకపోయినప్పటికిని ... ఉత్తమంబనియును తాత్పర్యము ....

౨౨౧॥ అ॥ ప్రయాణలగ్నాది ద్వాదశభావేషు తత్తిద్గ్రహస్థితిః ఫలమాహ॥

మూ॥ ఆయుర్ద్రవ్య జయాన్న మిత్ర కలహ స్త్రీ వ్యాధి భాగ్యోత్సవ ప్రాప్త్య ప్రాప్తికరాః క్రమాచ్ఛుభఖగా యాత్రాదిసంస్థాః। క్రూరాస్త్వమయభీ అభూషణరిపు భ్రాంత్యర్థ పీడావ్యయ క్రోధానర్థణావ సుంధరాం వ్యయకరాస్స్యుర్యాతు రేంధ్రవని॥ వ్యా॥ ఆయురితి॥ యాత్రాగృహాదిస్థితాః ప్రయాణలగ్న ప్రభృతిషు ద్వాదశలగ్నేషు స్థితాః - శుభఖగాః గురుశుక్ర పాపాయుత బుధాక్షీణ చంద్రాశ్చే శుభగ్రహాః - యాతుః ఆయుర్ద్రవ్యాదికరా భవంతి - ప్రయాణలగ్నే ఉక్తగుర్వాది శుభగ్రహాః స్థితాశ్చేత్ యాతురాయుః ఆయుర్వృద్ధిః ప్రయాణలగ్నాత్ ద్వితీయగతాః ద్రవ్యం లగ్నాత్ తృతీయే జయం-చతుర్థే అన్నం-పంచమే మిత్రబంధులాభం-షష్ఠే కలహం-సప్తమే స్త్రీలాభం-అష్టమే వ్యాధిం-నవమే భాగ్యం-దశమే ఉత్సవం ఏకాదశే ప్రాప్తిం-ద్వాదశే అప్రాప్తిం వస్తుప్రాప్తిం చ-క్రమాద్దద్యుః క్రూరాస్సూర్యాదిపాపగ్రహాస్తు ప్రయాణలగ్నాది ద్వాదశభావేషు స్థితాస్సంతః క్రమాదామయభీత్యాదికరాః స్యుః - యథా పాపాః లగ్నగతాః

మయం రోగం-ద్వితీయే ధీతించోరాదిభ్యోభయం తృతీయే భూషణం చతుర్థే పుంశత్రుదర్శనం పంచమే భ్రాంతిం చిత్తవైకల్యం-షష్ఠేఽర్థం-సప్తమేపీడాం శరీరజాడ్యం-అష్టమే మృతిం మరణం-నవమే క్రోధం-దశమే అనర్థంఏకాదశే వసుంధరాం భూలాభం-ద్వాదశే వ్యయం పదార్థక్షయం చేతి క్రమాత్-అధ్వనియానం కుర్వన్మర్త్యః||**********************************

అ|| ప్రయాణలగ్నాది ద్వాదశ భావములయందు సూర్యాది గ్రహస్థితికి ప్రత్యేక ఫలముల జెప్పుచున్నాడు || తా|| శుభగ్రహంబులగు గురు-శుక్ర బుధ-పూర్ణచంద్రులలో నెవ్వరు ప్రయాణలగ్నము నందుండినను నాయాస్వృద్ధిని- లగ్నద్వితీయస్థానగతులై యుండునపుడు- ద్రవ్యమును-తృతీయస్థానగతులైయుండిరేని-జయమును-చతుర్థస్థానగతులైయుండిరేనియన్నమును-పంచమస్థానగతులై యుండిరేని బంధులాభమును-షష్ఠస్థానగతులై యుండిరేని కలహమును - సప్తమస్థానగతులై రేని స్త్రీలాభమును అష్టమస్థానగతులై రేని వ్యాధిని-నవమస్థానగతులై రేని భోగమును-దశమస్థానగతులై రేని యుత్సవమును-ఏకాదశస్థానగతులై రేని ఫలప్రాప్తిని-ద్వాదశగతులై రేని వస్త్ర భావమును నీక్రమంబున ఫలంబుల నిత్తురనియును సూర్యాదిపాపగ్రహంబులు ప్రయాణలగ్నాది ద్వాదశలగ్నములయందుండిరేని-రోగము-భయము-భూషణలాభము-శత్రుదర్శనము-చిత్తవైకల్యము ధనము-శరీరజాడ్యము-మరణము-కలహము-అనర్థము-భూలాభము-పదార్థక్షయములనెడి ద్వాదశవిధఫలంబులనీక్రమంబున ప్రయాణకర్తకుమార్గమందుగలుగజేతురనియును తాత్పర్యము||******************

౨౦౨|| అథయాత్రాయోగానాహ||**************************

మూ|| యాత్రా లగ్నగతశ్శుభోఽర్థసుఖదో యోగాఖ్య ఇందుం వినా లగ్నస్థౌ మణిభూమిదౌ శుభఖగౌ మార్గాధియోగస్త్వయం| లగ్నస్థాస్త్రిశుభా యదీంద్రసుఖదా యోగాధియోగస్త్వయం సౌమ్యాః కేంద్రగతాస్త్వభీష్టఫలదాస్సార్వద్రాజయోగస్త్వయం|| వ్యా|| యాత్రేతి|| ఇందుం వినా చంద్రం వినా యః శుభః ఏకశ్శుభగ్రహః- యాత్రా లగ్నగతశ్చేత్ అర్థసుఖప్రదశ్చ-భవేత్ అయం యోగాఖ్యో యోగః- శుభఖగౌ ద్వౌ శుభగ్రహౌ లగ్నస్థౌ యది-మార్గే ఏవ మణిభూమిదౌ భవతః అయమధియోగాఖ్యో యోగః త్రిశుభాః త్రయశ్శుభగ్రహాః లగ్నస్థా యది-ఇంద్రసుఖదాః స్వర్గసుఖ

దా ఇత్యర్థః ॥ అయం యోగాధియోగః సౌమ్యాః శుభగ్రహాః - కేంద్రగతాః
లగ్నచతుర్థసప్తమదశమస్థాయది - అభీష్టఫలదాః ఈప్సితఫలప్రదాతా
రః స్యుః - చంద్రం విహాయేతి సర్వత్రానుషంగః అయం రాజయోగస్స్యాత్

అ॥ ప్రయాణవిషయమైన యోగనిర్ణయమును జేయుచున్నాడు

తా॥ చంద్రుడు వినాగానే శుభగ్రహమైనను ప్రయాణలగ్నమందుండెనేని
యాత్ర సుఖకరుడగునని యు - ఇదియ యోగాఖ్యయోగమనియు - రెండు శుభ
గ్రహములు ప్రయాణలగ్నగతులై యుండిరేని ప్రయాణకర్త కుమార్గ
మధ్యమందు రత్న లాభభూలాభకరులగుదురనియు - ఇది యధియోగా
ఖ్యయోగమనియు - మూడు శుభగ్రహములు లగ్నగతులై యుండిరేని స్వర్గ
సుఖముతో సమంబగు సుఖంబును గలుగజేతురనియు - ఇదియ యోగాధి
యోగమనియు - మఱియు - శుభగ్రహములు లగ్నచతుర్థ - సప్తమ - దశ
మస్థానములయందుండిరేని సర్వాభీష్టప్రదులగుదురనియును ఇదియ రాజ
యోగమనియు చంద్రుడు వినాగానే యభిప్రాయము ఈచెప్పబడిన
యోగములన్నిటియందు నూహింపవలయుననియును తాత్పర్యము ****

౨౦౩ ॥ అ ॥ అథ తారాబలమాహ ॥ మూ॥ జన్మర్క్షాదిపునః పునర్నవనవ
స్యుస్తారకాశ్చంద్రయుగ్ధిష్ణ్యాంతం గణయేత్సమాస్సు భఫలాస్సాంత్యాస్స
దానేతరాః। తాసు త్ర్యాద్యచతుర్ద్వితీయచరణాస్త్యాజ్యాశ్చ శాకం
గుడం దానం స్యాల్లవణంచ హేమసతిలంచ చ్ఛేషపాదాశ్చ భాః ॥ వ్యా॥ జ
న్మర్క్షాదీతి ॥ జన్మర్క్షాదిజన్మనక్షత్రమారభ్య చంద్రయుగ్ధిష్ణ్యాంతం చంద్ర
స్థితనక్షత్రపర్యంతం నవనవసంఖ్యాః క్రమేణపునఃపునర్గణయేత్ ఇత్యాది తార
కాః తారాస్స్యుః - సాంత్యాః - అంత్యేన పరమమైత్రేణ సహితాః సమాస్సమ
తారాః శుభఫలదాస్సత్ఫలదా భవంతి ఇతరాః నవమాతిరిక్తాః విషమతారాః న
శుభఫలదాః - విషమాస్వపి కేషాంచిత్పాదానాం శుభఫలదత్వమస్తీత్యాహ
॥ తాస్వితి ॥ తాసు జన్మవిపత్ప్రత్యక్ నైధనాదివిషమతారాసు క్రమాత్
త్ర్యాద్యచతుర్థద్వితీయపాదాస్త్యాజ్యాః అయం భావః - జన్మతారా
యాం తృతీయపాదః - విపత్తారాయామాద్యపాదః - ప్రత్యక్తారాయాం
చతుర్థపాదః - నైధనతారాయాం ద్వితీయపాదస్త్యాజ్యః - జన్మతారా
యాం శాకం - విపత్తారాయాం గుడం - ప్రత్యక్తారాయాం లవణం - నైధన
తారాయాం సతిలం తిలసహితం హేమసువర్ణం - దానం దానవిషయం స్యా
దేవంచేత్తచ్ఛేషపాదాశ్చ భాస్స్యుః.

అ॥ తారాబలనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జన్మనక్షత్రము మొదలుగాచంద్రుఁడుండేనక్షత్రమువరకుఁ దొమ్మిదేసినక్షత్రములను గణన చేయవలయును. ఇట్లుగణన చేయగా నవతారకలగును. అట్టి తారలలో పరమమైత్రము నగు తొమ్మిదవ తారతోఁ గూడనను తారలు శుభఫలదములనియు - మిగిలిన జన్మ - విపత్ - ప్రత్యక్ - నైధనములనెడి నవ తారకలలో షష్ఠ తారలు నిషేధవిషయములనియు - ఇట్లు నిషేధింపబడిన జన్మాదినైధనాంతవిషమ తారలలో జన్మతారయందు తృతీయపాదము - విపత్తారయందు ఆద్యపాదము ప్రత్యక్తారయందు నాలవపాదము - నైధనతారయందు రెండవపాదమున్ను అశుభకరములు గాన నీపాదములను నిషేధించగా శేషించినపాదములు గాని పూర్వ - కన్యాగర్భోక్తోపాదేయములనియు - ఇదిగాక ట్లనిన జన్మతారకు శాకదానమును విపత్తారకు గుడమును - ప్రత్యక్తారకు లవణమును - నైధనతారకు సువర్ణముతోఁ గూడిన సువర్ణమునున్నా దానము చేసి తేనినిషిద్ధతారకాపాదములు శుభకరములగుననియును తాత్పర్యము,.... ..

౨౦౮ ॥ అ॥ అథచంద్రబలమాహ॥ షష్ఠైకాదశసప్తమాద్య దశమేష్వింద స్స్వకీయోడుభస్తారాచంద్రబలంత్విదం విగణయ్యజన్మాదిచంద్రాంతతః। మాసాద్విపక్షే ధనంచమే నవమే పక్షే వశిష్టేశే కృష్ణేత్వష్టమే చ తుర్థేగ గ్రహవనేష్విత్యాహుకశ్చే శుభః॥ వ్యా॥ షష్ఠైకా ఇతి॥ ఇందుశ్చంద్రః షష్ఠైకాదశసప్తమాద్యదశ, మేషు స్వకీయోడుభస్థితశ్చేత్ శుభః శుభకరోభవతి ఇదం చోక్తం తారాబలచంద్రబలం - జన్మాది - జన్మనక్షత్రాద్యారభ్య చంద్రాంతతః చంద్రనక్షత్రచంద్రరాశిపర్యంతం విగణయ్య తారాబలేజన్మనక్షత్రమారభ్య చంద్రనక్షత్రపర్యంతం చంద్రబలేజన్మరాశిమారభ్య చంద్రరాశిపర్యంతమితి వివేకః॥ మాసాంతరమాహ॥ పక్షద్వయే॥ వశిష్ఠే పక్షే శుక్లపక్షే - పంచమే - ద్వినవమే - ద్వితీయ నవమ గతోపి శ్వశ్వినీతోపి చంద్రమా ఆదిషు అవిశష్టేనసకలశుభకర్మస్వపిశుభః - కృష్ణేకృష్ణపక్షే అంత్యచతుర్థ రంధ్రగదనేషు ద్వాదశచతుర్థాష్టమేషుశుభ ఇత్యన్యేప్యాహుః॥

అ॥ చంద్రబలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జన్మరాశి మొదలుకొని చంద్రుఁడుండేరాశివరకుఁ గణనచేయగాచంద్రుఁడు జన్మరాశి మొదలుకొని - జన్మరాశికి - తృతీయ - షష్ఠైకాదశ-సప్తమ- దశమ రాసులయందుననుండెనేని శుభకరుఁడనియును - తారాబలవిషయమైన జన్మనక్షత్రము మొదలుచంద్రస్థిత

నక్షత్రమువరకును - చంద్రబలవిషయమై జన్మరాశి మొదలు చంద్రస్థిత రాశివరకును గణనజేయవలయునని యు - గ్రంథకర్తయభిప్రాయము - మతాంతరంబెట్లనిన - శుక్లపక్షమునందు - పంచమ - ద్వితీయ - నవమస్థానములయందును - కృష్ణపక్షమునందు ద్వాదశ - చతుర్థ - అష్టమస్థానములయందును నున్న చంద్రుడు సకలశుభకర్మలవిషయమై శుభకరుడనియు గ్రంథాంతరాభిప్రాయము. *

౨౦౫ ॥ అ ॥ అథనిర్గమనలక్షణమాహ ॥ శ్లో ॥ తల్లగ్నే గమనం నచేన్నరపతిఃఖడ్గాదిసంచాలయేన్మిత్రైర్మిత్రగృహం పితౄన్ గ్రహసురాన్ సంపూజ్యతద్దిక్పతిమ్ । ఏతన్నిర్గమనం త్రిరాత్రమవధిః పశ్చాద్వ్రజేన్మంగళైర్విప్రాన్ సర్వసుతండులాద్యపినయేత్సాన్యత్పంచరాత్రావధిః ॥ వ్యా ॥ తల్లగ్న ఇతి ॥ తల్లగ్నే బలయుక్తలగ్నే - గమనం నచేత్ నసంభవతియది - తదా - నరపతిః రాజా - పితౄన్ గ్రహసురాన్ పితరః ప్రసిద్ధాః - గ్రహాః సూర్యాదయః - సురాః గృహదేవతాః తాన్ - కించ తద్దిక్పతిం యాం దిశం గమిష్యతి తద్దిగధిపతిం చ సంపూజ్య - ఖడ్గాదిఆదిశబ్దేన ఛత్ర చామరాది రాజచిహ్నం గృహ్యతే - మిత్రైస్సహ మిత్రగృహం బంధుగృహం ప్రతి - సంచాలయేత్ బంధుగృహే స్థాపయేదితి యావత్ పితౄణాం సంపూజ్యత్వేన అభ్యుదయికం శ్రాద్ధం కర్తవ్యమితి గమ్యతే ఏతన్నిర్గమనమిత్యుచ్యతే ఏతస్య త్రిరాత్రమవధిః పశ్చాత్త్రిరాత్రానంతరం మంగళైస్తూర్యాదిభిః సహ - వ్రజేదితి రాజ్ఞాం యుద్ధవిధిః - విప్రాదిః ఆదిశబ్దేన వైశ్యశూద్రయోర్గ్రహణం - వసుతండులాది - విప్రాణాం వసు హిరణ్యం - వైశ్యానాం తండులం శూద్రాణాం పశ్వాదికమిత్యాదిశబ్దార్థః నయేత్ ఏతేషాం నిర్గమనస్య పంచరాత్రావధిః పంచరాత్రం అవధిర్యస్య తత్ శేషం సమానమ్.

అ ॥ నిర్గమనమునకులక్షణమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ పూర్వోక్తక్రమంబుగ బలయుక్తమగులగ్నమందు పైనము బోవుటకనుకూలించనిపక్షమం దట్టిసమయంబున క్షత్రియుడభ్యుదయక శ్రాద్ధమును జేసి సూర్యాదినవగ్రహంబులను - ఇష్టదేవతలను - యేదిక్కునుగూర్చి పైనముబోవదలచియున్నాడో ఆదిగధిపతినిన్ని - భక్తితోడ పూజనంబొనర్చి రాజచిహ్నంబులగు ఛత్రచామరాదులను గైకొని బంధుసమూహంబుతో వెడలి యా ఛత్రచామరంబులను బంధుగృహంబున నునిచి యనంతరంబు పైనముబోవచ్చునని యును - ఇది యు నిర్గమనంబనియును - దీనికి మూడు రాత్రులవధియనియును - వి

ప్రులుక్తక్రమంబున ననుష్ఠానము చేయునెడల స్వర్ణనును న్న - వైశ్యులని
య్యమును న్న - శూద్రులు వస్త్రములు మొదలయిన వాటినిన్ని బంధుగృహం
బునను నివిపంచరాత్రపర్యంతము క్షత్రియులు దప్ప బ్రాహ్మణులు మొద
లగువారు పైనముగా వచ్చు ననియును తాత్పర్యము.

౨౦౬ ॥ అ॥ అథ శుభప్రయాణే శుభశకునాన్యాహ॥ మూ॥ భారద్వా
జనకులచాషనకులాముఖ్యాస్త్వముఖ్యాః ఖగాస్తేషాంచోర్ధ్వగతిః
ప్రదక్షిణగతిః సవ్యస్య సమీపస్థితిః। ఏకస్యైవ గతిశ్శుభా థయుగపన్నైవ [illegible]
యోశ్చేద్గతిస్తార్క్ష్యశృగాలకుక్కుటశునాం వామాగతిస్తు శస్తా॥
వ్యా॥ భారద్వాజేతి॥ ముఖ్యాః ప్రసిద్ధాః భారద్వాజనకులచాషనకు
లాః అముఖ్యాః కాకాదయశ్చ యే ఖగాః పక్షిణః తేషాంచోర్ధ్వగతిః ప్రదక్షిణ
గతిస్సవ్యస్య అస్ఖలనేన సమీపే అవస్థానం స్థితిశ్చ శుభా ఏకస్యైవ భారద్వా
జాదిపక్షిణస్సముస్య ఏకస్యైవ గతిః ప్రదక్షిణాదిగతిశ్శుభా - అథయుగపదే
వ శుభయోః ఏకజాతీయయోః పక్షిణోర్గతిశ్చేన్నైవ శుభదా - తార్క్ష్యః
దస్య శృగాలకుక్కుటశునాం తార్క్ష్యో గరుడః॥ ని॥ గరుత్మాన్ గరుడస్తార్క్ష్య ఇ
త్యమరః శృగాలో జంబుకః - కుక్కుటః ప్రసిద్ధః - శ్వా శునకః ఏ తేషాంతు వా
మాగతిః సవ్యగతిః అర్థాత్ ప్రయాతురితి శేషః.

అ॥ ప్రయాణవిషయమైన శుభశకునములఁ జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ ప్రసి
ద్ధంబులగు భారద్వాజము - నెమలి - జేముడి కాకి - ముంగిస - ఇవి మొదలయి
న వాటియొక్కయు అముఖ్యములగు కాకాదులయొక్కయు ప్రదక్షిణ గమన
ము - నూర్ధ్వగమనము - సమీపస్థితియు - శుభకరంబనియును - ఉక్త భార
ద్వాజాదిపక్షులలో నొక్కొకటిగా వెళ్లినేని శుభకరంబనియు - రెండేసి
గా జేరి వెళ్లినేని యశుభకరంబనియును - గరుడపక్షి - పాలపక్షి - నక్క - కో
డి - కుక్క - వీటియొక్క వామగమనము శ్రేష్ఠము గాకుడిప్రక్కనుండి యెడమ ప్రక్కకు
వెళ్లెనేని ప్రయాణకర్తకు శుభప్రదమనియును తాత్పర్యము.*********

౨౦౭ ॥ అ॥ అథలగ్నాదిగతపాపగ్రహవశాద్దుర్నిమిత్తశకునానాహ
॥ మూ॥ భౌమే దోష్ణకరే ప్రయాణసదనాత్కేంద్రే త్రికోణాష్టగే రక్త
స్రావ యుధఘోరవాక్యజటిలప్రస్రావ జకాదీక్షణమ్। కృష్ణాంగాన్ సమీ
క్షణం రవిసుతే కేతౌ కబంధేక్షణం స్వర్భానావురగేక్షణం ప్రథమతః సమార్గే
ప్రయాతుర్భవేత్॥ వ్యా॥ భౌమ ఇతి॥ భౌమే అంగారకే ఉష్ణకరే సూర్యే
చ - ప్రయాణసదనాత్ యాత్రాలగ్నాత్ - కేంద్రే త్రికోణాష్టగే కేంద్రా

ణిలగ్నచతుర్థ-సప్తమదశమాని - త్రికోణే పంచమనవమే అష్టమం లగ్నాద
ష్టమస్థానం చ ఏతేషాం అన్యతమస్థానస్థే కేసతి - రక్తోగ్రాయుధఘోరవా
క్యజటిలప్రవ్రాజకాదీక్షణం రక్తే సతి ఉగ్రం భయంకరం తచ్చ తదాయుధం
ఉగ్రనాగరక్తాయుధ - ఉగ్రాయుధంచ - ఘోరవాక్యం - జటిలో జటాధారీ - ప్ర
వ్రాజకో యతిః - ఆదిశబ్దేన పాషండాదయః - ఏతేషామన్యతమస్య - ఈక్ష
ణం దర్శనం - రవిసుతే శనౌ - కేంద్రత్రికోణాష్టగే సతి - కృష్ణాంగారసమీక్ష
ణం నీలాంగారదర్శనం - కేతౌ అస్తి తే సతి బంధేక్షణం - కబంధః శిరోరహిత
జంతుః తస్య ఈక్షణం దర్శనం స్వభానౌ రాహౌ ఏతేషు స్థితే యది - ఉరగేక్షణం సర్ప
దర్శనం - ప్రయాణకాలజస్య - ప్రధానతో నరాణాం ఫలనిర్దేశ తత్ర ప్రబోధ్యం॥

అ॥ ప్రయాణలగ్నమునుబట్టి చూచి గ్రహవశమువలనగలుగబో
వునట్టి అపశకునములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యుడు - అంగారకుడు - వీరి
లొ ఒకడు ప్రయాణలగ్నమునకు - ౪ - ట్టగాని - ౭ - ట్టగాని - ౯ - ట్టగాని - ౧౦ - ట్టగా
ని - ౮ - ట్టగాని యుండిరేని రక్తాయుధము - ఉగ్రాయుధము - కఠినవాక్యశ్రవ
ణము - జటాధారి - యోగీశ్వరుడు - పాషండులు మొదలయిన వారియొక్క
దర్శనము - శనైశ్చరుడు - లగ్న - పంచమ - నవమ - స్థానగతుడై యుండెనేని
నల్లబొగ్గుదర్శనము - ఈ చెప్పబడిన స్థానములయందు రాహువుండెనేని స
ర్పదర్శనము - కేతువుండెనేని కబంధదర్శనమున్ను ప్రయాణము గొన్న జనునికి
త్రోవయందు ముందుగా నగునని తాత్పర్యము**********************

౨౦౮॥ అథ లగ్నాదిగత శుభగ్రహవశాద్వివిధాన్ శుభశకునానాహ॥

సూ॥ శుక్రే పూర్ణనిశాకరే చ శశిజే కేంద్రత్రికోణాన్వితే పుణ్యస్త్రీఖ
గపూర్ణకుంభయుగళం జీవే తు విప్రద్వయమ్। భానౌ భూమిసుతే ప్రయాణ
సదనాల్లాభత్రిషట్స్థానాన్వితే తేజస్వీ ఫలతేక్షణం రవిసుతే మార్గే గవాం రే
క్షణమ్॥ వ్యా॥ శుక్ర ఇతి॥ శుక్రే పూర్ణనిశాకరే పూర్ణచంద్రే చంద్ర
స్య శుక్లత్వసిద్ధ్యర్థం పూర్ణగ్రహణం - శశిసుతే బుధే చ - కేంద్రత్రికో
ణాన్వితే - పుణ్యస్త్రీ ఖగపూర్ణకుంభయుగళం పుణ్యస్త్రీ జీవితభర్తృ
కా - ఖగాః గరుడాదయః - పూర్ణకుంభయుగళం పూర్ణకలశద్వయం జీవే
గురౌ కేంద్రాదిగతే యది - విప్రద్వయం - భానౌ సూర్యే భూమిసుతే అం
గారకే వా - ప్రయాణసదనాత్ యాత్రాలగ్నాత్ - లాభత్రిషట్స్థానాన్వితే
ఏకాదశత్రిషట్స్థానాన్వితే యది - తేజః దీప్యమానాగ్నిః - చాషః కాకవిశేషః॥ని॥
ఫలతా శకీకికినిపిరిత్యురః ఫలాని చూతాదీని - తేషామీక్షణం - రవిసుతే శనౌ

లాభ త్రిషష్ఠాన్వితేయది - మార్గేమార్గకు ధ్యేనంయూ రేకుణాంమయూరదర్శనం - ప్రయాణకుర్వ వేదితి శేషః.*****************************

అ ॥ లగ్నాదిస్థానములనుబొందియున్నశుభగ్రహావశమువలనగలుగబోయ్యేడి శుభశకునములజెప్పుచున్నాఁడు॥ తా ॥ శుక్రుడు - పూర్ణచంద్రుడు - బుధుడు - వీరలు-లగ్న-చతుర్థ-పంచమ-సప్తమ-నవమ-దశమస్థానగతులై యుండిరేని-ముత్తైదువ - గరుడాదులు- జలాదులచేతఁపూర్ణమైయుండేకుంభయుగళముయొక్క దర్శనము - బ్రాహ్మణ - ఉత్తమస్త్రీల [illegible] నదిస్థానగతులై యుండెనేనిఇద్దరు బ్రాహ్మణులయొక్క-దర్శనము - సూర్యాంగారకులు ప్రయాణలగ్నతృతీయషష్ఠకాదశస్థానగతులై యుండిరేని ప్రజ్వలింపుచున్నయగ్నియు- జెముడుకాకి - మామిడిపండ్లు [illegible] వాటిదర్శనము - శనైశ్చరుడు-లాభ-తృతీయ-షష్ఠ-గతులైయుండెనేని మార్గమధ్యమందునెమలియొక్క-దర్శనమును [illegible] ములగుననితాత్పర్యము.

౨౦౯ ॥ అ ॥ యుతక్రోష్టురుశయోఃఫలమాహ॥మూ॥ ప్రాగ [illegible] నివాసరాదిగడితాసూర్యాదయోష్టౌగ్రహాఃనాగానాగన గనిధీనిశిన భో [illegible] నౌనాడికాః। హానిప్రీతిదురుక్తిబంధుఃనకస్మిగ్వాన్నతాపార్తిదాక్రోష్టుశ్చ క్రోష్టుం లేఖూ తేఫలమిదంప్యాస్య [illegible] తమ్ ॥ వ్యా ॥ ప్రాగాదాపితి॥సూర్యాదయఃసూర్యప్రభృతిరాహ్వంత అష్టౌగ్రహాః [illegible] నివాసరాది ప్రాగాదౌ ప్రాగాద్యష్టదిక్షు- నాగానంగన గాదిఘటికాసంఖ్యాభేదేనసంచరంతీతిగడితాః ప్రాచీనైగకాః - తాద్యశాసూర్యాదయః - యుతేక్రోష్టుకతేచక్రమాత్ హానిప్రీత్యాదిఫలదాభవంతి - అనేనైతదుక్తంభవతి- సూర్యస్య నివాసరేప్రాచ్యాం నాగా స్త్రింశద్ఘటికాఃసంతిష్ఠతే - తత్రా తౌ చంద్రఃఆగ్నేయ్యాంనాగాస్త్రింశద్ఘటికాఃభౌమః ఆదిత్యవాసరేదక్షిణస్యాందిశినగాఃత్రింశద్ఘటికాః - బుధఃనైరృత్యాం నిధీ - ఆదిత్యవాసరే రాత్రౌ త్రింశద్ఘటికాః సోమవాసరేనివారా త్రౌషష్టిఘటికాఃమిళిత్వా నవతిఘటికాః - గురుఃపశ్చిమే భౌమవాసరేదివారాత్రౌచ - నిశిపంచాశద్ఘటికాః - శుక్రోభౌమవాసరేరాత్రౌశిష్టాః దశఘటికాః - బుధవాసరేదివా త్రింశద్ఘటికాఃమిళిత్వా వాయవ్యాంనభఃచత్వారింశద్ఘటికాః - శనిరుదీచ్యాంనానఃబుధవాసరేరాత్రౌ త్రింశత్ గురువాసరేపంచాశత్ మిళిత్వా అశీతిఘటికాః - రాహుఃశాన్యాందిశినసఃగురువాసరేదశ - శుక్రవాసరేషష్టిఘటికాఃమిళిత్వా సప్త

గౌఘటికాః - సంచరంతీతి శేషః సర్వత్ర సూర్యే ప్రాచ్యాం స్థితే సతి క్రోష్టు
రితే నాతు తే వాయుదిక్ శ్రోతుః హానిః - చంద్రే స్థితే వాయుదిక్ ప్రీతిః - భౌమే
సూక్తిః - దుర్వార్తా - బుధే బంధుః బంధులాభః గురౌ కనకం సువర్ణలాభః
శుక్రే స్థితే స్నాన్నం - సౌఖ్యాన్నభోజనం - శనౌ తాపః రాహౌ వార్తిః పీడా
పాదసంతీతితధోక్తాః - గౌతుతంతు శ్రోతుస్సదావృత్యుః మరణప్రదం
భవతి-ఇలమితిపి స్తకేణ

అ॥ ప్రయాణవిషయమైదిగ్భేదముచేతతుమ్మునునక్కకూతను
సుఖాసుఖములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యుడు - చంద్రుడు - అంగారకుడు
బుధుడు - బృహస్పతి - శనైశ్చరుడు - రాహువు- వీరలెనమంద్రులుశనివార
మునొదలుశుక్రవారమువరకు - దివారాత్రులుతూర్పుమొదలు- ఈశా
న్యదిక్కువరకు - గడియలు-౩౦-౩౦-౩౦-౫౦-౭౦ ౪౦-౬౦-౮౦ - ఈసం
ఖ్యాక్రమంబుగనొక్కొక్కగ్రహమునొక్కొక్కదిక్కుయందు సంచరిం
చుచుండునుగాననీసూర్యాదిగ్రహంబులాయాదిక్కులయందుండునపు
డుతుమ్మిగానినక్కకూతగానివినబడెనేనిప్రయాణాదులకువెళ్లువారికి -
హాని - ప్రీతి - దుర్వార్తాశ్రవణము - బంధులాభము - స్వర్ణలాభము - సౌ
ఖ్యాన్నభోజనము - తాపము-మనఃపీడయునీఫలంబులుక్రమంబుగగలుగు
ననియునుతాత్పర్యము.

౨౧౦॥ అ॥ గౌళీవాక్పతనయోఃఫలమాహ॥ మూ॥ భాగ్యశ్రీజయయుద్ధ
లాభగమనక్లేశార్తిపీడార్థకృత్ప్రాగాదిష్వధరోర్ధ్వయోరపిసదాశ్రో
తుఃక్రమాద్గౌళివాక్।లక్ష్మీంమూర్ధ్నిగళేచమిత్రము వరేపుత్రంచపా
ర్శ్వేముసంకట్యాంవాహనమర్ధమేష్యతిపదేగౌళీప్రపాతేఫలమ్॥ వ్యా॥
భాగ్యేతి॥ గౌళీవాక్ గౌళీగృహగోధికా - తస్యాఃవాక్ ప్రాగాదిషుప్రా
గాద్యష్టదిక్షుఅధరోర్ధ్వయోరపిశ్రోతుఃక్రమాద్భాగ్యాదిఫలకృద్భవే
దితియోజనా - అయమర్థః గౌళీవాక్ ప్రాచ్యాంచేత్ - శ్రోతుఃభాగ్యకృ
త్ -ఆగ్నేయ్యాంశ్రీకృత్ - దక్షిణస్యాంజయకృత్ - నైఋత్యాంయుద్ధకృ
త్ - ప్రతీచ్యాంలాభకృత్ -వాయవ్యాంగమనకృత్ -ఉదీచ్యాంక్లేశకృత్
ఈశాన్యామార్తికృత్ - భూమౌపీడాకృత్ - స్వస్యోర్ధ్వభాగే చేత్ -
అర్థకృత్ - శ్రోతురితిసర్వత్రాన్వయః-అథపతనఫలమాహ-గౌళీప్రపా
తేమూర్ధ్నిశిరసిచేత్ లక్ష్మీం - గళేకంఠే-మిత్రంబంధులాభం - ఉరసిపు
త్రంపుత్రలాభం - పార్శ్వేముదంసంతోషం-కట్యాంవాహనం-పదేపా

జేత్యర్థం చేష్టతీతి ఫలావగంతవ్యః ********************************

అ॥ బల్లిపాటుసంబంధములకు ఫలముల జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ తూర్పుదిక్కు మొదలు ఈశాన్యమువరకు నెనిమిదిదిక్కులయందును-ఊర్ధ్వాధః ప్రదేశములయందును బల్లిపలుకుచుండఁగా నట్టిసమయంబున ప్రయాణాదులు వెళ్లెడివారికి భాగ్యసంపద-జయము-యుద్ధము-లాభము-గమనము-క్లేశము దుఃఖము-పీడయును గలుగును - నీదశవిధఫలములు క్రమముగ నొకొక్కస్థానమునకు నొకొక్క ఫలముచొప్పున గలుగుననియును - పతనమునకుఫలంబెట్లనిన - శిరస్సునందుపడెనేని ఐశ్వర్యమును - కంఠమందుపడెనేని బంధులాభమును - ఉదరమందుపుత్రలాభమును - పార్శ్వస్థానందుసంతోషము-కటిస్థానమందు వాహనమును - కాళ్లయందుపడెనే ధనమును-నీఫలంబులబొందుదురనియును నభిప్రాయము

౨౧౧ ॥ అ॥ కాకరుతఫలమాహ ॥ మూ॥ ఆదిత్యస్థితకాలసిద్ధనియమాః ప్రాగాదిదిక్షు క్రమాత్ప్రోద్యద్ఘటికాచతుష్టయమితారాః కాకావనంత్యాగతం। లాభారాతివినాశనప్రియజనప్రాప్తిప్రభార్థాప్త్యాహవప్రాణాంత్యాల్పభయం తు కాకమిథునం రోగార్తికృత్పశ్యతామ్ ॥ వ్యా॥ ఆదిత్యేతి॥ ఆదిత్యేనస్థితాయాః కాలః తేనసిద్ధో నిశ్చితః నియమోవస్థా యేషాం తేతథోక్తాః పాదోనయుగ్మఘటికాచతుష్టయమితారాః - కాకానాం రుతాః ప్రాగాదిదిక్షు ప్రాగాద్యష్టదిక్షు క్రమాత్ లాభారాత్యాద్యాగతం భవిష్యత్ఫలంవదంతి - ఏతదుక్తం భవతి - అయంభావః కాకాః ప్రాచ్యాంస్థితాస్సంతః లాభం-ఆగ్నేయ్యాం శత్రువినాశనం శత్రునాశనం-దక్షిణస్యాం ప్రియజనప్రాప్తిం - బంధులాభం నైరృత్యాం ధనార్థం - పశ్చిమే వృష్టిం వాయవ్యాం మాహవం యుద్ధం - ఉదీచ్యాం ప్రాణాంత్యం ప్రాణహానిం - ఈశాన్యాం స్వల్పభయమితి క్రమాద్వదంతీతి - కాకమిథునం కాకమైథునం పశ్యతాం జనానామితి శేషః రోగార్తికృత్ రోగజన్యపీడాకారి భవేత్ … ……

అ॥ ప్రయాణవిషయమై కాలదిగ్భేదముల చేత కాకినరపుఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తూర్పుమొదలీశాన్యమువరకు నెనిమిదిదిక్కులయందు కాకులు సూర్యోదయము మొదలస్తమానమువరకు నొక్కొక్కదిక్కునందు ౩౹౹గడియ చొప్పున గూడి కూయుచున్నవై ప్రయాణములకు వెళ్లెడి వారికిని క్రిందిలానుసారఫలములగలుగజేయుననగా సూర్యోదయానంతరం ౩౹౹గడియవరకు తూర్పున నుండిననేని ప్రయాణకర్తకు లాభమును ౩౹౹గడియ

కుపిశ్చాటత్రియుగడియవరకు నాగ్నేయంబున నుండిన వేని శత్రునాశనమును
దక్షిణంబుననుండి వేని బంధులాభమును - నైఋతి దిక్కున నుండిన వేని ధనము
ను - పశ్చిమంబున వర్షమును - వాయవ్యమున నర్థనాశమును - ఉదగ్దిక్కున నుం
డిన వేని ప్రాణహాని - ఈశాన్యంబున నుండిన వేని అల్పభయమును - నిక్ర
మంబున ఫలములనిచ్చుననియు - ఇతి కైటభున దర్శనము యనేని తప్పక వ్యా
ధికరంబగుననియును తాత్పర్యము॥

౧౧౭॥అ॥ ప్రయాణే శుభశకునాంతరాణ్యాహ॥
మూ॥ లక్ష్మీలక్షణలక్షితక్షితిపతిః క్షీరేశయం దేశపం పక్షిస్వామివృషాభిధా
నుపక్షికులకం చైత్రం తథా క్షేత్రదేశం తథా క్షితిపాలకోపకరణం
బ్రహ్మాదేవయుగ్మేక్షణం ప్రపంచే శుభకరం ప్రయాణసమయే యాతుశ్చ సు
ఖ మిత్రదం॥వ్యా॥లక్ష్మీతి॥లక్ష్మీలక్షణలక్షితక్షితిపతిః క్షీరేశయం దేశపం
లక్ష్మీలక్షణలక్షిత లక్ష్మీలక్షణైః లక్ష్మీ విహ్నైః సువర్ణ మౌక్తికాభిః లక్షి
తం యుక్తం - శిఖివితతపుచ్ఛసనకం - అథవా లక్ష్మీలక్షణానిచ్ఛత్రచామ
రాదీని - తైర్లక్షితః ప్రకాశితో యః క్షితిపతిః రాజా - క్షీరం పయః - ఉదకం
దాః తేషాం మీక్షణం దర్శనం - పక్షిస్వామి వృషాభిధాః పక్షికులకం చైత్రం
తథా క్షేత్రం పక్షిస్వామి గరుడః - వృషాభిధః వృషభః - పక్షికులకం చైత్రం
షాంచిత్పక్షిణాం సంఘః - చైత్రం మధు చైత్రమితి - షాం క్షేత్ర సంఘః - అ
థ తాః క్షత్రకీర్త్యాద్యాస్తేషాం ప్రేక్షణం - తథా క్షితిపాలకోపక
రణబ్రహ్మదేవయుగ్మేక్షణం తథా క్షితిపాలకానాం రాజ్ఞా
ముపకరణానిచ్ఛత్రచామరాందోళికాదీని - బ్రహ్మ దేవౌ బ్రాహ్మణౌ తయో
ర్యుగ్మం తేషామీక్షణం చ - ప్రయాణే క్షిప్రం శీఘ్రం సుకరం కించ యా
తుః సుమిత్రదం భూలాభదం చ భవేదితి శేషః॥

అ॥ మఱియు శుభశకునములఁ జెప్పుచున్నాడు ॥ ౩ ॥ లక్ష్మీ విహ్నంబులగు ఛ
త్ర చామరాందోళికాదులచే ప్రకాశించుచున్న భూపాలుఁడు - పాలు - పెరు
గు మొదలు - గరుడపక్షి - వృషభము - పక్షులసంఘము - తే నె - క్షేత్రము - తు
ఛత్ర చామరాందోళికాదులు - ఇద్దఱు బ్రాహ్మణులు - వీరియొక్క దర్శన
ము ప్రయాణసమయంబున గలిగెనేని ప్రయాణకర్తకు శీఘ్రము సుభూ
లాభమున్న గలుగుననియును తాత్పర్యము॥

౧౧౩॥అ॥ ప్రయాణే శుభశకునాంతరాణ్యాహ॥
మూ॥ వేశ్యా శంగళ ఘోష వాద్య సుమనశ్ఛత్ర ప్రదీప్తానలస్నిగ్ధాన్నంబు

జరత్నసత్ప్రవసన స్త్రీమద్యభాండధ్వజాః। గోవేదధ్వనిలాజపూర్ణకల
శశ్రోత్రానుకూలస్వనద్రవ్యాజ్యాంబుచరాః ప్రయాణసమయే దృష్టాస్సుఖా
ర్థాన్నదాః॥ వ్యా॥ వేశ్యేతి॥ వేశ్యా వార స్త్రీ - మంగళఘోషాః మృదంగా
దిధ్వనయః - వాక్యాని మంగళ వాక్యాని - కుసుమాని సుగంధపుష్పాణి - ఛత్ర
మాతపత్రం - ప్రదీప్తానలః జ్వలద్వహ్నిః - స్నిగ్ధాన్నం - శాల్యన్నం - అంబు
జాని పద్మాని - రత్నాని మౌక్తిక ప్రవాళాదీని - శుభ్ర వసనాని ధౌతవస్త్రాణి -
స్త్రీ సువాసినీ స్త్రీ మద్యభాండః సురాఘటః ధ్వజాః పతాకాః - కించ గౌః ధే
నుః - అనడ్వాన్వా - వేదధ్వనిః - వేదఘోషః - లాజాః - పూర్ణకలశాః ప్రసి
ద్ధాః - శ్రోత్రానుకూలస్వనః వీణాదిధ్వనిః శివకథాదిర్వా - ద్రవ్యాణి యాని
కానిచిన్మంగళద్రవ్యాణి - ఆజ్యం - అంబుచరా మత్స్యాద్యాః - ఏతే ప్రయాణ
సమయే దృష్టాస్సంతః సుఖార్థాన్నదాః సుఖదా అర్థదా అన్నదాశ్చ భవం
తి యాత్రికస్యేతి శేషః గమ్యమానార్థత్వాదప్రయోగః॥

॥ తా ॥ వేశ్య స్త్రీ - మద్దెళ మొదలగు వాటివలనగలిగెడు ధ్వనులు
మంగళవాక్యశ్రవణము - సువాసనగలపుష్పములు - గొడుగు - అగ్నిజ్వాల
లు - సన్నబియ్యపన్నము - కమలములు - ముత్యములు - ప్రవాళములు - శుభ్ర
ముగానుతకబడినవస్త్రములు - ముత్తైదువ - సారాయికుండలు - టెక్కె
ములు - పశువులు - వేదఘోష - పేలాలు - పూర్ణకలశములు - శ్రోత్రా
నందకరంబగుధ్వనులనగా శివప్రతిపాదకకథలు - మంగళద్రవ్యములు - నె
య్యి - మత్స్యములు - ఇవిమొదలైనవాటియొక్క దర్శనము ప్రయాణ
కాలమందాయెనేని సుఖమున్ను - ధనమున్ను ఇష్టాన్నమున్ను - గలుగును సుమీ

౨౧౮ ॥ మూ ॥ పుణ్యస్త్రీపురుషాన్వితా స్స్వపురతః పుత్రాన్వితా వాగ
తాశ్చైవం గోమృగభృంగవానరరురుశ్వాశ్వాండజా భోగదాః। దుస్స్వ
ద్వాహాగతిః ప్రయాణే సుఖకృత్ప్రతిష్ఠసుపుత్రార్థదా సర్వం వస్తుసితం శు
భం యదిభవేత్కృష్ణం తు న ప్రాయశః॥ వ్యా ॥ పుణ్యస్త్రీతి ॥ పుణ్యస్త్రీ
సువాసినీ - పురుషాన్వితా స్వపతినా సహితా - అథవా పుత్రాన్వితా సతి - స్వ
పురతః ప్రయాతురగ్రతః - ఆగతా యది వా - ఏవం గోమృగౌ గవయః - మృ
గా ద్విరేఫాః - వానరః కపిః - రురుః మృగవిశేషః - శ్వా శునకః - అశ్వస్తురం
గః - అండజాః ప్రసిద్ధాః - పక్షిణశ్చ స్వపురతః ఆగతా యది - భోగదాః సుఖ
దా భవంతి - ఏవముద్వాహాగతిః వివాహార్థం యే గచ్ఛంతి తేషాం ...

ముఖ్యగతిర్వా - సాగతిఃపత్నీసుపుత్రార్థదాపత్నీసుపుత్రార్థంచద
దాతీతితథోక్తా - స్యాత్ప్రంబహునేత్యాశయేనాహ - సర్వంయద్వస్తువా
సితం శ్వేతంయది - శుభం- ప్రయాణసమయే శ్వేతవస్తుమాత్రంశుభకరం
కృష్ణవస్తుతు ప్రాయశఃనశుభకరంకదాచిన్నేష్టమిత్యర్థః**********

తా॥ ముత్తైదువతనపెనిమిటితోగానిపుత్రులతోగానికూడుకొని ప్ర
యాణముబోవువారికెదురుగవచ్చినను - గవయమనుమృగవిశేషము -
తుమ్మెదలు - కోతులు-రురువనేమృగము-శునకము-అశ్వము-పక్షులు - ఇవి
యెదురువచ్చినను - సుఖకరంబనియు-వివాహమునకు వెళ్లునారైవచ్చుచు
న్నజనులెదురైరేనిపత్నీసుపుత్రార్థప్రదులగుదురనియునుముఖ్యంబే
మనిన్నపైనముబోవువేళ తెల్లటివస్తువగుపడెనేని శుభకరమనియు నల్లటివ
స్తువశుభకరంబనియునుతాత్పర్యము॥ ****************************

౧౧౬॥అ॥అథాశుభశకునాన్యాహ॥ **************************

మూ॥జంతూనాంశ్రుతితాడనేసతితయోర్యుద్ధే క్షుతేరోదనేక్రోధేపాద
విషాణపుచ్ఛదళనే దంతక్షతేమైథునే। ప్రస్రావేపిచబంధనే స్వపురతోదృ
ష్టేచకోలాహలేప్రాణత్యాగనిరోధనార్తిసమయే హానిఃప్రయాతుర్భవే
త్॥వ్యా॥జంతూనామితి॥ జంతూనాంయేషాంకేషాంచిజ్జంతూనాంశ్రుతితా
డనేశ్రోత్రతాడనేసతి-తయోర్జంత్వోర్యుద్ధేసతిచ- క్షుతేయస్యకస్యచి
జ్జంతోఃక్షుతేపి-రోదనేసతిక్రోధేచపాదవిషాణపుచ్ఛదళనేపాదాశ్చవిషా
ణానిశృంగాణిచపుచ్ఛా వాలాదయశ్చ పాదవిషాణపుచ్ఛం-ప్రాణ్యంగ
త్వాదేకవద్భావః ఏతేషాందళనే భ్రంశేసతిచ-దంతక్షతేయస్య కస్యచి
జ్జంతోర్దంతభ్రంశేసతి - తథామైథునేసతిచ - ప్రస్రావే
మూత్రోత్సర్జనకాలే॥ని॥మూత్రంప్రస్రావఉచ్చార ఇత్యమరః బంధనే
నిబంధనసమయేచ- స్వపురతఃప్రయాతురగ్రతః- కోలాహలేదృష్టేసతి
చ-ప్రాణత్యాగనిరోధనార్తిసమయేప్రాణత్యాగకాలేనిర్బంధనకాలేపీ
డాకాలేచ-ప్రయాతుఃహానిర్భవేత్ కస్యచిజ్జంతోరితిసర్వత్రాధ్యాహారః

అ॥అశుభశకునములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గమనకాలమందేజంతువు
లుగానిచెవులుతాటించినను - రెండుజంతువులకుపరస్పరకలహముగలిగి
యుండినను-ఏజంతువులయొక్కగానికొమ్ములుగానిపాదములుగానిపుచ్ఛ
ములుగాని-దంతములుగానివిరిగిపడిపోవుచున్నను-మైథునముగాని-ఏజం
తువులయొక్కమూత్రపురీషోత్సర్జనముగాని-ఒకానొకజంతువుయొక్క

నిబంధముగాని ప్రయాణముఃపోవుజనులకెదుటగలిగినేని నాజనులకుహా
నిగలుగుననియును తాత్పర్యము॥ ******************************

౨౧౬॥అ॥అశుభశకునాంతరాణ్యాహ ॥మూ॥ వస్త్రాదిస్ఖలనే దురుక్తి
సమయే గంతాదిపాతే భయే స్తంభాద్యైరపిఘాతనే కృశతనౌ రోగాన్వితో
వాతథాభుక్త్వా హే జనగమ్యతా మితిజనైర్నిర్బంధహస్తగ్రహే ప్రత్యా
హ్వానవిధౌ ప్రయాణసమయే రోగః ప్రయాతుర్భవేత్ ॥వ్యా॥వస్త్రాదీతి॥
వస్త్రాదిస్ఖలనే ప్రమాదాద్వస్త్రపుస్తకాదీనాం పాతే - ఆదిశబ్దేన స్వకీయం
యత్కించిద్వస్తుగమ్యతే - దురుక్తిసమయే దుర్వాక్యోచ్చారణకాలే గంతా
దిపాతే స్వయంగంతాదిషుపతితే సతి ఆదిశబ్దేన నిమ్నోన్నభూమిః గృహ్య
తే - భయే భయహేతువస్తుదర్శనే - స్తంభాద్యైరభిఘాతనే - ప్రహారణే
వా - కృశతనౌ శరీరే బలరహితే సతీత్యర్థః రోగాన్వితః రోగయుక్తో వా -
యదా తదాపి హే జన త్వయా భుక్త్వా గమ్యతా మితిజనైర్నిర్బంధహ
స్తగ్రహే నిర్బంధేన బలాత్కారేణ హస్తగ్రహే సతి వా - ప్రయాణసమ
యే - ప్రత్యాహ్వానవిధౌ హే జన పునరాగమ్య వాక్యం శ్రుత్వా గమ్యతామి
త్యాహ్వాయమానే సతి వా - ప్రయాతుః రోగో భవేత్ ॥****************

తా॥ గమనేచ్ఛగలపురుషులకు - ప్రమాదము చే స్వకీయములగు వస్త్రపు
స్తకములు మొదలయినవస్తువులు జారిపడిపోవడము - దుర్వాక్యోచ్చారణకా
లము - తామువల్లములందు జారిపడడము స్తంభములు మొదలైనవాటిచే కొట్టు
పడడము శరీరము మిక్కిలి కృశించియుండడము రోగవంతులై యుండడము ఓజ
నుడా భోజనము జేసి వెళ్లుమాయని నిర్బంధము చేయడమూ ఓజనుడావకమా
టవినిపోవలెనని పిలుచుటయు ఇటువంటి దుష్టశకునములు గలుగుచుండగా
ప్రయాణము వెళ్లిరేని రోగవంతులగుదురనియును తాత్పర్యము॥ *******

౨౧౭॥అ॥పునశ్చాశుభశకునాంతరాణ్యాహ॥మూ॥ఉన్మత్తాంధవిరూప
పంగుజటిలవ్యాధ్యన్వితాభ్యంగయుక్ఖంజైకద్విజముక్తకేశవిధవానగ్న
క్షుధాపీడితాః పాషండాప్రియషండముండజడవాక్కాండ ప్రచండాయు
ధాః ప్రాయః ప్రాణహరాః ప్రయాణసమయే సందృష్టమాత్రాః పథి॥వ్యా॥
ఉన్మత్తేతి॥ఉన్మత్తాః భ్రాంతాః - అంధాః అంధకజనాః - విరూపాః విరుద్ధరూపాః
పంగుర్వక్రపాదః - జటిలో జటాధారీ - వ్యాధ్యన్వితో రోగీ - అభ్యంగయుక్
అభ్యంగం కృత్వా అస్నాతజనః - ఖంజః ఖోడః అసమర్థపాద ఇత్యర్థః ఏక

ద్విజః - విముక్తకేశః విలులితశిరోరుహః - విధవా మృతభర్తృకా స్త్రీ - న
గ్నో దిగంబరః - క్షుధాపీడితాః యే జనాః తే చ - పాఖండాః పాంతీతి పాః వే
దోక్తాః ధర్మాః తాన్ ఖండయంతీతి పాఖండాః తే చ - అప్రియాః శత్రవః
షండాః నపుంసకాః - ముండాః తైలకృతవపనాః - జడవాచః అస్ఫుటవ
చనాః - కుండాః జారస్త్రీసుతాః ॥ని॥ అమృతే జారజః కుండో మృతే భర్తరి
గోళక ఇత్యమరః - ప్రచండాయుధాః తీక్ష్ణాయుధధారిణః - ఏతే ప్రయాణస
మయే - పథిమార్గే దృష్టమాత్రా యది ప్రాయః అత్యంతం ప్రాణహరాః - ఏతే
షాం దర్శనం గమనకాలే మృత్యుప్రదమిత్యాశయః॥ ****************

తా॥ నత్తుకుడు - అంధకుడు - విరుద్ధస్వరూపముగలజనుడు - కుంటికాలుగల
వాడు - జడలుధరియించినవాడు - రోగియు - నూనెనొంటగాచుకొని స్నాన
ము జేయనివాడు - వక్రాంగుడు - ఒంటిబ్రాహ్మణుడు - వెంట్రుకలు విరియబో
సుకున్న జనుడు - విధవాస్త్రీ - దిగంబరుడు - దప్పికొన్న మనుష్యుడు - పాషండు
లు - శత్రువులు - తలమంటక్షౌరము జేసుకున్న పురుషుడు - నపుంసకుడు
నత్తివాడు - తండ్రి బ్రతికుండగా జారుని వలన పుట్టిన వాడు - తీక్ష్ణాయుధములధ
రించిన వారు - ఈచెప్పబడిన వారియొక్క దర్శనములు ప్రయాణసమయ
మునగలిగెనేని మృత్యుప్రదములనియు తాత్పర్యము॥ ****************

౨౧౮ ॥అ॥ పునరప్యశుభశకునాంతరాణ్యాహ । మూ॥ చర్మాంగార
తృణాస్థి పంకలవణవ్యాధేక్షణం భీతిదం గోధాసర్పబిడాలకుబ్జశశకవ్యా
ఘ్రేక్షణం మృత్యుదం। వంధ్యాసూకరతైలతక్రయతిరాడ్భస్మేక్షణం హాని
దం కార్పాసేంధనరిక్తభాండతుషకాన్ పశ్యన్న యాత్రాం వ్రజేత్ ॥ వ్యా॥
చర్మేతి॥ చర్మ అజినం అంగారాః ఇంగాలాని తృణాని అస్థి ప్రసిద్ధం - పంకః క
ర్దమః - లవణః వ్యాధః కిరాతః ఏతేషామీక్షణం - భీతిదం భయంకరం - గో
ధా గోధికా - సర్పః - బిడాలో మార్జారః - కుబ్జః హ్రస్వాంగో జనః - శశకః
ప్రసిద్ధః - వ్యాఘ్రః శార్దూలః - ఏతేషామీక్షణం మృత్యుదం మరణప్రదం - వం
ధ్యా నిస్సంతానస్త్రీ - సూకరః వరాహః తైలం తక్రం చ - ప్రసిద్ధం యతిరా
ట్ యతీశ్వరః - భస్మ విభూతిః - ఏతేషామీక్షణం హానిదం - అనిష్టప్రదం కార్పా
సః ప్రసిద్ధః ఇంధనాని శుష్కసమిధః - రిక్తభాండో నిర్జలఘటః - తుషకో
ధాన్యత్వక్ ఏతత్సర్వం పశ్యన్ యాత్రాం న వ్రజేత్ న గచ్ఛేత్ ॥*******

తా॥ చర్మము - బొగ్గు - తృణము - యెముకలు - అడుసు - లవణము - ఒకా
నొకకిరాతుడు - వీట్లయొక్క దర్శనము - ప్రయాణవిషయమై భయంకర

మనియును-ఉడుము-సర్పము-బిడాలము-కుబ్జుడు-కుందేలు-పెద్దపులి-వీట్గ యొక్క-దర్శనములుమృత్యుప్రదములనియును-గొడ్డురాలు-వరాహము-మానె-షజ్జిగ-యతీశ్వరుడు-విభూతి - వీటియొక్క-దర్శనమునిష్టప్రదమని యును-కార్పాసము-ఎండుకట్టెలు-రిక్తభాండములు-ఉమక-మొదలగుదుష్ట వస్తువులజూచుచుపైనముబోగూడదనియునభిప్రాయము॥ *********

౨౧౯॥ మూ॥ భల్లూకద్విజరాజవానరరుతం తద్దర్శనం వాశుభం తేషాంకీర్తనమాత్రకృచ్ఛగమనేదుష్టస్మృతిర్భీతిదా। యాతుర్మృత్యుకరంకపోతవచనం ప్రోక్తంవివాహేచయద్ జ్ఞేయంతత్సకలంత్విహైవగమనే చాకాలవృష్ట్యాదికం॥ వ్యా॥ భల్లూక ఇతి॥ భల్లూకః ప్రసిద్ధః - ద్విజరాజోగరుత్మాన్ - వానరః-కపిః- తేషాంరుతం - ఆర్తవాక్యం- తద్దర్శనంవాతయోః వానరభల్లూకయోర్దర్శనం చఅశుభంఅశుభకరం - పక్షిస్వామినాపిగురుత్మతాపక్షికులక ఇత్యాదౌగరుడదర్శనే శుభఫలస్యోక్తత్వాత్ తద్దర్శనమిత్యత్ర తయోఃదర్శనమితిద్వివచనగ్రహణంఅత్ర వా శబ్దస్సముచ్చయార్థకః॥ని॥ వాస్యాద్వికల్పోపమయోరేవార్థేచ సముచ్చయ ఇత్యమరః తేషాంకీర్తనం నామోచ్చారణం గమనేఆర్తికృత్ కించ - దుష్టస్మృతిఃసర్పాదిదుష్టజంతుస్మరణంభీతిదాభయప్రదామనసాపిసర్పశశకాదిస్మరణం నకర్తవ్యమిత్యాశయః- కపోతవచనంతుయాతుఃమృత్యుకరంవివాహేఅకాలవృష్ట్యాదికంఅదిశబ్దేనఅభ్రభ్రమణాభ్రఘోషపరిధిదిగ్దాహాదయో గ్రాహ్యాః ఇత్యాదియచ్చప్రోక్తం నిషిద్ధత్వేనాభిహితం తత్సకలం సర్వం తుఇహైవగమనేపజ్ఞేయం॥ *****************************

తా॥ వెలిగొడ్డు-గరుడపక్షి-కోతి-వీటియొక్క-ధ్వనిన్ని భల్లూకవానరములదర్శనమున్ను స్మరణమున్ను డాకరమనియు దుష్టస్మరణమనగాసర్పాదులస్మరణముభయప్రదమనియు - పావురాయియు నెపక్షిమాతమృత్యుప్రదమనియు- మఱియువివాహవిషయమైనిషేధింపబడిన అకాలవృష్ట్యాదికములీప్రయాణమందునునిషిద్ధంబులనియును తాత్పర్యము.. ....

౨౨౦॥ అ॥ శకునస్వరూపంనిగమయతి॥ మూ॥ ప్రాగుక్తాంత్సకలైకవింశతిమహాదోషాన్విసృజ్యాన్యత్తోయల్లగ్నంచగుణాధికంయదిభవేద్గ్రాహ్యం నదోషాధికమ్। నోక్తావిస్తరభీతితశ్చ బహవోదోషాగుణాస్సంతి తేకించిద్వస్తునిరూపితంచగమనేశాస్త్రేషుసారాత్మకమ్॥ వ్యా॥ ప్రాగితి॥ ప్రాగుక్తాన్ వివాహప్రకరణోక్తాన్సకలైకవింశతిమహాదోషాన్-విసృజ్యపిహా

య - అన్యతః అన్యలగ్నాత్ యల్లగ్నం వా - గుణాధికం అనేకగుణయుక్తం భవేద్యది - తల్లగ్నం గ్రాహ్యం - దోషాధికం తు న గ్రాహ్యం - విచార్యమాణే బహవః అనేకాః దోషాః గుణాశ్చ సంతి - తే గుణదోషాః విస్తరభీతితః విస్తరభయాన్నోక్తాః కింతు శాస్త్రేషు సారాత్మకం సారభూతం కించిద్వస్తుగమనే ప్రయాణవిషయే నిరూపితం ప్రతిపాదితం మయేతి శేషః ఇదం కవేర్వాక్యం

అ ॥ శకునస్వరూపమును నిశ్చయింపుచున్నాడు ॥ తా ॥ వివాహప్రకరణమందు జెప్పబడియున్న ఏకవింశతి మహాదోషములను విడిచి ప్రయాణవిషయమైన లగ్న విమర్శ జేయు నెడల నే లగ్నము గుణాధికముగా నుండునో అట్టి లగ్నము గ్రాహ్యమనియు - దోషాధిలగ్నము గ్రాహ్యమానియు విమర్శ జేయు నెడల గుణములు దోషములు ననేకములుగా నుండుటవలన గ్రంథవిస్తరభీతిచే నవియన్నియు జెప్పబడలేదనియు - ప్రయాణవిషయమై శాస్త్రములయందు సారభూతముగు కించిద్వస్తువు నాచేత ననగా కాలామృత కారులచేత ప్రతిపాదింపబడినదనియు స తాత్పర్యము... ....

౨౨౧ ॥ అ॥ ప్రయాణస్య శుభలగ్నాదికం నిరూప్యేదానీం నిగమయతి ॥

మూ ॥ విప్రాదిశ్శయనాన్నపానవిభవాంత్సంపూర్ణలక్ష్మీం మహీం రత్నస్త్రీపశుధాన్యయానవిజయాన్ లబ్ధ్వా స్వధామాప్నుయాత్ । ఏతేషామధికా ప్రయాతృమనసః శుద్ధిః ప్రయాణేస్తి చేత్సర్వేషామధికైవ యానసమయే శ్రీవేంకటేశస్మృతిః ॥ వ్యా॥ విప్రాదిరితి ॥ శుభలగ్నే గమనం సంభవతి చేద్యది - విప్రాదిః బ్రాహ్మణక్షత్రియవిట్ శూద్రాః శయనాన్నపానవిభవాన్ - సంపూర్ణలక్ష్మీం - మహీం భూలాభం - రత్నస్త్రీపశుధాన్యయానవిజయాన్ లబ్ధ్వా సంప్రాప్య - స్వధామ స్వగృహం పునరాప్నుయాత్ ఏతేషాం శుభలగ్నాదీనాం మధ్యే - ప్రయాణే ప్రయాణసమయే - ప్రయాతృమనసః శుద్ధిః ఏతత్కాలగమనం శుభదమితి నిశ్చయమనస్విత్వా - అస్తి చేదధికోత్తమా మాండవ్యమతమవలంబ్యోక్తమిదం - యానసమయే ప్రయాణకాలే శ్రీవేంకటేశస్మృతిరస్తి చేత్సర్వేషాం శుభలగ్నశకునాదీనామప్యధికైవ వేంకటేశస్మృతిరిత్యుపలక్షణం ఇష్టదేవతాస్మరణమాత్రమితి ఫలితోర్థః ॥

అ ॥ బలయుక్తములగు లగ్నములయందు పైనము బోయిన వారికి ఫలముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రులకు పూర్వోక్త క్రమంబుగ పైనము బోవుటకు శుభముహూర్తము సంభవించి పైనము వెళ్లిరేని - శయనాన్నపానములను - అఖండైశ్వర్యమును - భూలాభమును - ర

త్న ముక్తికమణిప్రవాళాదులను - స్త్రీపశుధాన్యవాహనములను పొందియ
త్యంత సౌఖ్యంబుతో మరలస్వగృహమును బొందును గనుక - శుభలగ్నము
మొదలగునన్నిటికంటె పైనముబోయ్యెడివారికి నెప్పుడు శుభముహూర్త
మునిశ్చయమనస్సు కలుగునో అట్టి ముహూర్తమున్నధికంబని మాండవ్య మ
హర్షి గారి మతమునవలంబించి గ్రంథకర్త చే జెప్పబడినదనియును గారియము
ఖ్యము గనిష్టదేవతాస్మరణము జేసి ప్రయాణము వెళ్లి నెరవేరిన సమస్తకార్యములు
నెరవేరుననియును తాత్పర్యము.******************************

౨౨౨॥ అ॥ శుభలగ్నే ప్రయాతస్య రాజ్ఞః ఆశీర్వాదరూపేణపి శేషఫల
మాహ॥ మూ॥ ఏవం సత్సుమయే వ్రజన్నరపతిస్సంత్యక్తకేశాంబరప్రాణ
స్యందనశస్త్రనాగతురగాన్ కృత్వా తృణాస్యానరీన్। కృత్వేచ్ఛాంగనమూలాం
గనాసువిజయానందత్వాభయం ప్రాణినాం దగ్ధ్వా శత్రుపురాణి శత్రుకమ
లాం హృత్వా పురీం స్వాం విశేత్ ॥ వ్యా॥ ఏవమితి॥ ఏవం పూర్వోక్తరీత్యా
సత్సుమయే శుభలగ్నే - నరపతిః రాజా - వ్రజన్ గచ్ఛన్ సన్ అరీన్ శత్రూన్
సంత్యక్తకేశాంబరప్రాణస్యందనశస్త్రనాగతురగాన్ సంత్యక్తాః కేశాః
శిరోరుహాః-అంబరాణి వస్త్రాణి- ప్రాణాః - స్యందనాని రథాః - శస్త్రాణ్యా
యుధాని-నాగాః గజాః-తురగాః అశ్వాశ్చ యైస్తథోక్తాః తాన్ తృణాస్యాన్
సంపన్నతృణముఖాంశ్చ - కృత్వా కులాంగనాసు శత్రూణాం పత్నీవ్రతాస్త్రీ
షు విజయానిచ్ఛాం న కృత్వా తాః అపరిగృహ్యేత్యర్థః పరస్త్రీపరిగ్రహణే
మహాదోషస్మరణాదితి భావః - ప్రాణినాం శత్రుదేశస్థజనానామభయం చ
దత్వా-శత్రుపురాణి దగ్ధ్వా భస్మీకృత్వా- శత్రుకమలాం శత్రులక్ష్మీం హృ
త్వా-స్వాధీనం కృత్వేత్యర్థః పునః స్వాం స్వకీయాం పురీం నగరీం ప్రవిశేత్ ॥

అ॥ శుభలగ్నమందు ప్రయాణము బోయిన రాజు కాశీర్వాదరూపము
చే విశేషఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పూర్వోక్త క్రమంబుగ శుభలగ్న
మందు పైనముబోయిన ప్రభువు శత్రువులను విడవబడిన తలవెంట్రుకలు
వస్త్రములు- ప్రాణములు - రథములు- శస్త్రములు- గజములు- గుఱ్ఱములుగ
లవారలుగానున్ను - కరవబడిన తృణముఖములుగలవారలు గానున్న న గా
శరణాగతులను గా జేసి శత్రురాజస్త్రీలయందాసక్తియుంచక నచ్చటియుం
డే ప్రాణులకభయము జేసి శత్రుపట్టణములదహించి శత్రులక్ష్మి నియపహ
రించి అత్యంతానందభరితుడై మరల తనపట్టణము జేరుననియు ననుట.*****

౨౨౩॥ అ॥ అథ ప్రతిప్రయాణనిషేధః- యమాహ॥ మూ॥ యాత్రా ల

గ్నగతేబ్దపవరవిజేసూర్యేతదర్ధంఽదినంశీతాంశౌత్రిదినంకుజేశశిసుతేమాసద్వయంవాక్పతౌ। మాసంద్వైత్యగురౌచపక్షఇథవాదృష్టేవిలగ్నేగ్రహైఃసంఖ్యాయాఃపరతస్సమేష్యతిపునస్స్వస్థానమాప్తార్థవాన్॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ రవిజేశనౌ-యాత్రాలగ్నగతేసతిఅబ్దఃసంవత్సరఏవ - సూర్యే లగ్నగతేసతితదర్ధంతస్యసంవత్సరస్యార్థంషణ్మాసాఇత్యర్థః - శీతాంశౌచంద్రేతుదినంఏకదివసః-కుజేత్రిదినం - శశిసుతేబుధేమాసద్వయం - వాక్పతౌబృహస్పతౌమాసః - దైత్యగురౌశుక్రేపక్షః అథవావిలగ్నేయాత్రాలగ్నే-గ్రహైశ్శన్యాదిగ్రహైర్దృష్టేసతితు- సంఖ్యాయాః ఉక్తాబ్దాదిసంఖ్యాయాః-పరతఃప్రయాతాప్రయాణకర్తా-ఆప్తార్థవాన్ప్రాప్తార్థలాభస్సన్పునఃస్వస్థానంసమేష్యతి******************************

అ॥ ఉక్తలగ్నమందువెళ్లినప్రయాణకర్తమఱలవచ్చుటకుకాలనిర్ణయమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శనైశ్చరుడుప్రయాణలగ్నగతుడైయుండెనేని ప్రయాణకర్తయొకసంవత్సరమునకుపిమ్మటమఱలస్వస్థానముజేరుననియు సూర్యుడులగ్నగతుడైయుండెనేనియారుమాసములకుపిమ్మటచంద్రుడుండెనేనియొకదివసమునకుపిమ్మటను అంగారకుడులగ్నగతుడైయుండెనేని మూడుదివసములకుపిమ్మటనుబుధుడుండెనేనిరెండుమాసములకుపిమ్మటను బృహస్పతియుండెనేనిమాసానంతరమందునుశుక్రుడుండెనేనియొకపక్షమనగా౧౫దివసములకుపిమ్మటప్రయాణకర్తఇష్టసిద్ధిబొందినవాడైస్వస్థానమునుజేరుననియును ఈచెప్పబడినశన్యాదిగ్రహములచేప్రయాణలగ్నముచూడబడుచుండినను క్తక్రమంబుననేవాటికిఫలంబులనెఱుఁగవలయుననియును తాత్పర్యము.***********************......***********

౨౨౮॥అ॥అత్రైవవిశేషమాహ॥మూ॥మందాదిగ్రహకాలఏవగదితో యాత్రాదిలగ్నేక్రమాదేకద్విత్రిగుణశ్చరస్థిరగృహేస్యాద్విస్వభావాభిధే। యాత్రాలగ్నచరాదిభాగసహితేష్వగ్ర్యాదిషేటేషువాస్యాదేవంప్రతియానముక్తగమనంనిశ్చిత్యయాత్రాంవ్రజేత్॥ వ్యా॥ మందాదీతి॥ యాత్రాదిలగ్నేచరేస్థిరేద్విస్వభావాభిధేసతివాగదితఃపూర్వశ్లోకోక్తః- మందాదిగ్రహకాలఏవక్రమాదేకద్విత్రిగుణస్స్యాత్ - అనేనాయమర్థస్సంపన్నఃశనిస్థితయాత్రాలగ్నేచరేవత్సరఃస్థిరేసతివత్సరద్వయంద్విస్వభావేసతివత్సరత్రయం - సూర్యస్థితయాత్రాలగ్నేచరేసతిషణ్మాసాః - స్థిరేద్వాదశమాసాః - ద్విస్వభావేష్టాదశమాసాఃఏవముత్తరత్రాప్యూహ్యం

అగ్న్యాదిష్వేతేషు శన్యాదిగ్రహేషు యాత్రాలగ్నచరాదిభాగసహితేషు యాత్రాలగ్నేయే చరస్థిరద్విస్వభావాంశాః తైస్సహితేషు చ తదా ప్రాగుక్తకాలః స్యాత్ - ప్రతియానముక్తగమనం ప్రతిప్రయాణముక్తగమనం ఏవముక్తరీత్యా నిశ్చిత్య యాత్రాం వ్రజేత్.

అ॥ ఈశ్లోకమునం దొక్క విశేషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణలగ్నము చరము స్థిరము ద్విస్వభావము నేడు త్రివిధనామాన్వితము గానుండెనేని పూర్వశ్లోకమందు జెప్పబడియున్న క్రమంబుగ శన్యాదిగ్రహములయొక్క కాలనిర్ణయము ఏకద్విత్రిగుణంబగుననగా ప్రయాణలగ్నము చరగమై యుండి అట్టి లగ్నమందు శనైశ్చరుడుండె నేని ప్రయాణకర్తను అలవచ్చుటకు నొకసంవత్సరము అవధియగు స్థిరమై యుండెనేని రెండుసంవత్సరముల వధియనియు - ద్విస్వభావలగ్నమై యుండెనేని మూడుసంవత్సరముల వధియనియు శేషించిన గ్రహములకు కాలనిర్ణయము ఈతెరంగుననే నెరుంగదగినదనియు నిదియునుంగాక యీ చెప్పబడిన శన్యాదిగ్రహములు ప్రయాణలగ్నస్థములగు చరస్థిరద్విస్వభావాంశలపొంది యుండినను ప్రయాణకర్త స్వస్థానమునకు మఱలవచ్చుటకు కాలనిర్ణయమును పూర్వోక్తక్రమమున నే తెలుసుకొని పైనము బోవలయునని తాత్పర్యము, ******************

౨౨౫ ॥ అ॥ యోగాంతరమాహ॥ మూ॥ యాత్రాలగ్నగతో గ్రహః ప్రథమతః పశ్చాత్స వక్రీ భవేత్తల్లగ్నేశ్వర ఏవ వాగమనదిక్ఖేటోపి వక్రీ యది। యాతుర్జన్మవిలగ్నరాశ్యధిపతిర్వక్రంగతస్తద్దశాధీశో వా బలయుక్తవాన్ స్వభవనం భూయః ప్రయాతైష్యతి॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ యః యాత్రాలగ్నగతః సగ్రహః ప్రథమతః ప్రయాణకాలే - ఋజుగతిస్సన్నితి శేషః పశ్చాద్వక్రీ భవేద్యది - తదా ప్రయాతా భూయః పునః - స్వభవనం స్వగృహం ఏష్యతి యద్వా - తల్లగ్నేశ్వరో వా ప్రయాణలగ్నాధిపతిర్వా - యదా వక్రీ భవతి తదా పునరాగమిష్యతి - అథ వా గమనదిక్ఖేటోపి - స్వయం యద్దిశం ప్రతిగమిష్యతి తద్దిక్పతిర్వా యదా వక్రీ భవతి తదా వా అథ వా యాతుః ప్రయాణకర్తుః జన్మవిలగ్నరాశ్యధిపతిః జన్మలగ్నాధిపతిర్వా యదా వక్రంగతో భవతి తదా వా - అథ వా తద్దశాధీశః తస్య యాతుః యద్దశా తస్యా యోధీశః సః బలయుక్తవాన్ స్థానాదిషడ్బలయుక్తవాన్ సన్ యదా వక్రీ భవతి తదా వా ప్రయాతా - భూయస్సమేష్యతీతి - వక్తవ్యం దైవజ్ఞేనేతి పదద్వయమధ్యాహర్తవ్యం,

అ॥ యోగాంతరములను జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ నవగ్రహములలో నే గ్రహ
ము గానియుండు ప్రయాణలగ్నమునకు ఋజుగతుడై యుండి ప్రయాణకర్తపై
నము బోయిన పిమ్మట వక్రించినను - లేక ప్రయాణలగ్నాధిపతి వక్రగతుడై
నను- లేక తాను యేదిక్కును గూర్చి పైనము బోవదలచియున్నాడో యాదిగ
ధిపతి వక్రగతుడై యుండినను- ప్రయాణకర్త యొక్క జన్మలగ్నాధిపతి
వక్రగతుడైనను - లేక ప్రయాణకర్త యొక్క దశాధిపతి స్థానాదిపత్యులయు
క్తుడై యుండి యెప్పుడు వక్రగతుడగుచున్నాడో ఆ తిథియందు పయనమై పయను
బోయినవాడు అలస్వగృహమును బొందునని జ్యోతిశ్శాస్త్రాభిజ్ఞులచేత ఫ
లము జెప్పదగినదనియును తాత్పర్యము ****************************

౨౭ ॥ అ॥ పునర్యోగాంతరమాహ॥ మూ॥ యాత్రాలగ్నగతోదయాం
శభవనాద్యాత్రోడుపాదాంత్యగా యాత్రాకర్తృభపాదతస్స్వధర
థవా యాత్రేందుభాంశాంత్యగాః । తావంత్యోహ్నివినాడికాశ్చ ఘటికా
హాః పక్షమాసాస్తమోర్యావన్మధ్యనవాంశకాగలివశాత్స్యుర్యాతృకా
లావధిః॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ యాత్రాలగ్నగతోదయాంశభవనాత్ యా
త్రాలగ్నగతోయః ఉదయాంశః ఉదయనవాంశః సఏవభవనం తస్మాత్ తదా
రభ్య-యాత్రోడుపాదాంత్యగాః ప్రయాణనక్షత్రపాదాంత్యగతాః- అ
థవా యాత్రాకర్తృభపాదతః యాత్రాకర్తుః యద్యంజన్మనక్షత్రం - త
స్య పాదతః తదారభ్య యాత్రేందుభాంశాంత్యగాః యాత్రానక్షత్రపా
దాంత్యగాః తయోః యాతృజన్మనక్షత్రపాదప్రయాణనక్షత్రపాదయో
శ్చ యావన్మధ్యనవాంశకాః యావంత్యో యావత్సంఖ్యాకాః మధ్యనవాం
శకాః - తావంత్యో వినాడికాః ఘటికాః అహోని పక్షః మాసాశ్చ గతివశాత్
యాతృకాలావధిస్స్యాత్ ****************************

అ॥ మఱలయోగాంతరముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉక్తక్రమంబున
ప్రయాణము వెళ్లినవారికి మరలవచ్చెడి నిర్ణయకాలమెద్దియనిన - ప్రయాణ
లగ్నస్థనవాంశము మొదలు ప్రయాణనక్షత్రపాదనవాంశము వరకు గాని
లేక ప్రయాణకర్త యొక్క జన్మనక్షత్రపాదనవాంశము మొదలు ప్రయా
ణనక్షత్రాంశము వరకు గాని లెక్క పెట్టగా యెన్ని నవాంశములగుచున్న
వో అన్ని విఘడియలు-అన్ని ఘడియలు - అన్ని దినములు - అన్ని పక్షములు -
అన్ని మాసములు - కూడా చేరిన నెంత కాలమవునో అంత కాలమునకు పిమ్మ
ట వచ్చురని తాత్పర్యము ****************************

౨౨౭॥ పునర్యోగాంతరమప్యాహ॥ మూ॥ యాత్రాలగ్ననవాంశపో(ఽ)స్తనిలయే సప్తాంశేశ్వరో వా యదా వక్రీ సప్తమరాశిపోపి నవమాధీశోపి యాత్రాలయాత్। సద్రేక్కాణపతిః స్వకాలబలవాన్ తద్వారలగ్నేశ్వరో యాతుస్స్యాత్పునరాగమస్స్వభవనం వారేశ్వరో వా తదా॥ వ్యా॥ యాత్రాలగ్నేతి॥ యాత్రాలగ్ననవాంశపః ప్రయాణలగ్ననవమాంశాధిపః యదా వక్రీభవతి-అథవా అస్తనిలయే యాత్రాలగ్నాత్సప్తమలగ్నే - సప్తాంశేశ్వరః లగ్నే యావత్సంఖ్యాకో నవాంశః సప్తమలగ్నేపి తావత్సంఖ్యాకో నవాంశః తదధిపో వా - తదా వక్రీభవతి - యద్వా యాత్రాలయాత్ - యాత్రాలగ్నాత్ సప్తమరాశిపః సప్తమరాశ్యధిపతిర్వా - నవమాధిపోపి యాత్రాలగ్నాత్ నవమరాశ్యధిపతిర్వా-యదా వక్రీభవతి తదా వా - అథవా సద్రేక్కాణపః యాత్రాలగ్న ద్రేక్కాణపతిర్వా-స్వకాలబలవాన్ స్వకాలే యాత్రాకాలే బలవాన్ స్థానాదిషడ్బలయుక్తస్సన్ యదా వక్రీభవతి - యద్వా తద్వారలగ్నేశ్వరః తద్వారేశ్వరో యాత్రావారాధిపతిః లగ్నేశ్వరో యాత్రాలగ్నాధిపతిర్వా-స్వకాలబలయుక్తస్సన్ యదా వక్రీభవతి వారేశ్వరో యాతృజన్మవారాధిపతిర్వా జన్మరాశ్యధిపతిర్వా యదా వక్రీభవతి-తదా తత్కాలే యాతుస్స్వభవనం ప్రతి - పునరాగమః ప్రతిప్రయాణం స్యాదితి వేదితి శేషః.

అ॥ మఱలవచ్చుటకుయోగాంతరముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణలగ్ననవాంశాధిపతిగాని -ప్రయాణలగ్నమునకు సప్తమలగ్ననవాంశాధిపతిగాని - సప్తమలగ్నాధిపతిగాని - ప్రయాణసమయమున ఋజుగతుడై యుండి యెప్పుడు వక్రగతుడగునో అప్పుడును లేక ప్రయాణలగ్న ద్రేక్కాణాధిపతి - ప్రయాణకాలమందు స్థానాదిషడ్బలయుక్తుడై యుండి పిమ్మట వక్రించినను -ప్రయాణవారాధిపతియు - లగ్నాధిపతియును-తత్కాలమందు స్థానాదిషడ్బలయుక్తులై యుండి యెప్పుడు వక్రగతులగుదురో అప్పుడును-ప్రయాణకర్త యొక్క జన్మవారాధిపతిగాని-జన్మలగ్నాధిపతిగాని తత్కాలమందు బలయుక్తులై యుండి యెప్పుడు వక్రగతులగుదురో అప్పుడును -ప్రయాణకర్త శీఘ్రముగ స్వస్థానమును జేరునని తాత్పర్యము.******************

౨౨౮॥ మూ॥ భూత్వా నోగమనే ప్రవేశశకునం పశ్చాత్సమీపే పునః ప్రస్థానం శకునం భవేద్యది మహాలాభః ప్రయాతుస్సదా। ప్రోక్తం యత్సకలం ప్రయాణశకునం వ్యస్తం ప్రవేశే శుభం క్షీరాఖ్యం విహగం విహాయ నగర గ్రామప్రవేశాదిషు॥ వ్యా॥ భూత్వేతి॥ గమనే ప్రయాణే - ఆదౌ ప్ర

థమతః - ప్రవేశశకునం ప్రవేశకాలోక్తశకునం - భూత్వాపశ్చాత్పునస్సమీపే - ప్రస్థానంశకునం ప్రయాణశకునంభవేద్యదితదా ప్రయాతుఃమహాన్ లాభఃస్యాత్ యద్యచ్ఛకునం ప్రయాణేప్రోక్తంతత్సర్వంశకునం ప్రవేశేన్యస్తంవిపరీతంసత్ నగరగ్రామప్రవేశాదిషుశుభం। భారద్వాజమయూరచాషనకులానాంప్రదక్షిణగతిః ప్రయాణేశుభా ప్రవేశేతువామాగతిఃశుభా గరుడకుక్కుటశునకాదీనాం వామాగతిఃప్రయాణేశుభఃఫలదా - ప్రవేశేతు ప్రదక్షిణగతిర్గదేతివిశేషః - క్షీరాఖ్యంక్షీరనామకం - విహంగంపక్షిణంవిహాయ క్షీరపక్షిగతిస్తూభయత్రాపి వామగతిరేవశుభదేత్యర్థః**************

తా॥ ప్రయాణసమయమునందుగా - ప్రవేశమునకు జెప్పబడియున్నశకునములై పిమ్మట ప్రయాణశకునములాయెనేని ప్రయాణకర్తకు విశేషలాభమును - పాలపక్షిదప్ప ప్రయాణమునకు జెప్పబడి యున్నశకునములు నగరాది ప్రవేశాదులయందువ్యత్యస్తముగా నాయెనేని - ముఖ్యములగునని గా ప్రయాణములకు శ్రేష్ఠములని జెప్పబడి యున్న భారద్వాజ - మయూరాదిపక్షులయొక్క ప్రదక్షిణగమనము ప్రవేశమునకు నశుభకరంబనియు వామగమనము శ్రేష్ఠమనియు - ప్రయాణమునకు శుభకరంబని జెప్పబడియున్న గరుడకుక్కుటాదులయొక్క వామగమనము ప్రవేశమందశుభకరంబనియు - ప్రదక్షిణ గమనము శుభకరంబనియు పాలపక్షి గమనము ప్రయాణప్రవేశములయందు వామగమనమే శ్రేష్ఠమని తాత్పర్యము॥*****

౨౫॥అ॥ ప్రయాణేవిప్రాదీనాం నియతఫలాన్యాహ॥ మూ॥ యాత్రాధిష్ణ్యగుణైర్ద్విజస్యఫలదాసిద్ధిర్గుణైర్లగ్నజైర్జ్ఞానాయోగగతైర్నృపస్యతువిశాంసిద్ధిర్దినోత్థైర్గుణైః। శూద్రాణాంశకునైశ్శుభైశ్శుభఫలం యాత్రానుకూలాభవేదన్యేషాంతుముహూర్తశక్తిబలతస్స్యాత్కార్యసిద్ధిస్సదా॥ వ్యా॥ యాత్రేతి। యాత్రా - ద్విజస్యబ్రాహ్మణస్య - ధిష్ణ్యగుణైః నక్షత్రగుణైఃఫలదా - నృపస్యరాజ్ఞస్తు - లగ్నజైర్జ్ఞానాయోగగతైశ్చగుణైస్సిద్ధిఃయాత్రాసిద్ధిర్భవేత్ - విశాంవైశ్యానాందినోత్థైర్గుణైస్సిద్ధిః - శూద్రాణాంశుభైఃశకునైశ్శుభఫలంభవేత్ - అన్యేషాంసంకరాణాంతుముహూర్తశక్తిబలతఃముహూర్తబలాత్ యాత్రానుకూలాకార్యసిద్ధిస్సదాస్యాత్॥**********************************

అ॥ ప్రయాణవిషయమై బ్రాహ్మణాదులకు నియతఫలమును జెప్పుచు

న్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణసమయమున బ్రాహ్మణులకు గుణయుక్తనక్షత్రము లుగానుండెనేని శుభప్రదమనియు- రాజులకు లగ్నయోగాదులు శ్రేష్ఠము లుగానుండెనేని యిష్టసిద్ధిప్రదమనియు- వైశ్యులకు దినశుద్ధిచక్కగానుండె నేని శుభప్రదమనియు- శూద్రులకు ప్రయాణకాలమందు శుభశకునములా యెనేని శ్రేయస్కరమనియు - శేషించిన జనులకు ముహూర్తబలము చక్క గానుండెనేని కార్యసిద్ధి గలుగుననియును తాత్పర్యము ॥* * * * * * * * * * * * *

౨౩౦॥ అ॥ అథగమనదినవర్జ్యాన్యాహ॥ మూ॥ క్షౌరం వాక్కలహం సుదీర్ఘగమనం దైన్యం భయం వేపథుం శోకం దుష్టసహాయమేకగమనం విప్రత్రయం వక్రతాం। అభ్యంగం సముపోషణం చ కుటిలం త్యక్త్వాదిమేహ్ని వ్రజేత్పూర్వాదృష్టవశాత్ప్రయాణశకునం యాతుశ్శుభం వాశుభం॥ * *

వ్యా॥ క్షౌరమితి॥ క్షౌరం క్షురకర్మ- వాక్కలహం భార్యాదినా వాక్కలహం సుదీర్ఘగమనం అత్యంతాధికగమనం- దైన్యం యాచ్ఞాదిదైన్యం- భయం- వేపథుం- శరీరకంపం- శోకం- వ్యసనం - దుష్టసహాయం - దుర్జనసహాయం- ఏకగమనం అసహాయగమనం- విప్రత్రయం - వక్రతాం మార్గవక్రతాం- అథవా కించిద్దూరం గత్వా పునఃనివృత్తిం వా - అభ్యంగం తైలాభ్యంజనం- సముపోషణం ఉపోష్యం- కుటిలం మనోవైకల్యం చ- ఆది మేహ్ని ప్రథమదివసే- వర్జయిత్వా వ్రజేత్ గచ్ఛేత్ - ఏవం గతేసతి పూర్వాదృష్టవశాత్ జన్మాంతరపుణ్యపాపకర్మవశాత్ - యాతుః- ప్రయాణశకునం- శుభమశుభం చ స్యాత్ - పూర్వాదృష్టం శుభం చేచ్ఛుభశకునం- అశుభం చేదపశకునమితి వివేకః॥ *

అ॥ పైనము బోవు దివసమందు విడవదగిన కార్యముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణదివసమందు క్షౌరము- భార్య మొదలగువారితో కలహము- దీర్ఘమార్గగమనము- యాచ్ఞాదుల చే ప్రాప్తమగు దైన్యము- భయము- శరీరకంపము- వ్యసనము- దుర్జనుల సహాయము - ఏకాకిగా బయలు దేరుట బ్రాహ్మణత్రయము బయలు వెళ్లడము - మార్గమందు వక్రముగ నడవడము- అభ్యంగస్నానము ఉపోష్యము- చిత్తవైకల్యము- ఇవి మొదలగు దుష్టకార్యములత్యజించి ప్రయాణము వెళ్లిరేని జన్మాంతరపుణ్యపాపవిశేషమువలన శకునములగునన గా పూర్వాదృష్టము శుభమై యుండెనేని శుభశకునములు అశుభమై యుండెనేని అశుభశకునములునగునని తాత్పర్యము॥ * * * * * * *

౨౩౧॥ అ॥ ద్వితీయదివసేగీలక్షణమాహ ॥ మూ॥ ద్వితీయే దివసే పి

యాత్రాశకునం సమ్యగ్భ్యవేచ్ఛోభనం వ్యాళం వా శశకం వినావశకునం దై
వాత్తదన్యద్భవేత్ । పూర్వస్మిన్దివసేపియత్ర శకునం తత్రైవ గత్వా పున
స్తార్తీయే దివసే ప్రజేత్పునరపిస్యాదేవ యాత్రాసుసుఖం ॥ వ్యా॥ ద్వైతీయ ఇ
తి॥ ద్వైతీయే ॥ సూ ॥ ద్వేస్తీయ ఇతి తీయప్రత్యయః తతః స్వార్థే అణ్ ద్వితీ
య ఏవ ద్వైతీయః తస్మిన్ ద్వైతీయే దివసే - ద్వితీయదివసే - యాత్రాశకునం
సమ్యగ్భవేద్యది - తదా శోభనం మంగళం స్యాత్ - దైవాత్ విధివశాత్ - వ్యా
ళం సర్పం - శశకం చ వినా - అన్యదపశకునం భవేద్యది - తదా పూర్వస్మిన్ దివ
సే యత్ర శకునం శుభశకునం జాతం తత్రైవ పునర్గత్వా - తద్దివసం - తత్రై
వ నీత్వా - తార్తీయే ॥ సూ ॥ త్రేస్సంప్రసారణం చేతి తీయప్రత్యయః తృతీ
యః తతస్స్వార్థే అణ్ ఆదివృద్ధిః తార్తీయే తృతీయదివసే - పునః ప్రజేత్ -
ఏవం చ సతి - యాత్రాసుసుఖం స్యాదేవ ॥ *************

॥ అప్రయాణదివసమునకు రెండవదివసమందు గతిలక్షణమును జెప్పుచు
న్నాడు ॥ తా ॥ రెండవదివసమందు ప్రయాణ శకునములు చక్కగా నాయెనే
ని శుభకరంబనియు - లేక దైవాధీనమువలన సర్పము - కుందేలు ఈ రెంటిని వి
నాఖుగానేమి యపశకునములైన పూర్వదివసమందే ప్రదేశమున శుభ
శకునములాయెనో మరల నా ప్రదేశమును బొంది యాదినమచటనే యుండి
మూడవదివసమందు ప్రయాణము బోయిరేని సుఖవంతులగుదురనుట ***

యజ్వనా వేంకటాఖ్యేన రచితాయాం సతాం ముదే ।
కాలామృతస్య టీకాయాం బిందుః పంచమకోగమత్ ॥
ఇతి యాత్రాప్రకరణం సమాప్తం

కాలామృత తాత్పర్యస్వరూపంబగు బాలావబోధిక యను గ్రంథంబున
పంచమప్రకరణము * సమాప్తమాయెను ॥

కాలామృతే సవ్యాఖ్యానే.

* వాస్తుప్రకరణప్రారంభః *

౨౩౧ ॥ అ ॥ యాత్రాప్రకరణముక్త్వేదానీం వాస్తుప్రకరణం
నివక్తుం తత్సమ్యాలభ్యాంతం గృహనిర్మాణయోగ్యప్రదేశమాహ ॥

మూ॥ క్షేత్రాణాం వసతిస్స్యాత్కలియుగే శ్రీ వేంకటేశాజ్ఞయావింధ్యాఖ్యాచలదక్షిణావనితటే శ్రీ గౌతమీసన్నిధౌ। సంపూర్ణాధ్వరవేదశాస్త్రసహితే స్వర్గాదిభోగప్రదే బ్రహ్మజ్ఞైర్నిబిడస్థితేతిశుభదే ముక్తిప్రదే స్థాయినాం॥ వ్యా॥ క్షేత్రాణామితి॥ క్షేత్రాణాం కాశ్యాదీనాం మధ్యే ఇతి శేషః సంపూర్ణాధ్వరవేదశాస్త్రసహితే-సంపూర్ణాః యే అధ్వరాః యజ్ఞాః వేదాః ఋగ్యాదిశ్రుతయః యాని శాస్త్రాణి తర్కవ్యాకరణాదీని-తైస్సహితే యస్మిన్ తస్మిన్-స్వర్గాదిభోగప్రదే - స్వర్గాదయో పుణ్యలోకాః - తేషు యో భోగః-తత్ప్రదే దాతరి-బ్రహ్మవిద్భిః మహాత్మభిః నిబిడే సహితే - స్థాయినాం వసతాం జనానామితి శేషః - అతిశుభదే అత్యంతకల్యాణప్రదే ముక్తిప్రదే మోక్షదాయిని-వింధ్యాఖ్యాచలదక్షిణావనితటే-వింధ్యాఖ్యో యో అచలః పర్వతః తస్య దక్షిణావనితటే దక్షిణభాగే ప్రదేశే-గౌతమీసన్నిధౌ గౌతమీనదీసమీపే చ - శ్రీ వేంకటేశాజ్ఞయా - కలియుగే వసతిః మానే యుగే వసతిః గృహం శుభాంగళప్రదేశ్యర్థః.*********************

అ॥ జనులు వాసము జేయుటకు ప్రదేశమును నిర్ణయించుచున్నాడు॥

తా॥ కలియుగమున వాసము జేయువారలకు ముక్తిప్రదంబును శుభకరంబును వింధ్యపర్వతమునకు దక్షిణభూభాగమును వేదశాస్త్రేతిహాసపురాణపారంగతులగు బ్రాహ్మణోత్తములు నివసించియున్న గౌతమీనదీసమీపభూములును జనులకు వాసయోగ్యంబని శ్రీ వేంకటేశ్వరాజ్ఞాకరులగు గ్రంథకారులచే జెప్పబడినదని యభిప్రాయము.*********************

౨౩౩॥ అ॥ అథవాస్తుస్వరూపం నిర్దిష్టం ప్రసంగసంగత్యా రాజభృత్యార్థం గణనామాహ॥ మూ॥ సేవాయాం ప్రభునామభాదిగణనా భృత్యర్క్షపర్యంతకం తత్సంఖ్యా చతురాహతా సప్తహృతా శేషే ఫలం శిష్టం ఫలం। తత్పూర్వం విపరీతయోగతస్త్వంజ్ఞేయం హి రాజ్ఞాం స్థితిః దంభృత్యస్య సైవ భృత్యాదిగణనమేదత్థాదికో రాజ్యకృత్॥ వ్యా॥ సేవాయామితి॥ సేవాయాం విషయే ప్రభునామభాది ప్రభునామనక్షత్రమారభ్య - భృత్యాఖ్యధిష్ణ్యాంతతః భృత్యనామనక్షత్రపర్యంతం- గణయేత్ తదంకం -చతుర్గుణం కృత్వా చతుర్భిః సంగుణ్య - శైలైః సప్తసంఖ్యాభిః ప్రవిభజేత్ - పంచసప్తయుక్ఛిష్టం తద్ధనమితి జ్ఞేయం - తత్పూర్వవిపరీతయోగతః ఋణం - భృత్యనామనక్షత్రమారభ్య - ప్రభునామనక్షత్రపర్యంతం గణయే

త్ - తద్గుణితం చ షడ్భిరుణితాన్ స ప్తభిః హృతం సత్ యచ్ఛిష్టం తద్ఋణమితి వే
దితవ్యం- ఇదం రాజ్ఞః రాజభృత్యార్ణం- భృత్యస్వస్వామినః భృత్యస్య రాజార్ణం
తు - భృత్యస్య భాగః భృత్యస్య నక్షత్రమారభ్య ప్రభునామ నక్షత్ర పర్యంతంగణ
యేదిత్యర్థః- అన్యత్సర్వం పూర్వవత్ జ్ఞాతవ్యం- ఏవంచ సతి అర్ణాధికో ధనమ
ధికంచేత్ రాజ్ఞః కృత్యం వేత్ - ఋణమధికంచేత్ అశుభమిత్యర్థాల్లభ్యతే,**
అ॥ విస్మృతవాస్తుస్వరూపమును దెలుపువాడై ప్రసంగసంగతిచే రాజభృ
త్యార్ణమును జెప్పుచున్నాడు ॥తా॥ సేవకుని విషయమై యర్ణముజూ
చునపుడు ప్రభునామనక్షత్రము మొదలు సేవకుని నామనక్షత్రముపరకుగ
ణన జేసియాలెక్కను - ౪ - ట హెచ్చుగుణించి ౭ - ట భాగహరించగా
రాశియందు శేషముండెనేనినది ధనమగును - అట్టిధనసంఖ్యను నొకచోట
నుంచిమ అల సేవకుని నామనక్షత్రము మొదలు ప్రభునామనక్షత్రమువర
కును నక్షత్రంబున గుణించి భాగహరించగా శేషము ఋణమగును ఇట్లేప
రచబడిన ధన ఋణములలో ధనసంఖ్య యధికముగనుండెనేని ప్రభువుకులా
భకరమగు- సేవకుడు ప్రభువిషయమై అర్ణముజూచునపుడు సేవకనామ
నక్షత్రము మొదలు ప్రభునామనక్షత్రమువరకు గణనజేసి నక్కి- న వాటిని
నుక్తక్రమంబుగజూచి ఫలమును నెఱుంగవలయునని తాత్పర్యము.*******

౨౩౮ ॥ అ ॥ అథ గ్రామార్ణలక్షణమాహ ॥ మూ ॥ సాధ్యాఖ్యా ప్ర
థమాక్షరోక్తగణనాం సంలిఖ్య తస్యాః తత్సద్వ త్సాధకనామచ ప్రవిభ
జేన్నాగైశ్చశిష్టం ధనం। తాదృశ్యార్వవిపర్యయాగతమృణం ద్రవ్యాధి
కంభోగదం సామ్యంచేత్సమతాన్యదన్యరహితం స్యాదాఖ్యథా మాత్రికృత్ ॥

వ్యా ॥ సాధ్యాఖ్యా ప్రథమాక్షరోక్తగణనాం సాధ్యో గ్రామాదిః-తస్య
ఆఖ్యా నామ- తస్యాః యః ప్రథమాక్షరః తస్యోక్తగణనాం అకారాదిక్రమా
త్ సాధ్యనామాద్యక్షరపర్యంతం- గణనయా యావత్సంఖ్యా భవతి - తావ
త్సంఖ్యాం- భూమౌ సంలిఖ్య- తద్వామతః తస్యాస్సంఖ్యాయాః - వామతః
వామభాగే- సార్వవిభక్తికస్తసిః సాధకనామ సాధకో దేవదత్తః - తస్య నా
మాద్యక్షరంచ - తద్వత్ అకారాదిగణనయా యావత్సంఖ్యా - తావత్సం
ఖ్యాం సంలిఖ్య తత్సర్వం - నాగైః అష్టభిః - ప్రవిభజేత్ శిష్టం ధనం-లబ్ధేన ప్ర
యోజనం నాస్తి- తాదృశ్యార్వోక్తసదృశం పూర్వవిపర్యయాగతం- పూర్వ
స్మిన్విపర్యయేణాగతం ఋణం భవతి యథా సాధకనామాక్షరసంఖ్యాం
నిక్షిప్య- తద్వామభాగే సాధ్యనామాద్యక్షరోక్తసంఖ్యాంచ సంలిఖ్య - స

ర్వంనాగైః ప్రవిభజేత్ శిష్టం ఋణం భవేదిత్యభిప్రాయః - ఏవంచ సగ్రా
మ్యాధికం ధనాధికం చేత్ భోగదం సుఖప్రదం - సామ్యం చేత్ ధనర్ణే సమా
నే చేదిత్యర్థః - సమ ఇతి - అన్యత్ ఋణాధికం చేత్ - అన్నరహితం దారి
ద్ర్యం కుర్యాత్ - కించ వైరాఖ్య ధామశ్రుస్థానం - అతఏవాతిరిక్తత్ అ
త్ర బాలబోధార్థమత్యల్పం చిదుదాహ్రియతే - కుడిననగరం నామక
శ్చిద్గ్రామమపి శేషః తస్య ఆద్యక్షరః క కారః - అవర్ణాదారభ్య కకారపర్యం
తం - గణనయా సప్తదశ సంఖ్యా భవతి - తావత్సంఖ్యాం కమష్టభూమావినిక్షి
ప్య - తద్గ్రామభాగ ఈశ్వరో నామకశ్చిద్ద్విజః - అవర్ణాదారభ్య ఈకార
పర్యంతం గణనయా చతుస్సంఖ్యా భవతి తత్సర్వం సప్తదశోత్తరచతుశ్శతం
భవతి - తదష్టభిః హృతం సత్ ఏకం భవతి శిష్టం - తద్ధనం - ఏతదేవ వ్యత్యస్తం స
త్ చతుఃసప్తత్యుత్తరశతం - తదష్టభిర్హృతం సత్ షట్ శిష్టం భవతి - తదృణం
ధనాదృణమధికం - ఏవం బుద్ధిమతా సర్వత్ర ఊహ్యం కేచిదకారాది వర్గ
గణనయా కార్యమితి.

అ॥ గ్రామార్వణమున కులక్షణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అకారము మొద
లు గ్రామనామధేయ ప్రథమాక్షరము వరకు గణన చేయగా వచ్చిన సంఖ్యను
నొకచోట నుంచి - మరల అకారము మొదలు గృహముగట్టుటకు నిశ్చయించి
డి పురుషుని నామ ప్రథమాక్షరము వరకు లెక్క పెట్టి యా సంఖ్యను మొదట గ
ణన జేసి యుంచియున్న లెక్కకు కుడిపక్కన నునిచి వెరశి రాశిని ౮ - ట భాగ
హరించగా శేషము ధనమగు - మరల అకారము మొదలు గృహాధిపతి నామ
ధేయ ప్రథమాక్షరము వరకు లెక్క పెట్టి ఆ సంఖ్యను నొకచోట వ్రాసి యుం
చి - అకారము మొదలు గ్రామనామధేయ ప్రథమాక్షరము వరకు గణన జేసి
యా గుణకమును తోడంటి లెక్కకు కుడి భాగమున నునిచి వెరశి రాశిని - ౮ట
భాగహరించగా శేషము ఋణమగు - యిట్లేర్పరచబడిన ధన ఋణ సంఖ్య
లలో నే గ్రామము నధనసంఖ్య ఎచ్చుగా నుండునో అట్టి గ్రామము వాసయో
గ్యంబని తాత్పర్యము. **

౧౩౭॥ అ॥ అథక్షేత్రాగ్ర్వణమాహ॥ మూ॥ క్షేత్రస్యాకచటాః క్ర
మాత్తపయశావర్గాస్స్యుర్గష్టౌస్థితాః ప్రాగాదౌ ఖగరాడ్బిడాలమృగరా
ట్ శ్వాహ్వాఖునాగాశ్శశః। స్యాద్వర్గాద్యదిపంచమోఽరిరథదిగ్వర్గేఽష్టు
యోనిస్త్వియం ద్వౌద్వౌదిట్ తువిదిట్ తు చైకపక్షితం మేషాదిపూర్వాగ్నితః॥
వ్యా॥ క్షేత్రస్యేతి॥ అకచటతపయశా ఇతి క్షేత్రస్య అష్టౌవర్గాః స్థితాః ప్రా

గాదౌ ప్రాగాద్యష్టదిక్షు - క్రమాత్ - ఖగరాట్ గరుడః - బిడాలో మార్జారః - మృగరాట్ సింహః - శ్వా శునకః - అహిః సర్పః ఆఖుర్మూషకః - నాగో గజః - శశః ప్రసిద్ధః ప తే - అవర్గాదీనామధిపాస్స్యుః - స్వాత్ స్వకీయాత్ వర్గాత్ పంచమః - పంచమవర్గో యది అరిః శత్రుః యస్య నామ్నః ఆద్యక్షర వర్గః తస్య స్వపంచమవర్గః శత్రురిత్యర్థః - స్వాద్వర్గాత్పంచమవర్గ ఇత్యనేన శేషా స్సర్వే భావా ఇత్యర్థా ల్లభ్యతే - పక్షాంతరమాహ ॥అథేతి॥ దిగ్వర్గేషు ఇయం మేషాదిరిత్యుచ్యతే పూర్వాద్యదితః ప్రాచీమారభ్య - అఖిలం మేషాదిద్వాదశరాశయః - దిక్షు చతుర్దిక్షు - ద్వౌ ద్వౌ రాశీ - విదిక్షు ఆగ్నేయాదిషు చతుష్షు ఏకైకం మేషాదిరితి శేషః॥...... ....***

అ॥ ఈ శ్లోకార్థమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పంచాశద్వర్ణములోనుండే అ-క-చ-ట-త-ప-య-శ - ముల నెడి ఎనిమిదివర్గములకు ప్రాగాదిగా నెనిమిదిదిక్కులు స్థానంబులగు - అట్టివర్గములకు - ప్రాగాదిగా - గరుడ బిడాల - సింహ శునక - సర్ప - మూషక - గజ - శశకములధిపతులనియును - పురుషుని యొక్క నామ ప్రథమాక్షరము యేవర్గమునందుండునో ఆవర్గమునకు పంచమవర్గము శత్రువర్గముగా నావర్గమునకు స్థానంబగు దిక్కునందు గృహనిర్మాణము కూడదనియును - పక్షాంతరమున - ప్రాగాదీశాన్యమువరకు మేషాదిద్వాదశరాసులను - దిక్కులయందు నొక్కొక్క రాశియు విదిక్కులయందు రెండేసిగాను నిచిరేని - ఇది యొదిగ్వర్గలయందు మేషాదియని జెప్పబడుననుట॥**

౨౩౬॥అ॥ పూర్వోక్తరాశిచక్రస్య నామరాశిమారభ్య ఫలమాహ॥ మూ॥ ఏకస్మిన్ యది పంచమే చ నవమే స్యాద్బంధు సంరక్షకో నాశస్స్యాద్ద్వితయే చ షష్ఠదశమే చేన్నామరాశ్యాదితః॥ తార్తీయే యది సప్తమే పరజనైః పోష్యస్తథైకాదశే చాతుర్థే చ సఘాతుకో గృహపతిః స్థాయ్యష్టమే ద్వాదశే॥ వ్యా॥ ఏకస్మిన్నితి॥ నామరాశ్యాదితః - యో గృహపతిః తస్య నామరాశిమారభ్య ఏకస్మిన్ - నవమే పంచమే చ స్థాయీ యది బంధుసంరక్షకః బంధుజనపోషకస్స్యాత్ ద్వితయే షష్ఠేదశమే చ స్థాయీ యది నాశః స్యాత్ స్వస్యైవహానిః - తార్తీయే తృతీయస్థానే - సప్తమే - ఏకాదశే చ - స్థాయీ యది పరజనైః పోష్యః పరాధీనవృత్తిస్స్యాదిత్యర్థః - చతుర్థమేవ చాతుర్థం తస్మిన్ అష్టమే ద్వాదశే చ స్థానే - స్థాయీ యది ఘాతుకః స్యాత్ పరప్రాణాపహా

త్రాభవేత్ - నామరాశ్యాదికమితి సర్వత్రానుషంగః

అ॥ పూర్వశ్లోకోక్తంబగు రాశిచక్రమునకు నామరాశి మొదలు ఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గృహపతియొక్క నామరాశి మొదలు పంచమ-నవమ రాశిస్థానములైన దిక్కులవాసము చేసిన బంధుపోషకుడగును రెంటనారింటపదింట వాసము చేసిన నాశమునొందును - మూటనేనిమిదింట పదనొకొండింటనుండిన నితరులచే పోషితుడగును - నాలుగింటనేనిమిదింట పండ్రెండింటనుండినవారునికి హానిగలుగజేయుచుండునని తాత్పర్యము॥***************

౨౩౭॥ అ॥ అథనామర్క్షాత్కర్తవ్యాన్యాహ ॥ మూ॥ సంగ్రామవ్యవహారధామనగరగ్రామేషు మంత్రార్పణే జ్ఞాతే సత్యపి జన్మభే చ సతతం నామర్క్షజం స్యాత్ఫలం। అజ్ఞాతం జననోడు యస్య ఫలదం స్యాన్నామభం తస్య తు త్రింశద్వత్సరతః పరం ఫలదమిత్యాహుః పరే నామభం॥ వ్యా॥ సంగ్రామేతి॥ సంగ్రామవ్యవహారధామనగరగ్రామేషు సంగ్రామో యుద్ధం- వ్యవహారః క్రయవిక్రయాదివ్యవహారః- ధామ క్షేత్రార్పణం-నగరం పట్టణార్పణం గ్రామః గ్రామార్పణం-ఏతేషు విషయే-మంత్రార్పణ విషయే చ జన్మభే జన్మనక్షత్రే జ్ఞాతే సత్యపి-నామర్క్షజమేవ ఫలం స్యాత్ - నామర్క్షమారభ్యైవ-సర్వార్పణం ద్రష్టవ్యమిత్యర్థః- యస్య జనస్య జననోడు జన్మనక్షత్రమజ్ఞాతం-తస్య జనస్య నామభం నామనక్షత్రమేవ ఫలదం స్యాత్ అర్పణాతిరిక్తకార్యేష్విత్యర్థః పరే తు జన్మనక్షత్రే జ్ఞాతేపి-త్రింశద్వత్సరతః పరం త్రింశద్వర్షాదూర్ధ్వం-నామభం ఫలదమిత్యాహుః-తన్న సంగచ్ఛతే మానాభావాత్॥**************************************

అ॥ నామనక్షత్రాదులయందు చేయవలయు దాని జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ యుద్ధము-వర్తకము-గృహము-పురము-గ్రామము-మంత్రము-వీటికి నర్పణము జూచునపుడు- నామనక్షత్రమే ఫలప్రదమగును- అర్పణేతర విషయమందు ముప్పది వత్సరములకు పైన నామనక్షత్రము ఫలప్రదమని కొన్ని గ్రంథములయందు జెప్పబడియుండినను ప్రమాణము లేమి నది ఫలప్రదముగానేరదని గ్రంథకర్త యభిప్రాయము!*****************.********

౨౩౮॥ అ॥ అథగృహమేరున్నతగంధరూపరసానాం ఫలమాహ ॥ మూ॥ ఈశత్పశ్చిమదక్షిణోన్నతమహీ లక్ష్మీప్రదా నేతరా సమ్యగ్గంధసమన్వితా కనకదా దుర్గంధయుక్తార్తిదా। క్షేత్రం శ్వేతమథాల్పరక్తమఖిలం పీతం చ కృష్ణం క్రమాద్విప్రాదేర్మధురం భవేచ్చ కటుకం తిక్తం కషాయం

శుభం॥ వ్యా॥ ఈషదితి॥ ఈషత్పశ్చిమదక్షిణోన్నతగృహే ఈషన్నిమ్నంచిన్మా
త్రంపశ్చిమదక్షిణయోర్భాగేఉన్నతామహీభూమిః - లక్ష్మీప్రదా ఐశ్వర్య
ప్రదా - నేతరా ప్రాగుత్తరోన్నతాపశ్చిమదక్షిణభాగేనిమ్నాచమహీఅల
క్ష్మీప్రదా - సమ్యగ్గంధసమన్వితాసుగంధయుక్తామహీ - కనకదాస్వర్ణప్ర
దాదుర్గంధయుక్తాతుఆర్తిదాపీడాకరీ - విప్రస్య శ్వేతంక్షేత్రం - క్షత్రి
యస్యాల్పరక్తంఈషద్రక్తం - వైశ్యస్యాఖిలంపీతంఅత్యంతపీతవర్ణం క్షే
త్రం శూద్రస్యకృష్ణంక్షేత్రం - శుభంశుభఫలదం - భూః ఇతి - క్రమాద్విప్రా
దేః క్షేత్రంమధురంతత్ప్రస్థితస్యద్విక్షణేనమధురంభవేద్యది - విప్రస్య - కటు
కంయదిక్షత్రియస్య - తిక్తంవైశ్యస్య - కషాయంలవణసమం - యదిశూద్ర
స్య - శుభంభవేత్॥***********......

ఆ॥ గృహోన్నతరూపగంధరసములకుఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
గృహముగట్టెడుభూమిపశ్చిమదక్షిణభాగములందించుకమిట్టయయుండిన
గృహపతికిభాగ్యముగలుగజేయునుఅట్లుగాకున్నదరిద్రమగునుమించివా
సనతోగూడియుండనస్వర్ణమునిచ్చుదుర్వాసనాయుక్తమయినపీడాకర
మగును - తెలుపువర్ణముగల్గినదియయియున్న - బ్రాహ్మణులకును - ఇంచుక
యెఱ్ఱనైనాకారముగలదయియున్న రాజులకును - పచ్చనివర్ణముగలిగిచేద
యియున్నవైశ్యులకును - నల్లనివర్ణముగలిగియుప్పగానున్నశూద్రులకును
శుభప్రదమగును॥***********************************
౨౩౯॥ అ॥ అథగర్తస్యజలపూరణయోఃఫలమాహ॥ మూ॥ ఖాత్వాగర్తమర
త్నిమాత్రమథతాంమృత్స్నాంపునఃపూరయేన్న్యూనాహానికరాసమా
తుసమదావృద్ధిస్తువృద్ధిప్రదా। తోయంరాత్రిముఖేప్రపూర్యఖననేతత్రై
వహిత్వామృదంతత్రస్రావితస్సుఖదంజలంత్వనశనంపంకోరజోమృత్యుకృత్
వ్యా॥ ఖాత్వేతి॥ అరత్నిమాత్రంచతుర్వింశత్యంగులిమానంగర్తంఖాత్వాఖని
త్వా - ఖనేరుదిత్వాత్ క్త్వాప్రత్యయస్యేడ్వికల్పేన ఇట్త్వం - తామేవ - మృ
త్స్నాంమృత్తికాం - పునఃపూరయేత్ ఏవంపూరితాయాంసత్యాంసామృ
త్తికాన్యూనాఅసంపూర్ణాచేత్ హానికరా - సమాతుల్యా చేత్సమదాసమ
ఫలదా - వృద్ధిస్తుగర్తస్యాధికాచేత్ - వృద్ధిదా - కించతత్రైవఖననేగర్తే
మృదంమృత్తికాం - హిత్వాఅపసార్య - అథరాత్రిముఖేసాయంకాలే - తో
యంజలంప్రపూర్య - శ్వః జలంప్రాతర్ద్రష్టవ్యంజలమస్తిచేత్సుఖదం - పంకో
యదినిర్దశనందారిద్ర్యం - కుర్యాత్ - రజఃధూళిశ్చేత్ మృత్యుకృద్భవేత్ స్యా

హపతేరితి శేషః **

అ॥ పల్లమునయందు జలములనింపించుటకుఫలమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ పడితక్కువనూరెడుపల్లమును త్రవ్వియాపల్లమునుదానిమట్టిచేపూడ్చుచున్నతక్కువయ్యేనేనికీడుగలుగజేయును-సరియైన-సమఫలమునిచ్చును-అధికమయ్యేనేనివృద్ధిగలుగజేయును- ఆపల్లమునయందు నాటిసాయంకాలమునజలముబోసమఱునాడుదయమునజూడగా - ఉదకముండెనేనిసుఖప్రదమగు- ఆడుగానుండిననన్నముబెల్లముగజేయును - దుష్టుగానుండినమృత్యుప్రదమగునను. **

౨౧౦ ॥ అ॥ జలగతిఖాతఖననయోర్నిర్ణయమాహ॥ మూ॥ అన్యక్షేత్రజల స్వధామగమనం హానిశ్చకోలాహలః ప్రాగీశానకుబేరదేశగళితంస్వక్షేత్రతోయంశుభం సౌమ్యప్రాగ్జలధీశకూపఖననంకర్తుశ్చలక్ష్మీప్రదంపాషాణాదిలబేక్షుమించఖాసేన్యాదస్థిలాభోమృతిః॥ వ్యా॥ అన్యక్షేత్రేతి॥ అన్యక్షేత్రజలంపరిగృహోదకం - స్వధామగమనం స్వగృహాగమనం- భవేద్యది - హానిఃకోలాహలోయుద్ధంచస్యాత్ - స్వక్షేత్రతోయంస్వగృహోదకం - ప్రాగీశానకుబేరదేశగళితంప్రాచీశాన్యోదీచీషు గళితంచేచ్ఛుభం-అన్యత్రగళితంచేదశుభమిత్యర్థాల్లభ్యతే- సౌమ్య ప్రాగ్జలధీశకూపఖననంసౌమ్యముదీచీ - ప్రాక్పూర్వా - జలధీశః ప్రతీచీదిక్ ఏతాసుదిక్షుకూపఖననంచేత్ కర్తుఃగృహపతేఃలక్ష్మీప్రదం-చ కారః పాదపూరణార్థకః ఖనేకూపఖననేసతి-పాషాణాదిలభేద్యదిశుభం-అస్థిలాభోయదిమృతిర్భవేత్. **

అ॥ ఉదకముబైటబోవుటకును బావిత్రవ్వుటకునుదిఙ్నిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ **

తా॥ ఇతరులయింటియుదకముతమయింటికివచ్చునట్లునుండెనేనిహానియుంగలహముంగలుగును-తమయింటినీళ్లుప్రాగీశాన్యకుబేరదిక్కులబోటవుశుభకరమగును- తనయింటికిప్రాక్పశ్చిమోత్తరదిక్కులయందుబావి త్రవ్విరేనిగృహపతికిలక్ష్మీకరంబగు- అట్లుత్రవ్వబడినబావియందుపాషాణాదులులభ్యమాయెనేనిశుభమగుఎముకలుండెనేనిమృత్యుప్రదమగును

౨౧౧ ॥ అ॥ గృహకర్ణికాచక్రలక్షణమాహ॥ మూ॥ చక్రంస్యాద్గృహకర్ణికాహ్వయమిదంసంలిఖ్యలింగత్రయంరేఖాస్వత్రచతస్రపపినిక్షేత్రిగ్యక్షప్రగ్రసాదితః। ఏకైకస్యహితారకానవనవప్రాగ్లింగవామాధరా

దూర్ధ్వస్థా అపి చోర్ధ్వగా శ్శుభఫలా నింద్యా స్త్వధోదేశగాః॥ వ్యా॥ చ
క్రమితి॥ లింగత్రయం లింగాకార రేఖాత్రయం సంలిఖ్య తత్ర లింగత్రయప
వచతస్రో రేఖా స్తిర్యగ్విలిఖేద్యది ఇదనేవ గృహకణీకాహ్వయం గృహ
కణీకాచక్రం భవతి - చక్రస్య ఫలం దర్శయతి ప్రాక్ప్రథమతః - లింగవా
మాధరాత్ - లింగస్య యద్వామో వామభాగః - తస్యాధర మధోభాగః - త
స్మాత్తదారభ్య ప్రకైకస్య లింగస్య - దస్రాదితః అశ్విన్యాదితః - నవనవతా
రకాః లిఖేత్ ఏవం లిఖితే - యా ఊర్ధ్వస్థా లింగత్రయోపరిస్థాః ఊర్ధ్వగా
అపి మూర్ధ్వోర్ధ్వగాశ్చ తాస్తాశ్చ తారకాః - శుభఫలదాః కర్మః శుభఫ
లదా భవంతి - అధోదేశగాస్తు లింగత్రయస్యాధః ప్రదేశగతాస్తు - నింద్యాః
అశుభఫలదాః.

అ॥ గృహకణీకాచక్రలక్షణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ నిడుపుగ
మూడు లింగాకార రేఖలు వ్రాసి దానిపై నాలుగడ్డగీట్లుగీచి అందు యెడమప
క్కనున్న లింగమునకెడమపార్శ్వమునన్న క్రిందియడ్డగీటు మొదలుగొ
నక గీతకు నశ్విని మొదలుకొని నక్షత్రములను వ్రాయవలయును అనగా
లింగమునకు నెడమప్రక్కన - ౪ - నక్షత్రములు శిరస్సున - ౧ - కుడిప్రక్కన - ౪ నక్ష
త్రములు ఈ తీరున ప్రతిలింగమునకు వ్రాయగ నన్ని లింగముల శిరంబున ను
న్న నక్షత్రములు యెడమప్రక్కనున్న - ౪ - నక్షత్రములు సభప్రతిష్ఠ మొద
లగు కార్యముల విషయమై శుభకరంబులగు - లింగమునకు కుడిప్రక్కనున్న న
క్షత్రములశుభకరంబులగును - క్రిందనున్న నక్షత్రములలో నీచక్రమం
దు శ్రేష్ఠములుగా నేర్పడెడు నక్షత్రములను దెలుసుకొనుటకై నాయా నక్షత్ర
జ్ఞాపకంబులగు సంఖ్యలు వ్రాయబడియున్నవి - ౧ - ౨ - ౩ - ౪ - ౫ - ౧౦ - ౧౧ -
౧౨ - ౧౩ - ౧౪ - ౧౯ - ౨౦ - ౨౧ - ౨౨ - ౨౩ - ఈ సంఖ్య గల నక్షత్రములు శుభక
రంబులని ముఖ్యాభిప్రాయము.

౨౪ ౨॥ అ॥ గృహకర్ణికాచక్రే - సకలరేఖాగతగ్రహయుక్తచంద్రఫల
మాహ॥ మూ॥ రేఖాయాంచ గురౌ స్థిత్రే గృహిణః స్తంభప్రతిష్ఠాగమే సూ
ర్యేణాగ్నిభయం కుజేన సహితో మృత్యుం బుధే నాశయం। దౌర్భాగ్యం గు
రుణాసితేన కలహం శుం జేన చోరాగమం దారిద్ర్యం తమసాధ్వజేన చలనం
కుర్యాచ్చశీతద్గృహే॥ వ్యా॥ రేఖాయామితి॥ శశీ చంద్రః - స్తంభప్రతిష్ఠాగ
మే యద్గృహ స్తంభప్రతిష్ఠాకాలే - తిరశ్చి రేఖాయాం సూర్యేణ సహితో
యది - తద్గృహే - విశ్వమానస్య గృహిణో యజమానస్య - తత్ర తదా - అగ్నిభ

యం - కుజేనసహితోయదిమృత్యుంమరణభయం - బుధేనయుతమాంరోగం గురుణాదౌర్భాగ్యం - సితేనశుక్రేణకలహం-మందేనచోరాగమం-తమసా రాహుణాదారిద్ర్యం॥సి॥ తమస్తు రాహుస్స్వర్భానురిత్యమరః - ధ్వజేనకేతునాచలనంస్థానచలనంస్యాత్ ****************************

అ॥ స్తంభప్రతిష్ఠాకాలమునగృహకర్తకాచక్రమునందుచంద్రుడున్ననక్షత్రముతిర్యగ్రేఖయందుజేరియానక్షత్రమునసూర్యుడుమొదలగుగ్రహంబులుండినవేనివానికిఫలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రునితోడ-సూర్యుడు-కుజుడు-బుధుడు-గురువు-శుక్రుడు-శని- రాహువు - కేతువు-వీరలుజేరినేనివరుసగ-అగ్ని - మృత్యు - రోగ-దారిద్ర్య - కలహ-చోర-దారిద్ర్య-స్థానచలన- భయంబులుగలుగుగానచంద్రునితోనేగ్రహంబును జేరియుండగూడదనితాత్పర్యము.****************************

౨౮౩॥ అ॥ క్షేత్రస్యనవవర్గగణితక్రమమాహ॥మూ॥ఆయామమేవవిశాలమేవగుణయేత్ క్షేత్రేకృతంయత్పదంనాగాగ్నిభిస్స్వహృతే భవేత్ త్రికరిభిర్వాగోంకశైలైర్ధనం। షట్త్రింశేనభమష్టభిర్నవగజైర్వారాయోంకక్షాకైర్వ్యయస్త్వంశోష్టనవభిస్తదేవవిభజేదాయుర్గజైర్దిక్పతిః॥ వ్యా॥ ఆయామమేవేతి॥ ఆయామమేవగృహభూమేర్దైర్ఘ్యం-విశాలంగృహభూమివిస్తారంగుణయేత్-ఇత్థంసంగుణ్యయత్ క్షేత్రఫలంభవతి-తత్పదంక్షేత్రక్షేత్రపదమేవనాగాగ్నిభిః నాగాగ్నేష్టభిర్గుణితా - అగ్నిభిః ద్వాదశభిర్విభక్తేసతియచ్ఛిష్టం-తత్-స్వంధనంభవతి-పునస్తత్పదమేవత్రికరిభిః త్రిభిస్సంగుణ్య - కరిభిఃఅష్టభిర్విభక్తేసతిశిష్టంఋణంభవతి - పునస్తత్పదమేవ- అంకశైలైః నవభిస్సంగుణ్యసప్తభిఃహృతే-సతిశిష్టంవారోభవతి - పునస్తత్పదమేవషట్త్రింశేనషడ్భిస్సంగుణ్యత్రింశత్సంఖ్యయాహృతేసతిశిష్టందినందివసోభవతి - పునస్తత్పదమేవఅష్టభైఃఅష్టభిస్సంగుణ్య భైఃసప్తవింశతిభిఃహృతేసతిశిష్టంభంనక్షత్రంభవతి - పునస్తత్పదమేవనవగజైఃనవభిఃసంగుణ్య - గజైఃఅష్టభిఃహృతేసతిశిష్టంఆయః - తత్పదంఅంకక్షాకైః అంకైర్నవభిఃసంగుణ్య - క్షాకైఃవింశత్యుత్తరశతేనహృతేసతిశిష్టంవయోభవతి - తత్పదమేవషణ్ణవభిఃషడ్భిస్సంగుణ్యనవభిఃహృతేసతిశిష్టంశోంశఏవపూర్వాగతమేవాయుఃగజైర్గ్యష్టభిర్విభజేద్యదిదిక్పతిరింద్రాదిదిగీశోభవతి.

అ॥ గృహముగట్టుస్థలములకు-ధనము- ఋణము-వారము-దినము-నక్షత్రము-ఆయము-ఆయుస్సు-అంశము-దిక్పతులనెడునవవర్గగణితక్రమము

నుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గృహముగ స్ప్రదేశముయొక్క నిడుపునుకొలిచి పర్వడినసంఖ్యచే వెడల్పు సంఖ్యను గుణించ నాసంఖ్యకు క్షేత్రీకృతపదము నానామంబగు- అట్టిక్షేత్రీకృతపదసంఖ్యను ముందు వ్రాయగలసంఖ్యలచే తొమ్మిదిమారులుగుణించితొమ్మిదిమారులు భాగహరించగమిగతసంఖ్యలు ముందుజెప్పినధనఋణాదినవవర్గులగు- అట్లువర్గజ్ఞాపకములకై పైనవ్రాయబోయ్యే సంఖ్యలలో మొదటిఖంకెగుణకమనియు - రెండవయంకెహారణమనియు దెలుసుకొని గుణించి రేనిని నవవర్గగణితమేర్పడును- గుణ-౮-హార ౧౨-ధనం-౩-౮-ఋణ-౯ ౭-వార-౬ - ౩౦-దిన-౮ - ౨౭-న-౯-౮-ఆ-౯-౧౨౦- వయస్సు-౬ - ౯-అంశము-వ అలవయస్సంఖ్యను-౮-ట భాగహరించగ శేషముదిక్పతియనియెసంగవలయు ననుట.

౨౮౮ ॥ అ॥ పూర్వోక్తధనాదీనాం ప్రత్యేకఫలాన్యాహ॥ మూ॥ క్షేత్రే పూర్వపదంపునశ్చగుణయెన్నాగాది వాక్యాద్యయాతద్వాక్యాంతిమసంఖ్యయైవవిభజేద్ద్రవ్యాదిశేషైర్లభేత్ । కతుణశ్చేదధికం ధనంశుభమృణాద్యద్యల్పమర్థోశుభం యద్యాయో విషమశ్శుభశ్శుభఫలావారాశ్శుభానాంయది॥ వ్యా॥ క్షేత్రఇతి॥ క్షేత్రేగృహభూమా పూర్వపదంఆయామేనవిశాలగుణితంపదం నాగాదివాక్యాద్యయా నాగాదివాక్యేఆద్యయా ప్రథమసంఖ్యయాపునశ్చగుణయేత్ తద్వాక్యాంతిమసంఖ్యయా నాగాదివాక్యే అంతిమసంఖ్యయైవవిభజేత్ అయమర్థః పూర్వపదమష్టభిః సంగుణ్యద్వాదశభిర్విభజేత్ ఎవంసర్వత్రాప్యూహ్య తథాచసతిశేషైః ద్రవ్యాదిధనఋణాదికంలభేత్ ధనమృణాత్ అధికంచేత్- తుః గృహపతేః శుభంఋణాదర్థః అల్పంయదిఅశుభంఆయః విషమశ్చేచ్ఛుభః సమశ్చేదశుభ ఇత్యర్థాల్లభ్యతే శుభానాంశుభగ్రహాణాంసంబంధినో వారాశ్శుభఫలాశ్శుభఫలదా భవంతి...

అ॥ పూర్వశ్లోకమునజెప్పినధనఋణాదులకు ఫలమునజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉక్తక్రమంబుగగుణకభాగహారములుచూడగధనసంఖ్య - ఋణసంఖ్యకంటెయెక్కువాయెనేని గృహపతికిశుభమగు- తక్కువాయెనేనియశుభమగు - ఆయసంఖ్య బేసిగనున్నశుభమగు - శుభగ్రహవారములు శుభకరంబులగుననితాత్పర్యము,..

౨౮౯ ॥ అ॥ క్రమప్రాప్తస్యగణితాగతనక్షత్రస్యఫలమాహ,,****

మూ॥ ఆత్మర్క్షాద్గృహభాంతమేవగణయేద్వ్యద్వచ్చతారాబలంచా

త్మర్క్షాంగృహాభంయదేకమశుభంతార్తీయభంస్వతుయః॥దుఃఖంస్యాద్య దిపంచమంనిధనదంకర్తుర్భవేత్సప్తమం॥మేత్రేపుత్రశరాస్సదాగృహ పతేరేవేతరాస్తారకాః॥ వ్యా॥ఆత్మర్క్షాదితి॥ తారాబలంయద్వత్ తారాబ లేయథాఆత్మర్క్షమారభ్యనిత్యనక్షత్రపర్యంతంగణయేత్ - తద్వదాత్మ ర్క్షాత్ స్వజన్మనక్షత్రమారభ్యగృహనక్షత్రంగణితాగతగృహనక్షత్రప ర్యంతంగణయేత్ - ఏవంచసతిఆత్మర్క్షాంగృహభంగృహనక్షత్రంచపకం యదిగృహపతేరశుభంతార్తీయభంఆత్మర్క్షాద్గృహనక్షత్రంతృతీయంయ దిస్వతుయః-స్వస్యగృహపతేఃతుయఃనాశఃస్యాత్ - పంచమంయదిదుఃఖం స్యాత్ సప్తమంచేత్ కర్తుఃనిధనదంమరణప్రదంస్యాత్ ఇతరాఃసృతీయపంచ మసప్తమాతిరిక్తాస్తారకాస్తుమైత్రేగృహభామాగృహపతేఃపుత్రకరాః సంతానకరాభవంతి**************************************

అ॥ ఉక్తగణితక్రమంబునవచ్చినగృహనక్షత్ర ఫలమును జెప్పుచున్నా డు॥ తా॥ తనజన్మనక్షత్రము మొదలుగృహనక్షత్ర మువరకు లెక్కబెట్టియచ్చా సంఖ్య నుతొమ్మిదిచే భాగహరించ గతననక్షత్ర ముగృహనక్షత్ర శేషమా మొనేని యశుభకరంబనియు - జన్మనక్షత్ర మునకుగృ హనక్షత్రము మూడ వది- అయిదవది - ఏడవది - యాయెనేనివరుస ఎగనాశము- దుఃఖము- మరణ ముగలుగు - నాలుగు - ఆరు- ఎనిమిది- తొమ్మిదిసంఖ్యలగలదైన శుభప్రక రంబులనియును తాత్పర్యము.

౨౪౬ ॥ అ॥ రాశ్యంతగణఫలమాహ॥మూ॥ రాశ్యంతంగణయేద్గృహ స్యగృహిణో రాశ్యాదితత్తత్ఫలంనిస్సంతానకరంత్రికోణనిలయంద్వి ద్వా దశోనర్థకృత్ । షష్ఠాష్టాఖ్యగృహంసదాకలహదంచాన్యే శుభా రాశయో దంపత్యోరపియత్ఫలంపరిణయేకర్తుర్గృహేతత్ఫలమ్ ॥ వ్యా॥ రాశ్యంత మితి॥ గృహిణోయజమానస్య- రాశ్యాదిజన్మ రాశిమారభ్య- గృహస్య రా శ్యంతంగణయేత్ ఏవంచసతి త్రికోణనిలయంగృహిణః రాశేఃపంచమం - న వమంచేత్ - నిస్సంతానకరం- ద్విద్వాదశః గృహిణో రాశేఃద్వితీయోద్వా దశశ్చ అనర్థకృత్ - షష్ఠాష్టాఖ్యగృహంషష్ఠగృహమష్టమగృహంచకలహ దం - అన్యేఉక్తాతిరిక్తాః రాశయః-శుభాఃకింబహునా - పరిణయేవివాహే- దంపత్యోర్యద్యత్ఫలముక్తంతత్ఫలంతత్తత్ఫలం- కర్తుఃయజమానస్యగృహే- గృహవిషయేపి ద్రష్టవ్యమిత్యర్థః.

అ॥ గృహరాశ్యంతగణనఫలముబజెప్పుచున్నాడు **************

తా॥ యజమానునియొక్క జన్మరాశి మొదలు గ్రహరాశివరకు గణన జేయగ గ్రహపతిరాశికి గ్రహరాశి అయిదవది - తొమ్మిదవదిగానున్న నిష్ఫంతానకరంబును - ౨ - వది - ౧౨ - వది గానున్న పీడాకరంబును - ౬ - వది - ౮ - వదిగానున్న కలహప్రదముగు శేషంబులు శుభకరంబులను - నా త్రియును వాహావిషయమైదంపతులకు జెప్పబడి యున్న ఫలంబు లన్నియు నిచట గ్రహపవిషయమైయుగాహ్యంబులనియును తాత్పర్యము. ************************

౨౮౪॥అ॥ గణితాగతదివసాంశానాంక్రమాత్ఫలాన్యాహ ॥మూ॥ రిక్తా శూన్యకరా అమా నిధనదా మాసాదిరార్తిప్రదాతచ్ఛేషాస్తిథయశ్శుభా గృహపతేరంశస్య చేదం ఫలం। నాశో వృద్ధికరశ్శుభశ్చనిలయో దాహో హాన్యృతిస్తస్కరః పుత్రో గోధనమిష్టపుష్టిరనిశం గేహేన వాంశాః క్రమాత్ ॥ వ్యా॥ రిక్తా ఇతి॥ రిక్తా రిక్తతిథయః గృహపతేః శూన్యకరా నాశప్రదా భవంతి- అమా అమావాస్యా-నిధనదా మరణప్రదా-మాసాదిః శుక్లప్రతిపత్ -ఆర్తిప్రదా పీడాకరీ-తచ్ఛేషాః ఉక్తారిక్తాస్తిథయః శుభాః- గృహపతేరంశస్య - ఇదం వక్ష్యమాణం ఫలం జ్ఞాతవ్యం గేహే గృహవిషయే ప్రథమనవాంశో నాశః నాశకరః- ద్వితీయో వృద్ధికరః తృతీయశ్శుభో లక్ష్మీప్రదః- చతుర్థో దాహః దహనదః-పంచమో హ్యృతిః మృతికరః-షష్ఠస్తస్కరః చోరభయదః-సప్తమః పుత్రః పుత్రప్రదః-అష్టమో గోధనం పశుధనకరః-నవమః- ఇష్టపుష్టిః నానార్థసిద్ధికరః-నవాంశాః క్రమాత్ -ఉక్తరీత్యా అనిశం సతతం-నిలయో గృహే ఉక్తఫలదా భవంతీత్యర్థః॥ ************************************

అ॥ పూర్వోక్తగణితక్రమమున నేర్పడిన దివసమునకును అంశమునకును ఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గణితము జేయగ శుక్లపాడ్యమియయిన గృహపతికి నాశము-రిక్తతిథులయిన మరణము అమావాస్యయయిన పీడయు గలుగునని యు-మరియు గ్రహపతి నవాంశమునకు గృహనవాంశము- ౧ వదిగానున్న యశుభంబును-రెండవదిగానున్న వృద్ధియు- మూడవదిగానున్నసంపదయు-నాలవదిగానున్న గృహదహనము- ౫-వదిగానున్న మరణము-౬ - వది చోరభయదము-౭-వది పుత్రప్రదము ౮-వది పశుధనప్రదము ౯-వది యిష్టసిద్ధికరంబునగుననితాత్పర్యము. *********************************

౨౮౫ ॥ అ ॥ గణితాగతాయుషః దిక్పతీనాంచ ఫలమాహ ॥ మూ॥ ఆయుష్షష్ట్యధికం శుభం గృహపతేహీనం తు హానిప్రదం సౌభాగ్యం సురరాడ్గ్రహాస్య దహనం వహ్నార్యమో మంగళం। రక్షశ్చ్యత్రుభయం పశుం జలపతిః కు

ర్యాన్మరుచ్చంచలంధాన్యంయక్షపతిశ్శివశ్శివమిదంస్యాద్దిక్పతీనాంఫలం ॥ వ్యా ॥ ఆయురితి॥ ఆయుఃగణితాగతాయుఃషష్ట్యధికంచేత్ గృహపతేర్యజమానస్యశుభంభవేత్ హీనంషష్టిసంఖ్యాన్యూనంచేత్ హానిప్రదమితిఅథదిక్పతీనాంఫలం- సురరాట్ ఇంద్రశ్చేత్ గృహపతేస్సౌభాగ్యం - వహ్నిశ్చేద్గృహస్య దహనం-యమస్తుఅమంగళం-రక్షఃనిర్ ఋతిః॥ని॥ నైర్ఋతో యాతురక్షసీఇత్యమరఃశత్రుభయం-జలపతిర్వరుణః॥ని॥ యాదసాంపతిరప్పతిరిత్యమరః-పశుంగోలాభం-మరుద్వాయుః- చంచలంస్థానచలనం- యక్షపతిఃకుబేరోధాన్యంశివః ఈశానః శివంమంగళంకుర్యాత్ ॥ని॥ శ్వశ్శ్రేయసంశివంభద్రంకల్యాణంమంగళంశుభమిత్యమరః- ఇదమేవదిక్పతీనాంఫలంస్యాత్ .**

అ॥ ఆయుర్దిక్పతులకుఫలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గణితముజేయనేర్పడిన-ఆయువుయొక్క-సంఖ్య-౬౦-యింటికియెచ్చుగానుండెనేనిగృహపతికిశుభకరంబగును౬౦-యింటికితక్కువగానుండెనేనిహానికరంబగు-గణితమువలననేర్పడినయింద్రాద్యష్టదిక్పతులువరుసగసౌభాగ్యము- గృహదహనము-అశుభము-శత్రుభయము- పశులాభము- స్థానచలనము- ధాన్యము- శుభము ఈయెనిమిదివిధఫలములగలుగజేయుదురని తాత్పర్యము.*** ***

౨౪౯ ॥ అ॥ అథచైత్రాదిమాసానాం క్రమాత్ ఫలమాహ ॥మూ॥ చైత్రాద్యాఃక్రమశశ్శుభంబహుధనంమృత్యుంచగోనాశనంగోలాభంసుతనాశనంత్వనశనంసంపూర్ణసౌఖ్యంసదా। ధాన్యంవహ్నిభయంజయంబహుసుఖంస్తంభప్రతిష్ఠాగమేకుర్యుస్తద్గృహిణశ్శుభోప్యశుభకృన్మాసోమలాఖ్యోయది ॥వ్యా॥ చైత్రాద్యాఇతి॥ చైత్రాద్యాః- చైత్రాదిద్వాదశమాసాః - స్తంభప్రతిష్ఠాగమే స్తంభప్రతిష్ఠాకాలేక్రమశఃతత్తత్ఫలానికుర్యురితిసంబంధః- యథాచైత్రమాసశ్శుభంవైశాఖోబహుధనం - జ్యేష్ఠోమృత్యుం- ఆషాఢోగోనాశనం- శ్రావణోగోలాభం-భాద్రపదస్సుతనాశనం- ఆశ్వయుజఃఅనశనమన్నాభావం - కార్తీకస్సంపూర్ణసౌఖ్యం మార్గశీర్షోధాన్యంపౌషఃవహ్నిభయం-మాఘోజయం- ఫాల్గునోబహుసుఖమితిశుభోపిమలాఖ్యోమాసః-అధికమాసోయదితద్గృహిణఃతద్గృహపతేరశుభకృద్భవతి,

అ॥ చైత్రాదిద్వాదశమాసములకుఫలములజెప్పుచున్నాడు ॥తా॥ చైత్రమాసముమొదలుఫాల్గునమాసమువరకు-౧౨-మాసములలోగృహమున

కు స్తంభ ప్రతిష్ఠ జేసినచో క్రమముగ-శుభము-అధికధనము - మరణము-పశు నాశము- పశులాభము-పుత్ర నాశము- అశనాభావము- సంపూర్ణసుఖ ము-ధాన్యము-అగ్నిభయము-జయము-బహుసౌఖ్యము-ఈ ద్వాదశవిధఫల ములుగలుగుననియు- ఈమాసములలో శుభకరంబైనమాస మధికమాస ముగానుండెనేని నదియును శుభకరంబని తాత్పర్యము॥**************

౨౫౦॥ అ॥ చరరాశ్యాదిగతసూర్యఫలమాహ॥ మూ॥ తిగ్మాంశుశ్చరరాశిగః స్థిరగతో వా ప్యర్థకృత్సర్వదా మృత్యుస్స్యాద్ద్విస్వశరీరగో గృహపతేః స్తంభప్రతిష్ఠాగమే। వారా వాతదినేశయోరనలదౌ క్షీణశ్చ శీతోశోకకృత్పూర్ణః పుత్రకృదర్థదౌ గురుభృగూ జ్ఞః స్థైర్యకృద్భానుజః ॥ వ్యా॥ తిగ్మాంశురితి॥ తిగ్మాంశుః సూర్యః చరరాశిగో వా-స్థిరరాశిగతః స్థిరరాశిగో వా-సర్వదా అర్థకృద్భవతి- స్తంభప్రతిష్ఠాగమె స్తంభప్రతిష్ఠాకాలె - సూర్యోద్విస్వశరీరగః ద్విస్వభావరాశిగతశ్చేత్ -గృహపతేః మృత్యుః స్యాత్ _అథ వారఫలమాహ అవదినేశయోః ఆరోంగారకః ఇనేశః సూర్యః తయోర్వారౌ కుజభానువాసరౌ-అనలదౌ - ఏతద్వారద్వయే స్తంభప్రతిష్ఠా చేత్ తద్గృహం దగ్ధంభవేదిత్యర్థః- క్షీణః శశీ క్షీణేందువార ఇత్యర్థః శోకకృత్ - పూర్ణః చంద్రః పూర్ణేందు వాసరః - పుత్రకృత్ గురుభృగూ గురుశుక్రవారౌ అర్థదౌ సంపత్కరౌ జ్ఞః బుధవాసరః భానుజః శనివాసరశ్చ స్థైర్యకృత్ -చిరకాలస్థితికారిణావిత్యర్థః

౨౫౦॥ అ॥ చరరాశ్యాదిగతసూర్యఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గృహమునకు స్తంభప్రతిష్ఠ జేయుసమయమున సూర్యుడు చరస్థిర నామాంకితములగు లగ్నములయందున్న ధనప్రదుడగు - ద్విస్వభావలగ్నగతుండై యున్న గృహపతికి మృత్యుకరుడగు - భాన్వంగారక వారములయందు స్తంభప్రతిష్ఠ చేయబడిన గృహమగ్నిదగ్ధమగు - క్షీణచంద్ర వారము దుఃఖప్రదమగు - పూర్ణేందు వారము పుత్రప్రదమగు - గురుభృగు వారములు సంపత్కరంబులగు- బుధశని వారములు స్థిరకరంబులగుననుట.

౨౫౧ ॥ అ ॥ అథలగ్నఫలాన్యాహ ॥ మూ॥ సూర్యాంగారకలగ్నవర్గరహితం సర్వం స్థిరం శోభనం లగ్నం వా ద్విశరీరమత్ర గృహిణో లగ్నం చరం చంచలం। సూర్యాంగారకలగ్న మప్యథ శుభం సౌమ్యగ్రహైస్సంయుతం సౌమ్యైర్వా యదివీక్షితం సుబలిభిః క్రూరాస్త్రిషష్ఠాయగాః ॥ వ్యా॥ సూర్యేతి॥ సూర్యాంగారకలగ్నవర్గరహితం సూర్యాంగారకయోః లగ్నే సింహ

వృశ్చికే-తయోర్వర్గంషడ్వర్గంచ తాభ్యాంరహితం - సర్వంస్థిరంశోభనం - కిం చద్విశరీరంద్విస్వభావమపి - లగ్నంగృహిణః అత్ర స్తంభప్రతిష్ఠాయాం శుభం - చరంచరలగ్నంచేత్ చంచలంచలనప్రదంభవేత్ అథవాసూర్యాంగారకలగ్నంసింహంవృశ్చికమపి సౌమ్యగ్రహైస్సంయుతంయుక్తంచేచ్ఛుభం-అథవాసుబలిభిః అధికబలయుక్తైస్సౌమ్యైః శుభగ్రహైః వీక్షితందృష్టం వాయదిశుభం-అథవాక్రూరాః పాపగ్రహాః త్రిషష్ఠాయుగాః లగ్నాత్ త్రిషష్ఠైకాదశస్థానగతాయది-తదావాసూర్యాంగారకలగ్నంశుభంభవతి ॥

అ॥ లగ్నఫలములజెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ సింహ-వృశ్చికలగ్నములును వానిషడ్వర్గలుంగాకతక్కినస్థిరలగ్నములును- ద్విస్వభావలగ్నంబులును- స్తంభప్రతిష్ఠకుశుభకరంబులగును - చరలగ్నముచాంచల్యమునిచ్చు-మఱియునిషిద్ధములయినసింహ - వృశ్చికములుశుభగ్రహయుక్తములై యున్నను-అధికబలయుక్తములగుశుభగ్రహములచేఁజూడబడుచున్నను- పాపగ్రహములు - ౩-౬-౧౧ - ఈస్థానములయందుండిననపుడీలగ్నములుశుభకరంబులగునని తాత్పర్యము.

౨౯-౨ ॥ అ॥ అథనక్షత్రాణాంతిర్యగధోర్ధ్వముఖత్వందర్శయతి తేషాంతత్ర ప్రతిపన్నియోగమాహ॥ మూ॥ పౌష్ణాదిత్యకరత్రయార్యశశభృన్మిత్రద్వయాఖ్యాశ్శుభాస్స్యుస్తిర్యఙ్ముఖతారకాగృహవిధౌముఖ్యానవాధోముఖాః। కూపాదౌతుపితృద్విదైవదనుజాహ్యగ్నిత్రిపూర్వాంతకాశ్శ్వేషాస్తూర్ధ్వముఖాభిధానవశుభావృత్యాదిసంస్థాపనే॥ వ్యా॥ పౌష్ణేతి॥ పౌష్ణాదిత్యకరత్రయార్యశశభృన్మిత్రద్వయాఖ్యాః రేవతీపునర్వసూహస్తచిత్రాస్వాత్యశ్వినీమృగశీర్షానూరాధాజ్యేష్ఠాఖ్యాః - నవతిర్యఙ్ముఖతారకాః - గృహాదౌ స్తంభప్రతిష్ఠాయాంశుభాస్స్యుః - పితృద్విదైవదనుజాహ్యగ్నిత్రిపూర్వాంతకాః మఘావిశాఖామూలాశ్లేషాకృత్తికాపూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాభరణ్యః నవాధోముఖాస్తారకాః కూపాదౌకూపవాపీతటాకాదిఖననకర్మణిముఖ్యాః- శేషాస్తుపుష్యార్ద్రాశ్రవణోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాశతభిషగ్రోహిణీధనిష్ఠాః- నవోర్ధ్వముఖాభిధాస్తారకాః వృత్యాదిసంస్థాపనేశుభాః॥

అ॥ నక్షత్రములకుతిర్యఙ్ముఖాధోముఖోర్ధ్వముఖత్వములను వానికి ఫలములను జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ అశ్వినిమొదలు రేవతివరకునిరువదియేడు నక్షత్రములదెలుసుకొనుటకీక్రిందవ్రాయబడియున్ననక్షత్రజ్ఞాపకంబుల

గుసంఖ్యలచేత నాసంఖ్యావాచ్యనక్షత్రముల దెలుసుకొనవలయు - నక్షత్రజ్ఞాపకంబులగు సంఖ్యలు-౧-౫-౭-౧౩-౧౪-౧౫-౧౭-౧౮ - ౨౭ - ఈసంఖ్యా వాచ్యంబులగు తిర్యఙ్ముఖనక్షత్రములు స్తంభప్రతిష్ఠకు శుభకరంబులనియు - ౨-౩-౯-౧౦-౧౧-౧౬ - ౧౯ - ౨౦ - ౨౫ - ఈసంఖ్యావాచ్యంబులగు నధోముఖనక్షత్రములు-బావులు-గుంటలు- చెరువులు మొదలయిన వాటిని త్రొవ్వుటకు శ్రేష్ఠములనియు ౪-౬ -౮-౧౨- ౨౧- ౨౨- ౨౩- ౨౪- ౨౬ - ఈస్సంఖ్యావాచ్యంబులగు నూర్ధ్వముఖనక్షత్రములు -౯- దిన్నెవనములు సైర్లు మొదలయిన వాటిని స్థాపించేయెడల శుభకరంబులగుననుట

౨౫౩॥ అ॥ పూర్వంసామాన్యేన స్తంభప్రతిష్ఠానక్షత్రాణ్యుక్త్వా ఇదానీంవిశేషేణ నిరూపయతి॥ మూ॥ నాసత్యాదితి రేవతీకరగురుశ్రోణత్రయేందూత్తరామిత్రత్వాష్ట్రవిధాతృభేష్వసుతదా స్తంభప్రతిష్ఠార్థదా। యన్నిర్మాణగృహేశదేశవివరే స్తంభప్రతిష్ఠాం శుభాం కృత్వా తద్గృహసంయుతాన్యభవనం కార్యంతథాతద్వ్యతం॥ వ్యా॥ నాసత్యేతి॥ నాసత్యః అశ్వినీ - అదితిః పునర్వసూ - రేవతీ ప్రసిద్ధా - కరో హస్తః - గురుః పుష్యః - శ్రోణత్రయం శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః- ఇందుః మృగశీర్షం - ఉత్తరాత్రయం- మిత్రమనూరాధా - త్వష్టాచిత్రా- విధాతా రోహిణీ - ఏతేషుపంచదశనక్షత్రేషు స్తంభప్రతిష్ఠా-సుతదా పుత్రదా - అర్థదా సంపత్కరా చ-యన్నిర్మాణగృహేశదేశవివరే- యత్ నిర్మాణగృహం తస్య ఈశదేశః ఈశాన్యదిక్ - తస్యాందిశి-వివరేగర్తే-శుభాం స్తంభప్రతిష్ఠాంకృత్వా- తదనంతరం-తద్గృహసంయుతాన్యభవనం తద్గృహేణసంయుతంయుక్తం - అన్యభవనంగృహాంతరంకార్యం -నిర్మాణవ్యంతథాతద్వ్యతంగృహాంతరమపి కార్యం - ప్రథమగృహస్తంభప్రతిష్ఠాయామేవ ముఖ్యనక్షత్రాదివిశేషవిచారః ·నతుప్రతిగృహస్యాపీత్యాశయః,

అ॥ పూర్వశ్లోకమందు సామాన్యముగా స్తంభప్రతిష్ఠకునక్షత్రముల జెప్పి ఇప్పుడు విశేషనక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్వి - పున-రే-హ-పుష్య - శ్ర-ధని-శత-మృ-ఉత్త-ఉషా-ఉభా-అనూ-చి-రో-ఈ౧౫-నక్షత్రములు పుత్రకరంబులును సంపత్కరంబులుననియు-ఆ స్తంభమును తాను కట్టబోయ్యెడిగృహమునకీశాన్యదిక్కున నొకపల్లము త్రవ్వి అందు ప్రతిష్ఠ జేసిపిమ్మట గృహనిర్మాణము జేయవలయుననియు - ఇట్లునిర్మితమైనగృహముతోను ఇంకనెన్ని గృహములు గాని నిర్మాణము జేయునెడలలగ్నాదివిచారములనా

వశ్యకములనియును తాత్పర్యము.

౨౫౮ ॥ అ॥ వాస్తుపురుషస్థితిక్రమమాహ॥ మూ॥ మాసేషు క్రమశస్త్రిషు త్రిషు సదా ప్రాచీనభస్యాదితః స్వోపాదేయమహీషు వాస్తుపురుషస్త్వాయాంశే యో భవేత్। త్యక్త్వా తచ్చరణేషు నష్టకకుభౌ తత్పృష్ఠమూర్ధస్థది క్కోణాన్ స్వానిపినిక్షిపేత్తదుదరే శంకుం యథోక్తం సుధీః॥ వ్యా॥ మాసేష్వితి॥ వాస్తుపురుషః క్రమశో వక్ష్యమాణప్రకారేణ ప్రాచీనభస్యాదితః ప్రాచీమారభ్య మాసేషు భాద్రపదమారభ్యేత్యర్థః - త్రిషు త్రిషు మాసేషు సదా తిష్ఠతి - అయమేవార్థః - ప్రాచ్యాం భాద్రపదాశ్వయుజకార్తికేషు - తతః దక్షిణస్యాం మార్గశీర్షపౌషమాఘేషు - ప్రతీచ్యాం - ఫాల్గునచైత్రవైశాఖేషు - ఉదీచ్యాం జ్యేష్ఠాషాఢశ్రావణేష్వితి స్వోపాదేయమహీషు స్వోపాదేయాః యా మహ్యః తాసు వాసుశాయీ నామ భాగశాయీ భవేత్ - తచ్చరణేషు నష్టకకుభౌ తస్య వాస్తుపురుషస్య చరణేషు స్థితౌ ఏకకుభాది శౌ తే॥ ని॥ దిశస్తు కకుభః కాష్ఠా ఇత్యమరః - త్యక్త్వా విహాయ తత్పృష్ఠమూర్ధస్థదిక్కోణాను - తస్య వాస్తుపురుషస్య పృష్ఠమూర్ధోః స్థితయేది శౌ స్తః తయోః యా కోణాగ్రహాః తాన్ స్వావతదుదరే తన్మధ్య భాగపవ - సుధీర్విద్వాన్ - యథోక్తం శాస్త్రోక్తరీత్యా శంకుం వినిక్షిపేత్ స్థాపయేత్॥ ***

అ॥ వాస్తుపురుషునియొక్క స్థితిక్రమమును దానికిఫలమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ వాస్తుపురుషుడు భాద్రపదము మొదలు -౩- మాసములు తూర్పు తల గానున్న - మార్గశీర్షము మొదలు -౩- మాసములు దక్షిణశిరస్సు గాను న్న - ఫాల్గునము మొదలు -౩- మాసములు పడమటి తల గానున్న - జ్యేష్ఠ మాసము మొదలు-౩-మాసముల వఱకుఉత్తరశిరస్సు గానున్న - యెడమప క్కగా పండ్లికయునించియుంచున్నాడు హస్తపాదములున్న దిక్కును న్న నేత్రములు చూపున్నదిక్కునున్న పడమి మూలశిరస్సు నాభి యున్నది క్కులయందు తాగ ప్రైడుమ్మమానున నుమధ్య భాగమునశాస్త్రప్రకారము గశంకుస్థాపనజేయవలయునని తాత్పర్యము। ************************

౨౫౯ ॥ అ ॥ శంకులక్షణమాహ॥ మూ॥ తచ్ఛంకుం త్రివిధం విభజ్య సమ శశ్ఛిద్రా దిభాగత్రయమష్టాశ్రం చతురశ్రకం వర్తులం చాన శ్రమేవం విధం। సర్వేషాం చవితస్తిమాత్రమవధిః స్వాకారాదిరత్నాన్వితం గం ధాద్యైరభిపూజితం శుభదినే శంకుం న్యసేన్మంగళైః॥ వ్యా॥ తదితి॥ సర్వే షాం సర్వవర్ణానాం వితస్తిమాత్రం ద్వాదశాంగుళమాత్రమవధిః ప్రమా

ణం॥టీ॥వితస్తి ర్హస్తః దశాంగుళమిత్యమరఃతచ్ఛంకుం ద్వాదశాంగుళపరిమి తశంకుంసలక్షణః అన్యూనాధికంయథాతథా త్రివిధంవిభజ్య - ఊర్ధ్వాదిభాగత్రయేఊర్ధ్వమధ్యమాధోభాగేషు - ఊర్ధ్వభాగే- అష్టాస్రం- అష్టౌ అశ్రయః కోణానియస్యతం- మధ్యమభాగేచతురశ్రం - అధోభాగే అనశ్రం నిమ్నోన్నతవర్తులాకారమిత్యర్థః- కించఅవ్రణం కోటరాదిరహితం - ఋజుంఅవక్రం - ఏవంవిధంఉక్తలక్షణసంపన్నం- శంకుంగంధాద్యైఃగంధపుష్పాక్షతైరభిపూజితంకృత్వా - స్వర్ణాదిరత్నాన్వితేసువర్ణప్రవాళమౌక్తికాదిసమన్వితేగర్తే ఇతిశేషః-మంగళైఃమంగళతూర్యఘోషైఃశుభదినేపూర్వోక్తలక్షణసంపన్నేశుభదివసేన్యసేత్ నిక్షిపేత్,

అ॥ శంకులక్షణమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ బ్రాహ్మణాదిసమస్తవర్ణంబులవారును- తొఱ్ఱ- ముడి-వంపు లేకయుండెడు ప్రాకునజానెడుపొడవునొకమేకు నేర్పరచియామేకునుసమాంశములుగా -౩- భాగములుచేసి అందుమొదటిభాగమునుగుండుగనున్న -మధ్యమభాగమును-౪- మూలలుగలదిగానున్న - కొన నెనిమిదిమూలలుగలుగునట్లు జెక్కి దానిస్వర్ణరత్నాదులతోనున్నపల్లమునశుభనక్షత్రలగ్నయుక్తమగుదివసంబునమంగళవాద్యఘోషలతోడనాటవలయుననితాత్పర్యము,

౨౧౬ ॥ అ ॥ శంకుప్రతిష్ఠాపనస్థానాన్యాహ ॥ మూ ॥ వాపీకూపతటాకసేతుపరిఖాస్వథాసుభిత్తేరధోభిత్తీనామపిబాహ్యదేశనికటేసర్వత్రదేవాలయే। భిత్తీనామపిచాంతరేచనిలయేనృణాంపశూనాంసదాతావత్కాలగృహస్థితిగృహపతేర్యావచ్ఛంకుస్థితిః॥వ్యా॥వాపీతి॥ వాపీకూపతటాకసేతుపరిఖాసు-ఏతాసు-భిత్తేఃకుడ్యస్య॥టి॥భిత్తిః స్త్రీకుడ్యమేడూకమిత్యమరః- అధఃఅధోభాగే- సర్వత్ర దేవాలయేసకలదేవతామందిరేషు-భిత్తీనాంబాహ్యదేశనికటేబాహ్యదేశసమీపే- నృణాంమనుష్యాణాంపశూనాంనిలయేచభిత్తీనామంతరేమధ్యదేశఏవ-శంకుంనిక్షిపేదితిశేషః - శంకుస్థాపనఫలమాహ- శంకుస్థితిఃయావత్ గృహపతేర్యజమానస్య తావత్కాలగృహస్థితిః- తావానాకాలోయస్యాస్సాతావత్కాలాగృహస్థితిః చిరకాలస్థాయినంశంకుంనిక్షిపేదిత్యాశయః.

అ॥ శంకువునుస్థాపించుటకుస్థలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా ॥బావి-చెరువు- కుంటలు - నేర్పరచెడిసమయమున వాటికట్టలక్రిందను దేవాలయములుగట్టెడుసమయమున ప్రాకారమునకు వెలపటసమీప ప్రదేశమునను

పశువులకొట్టముగృహనిర్మాణముజేయు నెడలతా మేర్పరచుకొనియున్న ఆయామునకుఉత్తర ప్రదేశమందును శంకుస్థాపనజేయ వలయుననియును - మఱియుశంకువుయెంత కాలమువరకునుండునోఅంతకాలమాగృహపతి సౌఖ్యముగనుండును గాన బహు కాలముండదగిన మ్రానుచేశంకువు నేర్పరచవలయుననితాత్పర్యము.

౨౫౭ ॥ అ ॥ అథశంకుగృహదారూణాం శుభాశుభవృక్షనిర్ణయమాహ ॥ మూ ॥ కారంజార్జునసాలనీపకుటజాః పారాదమందారకాంబిలా వైణవయుగ్మపత్ర ఖదిరావృక్షాశ్శుభాస్సద్మసు । త్యాజ్యాదగ్ధవిభీతకాస్స్నుహీవటానింబాశ్చ యేకంటకాః అశ్వత్థామ్రకపిత్థతాళవకుళప్లక్షా అగస్త్యాదయః ॥ వ్యా ॥ కారంజేతి ॥ కారంజాః నక్తమాలా ఆంధ్ర భాషాయాం కానుగ- అర్జునాః కకుభాః ఆంధ్ర భాషాయాం మద్ది- సాలాః సర్జకాః ఆంధ్ర భాషాయాం పెనీపాః కదంబా. ఆంధ్ర భాషాయాం కడప- కుటజాః ఆంధ్ర భాషాయాం కొడిశపాల- పారాదాః కాలవిశేషాః - మందారాః పారిభద్రకాః వేణవపనవైణవాః వంశాః యుగ్మపత్రాః కోవిదారకాః ఆంధ్ర భాషాయాం దేవకాంచనము - ఖదిరాః ప్రసిద్ధాః ఏతేవృక్షాస్సద్మసుగృహేషుశుభాః - అథాశుభవృక్షానాహ ॥ త్యాజ్యా ఇతి ॥ దగ్ధాః దగ్ధవృక్షాః విభీతకాః భూతావాసాః - స్నుహయః - ఆంధ్ర భాషాయాం- జెముడు -వటః - నింబాః - పిచుమందాః యేకంటకాః కంటకినోవృక్షాస్తేప అశ్వత్థాః ప్రసిద్ధాః ఆమ్రాశ్చూతాః- కపిత్థాః తాళాః తాళవృక్షాః- వకుళాః కేసరాః ప్లక్షాః ప్రసిద్ధాః-అగస్త్యాః ఆంధ్ర భాషాయాం అవిశ ఇత్యాదయోవృక్షాగృహేషుత్యాజ్యాః అశుభా ఇత్యర్థః.*************************************

అ ॥ శంకువును స్థాపించుటకును-గృహముకట్టుటకును-శుభాశుభవృక్షముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ కానుగ - మద్ది-మే పెకడప-కొడిశపాల-శ్రీగంధము పారిజాతము- వెదురు- దేవకాంచనము-చండ్ర-ఇవిశుభకరంబులనియు కాలినచెట్లు-తాండ్ర-జెముడు-అత్తి-అశ్వత్థము-మామిడి- ఉత్తి- ముండ్లుగల చెట్లు- తాటిచెట్టు-అశోకము- వేపచెట్టు- జువ్వి-అగిశ-ఈచెట్లుఅశుభకరంబులనియును తాత్పర్యము,

౨౫౮ ॥ అ ॥ అథగృహారామాదినిర్ణయమాహ ॥ మూ ॥ ప్రాచ్యాంస్నానగృహంచపాకసదనంవహ్నౌతుసుప్త్యాలయోయామ్యాయామథశస్త్రసద్మదనుజేభుక్త్యాలయఃపశ్చిమే। వాయవ్యాంపశుమందిరంశుభకరంభం

డారవేశ్మోత్తరేశైవే దేవగృహం ప్రశస్తమఖిలంస్వస్వాయ కార్యంసదా||
వ్యా|| ప్రాచ్యామితి|| ప్రాచ్యాందిశి స్నానగృహం-వహ్నౌ ఆగ్నేయ్యాం పాకసదనం పాకశాలా-యామ్యాయాం దక్షిణస్యాం సుప్త్యాలయః శయనగృహం-దనుజే నైరృత్యాం-శస్త్రసద్మ-ఆయుధగృహం-పశ్చిమే ప్రతీచ్యాం భుక్త్యాలయః భోజనగృహం-వాయవ్యాం పశుమందిరం పశుగృహం ఉత్తరే భండారవేశ్మ ధనధాన్యాదిగృహం శైవే ఈశాన్యదిశి దేవగృహం గృహదేవతామందిరం నిర్మితం చేచ్ఛుభకరం అఖిలం స్నానాదిసర్వ గృహం-స్వస్వాయం యథాతథా కార్యం చేత్-ప్రశస్తం-యస్యాందిశియదాయ ఉక్తః-తస్యాం దిశి తదాయేన కార్యమితి భావః|| ************************

అ|| గృహములకు దిఙ్నిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు|| తా|| పూర్వ స్నానగృహమును-ఆగ్నేయమున వంటయిల్లును-దక్షిణంబున పడకటియిల్లును-నిరృతిదిక్కున నాయుధగృహమును-పశ్చిమంబున భోజనగృహమును-వాయవ్యమున పశువులగృహమును-ఉత్తరంబున బొక్కసగృహమును-ఈశాన్యభాగమున పూజాగృహమును-నీవరుసన గట్టినేని మంగళకరంబులగునని యున్నాయాగృహముల శిల్పశాస్త్రానుసారముగ నాయముదప్పక గట్టవలయునని యును తాత్పర్యము||**********************************

౨౯|| అ|| అథశ్లోకద్వయేన రాజ్ఞాం నైమిత్తికగృహస్థానవివేకమాహ
మూ|| ఇంద్రాగ్న్యోరథమంథనస్యసదనం ఘాతం యమాగ్న్యోర్గృహం దైతేయాంతకయోః పురీషసదనం విద్యాగృహం మధ్యమే| రక్షోవారుణయోశ్చ రోదనగృహం తోయేశవాయవ్యయోర్మధ్యే కామగృహం కుబేరమరుతోః కుర్యాత్సదా భూపతిః|| వ్యా|| ఇంద్రాగ్న్యోరితి|| ఇంద్రాగ్న్యోః ప్రాగాగ్నేయదేశయోర్మధ్యే-మంథనస్య సదనం దధిమంథనశాలాం-యమాగ్న్యోః దక్షిణాగ్నేయయోరంతరాళే ఘాతం-వ్రీహ్యాదిహననగృహం-దైతేయాంతకయోః నైరృతిదక్షిణయోర్మధ్యే-పురీషసదనం-మూత్రపురీషోత్సర్గగృహం-రక్షోవారుణయోః నైరృతిపశ్చిమయోర్మధ్యే విద్యాగృహం-తోయేశవాయవ్యయోః పశ్చిమవాయవ్యయోర్మధ్యే రోదనగృహం-కుబేరమరుతోః ఉదగ్వాయవ్యయోర్మధ్యే కామగృహం క్రీడాగృహం-ఏవంభూపతిః రాజా సదా కుర్యాత్|| ******************

౩౦|| మూ|| కౌబేరీశ్వరయోశ్చ వైద్యభవనం శాక్రేశయోః సౌతికం జ్యేష్ఠభ్రాతృపితృవ్యమాతృభవనం స్వస్మాద్యమే పశ్చిమే| శాలానాముపరి

స్థితస్తు భవనేష్వేవం విచింత్యం బుధైరత్యుచ్ఛ్రం నహీనాతినీచమథవా సౌ
మ్యం గృహం కారయేత్ ॥ వ్యా॥ కౌబేరీతి ॥ కౌబేరీశ్వరయోః ఉదగీశానయో
ర్మధ్యే - వైశ్యభవనం ఔషధగృహం - శాక్రేశయోః ప్రాగీశాన్యయోర్మ
ధ్యే సౌతికం స్త్రీణాం ప్రసూతిగృహం - స్వస్మాద్గృహాత్ - యమెపక్షిణ
స్యాం పశ్చిమే చ జ్యేష్ఠభ్రాతృపితృవ్యమాతౄణాం గృహం కుర్యాత్ - శా
లానాం గృహాణాం ఉపరిస్థితేషు భవనేష్వపి ఏవముక్తరీత్యా ఆయాదికం బు
ధైః జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞైః విచింత్యం పి శేషేణాలోచనీయం అత్యుచ్ఛ్రం - అ
త్యంతోన్నతం - అతిహీనం అత్యంతహ్రస్వమపి గృహం న కారయేత్ - కింతు
సౌమ్యం అనతిహ్రస్వం అనత్యుచ్ఛ్రంచ గృహం - కారయేత్ ॥ ***********

అ॥ రెండు శ్లోకముల చేత రాజులనైమిత్తిక గృహములకు స్థానముల జెప్పు
చున్నాడు॥ తా॥ ప్రాగాగ్నేయదిక్కులకు మధ్య భాగంబున పెరుగుజిలుకుటకు
ను - దక్షిణాగ్నేయమధ్య భాగంబున ధాన్యము దంపుటకును - నిరృతిదక్షిణ
ములకు మధ్య భాగంబున మూత్రాద్యుత్సర్జనమునకును - నైరృతిపశ్చి
మంబులకు మధ్యంబున విద్యాభ్యాసమునకును - పశ్చిమవాయవ్యములకు మ
ధ్యంబున దుఃఖించుటకును - ఉత్తరవాయవ్యములకు మధ్యంబున క్రీడించుట
కును - ఈశాన్యోత్తరములకు మధ్యంబున నైవేద్యము జేయుటకును - ప్రాగీశా
న్యములకు మధ్యంబున ప్రసూతికిని - గృహముల నేర్పరచవలయుననియు - తన
యింటికి దక్షిణంబుననైనను బశ్చిమంబుననైనను - తనయన్న - పెత్తండ్రి - పిన
తండ్రి - తల్లి వీరలకు గృహముల నేర్పరచవలయుననియు పై మిద్దెగట్టించు నెడ
లక్షిగృహములకు జెప్పబడిన క్రమంబుననే ఆయము మొదలగు లక్షణముల
నాలోచింపవలయుననియు - మిక్కిలి పొట్టిపొడవు లేక సమముగానుండున
ట్టుల గృహములు గట్టవలయుననియు నభిప్రాయము॥ *****************

౨౬౧॥ అ॥ అథధ్వజాద్యాయానాం క్రమాత్ఫలమాహ ॥మూ॥ ఆయా
స్స్యుర్ధ్వజధూమసింహశునకా ఉక్షాఖరాఖ్యోగజః కాకోష్టౌహి కృతా
ర్థంచ మరణం శత్రుజయం చామయః । రాజ్యం దుఃఖకరం సదాశుభకరం
తన్నిష్ఫలం చ క్రమాత్ప్రాగాదిష్వపి సంయుతాగృహపతేరర్థస్య ధ్వ
జాద్యాః ఫలం ॥ వ్యా॥ ఆయా ఇతి ॥ ధ్వజధూమసింహశునకాశ్చత్వారః ఉక్షా
వృషభాఖ్యః ఖరః ఖరాఖ్యః గజః కాక ఇతిచ త్వారః ఏతే మిళిత్వా అష్టానా
యాః స్యుః ధ్వజాద్యాః ధ్వజాద్యష్టాయాః క్రమాత్ ప్రాగాదిషు ప్రాగా

దృష్టదిక్షుసంయుతాఃయుక్తాస్సంతః గృహపతేర్యజమానస్యఫలంతత్తద నురూపంఫలందద్యుః-యథా-ధ్వజాయాః ప్రాచ్యాందిశి- కృతార్థతాంను నోరథసిద్ధిం-ధూమాఃఆగ్నేయ్యాంమరణం సింహోయామ్యాందక్షిణస్యాం- శశ్వత్ సర్వదాజయం శునకాయోనైరృత్యాంఆమయంరోగం- వృషఃపశ్చిమే రాజ్యం-ఖరోవాయవ్యాంమఃఖం-గజఉదీచ్యాంసదాశుభం - కాకాయఈ శాన్యాంతన్నిష్ఫలంతస్యయజమానస్యనిష్ఫలంఫలాభావంకుర్యాత్ -ఏతే ధ్వజాద్యాస్స్వోక్తాదిక్స్థానసహితాఏవఉక్తఫలదాభవంతి-స్వస్థానేతు సర్వేసత్ఫలదాఏవేత్యవధేయం-స్వదిక్ష్వర్థదాఇతివక్ష్యమాణత్వాత్ - స్వస్వాయికార్యంసదేవప్రాగుక్తత్వాచ్చేతిదిక్॥*******************

అ॥ధ్వజాయము మొదలగు నెనిమిదింటికిఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ధ్వజాయము-ధూమాయము-సింహాయము-శునకాయము-వృషభాయము- ఖరాయము గజాయము- కాకాయము-ఇవితూర్పు మొదలుగనీశాన్యదిక్కు- వరకువరుసప్రకారముండెనేనిగృహపతికి సత్ఫలంబులనిచ్చు-వరుసదప్పి నేనిక్రమంబుగ-ఇష్టసిద్ధి-మరణము-జయము-రోగము-రాజ్యము-దుఃఖము- శుభము ఫలాభావము- ఈఫలంబులగలుగజేయునసుట॥**********

౨౬-౨౭॥అ॥ధ్వజాదీనాంస్వరూపంనిరూపయతి ॥మూ॥ పాదాధిక్యసమో ధ్వజోయుగ్గజఃపాదేనహీనస్సమఃపాదోనోవిషమోహరిస్తువిషమస్యాం ఘ్రిర్వృషోభవేత్।ధ్వాంక్షోయస్తుభవేచ్చకేవలసమస్సార్ధోనసమో యఃఖరఃశ్వాయఃస్యాద్విషమస్తుసార్ధసుసమోధూమస్స్వదిక్ష్వర్థదాః॥

వ్యా॥పాదాధిక్యేతి॥పాదాధిక్యసమఃపాదేనఆధిక్యేనసహితస్సమఃపా దాధిక్యసమః-సమసంఖ్యాకఃఆయామఃపాదాధిక్యోయది-ధ్వజఃధ్వజాయః స్యాత్-పాదేనహీనఃఏకపాదన్యూనఃసమఃసమాయః-గజఃగజాయస్స్యా త్ విషమోవిషమసంఖ్యాకఃపాదోనఃపాదన్యూనశ్చేత్ హరిఃసింహాయఃవి షమఃవిషమసంఖ్యాయామఃఅంఘ్రిణాసహితస్స్యాంఘ్రిః-తేనసహేతితుల్య యోగఇతిబహువ్రీహిః-పాదాధికోయంవృషాయోవృషభాయస్స్యాత్ ॥ని॥ పాదఃపదంఘ్రిశ్చరణోస్త్రియామిత్యమరః కేవలసమఃకేవలశబ్దేన పాదాద్యన్యూనాతిరిక్తశ్చేత్-ధ్వాంక్షాయఃకాకాయోభవేత్-అసమా యోవిషమాయస్సార్ధశ్చేత్ ఖరఃఖరాయోభవేత్ విషమస్తుకేవలవిష మస్తుశ్వాయశ్శునకాయఃస్యాత్-సార్ధసమఃఅర్ధాధికసమాయః-ధూ మోధూమాయఃస్యాత్-విశాలస్తుసర్వత్రచతుస్సంఖ్యాకఏవబోధ్యాఃఏతే ఆయాఃస్వదిక్షుస్వస్వోక్తదిక్షుఅర్థదాభవంతి-ఏతేనానుక్తదిక్షుఅశుభ

దాయిత్యర్థాల్లభ్యతే॥ ****************************

అ॥ ధ్వజాద్యాయముల స్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ గృహముగట్టుటకై యేర్పరచిన ప్రదేశమునందా యింటికినిడివి గొలువగా నాపరిమాణము పాతికయధికముగా సమసంఖ్యగలదైయున్న ధ్వజాయమగు - పాతికతక్కువగా సమసంఖ్యగలదైయున్న గజాయమగు - పాతికతక్కువగజేసి సంఖ్యగలదైయున్న సింహాయమగు - పాతికయెచ్చుగాజేసి సంఖ్యగలదైయున్న వృషభాయమగు - యెచ్చుతగ్గులులేక సమసంఖ్యగలదైయున్న కాకాయమగు - అర్ధమధికముగ విషమసంఖ్యగలదైయున్న ఖరాయమగు - కేవలవిషమసంఖ్యగలదైయున్న శునకాయమగు - అర్ధహీనంబుగ సమసంఖ్యగలదైయున్న ధూమ్రాయమగు - నీచెప్పబడిన ధ్వజాద్యాయముల కన్నిటికిని వెడల్పుచ సుస్సంఖ్యా సైయుండవలయు - ఈ ఆయములు ముందు జెప్పియున్న తెరంగున తత్తద్దిక్కులయందున్న శుభకరంబులగును - వ్యత్యాసముగానున్న నశుభకరంబులగునని తాత్పర్యము ....

౨౬౩॥ అ॥ అథోష్ట్రగజాది శాలానామాయవివేకమాహ॥ మూ॥ ఉష్ట్రాణామపిదంతినాంచ భవనం కార్యంధ్వజే వాగజే హ్యశ్వానాంసదనం ధ్వజేచవృషభేయద్వా పశూనామపి। స్త్రీశయ్యాసనయంత్రకర్మభవనంసింహేధ్వజేవావృషే సర్వేషామపిసర్వకర్మసుసదా కార్యోధ్వజాయోఽర్థదః॥ వ్యా॥ ఉష్ట్రాణామితి॥ ఉష్ట్రాణాం - దంతినాంగజానామపి - భవనంశాలా - ధ్వజే ధ్వజాయే గజే గజాయేవా ధ్వజాయేనగజాయేనవేత్యర్థః కార్యం నిర్మాతవ్యం - అశ్వానాం - పశూనాంచ - సదనంగృహం - ధ్వజే ధ్వజాయేయద్వా వృషభే వృషభాయేవా కార్యం స్త్రీశయ్యాసనయంత్రకర్మభవనం స్త్రీణాంశయ్యాభవనం - ఆసనభవనం ఆస్థానమంటపం - యంత్రకర్మ అభిచారకకర్మణాం తస్యభవనం - సింహే ధ్వజే వృషే వా కార్యం యద్వా సర్వేషాముష్ట్రాదీనాం సర్వకర్మసు ధ్వజాయస్సర్వదా అర్థదః సంపత్కరో భవతి.*

అ॥ గజతురంగాది శాలలుగట్టుటకు ఆయములనిర్ణయింపుచున్నాడు.**

తా॥ ఒంటెలకును ఏనుగులకును ధ్వజగజాయములలోనొకటిచేతను - గుఱ్ఱములకును - పశువులకును ధ్వజవృషభాయములలో నొకటిచేతను స్త్రీలు శయనించుటకును - ఆస్థానమునకును - యంత్రకర్మలకును సింహధ్వజవృషభాయములలోనొకటిచేతను - గృహములుగట్టిరేని శుభముగలుగు - ఇది ము

నుంగాక నీచెప్పబడినయన్నిందులకును ధ్వజాయము శుభకరంబగు ననుట.

౨౬౪॥ అ॥ అథ ద్వాభ్యాం శ్లోకాభ్యాం గృహనిర్మాణనిషిద్ధకాలమాహ॥

మూ॥ అర్కే పావకధిష్ణ్యగే చ భరణీధిష్ణ్యోత్తరాషాఢాన్వితే బ్రహ్మర్క్షాదిమపాదగేపి యది వా చంద్రేఽగ్నిధిష్ణ్యాన్వితే । భౌమే చాగ్నిమఘాంత్యభాగ్యసవితృక్రవ్యాదపుష్యాన్వితే స్యాద్దుఃఖం బహుధా నృణాం తేచ భవనం స్తంభప్రతిష్ఠాగమే ॥ వ్యా॥ అర్క ఇతి॥ స్తంభప్రతిష్ఠాగమే స్తంభప్రతిష్ఠాకాలేఽర్కే సూర్యే పావకధిష్ణ్యగే కృత్తికానక్షత్రగే సతి - భరణీధిష్ణ్యోత్తరాషాఢాన్వితే భరణీనక్షత్రస్య ఉత్తరాషాఢగతే వా- బ్రహ్మర్క్షాదిమపాదగే రోహిణీనక్షత్రస్య ప్రథమపాదగే సతి వా- చంద్రే వా - వాశబ్దః సముచ్చయార్థకః ॥ సి॥ వాస్యాద్వికల్పోపమయోరేవార్థే చ సముచ్చయ ఇతి కేశవః - అగ్నిధిష్ణ్యాన్వితే కృత్తికానక్షత్రగతే సతి చ - భౌమే అంగారకే అగ్నిమఘాంత్యభాగ్యసవితృక్రవ్యాదపుష్యాన్వితే కృత్తికామఘారేవత్యుత్తరఫల్గునీహస్తమూలాపుష్యేషు నక్షత్రేషు స్థితే సతి [illegible] బహుదుఃఖం స్యాత్ - గృహపతేరితి శేషః- కించ భవనం [illegible] భవిష్యతి**********

అ॥ రెండుశ్లోకములచే [illegible] ని కాలములఁజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ స్తంభప్రతిష్ఠ జేయునపుడు సూర్యుఁడు కృత్తికానక్షత్రగతుఁడైనను - భరణీనక్షత్రోత్తరాషాఢగతుఁడైనను - రోహిణీనక్షత్రప్రథమపాదగతుఁడైనను - చంద్రుఁడు కృత్తికాగతుఁడైనను - అంగారకుఁడు కృత్తిక - మఘ - రేవతి - ఉత్తరఫల్గుని - హస్త - మూల - పుష్యము ఈనక్షత్రములయందైనను ఈరీతిని నుండిరేని గృహపతికి బహుదుఃఖము గలుగుటయేగాక యాగృహము అగ్నిదగ్ధమగునని యును తాత్పర్యము******************************

౨౬౫॥ మూ॥ మిత్రేంద్రానిలభాజపాద్వయయమేష్వేతేషు సంస్థే శనౌ తత్సద్మాశు నిగృహ్యతే సుబలిభిర్దైత్యైర్యయక్షాదిభిః । ఏకస్మింస్తు గృహస్థితో దశమగో ద్యూనస్థితో వా గ్రహాస్తద్గేహం పరహస్తగం క్షితిభవేన్నిర్మాణలగ్నాబలాత్ ॥ వ్యా॥ మిత్రేతి॥ మిత్రేంద్రానిలభాజపాద్వయయమేషు అనూరాధాజ్యేష్ఠాస్వాతీపూర్వాభాద్రోత్తరాభాద్రాభరణీషు - ఏతేషు షట్సు - శనౌ స్థితే సతి యద్భవనం క్రియతే తత్సద్మ తద్గృహం ఆశు శీఘ్రమేవ సుబలిభిరత్యంతబలవద్భిః - దైత్యైః యయక్షాదిభిః దైత్యైః బ్రహ్మరాక్షసాః యక్షాః క్షుద్రపిశాచాదయః తైః నిగృహ్యతే - ఏకాగ్రహాస్మ

భః పాపో వా శత్రుగ్రహస్థితః శత్రుక్షేత్రగతస్స్వదశమగః స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్ దశమగతో వా మూలానస్థితస్సప్తమలగ్నగతో వా యది తద్గృహం పరహస్తగం పరాధీనం భవేత్ఖలు - ఖల్వితి నిశ్చయే - నిర్మాణలగ్నాబలాత్ నిర్మాణలగ్నస్యాబలాత్ బలహీనత్వాదితి సర్వత్రాపి హేతురవగంతవ్యః, *****

తా॥ శనైశ్చరుడు-అనూరాధ-జ్యేష్ఠ-స్వాతి-పూర్వాభాద్ర-ఉత్తరాభాద్ర-భరణి- ఈ-నక్షత్రములయందుండగ గట్టినగృహము - పిశాచ-బ్రహ్మరాక్షసుల కాలయంబగును- నొక శుభగ్రహముగాని పాపగ్రహముగాని స్వశత్రుక్షేత్రగతమై స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నమునకు-౧౦-౭-టనుండగ గట్టినగృహము న్యాక్రాంతమగునని తాత్పర్యము,

౨౭౭॥ అ॥ గృహనిర్మాణేముఖ్యకాలమాహ॥ మూ॥ చిత్రాద్యార్యమహస్తచంద్రవిధిష్ఠాయాంబుధశ్శ్రీప్రదో బ్రహ్మైంద్వహివైష్ణవోత్తరజలేష్విజ్యస్థితః పుత్రదః రుద్రాదిత్యవసుద్విదైవజలరాట్చిత్రాస్థితో ధాన్యదశ్శుక్రస్సప్తగపవ చేద్గృహగతః స్తంభప్రతిష్ఠాగమే॥ వా॥ చిత్రేతి॥ స్తంభప్రతిష్ఠాగమే స్తంభప్రతిష్ఠాకాలే - చిత్రాద్యార్యమహస్తచంద్రవిధిషు చిత్రాశ్విన్యుత్తరఫల్గునీహస్తమృగశీర్షరోహిణీషు షట్సు బుధః స్థాయీ స్థితశ్చేత్ గృహపతేర్యజమానస్య శ్రీప్రదః ఐశ్వర్యప్రదో భవేత్ - బ్రహ్మేంద్వహివైష్ణవోత్తరజలేషు రోహిణీపుష్యమృగశీర్షాశ్లేషాశ్రవణోత్తరాత్రయపూర్వాషాఢాసు ఇజ్యో గురుః స్థితశ్చేత్ పుత్రప్రదో భవేత్ - శుక్రః రుద్రాదిత్యవసుద్విదైవజలరాట్చిత్రాస్థితః ఆర్ద్రాపునర్వసుధనిష్ఠావిశాఖాశతభిషక్చిత్రాసుస్థితశ్చేత్ ధాన్యదః-అథవా శుక్రస్సప్తగపవ చేత్ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్సప్తమలగ్నగతో వా గృహగతః స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నగతోపి వా ధాన్యదో భవేత్ - గృహపతేరితి సర్వత్రానుషంగః. **************

అ॥ గృహనిర్మాణమునకుముఖ్యకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ స్తంభప్రతిష్ఠాకాలమందు-చి - అశ్వి-ఉఫ హ-మృ-రో- ఈ - నక్షత్రములయందు బుధుడుండినగృహపతికైశ్వర్యప్రదుండగును-రో-పుష్య-మృ- ఆశ్లే-శ్ర-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-పూషా- ఈ - నక్షత్రములయందుబృహస్పతియుండిన - పుత్రప్రదుండగును-ఆర్ద్ర-పున-ధ-వి-శ-చి- ఈ - నక్షత్రములయందైనను - స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నమందైనను-లగ్నమునకు-౭-టనైనను శుక్రుడుండిన ధాన్యప్రదుండగునని తాత్పర్యము******************************

౨౭౮॥ అ॥ అథ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నస్య గ్రహస్థితిఫలమాహ॥ మూ॥ పాపేషు

త్రిభవారిగేషు బలిషు స్తంభప్రతిష్ఠాలయాత్కేంద్రద్విత్రిభవత్రికోణస
హితేష్వార్యజ్ఞకావ్యేందుషు। స్వోచ్చస్వాలయమిత్రరాశిసహితేష్వగ్ర్యా
దిషు ద్రవ్యదం కార్యం సద్గురుగౌ భృగూ రిపుగతే నీచస్థితే వార్తిదం॥ వ్యా॥ పా
పేష్విత్తి॥ బలిషు స్థానాదిబలయుక్తేషు పాపేషు క్రూరగ్రహేషు - స్తంభ
ప్రతిష్ఠాలయాత్ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్ త్రిభవారిగేషు తృతీయైకాదశష
ష్ఠస్థానగతేషు సత్సు - ఆర్యజ్ఞకావ్యేందుషు గురుబుధశుక్రచంద్రేషు - స్తం
భప్రతిష్ఠాలయాత్ కేంద్రద్విత్రిభవత్రికోణసహితేషు కేంద్రద్వితీయతృ
తీయైకాదశనవమపంచమైస్సహితేషు సత్సు వా - అగ్ర్యాదిష్వస్తేషు పాపే
షు శుభేషు చ స్వోచ్చస్వాలయమిత్రరాశిసహితేషు - స్వోచ్చాని స్వకీయో
చ్చస్థానాని - స్వాలయాః స్వక్షేత్రాణి మిత్రరాశయః మిత్రస్థానాని - తైః
స్సహితేషు - తేషు స్థితేషు సత్స్విత్యర్థః - సద్గృహం కార్యం నిర్మితం చేత్ -
ద్రవ్యదం సంపత్కరం భవేత్ గురౌ భృగౌ చ - రిపుగతే శత్రుక్షేత్రగతే వా
నీచక్షేత్రగతే వా సతి - గురౌ మకరగతే శుక్రే కన్యాగతే సతి వా కార్యం చే
త్ - ఆర్తిదం పీడాకరం భవేత్ ****************************

అ॥ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నమునకు గ్రహస్థితిని జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బలయు
క్తములైన పాపగ్రహములు లగ్నమునకు - ౩- ౬ - ౧౧- ఈ స్థానములయం
దును- గురుబుధశుక్రచంద్రులు-౧-౨-౩-౪-౫-౭-౯-౧౦-౧౧- ఈ స్థానము
లయందును- సూర్యాదిసమస్తగ్రహంబులును- తమతమయుచ్చస్థానముల
యందును స్వక్షేత్రములయందును మిత్రక్షేత్రములయందు నుండగా గట్టిన
యిల్లు సంపత్ప్రదంబగును- బృహస్పతి- తనకు శత్రుక్షేత్రమగు మకరరాశి
గతుండై యుండగాను - శుక్రుడు తనకు నీచక్షేత్రమగు కన్యారాశిగతుడై
యుండగాను గట్టిన యిల్లు పీడాకరంబగునని తాత్పర్యము **************

౨౬౮ ॥ అ ॥ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నస్య రాజయోగానాహ ॥మూ॥ లగ్నే క
ర్కటకే యదా గురుదినే జీవేందుసంస్థే ఽథవా నిర్మాణే భవనే ఽపి జాతపురు
షో రాజా భవేత్సర్వదా। లగ్నే చాపగృహే ఝషే గురుదినే శుక్రార్యసంస్థే
తదా నిర్మాణే భవనే ఽపి జాతపురుషో భాగ్యోఽథవా తత్సమః॥ వ్యా॥లగ్న ఇతి॥ గు
రుదినే గురువాసరే - యదా- జీవేందుసంస్థే గురుచంద్రాధిష్ఠితే- కర్కట
కే లగ్నే నిర్మాణే నిర్మితే భవనే గృహే జాతపురుషః ఉత్పన్నపురుషః సర్వ
దా యావజ్జీవం రాజా పృథివీశ్వరో భవేత్ గురుదినే శుక్రార్యసంస్థే చాపగృ
హే ధనుర్లగ్నే వా- ఝషే మీనలగ్నే వా- శుక్రార్యసంస్థితే ఇతి విశేషణము

క్రాపృష్ఠ్యాహ్న్యాం-నిర్మాణే భవనే తు జాతపురుషః-భూపః పృథివీశ్వరో భవే
త్-అథ వా తత్సమో రాజసమో వా భవేత్.****************

అ॥ స్తంభ ప్రతిష్ఠాలగ్నమునకు రాజయోగముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గు
రువారమున గురుచంద్రులుండెడి కటకలగ్నమునందుగట్టినయింటబుట్టిన
పురుషుడు బ్రతికినన్నాళ్లు వసుధాధిపుడై యుండును- ఆగురువారమున నే
గురుశుక్రులుండెడిన మీనలగ్నములయందుగట్టినయింటబుట్టిననరుడున
రాధిపుడైనను-నరాధిపసమానుండైననగునని తాత్పర్యము.........*

౨౭౯ ॥ అ॥ తల్లగ్నస్థితగ్రహవశాద్గృహాణామాయుర్నిర్ణయమా
హ॥ సూ॥ ఆయుష్యం శతవర్షమిజ్యసహితే తద్వచ్చ శుక్రాన్వితే తస్యార్థంబు
ధసంయుతే సుబలిభిస్సౌమ్యైస్త్రిభిస్సంయుతే। లగ్నే నిర్మితసద్మనస్తు బ
హవస్సంవత్సరాస్స్యుశ్శుభాస్తద్గేహే వసతో నరస్య బహవో భోగా భవే
యుస్సదా॥ వ్యా॥ ఆయుష్యమితి॥ ఇజ్యసహితే గురుస్థితలగ్నే-నిర్మితసద్మ
నః-కల్పితగృహస్య శతవర్షం శతసంవత్సరపరిమితమాయుష్యం - శుక్రాన్వి
తే లగ్నే నిర్మితసద్మనశ్చ తద్వత్ శతవర్షమేవాయుష్యమిత్యర్థః - బుధసం
యుతే లగ్నే తస్యార్థం పంచాశత్సంవత్సరాః సుబలిభిః స్థానాదిబలవద్భిః త్రిభిస్సౌ
మ్యైశ్శుభగ్రహైస్సంయుతే లగ్నే నిర్మితసద్మనస్తు ఆయుష్యం బహవో వ
త్సరాః శతాధికాస్సంవత్సరాః- న కేవలమేతావత్ -తద్గృహే వసతః ప్రవ
ర్తమానస్య నరస్య సర్వదా సర్వకాలేషు శుభాః బహవో భోగాశ్చ భవేయుః

అ॥ లగ్నమందుండెడి గ్రహముల బలము వలన నిల్లుకు నాయువును నిర్ణ
యించుచున్నాడు॥ తా॥ గురుశుక్రులు లగ్నమందుండ గట్టినయిల్లు నూరు సంవ
త్సరంబులును- బుధుడు లగ్నమందుండ గట్టిన గృహము-౫౦-సంవత్సరములు
ను-స్థానాదిబలయుక్తంబగు నీ శుభగ్రహత్రయముతో గూడియున్న లగ్నమం
దు గట్టిన యిల్లు నూటికి నతిశయించిన సంవత్సరంబులు చిరంబుగ నుండుట నొ
గాక యా యింట నున్న నరునకత్యంత మంగళ భోగంబులు గలుగుచుండును

౨౮౦ ॥ అ॥ క్షణిక వాస్తుస్వరూపం నిరూపయతి॥ సూ॥ ఏకద్విత్రిచతు
ష్వథో దినయామేషు సూర్యోదయాత్ సౌమ్యప్రాగ్యమపశ్చిమేషు
దివసే తద్వత్క్షపాయామపి। వాస్త్వీశో భువి సంవిశేత్ ప్రథమతో యద్వచ్చ
తద్వద్గృహమాద్యం జ్ఞేయం క్షణవాస్తునామ తదిదం స్తంభప్రతిష్ఠాగమే॥ వ్యా॥
ఏకేతి॥ వాస్త్వీశో వాస్తుపురుషః- అనుదినం ప్రత్యహం దివసే దివా భాగే,-
ఏకద్విత్రిచతుష్టయేషు యామేషు సూర్యోదయాత్ సూర్యోదయమార

భ్యసౌమ్యప్రాగ్యేషుపశ్చిమేషుఉదక్ప్రాగ్దక్షిణప్రతీచీషుచతుర్ష్వపి- భువి క్రమేణసంవిశేత్ తుపాయాంరాత్రావపితథైవచతుర్ష్వామేషుఉదీచీమారభ్యసంవిశేదిత్యర్థః-ప్రథమతోమాసేషుక్రమశ ఇత్యస్మిన్ శ్లోకేయద్వత్-తద్వదత్రాపివిజ్ఞేయం-అయమర్థః-వాస్తోశ్శిరఃప్రాగుదక్ఛాయాభవతితస్మాత్తచ్చరణౌక్షణస్థితేదక్షిణప్రాచీదిశౌవర్జయేత్ - ఉదక్పశ్చిమేతుతత్పృష్ఠమూర్ధ్నోఃస్థితత్వాచ్ఛుభేపవంప్రాచ్యాంస్థితే సతిచరణౌక్షణస్థితదిశౌపిహాయఅన్యేగ్రాహ్యేఇతిదిక్-ఇదమేవక్షణవాస్తునామస్తంభప్రతిష్ఠాగమెవిజ్ఞేయం-పూర్వంమాసభేదేనవాస్తుపురుషస్థితిరుక్తా- ఇదానీంతుయామభేదేనేతి-ఇయానేవభేదః శేషంసమానం॥ ****************

అ॥ క్షణికవాస్తుస్వరూపమునుదెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ వాస్తుపురుషుడుప్రతిదినంబునుప్రాతఃకాలముమొదలుగనొక్కొకయామమునందుత్తరదిక్కుమొదలుగనొక్కొకదిక్కువరుసనరాతిరింబవలునేనిమిదిజాములయందునుక్రమంబుననుత్తరప్రాగ్దక్షిణపశ్చిమంబులరెండుమాలుగపరుండుచుండుగానముందుజెప్పియున్నతెరంగుననతనిపాదములునుదృష్టియునున్నదిక్కులబరిత్యజించితక్కినదిక్కులగ్రహింపవలయుననుట॥

౨౭౧॥అ॥ అథగృహప్రవేశవిధిమాహ ॥మూ॥ కృత్వావాస్తుమహాత్మనాంచవిధినాపూజాంసహోమాంసురానభ్యర్చ్యస్వపితృగ్రహాన్గణపతిందత్వాబలింభోజనం।తద్గేహంసుకవాటగోపనయుతంభిత్త్యన్వితంసంవిశేద్వాదిత్రధ్వజమంగళైశ్శుభదినేపుణ్యాంగనాభిర్ద్విజైః ॥వ్యా॥ కృత్వేతి॥వాస్తు-గృహంకృత్వానిర్మాయ॥ని॥ధిష్ణ్యమోకోనివసనంస్థానావసథవాస్తుచేత్యమరశేషః - తతఃమహాత్మనాం సత్పురుషాణాం - సహోమాంహోమసహితాం- తేనసహేతితుల్యయోగఇతిబహువ్రీహిః- పూజాంచకృత్వా-విధితఃశాస్త్రోక్తక్రమేణసురాన్ ఇష్టదేవతాః స్వపితృగ్రహాన్ స్వపితరోనాందీముఖాఃగ్రహాస్సూర్యాదయఃతాన్- గణపతింఅభ్యర్చ్య సంపూజ్య-బలింగృహబలిం భోజనంబ్రాహ్మణానామితిశేషః-దత్వాసుకవాటగోపనయుతంపృథుకవాటచ్ఛాదనసహితంభిత్త్యన్వితంప్రాకారాదియుక్తసంయుక్తం - తద్గేహంనూతనగృహం వాదిత్రధ్వజమంగళైఃవాదిత్రాణితూర్యాణిధ్వజాఃపతాకాః మంగళానిఅన్యానియానిమంగళద్రవ్యాణితైస్సహ-పుణ్యాంగనాభిస్సువాసినీభిః స్త్రీభిః-ద్విజైర్వేదశాస్త్ర

సంపన్నే బ్రాహ్మణైశ్చసహశుభదినే పంచాంగశుద్ధిదివసే సంవిశేత్ స
మ్యక్ప్రవిశేత్ ॥ **

అ॥ గృహప్రవేశవిధానమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ పూర్వోక్తక్రమం
బుననిల్లుగట్టిశుభదినమందు శాస్త్రోక్తప్రకారంబుగ నాయింటజపహోమా
దికృత్యముల నెరవేర్చి సత్పురుషులనిష్టదేవతలంబిత్రుదేవతలన్నవగ్రహ
ములన్నంపతింబూజించి-గృహబలిబ్రాహ్మణభోజనాదులంగావించి - యభే
ద్యములగుకవాటప్రాకారభిత్తికలతోఁగూడియున్న నూతనగృహము
ను-బహువిధమంగళవాద్యములమ్రోయుచుండ- ధ్వజాదులగుబిరుదుల
తో-మంగళద్రవ్య సహితలగుసువాసినులతో - వేదశాస్త్రసంపన్నులగు
బ్రాహ్మణులతో బ్రవేశించవలయుననుట॥ **********************

౨౭౨॥ అ॥ గృహప్రవేశేమాసఫలమాహ ॥ మూ॥ వైశాఖేబహుపుత్రదశ్చ
శుభదో జ్యేష్ఠేర్థదః ఫాల్గునే మాఘేధాన్యసుఖప్రదో గృహపతేర్మాసే
ప్రవేశో భవేత్ । ఆదిత్యే మకరాదిషట్సుసహితే కుంభాఖ్య మాసంవినాస
ర్వాభీష్టదఇత్యథాహురపరే శేషేష్వయందుఃఖదః॥ వ్యా॥ వైశాఖఇతి॥ వై
శాఖేమాసేప్రవేశో గృహప్రవేశః గృహపతేః బహుపుత్రదః జ్యేష్ఠేశుభ
దః- ఫాల్గునేఅర్థః సంపత్కరః మాఘేధాన్యసుఖప్రదో ధాన్యప్రదస్సుఖప్ర
దశ్చభవేత్ - ఆదిత్యేమకరాదిషట్సుసహితే ఉత్తరాయణకాలే- కుంభాఖ్య
మాసంవినా మకరాదిషట్స్వేషు కుంభమాసంవిహాయేత్యర్థః- పంచసుమా
సేషుగృహప్రవేశస్సర్వాభీష్టదఇతి- అపరే- వదంతి - శేషేషుకటకాదిష
ట్స్వేషు అయంగృహప్రవేశః దుఃఖదః॥ ** ** ** ** ** ** ** ** *****

అ॥ గృహప్రవేశమునకుమాసఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గృహప్ర
వేశవిషయమై వైశాఖమాసముగృహపతికిబహుపుత్రప్రదంబగు - జ్యేష్ఠ
ముశుభప్రదంబగు- ఫాల్గునముసంపత్కరంబగు- మాఘము ధాన్యసుఖప్రదం
బగు- కొందరియభిప్రాయానుసారంబుగనుత్తరాయణమందుకుంభేతరమా
సములన్నియుసర్వాభీష్టసిద్ధిప్రదంబులగు- తక్కినమాసములుదుఃఖకరంబు
లగునని తాత్పర్యము॥

౨౭౩॥ అ॥ ప్రవేశేవారఫలమాహ ॥ మూ॥ వారేర్కస్యసుదుఃఖదః కల
హదః క్షీణేందువారేర్థదః పూర్ణేందౌకుజవాసరే దహనదస్సౌమ్యేతు
ధాన్య ప్రదః। జీవాహే పశుపుత్రదో భృగుదినే కల్యాణసౌఖ్యప్రదో మందా
హేస్థిరదశ్చచోరభయదో వేశ్మప్రవేశో భవేత్ ॥ వ్యా॥ వారఇతి॥ అర్కస్య

వాతే వేశ్మప్రవేశో గృహప్రవేశః సుమఃఖదః అత్యంతమఖదః - గృహపతేరితి శేషోధ్యాహారః - క్షీణేందువారే కలహదః - పూర్ణేందౌ పూర్ణేందువారే అర్థదః కుజవాసరే దహనదః - సౌమ్యే బుధవాసరే తు ధాన్యప్రదః - జీవాహ్వే గురువాసరే పశుపుత్రదః - భృగునందనే శుక్రవాసరే కల్యాణసౌఖ్యప్రదః మందాహ్వే శనివాసరే స్థిరదః స్థైర్యప్రదశ్చోరభయదశ్చ భవేత్ - వేశ్మప్రవేశ ఇతి సర్వత్ర కర్తా బోధ్యః॥

అ॥ వారఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఆదివారమత్యంతదుఃఖమును - క్షీణేందువారము కలహమును - పూర్ణేందువారము సంపదను - కుజవారమగ్నిభయమును - బుధవారము ధాన్యమును గురువారము పశుపుత్రులను శుక్రవారము శుభసౌఖ్యంబులను శనివారము స్థైర్యము జోరభయము నిచ్చును.

౨౭౪॥ అ॥ ప్రవేశే వర్జ్యకాలమాహ॥ మూ॥ రిక్తాం దగ్ధతిథిం చ విష్టిమవమం షష్ఠీం చ కృష్ణాష్టమీం మాసాంతే దినపంచకం ప్రతిపదం శుక్లాం ప్రదోషానపి। షడ్వర్గం చ కుజస్య భానుశశినోర్దృష్టిం శశిస్థాలయం త్యక్త్వా దక్షిణసమ్ముఖస్థితమినం శుక్రం చ గేహం విశేత్॥ వ్యా॥ రిక్తామితి॥ రిక్తాం రిక్తతిథిరిత్యర్థః - దగ్ధతిథిం దగ్ధతిథిరపి - విష్టిం భద్రకరణం - అవమం దినత్రయం షష్ఠీం పక్షద్వయగతాం కృష్ణాష్టమీం - మాసాంతే దినపంచకం కృష్ణపక్షాంత్య పంచకం - శుక్లాం ప్రతిపదం - ఉభయత్రాపి క్షీణచంద్రత్వాదితి భావః - ప్రదోషాన్ ప్రసిద్ధాన్ - కుజస్య షడ్వర్గం భానుశశినోః సూర్యాచంద్రమసోః దృష్టిం - శశిస్థాలయం చంద్రస్థిత రాశిం దక్షిణసమ్ముఖే దక్షిణం చ సమ్ముఖం చేతి ద్వంద్వైకవద్భావః - తస్మిన్ దక్షిణసమ్ముఖే స్థితం - దక్షిణాయనగతం ఇనం సూర్యం - అభిముఖగతం శుక్రం చ - త్యక్త్వా గేహం నూతనగృహం విశేత్ - ప్రవిశేత్ - శుభదిన ఇతి శేషః॥

అ॥ గృహప్రవేశవిషయమై వర్జింపదగిన కాలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రిక్తతిథులను - దగ్ధతిథులను - భద్రకరణమును - తిథిత్రయస్పృక్కు గలదినంబును - షష్ఠిద్వయంబును - కృష్ణాష్టమిని - బహుళైకాదశి మొదలు శుక్లప్రతిపత్తువరకును - ప్రదోషములను - అంగారకషడ్వర్గమును - సూర్యచంద్రుల చూపును - చంద్రుడున్న రాశిని - దక్షిణాయనగత సూర్యుని - తన కెదుటనున్న శుక్రుని - వీనిం బరిత్యజించి శుభకరం బగు దివసమందు నూతనగృహమును బ్రవేశింపవలయునని తాత్పర్యము॥

౨౭౫॥ అ॥ గృహప్రవేశనక్షత్రఫలాన్యాహ॥ మూ॥ చిత్రామిత్రవ

సూత్తరాంత్యవరుణబ్రహ్మేందుతారా దశ శ్రేష్ఠాః స్యుర్నిలయప్రవేశ ఉడుషు స్యాన్మధ్యమం పుష్యభం । తద్గేహం పరహస్తయాతమదితిస్వాత్యర్కదస్రాచ్యుతే రుద్రాగ్నిజ్వలనప్రదౌ చ గృహిణశ్శేషాస్తు దుఃఖప్రదాః॥ వ్యా॥ చిత్రేతి॥ చిత్రామిత్రవసూత్తరాంత్యవరుణబ్రహ్మేందుతారాః చిత్రానూరాధాధనిష్ఠోత్తరాత్రయరేవతీశతభిషగ్రోహిణీమృగశీర్షాః దశ తారాః నిలయప్రవేశే శ్రేష్ఠాః ముఖ్యతరాః - పుష్యభం పుష్యనక్షత్రం - ఉడుషు నక్షత్రేషు మధ్యే మధ్యమం అనుత్తమం స్యాత్ - అదితిస్వాత్యర్కదస్రాచ్యుతే పునర్వసూస్వాతీహస్తాశ్వినీశ్రవణేషు - యద్గేహం ప్రవిశ్యతే - తద్గృహం - పరహస్తయాతం పరాధీనం స్యాత్ - రుద్రాగ్నీ ఆర్ద్రాకృత్తికే తు జ్వలనప్రదౌ అగ్నిభయదావిత్యర్థః - శేషాః ఉక్తాతిరిక్తాస్తారాః - గృహిణో యజమానస్య - దుఃఖప్రదా భవంతి.****************************

అ॥ గృహప్రవేశమునకు నక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు॥ త॥ చి- అనూ- ధని-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-రే-శత-రో-మృ - ఈ ౧౦ - నక్షత్రములు ముఖ్యంబులనియు-పుష్యము మధ్యమంబనియు-పున-స్వా - హ-అశ్వి-శ్ర-ఈ ౫ నక్షత్రములయందు ప్రవేశింపబడిన గృహమన్యాక్రాంతమగుననియు- ఆర్ద్ర-కృత్తి-ఇవి అగ్నిభయప్రదములనియు-తక్కిన నక్షత్రములు గృహపతికి దుఃఖకరంబులనియు నభిప్రాయము****************************

౨౭౮॥ అ॥ దేవనరపశుశాలానాం ద్వారనిర్ణయమాహ॥ మూ॥ కృత్వాదౌ నవధా స్వనిర్మితగృహక్షేత్రం నవ స్వేవ తద్భాగేష్వర్కముఖాన్నవ ప్రతిదిశం సంస్థాప్య తత్సద్మసు । మర్త్యామర్త్యచతుష్పదాం కవిగురుజ్ఞాంశేషు కుర్యాః క్రమాద్ద్వారాణీశ్వరవహ్నిరాక్షసమరుత్కోణాదిరవ్యాదిషు॥ వ్యా॥ కృత్వేతి॥ ఆదౌ ప్రథమతః - స్వనిర్మితగృహక్షేత్రం స్వేన నిర్మితం యద్గృహక్షేత్రం గృహభూమిః - తత్ ప్రతిదిశం చతుర్దిక్షు నవధా కృత్వా నవస్వేవ తద్భాగేషు అర్కముఖాన్ సూర్యాదినవగ్రహాన్ సంస్థాప్య నిక్షిప్య - తత్సద్మసు తద్గృహేషు - మర్త్యాః మనుష్యాః॥ ని॥ మనుష్యా మానుషా మర్త్యా ఇత్యమరః - అమర్త్యాః దేవతాః॥ ని॥ అమర్త్యా అమృతాంధస ఇత్యమరః - చతుష్పదో గజాశ్వపశ్వాదయః - తేషాం క్రమాత్ - కవిగురుజ్ఞాంశేషు శుక్రాంశే మనుష్యాణాం - గుర్వంశే దేవానాం - బుధాంశే పశ్వాదీనాం - ఈశ్వరవహ్నిరాక్షసమరుత్కోణాది - అయమర్థః - పశ్చిమగృహస్య ఈశాన్యాద్యాగ్నేయపర్యంతం - ఉదగ్గృహస్య ఆగ్నేయాదినైరృతిపర్యంతం

ప్రాగ్గృహస్యనైరృత్యాదివాయవ్యపర్యంతం - దక్షిణగృహస్య వాయవ్యాదీశాన్యపర్యంతం-గవ్యాదిషుసూర్యాదిభాగేషుద్వారాణికుర్యుః

అ॥ దేవమనుష్యపశుగృహంబులకువాకిళ్లనునిర్ణయింపుచున్నాఁడు ॥

తా॥ తానేర్పరచియున్నయింటినిడివిని-౯ భాగములు చేసియాభాగములయందుపడమటింటికీశాన్యము మొదలుకొనియాగ్నేయమువరకును - ఉత్తరపింటికాగ్నేయముమొదలునిరృతివరకును- తూర్పింటికినిరృతిమొదలుకొనివాయవ్యమువరకును - దక్షిణపింటికి వాయవ్యము మొదలీశాన్యమువరకును - సూర్యాదినవగ్రహంబులనుంచగా నేర్పడినశుక్రుని భాగంబున మనుష్యగృహంబునకును - బృహస్పతిభాగమున దేవతాగృహంబునకును - బుధుని భాగమునగజపశుతురంగాది శాలలకును వాకిళ్లు నేర్పరచవలయును

౨౭౭ ॥ అ॥ ద్వారవిషయేపక్షాంతరాణ్యాహ॥మూ॥సర్వేషామథవాయథారుచిగృహద్వారాణికుర్యుఃకవేరాచార్యస్య బుధస్యవా ప్రతిదిశం భాగేసమస్తాలయే। అష్టస్వష్టసు వా త్రిషుత్రిషుగృహేకార్యేషు భాగేషు తన్మధ్యేవాధికధామభాగసహితంవా మేకవాటాన్వితం॥ వ్యా॥ సర్వేషామితి॥ అథవాసర్వేషాంమనుష్యదేవచతుష్పదాంచ - యథారుచిరుచిమనతిక్రమ్య- యథేష్టమిత్యర్థః - సమస్తాలయేసర్వగృహేషు-కవేశ్శుక్రస్యఆచార్యస్యబృహస్పతేర్వా - బుధస్య వా- భాగేద్వారాణికుర్యుః-మనుష్యాణాంశుక్రభాగపవేతినియమోనాస్తీతి - ఇయానేవపూర్వస్మాద్భేదః - శేషంతుల్యమేవ - యద్వా-అష్టస్వష్టసు వా ప్రతిదిశ్యష్టభాగేషు పూర్వవత్తేతువ్యతిరిక్తసూర్యాద్యష్టగ్రహాన్ సంస్థాప్య- శుక్రగురుబుధ భాగేషుద్వారాణికుర్యుః - అథవా ప్రతిదిశంత్రేధావిభజ్య కార్యేషు-త్రిషు త్రిషుభాగేషు - తన్మధ్యే తేషాంమధ్యభాగే- అధికధామభాగసహితంధామ్నోగృహస్యభాగః - అధికశ్చాసౌధామభాగశ్చేతిసమానాధికరణసమాసః- తేనసహితంయథాతథా వా మేఅధికగృహ భాగంవిహాయేత్యర్థః- అస్మిన్పక్షేగ్రహనియమోనాస్తి-కవాటాన్వితంద్వారంకార్యం*****************

అ ॥ పక్షాంతరమువలననిళ్లకుద్వారములనిర్ణయింపుచున్నాఁడు ॥

తా॥ ఉక్తక్రమంబుననేర్పరచబడిన -౯ - భాగములయందును మనుష్యాదులగృహములకుశుక్రాది భాగములలో నేర్పరచవలయుననునియమమును వదలి - మనుష్యదేవపశ్వాదులసకలదిగ్గతగృహములకును-శుక్రగురుబుధుల భాగములలోనొకభాగమునందుద్వారము నేర్పరచవలయుననియు-మఱి

యొకపక్షమున-గృహాయామము నెనిమిది భాగములు చేసి సూర్యాదిగ్రహపర్యంతమా భాగములవిభజించిశుక్ర బుధగురు భాగములలో నేర్పరచవలయుననియు - నింకొకపక్ష మందింటినిడివిని మూడు భాగములు చేసియందు మధ్య భాగమున నేడు ప్రక్కకొంచ మధికముండునటుల ప్రదేశమును వదలిత లుపుతో గూడు నటుల ద్వారము నేర్పరచవలయుననుట॥

౨౭౮ ॥అ॥ అథ రాశిభేదేన బహిర్ద్వారం నిర్ణయమాహ ॥మూ॥ ప్రాగ్ద్వారం ఝషకర్కటాళిగృహిణాం ద్వారం తు యామ్యం శుభం యుగ్మస్త్రీమృగసద్మనాం ఘటతులాగో వేశ్మనాం పశ్చిమం। ద్వారం తూత్తరమర్ధదంహరిధనుర్మేషాలయానాం నృణాం యద్వైకైకమజాదిచ ప్రతిదిశం ప్రాగాదితద్గేహినాం ॥వ్యా॥ ప్రాగ్ద్వారమితి ॥ ఝషకర్కటాళిగృహిణాం మీనకర్కటవృశ్చికరాశిజాతానాం- నృణాం ప్రాగ్ద్వారం శుభం - యుగ్మస్త్రీమృగసద్మనాం మిథునకన్యామకరరాశిజాతానాం యామ్యం ద్వారం దక్షిణద్వారం శుభం - ఘటతులాగో వేశ్మనాం కుంభతులావృషభరాశిజాతానాం పశ్చిమం ద్వారం శుభం హరిధనుర్మేషాలయానాం సింహధనుర్మేషరాశిజాతానాం నృణాం మర్త్యానాం ఉత్తరం ద్వారం తు అర్థప్రదం ఐశ్వర్యకరం భవతి-యద్వా అజాది మేషాద్యైకైకం రాశిం - ప్రాగాది ప్రాచీమారభ్య-ప్రతిదిశం నిక్షిప్య-తద్గేహినాం తత్ర రాశిజాతపురుషాణాం - యస్యాం దిశి యస్య రాశిర్వర్తతే తత్ దిశి తస్య పుంసః ద్వారం కార్యం ప్రాచ్యాం మేషసింహధనూరాశి జాతానాం - దక్షిణస్యాం వృషభ కన్యామకరరాశి జాతానాం-పశ్చిమే మిథునతులాకుంభజాతానాం-ఉదీచ్యాం కర్కటవృశ్చికమీనరాశిజాతానామితి తత్త్వం॥

అ॥ రాశిభేదముచేత దలవాకిలి నేర్పరించుటకు దిక్కులనిర్ణయించుచున్నాడు ॥తా॥ మీనకర్కటవృశ్చిక రాసులయందు బుట్టిననరులు తూర్పునను మిథున కన్యామకర రాసులయందు బుట్టిననరులు దక్షిణంబునను-కుంభతులావృషభ రాసులయందు బుట్టిననరులు పశ్చిమంబునను-సింహధనుర్మేష రాసులయందు బుట్టిననరులుత్తరంబునను తమతమ యిండ్లకు తలవాకిళ్ల నేర్పరచిరేని శుభసంపదలుగలుగు-మఱియొకపక్షమున మేషాది రాసులం ప్రాగాదిదిక్కులయందు మూడావర్తులు గణనచేయగా గృహపతిరాశి యేదిక్కునకు వచ్చునో-ఆదిక్కున దలవాకిలి నేర్పరచవలయుననుట. ********************

౨౭౯ ॥అ॥ కర్తృర్జన్మరాశిలగ్నాదిషు గృహప్రవేశ ఫలమాహ ॥మూ॥

సంవేశశ్శుభదస్స్వజన్మనిగృహేలగ్నేచతుర్థాలయే తాభ్యాంచోపచయే
క్రమాత్ఫలమిదంకర్తుస్స్వజన్మాదిషు।నిర్వ్యాధించదరిద్రకీర్తిసుహృ
దోనిష్పుత్రనిశ్శత్రుతాంనిర్జాయంనిధనామయస్థిరధనద్వేష్యాణ్ప్రద
ద్యాత్సదా॥ వ్యా॥ సంవేశ ఇతి॥స్వజన్మనిగృహేస్వస్యజన్మరాశౌ-లగ్నేస్వజ
న్మలగ్నేచ- చతుర్థాలయేస్వజన్మలగ్నజన్మరాశ్యోశ్చతుర్థలగ్నేచ - కించ
తాభ్యాంజన్మలగ్నజన్మరాశిభ్యాముపచయేతృతీయషష్ఠదశమైకాదశేషు
చ-సంవేశఃనూతనగృహప్రవేశః-శుభః- అథవాకర్తుఃస్వజన్మాదిషుజన్మ
లగ్నాదిషుజన్మరాశ్యాదిషువా-క్రమాదిదంవక్ష్యమాణంఫలంభవతి - య
థాజన్మనినిర్వ్యాధింనీరోగతాం- ద్వితీయేదారిద్ర్యం- తృతీయేకీర్తిం - చ
తుర్థేసుహృదం-పంచమేనిష్పుత్రతాంనిస్సంతానత్వం-షష్ఠేనిశ్శత్రుతాం
శత్రుశూన్యత్వం-సప్తమేనిర్జాయంభార్యాశూన్యత్వంఅష్టమేనిధనంమ
రణం - నవమేఆమయారోగం- దశమేస్థిరంచిరకాలస్థితిం - ఏకాదశేధనం-
ద్వాదశేద్వేష్యంశత్రుత్వంచసదాదద్యాత్ - సర్వత్రజన్మరాశితోజన్మ
లగ్నాద్వేతిబోధ్యం.****** ******* ****** ****** *******
అ॥జన్మరాశిలగ్నములయందుగృహప్రవేశముజేయవలెనని గెడిఫలములజెప్పు
చున్నాడు॥ తా॥జన్మరాశియందును-జన్మలగ్నమునందును-జన్మరాశిలగ్న
ములకు- ౩-౬-౬- ౧౦-౧౧- ఈలగ్నములయందునుగృహప్రవేశముశుభక
రంబగు-వా-అదియొకపక్షంబునతనజన్మాదిద్వాదశరాశిలగ్నములయందును
గృహప్రవేశము - క్రమంబున-ఆరోగ్య-దారిద్ర్య-కీర్తి- స్నేహ-నిస్సంతా
న-నిశ్శత్రు- భార్యాభావ-మరణ- రోగ-స్థైర్య- ధన-శత్రుత్వములగలుగ
జేయుననితాత్పర్యము,*****************************

౨౨౦ ॥ అ ॥ ప్రవేశేపాపాష్టమచంద్రదోషావాహ॥మూ॥పాపఃపా
పయుతేక్షితోష్టమగతఃపాపాలయస్థోథవాపద్మాచ్ఛేచ్ఛుభవీక్షితోష్టగుణి
తోహన్యాద్గ్రహస్వామినం।క్షీణేందుశ్చషడష్టరిఃఫగృహగశ్చేత్సన్నివే
శాలయాద్ధన్యాత్కర్తృకళత్రమాతునివిశేల్లగ్నేవిశుద్ధేష్టమే॥వ్యా॥ పాప
ఇతి॥ పాపఃయఃకశ్చనక్రూరగ్రహః - పాపయుతేక్షితఃపాపగ్రహేణయు
తోవా - ఈక్షితోదృష్టోవా-అష్టమగతఃప్రవేశలగ్నాదష్టమగతోవా- అథ
వాపాపాలయస్థఃపాపగ్రహరాశిగతస్సన్ అష్టమగోవాయది - తదా
గృహస్వామినంయజమానంవర్షాత్సంవత్సరానంతరం- హన్యాత్ - పాప

గ్రహప్రవేశే పీడితః శుభగ్రహైర్దృష్టస్సన్ అష్టమగతశ్చేత్ - అష్టగుణితః
అష్టవర్షానంతరం - హన్యాత్ - క్షీణేందుః క్షీణచంద్రశ్చ సన్నివేశాలయాత్
గృహప్రవేశలగ్నాత్ షడష్టరిఫగృహగశ్చేత్ షష్ఠాష్టమద్వాదశస్థానగ
తశ్చేత్ కర్తుః కళత్రం యజమానభార్యాం - ఆశుశీఘ్రమేవ హన్యాత్ - త
స్మాత్కారణాత్ అష్టమే లగ్నే విశుద్ధే గ్రహావర్జితే సతి నివిశేత్

అ॥ గృహప్రవేశవిషయమైన పాపాష్టమదోష చంద్రదోషముల జెప్పు
చున్నాడు॥ తా॥ ఒకానొక పాపగ్రహము - శుభయొక పాపగ్రహము చేజూ
డబడుచునైనను - పాపగ్రహముతో గూడినైనను - పాపగ్రహరాశిని బొం
దియైననుండి - ప్రవేశలగ్నమునకు - ౮ - టనుండెనేని యొక సంవత్సరమున
కు పిదప నా గృహపతిభార్య వైధవ్యమునొందును - పాపగ్రహము శుభగ్ర
హము చేజూడబడుచు - ౮ - టనున్న నెనిమిది సంవత్సరములకు పిదప ముందు జె
ప్పినదుష్ఫలము గలుగును - క్షీణచంద్రుడు - ౬ - ౮ - ౧౨ - ఈ స్థానములయందు
న్న - గృహపతియు పత్నీ కుడగును - కావున - ౮ - టనే గ్రహంబును డపలదనుట
౨౮౧॥ ౪॥ గ్రహాణాం దృష్టినిర్ణయమాహ॥ మూ॥ పాదాఖ్యాగత మేతృతీయ
భవనే దృష్టిర్ద్వితీయా పాదాక్షిధాక్షేటాద్యా నవమే చ పంచమగృహే రాశౌ చ
తుర్థే-ష్టమే। దృష్టిస్స్యాత్త్రిపదాథ సప్తమగృహే సంపూర్ణ దృష్టిః క్రమా
దేకద్విత్రిచతుష్పదేషు బలినో మందార్యభౌమాః పరే॥ వ్యా॥ పాదేతి॥ ఖే
టాద్యాఖేటః ఆదిర్యస్య స్సతథోక్తః గ్రహాదికాదృష్టిః దశమే తృతీయేచ భ
వనే తృతీయలగ్నే చ పాదాఖ్యా పాదసంజ్ఞికా భవతి - గ్రహాణామితి శేషః -
నవమే పంచమగృహే చ ద్విపదాభిధా - చతుర్థే అష్టమే చ రాశౌ త్రిపదా
అథ సప్తమగృహే సంపూర్ణదృష్టిః - మందార్యభౌమాః శనిగుర్వంగారకాః
పరే చ క్రమాత్ - ఏకద్విత్రిచతుష్పదేషు బలినః - శనిః పాదదృష్టిస్సన్ బల
వాన్ గురురర్ధదృష్టిస్సన్ బలవాన్ కుజస్త్రిపాదదృష్టిస్సన్ బలవాన్ - ప
రే సూర్యచంద్రబుధశుక్రాః పూర్ణదృష్టిమంతో బలవంత ఇత్యనేన సంపూ
ర్ణదృష్టిమంత ఇత్యవగంతవ్యం॥

అ॥ గ్రహముల దృష్టినిర్ణయమును దెలుపుచున్నాడు॥ తా॥ గ్రహముల
కుతము రాశి మొదలుకొని - ౩ - ౧౦ - ఈ రాసులయందు పాదదృష్టియు - ౫ - ౯ -
ఈ రాసులయందర్ధదృష్టియు - ౪ - ౮ - ఈ రాసులయందు త్రిపాదదృష్టియు
- ౭ - వ రాశియందు పూర్ణదృష్టియుం గలిగియుండును - అందు పాదదృష్టి చేశ
నియు అర్ధదృష్టి చేగురుండును - త్రిపాదదృష్టి చేకుజుండును - పూర్ణదృ

ష్టిచేసూర్యచంద్రబుధశుక్రులునధికవీక్షణముగలవారలనితాత్పర్యము.*

౨౮౨॥అ॥ ప్రవేశలగ్నస్య గ్రహస్థితిఫలమాహ ॥మూ॥ఏకశ్చేత్పరభాగగోదశమగోజాయాస్థితోవా గ్రహస్తద్గేహం పరహస్తయాతమథవాతత్సద్మ వేశాలయాత్ ।క్రూరాలాభరిపుత్రిగాశ్శుభఫలాః కేంద్ర త్రికోణస్థితాఃసౌమ్యాస్సౌమ్యనిరీక్షితేస్థిరగృహే రాత్రౌదివా వావిశేత్ ॥ వ్యా॥ ఏక ఇతి॥ఏకశ్శుభో వాపాపో వా గ్రహః- పరభాగగఃశత్రుభాగగతస్సన్ వేశాలయాత్ ప్రవేశలగ్నాత్ -దశమగః- జాయాస్థితస్సప్తమరాశిగతో వాయది-తద్గేహంపరహస్తయాతంపరాయత్తంస్యాత్ -అథవా ప్రవేశలగ్నాత్ క్రూరాః పాప గ్రహాః-లాభరిపుత్రిగాఃఏకాదశషష్ఠతృతీయస్థానగతాస్సంతఃశుభఫలాః-శుభఫలదాభవంతి- సౌమ్యాశ్శుభ గ్రహాస్తుకేంద్రత్రికోణస్థితాఃశుభఫలాః-సౌమ్యనిరీక్షితే శుభగ్రహదృష్టే స్థిరగృహే స్థిరలగ్నే-రాత్రౌవాదివావాదివాభాగేవాతత్సద్మనూతనగృహం విశేత్ ప్రవిశేత్-॥*

అ॥గృహప్రవేశలగ్నమునకు గ్రహస్థితిని జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ఒక గ్రహముశత్రువు యొక్క అంశమునుబొందియుండిలగ్నమునకు-౭-౧౦-ఈస్థానములయందుండెనేనియాగృహముపరాధీనమగును-పాప గ్రహములు-౩-౬-౧౧-ఈస్థానములయందును - శుభ గ్రహములు కేంద్ర త్రికోణస్థానములయందుండగశుభగ్రహములచేజూడబడుచున్నస్థిరలగ్నమునందు నూతనగృహమునుబ్రవేశించినశుభఫలంబులుగలుగుననుట॥*************

౨౮౩॥అ॥తత్తద్రాశిజాతానాంతత్తద్దిగీశగృహేప్రవేశనిషేధమాహ॥ మూ॥అష్టౌమేషకులీరచాపఘటగోకుంభాళిమీనాఃక్రమాత్ జ్ఞేయాయామ్యాదిగాదయఃప్రతిదిశంత్వేకైకరాశిర్భవేత్ ।తత్తద్రాశిభవస్యతద్దిశిగృహే మృత్యుప్రదంనోవిశేత్ బ్రహ్మస్థానగృహంతుకేసరిమృగస్త్రీయుగ్మజానాంతథా॥ వ్యా॥అష్టావితి॥ మేషకులీరచాపఘటగోకుంభాళిమీనాః మేషకర్కటధనుస్తులావృషభకుంభవృశ్చికమీనా ఇత్యష్టౌరాశయః యామ్యాదిగాదయశ్చక్రమాత్ జ్ఞేయాః - తథాచపతిఏకైకరాశిః ప్రతిదిశంప్రత్యేకం భవేత్-తత్తస్మాత్ తద్రాశిభవస్యపుంసః-తద్దిశిగృహేతద్రాశిదిశిగృహే-ప్రవేశనం మృత్యుప్రదం- తస్మాత్తస్మిన్నోవిశేత్ నప్రవిశేత్ యోయద్రాశిభవస్సతద్రాశిదిశిగృహే తల్లగ్నేనప్రవిశేదితిభావః- యథా మేషఃదక్షిణదిగీశఃఅతః మేషరాశిజాతఃమేషరాశౌదక్షిణదిశిగృహంనప్రవిశేత్- కర్కటోనైరృతిదిగీశఃఅతఃకర్కటరాశిజాతఃకర్కటరాశౌనైరృతిదిశి

గృహంనప్రవిశేత్ - ఏవంసర్వత్రయోజ్యం బ్రహ్మస్థానగృహంమధ్యగృ
హంను- కేసరిమృగస్త్రీయుగ్మజానాంసింహమకరకన్యామిథునరాశిషు
జాతానాంనృణాం-ఏతద్రాశిషు-తథా- కృత్యప్రదత్వాన్నప్రవిశేత్ -॥

అ॥ జన్మరాశియందుగృహప్రవేశమునకుకోరగానివిషయమును జెప్పు
చున్నాడు॥ శ్లో॥ మేష-కర్కట-ధనుః- తులా-వృషభ-కుంభ-వృశ్చిక-మీన-
రాసులుక్రమముగదక్షిణాదిక్కు- మొదలుగనైరృతిదిక్కులకు అధిపతులు
గానగృహపతిజన్మరాశి యేదిక్కుకధిపతియైయుండునో యాదిక్కు-యం
దుండెడిగృహమును- జన్మరాశిలగ్నమునందును- మధ్యమగృహమును-సిం
హ-మకర-కన్యా-మిథున-రాసులయందు బుట్టినవారు-ఈలగ్నములయం
దును- ప్రవేశింపరాదనికారణముగలుగునని శాస్త్రార్థము॥ **************

౨౭౮॥ అ॥ అథద్వాభ్యాంగృహప్రవేశవిషయేవృషభచక్రగతనక్షత్రా
ణాంఫలమాహ ॥మూ॥ యస్మిన్ భేర్కయుతస్తదాదిగణయేచ్చంద్రాన్విత
ర్క్షాంతతఃసర్వాన్మృత్యుముఖేత్రయంశిరసిచప్రాక్పాదయోరుద్వేగ
దాం। చత్వార్యేవతుపశ్చిమాంఘ్రియుగళేస్థైర్యంచ చత్వారితత్పుచ్ఛేతు
భ్రమణంత్రయంచతురథోవామేసుపార్శ్వేఽర్థకృత్ ॥ వ్యా ॥ యస్మిన్ని
తి॥ వృషభాకారంచక్రంవిలిఖ్యానుక్తకాలావయవేషువక్ష్యమాణక్రమేణన
క్షత్రాణివిన్యసేత్ ఏవంచసతియస్మిన్ భేయన్నక్షత్రేఽర్కేయుతఃయు
క్తః తన్నక్షత్రేసూర్యస్థితిరిత్యర్థః - తదాదితన్నక్షత్రమారభ్యచంద్రాన్విత
ర్క్షాంతతఃనిత్యనక్షత్రపర్యంతంగణయేత్ - ఏవంచసతివృషభశిరసిస్థిత
ముఖేత్రయంనక్షత్రత్రయంమృత్యుంకుర్యాత్ -గృహపతేరితిశేషః-ప్రా
క్పాదయోరగ్రపాదయోః - చత్వారినక్షత్రచతుష్టయం-ఉద్వేగంకు
ర్యాత్ -పశ్చిమాంఘ్రియుగళేచరమపాదద్వంద్వేస్థితానిచత్వారినక్షత్ర
చతుష్టయం- స్థైర్యంస్థిరకాలస్థితిం - తత్పుచ్ఛేవృషభలాంగూలేస్థితంత్ర
యంనక్షత్రత్రయంభ్రమణంకుర్యాత్ -అథోవామపార్శ్వేచత్వారిన
క్షత్రచతుష్టయం-అర్థకృత్ సంపత్కరంస్యాత్ ॥ ౨౭౯॥ మూ॥ ధాన్యందక్షిణపార్శ్వకేచతురథోపృష్ఠేత్రయంసంపదంవక్త్రేభత్రితయంపశూనాంప్ర
కురుతేచక్రంవృషాఖ్యంత్విదం। ద్వంద్వాఖ్యేగ్నిభయాదికేచనృపతేర్యా
త్రాసునృత్తేపునస్సంవేశేచవిధిస్స్వనిమితగృహేసర్వంవిచింత్యంబుధైః॥
ధాన్యమితి॥ దక్షిణపార్శ్వకేస్థితం అభిజిత్సహితనక్షత్రచతుష్టయంధాన్యం

ప్రకురుతే॥ అథ॥ అనంతరం - పృష్ఠే చరణాగ్రే త్రయం నక్షత్ర త్రితయం సం
పదం ప్రకురుతే వక్త్రే ఆసనే త్రితయం నక్షత్రత్రితయం పశూన్ ప్రకురుతే
ఇదమేవ వృషాఖ్యం చక్రం వృషభచక్రమిత్యుచ్యతే - ఇదం చక్రం ద్వంద్వా
ఖ్యే ద్వంద్వయుద్ధే - అగ్నిభయాదికేచ - నృపతేః రాజ్ఞః - యాత్రానివృత్తౌ
ప్రతిప్రయాణే - పునస్సంవేశే రాజ్ఞాం యాత్రానివృత్తానాం పునస్స్వగృహ
ప్రవేశేచ - స్వనిర్మితగృహే నూతనగృహప్రవేశేచ - అయంవిధిః పర్యా
లోచనీయః - బుధైః పండితైః సర్వం పూర్వోక్తం విచింత్యం సమ్యగ్విచార్యం॥

అ॥ రెండుశ్లోకములచే గృహప్రవేశవిషయమై వృషభచక్రగతనక్ష
త్రములకు ఫలముల చెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ వృషభాకారముగు చక్రము వ్రా
సి దానిశిరస్సు మొదలగు నవయవంబులయందు చెప్పఁబోయ్యేడి తెలంగు సూ
ర్యుఁడున్న నక్షత్రము మొదలుగ వ్రాసి యది మొదలు నిత్యనక్షత్రమువరకు
గణన జేయఁగా నానక్షత్రము చక్రరూపమైన వృషభము యొక్క శిరస్స్థానము
లను - ౩-నక్షత్రములలోనున్న మృత్యువును ముందరి కాళ్లలోనున్న - ౪ - న
క్షత్రములైన దురవస్థను - వెనకటి కాళ్లయందున్న - ౪-నక్షత్రములు చిరకా
లము ఉండుటను - తోకయందున్న - ౩-నక్షత్రములు దేశభ్రమణమును-ఎడమ
పార్శ్వమందున్న - ౪-నక్షత్రములు ధనమును - కుడిపక్కనున్న - ౪-న
క్షత్రములు ధాన్యమును-పృష్ఠభాగమందున్న - ౩-నక్షత్రములు సంపదను-
ముఖమందున్న - ౩-నక్షత్రములు పశువులనుంగలుగఁజేయునని యు-ఇదివృ
షభచక్రమనియు-నీచక్రము-ద్వంద్వయుద్ధము జేయునపుడును - రాజులు
యాత్రబోవునపుడును - మరలవచ్చునపుడును - నూతన నగృహప్రవేశకా
లమందును-ఇత్యాదికార్యములయందు పండితులచే జూడదగినదనియు ననుట॥

౨౮౬ ॥ ౨౮౭ ॥ అ॥ అథ ద్వాభ్యాం కలశచక్రస్వరూపం నిరూపయన్ తత్
గతనక్షత్రాణాం గృహప్రవేశవిషయే ఫలం న్యాహ॥ మూ॥ చక్రం స్యాత్క
లశస్వరూపమథ తత్సంలిఖ్య మూర్ధ్న్యేకభం ప్రాగాద్యాసు చతుశ్చతుః
ప్రతిదిశం చత్వారి తన్మధ్యమే। కంఠే త్రీణి గుదే త్రయం చ విలిఖేద్భానాం
క్రమాత్తత్ఫలం వక్ష్యేఽర్కాన్వితభాదితశ్చ గణయేత్సంవేశధిష్ణ్యాంతతః॥
శిరశ్ఛేదమథ ప్రవాసముభయం ధాన్యం తతో నిర్ధనం గర్భస్రావమథ స్త్రి
యం గృహపతేర్దద్యాచ్చ తాయుస్సదా। సంగ్రామాఖిలదుర్గశైలనగర
ప్రాసాదదేవాలయక్షేత్రాగారగృహప్రవేశసమయే జ్ఞేయం హి చక్ర
ద్వయం॥ వ్యా॥ చక్రమితి॥ శిరశ్ఛేదమితి చ॥ కలశస్వరూపం ఘటాకారం చ
క్రం యథా స్యాత్తథా సంలిఖ్య - అథ చక్రలేఖనానంతరం - అర్కాన్వితభాది

తతఃసూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రమారభ్య సంవేశధిష్ణ్యాంతతఃగృహప్రవేశనక్షత్రపర్యంతంగణయేత్ - అథమూర్ధ్నికలశశిరసిఏకభంఏకనక్షత్రం ప్రాగాద్యాసు ప్రాచీప్రభృతిచతుర్దిక్షు- ప్రతిదిశంచతుశ్చతుర్నక్షత్రాణి- తన్మధ్యే చత్వారికంఠే త్రీణిగుదే త్రయంచాధిజస్వజఘనంలిఖేత్ - భానాం మూర్ధాదిగతనక్షత్రాణాంక్రమాత్ఫలంవక్ష్యే - యథా-శిరోగతనక్షత్రే ప్రవేశశ్చేద్గృహపతేశ్శిరశ్ఛేదనం - కలశస్య ప్రాగ్భాగస్థితనక్షత్రచతుష్టయంప్రవాసంసర్వదాదేశాంతరగమనం - దక్షిణభాగస్థితనక్షత్రచతుష్టయంఅభయంభయాభావం పశ్చిమభాగగతనక్షత్రచతుష్టయంధాన్యం ఉదగ్భాగగతనక్షత్రచతుష్టయంనిర్ధనందారిద్ర్యం - మధ్యమగతనక్షత్రచతుష్టయం - గర్భస్రావం-యజమానభార్యాయాఇతివేద్యం - కంఠగతనక్షత్రత్రయం -శ్రియంసంపదం-గుదస్థితనక్షత్రత్రయంశతాయుర్దద్యాత్ - సంగ్రామాఖిలదుర్గశైలనగరప్రాసాదదేవాలయక్షేత్రారామగృహప్రవేశసమయే-యుద్ధదుర్గపర్వతపురప్రాసాదదేవాలయకృషిభూమ్యుద్యాననవగృహప్రవేశకాలేచ క్రద్వయం వృషభకలశచక్రయోర్ద్వయంజ్ఞేయంవిచింత్యంహి****************************

అ॥ రెండుశ్లోకములచేకలశచక్రమునొందిననక్షత్రములకు ఫలములజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ కలశాకారంబగునొకచక్రము వ్రాసియందుసీచెప్పబోయ్యెడిక్రమంబునసూర్యుడున్ననక్షత్రము మొదలుగా - ౨౭-నక్షత్రములను వ్రాసి యది మొదలుగృహప్రవేశనక్షత్రమువరకు నెంచగా నాప్రవేశనక్షత్రముకలశశిరస్థంబగునొకనక్షత్రమైయున్నగృహపతికిశిరశ్ఛేదంబును - కలశమునకుప్రాగ్భాగమందున్న - ౪- నక్షత్రములలోనొకటియైననెల్లకాలముపరదేశగమనమును - దక్షిణభాగమందున్న - ౪ - లోనొకటియైననిర్భయమును - పశ్చిమంబుననున్న -౪-లోనొకటియైనధాన్యమును-ఉత్తరంబుననున్న - ౪-లోనొకటియైనదారిద్ర్యమును-మధ్యభాగముననున్న - ౪-లోనొకటియైనగృహపతిభార్యకుగర్భస్రావంబును - కంఠస్థానమందున్న - ౩-లోనొకటియైనసంపదయు-అధఃప్రదేశమందున్న - ౩-లోనొకటియైనపూర్ణాయువుంగలుగును- ఈచెప్పబడినవృషభకలశచక్రములు రెండును - యుద్ధ-దుర్గ-పర్వత-పుర-సౌధ-దేవతాలయ- కృషిభూమి ఉద్యానవన-నూతనగృహముల బ్రవేశించునపుడుజూడవలయుననుట ***

యజ్వనా వేంకటాఖ్యేనరచితాయాంసతాంముదే ।
కాలామృతస్యటీకాయాంషష్ఠోయంబిందురవ్యభూత్ ॥

సప్తమబిందు ప్రారంభః

౨౮౮ ॥ అ ॥ అథసకలదేవతాప్రతిష్ఠాకాలమాహ ॥ శ్లో ॥ వారేష్వవి కవిజ్ఞజీవశశినాం శ్రోణత్రయేచోత్తరాస్వాదిత్యకరద్వయాంత్యశశభృద్దస్రప్రజేశోడుషు । భద్రాపూర్ణజయాసుచోదగయనేశుక్రేజ్యయోర్వ్యక్తయోఃకుర్యాత్క్షమదినం హాయచకుహూం దేవప్రతిష్ఠాం శుభాం ॥ వ్యా ॥ వారేష్విణి ॥ కవిజ్ఞజీవశశినాంశుక్రబుధగురుచంద్రాణాం వారేషు- శ్రోణత్రయే శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషక్త్రయేఉత్తరాసు త్రాదిత్యకరద్వయాంత్యశశభృద్దస్రప్రజేశోడుషు ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రానూరాధాపునర్వసూహస్తచిత్రారేవతీమృగశీర్షాశ్వినీరోహిణీనక్షత్రేషు- భద్రాపూర్ణజయాః- భద్రతిథయఃపూర్ణతిథయోజయాతిథయశ్చ తాసు - ఉదగయనే ఉత్తరాయణే-శుక్రేజ్యయోఃశుక్రబృహస్పత్యోః వ్యక్తయోఃఅనస్తంగతయోస్సతోః-గురుశుక్రమౌఢ్యరాహిత్యేసతీత్యర్థః జయతిథిషుకాయదినంత్రయోదశీం-పూర్ణతిథిషుకుహూంఅమావాస్యాంచత్యక్త్వా-పూర్వోక్తశుభదివసేశుభాంప్రతిష్ఠాంకుర్యాత్, ***:**

అ ॥ సకలదేవతాప్రతిష్ఠలకు కాలమునుజెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ ఉత్తరాయణమందుగురుశుక్రులస్తమించకయుండగా-శుక్రబుధ-గురు-సోమవారములును-శ్ర-ధ-శ-ఉఫ-ఉషాఉభా-అనూ-పున-హ-చి-రే-మృ-అశ్వి-రో-ఈనక్షత్రములును-భద్రతిథులును-అమావాస్యావ్యతిరిక్తపూర్ణతిథులును-త్రయోదశీవ్యతిరిక్తజయతిథులును- ఇవిసకలదేవతాప్రతిష్ఠలకుప్రశస్తములనుట. **

౨౮౯ ॥ అ ॥ అథపశుబంధనకాలమాహ ॥ శ్లో ॥ ఆర్ద్రాజైకపదాంత్యమూలశశభృత్తోయాగ్నిభేష్వష్టిదం శస్తం స్యాత్పశుబంధనం గురుభృగుబ్రధ్నాఖ్యవారేష్వపి । త్యక్త్వాశ్వాష్టకృజనార్దనో త్తిగపిత్ర్యగ్నింకలించాష్టమీంచాంద్రంచాపశుజన్మవారమపితచ్ఛేషాతిథిశ్శోభనా ॥ వ్యా ॥ ఆర్ద్రేతి ॥ ఆర్ద్రాజైకపదాంత్యమూలశశభృత్తోయాగ్నిభేషు-ఆర్ద్రాపూర్వాభాద్రారేవతీమూలామృగశీర్షపూర్వాషాఢాకృత్తికాసుపతేషుహస్తనక్షత్రేషుగురుభృగుబ్రధ్నాఖ్యవారేషుగురుశుక్రాదిత్యవారేషు- పశుబంధనంఅర్థదం సంపత్కరంశస్తంముఖ్యంస్యాత్ - బంధనమితిగోష్ఠప్రవేశాదీనాముప్యప

లక్షణం త్వష్టమ్యాదావది నోక్తరపిఫ్లకం చిత్రాశ్రవణోత్తరాత్రయరోహి ణీషు-మన్యుసమావాస్యాం చతుర్దశీం- అష్టమీం చ - కించ జన్మ క్రౌం సోమ వాసరం పశుజన్మవాసరం చ త్యక్త్వా-ఉక్తేష్వేషూక్తాతిరిక్తాతిథిః శోభనా శు భకరా-తిథిరిత్యుక్తాతిరిక్తవాసరగ్రహాదీనామప్యుపలక్షణం***********

అ॥ పశుబంధన కాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఆర్ద్ర-పూ.భా.-రే-మృగ శి-పూ.షా-కృ- ఈ ౭-నక్షత్రములు ౯-గురుశుక్ర భానువారములును - పశుబంధన గోష్ఠప్రవేశాదులకు ముఖ్యంబులనియు-చి-శ్ర-ఉ.ఫ - ఉ.షా ఉ.భా రోహిణి- ఈనక్షత్రములును- అమావాస్య- చతుర్దశి-అష్టమి-సోమవార ము పశుజన్మవారము-ఇవి నిషిద్ధంబులనియు - తక్కిన తిథి వారాదులు శుభక రములనియు నభిప్రాయము-(గోష్ఠమన గా పశువులదొడ్డి.)**********

౭౯౦ ॥ అ ॥ అథ పైతృకప్రసంగం విపత్సు స్వావత్తిథినిర్ణయమాహ॥ మూ ॥ యావంత్యో ఘటికా దినే విఘటికాస్సర్వాశ్చ కుర్యాత్సమం కాలం పంచవిధం క్రమాచ్చగణనా ప్రాతస్తతస్సంగమః । మధ్యాహ్నోఽప్యప రాహ్ణ ఇత్యథ భవేత్సాయంతనీ మాసికేష్వాబ్దికే ఏవ వ్యాప్తతిథిస్స స ర్వకాలా యది॥ వ్యా॥ యావంత్య ఇతి ॥ దినే పంచభాగే ఘటికాః ఘటికాశ్చ యావంత్యః యావత్సంఖ్యాకా భవంతి - తాస్సర్వా దినప్రమాణ ఘటికాః వి ఘటికాశ్చ - సమం అన్యూనానతిరిక్తం యథా తథా గణయేత్ కాలం పంచవి ధం కుర్యాత్ - స కాలః క్రమాత్ ప్రాతః సంగమః మధ్యాహ్నః అపరాహ్ణః అథానంతరం సాయంతనీ చేతి పంచవిధో భవతి - యా తిథిస్సర్వ కాలాయుక్త పంచవిధ కాలవ్యాప్తా సా తిథిః మాసికేషు అబ్దికే సాంవత్సరికే చ యోగ్యా భవేదితి సామాన్యోక్తిః***********************************

అ ॥ పితృక్రియావిధానమును దెలుపువాడై ముఖ్యతిథినిర్ణయము ను సామాన్యముగా దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ అహః ప్రమాణ ఘటికలవి ఘ టికలతో గూడ సమంబుగనైదు భాగములు జేయగా నవిక్రమంబున ప్రాత స్సంగమ మధ్యాహ్నాపరాహ్ణసాయంకాలములనంబడును - ఈ ౫- విధముల గు కాలములయందును వ్యాపించియున్న తిథి - అబ్దికాదిపితృక్రియలకు యో గ్యంబులని తాత్పర్యము.

౭౯౧ ॥ అ ॥ అథ మాసికాదీనాం విశేషకాలమాహ॥ మూ॥ కార్యా సా ద్యస్త్వపరాహ్ణయోస్సమధికా సా హ్యేకపూర్వా ద్వయోః పూర్వా స్యాత్సమయ దివసద్వయోరేకపరాహ్ణగతకాలాద్ర్వేః । సా నో చేత్త్రిముహూర్తగా పి

తృతిథిస్సాయంతనీ చేద్ద్వయోస్సాకల్యే వాత్ర పరాగ్రాహ్యే తిథిరయం దర్శే
వామాసికే॥ వ్యా॥ కార్త్స్న్యేతి॥ ద్వయోరపరాహ్ణయోః ద్వయోరపరాహ్ణయో
ర్మధ్యే యా సమాధికా యత్రాపరాహ్ణే అధికకాలవ్యాపినీ సా తిథిః - కార్త్స్న్యే
శ్రాద్ధే కార్యా ద్వయోరపరాహ్ణయోస్సామ్యే తుల్యవ్యాపనేతు పూర్వా
పూర్వతిథిః - అత్రాయం విశేషః - తిథిక్షయే తు పూర్వా - వృద్ధౌ సామ్యేపి ప
రేతి - తథాచోక్తం సుమంతునా॥ శ్లో॥ క్షీయమాణే తు పూర్వైవ వర్ధమానే
తు పైవ పరా। సమత్వే పితృతిథౌ వా సావపరాహ్ణద్వయే యదీతి॥ సా పితృతిథిః -
యది న ద్వయోః ద్వయోరపరాహ్ణయోః న వ్యాపినీ యది - తదా రౌహిణ అస్తకా
లాత్ ప్రాక్ సూర్యాస్తమయాత్పూర్వం సా తిథిః త్రిముహూర్తా గాము
హూర్తత్రయవ్యాపినీ చేత్తదాపి - పూర్వైవ నో చేత్ రవేరస్తమయా
త్ప్రాక్ త్రిముహూర్తగా న యది - తదా పరా కార్యా - తిథేరపరాహ్ణవ్యా
పిత్వాభావేపి సాతప కాలవ్యాపిత్వాత్ - పితృతిథిః ద్వయోః తిథ్యోః సాయం
తనీ సాయంతన వ్యాపినీ స్యాద్యది - అత్రాపి పక్షే ఏవ పరా - అబ్దికే ప్రతిసాంవత్స
రికే దర్శే అమావాస్యాయాం మాసికే చ సర్వపక్షానాం అయం విధి గ్రాహ్యః

అ॥ రెండుదినములయందొకతిథి వ్యాపించియుండుటవలన గలిగెడి తిథి
సందేహమును నివర్తింప జేయుచున్నాడు॥ తా॥ ఒకతిథి రెండుదినములయప
రాహ్ణములయందు వ్యాపించియున్నప్పుడెది యపరాహ్ణమందధికముగ
నుండునో - ఆతిథియందును - రెండపరాహ్ణములయందును సమముగానుండె
నేని పూర్వతిథియందును - ఒకయపరాహ్ణమందైనను వ్యాపించక పూర్వది
నంబున సూర్యాస్తమయమునకుముందు -౬- గడియలు వ్యాపించియుండెనే
నియు పూర్వతిథియందును - అట్లు లేకయున్నప్పుడును - రెండు సాయంకాల
ములయందొకతిథి వ్యాపించియున్నప్పుడును పరతిథియందును - ప్రతిసాంవ
త్సరిక దర్శశ్రాద్ధమాసికములు జేయవలయు - రెండపరాహ్ణములయందుస
మముగానున్న యెడల తిథిక్షయకాలమందు పూర్వతిథియు - వృద్ధిసామ్యకా
లములయందు పరతిథియును గ్రాహ్యంబులు ************************

౪౯-౨॥ అ॥ అథ పంభిశ్శ్లోకైః మహాలయనిర్ణయమాహ॥ మూ॥ కుర్యా
ద్భాద్రపదే ప్రమీతపితృక స్తత్కృష్ణపక్షాదితః పక్షశ్రాద్ధమథాశ్వినప్రతి
పద్యాయుక్తం చ పక్షాదితః। పక్షాదౌ యది సూతకాది సహితస్త్వం చ మీవా
ష్టమీయద్వా స్యాద్దశమీతదాదిషు సదా తత్పక్షకేషు వా॥ వ్యా॥ కుర్యా
దితి॥ ప్రమీతపితృకో మృతపితృకః పుమాన్ భాద్రపదే మాసే కృష్ణపక్షా

దితః కృష్ణపక్ష ప్రభృతి ఆశ్వినప్రతిపదా యుక్తం - మహాలయానాం షోడశ
త్వాదితి భావః - అత్ర ప్రసిద్ధం పక్షశ్రాద్ధం - అత్ర తచ్ఛబ్దస్య ప్రసిద్ధార్థకత్వా
న్న యచ్ఛబ్దాపేక్షా - ఉక్తంచ దండినా - ప్రక్రాంత ప్రసిద్ధానుభూతార్థవి
షయ తచ్ఛబ్దో యచ్ఛబ్దం నాపేక్షత ఇతి - కుర్యాత్ పక్షాదౌ భాద్రపద కృష్ణ
పక్షాదౌ - సూతకాదిసహితః సూతకాదినా యుక్తో యది ఆదిశబ్దేన పత్నీరజో
దర్శనాదికం గృహ్యతే - తదా తత్పంచమీ అష్టమీ వాయ ద్వాదశీ వా
తదాదిషు పంచమ్యష్టమీ దశమ్యాదిషు శేషేషు కృష్ణపక్ష శేషదివ
సేషు వా - పక్షశ్రాద్ధం సదా కుర్యాత్ - సదేత్యనేన పక్షశ్రాద్ధమత్యావశ్యక
మితి గమ్యతే॥ ************************************

ఆ॥ ౨ శ్లోకముల చేత మహాలయ కాలమును నిర్ణయించు చున్నాడు॥ తా॥
మృతపితృకుఁడగు నరుఁడు భాద్రపద బ-౧. మొదలాశ్వయుజ శుక్ల-౧ - తో జేరి
న-౧౬-దినములును నిత్య శ్రాద్ధము జేయవలయు - నొక వేళ యా పక్ష ప్రథమ
దివసమందు జేయుటకు - ఆశౌచము - పత్నీరజోదర్శనము - ఇత్యాదులగు న
భ్యంతరములు సంభవించెనేని యా పక్షమందు - పంచమి - అష్టమి - దశమి - వీటి
లో నేదైన నొకటి లేక నాపక్ష శేషదినములయందు మహాలయం బావశ్య
కముగ జేయవలయునని తాత్పర్యము॥ ****************************

శ్లో ౩॥ అ॥ సకృన్మహాలయకాలమాహ ॥మూ॥ పంచమ్యాదిషు చేచ్ఛుభే
ష్వది వసేష్వపి ప్రకుర్యాత్సదా ద్వాదశ్యాం యతిపైతృకం కలిదినే శస్త్ర
హతానాం పునః॥ వర్జ్యే కామదినేపి పైతృభయుతే హస్తాశ్వితే భాస్క
రే స్యాత్సంకల్పవిధిశ్చ పార్వణవిధిర్యద్వా పితృప్రీతిదః॥ వ్యా॥ పంచమ్యాది
ష్వితి॥ శుభేషు పంచాంగశుద్ధ దివసేషు పంచమ్యాదిషు దివసేష్వపి సకృన్మ
హాలయం కుర్యాత్ - ఏవకారేణ న పంచమ్యాః పూర్వదివసేష్విత్యర్థో ల
భ్యతే - యతిపైతృకం యతిమహాలయంతు ద్వాదశ్యాం కుర్యాత్ - శస్త్ర
హతానాం పునశ్శస్త్రహతానాం మహాలయం కలిదినే చతుర్దశ్యాం కు
ర్యాత్ - పునరిత్యనేన యస్మిన్ కస్మిన్ చిద్దివసే పార్వణవిధానేన శ్రాద్ధం
కృత్వా - పునశ్చతుర్దశ్యామేకోద్దిష్టవిధానేన కార్యమితి గమ్యతే - ఉక్తం
చ మాధవీయే॥ శ్లో॥ సమత్వమాగతస్యాపి పితుశ్శస్త్రహతస్య చ। ఏకోద్దిష్టం
సుతైః కార్యం చతుర్దశ్యాం మహాలయ ఇతి - వర్జ్యేపి మహాలయనిషిద్ధేపి
కామదినే త్రయోదశీదినే - పైతృభయుతే మఘానక్షత్రయుక్తే సతి భాస్క

రేహస్తాస్వా తేహస్తనక్షత్రగతేసతిచ - సంకల్పవిధిఃసంకల్ప శ్రాద్ధంయ ద్వా పార్వణవిధిఃపార్వణశ్రాద్ధంవాపితృప్రీతిద స్స్యాత్ - పతద్వ్యాగే సత్యేవత్రయోదశ్యాంకార్యంనత్వన్యథా- ఇయమేవగజచ్ఛాయేత్యుచ్య తేంతదుక్తం॥శ్లో॥యదేందుఃపితృదైవత్యేహంసశ్చైవకరేస్థితః। యావాతి థిర్భవేత్సాహిగజచ్ఛాయాప్రకీర్తితా॥ అత్రేయంవ్యవస్థా స్పష్టావ్యా- యజమానఃపుత్రవాంశ్చేత్ - మఘాయుక్తత్రయోదశ్యాంసంకల్పశ్రాద్ధం నోచేత్పార్వణ శ్రాద్ధమేవకుర్యాత్. తథాచోక్తం॥శ్లో॥మఘాయుగాద్యో ర్వ్యామ్యేచశ్రాద్ధంకుర్యాత్ప్రయత్నతః। పిండదానంనకుర్వీత యదీచ్ఛేజ్జీ వినస్సుతాన్॥ ***********************************

అ॥ఈశ్లోకములచేతసకృన్మహాలయమునకుకాలమునుజెప్పుచున్నాడు తా॥పంచాంగశుద్ధిగలకృష్ణపక్షపంచమిమొదలగుదినములయందే-సకృన్మ హాలయముజేయవలయుననియు - యతికిద్వాదశియందుజేయవలయు నని యు-విషశస్త్రాదులచేమృతులైనవారలకిశరదినములయందుపార్వణశ్రా ద్ధముచేసిననుచతుర్దశినాడేకోద్దిష్టవిధిచేజేయవలయుననియు - సూర్యు డుహస్తనక్షత్రమందుండినను-చంద్రుడుమఖయందుండిననపుడుమహాల యనిషిద్ధమైనత్రయోదశియందునుమహాలయము సంకల్పవిధిచేతనైన పార్వణవిధిచేతనైనంజేసినపితృప్రీతికరంబనియు - మఘానక్షత్రముతో గూడినదినమునందును-యుగాదియందును - భరణీనక్షత్రమందునుఆవశ్య కంబుగజేయదగినశ్రాద్ధమును శ్రాద్ధకర్తపుత్రవంతుడైయుండెనేని సం కల్పవిధిగానేజేయవలయుననియునభిప్రాయము॥ *******************

౨౫౪॥మూ॥కారుణ్యాన్వితపైతృకంశుభదినేతత్పక్షపవాచరేత్కన్యా యాంయదిభాస్కరేప్యగతికఃకన్యాదిమాసద్వయే। యావద్వృశ్చికదర్శ నాత్స్మృతిబలాదేకంచవాపైతృకంకామ్యత్వాచ్చసకృన్మహాలయదినం శుద్ధ్యాయుతంచేచ్ఛుభం॥ వ్యా॥కారుణ్యాన్వితేతి॥ భాస్కరేసూర్యే-క న్యాయాంయదికన్యారాశిగతేసతి- తత్పక్షపవభాద్రపదకృష్ణపక్షపవశు భదినేకస్మింశ్చిద్దివసే- కారుణ్యాన్వితపైతృకంకారుణ్యప్రయుక్త శ్రాద్ధం ఆచరేత్కుర్యాత్-పక్ష శ్రాద్ధాశక్తౌతేపికారుణ్యశ్రాద్ధమావశ్యకమిత్యాశ యః-అగతికోయదిదరిద్రశ్చేత్ భాస్కరేకన్యాదిమాసద్వయేకన్యాయాం తులాయాంచస్థితేసతివా-యావద్వృశ్చికదర్శనాత్ - వృశ్చికప్రవేశా త్పూర్వమేవేత్యర్థః-స్మృతిబలాత్ - ॥శ్లో॥వృశ్చికాదర్శనాద్యాంతినిరా

నాః పితరోగతా ఇతి- ఏకం చ వా పైతృకం శ్రాద్ధం కుర్యాత్ - అసమర్థస్తు పిఏకం కామ్యశ్రాద్ధం కార్యమిత్యావశ్యకపిణ్డః - సకృన్మహాలయదినంతు శ్రాద్ధీయుతం వక్ష్యమాణప్రకారేణ పంచాంగ శుద్ధియుక్తం చేచ్ఛుభంభవేత్ -అత్ర హేతుమాహ- సకృన్మహాలయస్య కామ్యత్వాదితి పక్ష శ్రాద్ధస్య నిత్యత్వాన్నాయం నియమః॥ ************************************

తా॥ పితృపక్షమున యన్ని దినములయందు నిత్య శ్రాద్ధము జేసినను-ఒకదినమున సకృన్మహాలయము బహుళైన వశ్యముగ జేయవలయుననియు ఆ కారుణ్య శ్రాద్ధము కామ్యమగుటచేత నాదినంబు పంచాంగ శుద్ధిగలదై యుండవలయుననియు-ఆపక్షమున జేయుటకు దారిద్ర్యముచేత నైనను-అనుపపత్తిచేత నైనను-సందర్భించకపోగనే నితులామాసముతుదవంకు శుద్ధిగలదినమున జేయవచ్చుననియును తాత్పర్యము॥ ****************************

౨౯౫॥ అ॥ సకృన్మహాలయే వర్జ్యాన్యాహ॥ మూ॥ వర్జ్యాన్యేకమహాలయే జననభం నన్దాశ్చ కామః కలిః శుక్రార్క్యార్యదినాని సూతకదినం పత్నీరజోదూషితం। తారాస్సప్తదశస్యురేవ శుభదా పిష్ణుత్రయాకర్ణత్రయాహ్వత్రాణమిత్రచతుష్టయాద్యశశభృద్భాగ్యార్యమాష్యాఖ్యదాః ॥ వ్యా॥ వర్జ్యానీతి॥ ఏకమహాలయే సకృన్మహాలయే జననభం జన్మనక్షత్రం- నన్దాః నందతిథయః ప్రాగుక్తాః- కామస్త్రయోదశీ- కలిశ్చతుర్దశీ చ-శుక్రార్కార్యదినాని శుక్రభానుగురువాసరాః సూతకదినం- పత్నీరజోదూషితం స్వభార్యారజోదూషితదినంచ ఏతాని వర్జ్యానిఏతేషు సకృన్మహాలయం న కుర్యాదిత్యర్థః-సకృన్మహాలయే యోగ్యనక్షత్రాణ్యాహ- విష్ణుత్రయం శ్రవణ ధనిష్ఠా శతభిషజః అర్క త్రయం హస్త చిత్రా స్వాత్యః- అహిరాత్రైసా- ఆర్ద్రా ప్రసిద్ధా- మిత్ర చతుష్టయం అనూరాధా జ్యేష్ఠా మూలాపూర్వాషాఢాః ఆద్యః క్ష్వినీ-శశభృత్ మృగశీర్షం-భాగ్యం ఉత్తరఫల్గునీ-ఆర్యః పుష్యః యామ్యంభరణీ-ఇత్యభిధాః ఏతత్సంజ్ఞికాః సప్తదశ తారాః సకృన్మహాలయే శుభదాస్స్యుః- ఏవకారేణాన్యాని దశనక్షత్రాణి త్యాజ్యానీతి స్ఫుటమవగంతవ్యం-ఏతచ్ఛ్లోకోక్తం ప్రథమోపక్రమణవిషయం॥ ***********

అ॥ నూతనముగ సకృన్మహాలయము నారంభింప నయోగ్యతిథి వారనక్షత్రములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ నందతిథులు- త్రయోదశి - చతుర్దశి- ఈతిథులును శుక్రభానుగురు వారములును-సూతకదినంబులును- భార్యబహిష్ఠయైయున్న దినంబులును-జననక్షత్రము-కృ-రో-పున-మ- పూ-ఫ-పి-ఉ షా

పూ-భా-ఉ-భా-శే-శ-౧౦- నక్షత్రములను-నిషిద్ధములనియు-తక్కిన నక్షత్రాములు ముఖ్యంబులనియునభిప్రాయము॥ ********************

శ్లో॥ ౨॥ మహాలయాకరణేదోషంకరణేఫలంచదర్శయతి॥ మూ॥ నోకుర్యాద్యదిపక్షమేకదివసంవానల్ప మల్పంచవాదారిద్ర్యంబహుదుఃఖమత్రచపరేరౌర్గత్యమేవాత్మనః। దాతుఃపుత్రధనంభవేదిహపరేస్వర్గాదిపశ్చాద్ధ్రువేవిత్యుక్త్వాప్యగృహంవిసృజ్యపితరస్స్వంస్వంవిశేయుఃపదం॥ **

వ్యా॥సోఽత్ర॥పక్షంపక్షశ్రాద్ధంవాఏకదివసంసకృన్మహాలయంఅనల్పంఅధికంవాసమగ్రశ్చేదితిభావః-అల్పంవా-దరిద్రశ్చేదితిభావః- నోకుర్యాద్యది - తదాఆత్మనఃదారిద్ర్యంబహుదుఃఖందౌర్గత్యందుర్గతిత్వంచస్యాత్ దాతుఃమహాలయప్రదాతుః - ఇహఅస్మిన్భూలోకేపుత్రధనం - పరేపరతోస్వర్గాదిచ-భవేదిత్యుక్త్వాపశ్చాత్పితరః-స్వగృహంవిసృజ్యస్వంస్వంపదంస్వస్వస్థానంపితృలోకంవిశేయుః.*************************

అ॥పితృపక్షమునన్నిత్యశ్రాద్ధసకృచ్ఛ్రాద్ధములు జేసినగలిగెడిఫలమును జేయకపోవుటవలనగలిగెడిదోషమునుం దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ పక్షశ్రాద్ధమునైననుసకృన్మహాలయమునైననుజేసినకర్తకుఇహంబునపుత్రధనాదిసంపదలును-పరంబునస్వర్గాదిలోకభోగంబులుంగలుగును జేయనివానికిహంబునపుత్రధననాశదుఃఖములును - పరంబుననరకాదులుంగలుగునని యిట్లువానిపితృదేవతలుశపింతురనితాత్పర్యము.

శ్లో॥ ౭॥ అ॥ అథషణ్ణవతిస్వరూపమాహ॥మూ॥మన్వాద్యాశ్చమహాలయాయుగదినాన్యాదిత్యసంక్రాంతయోదర్శాశ్చవ్యతిపాతవైధృతిదినాన్యష్టకాఃపైతృకే। కాలాష్షణ్ణవతిస్మృతాశ్చసతతందాతుస్సుపుత్రాగధావాయంతోయవనేరిపూరిపుబకాలోకారిపుత్రక్రమాత్॥ వ్యా॥మన్వాద్యాఇతి॥ మన్వాద్యాఃనాయం అక్షరసంఖ్యయాచతుర్దశ- మహాలయాఃతోయంషోడశ- యుగదినానియుగాదయఃవనంచత్వారి - ఆదిత్యసంక్రాంతయఃరిపుఃద్వాదశ-దర్శాఃరిపుఃద్వాదశ-వ్యతీపాతవైధృతిదినాని - వ్యతీపాతదినానిబకాఃత్రయోదశ - వైధృతిదినానిచలోకాఃత్రయోదశ- అష్టకాఃతిస్రోష్టకాఃరిపుఃద్వాదశ - ఏతేమిళిత్వాషణ్ణవతిస్మృతాఃషణ్ణవతిశబ్దప్రతిపాదితాఃకాలాః-పైతృకేపితృకర్మణిక్రమాదుక్తక్రమాత్ దాతుఃసుపుత్రార్థదాభవంతి.*************************************

అ॥ షణ్ణవతిశ్రాద్ధస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥మన్వా

దులు౧౪ - మహాలయములు- ౧౬యుగాదులు-౪-సంక్రాంతులు-౧౨అమావాస్యలు - ౧౨- వ్యతీపాతదినములు-౧౩-వైధృతిదినములు-౧౩-అన్వష్టక దినములు - ౧౨ - ఈ౯౬దినములయందు శ్రాద్ధము జేయువారలకు పుత్రపౌత్రధనాభివృద్ధిగలుగునని తాత్పర్యము.

౨౯౮॥ ౨౯౯॥ అ॥ శ్లోకద్వయేన పూర్వోక్తషణ్ణవతీనాం మధ్యే ప్రథమోపదిష్టయోర్మన్వాదియుగాద్యోః కాలనిర్ణయమాహ॥ మూ॥ కృష్ణాభాద్రపదేష్టమీ యదినభోదర్శశ్చ శేషాసితా ఆషాఢే దశమీ త్విషే చ నవమీ సా కార్తికే ద్వాదశీ। జ్యేష్ఠే ఫాల్గునచైత్రయోరపి శుచావూర్జే తిథిః పూర్ణిమా మాఘే మాస్యథ సప్తమీ శుభఫలాః పౌషే సితైకాదశీ॥ చైత్రే భాద్రపదే చ మాసయుగళే జ్ఞేయా స్తృతీయా తిథిర్మన్వాద్యాశ్చ చతుర్దశైవ తిథయః పుణ్యా యుగాద్యాశ్చతుః। శుక్లోర్జే నవమీ సితైవ శుభదా రాధే తృతీయా తిథిర్మాఘే దర్శతిథిర్నభస్య బహుళే కామః కృతాద్యా ఇమాః॥ వ్యా॥ కృ, షే,॥ చైత్రే ఇతి చ॥ భాద్రపదే మాసి కృష్ణాష్టమీ-నభోదర్శశ్చ శ్రావణ బహుళామావాస్యా చ పతేద్వే కృష్ణపక్షగతే - శేషా వక్ష్యమాణాస్సితాశ్శుక్లపక్షగతాః ఆషాఢే దశమీ శుక్లపక్షదశమీ ఇషే తు ఆశ్వయుజే నవమీ శుక్లపక్షనవమీ చ - కార్తికే మాసే సా ద్వాదశీ శుక్లద్వాదశీ జ్యేష్ఠే ఫాల్గునచైత్రయోః - శుచౌ ఆషాఢే - ఊర్జే కార్తికే చ - పూర్ణిమా తిథిః అథ మాఘే మాస సప్తమీ పౌషే మాసి సితైకాదశీ శుక్లైకాదశీ-చైత్రే భాద్రపద ఇతి మాసయుగళే చ తృతీయా తిథిః శుక్లతృతీయా చ - సర్వే మిళిత్వా చతుర్దశ తిథయః మన్వాద్యాః మన్వాదిసంజ్ఞికాః - శుభఫలాః శుభఫలదాః- జ్ఞేయాః - శ్రాద్ధకర్తురితి శేషః - ఊర్జే కార్తికే మాసి శుక్లా నవమీ - రాధే వైశాఖే మాసి-సితైవ తృతీయా శుక్లతృతీయా తిథిః - మాఘే దర్శతిథిః-నభస్యబహుళే భాద్రబహుళపక్షే కామః త్రయోదశీ - ఇమాశ్చతస్రస్తిథయః క్రమేణ కృతాద్యాః కృతత్రేతాద్వాపర కలియుగాదయః పుణ్యాః జ్ఞేయా ఇతి పూర్వేణాన్వయః*************

అ ॥ రెండుశ్లోకముల చేత మన్వాదియుగాదుల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ భాద్రపదబహుళ - ౮ - శ్రావణబ-౩౦-ఆషాఢశుద్ధ-౧౦- ఆశ్వయుజశుద్ధ-౯ - కార్తికశు- ౧౨- చైత్ర జ్యేష్ఠాషాఢ కార్తికఫాల్గునమాసములయందు పూర్ణిమ-మాఘశు-౭-పుష్యశు-౧౧-చైత్ర భాద్రపదశు- ౩- ఈ౧౪దినంబులును మన్వాదులనంబడును - కార్తికశు-౯-వైశాఖశు-౩-మాఘబ- ౩౦-భా

ద్రపదబ-౧౩-ఇవి నాలుగును క్రమంబున-కృత-త్రేతా-ద్వాపర - కలియుగాదులనంబడును గాననీమన్వాదియుగాదులయందు శ్రాద్ధము జేయువానికి శుభంబులుగలుగునని తాత్పర్యము.

౩౦౦ ॥ అ॥ అష్టకాశ్రాద్ధతిథినిర్ణయమాహ॥మూ॥ పౌషేఫాల్గునసౌమ్యయోరపి తథామాఘేంత్యపక్షేషు చేత్సప్తమ్యత్ర తథాష్టమీచనవమీతి ప్రోష్టకా ద్వాదశ। షష్టీమాసిమహాలయాంతరగతాస్తి ప్రోష్టకాస్తమీనోదర్శాద్వ్యస్తనను ప్రసిద్ధదివసాః శ్రాద్ధేపితృప్రీతిదాః॥ వ్యా॥ పౌషఇతి॥ పౌషేమాసిఫాల్గునసౌమ్యయోఃఫాల్గునమార్గశీర్షయోఃతథామాఘే- ఏతేషుచతుర్షుమాసేషు- అంత్యపక్షేషుకృష్ణపక్షేషు చేత్ - సప్తమీఅష్టమీనవమీచమిళిత్వా ద్వాదశతిప్రోష్టకాభవంతి - యద్యపిషష్ఠేమాసేభాద్రపదమాసేతిప్రోష్టకాఃమహాలయాంతరగతాభవంతి- తహింతత్స్మారణాత్ - నో-తస్మాసిప్రోష్టకానసంతీత్యర్థః-జ్యేష్ఠమాసమాత్రేతి ప్రోష్టకాఇతిస్మృత్యంతరేవిద్యమానత్వాత్ -భాద్రపదేపితప్రసక్తా- తస్మిన్వారణార్థంమహాలయాంతరగతా ఇత్యుక్తమిత్యనుసంధేయం తదనుతతః - దర్శాద్యాఃఅమావాస్యాసంక్రాంతివ్యతీపాతవైధృతయోగాః ప్రసిద్ధదివసాః తేచఏతప్లోకచతుష్టయోక్తాష్ణవతయః శ్రాద్ధేపితృప్రీతిదాః పితృసంతోషప్రదాభవంతి॥ **

అ॥ అష్టకశ్రాద్ధముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మార్గశీర్షపుష్యమాఘఫాల్గునమాసకృష్ణపక్షములయందు - సప్తమి-అష్టమి-నవమి-ఈతిథులు-౧౨ను - తిప్రోష్టకలనంబడుననియు - మన్వాద్యాయను శ్లోకము మొదలీనాలుగుశ్లోకములయందును జెప్పబడిన-౯౬ - దినములయందును శ్రాద్ధము జేసిన పితృదేవతలు ప్రీతినొందుదురనియునభిప్రాయము ***************

౩౦౧ ॥ అ॥ గయాశ్రాద్ధఫలమాహ॥మూ॥పిత్రాదేర్బహుదానకర్మఫలదంతృప్తిప్రదంస్వర్గదంసాయుజ్యప్రదమేవ వాతదపియత్కించిద్గయాపార్వణం। సాయాత్రాప్యథవామహాసుఖకరీదైవాచ్చకస్యాగ్నృతిః స్యాద్యత్రైవహిముక్తిదైవసహాతత్ర పితౄణాంభవేత్ ॥ వ్యా॥పిత్రాదేరితి ॥ యత్కించిదీషన్మాత్రమపి-గయాపార్వణంగయాయాంపిండప్రదానం - పిత్రాదేఃపితౄణాం - బహుదానకర్మఫలదంబహుదానకర్మాణిషోడశమహాదానాదికర్మాణి తేభ్యోయత్ఫలంతత్ఫలదం - కించతృప్తిప్రదం - స్వర్గదంచ-సాయుజ్యప్రదంమోక్షప్రదంచభవతికించసాయాత్రాగ

యామున్దిశ్య యాయాత్రా సాపి - మహాసుఖకరీ - అథవా దైవాత్ దైవవ
శాత్ - కర్తుః గయా ప్రయాణకర్తుః - మృతిర్మరణం స్యాద్యది - సా యాత్రా
తత్ర - శ్రాద్ధగయా శ్రాద్ధక్రియా సహ పితౄణాం ముక్తిదా భవేదేవ - గ
యాముద్దిశ్య ప్రయాతస్య గయా శ్రాద్ధాత్పూర్వమేవ దైవవశాన్మృతిర్య
దితదాపి గయాశ్రాద్ధఫలం భవేదిత్యర్థః.

అ॥ గయాశ్రాద్ధఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గయయందు స్వల్ప
ముగనైన పిండప్రదానము జేసిన వాని పితృదేవతలకు షోడశ మహాదానాది
కర్మలవలన గలిగెడి ఫలమును - సంతుష్టియు - స్వర్గంబును - మోక్షంబును సంగ
లుగుననియు - గయాయాత్ర యపారమగు నానందము గలుగ జేయుననియు
దైవవశమువలన గయకు బోవుచుండగ మార్గమధ్యంబున దేహత్యాగము సం
భవించినను గయయందు పిండదానము జేసిన ఫలము గలుగుననియు నర్థము

౩౦౨॥ అ॥ నిత్యశ్రాద్ధసాంవత్సరికయోర్నిర్ణయమాహ॥ మూ॥ నిత్య
శ్రాద్ధవిధిస్స్వకాలబలవానేకం వినా సూతకం కుర్యాత్సూతకనిర్గమేధవి
వసే కార్యం తిథౌ వాబ్దికం। తారాచంద్రబలం వినాపి యది వా పత్నీ రజోదూ
షితా యద్వా నష్టతిథిశ్చ సాపి తిథిః కార్యైవ నిత్యా యది॥ వ్యా॥ నిత్య
శ్రాద్ధేతి॥ ఏకం సూతకం జాతకం మృతకమపి వినా నిత్యశ్రాద్ధవిధిః ప్రతిదివస
కర్తవ్యశ్రాద్ధవిధిః స్వకాలబలవాన్ ప్రత్యహం బలవత్తరః ఆశౌచదినమా -
త్రం విహాయ ప్రత్యహం నిత్యశ్రాద్ధం కుర్యాదిత్యర్థః - సూతకే ప్రాప్తే గతి
మాహ - సూతకనిర్గమే - సూతకే సమాప్తే సతి - అథ దివసే ఽనంతర దివసే ఏ
వ కుర్యాత్ అథ సాంవత్సరిక నియమమాహ॥ కార్యమితి॥ ఆబ్దికం ప్రతిసాంవ
త్సరికమపి తథైవ సూతకే ప్రాప్తే తన్నిర్గమన దివసే తారాచంద్రబలం
వినాపి కార్యం - కించ సూతకనిర్గమనదివసే - పత్నీ యజమానభార్యా -
రజోదూషితాపి - యద్వా అనంతర తిథిః నష్టతిథిః పంచాంగ శుద్ధి రహి
తా యద్యపి - నిత్యా సాపి తిథిః కార్యైవ - స్వకాలే సూతకే ప్రాప్తే తన్ని
వృత్త్యనంతరతిథిః చంద్రతారాబలాదిగుణైరయుక్తాపి కార్యేత్యర్థః నిత్య
త్వాత్ - నిత్యకర్మణామకరణే ప్రత్యవాయశ్రవణాచ్చేతి భావః******

అ॥ నిత్యశ్రాద్ధ ప్రతిసాంవత్సరికముల నిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥*
తా॥ ఆశౌచదినముల బరిత్యజించి తక్కిన సకలదినంబులయందును నిత్య శ్రా
ద్ధము జేయవలయుననియు - ఆశౌచము సంభవించినపుడాయాశౌచము స
మాప్తమైన మరునాడావశ్యకముగ జేయవలయుననియు ప్రత్యాబ్దికము సూ
తకము సంభవించినయెడల తత్సమాప్త్యనంతరదినంబుననే - జేయవలయు

హాకత్తక్తినయే హేతువుసంభవించినసభ్యంతరము జేయక యూనమాసతిథియం దు శ్రాద్ధము జేయవలయునని యును తాత్పర్యము.*********

౩౦౩॥ అ॥ ఏకాదశాహవిధిమాహ॥ మూ॥ ఆద్యం షోడశసంయుతం మృతతిథే రేకాదశాహే తథా దాహాదేరథ యజ్వనాం త్వనుగత స్త్రీణాం తు భర్తృక్షయాత్ । కుర్యాద్రుద్రగణాన్వితం వృషపరిత్యాగానుయుక్తం క్రమాన్నగ్న శ్రాద్ధమథాదిమేహ్ని విషమే శుద్ధే ద్వితీయేథవా॥ వ్యా॥ ఆద్యమితి॥ మృతతిథేః మృతదినానంతరం ఏకాదశాహే ఏకాదశదినే-షోడశసంయుతం రుద్రగణాన్వితం వృషపరిత్యాగానుయుక్తం వృషోత్సర్జనసహితం- ఆద్యం ఆద్యశ్రాద్ధం కుర్యాత్ అనాహితాగ్నీనామితి శేషః-ఆహితాగ్నేర్విశేషమాహ- దాహాదేరితి॥ యజ్వనాం ఆహితాగ్నీనాంతు- దాహాదేః దహనదినమారభ్య ఏకాదశాహే ఆద్యం కుర్యాత్ - దాహాదేరిత్యనేన అంతర్దశాహే వా బహిర్దశాహే వా-విధిపూర్వక దాహదినాదారభ్య- ఏకాదశాహ ఇతి వక్తవ్యం-నతు లౌకికాగ్నిదహనదినాదారభ్యేతి-అనుగత స్త్రీణాం తు-భర్తృక్షయాత్ -భర్తృమరణాదారభ్య ఏకాదశాహే-భర్తృమృతదినాతిరిక్త దివసే మృతిర్యది తదాపి భర్తృమరణాదారభ్యైవేత్యర్థః-నగ్నశ్రాద్ధం తు ఆదిమేహ్ని దహనదివస ఏవ-అథవా-విషమే తృతీయపంచమ-సప్తమనవమానామన్యతమే వా కుర్యాత్ - అథవా శుద్ధే పంచాంగశుద్ధే ద్వితీయే దినే వా-నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధం కుర్యాత్,*************************

అ॥ ఏకాదశాహవిధిని జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ యజ్ఞము జేయక మృతులైన వారలకు మరణదినము మొదలుగను - ఆహితాగ్నులకు విధియుక్తదహనదిన ము మొదలుగను-సహగమనము జేసిన స్త్రీలకు భర్తృమరణదినము మొదలు గను-౧౧-వ-దినంబున-షోడశము-రుద్రగణము-వృషోత్సర్జనము-వీటితోడ ఆద్యశ్రాద్ధము జేయవలయుననియు - నగ్నశ్రాద్ధము ప్రథమదినమున జే యవలయుననియు-ఆదినము దప్పెనేని-౯- దినములలో నొకబేసి దినం బు నైనను-పంచాంగశుద్ధియుక్తంబగు ద్వితీయదినంబునైనను జేయవలయు నని యభిప్రాయము.************************************

౩౦౪॥ అ॥ నవశ్రాద్ధసంఖ్యామస్థిసంచయనకాలంచ దర్శయతి॥ ***

మూ॥ షట్కృత్వోర్విషమేషు షట్సు విపినవశ్రాద్ధాని చైకైకశస్సర్వాణ్యేకది నే హ్యశక్తవిషయే పంచైవ కేషాంచిత్ । అస్థ్నాంసంచయనం భవేన్మృతిది నాద్యద్వితీయేదినే కుర్యాద్వా ఽపి తృతీయేహ్ని యది వా చతుర్థే

స్మృతం॥ వ్యా॥ షడితి॥ ఏష మేతు షట్సు దివసేషు ప్రత్యేకశః నవ శ్రాద్ధాని షట్కార్యాణి-ఏకైకపక్ష మేదినే ఏకైకం నవ శ్రాద్ధం కుర్యాదిత్యర్థః-అశక్తవిషయేతు-షడపి నవ శ్రాద్ధాని ఏకదినే కుర్యాత్-కేషాంచిత్తు ఆశ్వలాయనానాం తు పంచైవ-ఉక్తంచ శివస్వామినా ॥ శ్లో ॥ నవ శ్రాద్ధాని పంచాహు రాశ్వలాయన శాఖినాం। ఆపస్తంబాస్తు షట్కుర్యుర్యథావదితరేషు హీతి-క్షత్రియాణాం సప్త-వైశ్యానాం నవ॥ శ్లో॥ నవ సప్త విశాం రాజ్ఞాం నవ శ్రాద్ధాన్యనుక్రమాత్। ఆద్యంతయోర్ద్వర్ణయోస్తు షడిత్యాహుర్మహర్షయ ఇతి భవిష్యోక్తేః - ఆద్యే దినే దహన దినే - అథ వా దహన దినాద్ద్వితీయేహ్ని వా అస్థ్నాం సంచయనం భవేత్ - యదివా యద్వా శుభే పంచాంగశుద్ధే విష మే కస్మింశ్చిద్విష మేహ్ని వా కుర్యాత్-చతుర్థ్యాం తద్దినాచ్చతుర్థేహ్ని సంచయనం కేషాంచిన్మతం అస్మిన్పక్షే దినశుద్ధిర్న విచార్యా-తథా చాపరకృష్ణే॥ శ్లో॥ చతుర్థే దివసే చైవ అస్థిసంచయనం యది। తిథివారాది దోషాణామనపేక్షేతి గౌతమ ఇతి వచనాత్

అ॥ నవ శ్రాద్ధ సంఖ్యలు అస్థిసంచయన కాలమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ మృతదినము మొదలు -౧౧- వదివసము వరకు బేసిదినములయందొక్కొక్క శ్రాద్ధము వరుసన నాపు శ్రాద్ధములాపస్తంబ సూత్రవంతులును -౬- వదినము వరకు నైదు శ్రాద్ధములాశ్వలాయన సూత్రవంతులును - జేయవలయుననియు అశక్తవిషయమున నన్నింటి నొక్క దినంబున జేయవచ్చుననియు - అస్థిసంచయనము దహనదినమున నైనను -౨- వదినమున నైన జేయవలయుననియు అట్లుగాకున్న పంచాంగశుద్ధిగల బేసిదినమున నైనను - కొందరిమతానుసారముగ పంచాంగశుద్ధివివక్ష జేయక -౪- వదినంబున నైనను జేయవచ్చుననియును తాత్పర్యము ******************************

౩౦౫॥ అ॥ వపనవిధిమాహ ॥ మూ॥ కర్తైవ ప్రథమేహ్ని తేన సహవా సంవాపయేత్సప్తమాదర్వాక్చేద్గత మే ప్రమీతపితృకో జ్ఞాతిః కనిష్ఠో యది। పూర్వాహ్ణే సకలామదానమథవా మధ్యాహ్నకాలే భవేదన్న శ్రాద్ధమథాదిమేహ్నితు నవ శ్రాద్ధం వినా స్త్రావదః॥ వ్యా॥ కర్తేతి॥ కర్తైవ పితృమేధికః కర్తైవ ప్రథమేహ్ని దహనదినే సంవాపయేత్ క్షౌరం కారయేత్ - ప్రథమేహ్ని నాన్య ఇత్యేవకారార్థః - సప్తమాదర్వాక్ సప్తమపురుషాత్పూర్వం ప్రమీతపితృకః జ్ఞాతిః సపిండః - కనిష్ఠో యది స్మృతస్య కనిష్ఠో యది - సోపి తేన కర్త్రా సహ దశమదినే-సంవాపయేత్ । కనిష్ఠ ఇత్యనేన జ్యేష్ఠస్యనలభ్య

తే-యదిజ్యేష్ఠోగ్నిదః-తస్యైవవపనమావశ్యకమేవ-కర్తౄణాంవ ప్రథమేఽహ్నీతిసా
మాన్యోక్తేః॥ అథామదానాన్నశ్రాద్ధయోఃకాలనిర్ణయమాహ॥ సకలా
మదానంసకలనవశ్రాద్ధానినగ్నప్రచ్ఛాదనంచపూర్వాహ్ణేకుర్యాత్
అథవామధ్యాహ్నకాలేవాభవేత్ -ఆదిమేఽహ్ని అన్నశ్రాద్ధస్యాదిమేఽహ్ని
ఏకాదశదినఇతియావత్ అస్తాదదఃఅపరాహ్ణేఅన్నశ్రాద్ధంభవేత్ - నవ
శ్రాద్ధంవినాఏకాదశేఽహ్నినవశ్రాద్ధస్య అన్నేనయోగ్యత్వేపిఆమద్రవ్యే
ణైవనవశ్రాద్ధంనత్వన్నేన-తచ్చపూర్వాహ్ణఏవ॥**********************

అ॥ వపనవిధానంబును-ఆమశ్రాద్ధాన్నశ్రాద్ధకాలంబులును జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ దహనదినమున కర్తలగు కొడుకులకు వపనము కూడదనియు-సప్త
మపురుషునకులోబడినజ్ఞాతులలో నాయుస్సున మృతునికంటె చిన్నవాండ్రై
నమృతపితృకులు కర్తలతోగూడ -౧౦- వ - దినమున క్షౌరము జేసుకొనవల
యునని యు-ఒకవేళ నామృతునికి జ్యేష్ఠుడగ్నిప్రదానము జేసె నేనియు వాం
డును దహనదినదశమదినములయందు జేసుకొనవలయుననియు - ఆమము
తో జేయవలసిన నవశ్రాద్ధనగ్నశ్రాద్ధములు పూర్వాహ్ణమందు జేయవల
యునని యు అట్లుగాకున్న మధ్యాహ్నమువరకు జేయవచ్చుననియు అన్నశ్రా
ద్ధము మొదలగు నన్నశ్రాద్ధము అపరాహ్ణమందు జేయవలయుననియు ననుట॥ •

౩౦౬ ॥అ॥ తిలోదకవాసోదకయోర్నిర్ణయమాహ॥ మూ॥ కర్తారో
ప్యుదకాంజలీన్ తిలయుతాన్ త్రీన్ దద్యురాద్యేదినే చైకైకోత్తరవృద్ధిచా
దశదినాత్తృప్త్యై శిలాయాంపితుః। మృత్స్నానత్రితయంభవేత్ప్రతిదినం
వస్త్రోదకానాంత్రయంపిండస్త్వేకఇహాకృతంయదిపితుః ర్దద్యుర్దశాహేఖి
లం॥ వ్యా॥ కర్తారఇతి॥ కర్తారఃస్వపుత్రాఃపితుస్తృప్త్యై- శిలాయాంతిల
యుతాన్త్రీనుదకాంజలీన్ఆద్యేదినేదద్యుః- తతఃఆదశదినాత్ దశదినమ
భివ్యాప్యఏకోత్తరవృద్ధియథాతథా - ద్వితీయేదినేచతురః-తృతీయేపంచ-
ఇత్థంపంచసప్తతితిలోదకాని-విప్రాదద్యుః-క్షత్రియాదీనాంతు॥ శ్లో॥ చతు
ష్షష్టిఃపంచషష్టిర్నవతిఃపంచసప్తతిః। క్షత్రవిట్ఛూద్రవిప్రాణాంవర్ణానాం
తుతిలోదకం - క్షత్రియాణాంప్రత్యహంపంచ-ద్వాదశేఽహ్నినవ- వైశ్యా
నాంప్రత్యహంచత్వారిచదశాహేనవ- శూద్రాణాంప్రత్యహంత్రీణి- పం
చదశాహేషట్ తిలోదకాని - సర్వవర్ణానాంప్రతిదినంమృత్స్నాన
త్రితయంమృత్తికాస్నానత్రయం- వస్త్రోదకానాంత్రయంచ- ఆశౌచసమా
ప్తిర్భవేత్ -పిండస్త్వేకఏవప్రత్యహమేకైకఏవసర్వవర్ణానాం-ఇహదశా

హామధ్యే-అకృతంతిలోదకాదికంనక్నాతంయది - అఖిలతిలోదకాదికంద
శాహేవాకుర్యాత్ ॥టీ॥ తిలోదకవాసోదకాదులనిగ్నకాలమును జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ బ్రాహ్మణులకుపుత్రులుదరునుపితృశ్రీకొరకుశిలయందుతిలో
దకముషణ్ణవదినంబులయుమ్మారును- అదినెనుగలాకొక్కదినంబుననొ
క్కొక్కకారధికముగవిడువగ-౧౦-దినములవరకునవియన్నియును- ౭౫-అగు
ననియు - క్షత్రియులకుమరణదినమునొకలుప్రతిదినంబును-౫- పాస్లను-
౧౨-వ-దినంబున-౯-పాస్లనువిడువగనవియన్నియు-౭౮ - అగుననియు-వై
శ్యులకుప్రతిదినంబును-౪-మార్లును-౧౫- వదినంబున -౬- మార్లనువిడువ
గనవి-౬౫-అగుననియు-శూద్రులకుప్రతిదినంబును-౩-పరుసన-౩౦-దినము
లైన-౯౦-వరుసన౧౪-దినములైననువిడువగ-౯౦- అగుననియు-సకలవర్ణ
ములును - ఆశౌచనివృత్తివరకుప్రతిదినంబును-౩- మృత్తికాస్నానములును-
౩-వాసోదకములును-౧-పిండదానమును జేయవలయుననియు-నివియామూ
దినంబులజేయుచున్నవాశౌచాంత్యదినంబున జేయవలయుననితాత్పర్యము

౩౦౭ ॥ అ॥ తిలోదకాదీనాంనిషిద్ధకాలమాహ॥ మూ॥ దర్శశ్రావణశా
హామధ్యేదివసేయద్వాపతేత్సంక్రమోపన్యేషాంతుసమాప్యపిండమున
కం దేయంపితృభ్యాంవినా। పిత్రోస్త్వేవసమాపయేత్త్రిదివతస్సాన్యత్ప్వే
త్పరంతద్ద్వయంపూర్వంచేన్నసమాపయేత్త్రిదినతస్సాన్యత్తాస్నానమాత్రం
సదా॥ వ్యా॥ దర్శశ్రావణశాహమధ్యదివసేస్యాదాశౌచమధ్యదినే-ద
ర్శస్సంక్రమోవా - ఆపతేద్యదిప్రాప్తశ్చేత్ - తదాపితృభ్యాంమాతాపితృ
భ్యాంవినా-అన్యేషాంతుపిండం- ఉదకంతిలోదకం - వాసోదకంచసమాప్య
ఉత్తరదినస్యాపరత్ర సంగృహ్య-దేయందాతవ్యంమాతాపిత్రోస్తు-యు
థాపూర్వమేవపిండముదకంచదాతవ్యమిత్యర్థః-త్రిదినతఃపరంత్రిదినా
నంతరం - తద్ద్వయంసంక్రాంతిద్వయంస్యాద్యది - తదాపిత్రోః పిపిం
డాదికంసమాపయేత్ స్త్రప్య ప్రగద్యాక్-ఇదమానౌరసపుత్రవిషయం
ఔరసస్యస్వతః హింగస్యాత్ - తదుక్తంయుజ్ఞాజీయే॥ శ్లో॥ దశాహమధ్యేద
ర్శశ్చేత్సిండదానంతిలోదకం। ఔరసః ప్రత్యహందద్యాన్న చాన్యస్సమాప
యేత్ ॥ తస్మాత్తత్తరదినేష్వకింకర్తవ్యమిత్యతఆహ॥ స్నానమాత్రమేవస
దాస్యాత్ శిలాస్నానమేవకుర్యాత్ -త్రిదినతఃపూర్వంతద్ద్వయంచేన్నస
మాపయేత్ - కింతుయథాక్రమమేవదేయమిత్యర్థః ॥ అ॥ తిలోదకాదులకుని
షిద్ధకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తల్లిదండ్రులుగాకయితరులకుగ
ర్మ జేయునపుడు - దశదినాశౌచమధ్యమునఅమావాస్యయైనసంక్రాంతి

నైయైననుసంభవించె నేనియాపిణ్డ్మాటజేయదగినసకలతిలోదక వాసోదకపిం డదానములనుతత్పూర్వదినంబునజేర్చి చేయవలయుననియు-౩- దినములైనపిణ్మాటనావర్యసంక్రాంతులుసంభవించె నేనిన త్రపత్రా)దులు జేయువఫ్ డుతల్లిదండ్రులకునుబూర్వోక్తక్రమంబునజేయవలయుననియు- ఔ సప్ త్రు)లు యథాక్రమంబున జేయవచ్చుననియు- ఆసంగ్రహించిచేసినపుసుపు డుశక్కినదినములయందుశిరాస్నానమాత్రము జేయవలయునని తాత్పర్యము

౩౦౪॥ అ॥ ఏకాదశాహేత్వాకస్మికప్రాప్తాగమనాహ॥ మూ॥ త్యక్త్వాబాంధవమాతకేసకలంచాద్యాదిపప్రచ్చకైత్రార్యంతన్నమునువ తకేసు హితంచాద్యాదియుగోప్రదినం। నాపిండ్యార్థముథాపప్రవృత్తఃఖిలం త్రా)స్థంపతేశ్య జ్యతత్సా పిండ్యాద్విహితోదకుంభమాథవాప్యాన్యంచన శ్చాచ్చరేత్॥ వ్యా॥ త్యక్త్వేతి॥ బాంధవమాతకేసమానజ్ఞాతిమృతసూతకె ప్రాప్తేసతి - దశాహేపకాదశాహే వేతిశేషః-సకలమాద్యాదిఆద్యమాసికందాషోడశశ్రాద్ధాని- త్యక్త్వాపరిత్యజ్య - తచ్చాచ్ఛాద్ధ సూతకనివృత్త్యనంతరం చరేత్ తథాచకపర్ది ...॥ శ్లో॥ ఆద్య శ్రాద్ధమశుద్ధోపికుర్యాదేకాదశేహని। కర్తుస్తాత్కాలికీశుద్ధిరశుద్ధఃపునరేవసఇతిమాధవో క్తేః లఘుసూతకేబాంధవత్రిరాత్రాశౌచాదికే త్రా)ప్తేను- విహితమాశ్యకంతిత్యాదియత్ - ఉనితముక్తంతత్ కార్యం- సుసాలఘోరాస్యాశ్చాదితిభావః సాపిండ్యార్థంద్వాదశేహానిసపిండీకరణాకర్తుమిచ్ఛేచ్చేత్ - విహితోదకుంభంద్వాదశేహానివిహితోదకుంభంపరిత్యజ్య - అబ్దకృత్యసంగ్రాహ్యం-అఖిలమాసాన్యఖిలంతత్ శ్రాద్ధం-ఆద్యమాసికేనసహానుగా త్-అథవాఊనమప్యూనమాసికాదీన్యపిసాపిండ్యాత్ప్రాప్తాత్ సపిండీకరణానంతరం-తత్తత్కాలేష్వపునరపికుర్యాదిత్యర్థః-ఉదకుంభమపిపశ్చాచ్చరేత్॥ అ

ఏకాదశాహమునకుముందు- జ్ఞాత్యాశౌచముసంభవించిన జేయదగినవిధిని జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥౧౦-వ-దినమునసైన- ౧౧-వ-దినమునసైనను జ్ఞాతిసంబంధమైనదశరాత్రాశౌచముసంభవించె నేని - ౧౧ - వ- దినంబునఆద్యమాసికమనగా నేకాహ శ్రాద్ధము జెసి ఆశౌచమునివృత్తినైన పిమ్మట తక్కినకృత్యములజేయ వలయుననియు- త్రిరాత్రాశౌచముసంభవించె నేని- అన్యేకాహశ్రాద్ధముతోడనపుడు జేయదగిన యన్ని శ్రాద్ధములు జేయవచ్చుననియు-౧౨- వదినంబునసపిండీకరణము జేయనిచ్చగలపురుషుడాదినంబున జేయదగినసోదకుంభశ్రాద్ధమునువదిలితకి ...న- ౧౨- పయొద్దిష్ట శ్రాద్ధము

లంజేర్చి-౧౧-వదినంబున జేసి-సపిండీకరణంబై సపిమ్మట సురలనాయా కాలములయందూనాదిమాసశ్రాద్ధములను-తక్కిన సోదకుంభ శ్రాద్ధములను జేయవలయుననియును తాత్పర్యము.**************************

౩౦౯॥అ॥సాపిండ్య త్రైపక్షికయోః కాలనిర్ణయమాహ॥మూ॥ త్రిష్వాద్యాదిషు చ త్రిపక్షవిషయే మాసేత్రిమాసేథవాషాణ్మాసే నవమాఖ్యమాస విషయేఏకాదశేవత్సరే। కార్యం తత్ర సపిండనం దశసుతత్కాలేషు శుద్ధిదినే స్యాత్ త్రైపక్షికకర్మ పంచసుదినేష్వేవ త్రిపక్షాదిషు॥**************

వ్యా॥ త్రిష్వితి॥ఆద్యాదిషు ఏకాదశద్వాదశత్రయోదశేషు త్రిషు దివసేషు త్రిపక్షవిషయే తృతీయే పక్షే మాసే ప్రథమమాసే - త్రిమాసే తృతీయే మాసే అథవా షాణ్మాసే షష్ఠేమాసే వా - నవమాఖ్య మాస విషయే నవమమాసే-ఏకాదశేమాసి-అథవా వత్సరే సంవత్సరాంతే వా ఏతేషు దశసు కాలేషు శుద్ధిదినే యస్మిన్ కస్మింశ్చిచ్ఛుభదినే సపిండనం సపిండీకరణం- కార్యంకర్తవ్యం-త్రైపక్షికకాలమాహ॥స్యాదితి॥ త్రిపక్షాదిషు త్రిపక్షః తృతీయపక్షః ఆదిర్యేషాం తేషు పంచసుదినేషు తృతీయపక్షాంత్యేషు పంచసుదినేష్విత్యర్థః-చత్వారింశద్దినాదూర్ధ్వమితివచనాత్ త్రైపక్షికకర్మ స్యాత్ కుర్యాదిత్యర్థః-తృతీయపక్షవిహితం కర్మ త్రైపక్షికమిత్యన్వర్థసంజ్ఞైవ॥అ॥ సపిండీకరణ త్రైపక్షికశ్రాద్ధములకు కాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మృతాహస్సు మొదలు-౧౧-౧౨-౧౩-ఈ దినములలోనైనను-౩-వ-పక్షంబుననైనను-౧-౩-౬-౯-౧౧-౧౨-ఈ మాసములలోనైననొక పంచాంగశుద్ధియుక్తదినంబున సపిండీకరణము జేయవలయుననియు-౩-వ-పక్షంబున వాదియందు-౧౦-దినములకుపిమ్మట ౫-దినములలోనొక దినంబున త్రైపక్షికశ్రాద్ధము జేయవలయుననియును తాత్పర్యము.****************************

౩౧౦॥అ॥అథోనత్రయకాలనిర్ణయమాహ॥మూ॥ నిత్యం ద్వాదశవాసరే మృతదినాదూనం తు సర్వస్య తన్మాసే చేన్మాస తృతీయభాగవిషమే శుద్ధేహ్ని కార్యం పునః।ఊనం మధ్యమపంచకే శుభదినే పక్షే తథా ద్వాదశే పూర్వే సంచాంత్రిమపంచకే స్యదపి తత్పక్షే చతుర్వింశకే॥ వ్యా॥నిత్యమితి॥ మృతదినాత్ ద్వాదశవాసరే ద్వాదశదినే సర్వస్య సర్వశాఖినామిత్యర్థః ఊనమూనమాసికం తు-నిత్యం ఆవశ్యకమిత్యర్థః తదూనం నో చేత్ ద్వాదశే హాని న సంభవేద్యది మాసతృతీయభాగవిషమే - మాసస్య ప్రథమమాసస్య యస్తృతీ

యోభాగః తత్ర కస్మింశ్చిద్ద్వితీయపక్షే - ఆద్యేనైవ సపిండీకరణదినానంతరం విషమదినఇత్యర్థః సుద్ధేహ్ని - పునఃద్వైవత్యేన - సపిండీకరణానంతరం కార్యం - ఏకాదశేహ్ని ప్రేతత్వేన కర్తవ్యమిత్యుక్తత్వాత్ - ఏవరీత్యాక్తం - ద్వాదశేహ్నితు - శుభదినాదికం నవిచార్యం - ద్వాదశేపక్షే ద్వాదశాదినాంతే ద్వాదశేపక్షే మధ్యమః పంచకే ద్వితీయపంచకే కస్మింశ్చిచ్ఛుభనే ఊనమాసషాణ్మాసికం కుర్యాత్ - తథాచతుర్వింశకేపక్షే అంతిమః పంచకె శుభదినేఅన్యదప్యూనమూనాబ్దికం కుర్యాత్ ॥**********************************

అ॥ ఊనత్రయకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మృతదినమునకు ౧౨-వ దినంబున-ఊనమాసికమవశ్యముగ జేయవలయుననియు- ఆదినమున జేయుటకనుపపత్తిసంభవించె నేని-౨౦-దినములకుపైన-౧౮-దినములలో శుద్ధిగలయొకవేసిదినంబున జేయవచ్చుననియు-౬-వ-మాసమున-౨౦-వ-దినము మొదలు-౨౫-వ-దినమునకులోగా శుద్ధిగలయొకదినంబున ఊనషాణ్మాసికంబును-౧౨-వ-మాసంబున-౨౫-దినములకుపైనొకశుద్ధియుక్తదినంబున-ఊనాబ్దికమాసికంబునుం జేయవలయునని తాత్పర్యము ॥౩౧౧॥ అ॥ ఊనత్రయవర్జ్యకాలమాహ ॥మూ॥ నందాదర్శచతుర్దశీభృగుశనిష్వగ్ని త్రిపూర్వాసు రిక్తానాన్యేవనహి త్రిపుష్కరదినేష్వన్యేష్వపి జ్యేష్ఠపి కుర్యాదుత్తరమాసికేనసహతత్ప్రాజ్మాసికంచాకృతంనత్రైపక్షికమూనకర్మచతథాపశ్చాచ్చరేదేవతత్ ॥ వ్యా॥ నందేతి॥ నందాః నందాతిథయః-దర్శోమావాస్యా-చతుర్దశీపక్షద్వయగతా - భృగుశనీ శుక్రశనివాసరౌ- ఏతేషుచ- అగ్నిః కృత్తికా-త్రిపూర్వాః పూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాః- ఆసురం మూలం-ఏతేషుచ తథా త్రిపుష్కరదినానివత్యమాణాని - ఏతేషు-అన్యేషూక్తవ్యతిరిక్తేషువర్జ్యేషు-ద్విపాత్త్రిపాన్నక్షత్రేషుచ - ఊనాన్యేవనకార్యాణి-మాసికాదీనామయంనియమో నాస్తిత్యేవకారార్థః మాసికానామంతరితెగతిమాహ॥ ప్రాజ్మాసికమితి॥ ప్రాజ్మాసికంఅకృతం చేత్ తత్ అంతరితంమాసికం ఉత్తరమాసికేన సహ కుర్యాత్ - త్రైపక్షికంఊనకర్మచ అతీతంయదిపశ్చాత్ నచరేత్ నకర్తవ్యం ॥అ॥ ఊనత్రయమునకునిషిద్ధకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ నందతిథులును-అమావాస్యయు-ఉభయపక్షచతుర్దశీతిథులును- శుక్రశనివారంబులును-కృ-పూఫ-పూషా- పూభా-మూ- ద్విపాత్త్రిపాన్నక్షత్రంబులును-చెప్పబోయెడి త్రిపుష్కరదినంబులును ఇవి ఊనమాసికములకునిషిద్ధంబులనియు - అనుపపత్తి చేతనిలిచియున్నమా

నికములనాపై మాసికములకెజెప్పి చేయవచ్చుననియు-ఊనత్రైపక్షికమాసి
కములన్నియు చేయరాదనియును తాత్పర్యము॥*********************
౩౧౨॥ అ॥ అర్కసంక్రాంతిపుణ్యకాలనిర్ణయమాహ ॥ మూ॥ త్రింశత్కర్కటకే
తుపూర్వమయనే నాడ్యః పరే వింశతిరైణత్వార్కస్య వ్యంగ్యేనాడికాస్సుమి
తామేషతులాయామ్ వశే । షష్టిశ్చాపరేష్వపుణ్యఫలదాః స్నానంచదా
నంపితృశ్రాద్ధంకార్యమిహాబ్జయోర్గ్రహణయోస్తద్వత్పితౄణాం ప్రీతిదం॥ వ్యా॥
త్రింశదితి॥ కర్కటకేకర్కటసంక్రాంతౌ-పూర్వంసంక్రమణాత్పూర్వం త్రి
శన్నాడికాః-అయనేమకరేతు-పరేసంక్రమణానంతరం వింశతిర్నాడ్యః పు
ణ్యఫలదాః-దివాసంక్రమణవిషయమేతత్ - రాత్రౌతుచ నాడ్యః త్రింశన్నాడి
కాః పుణ్యాః-తదుక్తంహేమాద్రౌ॥ శ్లో॥ త్రింశత్కర్కటకేనాడ్యో మకరేతు
దశాధికాః । తాఃపవదక్షిణేపూర్వతోత్తరతోర్కగా ॥ అహోరాత్రసంక్ర
మేనక్రేతదహఃపుణ్యమాచరేత్ । ప్రదోషేవార్ధరాత్రేవాస్నానం దానం
పరేహనీతి-రైణత్వార్కస్య తీక్ష్ణమువిష్ణుపదపుణ్యకాలేష్వపి తావత్కాః షోడశనా
డికాః పూర్వాః మేషతులాయాంచ దశ-పూర్వంపరంచ- ఉత్తరేచ నా
డ్యః- పరేషు మిథునకన్యాధనుర్మీనేషు షడశీతిముఖేషు - షష్టిర్నాడికాః
పూర్వోత్తరయోరితివివేకః- ఏతేషుస్నానందానంపితృశ్రాద్ధంచకార్యంక
తః-వ్యంజనాబ్జయోఃసూర్యాచంద్రమసోర్గ్రహణయోస్తద్వత్-శ్రాద్ధా
దికంపితౄప్రీతిదంభవతి॥ అ॥ సంక్రాంతిపుణ్యకాలనిర్ణయమును జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ కటకసంక్రమణమునకుపూర్వమున -౩౦- గడియలును మకరసం
క్రమణమునకటిమిందైనందనంతరంబున -౨౦- గడియలును- రాత్రియం
దైన-౪౦-గడియలును-వృషభ- సింహ - వృశ్చిక-కుంభసంక్రాంతులనెడివి
ష్ణుపదపుణ్యకాలములకుపూర్వంబున-౧౬- గడియలును- మేషతులాసంక్ర
మణములకుపూర్వంబున-౧౦-గడియలును పరంబున-౧౦-గడియలును- మిథున
కన్యాధనుర్మీనములనెడిషడశీతిపుణ్యకాలములకు పరార్ధంబున - ౬౦ - గడి
యలును-పరంబున-౩౦-గడియలును-పుణ్యఫలప్రదంబులుగాన యీపుణ్యకా
లములయందును-సూర్యచంద్రగ్రహణకాలములయందును-స్నానదానపి
తృశ్రాద్ధాదులావశ్యకంబుగజేయవలయునని తాత్పర్యము॥ *********
౩౧౩॥ అ॥ అఖండతిథినక్షత్రనిర్ణయమాహ ॥ మూ॥ సంపూర్ణా యది తార
కాశ్చ తిథయస్స్యుస్తా అఖండాభిధా అర్కోదయసంయుతా న శుభదా
స్సర్వవ్రతానామపి । యద్యర్కోదయగా ఇనాస్తసహితా స్తా అఖండం

దాః పరే(స్త్రాహుస్సాదినఖండనావ్యాపిగతాస్తా అప్యఖండా ఇతి ॥ వ్యా॥ సం
పూర్ణా ఇతి॥ యాః కాస్తిథయశ్చ యాః సంపూర్ణాః సూర్యోదయమారభ్య పరే
హని సూర్యోదయపర్యంతం వ్యాప్నువంతి తాస్తారకాస్తిథయశ్చ అఖండాభి
ధాః - ఖండసంజ్ఞికాః అర్కోదయసంయుతా అపి - సూర్యోదయకాలమాత్రమ
భివ్యాప్యాపరకాలానభివ్యాప్తా యది - తాస్తు సర్వవ్రతానామపి నశుభదాః
ఖండతిథిషు నక్షత్రేషు వ్రతారంభం వ్రతోద్యాపనం చ న కుర్యాదిత్యర్థః - తథా
చ హేమాద్రౌ వజ్రవిలాసే సత్యవ్రతః ॥ శ్లో॥ ఉదయస్థా తిథిర్యా హి న భవేద్దినమధ్యగా
సా ఖండా న ప్రధానా స్యాద్వ్రతారంభే సమాపనే ఇతి - యస్యామర్కోదయ
గాః సూర్యోదయగతాస్సత్యః ఇనాస్తసహితా. సూర్యాస్తమయయుక్తాః -
సూర్యోదయ ప్రభృతి సూర్యాస్తమయపర్యంతం యాః ప్రవర్తంతే తా ఇత్య
ర్థాః తా అప్యఖండా భవంతి - యా దినఖండం నవపూర్వార్ధం - అతిగతాః అ
తిక్రాంతాస్తా అప్యఖండా ఇతి పరే ప్రాహుః కేచిద్వదంతి అఖండ తిథినక్షత్రే
ష్వేవ వ్రతారంభం వ్రతోద్యాపనం చ కర్తవ్యమిత్యాశయం ప్రకాంతే తు
నాయం నియమః - స్వకాలే బలవత్తరత్వాత్ ॥ ఈ ॥ అఖండతిథినక్షత్ర నిర్ణయమును
జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ సూర్యోదయము మొదలు మరునాటి సూర్యోదయ
మువరకు వ్యాపించియున్న తిథినక్షత్రంబులును - సూర్యోదయము మొదలస్త
మయము వరకు వ్యాపించియున్న తిథినక్షత్రంబులును కొందరి మతంబున సూ
ర్యోదయము మొదలు మధ్యాహ్నకాలము వరకున్న తిథినక్షత్రంబులును అ
ఖండంబులనియు - నివి వ్రతారంభ వ్రతోద్యాపనములకు యోగ్యంబులని
యు - సూర్యోదయమాత్రమున్న తిథినక్షత్రములు - సర్వవ్రతముల
కు నయోగ్యంబులనియు - వ్రతసమాప్తికి నీనియమము లేదనియు ననుట ॥

౩౧౮ ॥ అ॥ అఖండతిథినక్షత్రేష్వేకతమే వ్యాసివిశేషవ్రతాన్యాహ ॥ మూ॥ శుక్లే
భాద్రపదే చ పుత్రదివసే భూపుత్రవారాన్వితే చిత్రాధిష్ణ్యయుతే హ్యఖండ
తిథిభే సద్దేశపుత్రవ్రతం । కుర్యాద్భాద్రపదే సితే కలిదినే నంతవ్రతం శ్రీ
ప్రదం భాద్రే పంచదశేహ్యఖండదివసే కుర్యాన్మహేశవ్రతం ॥ వ్యా॥ శుక్ల ఇతి॥
భాద్రపదే మాసి శుక్లే శుక్లపక్షే భూపుత్రవారాన్వితే చిత్రాధిష్ణ్యయు
తే చిత్రానక్షత్రయుక్తేపి అఖండతిథిభే అఖండతిథినక్షత్రేసితే శుక్లపక్షే - కలి
దినే చతుర్దశ్యాం - అఖండదివసే శ్రీప్రదమైశ్వర్యప్రదమనంత వ్రతం కు
ర్యాత్ - భాద్రే భాద్రపదే - పంచదశే పూర్ణిమాస్యాం - అఖండదివసే అ
ఖండదివసపర్వణి మహేశవ్రతమును మహేశ్వరప్రీత్యర్థం కుర్యాదిత్యర్థః ॥ ***

అ॥ అఖండతిథినక్షత్రముల యందారంభింపదగినవ్రతముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ భాద్రపద శుద్ధంబున - కుజవార చిత్రానక్షత్రములతో గూడి నయఖండ చతుర్థి తిథియందు సిద్ధివినాయక వ్రతంబును - ఆపక్షమున నఖండంబగు చతుర్దశియందనంత వ్రతంబును అష్టపూర్ణిమయందుమామహేశ్వర వ్రతంబు నారంభింపవలయునని తాత్పర్యము॥

౩౧౫॥ అ॥ అభ్యంగనిషిద్ధ కాలమాహ॥ మూ॥ శ్రీశాద్రాదిమశక్రభేష్వనిశి చేత్యా తేష్టమీ ద్వాదశీనందా పర్వచతుర్దశీ వ్రతపితృశ్రాద్ధేషు దీక్షాస్వపి। యాత్రాహే మృతసూతకే కుజకబ్రధ్నార్యవారేషు వానాభ్యంగం శిశువృద్ధరోగిషు యది ద్రవ్యాంతరస్థం శుభం॥ వ్యా॥ శ్రీశేతి॥ శ్రీశాద్రాదిమశక్రభేషు శ్రవణార్ద్రాశ్వినీజ్యేష్ఠానక్షత్రేషు నిశి రాత్రౌ - పాతే వ్యతీపాతమహాపాతదినే చ - అష్టమీ శుక్లాష్టమీ - ద్వాదశీ పక్షద్వయగతానందాః పూర్వోక్తతిథయః - పర్వాణి పంచపర్వాణి - చతుర్దశీ శుక్లచతుర్దశీ - వ్రతాని వ్రతదినాని - శ్రాద్ధాని దినాని - ఏతేషు దీక్షాసు దీక్షాతిథిష్వపి - కించ యాత్రాహే ప్రయాణదినే - మృతసూతకే మృతాశౌచమధ్యే - కుజకబ్రధ్నార్యవారేషు వా అంగారకశుక్రాదిత్యగురువాసరేష్వపి - అభ్యంగం తైలాభ్యంగం - న కుర్యాత్ - శిశువృద్ధరోగిషు విషయేతు - ద్రవ్యాంతరస్థం యది గంధాది ద్రవ్యాంతరయుతం చేత్తైలం శుభం శుభప్రదం భవేత్॥ శ్లో॥ రవౌ దూర్వాం గురౌ పుష్పం భృగౌ గోమయమేవ చ। భౌమే చ యోజయేన్మృత్స్నాం తైలదోషాపనుత్తయ ఇతి వచనాత్ - శేషేషు శోభనమిత్యర్థాల్లభ్యతే॥ అ॥ అభ్యంగనిషేధ కాలము జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శ్ర- ఆర్ద్ర- అశ్వి- జ్యే- ఈనక్షత్రములును - రాత్రియు - వ్యతీపాత మహాపాతలతో చేరినదినంబులును - శుక్లాష్టమియు - పక్షద్వయగత ద్వాదశియు - నంతిథులును - పంచపర్వంబులును శుక్లచతుర్దశియు - వ్రతదినంబులును - స్వకతృకశ్రాద్ధదినంబులును - దీక్షామధ్యదినంబులును - ప్రయాణదినంబును మృతాశౌచ మధ్యదినంబులును - కుజశుక్రభానుగురువారంబులును - వీనియందభ్యంగము జేయగూడదనియు - బాలవృద్ధరోగులకు భానువారమున దూర్వయు - గురువారమున పుష్పంబును - శుక్రవారమున గోమయంబును - కుజవారమున మృత్తికయుం దైలముతో చేర్చి యభ్యంగము జేయ దోషంబు లేదనియు - నీ చెప్పిన దినములు గాక తక్కిన దినంబులు శ్రేష్ఠములనియును తాత్పర్యము.

౩౧౬॥ నిషిద్ధదివసేష్వభ్యంగవిధిమాహ॥ మూ॥ అభ్యంగం శుభమత్ర

దస్తనవమే పూర్వస్యం కరయోరాద్యా శుభే స్వాతీయుక్తదినేత్వ ష్ట్రేచబహుళే
త్రిష్వేవ పుష్యాదిషు । పూర్వప్రోక్తదివసే కరనాస్య గయుతే హ్యాశౌచ
పూర్ణేఽది నేవ ర్షాదౌ భృగు వాసరోత్తరదళే చేదర్థకామీభవేత్ ॥ ******
వ్యా॥ అభ్యంగమితి ॥ శుభవివాహోపనయనకాలే - శుభకర్మణి వివయో -
ఆద్యంతయోర్మాసయోరాద్యా - ఇషే ఆశ్వయుజమాసే బహుళే కృష్ణపక్షే -
స్వాతీయుక్తదినే స్వాతీనక్షత్రయుక్తదివసే - భగాద్యాదిషు చతుర్దశ్యాది
షు త్రిష్వేవ - రవౌ నక్రగయుతే మకరసంక్రమణే - పూర్వప్రోక్తదివసేపి
ఆశౌచపూర్ణదివసే చ - వర్షాదౌ చైత్రశుక్లప్రతిపది ... వాస
రే తిథినక్షత్రేషు నా - శుభం నాం ... భ్యంగం కుర్యాత్ - భృగువాసరో
త్తరదళేపి ర్థపి భృగువాసరే ఉత్తరదళే అపరాహ్ణే - అర్థకామీ భవేద్య
ది - అభ్యంగం కుర్యాత్ ॥ అ॥ నిషిద్ధదినములయందు నభ్యంగము జేయవలసి నవి
ధిని జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ వివాహాదిశుభకాలముల యొక్క - ఆద్యంతదినము
లును - ఆశ్వయుజబహుళంబున స్వాతీనక్షత్రముతోఁ గూడినదినమునగా - దీ
పావళియు - మకరసంక్రమణమునకు తొలిదినమునగా - భోగిపండుగయు - జా
తాశౌచపూర్ణదినంబును - సంవత్సరాదియు ఈదినములు పూర్వశ్లోకోక్తని
షిద్ధదినములలోఁ జేరియుండినను - **ఈకాలములయందు** - మంగళకరంబగున
భ్యంగమావశ్యకముగ జేయవలయుననియు - ధనకాముడగునరుడు - శుక్ర
వారమందు మధ్యాహ్నానంతరంబున నభ్యంగము జేయవలయునని యనుట
అ॥ యుద్ధేనక్షత్ర వారలగ్ననిర్ణయమాహ ॥ మూ॥ ఆర్ద్రాగ్నేయమఘాసుతేం
ద్రభరణీపూర్వాంబునాధోరగ స్వాతీత్వష్ట్రహయేషు కృష్ణవిజయారిక్తా
సు తిష్ట్యాశ్యపి । మాహేయామరపూజ్యమందదినకృద్వారేషు లగ్నాంశ
కేయః కుర్యాత్సమరం స జైత్రవిభవః స్యాద్వీరకస్యా చిరం ॥ వ్యా॥ ఆర్ద్రేతి ॥
ఆర్ద్రాగ్నేయ మఘాసు తేంద్రభరణీపూర్వాంబునాధోరగ స్వాతీత్వష్ట్ర
హయేషు ఆర్ద్రా కృత్తికా మఘా మూలా జ్యేష్ఠా భరణీ పూర్వాత్రయ శత
తారా శ్లేషా స్వాతీ చిత్రాశ్వినీషు చతుర్దశ నక్షత్రేషు కృష్ణవిజయాః కృ
ష్ణపక్షజయతిథయః - రిక్తాః ప్రసిద్ధాః - షష్ఠ్యాసు ... విష్ట్యంభద్రకరణేపి -
మాహేయామరపూజ్యమందదిన కృద్వారేషు - లగ్నాంశకే కుజగురుశ
న్యాదిత్యవాసరేషు - ఏతత్సంబంధిషు బుధేషు మేషవృశ్చికధనుర్మీన
మకరకుంభసింహరాశిషు పతేషు చంద్రాదిష్ఠితేషు - లగ్నేషు పతదంశేషు
చ - సమరం యుద్ధం - యః పుమాన్ కుర్యాత్ - స జైత్రవిభవః జయశీలవరాక్ర

మాః పరం నిత కాలం వీరకర్మ్యాచ స్యాత్ ॥అ॥ యుద్ధమునకు తిథి వార నక్షత్ర లగ్న
ములనిర్ణయించుచున్నాడు॥ తా॥ ఆర్ద్ర-కృ-పు-మూ-జ్యే-భ-పూ॥ఫ-పూ॥షా-
పూ॥భా-శ-ఆశ్రే-స్వా-చి-అశ్వి-ఈ ౧౨-నక్షత్రంబులయందును-కృష్ణపక్షు
జయతిథులయందును-రిక్తతిథులయందును-భద్రకరణమునందును- కుజగు
రుశని భాను వారములయందును- వీనిసంబంధులగు- మేష-వృశ్చిక ధనుర్మీన
మకర-కుంభ-సింహ - రాసులలో చంద్రుడుండగనీలగ్నములయందును-వీని
అంశములయందును-యుద్ధమునకు బోయినపురుషుడు-జయశీలపరాక్రమ
వంతుడును-స్థిరతరంబగుశౌర్యముగలవాడునగునని నుట * * * * * * * * * * * * * *

౩౧౮॥అ॥ యమకంటకగుళికార్ధప్రహరస్వరూపమాహ ॥మూ॥ భానౌ బాణ
నగాబ్ధయశ్శశిదినేతోయర్తుశైలాః కుజే రామేష్వక్షిబుధేక్షిసాగరశరాజీ
వేక్షిత్రయష్టమాః॥ శుక్రే శైలదృగగ్నయశ్శనిదినే త్వష్టైకషష్ఠాః క్రమా
ద్యామార్ధం యమకంటకాఖ్యగుళికాఖ్యార్ధప్రహారాభిధాః ॥వ్యా॥ భానావి
తి॥ భానౌ రవివాసరే- బాణనగాబ్ధయః పంచమసప్తమచతుర్థాః - యామార్ధ
మార్ధయామాః-యామార్ధమితిసర్వత్రానుషంగః - శశిదినే సోమవాసరే - తో
యర్తుశైలాః చతుర్థషష్ఠసప్తమార్ధయామాః కుజే భౌమవాసరే రామేష్వక్షి
తృతీయపంచమద్వితీయార్ధయామాః- బుధే-అక్షిసాగరశరాః ద్వితీయచతు
ర్థపంచమార్ధయామాః-జీవే గురువాసరే - క్షిత్రయష్టమాః ప్రథమతృతీ
యాష్టమార్ధయామాః - శుక్రే శుక్రవాసరే- శైలదృగగ్నయః సప్తమద్వితీ
యతృతీయార్ధయామాః శనిదినేతు-అష్టైకషష్ఠాః అష్టమప్రథమషష్ఠార్ధయా
మాః- క్రమాత్ -యమకంటకాఖ్యాః గుళికాఖ్యా అర్ధప్రహారాభిధాశ్చభవే
యుః-ఏతే శుభకర్మసు వర్జ్యా ఇతి శేషః॥అ॥ యమకంటకగుళికార్ధప్రహర
ముల స్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అహః ప్రమాణఘటికల నెనిమిది
భాగములు జేసిన నా భాగములలో-ఆదివారంబున-౫-వ భాగము యమకంట
కంబును ౭వ-భాగము గుళికయు-౪వ - భాగమర్ధప్రహరంబును ఈరీతిన సో
మవారంబున-౪-౬-౭-కుజవారమున-౩-౫-౨-బుధవారమున- ౨-౪-౫-గు
రు వారమున-౧-౩-౮-శుక్రవారమున-౭- ౨-౩-శనివారమున-౮-౧-౬ - ఈ
భాగములకువచ్చెడి యర్ధయామకాలము -క్రమంబున - యమకంటక గుళి
కార్ధప్రహరములనంబడును గాననివిశుభకర్మలకయోగ్యంబులగుననుట॥

౩౧౯॥అ॥ అవమాత్రిద్యుస్పృక్త్రివిధనవమీస్వరూపమాహ॥మూ॥ ఏకస్మి
న్నపివారఏవతిథయోవ్యాప్తాస్త్రయస్స్యావమాత్రిద్యుస్పృక్క్వాస

శేషుచ తిథిశ్చ ప్రకాశినం జ్యాశుభే । ప్రత్యక్షా నవమీ ప్రయాణ నవమీకా ర్యేషు సర్వేషు వాయాత్రాధిష్ణ్యపునః ప్రవేశ నవమీతి ప్రశ్చస్యత్వా ప్రదాః వ్యా॥ ఏకస్మిన్నిహ్ని॥ త్రయస్తిథయః - ఏకస్మిన్ వారే వాసరే ఏవ - వ్యాప్తాస్సం క్రాంతాశ్చేత్ - తదా - సా తిథిరవమా అవమా సంజ్ఞికా ఏకా తిథిః క్రమవాసరే షుచ వ్యాప్తాయది తా త్రిస్పృక్ - ఏషా త్రిస్పృక్ - సా అవమాచ - శుభశుభకర్మణి అపిసింద్యా అతిమస్తా స్యాత్ - సర్వేషు సకలేషు కార్యేషు - ప్రత్యక్షా నవమీ ప్రయాణనవమీ చ - యాత్రాధిష్ణ్య పునః ప్రవేశ నవమీ చ యాత్రాధిష్ణ్య స్నవమాసమ త్రీ నవమాదిన సేవాపునః ప్రవేశః ప్రవేశ నవమీ - ఏతాస్తిస్రః ప్రశ్చస్యత్వా ప్రదాః స్యుః ॥ అ ॥ అవమా త్రిస్పృక్ తిథుల స్వరూపము ను జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ ఒక వారము న - ౩ - తిథులు వ్యాపించి యున్న నది అవమా యని యు - ౩ - వారములయందొక తిథి వ్యాపించియున్న నది త్రిస్పృక్కని యును నంబడుం గాన నీ రెండు తిథులు సు శుభ కర్మములకత్యంతా యోగ్యంబులనియు - ప్రత్యక్ష నవమియు - ప్రయాణ నవమియు - ప్రవేశ నవమియు - నీ మూడును సకల కార్యములకు నతి నిష్యంబులనియుం నుట॥****

౩౨౦ ॥ అ॥ పాదచ్ఛాయా ఘటికా ప్రమాణమాహ॥ మూ॥ యావంత్యశ్చరణ ప్రభాః ప్రతిదినం మేషాదిషట్స్వవషడ్యో జ్యాశ్చైవ తులాదిషట్సు జలధి త్రిద్వ్యక్షి రామాబ్ధయః । అర్థీకృత్య దిన ప్రమాణఘటికాస్సప్తాహతా నాడికాస్తావంత్యో పరపూర్వయోః స్థితగతాయత్పూర్వ సంఖ్యాభిధాః ॥ వ్యా ॥ యావంత్య ఇతి ॥ ప్రతిదినం ప్రత్యహం చరణప్రభాః పాదచ్ఛాయాః యావంత్యో యావత్సంఖ్యాకాః - తాసు మేషాదిషట్సు మేషాదిషట్సం క్రాంతిషు - క్రమాత్ - జలధి త్రిద్వ్యక్షి రామాబ్ధయః - జలధయశ్చత్వారః - త్రయః త్రయం - ద్వే ద్వయం అక్షిణీ ద్వే - రామాస్త్రయః - అబ్ధయశ్చత్వారః - ఇతిషట్ షట్సంఖ్యా ఏవ యోజ్యాః - తులాదిషట్సు తులాదిషట్సంక్రాంతిషు చ క్రమాత్ - ఏతాష్షట్సంఖ్యా ఏవ - యోజ్యాః - తాః పృథక్ స్థాపనీయాః - తతః దిన ప్రమాణఘటికాః అర్థీకృత్య - సప్తాహతాస్సప్తభిర్గుణితాః సప్తాహతాః జలధిత్రిద్వ్యక్షి రామాబ్ధి సంఖ్యా యుతాభిః పాదచ్ఛాయాభిః విభజేదితి శేషః - తేన యత్పూర్వ సంఖ్యాభిధాః పూర్వం యావత్సంఖ్యాకా నాడికాః తావంత్యో నాడికా ఘటికాః అపరపూర్వయోః దినాపరార్ధపూర్వార్ధయోః స్థితగతాః స్థితాశ్చ గతాశ్చ క్రమేణ భవేయుః - దినాపరార్ధే స్థితాః - పూర్వార్ధే గతా ఇత్యర్థః.**

అ॥ పాదచ్ఛాయవలనఘటికా ప్రమాణమును దెలుసుకొనువిధమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తననీడను నడుగుల చేగొలిచి-ఆ అడుగుల సంఖ్యతోడ- మేష కన్యా- తులా- మీన- మాసములయందు-౭-ను-వృష-సింహ-వృశ్చిక-కుంభ- మాసములయందు- ౩- ను-మిథున-కర్కట-ధనుర్మకర-మాసములయందు- ౨- ను- జేర్చి-అహః ప్రమాణఘటికల- ౨-భాగములు చేసి- యందొక భాగము నేడింట గుణించి - పూర్వోక్తంబగు నధిక సంఖ్యతో జేరిన పాదచ్ఛాయల సంఖ్య చే భాగించగ నేర్పడిన గడియల ప్రొద్దు - మధ్యాహ్నమునకు ముందుగనైన జరిగినదనియు - మధ్యాహ్నమునకు పిమ్మటనైన నున్నదనియు నెరుంగవలయునని తాత్పర్యము. ******************************

౩౨౧॥ అ॥ పూర్వశ్లోకే పాదచ్ఛాయయాదివా భాగే ఘటికానిర్ణయ ముక్త్వా ఇదానీం రాత్రౌ ఘటికానిర్ణయ మాహ॥ మూ॥ త్యక్త్వా స్వర్క్షాన్వితాద్భాదిసప్తనిశి చేద్యావంతి మధ్యాహ్నభాన్యేకైకస్య తు నాడికాద్వయం సంగంచోర్ధ్వాం ఘ్రియుక్తి క్రమాత్। లగ్నానామపి షట్కమేవ నియతం సూర్యోదయాద్యాలయాత్సూర్యస్యాస్తమయాదిచేన్నిశి తథా లగ్నాని షట్ప్రక్రమాత్॥ వ్యా॥ త్యక్త్వేతి॥ నిశి రాత్రౌ చేత్-అర్కాన్విత భాది సూర్యాధిష్ఠిత నక్షత్ర ప్రభృతి మధ్యాహ్నభాని యావంతి నభోమధ్యగత నక్షత్ర పర్యంతం గణనయా యావత్సంఖ్యాకాని నక్షత్రాణి భవంతీత్యర్థః - తేషు సప్తభాని - త్యక్త్వా విహాయ- అవశిష్టాని యాని - తేష్వేకైకస్య నక్షత్రస్య నాడికాద్వయం-సంగం చ - ఊర్ధ్వాంఘ్రియుక్తి క్రమాత్-సూర్యాధిష్ఠిత నక్షత్ర మారభ్య- వక్ష్యమాణాః సాంఘ్రయః అంఘ్రయః తేషామేకైకస్య అర్ధఘటికాని యసమేన జ్ఞేయా ఇతి భావః॥ నిర్ణయాంతరమాహ॥ సూర్యోదయాద్యాలయాత్- సూర్యాధిష్ఠిత రాశిమారభ్య లగ్నానామపి షట్కమేవ నియతం దివసస్య ప్రమాణం - నిశి రాత్రౌ చేత్-సూర్యాస్తమయాది యథా తథా పునస్సూర్యోదయపర్యంతం-తథా క్రమాత్ లగ్నాని షడేవ నియతాని భవేయుః॥ అ॥ రాత్రియందు ప్రొద్దు దెలుసుకొనుటకు సాధకమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రతి దినమందును సూర్యుడున్న నక్షత్రము మొదలు చ్ఛాగటి నక్షత్రము వరకు గణన జేసి-అందు-౭-నక్షత్రములవిడిచి తక్కిన నక్షత్రములకు నొక్కొక నక్షత్రమునకు రెండేసిగడియలు చొప్పున నున్న - సూర్యుడు తానున్న నక్షత్ర మందెన్నవ పాదమందుండునో - ఆ పాదము మొదలు తక్కిన పాదములలో నొక్కొక పాదమునకు అరగడియ చొప్పున నున్న గణన జేయగా నేర్పడిన మొత్త

మప్పటికిగతించినగడియలనియు-సూర్యుడున్నరాశి మొదలు సూర్యాస్తమ
యమువరకును-రాసులనియు-అస్తమయము మొదలు మరునాడు సూర్యో
దయమువరకును-రాసులనియునభిప్రాయము.**************************

౩౨౨ ॥ ఆ॥ విష్టిదినాన్యాస॥ మూ॥ రాకాపూర్వగశిష్టమీదిరేయో
ర్విష్టిస్సితేకృష్ణేదాశైకాదశ్య పిత్ర్యశ్చ రదశిష్టిశ్చ [illegible] తిథ్యోశ్చ
యోః॥ సప్తమ్యాం చతుర్దశీదినయోర్ [illegible] [illegible] యోర్విష్టిస్సా
ద్దశమీతయోః [illegible] [illegible] యాసదా॥ వ్యా॥ రాకేతి ॥ సితే శుక్లపక్షే
రాకాపూర్ణిమా - అష్టమీ ప్రసిద్ధా ఇతి దినయోః [illegible] - [illegible]
పూర్వార్ధే - విష్టిర్భద్రకరణం స్యాత్ [illegible] - [illegible] భవేత్
అష్టమ్యాశ్శుక్లచతుర్థ్యాస్సంబంధినోః [illegible] [illegible] రాత్ర్యోరపి - [illegible]
[illegible] త్తరార్ధే - విష్టిస్స్యాత్ - కృష్ణేబహుళపక్షే-సప్తమీచతుర్దశీదినయో
స్తు విష్టిః పూర్వార్ధే వ్యాపినీ భవేత్ - [illegible] [illegible]
తృతీయేతి దినయో రపరదళేషు త్తరార్ధే - [illegible] [illegible]
[illegible] స్యాత్ - శుభకర్మస్వివి [illegible] ॥ అ॥ భద్రకరణదినములఁ జెప్పుచున్నా
డు ॥ తా ॥ శుక్లాష్టమి [illegible] [illegible] - [illegible] పూర్వా
ర్ధభాగమందును - శుక్లపక్షమందలి చతుర్థీ కృష్ణదశమీ కృష్ణతృతీయల యు
త్తరార్ధమందును - భద్రకరణము సంభవించుచున్నది గాన నదిశుభకర్మలవి
షయమై నిషిద్ధము నిత్యాస్యగ్రము ***************************

౩౨౩॥ ఆ॥ హలచక్రమాహ॥ మూ॥ న్యాచ్చక్రం హలనామకం [illegible] [illegible]
ణం లిఖేచ్చేత్ క్రమాదీశాన్యాం [illegible] [illegible] లిఖేత్తిష్ణ్యాని [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] సతతం [illegible] [illegible] దద్యాత్పూర్ణఫలం వి
దితయోః ఫలంభూమి ప్రవేశే కృషేః॥ వ్యా॥ న్యాదితి॥ సమచతుష్[illegible] [illegible]
తురశ్రంచక్రం-విలిఖేచ్చేత్ హలనామకం [illegible] [illegible] చక్రం స్యాత్ - అ
త్ర ఈశాన్యాం ఈశానదిక్ప్రభృతి [illegible] క్రమాత్ [illegible] [illegible] భా
దినూర్యవిస్పష్టనక్షత్రప్రభృతియథా [illegible] [illegible] అత
రసంఖ్యయా [illegible] త్రీణి - [illegible] త్రీణి - [illegible] పంచ - [illegible] త్రీణి - మాపంచ - [illegible] త్రీణి - [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] లిఖేచ్చేత్ - [illegible] [illegible] భం పూర్వ
దక్షిణపశ్చిమోత్తరాసుచతస్సృషు దిక్షు స్థితనక్షత్రాణి [illegible] - కృషౌకృషి
కర్మణివిషయే-భూమిప్రవేశే ఫలం పూర్ణలాభం-[illegible] [illegible]
యం - [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] త్రాణి [illegible]

లంఘ్రాభావం పద్యాదితి జ్ఞేయం - నైవజ్ఞై రితి శేషః॥ అ॥ హలచక్రమును జె ప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సహ చతుష్కోణముగు హలచక్రమును వ్రాసి- అందుతే ద్వాలుము సూర్యుడుండిన దిలిననక్షత్రము మొదలుగనీశాన్యాద్యష్టదిక్కు లయందుసుక్రమంబున-౩-౩-౩-౫-౩-౫-౩ - ౨ - ఈసంఖ్యల ప్రకారముగ ౨౭ - నక్షత్రముల వ్రాయగా- ప్రాగ్దక్షిణపశ్చిమోత్తరదిసల నున్న నక్షత్ర ములయందు-కృషి జేయుటకు భూమిని ప్రవేశించిన సంపూర్ణఫలంబును- ఈ శాన్యాదివిదిక్కులయందున్న నక్షత్రములలో కృషిభూమిం బ్రవేశించినని ష్ఫలముంగలుగునని తాత్పర్యము. *******************************

౩-౨౪ ॥ అ॥ శుభమిశ్రవేశే తిథి వారనక్షత్రాణ్యాహ॥ మూ॥ మైత్రా ర్క త్రయ రోహిణీ వసు మఘా స్రోత్తరాం త్యాసు రేష్వార్యారజ్జక నేర్వినే ష్వసు భనోమధ్య స్తుచాంద్రేదినే। త్యక్త్వా రిక్తదినాదిదగ్ధదివ సాన్ దర్శాంవ మానైధృతి వ్యాఘాతవ్య తిపాత విష్టిదివసాన్ శేషాః కృషౌ శోభనాః॥ వ్యా మైత్రేః॥ మైత్రార్కత్రయరోహిణీవసుమఘాదస్రోత్తరాంత్యాసు రేషు అనూరాధాహస్తచిత్రాస్వాతీరోహిణీధనిష్ఠామఘాశ్వి న్యుత్తరాత్రయ రేవతీమూలేషు-ఏతేషు త్రయోదశనక్షత్రేషు ఆర్యారజ్జక వేః గురుకుజబు ధశుక్రాణామిత్యర్థః- దినేషు వారేషు శుభదః శుభఫలదః కృషి ప్రారంభ ఇ తి శేషః- చాంద్రే దినే సోమవారేతు- మధ్యో మధ్యఫలప్రదః- రిక్తదినాదిద గ్ధదివసాన్-రిక్తాః ప్రసిద్ధాః-దినాదిః ప్రతిపత్-దగ్ధదివసాః దగ్ధతిథయశ్చ - ఏ తాన్ దర్శాన్ అమావాస్యా అవమాః పూర్వోక్తా వైధృతి వ్యాఘాతవ్యతిపాతాః ప్రసిద్ధాః - విష్టిర్భద్ర కరణం- ఏతాన్ దివసాన్ త్యక్త్వా విహాయ - శేషాస్తి థయః - కృషౌ కృషికర్మణి-శోభనాః ఫలప్రదాః॥ అ॥ కృషిభూమిని ప్రవేశిం చుటకు తిథి వారనక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అనూ-హ-చి-స్వా-రో- ధ-మ-అశ్వి-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-రే-మూ-ఈ౧౩ - నక్షత్రములును-భౌమబు ధగురుశుక్ర వారంబులును - కృషి ప్రారంభమునకు శుభకరములనియు - సోమవారము మధ్యమమనియు-రిక్తతిథులును-దగ్ధదులును - ప్రతిపత్తును- అమావాస్యయు - పూర్వోక్తమైనఅవమయు - వైధృతి వ్యాఘాతవ్యతీపా త నామయోగములును-భద్రకరణమును - వీనింబరిత్యజించితక్కిన దినము లు కృషికి యోగ్యములనియును తాత్పర్యము, *************************

౩-౨౫॥ అ॥ బీజఫణిచక్రమాహ॥ మూ॥ బిందూనామఫణిసప్తవింశతిమ

కాంసంలిఖ్య బిందూనగ్రతో రేఖాభిస్తిసృభిః పునఃపునరధశ్చోర్ధ్వంచ తస్మాల
తః । తస్యాగ్రే తులిఖేద్విలోమతః ఇహ స్వర్క్షానుభాద్గణ్యాః తేన తు తేష్వపి
నిత్యచక్రచలనాద్రాహోరృక్ష తస్సాదివా॥ వ్యా॥ బిందూనామితి॥ ఋజుగు
వక్రాంబిందూనాం సప్తవింశతిం సంలిఖ్య బిందూనగ్రతః ప్రథమద్వితీయతృతీ
యబిందూనగ్రమారభ్యేత్యర్థః-తిసృభిరేఖాభిః రేఖాత్రయేణ- అధఃఅధోభాగే
చ ఊర్ధ్వ బిందుం పరిత్యజ్య సప్తమబిందుపర్యంతం- పరివేష్టయేదితి శేషః- త
స్మాలతః పూర్వం యస్మిన్ బిందౌ రేఖాసమాప్తిః తస్య మూలమారభ్య - ఊ
ర్ధ్వమూర్ధ్వభాగే బిందుత్రయం-సంవేష్టయేత్ -అష్టమ బిందుం విహాయ ఏ
కాదశబిందుపర్యంతమితి శేషః - ఏవం పునః పునః రేఖాసమాప్తిబిందుమార
భ్య అధోభాగే ఊర్ధ్వభాగే చ- ద్వాదశషోడశవింశతిచతుర్వింశ బిందూన్
వేష్టయేత్-బిందుపరిత్యాగః కుతోలభ్యత ఇతిచేత్-వక్ష్యమాణశ్లోకే-బహి
స్తుషడపీత్యుక్తత్వాత్-తస్య బీజఫణిచక్రస్య అగ్రే ప్రథమబిందౌ లిఖేత్ - రా
హ్వధిష్ఠితనక్షత్రమితి శేషః-తతః స్వర్క్షానుభాత్ - రాహ్వధిష్ఠితనక్షత్ర
మారభ్య-నక్షత్రేషు చక్రగతనక్షత్రేషు మధ్యే-నిత్యచక్రచలనాన్నిత్యన
క్షత్ర పర్యంతం- విలోమతః గణ్యతే-నక్షత్ర జాతమితి శేషః - యద్వా రా
హోః రాహుసంబంధి-తత్తస్మాదివా ముక్తనక్షత్ర ప్రభృతి వా గణ్యతే.**

అ॥ బీజఫణిచక్రస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఒకవరుసగ- ౨౭ -
బిందువులనగా-౦-ఇట్టి చిహ్నములు వ్రాసి-అందు మొదటనున్న మూడుబిం
దువులయందు మూడు రేఖల బ్రారంభించి- ౪-వ- బిందువును వదిలి-ముందు
వ్రాసియున్న రేఖల-౫-౬ - ౭-ఈ బిందువులతో గలిపి మరల-౮వ-బిందువు
నుబరిత్యజించి- ఈరీతిన- ౩ బిందువులకొక్కొక బిందువువంతున బరిత్యజిం
పుచు తక్కిన బిందువులలోను క్రమంబున రేఖల వ్రాయగా బీజఫణిచ
క్రము గును-ఆచక్రంబున మొదటిబిందువునందు రాహువున్న నక్షత్రము నై
నను-తత్కాలమున రాహువు వదిలిన నక్షత్రమునైనను-వ్రాసి- అవి మొ
దలు తలక్రిందుగ నన్ని నక్షత్రములను-౨౭-బిందువులయందు వ్రాయవల
యునని తాత్పర్యము.**********************************

౩౬॥ అ॥ చక్రఫలమాహ॥ మూ॥ చక్రే బీజఫణింవిలిఖ్య ఫణిభాత్తన్మూ
ర్ధ్నినాశం త్రయం కంఠే త్రీణ్యపి కుక్షౌ చ చత్వారి భాని క్రమాద్ద్వాదశ। దద్యా
త్పాన్న సమృద్ధిమత్ర కృషితో నిస్తంభలత్వం త్రయం పుచ్ఛే త్వతిభయం బ
హిస్తు షడపి ప్రాగ్బీజసంస్థాపనే॥ వ్యా॥ చక్రమితి॥ బీజఫణింపూర్వోక్తం -

చ[illegible]-వినిబద్ధ-ఫణిభాష్య[illegible] తత్ప్రభృతి-తస్మాత్ప్రభృతి[illegible]
[illegible]కం-కంటేమిజననిశికంతే త్రీణినక్షత్రత్రయం[illegible]
[illegible]జనగ్రాస్త్రమిత్యర్థః-ఉత కేడదరే- ద్వాదశ భాని ద్వాదశ న
క్ష[illegible]నిత్యం-పుచ్ఛే [illegible] యం త్రీణినక్ష[illegible]కృషి
[illegible]ధాన్యభావం-బహిర్భాహ్యదేశేష్వితాని
[illegible]కం[illegible]ఫలభావిభయం [illegible]
[illegible]బీజావాపే [illegible] సంబంధః॥భా॥ చక్ర ఫలము
[illegible]నక్షత్రములు [illegible]
చక్ర[illegible]బీజావాపవిషయము[illegible]
కంఠ[illegible] - ౩ - నక్షత్రములు-కృష్ణ ధాన్యమును-[illegible]
నక్షత్రములు[illegible]యందున్న - ౩ - నక్షత్రములు తండులా
భావము[illegible] జేశిబిందువులనడు[illegible]జింపబడియున్న[illegible]
[illegible]నక్షత్రములు[illegible]బాధలంగలుగ
జేయునని[illegible]తాత్పర్యము, ************ ***** ********
౨౭౭॥అ॥బీజావాపనమంత్రవిధిమాహ॥మూ॥ జ్యేష్ఠాయామూలే[illegible]
భగ్య[illegible]సంప్రాజ్యాఖిల దేవతాః కృషిబుభం సంప్ర[illegible]
[illegible]హితే న మోభగవతి [illegible]
[illegible]వా ॥ వ్యా॥ జ్యేష్ఠా[illegible]॥ జ్యే
ష్ఠా[illegible]నక్షత్రే -అథవా మూల[illegible]నక్షత్రే- శుభగ్రహే
[illegible]బీజావాపన[illegible] -వి
[illegible]దేవతాగణ[illegible]దేవతాః- సంప్రాజ్య
[illegible]హితే న మోభగవతి- [illegible]
[illegible]కృషిభుసం[illegible]
[illegible]బీజావాపనం-[illegible]
[illegible] ॥అ॥ బీజావాప[illegible]నిధిని జెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ [illegible] జ్యేష్ఠామూలనక్షత్రములయందైనను
[illegible]నక్షత్రములయందైనను - [illegible]గ్రహసంబంధములగ్నము
నందున[illegible]జించి॥ ఓం [illegible]మోభగవతి॥ [illegible]
[illegible]మంత్రి [illegible]తో డస్ప
శించి ప్రథమబీజావాపము జేయవలయునని తాత్పర్యము. ************

౩౭౮|| అ|| బీజావాపే తిథివారనక్షత్రాణ్యాహ|| మూ|| రిక్తాపర్వాఃషప్ర
దోషరహితే వారే శుభానాంగృహే క్షిప్రస్వాతిమృదుధ్రువాసురమఘావి
ష్ణుత్రయాఖ్యోడుషు| బీజావాపనమాద్యమేవ ఫలదం స్యాత్పూర్వస్యాప
రేయద్వాణగ్రహవాసరేషు యది వా తద్వర్ణబీజం వపేత్|| వ్యా|| రిక్తాః ప్ర
సిద్ధాః పర్వాణి పంచపర్వాణి - విషాః విషఘటికాః - ప్రదోషః ప్రదోషకాలః
ఏతైః రహితే తిథ్యా - శుభానాం శుభగ్రహాణాం - వారే వాసరే - గృహే శుభా
నాం లగ్నే - క్షిప్రస్వాతిమృదుధ్రువాసురమఘావిష్ణుత్రయాఖ్యోడుషు -
క్షిప్రాణి - అశ్వినీహస్తపుష్యాణి - స్వాతీ ప్రసిద్ధా - మృదూని - చిత్రారేవతీమృ
గశీర్షానూరాధాః - ధ్రువాణి - రోహిణ్యుత్తరాత్రయం - అసురం మూలం -
మఘా ప్రసిద్ధా - విష్ణుత్రయం శ్రవణధనిష్ఠాశతతారాః - ఏతదాఖ్యేషు ఏత
త్సంజ్ఞికేషు - ఉడుషు నక్షత్రేషు చ - పూర్వస్య - అపరస్య వా - ఆద్యం ప్ర
థమం బీజావాపనం ఫలదమేవ స్యాత్ యది వా యద్వా యద్వర్ణ గ్రహవాస
రేషు - యాదృశో వర్ణో యో గ్రహః - తద్వాసరేషు - తద్వర్ణబీజం వపేత్ - భా
నుకుజవారయోః రక్తబీజాని - సోమశుక్రవాసరయోః - శ్వేతబీజాని - బుధ
గురువాసరయోః - పీతబీజాని శనివాసరే తు కృష్ణబీజాని - వపేదితి భావః||**

అ|| విత్తనము జల్లుటకు తిథి వార నక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు || తా|| రిక్త
తిథులును - పంచపర్వంబులును - త్యాజ్యఘటికలును - ప్రదోషకాలంబును -
వీనింబరిత్యజించి తక్కిన దినములయందును - శుభగ్రహసంబంధులగు - వార -
లగ్నములయందును - క్షిప్రసంజ్ఞికంబులగు నశ్వినీహస్తపుష్యనక్షత్రముల
యందును - మృదుసంజ్ఞిక చిత్రారేవతీమృగశీర్షానూరాధలయందును - స్థిరసం
జ్ఞికంబులగు - రోహిణ్యుత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రలయందును - స్వాతి -
మూల - మఘ - శ్రవణము - ధనిష్ఠ - శతభిషక్కు - ఈ నక్షత్రములయందును - వి
త్తనము జల్లిన ఫలప్రదంబగుననియు - నొకపక్షంబున నేవన్నెగల విత్తనము
జల్లుటకావన్నెగల గ్రహముల వారములు శుభకరంబు లనియు ననులు||***

౩౭౯|| అ|| బీజావాప్తౌ లగ్నఫలాన్యాహ|| మూ|| మేషే చేత్పశునాశనం బ
హుఫలం చేత్కర్కటే చేద్ఘటే కుర్యాత్ ప్రాణహృతిం [illegible]సస్య హతిం తుల
గ్నే మృగే సత్త్వదా| సింహే చోరభయం ఘటే బహుభయం బజాప్తిరాద్యా
శుభా కన్యాగోర్ఝషయుగ్మవృశ్చికధనుష్ష్వేతేషు ధాన్యప్రదా|| వ్యా|| మే
ష ఇతి|| ఆద్యా ప్రథమా - బజాప్తిర్బీజావాపః - మేషే మేషలగ్నే చేత్ పశునా

శనం ధనవ్యయో నాశనం స్యాత్ కర్కటే చేత్ బహుఫలమధికలాభం ధటేసు లాయాం ప్రాణహానిం ప్రాణనాశనం - వృశ్చికలగ్నే మకరలగ్నే సర్వదా - సస్యహరణం-సింహే సింహలగ్నే చోరభయం - ఘటే కుంభలగ్నే బహుశ్రేయ మధికభీతిం స్యాదితి సర్వత్ర సంబంధః- కన్యాగోయుగ యాన్య వృశ్చికధనుష్షు పతేషు లగ్నేషు బీజాప్తిః సుభాశుభప్రదా ధాన్యప్రదా స్యాదితి శేషః॥

అ॥ విత్తనములు జల్లనారంభించుటకు లగ్నఫలంబులు చెప్పుచున్నాడు॥ * * *

తా॥ మేషలగ్నమునందు విత్తనములు జల్ల ప్రారంభించిన పశునాశనంబును కర్కటకమునందు బహుఫలంబును-తులయందు ప్రాణహానియు-మకరమునందు సస్యహానియు-సింహమునందు చోరభయంబును- కుంభమునందధిక భీతియు కన్యావృషభమీనమిథునవృశ్చికధనుర్లగ్నములయందు శుభసమృద్ధియుం ధాన్యసమృద్ధియుం గలుగునని తాత్పర్యము॥ * * * * * * * * * * * * * * * * * *

యజ్వనా వేంకటాఖ్యేన రచితాయాం సతాం ముదే

కాలామృతస్య టీకాయాం సప్తమో బిందురప్యభూత్

కాలామృతతాత్పర్యసహితంబగు బాలావబోధయను

గ్రంథమునందు సప్తమబిందువు సమాప్తము

అనేకదేశములనుండి శ్రమము తెప్పించి యనేకప్రతులతో సంస్కరింపబడిన

కాలామృతశ్లోకములు సంపూర్ణమాయెను

